

ὁ ἄνθρωπος γίνεται ἀξιοκαταφρόνητος καὶ μισητὸς τοῖς ὁμοίοις αὐτοῦ, εἰσὶν, ἐὰν ἀκριβῶς ἐξετασθῶσιν, ἀπλαῖ συνέπειαι ἀποκρύφων καὶ φαύλων συνηθειῶν. Καθὼς ἡ χεὶρ, ἥς καθημερινῶς ποιούμεν πλειοτέραν χρῆσιν καὶ ἣν περισσότερον γυμνάζομεν, γίνεται ἐπὶ τέλους ἰσχυρότερα καὶ ἐπιδεξιωτέρα, οὕτω καὶ αἱ κλίσεις, ἃς πλειότερον εὐχαριστοῦμεν, ἀναπτύσσονται καὶ ἐνισχύονται περισσότερον. Φεῦγε τὸν πειρασμόν, φεῦγε ὅ,τι διεγείρει τὴν ἄλογόν σου ἐπιθυμίαν, καὶ ἡ ἐπιθυμία σου αὕτη θέλει κατὰ μικρὸν δι' ἔλλειψιν τροφῆς ἐξασθενήσῃ, ἀπονεκρωθῇ, καὶ οὕτω εὐκολώτερον θέλεις ἀπαλλαγῇ αὐτῆς· ὁ δὲ θρίαμβός σου ἔσεται εὐχερέστερος, καὶ οὐδὲν ἥττον ἐνδοξος, οὐδὲν ἥττον λαμπρός.

Τοσοῦτον ἀπλῆ ἐστὶν ἡ χριστιανικὴ τέχνη, δι' ἥς ἀνυψοῦται ἡ ψυχὴ εἰς ἀπεριόριστον δεσποτείαν ἐπὶ τῆς ὕλης, δι' ἥς ἀπελευθεροῦται ἀπὸ τῶν ἀτιμωτικῶν ἀλύσεων τῶν περὶ τὸ σῶμα ἡδονῶν. Ἀλλ' ἵνα ἡ τέχνη αὕτη ἢ ἀποτελεσματικὴ, ἀπαιτεῖται συνεχῆς καὶ ἰσχυρὰ θέλησις, ἀπαιτεῖται ὅλως ἀνδρική καὶ ἀληθῶς χριστιανικὴ αὐστηρότης πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς, αὐστηρότης ὅλως ἐναντία τῆς παιδικῆς ἐκείνης χαλαρότητος τῶν διανοουμένων ἀπατηλῶς καὶ λεγόντων ἐν ἑαυτοῖς· « Νῦν μὲν ἔτι ἄς ἀμαρτήσω, καὶ πλεον οὐδέποτε! » Ὁ οὕτω σκεπτόμενος διεφθάρη ἤδη ὑπὸ τῆς κακίας, ἐγένετο ἤδη λεία τῆς κτηνώδους αὐτοῦ φύσεως, καὶ κατὰ συνέπειαν κατέστη ἀνίκανος ἵνα μειζόνων ἐπιθυμήσῃ· πίπτει δὲ ἐντὸς τοῦ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ἀνορχθέντος βάραθρου τῆς ἀπωλείας.

Ἀλλ' ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα τοῦ πειρασμοῦ, ὅταν τὰ πάθη συνταράσσωσιν ἀπάσας τὰς εὐσεβεῖς ἡμῶν δόξας, ὅταν ἡ ζάλη τῶν ἡμετέρων ἀμαρτωλῶν ἐπιθυμιῶν ζητῇ νὰ

διασείσῃ τὴν φρόνησιν ἡμῶν, ὅταν μία μόνη σιγμὴ πρό-
κειται ν' ἀποφασίσῃ περὶ τῆς σωτηρίας ἢ τῆς πτώσεως
ἡμῶν, περὶ τοῦ μεγαλείου ἢ τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν,
τότε ἡ ψυχὴ ἔχει ἀνάγκην ὅλης τῆς ἀνδρίας αὐτῆς πρὸς
τὸν δεινότατον ἀγῶνα, τότε ἡ ἀρετὴ ὑφίσταται τὸ δο-
κιμαστήριον πῦρ.

Τί ἄρα ὀφείλω νὰ πράξω κατὰ τὴν ὥραν τοῦ πειρα-
σμοῦ, ὅπως μείνω πιστὸς εἰς ἐμὲ αὐτόν, εἰς τὰς δόξας
μου, εἰς τὰς διδασκαλίας τοῦ Σωτῆρός μου, εἰς τοὺς νό-
μους τοῦ Θεοῦ καὶ Πλάστου μου;

Ἀνδρίζου, ἄνθρωπε, καὶ φρόντισον ἵνα διατηρήσῃς
τὸ κράτος τῆς ψυχῆς σου, εἰάν θέλῃς τὴν σωτηρίαν σου.
Καὶ ὅταν ἡ καρδιά σου πάλλῃ ὑπὸ τῆς σφοδρότητος τοῦ
πάθους, καὶ ὅταν τὸ αἷμά σου δεινῶς βράζῃ δι' ὅλων
τῶν φλεβῶν σου, καὶ ὅταν ἤδη καὶ αὐτὴ ἡ ἐνθύμησις
τῶν εὐσεβῶν σου δοξασιῶν περισκοτίσθῃ καὶ οὐδὲν ἄλλο
αἰσθάνεσαι πλέον, ἢ τὴν προσεγγίζουσιν ἀπόλαυσιν
σαρκικῆς μέθης, σῶσον τὸ τῆς ψυχῆς σου κράτος, πρὶν
ἢ ἐντελῶς καὶ διὰ παντός καταστραφῇ, ἐνθυμούμενος
ὅτι μετ' οὐ πολὺ πλήρης αἰσχύνης θέλεις προσβλέπει εἰς
τὴν ἀδυναμίαν σου καὶ θέλεις κλαίει πικρῶς ἐπὶ τῇ πα-
ραφροσύνῃ σου.

Ἄλλ' ἵνα διασώσῃς τὸ ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων κράτος τῆς
ψυχῆς σου ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ πειρασμοῦ, ἐν μόνον ὑπάρχει
μέσον, τὸ νὰ φέρῃς ἀντιπερισπασμὸν τινα εἰς τοὺς κατα-
λαμβάνοντάς σε τότε διαλογισμούς. Τρέφον τὸν νοῦν
σου εἰς ἄλλα πράγματα καὶ μὴ ἀφίνης αὐτόν νὰ ἐπα-
νέλθῃ ἐπὶ τὸ ἐπαγωγὸν ἀντικείμενον. Φύγε τὸν τόπον,
ὅστις δύναται νὰ γίνῃ μάρτυς τοῦ αἵσχους σου· κέρδη-
σον καιρὸν, καὶ ἐνίκησας.

Δύστηνε, μὴ νόμιζε ὅτι δύνασαι νὰ γευθῇς μόνον ἄκροις χεῖλεσι τὸ γλυκὺ ποτὸν ἀπὸ τοῦ ποτηρίου, ὅπερ σοὶ προσφέρει ἡ ἁμαρτία. Αὐτὸς ὁ πρῶτος σταλαγμός ἐστι δριμὺ δηλητήριο, καὶ θέλει σὲ καταμεθύσει, καὶ θέλει σὲ ἀποστερήσει τοῦ λογικοῦ. Ἀπόστρεψον τὰ βλέμματά σου ἀπὸ τοῦ ὀλεθρίου αὐτοῦ ποτηρίου, ἀπώθησον τὰς φαντασιοκοπίας καὶ τὰ ὄνειρα, δι' ὧν σὲ καταγοητεύει ἡ κακία· ἰδὲ τὸν ἀγαθόν σου ἄγγελον κλαίοντα καὶ τὴν κόλασιν ἀγαλλομένην ἕνεκα τῆς ἐπικειμένης πτώσεώς σου.

Διασκέδασον τοὺς διαλογισμούς σου· ἀπόσπασον τὸν νοῦν σου ἀπὸ τῶν ἐπαγωγῶν εἰκόνων, δι' ὧν σὲ ἐξάπαταῖ ἡ ἐλπὶς τῆς πληρώσεως ἀνοικείων ἐπιθυμιῶν· τρέψον στερεῶς τὰς ἰδέας καὶ τὰς σκέψεις σου πρὸς ἄλλα ἁθῶα ἀντικείμενα· παρασκεύασον σεαυτῷ ἀσχολίας ὅλως ἀντιθέτους τῶν δυναμένων νὰ σὲ διαφθείρωσι· μνήσθητι τοῦ Θεοῦ σου, μνήσθητι τοῦ πανταχοῦ Παρόντος, ὅστις σὲ βλέπει ἁμαρτάνοντα καὶ σὲ κρίνει.

Ἐὰν δὲ σχολάζῃς καὶ διατηρῇς εἰσέτι ἀρκοῦσαν ἐλευθερίαν, κλῖνον γόνυ καὶ προσευχήθητι τῷ Παναγίῳ. Ἀναφώνησον δὲ Αὐτῷ, ὡς ἄλλοτε ὁ Ἰωσήφ· « Πῶς ποιήσω τὸ ῥῆμα τὸ πονηρὸν τὸ μέγα τοῦτο, καὶ ἁμαρτήσομαι ἐναντίον τοῦ Θεοῦ; » (Γενέσ. ΛΘ', 9).

Συλλογίσθητι τὸν τάφον, ἔνθα μίαν ἡμέραν θέλουσι σιγήσει πάντα τὰ πάθη σου, καὶ ὅπου θέλουσι σὲ ἀκολουθήσει μόνα τὰ ἔργα σου, τὰ ἀγαθὰ, καὶ τὰ πονηρά. Συλλογίσθητι τὸν τάφον καὶ τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν θέλεις ἐμφανισθῇ ἐν ἄλλῳ κόσμῳ, ἐνώπιον τοῦ αἰωνίου καὶ διακαίου Κριτοῦ. Συλλογίσθητι τὸν τάφον καὶ τὸν μέλλοντά σου προορισμόν, ὃν νῦν πρόκειται μετὰ τοσαύτης ἐλαφρονοίας νὰ ἀποδοκιμάσῃς.

Ἐνθυμήθητι τὴν θείαν τοῦ Σύμπαντος τάξιν, ἐν ᾗ οὐ-
δεμίᾳ κακῇ πράξις καλὰ ἔχει ἐπακόλουθα. Ἐνθυμήθητι,
ὅτι τὸ κακὸν, ὅπερ πράττεις, ἐστὶ νέα πηγὴ τῆς ἠθικῆς
σου ἀθλιότητος, ἐστὶ νέα ἀτίμωσις σεαυτοῦ.

Μνήσθητι καὶ τῆς μεταμελείας σου, ἥτις τάχιον ἢ
βράδιον ἄφευκτός ἐστιν. Εἰς μάτην τὸ σφάλμα σου, τὸ
κακούργημά σου περικαλύπτει ἡ νύξ· τὸ φῶς τῆς ἡμέ-
ρας θέλει ἀνατελεῖν ἐπ' αὐτοῦ. Ἀγοράζεις μιᾶς στιγμῆς
ἀπόλαυσιν ἀντὶ πολλῶν αἰώνων ἀδημονίας καὶ θρήνου.

Ἐὰν ὁ πειρασμός ᾗνε μέγας, ἔσο καὶ σὺ μεγαλείτε-
ρος αὐτοῦ, καὶ ἐνθυμήθητι τὴν ἐνδόμυχον καὶ ἄκραν χα-
ρὰν, δι' ἧς σὲ ἀνταμείβει ἡ κατὰ τῶν παθῶν σου νίκη·
ἐνθυμήθητι τὴν οὐρανίαν, τὴν ἄφατον ἡδονήν, ἣν σοὶ
παρέχει ἡ συναίσθησις, ὅτι ἔμεινες ἀθῶος καὶ ὅτι διετή-
ρησας τῷ Θεῷ καὶ τῇ αἰωνιότητι καρδίαν καθαρὰν καὶ
πιστήν.

Ὅσον ὀδυνηρά ἐστιν ἡ βία τοῦ πειρασμοῦ καὶ
τῆς αἰσχύνης, ἄλλο τόσον παραμυθητικὴ καὶ γλυκεῖα
ἐστὶν ἡ γαλήνη τῆς ψυχῆς μετὰ τὸν εὐτυχῆ ἀγῶνα κατὰ
τοῦ πειρασμοῦ. Ἐπ' ἀληθείας δυσχερέστερόν ἐστι νὰ νι-
κήσῃ τις ἑαυτὸν, ἢ τῇ δυνάμει τῶν ὅπλων νὰ καθυπο-
τάξῃ ὁλοκλήρους ἐπικρατείας. Ἀλλὰ καὶ τὸ κέρδος τῆς
ἠθικῆς νίκης ἐστὶ μεγαλείτερον τοῦ θριαμβοῦ τῶν κατα-
κτητῶν. Αἱ δάφναι τοῦ δορικτήτορος μαραίνονται ἐπὶ
τοῦ τάφου αὐτοῦ, τὰ δὲ παράσημα καὶ τὰ βασιλικά αὐ-
τοῦ διαδήματα μόνον μέχρι τῆς σοροῦ συνοδεύουσιν αὐ-
τόν. Εἰς τὴν αἰωνιότητα οὐδὲν ἄλλο φέρει ὁ ὑπὸ τῶν ἀν-
θρώπων θεοποιηθεὶς, εἰμὴ ψυχὴν πτωχὴν καὶ ἐγκαταλε-
λειμμένην.

Ἄλλ' ὁ χριστιανός, ὁ γνήσιος ὁπαδὸς τοῦ Ἰησοῦ, ὅστις,

μνήμων τῆς θείας αὐτοῦ ἀποστολῆς, ζῇ οὐχὶ τὸν κτηνώδη, ἀλλὰ τὸν πρὸς τὴν ἀθανασίαν ἄγοντα βίον, ὡς ἄγγελος ἐπὶ τῆς γῆς διατελέσας, εἰσέρχεται δεδοκιμασμένος καὶ τελειότερος καὶ νικητὴς τῆς ἁμαρτίας εἰς τὴν βασιλείαν τῆς αἰωνίου λαμπρότητος. Αὐτός ἐστιν ἄξιος νὰ καθέξῃ ἀνωτέραν τάξιν ἐν τῇ τῶν ὄντων κλίμακι καὶ νὰ γίνῃ κοινωνὸς τελειοτέρων σχέσεων ἐν τῷ θείῳ Σύμπαντι. Ὁ θάνατος δὲν δύναται ν' ἀφαιρέσῃ αὐτῷ τὸν πλοῦτον αὐτοῦ. Ναὶ μὲν ὁ ἀληθὴς αὐτὸς χριστιανὸς μόνην τὴν ψυχὴν αὐτοῦ φέρει εἰς τὴν αἰωνιότητα, ἀλλὰ ψυχὴν εὐγενεστέραν καὶ θειοτέραν· ἐν δὲ τοῖς πεδίοις τῆς αἰωνιότητος περιμένει αὐτὸν ὁ ἀμάραντος στέφανος τῆς ἀληθοῦς δόξης.

Δάφναι τῆς ἀθανασίας, σέφανοι τῆς ζωῆς! πρὸς ὑμᾶς θέλω ἀποβλέπει καθ' ἅπασαν τὴν ἐπίγειον πορείαν μου. Ὡραῖα ἄνθη τῆς ἀφθάρτου ζωῆς, πόσον εὐτελεῖς, πόσον πενιχραὶ εἰσιν ἐνώπιον ὑμῶν αἱ λαμπρότητες, ἅς χεῖρες ἀνθρώπων παρεσκεύασαν καὶ αἵτινες ἀποτελοῦσι μάταιον ζολισμὸν κενοδόξων θνητῶν, ὃν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ζωὴν ἀνθρωπίνην ἀποκαλοῦσι!

Σὺ, ὦ Ἰησοῦ, θεῖε τῆς ἀνθρωπότητος Ὁδηγέ, κατέδειξας τῶν ἀφθάρτων αὐτῶν στεφάνων τὴν ἀπαράμιλλον καλλονὴν διὰ τῆς τελείας ἀγιότητος παντὸς τοῦ ἐπιγείου σου βίου. Τὸ Σὸν παράδειγμα, καθ' ὃ ἀπώθησας τὸν πειρασμὸν ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς δοκιμασίας, ἔστω μοι τύπος καὶ ὑπογραμμὸς τῆς ἐμῆς πολιτείας. Αἱ ιδιότητες τῆς ψυχῆς, καὶ οὐχὶ αἱ ἐξωτερικαὶ διακρίσεις, τὸ τί ἀληθῶς ἐσμεν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ οὐχὶ τὸ πῶς ὑπὸ τοῦ κόσμου θεωρούμεθα, ποιοῦσι τὸ ἀληθὲς ἡμῶν μεγαλεῖον, τὴν ἀληθῆ ἡμῶν δόξαν, τὴν ἀξίαν ἡμῶν, τὴν διαμένουσαν

εἰς ἅπαντας τῆς αἰωνιότητος τοὺς αἰῶνας καὶ ἐν τῇ ἀπειρίᾳ τοῦ Σύμπαντος.

Ναὶ, τρισυπόσατε Θεέ, τρισάγιε Πάτερ, καὶ γὰρ θέλω ν' ἀγωνισθῶ τὸν καλὸν ἀγῶνα· καὶ γὰρ θέλω νὰ σπεύσω πρὸς τὴν ἀγιότητα, ἥτις μὲ προσεγγίζει εἰς τοὺς πόδας τοῦ θρόνου Σου. Καὶ γὰρ θέλω ἐν ταῖς ὥραις τοῦ πειρασμοῦ νὰ διαμείνω ἄξιος τοῦ ἐμοῦ προσορισμοῦ καὶ τῆς Σῆς ἀγάπης. Καὶ γὰρ θέλω ἐν τῷ τέρματι τῆς ἐπιγείου πορείας μου νὰ δυνηθῶ νὰ εἴπω, ὡς ὁ Ἰησοῦς, « Τετέλεσται! Τὸ αἷμα τοῦ Σωτῆρος τοῦ κόσμου δὲν ἐχύθη εἰς μάτην καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ! »

.....

ΠΡΑ΄.

Ἡ κοινωνία, ἡ γοῦν ἡ ὑπὲρ τοῦ κοινῆ συμφέροντος καθιέρωσις ἑαυτοῦ.

« Οἴδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κα-
τακυριεύουσιν αὐτῶν· καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν
κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. Οὐχ οὕτω δὲ ἔσται
ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὅς ἐάν θέλῃ γενέσθαι μέγας ἐν
ὑμῖν, ἔσται διάκονος ὑμῶν· καὶ ὅς ἐάν θέλῃ
ὑμῶν γενέσθαι πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος. »

(Εὐαγγ. κατὰ Μάρκ. Ι', 42—44).

ΠΕΡΙΑΓΕΤΕ ἀσμένως ἐν τῇ πόλει ὑμῶν τὸν ξένον, καὶ
δεικνύοντες αὐτῷ τὰς μεγαλοπρεπεῖς καὶ ὠφελίμους οἰκο-
δομὰς τῶν ὑμετέρων ναῶν, τῶν νοσοκομείων, τῶν πτω-

χείων, τῶν ὀρφανοτροφείων καὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν κα-
ταστημάτων, λέγετε μετ' εὐγενοῦς ὑπερηφανείας· « Τὰ
καθιδρύματα ταῦτα ὀφείλονται εἰς τὴν ἀγαθοποιίαν τῶν
πατέρων ἡμῶν. »

Ὅδηγεῖτε τὰ τέκνα ὑμῶν ἐνώπιον τῶν εἰκόνων καὶ
τῶν ἀνδριάντων τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τοῦ ὑμετέρου
ἔθνους, καὶ ἡ ψυχὴ ὑμῶν ἐνθουσιάζεται ἐνῷ διηγεῖσθε
τὸν βίον καὶ τὰ ἔργα τῶν ἐνδόξων ὑμῶν προγόνων· λέ-
γετε δὲ τοῖς τέκνοις ὑμῶν· « Οὗτος ὁ γενναῖος ἀπέθανε
τὸν ζηλωτὸν ὑπὲρ πατρίδος θάνατον ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς
μάχης· ἐκεῖνος ἐγένετο μάρτυς τῆς ἀληθείας, τῆς πί-
στεως, τῆς θρησκείας ἡμῶν. Ἴδου ἄλλος, ὅστις τὰς με-
γίστας λειτουργίας ἐλειτούργησεν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ,
καὶ ὅμως ἀπεβίωσε πτωχός, διότι τὰ πάντα ὑπὲρ τῶν
κοινῶν ἔδαπάνησε. Καὶ ἐκεῖνος ἐθυσίασε τὰς ἡμέρας καὶ
τὰς νύκτας αὐτοῦ, τὴν ἀνάπαυσίν του, τὴν ὑγίαν του,
τοὺς φίλους του, τὰ πάντα, ὅπως συντελέσῃ εἰς τὴν εὐ-
δαιμονίαν τῆς πατρίδος καὶ λαμπρύνη αὐτὴν διὰ τῆς
ἐπισήμης ἣ δι' ὠφελίμων ἀνακαλύψεων καὶ ἐφευρέσεων. »

Ἀκούσατε τὰ ἔθνη· πάντα ἐξυμνοῦσι τὴν ἀρχαίαν
αὐτῶν δόξαν· πάντα σεμνύνονται ἐπὶ τοῖς ἀνδραγαθή-
μασι τῶν παρελθόντων χρόνων· πάντα ἀπαθανατίζουν
δι' ἁσμάτων τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν ἀνδρίαν τῶν προγόνων
αὐτῶν· πάντα ὁμιλοῦσι περὶ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ γένους
αὐτῶν ὡς περὶ εὐγενεστέρας τινὸς γενεᾶς· ἕκαστον ἔθνος
διαφιλονικεῖ ὑπὲρ τοῦ ἰδίου προγονικοῦ κλέους τὰ πρω-
τεῖα ἐν τῷ ναῷ τῆς Μνημοσύνης.

Ὅποιοί τινες ἦσαν ἄρα οἱ τῶν παλαιῶν ἐκείνων χρό-
νων ἄνθρωποι, τοὺς ὁποίους τοσοῦτον φανερώς καὶ μετ'
ἀδιαλείπτου ἐνθουσιασμοῦ ἐξυμνεῖτε; Πῶς ἠδυνήθησαν

τοσοῦτον μεγάλα νὰ διαπράξωσιν ἔργα; Ἦσαν οἱ γενναῖοι ἐκεῖνοι ἄνδρες φύσεως κρείττονος τῆς ἡμετέρας; Εἶχον ἐν ἑαυτοῖς τί θεϊότερον ἢ ἡμεῖς; Δὲν ὑπέκειντο εἰς τὴν ἐπήρειαν τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ αἵματος, ὡς ἡμεῖς; ὦ! βεβαίως, καὶ αὐτοὶ οὐδὲν ἄλλο ἦσαν ἢ ἀδύνατοι θνητοί, ὡς ἡμεῖς· καὶ ὁμῶς τοσαῦτα μεγάλα καὶ γενναῖα κατώρθωσαν ἔργα!

Τὰ ἀγαθοεργὰ ταῦτα καθιδρύματα, τὰ νοσοκομεῖα, τὰ πτωχεῖα, τὰ ὀρφανοτροφεῖα, τὰ ἐκπαιδευτήρια ταῦτα εἰσὶν ἄρα γε προϊόντα πλούτου ὑπερβαίνοντος τὰς περιουσίας τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων; Οὐχί· καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν ζῶσι πλεῖστοι βαθύπλουτοι καὶ πολλοὶ εὐποροὶ πολῖται· καὶ ὁμῶς ὀλίγα ἀφίνουσι κληροδοτήματα ἄξια λόγου ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ δήμου, τῆς πόλεως, ἢ τῆς πατρίδος αὐτῶν.

Ἦσαν ἄρα γε οἱ πατέρες ἡμῶν σοφώτεροι, πολυμαθέστεροι, μᾶλλον πεφωτισμένοι τῶν συγχρόνων ἡμῶν; ὦ! οὐδαμῶς· ὁ καθ' ἡμᾶς αἰὼν δύναται μετὰ θάρρους νὰ φιλονεικήσῃ περὶ ἐπιστήμης καὶ σοφίας πρὸς τοὺς ἀρχαίους χρόνους.

Ἦ μήπως οἱ ἄνθρωποι τῶν παρελθουσῶν ἑκατονταετηρίδων φύσει ἑρρέεπον μᾶλλον ἡμῶν πρὸς τὴν ἀρετὴν καὶ πρὸς τὴν εὐσέβειαν; Βεβαίως ὄχι· ἀπὸ καταβολῆς κόσμου πάντες οἱ ἄνθρωποι φύσει ἐξ ἴσου πρὸς τὴν ἀρετὴν καὶ πρὸς τὴν εὐσέβειαν διάκεινται, εἰ καὶ οὐχὶ πάντες εἰς τὸ αὐτὸ νὰ φθάσωσιν ἠδυνήθησαν τῆς ἀρετῆς ὕψος.

Ἀλλ' ἔστιν ἀρετὴ τις, ἐν ἣ οἱ προγεγεννημένοι πολλάκις προέχουσιν ἡμῶν, λέγω τὴν ἀληθῶς χριστιανικὴν ἀρετὴν τῆς φιλοπατρίας καὶ τῆς ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἀφο-

σιώσεως, τὴν ἀρετὴν, δι' ἧς ἕκαστος πλείοτερον περὶ τῆς οἰκογενείας του ἢ περὶ ἑαυτοῦ μεριμνᾷ, πλείοτερον ζῇ ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ δήμου αὐτοῦ, ἢ ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ οἴκου του, πλείοτερον ἔχει ὑπ' ὄψιν τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος, ἢ τὸ συμφέρον τοῦ δήμου αὐτοῦ. Ῥίψατε τὰ βλέμματά σας κύκλῳ ὑμῶν καὶ ζητήσατε· ὀλίγους μεταξὺ μυριάδων θέλετε ἀπαντήσῃ ἔχοντας τὴν ἀρετὴν ταύτην, ὀλίγους θέλετε ἀπαντήσῃ καὶ ἐννοοῦντας μόνον αὐτήν.

Πόθεν ἡ ἀθλιότης αὕτη τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων; Ἐκ τίνος πηγῆς πηγάζουσι τὰ ἀτελεύτητα κακὰ ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν, ἡ δυσυχία τῶν λαῶν, ἡ ἀπώλεια τῶν θρόνων, τῆς θρησκείας ἡ παρακμὴ, ἡ πρὸς ἀλλήλους ἀστοργία τῶν ἀνθρώπων, τῶν ἐνοικούντων ἐν τῷ αὐτῷ δήμῳ; Φεῦ! ἡ πηγὴ τῆς καθολικῆς ταύτης συμφορᾶς, ἕνεκεν τῆς ὁποίας στενάζει ὁ κόσμος, εὗρηται ἐν αὐτῇ τῇ καρδίᾳ τῶν ἀνθρώπων; ἀποκαλεῖται δὲ πλεονεξία καὶ ἐγωϊσμός.

Ὁ ἐγωϊσμός ἐστὶ τὸ δηλητήριο, τὸ λυμαινόμενον τοὺς ἀγιωτάτους δεσμοὺς τοῦ αἵματος καὶ τῆς φιλίας, ἐστὶ τὸ ἔναυσμα τῆς ἔριδος, ἡ δὲ τῆς διχονοίας ἐν τοῖς κόλποις τῶν οἰκογενειῶν. Ὁ ἐγωϊσμός διαιρεῖ οἴκους, χωρίζει δημότας ἀπὸ δημοτῶν, τίθησιν ἑχθραν ἀναμέσον πολίτου καὶ πολίτου, καὶ καταστρέφει παλαιὰς σχέσεις, ἀποτελούσας ἐν τῇ ἐνώσει τὴν δύναμιν. Φίλαυτοι καὶ πλεονέκται οἱ περὶ τὸν βασιλέα ἐργάζονται ὑπὲρ τοῦ ἰδίου συμφέροντος, καὶ οὐχὶ ὑπὲρ τῆς εὐπραγίας τῆς χώρας, ἐργάζονται ὑπὲρ τῆς ἰδίας δόξης, καὶ οὐδαμῶς ὑπὲρ τῆς δόξης τῆς πατρίδος. Ἀρκεῖ αὐτοὶ νὰ σωθῶσιν, ἀρκεῖ αὐτοὶ νὰ ὦσιν ἐν ἀσφαλείᾳ, καὶ ἀδιάφορον ἂν ὁ λαὸς κακῶς πάσχη, ἂν ποταμοὶ χύνωνται δακρύων. Ὁ ἐγωϊσμός

ἀποπλανᾷ τοὺς ἰσχυροὺς τῆς γῆς, ὥστε οὐδὲν θέτουσιν ὑπεράνω τοῦ ἰδίου πάθους, καὶ ὑφόνουσι μὲν τὸν κόλακα, τὸν ἐπιδεξίως θυμιατίζοντα αὐτοὺς, ἀφίνουσι δὲ ἐν τῇ κόνει τὸν εὐφυῆ, τὸν δυνάμενον νὰ ὠφελήσῃ τὴν πατρίδα. Ὁ ἐγωῖσμός διατηρεῖ ὡς βάσεις τῆς πολιτείας ἀρχαίας προλήψεις καὶ καταφρονεῖ τὴν σοφίαν, τὴν πολιτικὴν σύνεσιν, τὴν ἀφιλοκέρδειαν καὶ τὴν ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἀφοσίωσιν, αἰτίνες πάλαι ἐποιοῦν τὴν τῆς πατρίδος δύναμιν καὶ τὴν εὐκλειαν αὐτῆς. Ἡ ζηλοτυπία καὶ ὁ φθόνος, οἱ πιστοὶ οὗτοι ἀκόλουθοι τοῦ ἐγωῖσμοῦ, ὑποθάλλουσι τὸ μεταξὺ τῶν τάξεων τῆς κοινωνίας μῖσος, χωρίζουσιν ἀπ' ἀλλήλων τοὺς κατοίκους ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ τόπου καὶ καθιστῶσι τὰς οἰκογενείας ἀδιαφόρους πρὸς τὴν τιμὴν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τῆς πατρίδος καὶ τοῦ δήμου αὐτῶν. Τότε οὔτε ἕκαστος φροντίζει περὶ πάντων, οὔτε πάντες περὶ ἐκάστου μεριμνῶσι. Τότε οἱ κάτοικοι τῆς χώρας, οὓς δὲν τολμῶ ν' ἀποκαλέσω πολίτας, εἰσὶν ἀνάλγητοι πρὸς τὰς κοινὰς συμφορὰς, μόνον δὲ τὰς ἰδίας αὐτῶν καὶ ἀμέσους ζημίας ὑπολογίζουσιν, δυσανασχετοῦσι δὲ καὶ πλείστας εὐρίσκουσι προφάσεις, ὅσάκις πρόκειται περὶ θυσίας τινός, ἣν ἀπαιτεῖ ἡ κατάστασις τῶν τῆς πατρίδος πραγμάτων, ἢ σωτηρία τοῦ ὅλου.

Καὶ εἶνε ἄρά γε θαῦμα, ὅτι μεγάλαι ἐπικράτεια κατασπαράσσονται καὶ ἀνατρέπονται, ὅταν ὁ ἐγωῖσμός τῶν πολιτῶν ὑποσκάπτῃ τὰ θεμέλια αὐτῶν καὶ τίθῃσιν ἔχθραν ἀναμέσον ἀδελφῶν; Εἶνε ἄρά γε θαῦμα, ὅτι πόλεις πάλαι ἀθηραὶ, πλούσιαι, λαμπραὶ, βαθμηδὸν παρακμάζουσιν καὶ ἀπόλλυνται, ὅταν, ἀντὶ πολιτῶν, περικλείωσιν ἀνθρώπους ἀπ' ἀλλήλων κεχωρισμένους καὶ φιλοκερδοῦντας; Εἶνε θαῦμα, ὅτι τὸ πρὶν περιβλεπτοὶ οἶκοι ἐκ-

πίπτουσιν, ὅταν τὰ μέλη αὐτῶν, ὑπὸ τοῦ ἐγωϊσμοῦ διηρημένα, τὰ μὲν περιφρονῶσι τὴν πτωχείαν τῶν ἄλλων, τὰ δὲ φθονῶσι τοὺς εὐποροῦντας;

Ἐν τούτοις ἡ δυστυχία συνδέει αὖθις τοὺς ἀνθρώπους καὶ καθίστησιν αὐτοὺς πάλιν ἀδελφούς. Ἡ δυστυχία ἀπαλλάσσει τοὺς ἀνθρώπους πολλῶν ἐπιβλαβῶν προλήψεων· ἡ δυστυχία διδάσκει αὐτοὺς, ὅτι πάντες ὀφείλουσι νὰ φροντίζωσι καὶ νὰ ἐργάζωνται ὑπὲρ ἐκάστου καὶ ἑκαστος ὑπὲρ πάντων· διδάσκει αὐτοὺς, ὅτι χωρίζοντες τὸ ἴδιον αὐτῶν συμφέρον ἀπὸ τοῦ κοινοῦ, καταστρέφονται. Οὕτω, θαλάσσης τρικυμιώδους ἀπειλούσης ναυάγιον, οἱ ναῦται, οὓς πρό τινος διάφορα διήρουν συμφέροντα, συνενόνουσι τὰς προσπαθείας των, ἵνα διασώσωσι τὸ κοινὸν πλοῖον, καὶ πάντες ὑπὲρ πάντων ἐργάζονται.

Ἡ πρὸ μικροῦ ἔτι λάμπουσα παρ' ἡμῖν θαυμαστὴ ἀρετὴ τῆς κοινωφελείας ἐξέλιπεν ἄρα γε ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις; Αὕτη θεδαίως ἔσεται καὶ πάλιν πολλῶν ἀγαθῶν πρόξενος τῇ πατρίδι· αὕτη μόνη θέλει ἀνορθώσει τὰ πεπτωκότα, θέλει φέρει τὴν εὐλογίαν ἐν ταῖς οἰκογενείαις, ἐν ταῖς πόλεσιν, ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν, θέλει διδάξει τὸ ἀληθὲς χριστιανικὸν φρόνημα μεταξὺ τῶν ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ βαπτισθέντων.

Τί δ' ἐστὶ κοινωφελεία; εἰς τί συνίσταται ἡ ἐξαίρετος αὕτη ἀρετή;

« Ὅς ἐὰν θέλῃ γενέσθαι μέγας ἐν ὑμῖν, εἶπεν ὁ θεὸς τῆς ἀνθρωπότητος Διδάσκαλος, ἔσται διάκονος ὑμῶν· καὶ ὃς ἂν θέλῃ ὑμῶν γενέσθαι πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος· καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν. » (Εὐαγγ. κατὰ Μάρκον Ι', 43-45).

Κοινωφέλειά ἐστὶν ἄρα διηνεκῆς καὶ ἐνεργὸς σπουδὴ νὰ συντελῶμεν πάσῃ δυνάμει εἰς τὴν εὐπραγίαν, εἰς τὴν εὐδαιμονίαν, εἰς τὴν εὐκλειαν καὶ εἰς τὴν ἀληθῆ τελειότητα τῆς πατρίδος, τοῦ τόπου τῆς κατοικίας ἡμῶν, τῆς οἰκογενείας ἡμῶν· κοινωφέλειά ἐστὶ διηνεκῆς καὶ ἐνεργὸς σπουδὴ νὰ ἐπιδιώκωμεν τὸ κοινῇ συμφέρον καὶ μετὰ ζημίας τῶν ἰδιαιτέρων ἡμῶν συμφερόντων.

Κατάδηλον δὲ τοῖς πᾶσι γίνεται, ὅτι ἂν ἐν τινι χώρᾳ πάντες ὑπὸ τοιοῦτου ἐνεπνέοντο χριστιανικοῦ φρονήματος, οὐδεὶς πολίτης τῆς χώρας ἐκείνης ἤθελεν εἶσθαι δυστυχής· διότι τὸ ἀγαθόν, ὅπερ ἕκαστος πράττει ὑπὲρ ὅλων, ἀνταποδίδεται αὐτῷ ἑκατονταπλάσιον, πάντων ὑπὲρ αὐτοῦ ἐργαζομένων. Τότε πάντες οἱ πολῖται μίαν ἤθελον ἀποτελεῖ ἀδελφότητα καὶ ἡ πολιτεία μία μόνη ἤθελεν εἶσθαι μεγάλη οἰκογένεια.

Ὁ θέλων νὰ κατασταθῇ κοινωφελής, ὀφείλει πρὸ πάντων νὰ παρασκευάσῃ ἑαυτὸν δεόντως πρὸς τοῦτο. Ἵνα βοηθήσῃ τις ἄλλους, ἀνάγκη νὰ προμηθευθῇ ὅ,τι λείπει αὐτοῖς καὶ νὰ μάθῃ τίνι τρόπῳ καταλληλότερον δύναται νὰ γίνῃ αὐτοῖς χρήσιμος. Ἵνα τις ἔλθῃ εἰς βοήθειαν ἄλλων, πρέπει νὰ μὴ ἔχῃ αὐτὸς τῆς βοηθείας τῶν ἄλλων ἀνάγκην. Διὸ ὀφείλει ἕκαστος νὰ καλλιεργήσῃ τὸν νοῦν του, ν' ἀποκτήσῃ γνώσεις καὶ δεξιότητας, νὰ ἐπεκτείνῃ τὸν κύκλον τῆς ἐνεργείας του, ν' αὐξήσῃ διὰ παντὸς νομίμου μέσου τὴν περιουσίαν αὐτοῦ. Ὅσον πλεότερα κερκτῆταί τις ἠθικὰ καὶ ὕλικὰ πλεονεκτήματα, τοσοῦτον πλεότερα ἔχει μέσα, ὅπως δυνηθῇ νὰ κατασταθῇ ὠφέλιμος τοῖς ὁμοίοις αὐτοῦ, ὁλοκλήρῳ τῇ κοινωνίᾳ.

Ὅταν λοιπὸν λέγωμεν· «Ἔσο κοινωφελής·» τοῦτο οὐδόλως σημαίνει ὅτι ὀφείλεις νὰ λησμονήσῃς σεαυτὸν, νὰ

παραισθήσεως ὅλας τὰς ὑποθέσεις σου, ἵνα διηνεκῶς περὶ τῶν ἄλλων φροντίζης· ἀλλ' αὐτὴ αὕτη ἡ πρόσκλησις εἰς κοινωνοφείλιαν προϋποτίθῃσιν ἀναγκαίως ἄλλην σπουδαίαν συμβουλὴν, ἥτοι τὴν συμβουλὴν ν' ἀποκτήσης τὰ μέσα, δι' ὧν δύνασαι νὰ συντελέσης ὡς οἶόν τε πλεότερον εἰς τὴν ὑλικὴν καὶ ἠθικὴν εὐπραγίαν τοῦ οἴκου σου, τοῦ τόπου τῆς γεννήσεώς σου, τῆς πατρίδος σου, καὶ εἰ δυνατόν ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος. Ἄνευ τῶν μέσων αὐτῶν, μακρὰν τοῦ νὰ γίνῃς ὠφελίμος ἐτέροις, γίνεσαι αὐτοῖς βάρος ἐπαχθές. Μὴ νόμιζε, ὅτι δύνασαι καὶ ἀμαθὴς καὶ πτωχὸς μένων νὰ ὠφελήσῃς τοὺς ἄλλους, προσευχόμενος ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν αὐτῶν. Ἀληθῶς, λυπηρὰ ἐστὶ κοινωνοφείλια, ἡ βασιζομένη ἐπὶ τῆς νωθρείας σου! Καὶ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ προσηύχοντο ὑπὲρ ἄλλων, ἀλλὰ δὲν περιωρίζοντο εἰς τοῦτο· εἰργάζοντο, ἐθεράπευον ἀσθενεῖς, περιήρχοντο τὰς χώρας τῆς οἰκουμένης ἐν μέσῳ παντοίων ταλαιπωριῶν καὶ κινδύνων, καὶ ἐδίδασκαν. Ἡ τροφὴ αὐτῶν ἦν προϊόν ὠφελίμου ἐργασίας, καὶ οὐχὶ μισθὸς ἀργίας ἢ ἀφρόντιδος καὶ θεωρητικοῦ βίου. Ἀλλ' ὅταν ἀπεκτήσαμεν ἤδη τὰ ἀναγκαῖα μέσα, ὅπως κατασταθῶμεν ὠφελίμοι ἄλλοις, ὀφείλομεν μετ' ἐλευθεριότητος νὰ ποιῶμεν χρῆσιν τῶν μέσων αὐτῶν πρὸς κοινὴν ὠφείλιαν, ὑποβάλλοντες ἑαυτοὺς εἰς στερήσεις, ἵνα τοῖς ἄλλοις γίνωμεν ὡς οἶόν τε εὐεργετικώτεροι.

Κοινωνοφελὴς οὐδαμῶς ἐστὶν ὁ πράττων τι ὑπὲρ τῆς πόλεως ἢ τῆς χώρας πρὸς ἴδιον αὐτοῦ συμφέρον, ἢ ἐπὶ ἀπεκδοχῇ ἀμοιβῆς διὰ τὰς νομιζομένας αὐτοῦ θυσίας, ἀλλ' ἐστὶ κοινωνοφελὴς ὁ ἐργαζόμενος ὑπὲρ τοῦ κοινῇ συμφέροντος, ἄνευ ἀξιώσεως ἢ ἐλπίδος ἀντιμισθίας.

Καὶ ὁ χειροτέχνης, καὶ ὁ ἔμπορος, καὶ ὁ λόγιος, καὶ ὁ δημόσιος λειτουργὸς ἐργαζόμενοι δὲν ὠφελοῦνται μόνοι· ἡ ἐργασία αὐτῶν πλείστοις ἄλλοις ἐστὶν ἀναγκαία καὶ καθίσταται χρήσιμος· ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκ τῆς ἐργασίας ταύτης προκύπτουσαν ὠφέλειαν οὐδεὶς ὀφείλεται τοῖς ἐργαζομένοις κοινωνοφελείας ἔπαινος. Καὶ αὐτὴ τῶν πολιτῶν ἡ τέχνη, ἡ λειτουργία των δύναται νὰ ᾔηνε κοινωνοφελῆς, χωρὶς αὐτοὶ νὰ ὦσι κοινωνοφελεῖς. Τὰ ἔργα αὐτῶν πληρόνεται κατὰ λόγον τῆς ἀξίας καὶ τῆς χρησιμότητός των· διὰ τὴν ἐργασίαν δίδεται αὐτοῖς ἀνάλογος χρηματικὴ ἀντιμισθία. Οὗτοι, κατὰ τὸ εὐαγγελικὸν λόγιον, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν· ἀλλ' ἡ ἀρετὴ οὐδόλως ἐστὶ χρήμασιν ὠνία. Ὅ,τι ἀντὶ γηίνων καὶ ἐφημέρων ἀγαθῶν ἀγοράζεται, δὲν εἶνε ἀρετὴ.

Ἡ ἀληθὴς κοινωνοφελεία, ἥγουν τὸ ἑαυτὸν ὑπὲρ τοῦ κοινῇ συμφέροντος καθιεροῦν, περικλείει ἀναγκαίως θυσίαν τινὰ ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ, καθὼς πᾶσα ἀρετὴ ὑποτίθῃσι νίκην τινὰ κατὰ τῆς σωματικῆς ἡμῶν φύσεως κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον μεγάλην. Κοινωνοφελειά ἐστὶ τὸ ἐναντίον τῆς φιλαυτίας, ἐστὶ φροντὶς ἐπ' ἀγαθῶ τῶν ἄλλων καὶ οὐχὶ ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν, ἐστὶν ἀφιλοκερδῆς καὶ ἐκούσιος θυσία μέρους τοῦ ἡμετέρου χρόνου, τῶν προσπαθειῶν καὶ τῶν πόνων ἡμῶν, τῆς περιουσίας ἡμῶν, ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς πατρίδος καὶ καθόλου τῆς ἀνθρωπότητος.

Ὁ ἐπ' ἀγαθῶ τῆς πόλεώς του ἢ τῆς χώρας αὐτοῦ ἐπιχειρῶν ὠφελιμὸν τι ἔργον, ὁ ἐρχόμενος εἰς βοήθειαν ἔργου τοιοῦτου, ὅταν τὸ ἔργον αὐτὸ οὐδόλως ἀντίκειται πρὸς τὸ ἴδιον αὐτοῦ συμφέρον, δικαίως δὲν δύναται ν' ἀποκληθῇ κοινωνοφελῆς. Ἀληθῶς φιλόπατρις, γνήσιος χρι-

στιανός ἐστὶν ὁ ἀείποτε τὸ κοινὸν πρὸ τοῦ ἰδίου τιθέμενος συμφέρον, ἐστὶν ἐκεῖνος, ὅστις ἐν ἀνάγκῃ δὲν διστάζει νὰ ἐξαγοράσῃ τὴν καθολικὴν εὐπραγίαν δι' ἰδίας αὐτοῦ μεγάλης ζημίας. Οὕτω καὶ ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ ἐπιγείῳ αὐτοῦ πορείᾳ εἰργάσθη καὶ τὴν ψυχὴν Αὐτοῦ ἔθυσεν ὑπὲρ τῶν πολλῶν.

Σπάνιαί εἰσιν αἱ περιστάσεις, καθ' ἃς ἡ εὐπραγία τῆς πολιτείας ἀπαιτεῖ τὴν ὀλοσχερῇ θυσίαν ὅλων τῶν ἰδιαιτέρων ἡμῶν συμφερόντων. Ἀλλὰ τὰς πλήρεις θείας εὐλογίας ταύτας περιβάσεις ἀσμένως καὶ εὐγνωμόνως ἀποδέχεται ὁ χριστιανός. Χαίρων ὁ ὀπαδός καὶ μιμητὴς τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τὸν βίον αὐτοῦ προσφέρει ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν συμπολιτῶν του, ὅσάκις οὐκ ἔστιν ἄλλως γενέσθαι, ὅσάκις εἶνε καλὸν ν' ἀπολεσθῇ μέρος πρὸς σωτηρίαν τοῦ ὅλου, ὅσάκις ἡ ἀπώλεια ἐνὸς δύναται νὰ προλάβῃ τὴν ἀπώλειαν μυρίων ἄλλων.

Μακαρίζω ὑμᾶς, ὧ σεμνοὶ καὶ μεγάλθυμοι ἄνδρες τῶν ἀρχαίων χρόνων, οἵτινες ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος ἢ ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου γενναίως τὸν βίον κατεστρέψατε. Μακαρίζω ὑμᾶς, ἱεραὶ σκιαὶ τῶν ὑπὲρ πίστεως καὶ ἐλευθερίας μαρτυρησάντων, καὶ ὑμᾶς, οἵτινες, ὅπως ἐλαττώσῃτε τὰ μαστίζοντα τὴν ἀνθρωπότητα δεινὰ, ὅπως καταστήσῃτε ἄλλους εὐτυχεῖς, ἐκουσίως ὑπέστητε παντοίας στερήσεις, τὴν ἐσχάτην πενίαν. Αἱ ψυχὰὶ ὑμῶν λάμπουσιν ὡς ἀστέρες ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ ὀνόματα ὑμῶν εἰσι διὰ παντός ἐγκεχαραγμένα ἐν τῇ μνήμῃ τῶν ἀνθρώπων. Τὸ γενναῖον ὑμῶν παράδειγμα ἐνθουσιάζει τοὺς ἀπογόνους ὑμῶν καὶ μετὰ πλείστων ἑκατονταετηρίδων παρέλευσιν.

Καὶ ἂν δὲν δυνάμεθα πάντοτε νὰ μιμηθῶμεν τὰ με-

γάλα ταῦτα παραδείγματα, διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν μέ-
σων καὶ τῶν περιστάσεων, πόσον συχναί εἰσιν ὁμως αἱ
περιπτώσεις καὶ αἱ ἀφορμαί, καθ' ἃς δύναταί τις νὰ πο-
λιτευθῇ πρὸς τὸ κοινῇ συμφέρον! Ἐπιδιώξεις, ἄνθρωπε,
δημόσιόν τι λειτούργημα καὶ βλέπεις μεταξὺ τῶν πρὸς
τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἀνταγωνιζομένων σοι ἄνδρα τινὰ μᾶλ-
λον ἐπιστήμονα, ἐμπειρότερον, δραστηριότερον, ἱκανώ-
τερόν σου. Παραχώρησον αὐτῷ τῆς λειτουργίας ἐκείνης,
διότι αὐτὸς θέλει ἐπιτελέσει τὸ ἔργον κάλλιον ἢ σὺ ἐπ' ἀ-
γαθῷ τοῦ δήμου ἢ τῆς πολιτείας. Ἡ παραχώρησις αὕτη
ἐστὶν ἀληθὴς μεγαλοψυχία, ἐστὶ πρᾶξις ἀληθοῦς κοινω-
φελῆς, ἣτις ἔχει ἀξίαν ἀρετῆς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

Ἐπιχειρεῖται ἔργον τι ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ τόπου, ἐνθα
κατοικεῖς, ἢ πρὸς τιμὴν τῆς πατρίδος σου; Πρότεινον
τῷ ἔργῳ αὐτῷ χεῖρα, σπεῦσον νὰ συντρέξῃς αὐτὸ ὅλαις
δυνάμεσι. Μὴ ἐρωτᾷς· Τίς ὁ ἐπιχειρῶν τὸ ἔργον, πῶς θέ-
λει ἐκτελεσθῇ αὐτό; Ἐρώτα δὲ μόνον τίνα προτίθενται
οἱ ἐπιχειροῦντες σκοπὸν, ποῖον καλὸν ἐντεῦθεν νὰ προ-
κύψῃ δύναται. Ὑπολόγισον δὲ ἐν τούτῳ, οὐχὶ τὸ σὸν κέρ-
δος, οὐχὶ τὰς στερήσεις ἡδονῶν τινῶν τοῦ βίου σου, ἀλ-
λὰ τὸ ὄφελος τὸ κοινόν, τὸ συμφέρον πάντων.

Εἶνε τῆς πατρίδος ὁ κίνδυνος μέγας, περιεπλέχθη ἡ
πατρίς εἰς πόλεμον; κινδυνεύει ἡ ἐλευθερία ἢ ἡ αὐτονο-
μία αὐτῆς, καὶ κατὰ συνέπειαν ἀπαιτοῦνται μεγάλαι
θυσίαι παρὰ τῶν τέκνων αὐτῆς; Τότε τὸ εἶδος τῶν γογ-
γυσμῶν καὶ τῶν μέμφεων σου θέλει καταστήσῃ δῆλα
τὰ φρονήματά σου, θέλει δώσῃ ἡμῖν τὸ μέτρον τῆς ἀρε-
τῆς σου. Ὁ φίλαυτος ἀπελπίζεται καὶ γογγύζει διὰ τοὺς
ἐπιβαλλομένους ὑπερόγκους φόρους, διὰ τὴν ὑπερτίμησιν
τῶν τροφίμων, διὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς ἐργασίας. Ὁ φιλό-

πατρὶς ἀπ' ἐναντίας ἀγογγύστως ὑφίσταται τὰς στε-
ρήσεις καὶ ἐκουσίως περιορίζει τὰς ἀνάγκας του. Ἀντὶ
οἴνου, πίνει ὕδωρ, καὶ ἀντὶ λιχνευμάτων, ἄρτον ξηρὸν
ἐσθίει· ἀλλ' ἀθυμεῖ καὶ κλαίει διὰ τὴν δυστυχίαν τῶν
συμπολιτῶν του, διὰ τὰ δεινὰ τῆς πατρίδος του, διότι
αὐτὸς μᾶλλον τῇ πατρίδι ἢ ἑαυτῷ ἀνήκει.

Πῶς, ὦ χριστιανέ, σ' ἐκπλήττει ἡ τοιαύτη μεγαλο-
ψυχία καὶ θεωρεῖς αὐτὴν ἀρετὴν ἄλλοτρίαν τῇ γῇ; Καὶ
ὅμως ἡ ἀξιοθαύμαστος αὕτη ἀγαθότης τῆς καρδίας, ἡ
ἀπεριόριστος αὕτη ἀφοσίωσις πρὸς τοὺς ἀδελφούς ἡμῶν,
ἡ ἀκραιφνὴς αὕτη φιλοπατρία εἰσὶ δείγματα ἀληθοῦς
χριστιανισμοῦ, ἀπορρέουσιν ἀπὸ τοῦ θεοῦ νόμου τῆς πρὸς
τὸν πλησίον ἀγάπης.

Οὕτω πολιτεύου καὶ σὺ ἐν τῇ ἐπιγείῳ πορείᾳ σου.
Ἀπόκτησον τὸν οὐράνιον στέφανον τῆς ἀληθοῦς κοινω-
φελείας. Μὴ ζῇτε πάντοτε ἀμοιβὴν, ἕνεκεν τοῦ παρα-
σοῦ πραττομένου καλοῦ. Ἐρχου εἰς βοήθειαν τῶν ὁμοίων
σου πάσαις δυνάμεσι· δαπάνᾳ ἐξ ἰδίων ἀπὸ φαιδρᾶς
καρδίας ὑπὲρ τῶν συμπολιτῶν σου. Ἄν ὁ Θεὸς ἡγλό-
γησε τὴν περιουσίαν σου, ἐπέκτεινον τὴν εὐλογίαν ταύ-
την μεταξὺ μυριάδων ἀδελφῶν σου πτωχοτέρων σου,
ιδρύων ἀγαθοποιὰ κατασκήματα, πρὸς περίθαλψιν αὐτῶν
καὶ τῶν τέκνων αὐτῶν. Ἄν δὲν ᾖσαι ἀρκούντως πλού-
σιος, ἔτυχες δὲ παρὰ τοῦ Θεοῦ διανοητικῶν τινων πλεο-
νεκτημάτων, ἢ ἀπέκτησας διὰ τῆς ἐργασίας χρησίμους
τινάς ἐπιδεξιότηας ἢ πολύτιμον πεῖραν τῶν τοῦ κόσμου,
μὴ περίμενε τὰς περιστάσεις, ἀλλὰ ζῇτε αὐτάς, ἵνα
κατασταθῇς ὠφέλιμος τοῖς πολλοῖς, ἵνα συντελέσῃς εἰς
τὴν αὐξήσιν τῆς εὐπραγίας καὶ τοῦ κλέους τῆς πα-
τρίδος σου.

Οὐδόλως ἐστὶ χριστιανὸς ἐκεῖνος, ὅστις εἰσέτι δὲν ἔμαθε νὰ ᾔηνε κοινωφελής· εἰσέτι δὲν ζῇ ἐν τῷ Θεῷ καὶ μετὰ τοῦ Θεοῦ, ὅστις δὲν μιμεῖται Αὐτόν, καὶ ἐν τῷ μικρῷ κύκλῳ τῆς ἐνεργείας του, ὡς ὁ Θεὸς ἐν τῷ Σύμπαντι, δὲν προσπαθεῖ νὰ γίνῃ ὅσον οἶόν τε πλειοτέρων ἀγαθῶν αἴτιος. Οὐδέποτε ἔφερε τὸν οὐρανὸν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἐκεῖνος, ὅστις δὲν ἠσθάνθη τὴν ἄκραν ἡδονὴν τοῦ εὐεργετεῖν πολλοὺς μετ' ἀληθοῦς ἀφιλοκερδείας.

Ὡ Ἰησοῦ Χριστέ, θεῖον τελειότητος παράδειγμα, Σὺ ὁ κοινωφελέστατος πάντων τῶν ἐκ γυναικὸς τεχθέντων, ὁ ἐκούσιον ὑποστάς θάνατον ὑπὲρ τῆς διαφωτίσεως καὶ τῆς σωτηρίας τοῦ τέως ἐν τῷ σκότει διατελοῦντος γένους τῶν ἀνθρώπων, ὃ Λυτρωτὰ τοῦ Κόσμου, ἔσο τὸ καθημερινὸν πρότυπον τοῦ βίου μου, τὸ φῶς τὸ φωτίζον με ἐν τῇ σκοτεινῇ τύρβῃ τῆς ζωῆς, ἔσο, δέομαί Σου, τὸ στήριγμά μου, ὅτε ἡ ἀγενὴς φιλαυτία ζητεῖ νὰ μὲ παρασύρῃ ἐκ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἀληθοῦς χριστιανικῆς διδασκαλίας! Γινώσκω, ὅτι μόνος ὁ κοινωφελὴς δύναται ν' ἀποχωρήσῃ ἀπὸ τῆς παρούσης ζωῆς μετὰ τῆς γλυκείας συναισθήσεως ὅτι δὲν ἔζησεν ἐπὶ ματαίῳ ἐπὶ τῆς γῆς. Γινώσκω, ὅτι μόνος ὁ κοινωφελὴς δύναται νὰ εἴπῃ ὅτι ζῇ ἐνταῦθα ἀκολουθῶν τὰ ἴχνη τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν. Γένοιτο καὶ γὰρ οὕτω νὰ ζήσω καὶ οὕτω ν' ἀποθάνω. Ναί, γένοιτο, γένοιτο!

PRE.

Ἡ μεσημβρία.

« Πενία ἄνδρα ταπεινοῖ· χεῖρες δὲ ἀνδρείων πλου-
τίζουνσιν. Υἱὸς πεπαιδευμένος σοφὸς ἔσται, τῷ δὲ
ἄφρονι διακόνῳ χρήσεται· διεσώθη ἀπὸ καύμα-
τος υἱὸς νοήμων, ἀνεμόφθορος δὲ γίνεται ἐν ἀμη-
τῷ υἱὸς παράνομος. »

(Παροιμ. Σολομῶντος Ι', 4—5).

ΠΡΟΚΑΛΕΙ ἐν ἡμῖν ἡ γαλήνη τῆς πρωΐας ἀγίας ἀποφά-
σεις· διατίθησιν ἡμᾶς ἡ ἡρεμία τῶν ἐσπερινῶν ὥρῶν
πρὸς σοβαρὰς σκέψεις· αἱ μεσημβριναὶ ὁμῶς ὦραι διεγεί-
ρουσιν ἐξαιρέτως τὴν δραστηριότητα ἡμῶν. Μεσοῦσης
τῆς ἡμέρας, εὐρισκόμεθα ἐν αὐτῇ τῇ τύρβῃ, οὕτως εἰπεῖν,
τῶν καθ' ἡμέραν γιγνομένων καὶ τῶν ἡμερησίων ἡμῶν
ἔργων, καὶ διὰ τοῦτο τότε παρὰ ποτε ἔχομεν ἀνάγκην
ἀπάσης τῆς ἀρετῆς ἡμῶν. Κατὰ τὸ μέσον τοῦ θροῦ τῆς
ἡμέρας, καθ' ὃ παντοῖα πράγματα ἀπαιτοῦσι τὴν προσο-
χὴν ἡμῶν, καθ' ὃ μυρία περιστάσεις καὶ ἀφορμαὶ πα-
ροξύνουσιν ἡμᾶς, ἐξεγείρουσι τὴν ὀργὴν ἡμῶν, παρορ-
μῶσιν ἡμᾶς εἰς ἐκδίκησιν, εἰς φθόνον, εἰς χαιρεκακίαν,
ἐμβάλλουσιν ἡμῖν τὴν ἐπιθυμίαν ἀλλοτρίας περιουσίας
καὶ πλεῖστα ἄλλα ἀνοίκεια πάθη, κατὰ τὸ μέσον, λέγω,
τοῦ θροῦ τῆς ἡμέρας τίθενται εἰς δοκιμασίαν αἱ δόξαι
ἡμῶν, ἡ δὲ ἀρετὴ ἡμῶν δεινὸν ὑφίσταται ἀγῶνα κατὰ
τῶν παντοειδῶν καὶ βιαίων πειρασμῶν. Δὲν εἶνε ἴσως
τοσοῦτον δυσχερὲς τὸ νὰ ἔχη τις ἀγαθὰς προαιρέσεις ἢ νὰ
λάβῃ καλὰς ἀποφάσεις· ἀλλ' εἶνε βεβαίως δυσχερέστα-

τον νὰ ἐφαρμόσῃ τις τὰς προαιρέσεις καὶ τὰς ἀποφάσεις ταύτας, ὑπὸ τῶν ἀναγκῶν τοῦ κοινωνικοῦ βίου περιστοιχοῦμενος, πάντοτε μετὰ τῆς δεούσης σκέψεως καὶ μετὰ συνέσεως χριστιανικῆς.

Τοῦτου ἕνεκα τὸ μέσον τῆς ἡμέρας ἀποτελεῖ σπουδαιοτάτην περίοδον ἐν τῷ βίῳ τοῦ χριστιανοῦ. Ὁ χριστιανὸς εὐρίσκεται τότε κατὰ τὸ ἥμισυ τῆς ὁδοῦ ἐνὸς τῶν βραχείων χρονικῶν διαστημάτων, ἐξ ὧν συναπαρτίζεται ὁ βραχὺς αὐτοῦ ἐπίγειος βίος. Αἱ εὐγενέστεραι ἀποφάσεις τῆς πρωΐας, αἱ ἀγαθώτεραι ἐσπεριναὶ σκέψεις, οὐδὲν εἰσι, φροῦδαι ἀπόλλυνται, ἐὰν τὰ ἔργα τῆς ἡμέρας δὲν ἀνταποκρίνωνται αὐταῖς. Τὰ ἔργα ἀποτελοῦσι τὸ κυριώτερον μέρος τοῦ ἡμετέρου βίου· πάντα τὰ λοιπὰ εἰσὶν ἀπλῶς προπαρασκευὴ ἢ ἀπήχησις αὐτῶν.

Ὡς περ ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὴν μεσημβρίαν, οὕτω καὶ ἡ φύσις ἅπασα διατελεῖ τρόπον τινὰ μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ μεγίστῃ αὐτῆς δραστηριότητι. Ὁ ἥλιος ἐν μεσουρανήματι ἀκτινοβολεῖ καυστικός. Πάνθ' ὅσα ἔχουσι ζωὴν, ὅσα ἐπὶ τῆς γῆς ἔρπουσιν, ἢ ἵπτανται ἐν τῷ αἰθέρι, ἢ εἰς τὰ βάθη τῶν ποταμῶν, τῶν λιμνῶν καὶ τῶν θαλασσῶν νήχονται, ἐργηγοροῦσι καὶ σπεύδουσι πρὸς τὸν ὀρισθέντα αὐτοῖς σκοπόν. Τὸ πᾶν ἐστὶ ζωὴ καὶ λαμπηδών. Κατάπονος ὑπὸ τῆς ἐργασίας ὁ ἄνθρωπος, ζητεῖ ἀνάψυξιν. Προσφιλεῖς χεῖρες παρασκευάζουσι τῷ πεινῶντι γλυκύτατα ἐδέσματα, ἵνα δώσωσιν αὐτῷ νέας δυνάμεις πρὸς περαίωσιν τοῦ ἔργου τῆς ἡμέρας. Καὶ ἡ εὐλογία τοῦ Κυρίου παρέχει ἄφθονον τὴν ἀναψυκτικὴν τροφήν εἰς ἀναρίθμητα πλήθη πλασμάτων Αὐτοῦ. Καὶ ὅμως ὁ πλοῦτος Αὐτοῦ οὐδέποτε ἐξαντλεῖται. Πᾶσι παρσκευάζεται ἡ ἀναγκαία τροφή καὶ αἰέποτε ὑπάρχει πλεονάζον.

Ὁ πλούσιος παρακάθηται τραπέζῃ πολυτελῶς κεκοσμημένη· ὁ χειρῶναξ ἐκέρδησε καὶ εὕρισκει τὸν ἄρτον του. Ὁ ἀετὸς εἰς τὰ ὕψη τοῦ αἰθέρος, ὁ σκώληξ ἐν τῷ βορβόρῳ, ὁ λέων ἐν τῇ ἐρήμῳ, πάντες εὕρισκousι τὴν κατάλληλον αὐτοῖς τροφήν. Περὶ πάντων φροντίζει ὁ μέγας Τροφεὺς καὶ Συντηρητὴς τῆς φύσεως. Οὐδεὶς παρ' Αὐτοῦ ἐλυσμονήθη.

Ἐὰν τῇ διανοίᾳ περιλάβῃς μιᾷ μόνῃ ὄψει τὴν παμμεγέθη ἐστίασιν, ἣν ἡ ἀγαθότης τοῦ Δημιουργοῦ παρασκευάζει ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν τοῖς πλάσμασιν Αὐτοῦ, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς ὑπ' ἀνθρωπίνης ἐκφραζόμενος γλώσσης, πῶς δύνασαι ν' ἀνησυχῇς, ὧ δὺςπιστε, περὶ τοῦ ἐπιουσίου σου ἄρτου; Διατί εἶσαι περίφοβος καὶ ἀδημονεῖς καὶ λέγεις· Τί θέλομεν φάγει; καὶ τί θέλομεν πίνει; καὶ τί θέλομεν ἐνδυθῇ; Διατί ρίπτεις περιδεῆ βλέμματα εἰς τὸ μέλλον, καὶ λέγεις· Θέλω ἔχει ἄρά γε πάντοτε ἀρκοῦντα τὰ ἐπιτήδεια; Θέλω ἄρά γε ἔχει ὅτε εἰς ἐσχατον φθάσω γῆρας τὰ ἀναγκαῖα, ὅπως μὴ ἀποθάνω ἐν ταλαιπωρίᾳ; Θέλω ἔχει ἄρά γε τὰ ἀπαιτούμενα ἵνα θρέψω καὶ ἐνδύσω τὰ τέκνα μου; Τί θέλουσι γίνεαι οἱ ἐμοὶ, ὅτε δὲν θέλω δύνασθαι πλέον νὰ ἐργάζωμαι ὑπὲρ αὐτῶν; Ὅποια τις θέλει εἶσθαι ἡ τύχη τῶν φιλτάτων μου, εἰὰν αἰφνης μὲ ἀναρπάσῃ ὁ θάνατος; Τίς θέλει ἐπιμεληθῇ αὐτῶν, εἰὰν δὲν ἀφήσω αὐτοῖς μικράν τινα περιουσίαν;

Ὀλιγόψυχε, ἀπόβλεψον εἰς τὴν ἀπειρομεγέθη ἐστίασιν, ἣν ἡ πατρικὴ χεὶρ τοῦ Θεοῦ σου ἐτοιμάζει καθ' ἐκάστην ἡμέραν σοί τε, καὶ τοῖς σοῖς, καὶ πᾶσι τοῖς ζῶσι. Δὲν τρέφει ἔτι καὶ νῦν ὁ Κύριος ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν δι' ὀλίγων ἄρτων μυριάδας πολλὰς ἐν τῇ ἐρήμῳ; Τίς ἐφρόντισε μέχρι τῆςδε περὶ σοῦ καὶ περὶ τῶν σῶν; Τίς ἐφρόν-

τισε περὶ τῶν πατέρων σου; Νομίζεις ὅτι ὁ πλοῦτος Αὐτοῦ δύναται νὰ ἐξαντληθῇ, ὅτι ἡ ἀγαθότης καὶ ἡ ἀγάπη Αὐτοῦ ἔχουσιν ὅρια;

Ὅτε, ἐν μέσῃ ἡμέρᾳ, παρακαθίσας εὐθηνούσῃ τραπέζῃ, φαιδρῶς ἀπολαύεις τῶν δώρων τοῦ Θεοῦ, ἐνθυμήθητι ὅτι κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμήν ὁ Κύριος τρέφει ἑκατομμύρια λαῶν καὶ πλήθη ἄλλα ἀναρίθμητα ἐμψύχων ὄντων. Αὐτός χορταίνει τὸν πλούσιον καὶ τὸν πένητα καὶ οὐδένα ἀφίνει ν' ἀπολεσθῇ. Ὅποῖον ἄμετρον πλοῦτον εὐλογίας διέσπειρεν ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, ὥστε ἕκαστον ἐπίγειον πλάσμα νὰ εὐρίσκη ἀρκοῦσαν τὴν τροφὴν αὐτοῦ, καὶ ἐξ αὐτῆς πάλιν πλεῖστα νὰ ὧσι τὰ περισσεύοντα! «Μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον· ἡ γὰρ αὔριον μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς. Ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς.» (Εὐαγγ. κατὰ Ματθ. ΣΤ', 34).

Ἐκάστη μεσημβρία ἀναμιμνήσκει ἡμᾶς τὴν πατρικὴν πρὸς ἡμᾶς καὶ τοὺς ἡμετέρους ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Ἡ εὐλογία Αὐτοῦ τρέφει καὶ ποτίζει ἡμᾶς. Αὐτὰ δὲ τὰ δῶρα Αὐτοῦ, ὧν τότε ἀπολαύομεν, εἰσὶν οὕτως εἰπεῖν προσκλήσεις, ἵνα εἰς Αὐτὸν ἀποβλέπωμεν καὶ κατασταθῶμεν ἄξιοι Αὐτοῦ. Καὶ καθὼς Αὐτός περὶ ἡμῶν ἐφρόντισε καὶ ἐδωρήσατο ἡμῖν περισσεῖαν ἀγαθῶν, οὕτω καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ ἐνθυμώμεθα ἐκείνους, οἵτινες ἔνεκεν διαφορῶν λόγων ἢ καὶ ἐξ ἰδίας ἰσως ὑπαιτιότητος δὲν δύνανται ἐπίσης φαιδροὶ ὡς ἡμεῖς νὰ προσκαθίσωσι τραπέζῃ. Ὀφείλομεν, δαψιλῇ ἔχοντες τὰ ἐπιτήδεια, νὰ μὴ λησμονῶμεν τοὺς πεινῶντας καὶ διψῶντας καὶ στερουμένους καὶ αὐτῆς τῆς τροφῆς, ἣν ἡμεῖς ρίπτομεν εἰς τὰ ζῶα, ἢ τὴν ὁποῖαν ἀφίνομεν ἀνωφελῶς νὰ διαφθαρῇ ἐπὶ τῆς τραπέζης ἡμῶν.

Σεῖς οἱ ἐν ἀφθονίᾳ βιοῦντες ἐνθυμεῖσθε τοὺς πένητας, ὅσακις ἀπολαύητε τῶν ἡδονῶν ἐστιάσεώς τινος. Φεῦ! ὅσα δαπανᾶτε εἰς ἐν μόνον γεῦμα ὑμῶν, εἰς οἶνους ἐξωτικούς, εἰς ἐκλεκτὴν πολυοψίαν καὶ εἰς περίεργα ἀρτύματα, πρὸς γαργαλισμὸν τοῦ οὐρανίσκου ὑμῶν ἐπὶ τινὰς στιγμάς, ἤθελον ἐξαρκέσει ὅπως θρέψωσιν ἐν διασήμετι πολλῶν ἐβδομάδων πτωχὴν καὶ τιμίαν οἰκογένειαν, ἥτις περιμένει δι' ὑμῶν παρὰ τῆς θείας Προνοίας τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν τροφήν. Γενεῖτε ἀληθῶς ὄργανα τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ὑμετέρῳ τῆς ἐνεργείας κύκλῳ, γενεῖτε ἄγγελοι τῶν ἀπόρων, τῶν ἀμηχανία συνεχομένων, καὶ ἐλεήσατε αὐτοὺς ὅπως ἠλέησεν ὑμᾶς ὁ Θεός. Ὁ πλοῦτος αὐτός, ὃ ἐντροφᾶτε, δὲν εἶνε ἀκριβῶς εἰπεῖν ἰδιοκτησίᾳ ὑμῶν, ἀλλὰ μόνον κεφάλαιον, δοθὲν ὑμῖν προσκαίρως εἰς ἐπικαρπίαν. Ὁ πλοῦτος αὐτός εἶνε τὸ τάλαντον, τὸ ὑπὸ τῆς θείας Προνοίας δεδανεισμένον ὑμῖν, ἵνα δι' αὐτοῦ ἀποκτήσῃτε φίλους ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἀποταμιεύσῃτε θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ. Ὅ,τι κοινῶς ἰδιοκτησίαν ἀποκαλεῖτε, ὃ χριστιανοί, εἶνε μόνον τοῦ Θεοῦ κτῆμα· ἐδανείσθη δὲ ὑμῖν, ὅπως διοικήσῃτε αὐτὸ φρονίμως καὶ καταστήσῃτε αὐτὸ χρησιμον εἰς εὐδαιμονίαν πολλῶν. Διὸ ὀφείλετε νὰ ποιήσῃτε χρῆσιν αὐτοῦ συμφώνως πρὸς τὴν θέλησιν τοῦ Κυρίου. Διὰ τοῦτο δώσατε φαγεῖν τῷ πεινῶντι, ποτίσατε τὸν διψῶντα, περιβάλετε τὸν γυμνόν, ἐπισκέψασθε τὸν ἀσθενῆ, φροντίσατε περὶ τοῦ ἐν φυλακῇ. Ἐφ' ὅσον δὲ ἐποίησατε ταῦτα ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν τῶν ἐλαχίστων, ἐποίησατε αὐτῷ τῷ Ἰησοῦ, αὐτῷ τῷ Θεῷ ὑμῶν. (Ἐκ τοῦ Ματθ. ΚΕ', 34 καὶ ἐπομ.)

Ἐὰν ὁ μεσημβριάζων ἥλιος ἀναμιμνήσκῃ ἡμᾶς τοσοῦτον σαφῶς τὰ πλούσια τοῦ Δημιουργοῦ εὐεργετήμα-

τα, ἐπίσης ζωηρῶς ὑπενθυμίζει ἡμῖν ἡ αὐτὴ τῆς ἡμέρας ὥρα καὶ τὴν ἕνεκα τῶν εὐεργετημάτων αὐτῶν ὀφειλομένην τῷ μεγάλῳ ἡμῶν Εὐεργέτῃ εὐγνωμοσύνην. Ἀλλ' ἡ ἀληθὴς εὐγνωμοσύνη δὲν ἐκδηλοῦται ἀπλῶς ἐν λόγοις, ἀλλὰ πρὸ πάντων δι' ἔργων ἀποδεικνύεται. Δὲν ἀρκεῖ ἡ πρὸ τοῦ γεύματος εὐχαριστήριος προσευχή, ἀλλ' ἀπαιτοῦνται ἀπασαι αἱ πράξεις ἡμῶν, ἀπασα ἡ διαγωγὴ ἡμῶν καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν, ὅπως ἐκφράσωμεν ἐπαξίως τὰ αἰσθήματα τῆς εὐχαριστίας ἡμῶν πρὸς τὸν Δοτῆρα τοσούτων ἀγαθῶν.

Παρά πλείσταις χριστιανικαῖς οἰκογενείαις διατηρεῖται πατροπαράδοτος καὶ σεβαστὴ συνήθεια οὐδέποτε νὰ παρακάνηται εἰς τράπεζαν, πρὶν ἐπικαλεσθῶσι τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ, εἴτε σιωπηλῶς, εἴτε μεγαλοφώνως, εὐχαριστηρίου τινὸς εὐχῆς ὑφ' ἑνὸς τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας προφερομένης. Τὸ ἔθιμον ὁμῶς τοῦτο παραμελεῖται καὶ παντελῶς εἰς ἀχρηστίαν ἔπεσε παρ' ἐκείνοις, οἵτινες ὑπὸ ψευδοῦς αἰδοῦς τυφλούμενοι ἐρυθριάζουσιν, ὁσάκις πρόκειται νὰ ὁμολογήσωσι δημοσίᾳ τὰ εὐεργετήματα τοῦ Θεοῦ. Οὗτοι μεταλαμβάνουσι τῶν ἐν τῇ φύσει πλουσίων δωρημάτων χωρὶς νὰ συλλογισθῶσιν Ἐκεῖνον, ἐξ οὗ πάντα προέρχονται, ἀπαραλλάκτως ὡς τὰ λόγου ἄμοιρα ζῶα, ἅτινα εὐρίσκουσι τὴν τροφὴν αὐτῶν εἰς τὰ δάσκη καὶ κατεσθίουσι τοὺς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους διεσπαρμένους καρπούς, χωρὶς καὶ ν' ἀναβλέψωσιν εἰς τοὺς κλάδους τοῦ δένδρου, ἀφ' ὧν οἱ καρποὶ αὐτοὶ κατέπεσον.

Ἀληθῶς εἰπεῖν, αἱ καθ' ἑκάστην κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν καὶ ὑπὸ τὸν αὐτὸν τύπον ἐπαναλαμβάνόμεναι προσευχαί, καθιστάμεναι διὰ τῆς ἑξέως μηχανῆς ἔργον, οὐδενὸς λογισμοῦ διεγερτικόν, ἀποβάλλουσιν ἐπὶ τέλους τὴν

ἐν αὐταῖς εὐλόγειαν. Τοῦτο δὲ ἴσως ἠνάγκασε πολλοὺς
 χριστιανούς· νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν ἄλλως παρ' αὐτῶν
 ὡς καλὴν ἀναγνωρίζομένην συνήθειαν τῆς πρὸ τοῦ δει-
 πνεῖν προσευχῆς. Ἀλλ' ὁμως, διὰ τῆς ἐγκαταλείψεως
 τῆς συνηθείας ταύτης ἀφανίζεται καὶ τὸ ὀλίγον καλόν,
 τὸ ὁποῖον ἡ συνήθεια αὕτη παρήγαγεν ἐνίοτε παρά τισιν·
 οὕτω δὲ ὁσημέραι ἐνδυναμοῦται ἡ ἐλαφρόνοια τῶν πολ-
 λῶν, καὶ ἐντεῦθεν προέρχεται ἡ λήθη τοῦ θείου τῶν ἀγα-
 θῶν Δοτῆρος. Διότι πολλάκις ὁ ἄνθρωπος, εἰς ὃν τὸ πα-
 ράδειγμα τῶν ἄλλων δὲν ἀναμιμνήσκει τὸν Θεόν ἐπὶ
 πολλὰς ἐβδομάδας, συνειθίζει νὰ μὴ ἐνθυμῇται πλέον
 Αὐτόν.

Κατ' ἔθιμον τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων προσήγοντο ἐν
 τοῖς συμποσίοις τὰ βαλσαμωμένα λείψανα τῶν προγό-
 νων, ὅπως διὰ τῆς ὀψείας ταύτης προσκαλῶνται οἱ συμ-
 πόται εἰς μετρίαν καὶ φαιδρὰν ἀπόλαυσιν τῶν ἀπὸ τῆς
 τραπέζης ἡδονῶν, ἀναμιμνησκομένων αὐτοῖς τῆς βρα-
 χύτητος τοῦ βίου καὶ τῆς ἀστασίας τῶν ἀνθρωπίνων
 πραγμάτων. Διατί οἱ χριστιανοὶ νὰ μὴ ἀνακαλῶσιν ἄλ-
 λήλοις ἐν τοῖς συσσιτίοις αὐτῶν, ὥσπερ ἄλλοτε ἐν ταῖς
 λεγομέναις ἀγάπαις, τὰ πρὸς τὸν Θεόν εὐγνωμοσύνης
 καθήκοντά των διὰ κοινῆς εὐχαριστίας πρὸς τὸν μέγαν
 ἀπάντων Τροφόν;

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὅτε κατεκλίθη ἐπὶ
 δειπνῶ μετὰ τῶν μαθητῶν Αὐτοῦ, λαβὼν τὸν ἄρτον ἡυ-
 λόγησε, λαβὼν δὲ καὶ τὸ ποτήριον εὐχαρίστησε τὸν Θεόν.
 Πῶς ἄρα οἱ φέροντες τὸ ὄνομα Αὐτοῦ καὶ ἀποκαλούμενοι
 μαθηταὶ καὶ ὁπαδοὶ Αὐτοῦ εὐρίσκουσι μεμπτὴν καὶ ἀ-
 πορρίπτουσι τὴν τοιαύτην συνήθειαν; Εἴμεθα ἡμεῖς
 κρεῖττους καὶ εὐγενέστεροι τοῦ ἐν γεννητοῖς εὐγενεστά-

του, ἢ σοφώτεροι τοῦ σοφωτάτου τῶν σοφῶν τῆς γῆς;

Καὶ μόνη ἡ χαμηλὴ τῇ φωνῇ προσευχὴ πρὸ πάσης βρώσεως, καὶ μόνον τὸ πρὸς προσευχὴν αἰδημον σχῆμα τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας, ἡ σοβαρὰ σιωπὴ, ἡ ἐπὶ τινας στιγμας, δίδει ἀφορμὴν εἰς τινὰ αὐτῶν ἵνα διευθύνωσι τοὺς λογισμοὺς αὐτῶν πλήρεις εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Δημιουργὸν πάντων τῶν κατὰ τὸν βίον ἀγαθῶν. Ἡ δὲ ἡλως αὕτη τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς εὐλαθείας τῶν παρόντων, ἡ σιωπηλὴ αὐτῶν ζάσις, τὸ σοβαρὸν αὐτῶν καὶ συνεσταλμένον ἔχουσι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ῥοπὴν τινὰ πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν εὐλάβειαν, ποτὲ μὲν τούτου, ποτὲ δὲ ἐκείνου τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας, καὶ φέρει σήμερον ἢ αὔριον τὰς ψυχὰς αὐτῶν εἰς ἐνδόμυχον ἀναγνώρισιν τῶν θείων εὐεργεσιῶν. Διατί λοιπὸν ἀπορρίπτετε τὸ εὐχερὲς καὶ ἀξιομίμητον αὐτὸ μέσον πρὸς διατήρησιν καὶ πολλαπλασιασμόν τῶν θρησκευτικῶν αἰσθημάτων; Ἐὰν ὑμεῖς δὲν ἔχητε ἴσως ἀνάγκην αὐτοῦ, γινώσκετε ὅποιον σωτήριον ἀποτέλεσμα δύναται νὰ ἔχη παρὰ τοῖς ἄλλοις τὸ ὑμέτερον παρὰδειγμα; Μήπως δὲν ὀφείλετε εἰς τὸν πλησίον τὴν μετὰδοσιν ἀγαθῶν αἰσθημάτων;

Ἀναμφιβόλως, μακρὰ καὶ καθ' ἑξίν μόνον ἐπαναλαμβανομένη προσευχὴ ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς ἐστιάσεως φέρει κάματον καὶ οὐδόλως εἰς εὐλάβειαν διατίθῃσι. Προσευχὴ ἀπ' ἄκρου χείλους ἄνευ μετοχῆς τῆς καρδίας ἐστὶ κατὰχρησις, ἐστὶ βεβήλωσις τῶν θείων, ἐστὶν ὕβρις πρὸς τὸν Παντοδύναμον, τὸν ἐτάζοντα τὰς καρδίας καὶ τῶν καρδιῶν μόνων τὸ αἶσθημα προσδεχόμενον.

Ἀλλὰ διατί καὶ σεῖς οἱ νουνεχέστεροι μεταξὺ τῶν χριστιανῶν ἀποδοκιμάζετε καὶ τοὺς ὀλίγους καὶ ἀπλοῦς καὶ ἐκφραστικoὺς λόγους, δι' ὧν δύναται τις ν' ἀναμνήσῃ

εἰς τοὺς μέλλοντας νὰ ἀπολαύσωσιν ἐκ τῶν δώρων τοῦ Θεοῦ τὴν εὐγνωμοσύνην, ἣν ὀφείλομεν πάντες τῷ Παρέχοντι ἡμῖν τὰ ἀνεξάντλητα Αὐτοῦ ἐλέη; Τοιαύτη σύντομος καὶ εὐσεβῶν ἰδεῶν περιεκτικὴ εὐχὴ ὁμιλεῖ ἀναντιρρήτως εἰς τὴν καρδίαν καὶ ἐστὶν ἐπαγωγὸς πρὸς εὐσέβειαν.

Λίαν ψυχαγωγὸς καὶ ἀποτελεσματικωτάτη τοῖς ὁμοτραπέζοις γίνεται ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος εὐσεβῆς συνήθεια, ἔαν, ἀντὶ νὰ ἀφίνωσιν εἰς ἓνα ἢ εἰς πλείοτους ὁμοῦ παῖδας, ὡς συνειθίζεται, νὰ λέγωσιν ἀπὸ μνήμης ὠρισμένην τινὰ καὶ πάντοτε τὴν αὐτὴν προσευχὴν, αὐτὸς ὁ οἰκοδεσπότης ἢ ἡ οἰκοδεσποινα, ἀναλαμβάνοντες τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος αὐτοῦ, ὑπενθυμίζωσι τοῖς τέκνοις καὶ ὁμοτραπέζοις αὐτῶν πρὸ τοῦ γεύματος διὰ καταλλήλου καὶ βραχείας εὐχῆς, ἢ δι' εὐλήπτου καὶ εἰς τὰς παρούσας τῆς οἰκογενείας περιστάσεις ἀρμοζούσης ῥήσεως, τὴν ἄπειρον ἀγαθότητα καὶ τὴν μεγαλοδωρίαν τοῦ φιλοστόργου ἡμῶν Πατρὸς τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

Καὶ ὅμως ἡ ἀνάμνησις αὕτη τῆς πρὸς τὸν Πλάστην ἡμῶν ὀφειλομένης εὐγνωμοσύνης οὐδόλως ἀρκεῖ τῷ ἀληθεῖ χριστιανῷ, τῷ ἀληθεῖ σοφῷ· αὐτὸς ζητεῖ νὰ ἐκδηλώσῃ διὰ παντὸς ἔργου τῆς ἡμέρας τὰ αἰσθήματα, τὰ πληροῦντα τὴν καρδίαν του.

Καὶ δὲν ἔχει μὲν ὁ χριστιανὸς ἀκαταπαύστως καὶ ἐν πάσῃ ἀσχολίᾳ αὐτοῦ διὰ στόματος τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, οὐδὲ ἐπαναλαμβάνει εἰς πᾶσαν αὐτοῦ ὁμιλίαν τὰς φράσεις, « Ἄν θέλῃ ὁ Θεός, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ! » Τοιαῦται φράσεις μεταβάλλονται ἐπὶ τέλους εἰς ἕξιν οὐδὲν λέγουσαν, καὶ μακρὰν τοῦ νὰ θεωρῶνται τεκμήρια ἀληθοῦς εὐσεβείας, παριστῶσι τὸν ποιοῦντα χρῆσιν αὐ-

τῶν μᾶλλον ὡς ὑποκριτὴν. Ὁ χριστιανὸς, ὁ οὐ μόνον ἑνδοματι, ἀλλὰ καὶ πράγματι τοιοῦτος, σπουδάζει ν' ἀποδείξῃ τὴν εἰλικρίνειαν τῶν εὐσεβῶν αὐτοῦ αἰσθημάτων καὶ τὴν ἐγκάρδιον αὐτοῦ εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Πλάστην του διὰ τῆς ἐπιμελείας καὶ τῆς δραστηριότητος ἐν τῇ ἐργασίᾳ αὐτοῦ, διὰ τῆς φιλανθρωπίας του, διὰ τῶν ἔργων τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης.

Τῶν πεπερασμένων ὁρίων τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος μὴ ἐπιτρεπόντων αὐτῷ τὴν σύγχρονον περὶ πολλὰ πράγματα ἐνασχόλησιν, δὲν δυνάμεθα ἀκαταπαύστως νὰ διανοώμεθα τὸν Θεὸν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ποικίλων ἀσχολιῶν καὶ τῆς τύρβης τοῦ ἡμετέρου βίου. Ἀλλ' οὐδὲ ὀφείλομεν νὰ ἀσχολώμεθα διηνεκῶς περὶ τὰ θεῖα, διότι καὶ νὰ προσευχώμεθα, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐργαζώμεθα ὀφείλομεν. Δυνάμεθα ὁμῶς νὰ ἰδιοποιηθῶμεν ἀρχάς τινας σωτηρίους, νὰ θέσωμεν κανόνας τινὰς ἀπαράβατους τῆς ἡμετέρας διαγωγῆς, οὓς νὰ ἔχωμεν ἀείποτε πρὸ ὀφθαλμῶν ἐν πάσαις ταῖς πράξεσιν ἡμῶν. Τῇ δὲ βοηθείᾳ τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν κανόνων αὐτῶν, καὶ μεσουσῆς τῆς ἡμέρας, ὅτε ἐν μέσῳ τῆς ἐνεργητικότητος καὶ τοῦ ἡμερησίου ἡμῶν ἔργου ἱστάμεθα, ἕκαστος δύναται νὰ ἐπιθεωρήσῃ ἔστω καὶ ἐπιτροχάδην τὰ ἤδη κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην πεπραγμένα καὶ νὰ εἴπῃ ἐν ἑαυτῷ τὰ ἑξῆς· « Ἐξεπλήρωσα ἄρά γε εὐσυνειδήτως ἅπαντα τὰ καθήκοντά μου; Ἀνοίκειός τις κλίσις δὲν μὲ παρέσυρεν εἰς ἀθεμίτους πράξεις καὶ ἀνόσια φρονήματα, ἕνεκεν τῶν ὁποίων θέλω μετανοήσῃ; Κατέστην ὠφέλιμός τι; Ἐγενόμην τι; αἷτιος χαρᾶς, δι' ἣν θέλει μὲ εὐλογεῖ; Ὅ,τι δὲν ἐπραξά ἢ δὲν ἡδυνήθην νὰ πράξω κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τῆς ἡμέρας, τοῦτο θέλω πράξῃ, εἰ δυνατόν, ἐντὸς τοῦ δευτέρου

ἡμίσεος. Ἡ παροῦσα ἡμέρα δὲν πρέπει νὰ ᾔνη ἐκ τῶν χειροτέρων τοῦ βίου μου, τοῦλάχιστον ἅς μὴ ᾔνη ἐκ τῶν μελλουσῶν νὰ μαρτυρήσωσί ποτε κατ' ἐμοῦ. »

Οὐδὲν δύναται ν' ἀποτρέψῃ ἡμᾶς κατὰ τὴν μεσημβρίαν ἐκάστης ἡμέρας ἀπὸ τοιούτων στιγμιαίων σκέψεων. Καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἀσχολιῶν ἡμῶν ἀρκοῦντα εὐρίσκομεν πρὸς τοῦτο καιρόν. Ἔχομεν ἄρα καθήκον τοιαῦτα νὰ σκεπτώμεθα. Τοιαῦτα δὲ σκεπτόμενοι καὶ κατὰ τὰς σκέψεις ταύτας ρυθμίζοντες τὰς πράξεις ἡμῶν καὶ ἀπασαν τὴν διαγωγὴν ἡμῶν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν πραγμάτων τοῦ καθημερινοῦ βίου, ἀποκτῶμεν πολὺτιμόν τι χρῆμα, ὅπερ δὲν ἀγοράζεται ἀντὶ χρυσοῦ, χρῆμα, ὅπερ δύναται ἀπὸ πολλῶν ἀπροσδοκῆτων κακῶν ν' ἀπαλλάξῃ ἡμᾶς, χρῆμα, ὅπερ ἐστὶ τὸ καλλίτερον καὶ ἀσφαλέστερον ἔρυμα τῆς ἐσωτερικῆς ἡμῶν εἰρήνης καὶ εὐδαιμονίας, ἥγουν ἀποκτῶμεν τὴν σύνεσιν καὶ τὴν ἀταραξίαν τῆς ψυχῆς ἐν τε τοῖς λόγοις καὶ ἐν τοῖς ἔργοις.

Ἡ δὲ σύνεσις καὶ ἡ ἀταραξία αὕτη τῆς ψυχῆς εἰσὶν ἀναγκαῖαι, οὐχὶ τόσον κατὰ τὰς ἡσύχους πρωϊνάς ὥρας, οὐχὶ τόσον ἐν τῇ μονώσει τῆς ἐσπέρας, ὅσον ἐντὸς τοῦ θορύβου τῶν καθημερινῶν πραγμάτων, ἐντὸς τοῦ μεγάλου πλήθους τῶν ἀσχολιῶν, ἐν ταῖς σχέσεσι καὶ ἐν τῇ συναντήσῃ φίλων καὶ ἐχθρῶν, χρηστῶν καὶ κακῶν ἀνθρώπων. Ἐν ταῖς τελευταίαις ταύταις περιστάσεσι πρὸ πάντων ἐστὶν ἐπ' ἀνάγκης οὐδὲν ἀπερισκέπτως νὰ λέγωμεν ἢ νὰ πράττωμεν, ἀλλὰ νὰ ἐξετάζωμεν προηγουμένως ἂν ὅ,τι μέλλομεν νὰ εἴπωμεν ἢ νὰ πράξωμεν ᾔνη δίκαιον, φρόνιμον, φιλόνηρον.

Ὑπὸ τοιούτων σκέψεων ἐνδυναμούμενος, ὃ χριστιανέ, ἐπ' ἀνέρχου ἐν τῷ κύκλῳ τῶν τεταγμένων σοι ἔργων.

Ἔσο δὲ νῦν ὁ πρῶτος δίδων διὰ τοῦ ζήλου καὶ τῆς δραστηριότητός σου τὸ παράδειγμα ἀληθοῦς καὶ ἐπαξίου εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν πανάγαθον Δημιουργόν, ἔτεκεν τῶν παρ' Αὐτοῦ δοθεισῶν σοι νοερῶν καὶ σωματικῶν δυνάμεων. Ὑπαγε καὶ ἀπόδειξον κατὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων τοῦ ἐπαγγέλματός σου ὅτι ἀληθῶς ἐπιζητεῖς αὐτὸν τὸν σκοπὸν τῆς θείας Προνοίας, καταγινόμενος εἰς ὠφέλιμα ἔργα, ποιῶν χρῆσιν τῶν φυσικῶν καὶ ἐπικτήτων πλεονεκτημάτων σου, ἐπ' ἀγαθῷ τῶν τέκνων σου, τῆς πατρίδος σου, ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Πᾶσα δὲ ἐνασχόλησις χρήσιμος, πᾶσα ἐργασία παραγωγικὴ, ὅσον εὐτελὴς καὶ ἂν ᾖ, συντελεῖ εἰς τὴν κοινὴν εὐπραγίαν.

Ἐπιμελοῦ τὸ ἐπιτήδευμά σου καὶ ἐκτέλει τὰ ἐξ αὐτοῦ καθήκοντα μετὰ φαιδρότητος καὶ χαρᾶς. Ἡ φαιδρότης τοῦ προσώπου σου, μαρτυροῦσα περὶ τῆς ἐσωτερικῆς σου αὐταρκειας, ἀναθαρρύνει τοὺς ἀποκάμνοντας καὶ διαδίδεται καὶ εἰς τοὺς περὶ σέ. Ἄλλως τε, ὅσα ἡδέως πράττεις, εὐκολώτερον καὶ καλλίτερον ἐκτελοῦνται.

Ἐπιτέλει τὸ ἔργον σου, τὸ ἐπάγγελμά σου οὕτως, ὥστε νὰ σοὶ περιποιῇ τιμὴν. Θέλεις δὲ βεβαίως τιμηθῇ, ἔαν, κατὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐκ τῆς λειτουργίας σου ἢ τῶν ἐκ τῆς τέχνης σου καθηκόντων, τὰ πάντα μετ' αὐστηρᾶς εὐσυνειδησίας πράττης καὶ πάντοτε μετ' ἀδιαφθόρου τιμιότητος πολιτεύῃσαι, καὶ ἐκάστῳ ἀποδίδῃς τὸ ἀνήκον αὐτῷ. Ἡ ἐντεῦθεν πηγάζουσα ἐμπιστοσύνη τῶν συμπολιτῶν σου θέλει φέρει τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ σέ καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον τὸν σόν, καὶ θέλει στρώσει ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἣν διανύεις κατὰ τὸν παρόντα βίον, ὡς εὖοςμα ἄνθη, ἀπείρους μικρὰς ἡδονάς, τὰς ὁποίας δὲν δύνασαι ν' ἀποκτήσῃς διὰ χρημάτων.

Ἐπιτέλει τὸ ἐπιτήδευμά σου, τὴν καθημερινὴν ἔργασίαν σου μετὰ τῆς τάξεως καὶ τῆς ἀκριβείας, αἵτινές εἰσι τὸ ἥμισυ παντός ἔργου. Προσφέρου εὐμενῶς ἐκείνοις, οἵτινες σὲ βοηθοῦσιν εἰς τὸ ἔργον σου, ἢ ἐξαρτῶνται ἀπὸ σοῦ, ἢ τῶν ὁποίων ἐν τῇ λειτουργίᾳ σου προΐστασαι. Ἔσο αὐτοῖς πατήρ, μήτηρ, φίλος, διδάσκαλος, σύμβουλος. Οὐδαμοῦ δύνασαι εὐκολώτερον νὰ ἐκδηλώσῃς τὴν φιλανθρωπίαν σου, ἢ ὅσον ἐν τοῖς προκειμένοις. Οὐδαμοῦ ταχύτερον ἀνταμείβεται ἡ ἀγαθότης τῆς καρδίας σου, ἢ ὅσον ὅπου πατρικὴ τις προσαγόρευσις ἢ παρηγορία, φιλικὸν βλέμμα ἐνθαρρύνσεως ἢ ἀμοιβῆς σὲ καθιστᾷ προσφιλῆ εἰς πάντας, ἐνῶ ἀπ' ἐναντίας φιλόνεικον καὶ στρουφνὸν ἦθος, τρόπων χαλεπότης καὶ διηνεκῆς δυσαρέστησις καὶ μέμψις ἀπωθοῦσι καὶ τοὺς καλλιτέρους καὶ πικρίαν ποτίζουσιν αὐτούς. Ἐπὶ τοὺς περὶ σέ, ἐν αὐτῇ τῇ ἀκμῇ τῶν ἔργων τῆς ἡμέρας, σπεῖρον ἄφθονον χαρὰν, καὶ θέλεις βεβαίως θερίσει τοὺς ὡραίους αὐτῆς καρπούς πρὸ τῆς ἐσπέρας.

Οὕτω πολιτευόμενος, τοιαῦτα πράττων, θέλεις ἀποδείξει κάλλιον ἢ διὰ κενῶν λόγων τὴν εὐγνωμοσύνην σου τῷ οὐρανίῳ σου Εὐεργέτῃ. Τοιουτοτρόπως ἕκαστον τῶν ἡμερησίων σου ἔργων θέλει λαμπρύνει τὴν ἐνθερμόν σου πίστιν. Οὕτω ἡ ὥρα τῆς μεσημβρίας ἔσεται σοι ὡς ἐν μέσῳ ἑορτῆς ἀνάπαυσις, ἐξ ἧς θέλεις καθορᾷ τὰ ἀγαθὰ καὶ ὠφέλιμα ἔργα, ὅσα ἤδη ἔπραξας καὶ ὅσα θέλεις εἰσέτι πράξει.

Πάτερ, ὦ Πάτερ οὐράνιε, ὁ δίδων ἡμῖν τὸν ἐπιούσιον ἡμῶν ἄρτον! πόσον ἀναξίως ἔλαβον πολλάκις τὸν ἄρτον αὐτὸν ἀπὸ τῆς χειρός Σου! Πόσον σπανίως ἐνεθυμήθην, ὅτι ἄνευ τοῦ ἐλέους Σου ἤθελον εἶσθαι ὁ ἐλεεινότατος τῶν

θνητῶν, ὅτι διὰ τῆς εὐλογίας Σου ὑπερεπλήσθη ἀγαθῶν ὁ οἶκός μου. Σοὶ μόνῳ ὀφείλω χάριν, Πάτερ, ὅτι ἀναπνέω, ὅτι ζῶ, ὅτι ἔχω δυνάμεις ἵνα κατασταθῶ χρήσιμος καὶ ὠφέλιμος τοῖς περὶ ἐμὲ καὶ τῇ κοινωνίᾳ, ἐν ᾗ μὲ κατέταξες. Καὶ ὅμως ποσάκις ἐπελαθόμην τῆς ἀγαθοποιίας Σου! ποσάκις ἀπέδωκα τὴν περιουσίαν καὶ τὴν κοινωνίην μου θέσιν καὶ πάνθ' ὅσα κέκτημαι καὶ πᾶν ὅ,τι εἰμι μόνον εἰς τὴν ἰδίαν μου φρόνησιν, εἰς τὴν πρόνοιάν μου, εἰς τὴν ἐμὴν ἐπιμέλειαν καὶ δραστηριότητα, εἰς τὰ προτερήματα τὰ ἐμά. Ἀλλὰ Σὺ, πανύψιστε Θεέ, οὐδόλως ἀποκάμνεις ἐν ταῖς εὐεργεσίαις Σου, καὶ τὸ ἑλεός Σου, ὡς ὁ ἥλιός Σου, λάμπει ἄνωθεν εὐμενῶς καὶ ἐπ' ἐμὲ τὸν ἀνάξιον, ὡς ἐπὶ τοὺς ἀξίους.

Ὅχι· δὲν θέλω ἐπιμείνει πλειότερον ἐν τῇ ἀχαριστίᾳ μου ταύτῃ. Πᾶσα μεσημβρία θέλει μοὶ ἀναμιμνήσκει τὴν ἄπειρον ἀγαθότητά Σου καὶ τὸ καθῆκον, ὅπερ ἔχω πρὸς Σε, νὰ Σοὶ δεικνύω τὴν εὐγνωμοσύνην μου διὰ τῆς καλῆς, ἥτοι τῆς ἐπ' ἀγαθῷ τῶν ὁμοίων μου χρήσεως τῶν δυνάμεων καὶ τῶν λοιπῶν δώρων Σου.

Τὴν εὐγνωμοσύνην μου, λέγω. Φεῦ! πῶς δύναμαι νὰ Σοὶ ἀποδώσω τὴν ὀφειλομένην Σοὶ χάριν; Τί δύναμαι νὰ Σοὶ δώσω, ὅπερ νὰ μὴ ἔλαβον παρὰ Σοῦ; Ἀπασα ἡ εὐγνωμοσύνη μου εἰς μόνην τὴν εὐδαιμονίαν μου ἀπολήγει· διότι Σὺ μὲν, Πάτερ πανάγαθε, οὐδὲν ἄλλο παρ' ἐμοῦ ζητεῖς ἢ αὐτὴν τὴν εὐδαιμονίαν μου, ἐγὼ δὲ προσπαθῶν νὰ Σοὶ δώσω δείγματα τῆς εὐγνωμοσύνης μου διὰ τῆς ταπεινῆς προσφορᾶς ἀγαθῶν ἔργων, πρὸς αὐτὴν τὴν εὐδαιμονίαν μου σπεύδω. ὦ πανοικτίρμων Θεέ! πόσον μέγας Σὺ εἶ! πόσον δὲ ἀνάξιος ἐγὼ εἰμι τῆς ἀπείρου Σου εὐσπλαχνίας!

ὦ ἦλιε δικαιοσύνης καὶ ἀγαθότητος! ἔσο δεδοξασμένος εἰς αἰῶνας αἰώνων. Σοὶ μόνῳ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις!

ΡΚΔΤ΄.

Αἱ πρὸς τοὺς ὑπηρέτας σχέσεις τῶν κυρίων.

«Οἱ κύριοι, τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις παρέχετε, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε κύριον ἐν οὐρανοῖς.»
(Ἐπιστ. Παύλου πρὸς Κολοσσ. Δ', 1).

Η οἰκιακὴ εὐδαιμονία ἐστὶν ἡ καθαρωτάτη καὶ σταθερωτάτη πασῶν τῶν ἐπιγείων εὐδαιμονιῶν. Ἐὰν χεიმὼν πολὺς καὶ τρικυμία ταράττωσι τὸν ἔξω κόσμον, ἀρκεῖ νὰ ὑπάρχῃ εἰρήνη ἐν τῷ στενῷ καὶ φιλικῷ κύκλῳ, ἐν ᾧ ἀνήκομεν· ἐν αὐτῷ εὐρίσκομεν ἀσφαλέστατον ἄσυλον. Ἐὰν ὁ φθόνος καὶ ἡ δυσμένεια παρακολουθῶσιν ἡμᾶς ἀλλαχοῦ, δὲν παραγνωρίζωσι δὲ ἡμᾶς οἱ ἐν τῷ οἴκῳ, ἔχομεν ἀληθῆ παραμυθίαν τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν ἡμετέρων. Ἀδιάφορον, ὅτι ἀναγκαζόμεθα ν' ἀπέχωμεν τῶν παντοδαπῶν τέρψεων καὶ τῶν λαμπρῶν ἡδονῶν τοῦ κόσμου. Ὁ εὐτυχὴς οἶκος ἐστὶν οἶον μικρὸς, ἀλλ' ἐπίχαρις κῆπος, ἐξ οὗ οὐδέποτε λείπεται τὰ ἄνθη καὶ ὅπου τὰ εὐτελέστερα δένδρα γλυκυτάτους φέρουσι καρπούς. Ἐν τούτοις ἡ ἡσυχὸς αὕτη εὐτυχία τοῦ

κατ' οἶκον βίου ἐξαρτᾶται ἐν μέρει, ἢ, ἀκριβέστερον εἰπεῖν, μεγάλως ἐξαρτᾶται ἀπὸ τῆς ἀξίας ἐκείνων, οὓς κατ' ἀνάγκην προσλαμβάνομεν ὡς βοηθοὺς καὶ θεράποντας. Μάτην νομίζομεν αὐτοὺς ἀπλοῦς μισθωτοὺς καὶ ζητοῦμεν ν' ἀποκλείσωμεν αὐτοὺς τοῦ στενοῦ καὶ ἱεροῦ κύκλου τῶν οἰκειῶν καὶ ἀγαπητῶν ἡμῶν· αὐτὴ ἡ διαρκὴς καὶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς συμβιώσεως ἀποτελεῖ ἔξιν, ἥτις ἀκουσίως καὶ ἀνεπαισθήτως συσφίγγει τοὺς ἀμοιβαίους δεσμοὺς τῶν κυρίων καὶ τῶν ὑπηρετῶν. Ἐκ μυρίων ἀμικρῶν ἀφορμῶν καὶ πραγμάτων προκύπτουσι μυρίαὶ σχέσεις καὶ καθημεριναὶ συνάφειαι πρὸς τοὺς ὑπηρετοῦντας ἡμᾶς, ὥστε δὲν δυνάμεθα ἐπὶ μακρὸν νὰ θεωρήσωμεν αὐτοὺς ὡς ξένους. Αἱ περιστάσεις τοῦ βίου ἡμῶν, αἱ ἡμέτεραι ἔξεις, ἡ δίαίτια ἡμῶν, οὐδὲν μένει αὐτοῖς ἀπόρρητον. Αὐτοὶ γινώσκουσι καὶ τὰ μυστικά τοῦ οἴκου, αὐτοὶ βλέπουσιν ἐν τοῖς καθέκαστα ὅλον τὸν ἀκατανάγκαστον καὶ ἀνεπιμέλητον βίον, ὃν μετὰ σπουδῆς ἀποκρύπτομεν τοῖς ξένοις. Οἱ ἄνθρωποι, εἰς οὓς ἐπιτρέπομεν νὰ ὧσι μάρτυρες ὅλων αὐτῶν τῶν μυστικῶν, ἀποκτῶσιν οὕτω κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον μεγαλείτερα δικαιώματα εἰς τὴν ἐμπιστοσύνην ἡμῶν. Δίαν ἄρα ἐνδιαφέρει τὴν εὐδαιμονίαν ἡμῶν νὰ ἀναδεικνύωνται οἱ θεράποντες ἄξιοι τῆς ἀναγκαίας αὐτῆς οἰκειότητος, καὶ νὰ μὴ ταραττώσι τὴν εἰρήνην τοῦ οἰκιακοῦ βίου διὰ τοῦ κακοῦ ἥθους καὶ τῶν παντοίων ἐλαττωμάτων αὐτῶν.

Ἀληθῶς, συχνότατά εἰσι τὰ παράπονα κατὰ τῶν κακῶν ὑπηρετῶν. Ἐὰν δέ τις ἐξετάσῃ τὰς αἰτίας τῶν παραπόνων αὐτῶν, θέλει εὔρει ὅτι καὶ ἡ κατὰ τῆς θεραπείας ἀγανάκτησις δὲν προέρχεται τόσον ἐκ τῆς ἀφύτης ἢ ἐκ τῆς ἀμαθείας τῶν ὑπηρετούντων, ὅσον ἐκ τῶν παρ'

αὐτοῖς ἐπικρατουσῶν τοῦ ἥθους κακιῶν. Πολλάκις συγ-
χωροῦνται τοῖς ὑπηρέταις αἱ περὶ τὴν ὑπηρεσίαν ἐλλεί-
ψεις, ὅταν τὰς ἐλλείψεις ταύτας ἀντισημίζωσιν ἀρεταὶ
ἐφελκύνουσαι τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην τῶν κυρίων.

Κατὰ φυσικὸν λόγον οἱ ὑπηρέται εἰσὶν ἐκ τῶν πτωχο-
τέρων τοῦ λαοῦ τάξεων. Ἵνα τραφῶσι καὶ ἐνδυσθῶσιν,
ἵνα ἀποκτήσωσι τὰ χρειώδη, ἀναγκάζονται νὰ πωλή-
σωσιν ἐπὶ τινα τοῦλάχιστον χρόνον μέρος τῆς ἐλευθερίας
τῶν. Φέρουσι δὲ μεθ' ἑαυτῶν ἐν τῷ ἀνωτέρῳ κύκλῳ τῶν
κυρίων αὐτῶν κατὰ μᾶλλον ἢ ἥττον τὰ ἴδια τῷ πτωχῷ
λαῷ ἐλαττώματα, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἀρετάς τινας,
αἵτινες πολλάκις ἐλλείπουσι τοῖς εὐποροῦσιν.

Ἐν τῇ συμβιώσει ὁμοως αὐτῶν μετὰ τῶν πλουσίων,
ὧν ἡ εὐπραγία καὶ ἡ ὑπόληψις εὐκόλως φαίνονται τῷ
πένητι τὰ μέγιστα τῆς γῆς ἀγαθὰ, οἱ τὸν ὑπηρετικὸν
βίον προσελόμενοι ἀποβάλλουσι συνήθως τὴν ἐκ τῆς κα-
ταγωγῆς αὐτῶν φυσικὴν ἀγροικίαν, ἣ μετριάζουσιν αὐ-
τὴν, ἀποδεχόμενοι τὰ ἥθη καὶ τοὺς τρόπους τῶν κυρίων
αὐτῶν, πρὸς οὓς ἐπιθυμοῦσι νὰ ὁμοιάσωσιν. Ἐντεῦθεν
πηγάζει παρὰ τοῖς ὑπηρέταις τὸ περίεργον ἐκεῖνο κρᾶμα
εὐγενείας τε καὶ ἀγενείας, παιδεύσεως καὶ ἀγροικίας,
ὅπερ χαρακτηρίζει ἰδίως τὴν τάξιν ταύτην. Πιθηκίζουσι
δὲ τοὺς δεσπότας καὶ τὰς δεσποίνας αὐτῶν οἱ ὑπηρέται
ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε εὐκόλως ἀναγνωρίζει τις παρὰ τού-
τοις τοὺς τρόπους καὶ τὰ ἥθη ἐκείνων. Οὕτω, ἐν μὲν τοῖς
χωρίοις καὶ κατὰ τοὺς ἀγροὺς ἡ θεραπεία συνήθως ἐστὶν
ἄγροικος, ρυπαρὰ, φίλη τῆς ῥαθυμίας· ἐν δὲ ταῖς οἰκο-
γενείαις τῶν πολιτῶν, λάλος, λαίμαργος, πάντοτε ἀντι-
λέγουσα, δύσκολος καὶ ἄστατος· ἐν δὲ τοῖς τῶν πλου-
σίων οἴκοις, αὐθάδης πρὸς τοὺς μικροὺς, ταπεινὴ καὶ σκυ-

λακώδης πρὸς τοὺς μεγάλους, κομπορρήμων, εὐστροφος, πανοῦργος, σκωπτικὴ καὶ ἀσεβής.

Ἐκ τούτων δύναται τις νὰ ἐξάξῃ ὡς βέβαιον πόρισμα, ὅτι ἡ ὑπηρετικὴ τάξις τοῦ λαοῦ συνήθως ἐστὶ τοιαύτη, οἷαν οἱ κύριοι δημιουργοῦσιν αὐτήν· ὅτι ἕνεκα τῆς πρὸς μίμησιν σπουδῆς, τὰ ἐλαττώματα καὶ αἱ κακίαι τῶν ἀρχόντων γίνονται ἐλαττώματα καὶ κακίαι τῶν ἀρχομένων, καὶ ὅτι ἐπομένως οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἔχωσι καλοὺς ὑπηρέτας ὀφείλουσι πρότερον αὐτοὶ νὰ ᾤσι χρηστοὶ κύριοι.

Οἱ οἰκέται ἀποτελοῦσι μέρος τοσοῦτον οὐσιῶδες τοῦ οἴκου, ὥστε πᾶς οἰκοδεσπότης καὶ πᾶσα οἰκοδέσποινα ὀφείλουσι νὰ θεωρῶσιν ὡς ἀληθῆ εὐλογίαν τοῦ οὐρανοῦ τὸ νὰ ἔχωσι θεράποντας τιμίους καὶ πιστούς. Εἰς τὴν ἐπιμέλειαν αὐτῶν, εἰς τὴν τιμιότητά των, εἰς τὴν φιλικὴν αὐτῶν μέριμναν, εἰς τὴν φρόνιμον πρόνοιάν των ὑπὲρ τῶν πραγμάτων καὶ τῶν ὑποθέσεων τῶν κυρίων των ὀφείλεται ἡ οἰκονομία καὶ πολλάκις ἡ διατήρησις τῆς ὅλης περιουσίας οἴκου τινός. Ἀπὸ τῆς ἐχεμυθίας καὶ ἀπὸ τῆς χρηστότητος τῶν ὑπηρετῶν ἐξαρτᾶται ἡ μὴ κοινοποιήσις οἰκογενειακῶν μυστικῶν, ἅτινα δὲν εἶνε δυνατὸν ν' ἀποκρύψωμεν ἐντελῶς τοῖς ἐν τῷ οἴκῳ, ἀλλὰ τὰ ὁποῖα δὲν δυνάμεθα νὰ κατασῇσωμεν γνωστὰ τοῖς ξένοις ἄνευ ζημίας. Τὰ χρηστὰ ἦθῃ ἢ ἡ φαυλότης τῶν ὑπηρετῶν μεγίστην ἔχουσιν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ἀγωγῆς τῶν ἡμετέρων τέκνων, ἅτινα ἀδύνατον ν' ἀποχωρίσωμεν ἐντελῶς ἀπ' αὐτῶν. Ἡ παρὰ τῶν θεραπόντων βοήθεια, ἡ ἐπιμέλεια, ἣν καταβάλλουσιν αὐτοὶ, ἡμῶν νοσοῦντων, ἡ ἀφοσίωσίς των ἐν ταῖς δυσπραγίαις τοῦ οἴκου, εἰσὶν ὄντως ἀνεκτίμητοι καὶ ἀποτελοῦσι μεγάλην εὐδαιμονίαν τῶν δε-

σποτῶν. Δὲν ἠκούσαμεν περὶ ἀνθρώπων, οἵτινες παρὰ πάντων καὶ παρ' αὐτῶν τῶν φίλων των ἐγκαταλειφθέντες, εὖρον παραμυθίαν καὶ περίθαλψιν παρὰ τοῖς πιστοῖς αὐτῶν ὑπηρέταις;

Ὁ βουλόμενος νὰ ἔχῃ παῖδας, ἀγαθὰς ἐλπίδας παρέρχοντας, ὀφείλει νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς καλῆς αὐτῶν ἀνατροφῆς. Ὁ θέλων νὰ ἔχῃ φίλους, πρέπει ν' ἀποκτήσῃ αὐτούς. Οὕτω καὶ ὁ ἐπιθυμῶν νὰ ἔχῃ χρηστοὺς καὶ πιστοὺς θεράποντας, ἀγαπῶντας τὸ συμφέρον τῆς οἰκογενείας ὡς ἴδιον αὐτῶν συμφέρον, ὀφείλει νὰ παρασκευάσῃ τοιοῦτους διὰ φρονίμου διαγωγῆς καὶ νὰ προσκολλήσῃ αὐτοὺς ἑαυτῷ. Ὅτι δὲ σπάνιοί εἰσιν οἱ καλοὶ ὑπηρέται, πταίουσιν ὀλιγώτερον αὐτοὶ οἱ ὑπηρέται, πλειότερον δὲ καὶ συχνότερον οἱ κύριοι, ἅτε ἀνίκανοι ὄντες νὰ καταστήσωσι χρησίμους εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ἀνθρώπους, οἵτινες, καθόλου εἰπεῖν, οὔτε χείρονες οὔτε κρείττονες τῶν ἄλλων ἐγεννήθησαν. Δυνάμεθα δὲ μετὰ βεβαιότητος νὰ εἰπώμεν ὅτι, κατὰ γενικὸν κανόνα, ἐν τῷ οἴκῳ ἐκείνῳ, εἰς ὃν συχνὰί γίνονται μεταλλαγαὶ θεραπειάς, ἢ ὁ οἰκοδεσπότης οὐδενὸς ἄξιος, ἢ ἡ οἰκοδέσποινα ἀνίκανός ἐστιν νὰ διατηρῇ τὴν τοῦ οἴκου τάξιν καὶ εἰρήνην, καὶ νὰ προστοιμάσῃ τὴν εὐδαιμονίαν τῶν ὑπηρετούντων αὐτήν.

« Οἱ κύριοι, τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις παρέχεσθε, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε κύριον ἐν οὐρανοῖς. » (Ἐπιστ. Παύλ. πρὸς Κολοσσ. Δ', 1). Ἐν ταῖς ὀλίγαις ταύταις λέξεσιν ἅπαντα περικλείεται ἡ τέχνη, δι' ἧς δύνασθε, ἄνθρωποι, ν' ἀποκτήσῃτε καλὴν καὶ πιστὴν καὶ ἀγαπῶσαν ὑμᾶς θεραπείαν. Μεταχειρίζεσθε τοὺς ὑπηρέτας ὑμῶν ὡς ἀνθρώπους, οἵτινες ἐπώλησαν μὲν ὑμῖν ἀντὶ μισθοῦ καὶ ἄρτου ἐπὶ χρόνον τινὰ τὴν ὑπηρε-

σίαν των, ἀλλ' οἷτινες ἄλλως ὡς ἄνθρωποι εἰσὶν ὅμοιοι ὑμῶν. Μεταχειρίζεσθε αὐτοὺς ὡς ἀνθρώπους, οἷτινες ἔχουσιν ὡς ὑμεῖς καὶ ἀρετὰς καὶ κακίας, καὶ δικαίως ἀπαιτοῦσι παρ' ὑμῶν νὰ μεταχειρίζεσθε αὐτοὺς ὡς ἀνθρώπους καὶ οὐχὶ ὡς βουλήσεως ἐστερημένα ὄργανα, οὐχὶ ὡς ἀνεκτικὰ ζῶα, παίγνια τῆς τυχοῦσης δυσθεσίας καὶ τῶν χαλεπῶν ὑμῶν τρόπων. Μὴ ἀξιοῖτε νὰ ὦσιν οἱ ὑπηρετοῦντες ὑμᾶς τελειότεροι, ἢ ὅσον ὑμεῖς ἐστε. Ἀναλογίζεσθε τί ἠθέλατε πράξει εἰς τὸν τόπον αὐτῶν ὄντες καὶ ποῖα ἠθελον εἶσθαι τὰ αἰσθήματα ὑμῶν, ἐὰν τότε αὐτοὶ ὡς κύριοι προσεφέροντο πρὸς ὑμᾶς ὡς ὑμεῖς νῦν πρὸς αὐτοὺς φέρεσθε. Μὴ λησμονεῖτε, ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε κύριον ἐν οὐρανοῖς. Ὅποια ἡ διαγωγή ὑμῶν πρὸς Αὐτόν, καὶ πῶς Αὐτὸς ἀνταποκρίνεται ὑμῖν! Ἐστὲ λοιπὸν πρὸς τοὺς ὑποτελεῖς ὑμῶν ὡς ὁ Θεὸς πρὸς ὑμᾶς· ἐστὲ μακρόθυμοι, μετ' ἀγάπης νουθετοῦντες, μετ' ἀγάπης τιμωροῦντες, καὶ μετ' ἀγάπης συνεχέστερον ἀνταμείδοντες.

Συνήθως γίνεται τὸ πρῶτον καὶ μέγα λάθος κατ' αὐτὴν τὴν πρώτην εἰσαγωγὴν τῶν ὑπηρετῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ. Δηλοῦται μὲν τότε ἐκ μέρους τῶν κυρίων τοῖς μέλλουσι νὰ ὑπηρετήσωσιν ὅποιον τὸ εἶδος τῆς ἀπαιτουμένης ὑπηρεσίας καὶ ὁπόση ἡ ἀντιμισθία αὐτῶν, οὐδόλως ὁμῶς προβλέπονται αἱ ἐκτὸς τῆς ὑπηρεσίας μεταξὺ τῶν ὑπηρετούντων καὶ ἡμῶν ἢ τῶν λοιπῶν τῆς οἰκογενείας μελῶν σχέσεις, οὐδὲ ὀρίζεται ἐκ πρώτης ἀρχῆς σαφῶς καὶ ἀμετακινήτως ποῖαν διαγωγὴν ὀφείλουσι νὰ τηρήσωσιν οἱ τὴν ὑπηρεσίαν ἀναλαμβάνοντες πρὸς τοὺς οἰκοδεσπότας, πρὸς τὰ τέκνα καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς συνοίκους αὐτῶν, καθὼς καὶ τὰνάπαλιν τίνι τρόπῳ θέλουσι προσφέρεσθαι οὗτοι πάντες πρὸς ἐκείνους. Τοιαύτη ἀμοι-

βαία διασάφῃσις, τοιαύτη συνομολογία, ὀρίζουσα δι' ἅπαντα τῆς συμβιώσεως τὸν χρόνον τὰς ἀμοιβαίας τῶν κυρίων καὶ τῶν ὑπηρετῶν σχέσεις, ἐπιτρέπει τοῦτοις νὰ καταμετρήσωσιν ἐκ τῶν προτέρων τὰς ὑποχρεώσεις αὐτῶν καὶ νὰ παραβάλωσιν αὐτὰς πρὸς τὰς ὑπαρχούσας δυνάμεις των, δίδωσι δὲ τοῖς κυρίοις τὴν ἀξιοπρεπῆ ἐκείνην πρὸς τοὺς ὑποτελεῖς αὐτῶν θέσιν, ἄνευ τῆς ὁποίας ἀδύνατος ἀποβαίνει διαρκῆς ἐν τῷ οἴκῳ τάξις.

Δὲν εἶνε δὲ δυσχερὲς νὰ λάβῃτε, φίλοι τῆς οἰκιακῆς ὑμῶν εἰρήνης κύριοι, τὴν ἀξιοπρεπῆ ταύτην θέσιν ἀπέναντι τῶν ὑπηρετῶν ὑμῶν· ἰδοὺ δὲ διὰ τίνων μέσων. Προστάζοντες τὰ δέοντα τοῖς ὑπηρετοῦσιν ὑμᾶς, μὴ πράττετε τοῦτο ἐπιτακτικῶς καὶ τραχέως, ὥς ἂν εἰ ἦσαν οὗτοι ἄμοιρα γνώμης ἀνδράποδα ἢ ξένοι πωλήσαντες ὑμῖν σὺν τῇ ὑπηρεσίᾳ αὐτῶν καὶ αὐτὴν τὴν ἐλευθερίαν των. Ἐὰν τοὺς οἰκέτας ὑμῶν ξένους θεωρῇτε, ὑμεῖς γίνεσθε ξένοι πρὸς αὐτοὺς, καὶ ξένοι, τοὺς ὁποίους δὲν δύνανται αὐτοὶ ν' ἀγαπήσωσι. Μὴ μεταχειρίζεσθε αὐτοὺς ὑπεροπτικῶς ὡς μισθωτοὺς καὶ μὴ δεικνύετε αὐτοῖς δυσπιστίαν. Ἡ ὑπερηφάνεια ὑμῶν, ἡ καταφρόνησις ὑμῶν καθιστᾷ αὐτοὺς αὐθάδεις, ἡ δὲ δυσπιστία ὑμῶν καταστρέφει τὴν πρὸς ὑμᾶς πίστιν αὐτῶν. Μεταχειρίζεσθε δὲ μᾶλλον αὐτοὺς, ἐὰν ᾧσι τίμιοι, ὡς τέκνα θετὰ, τὰ ὁποῖα ἀγαπᾶτε καὶ τῆς εὐδαιμονίας τῶν ὁποίων κήδεσθε. Προσφέρεσθε τοῖς ὑπηρεταῖς ὑμῶν ὡς πατὴρ καὶ μήτηρ μετὰ πατρικῆς πραότητος, μετὰ πατρικῆς εὐμενείας, ἀλλὰ καὶ μετὰ πατρικῆς σοβαρότητος, χωρὶς νὰ δεικνύετε ἀδυναμίας, αἵτινες ἤθελον καταστήσει ὑμᾶς ἀξιοκαταφρονήτους ἢ μισητούς. Ἡ ἡπιότης, δι' ἧς ἀποκτῶσιν οἱ γονεῖς τὴν σέβας καὶ τὴν ἀγάπην τῶν τέκνων

των, κερδίζει καὶ τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν πίστιν ἀφειώ-
σιν τῶν ὑπηρετῶν. Δεικνύετε τοῖς ὑπηρετοῦσιν ὑμᾶς, ὅτι
ἐπιθυμεῖτε νὰ ὦσιν εὐχαριστημένοι καὶ φαιδροί· ἐκπλη-
ροῖτε ἀσμένως τὰς δικαίας αἰτήσεις των· προλαμβάνετε
μάλιστα ἐνίοτε τὰς εὐχάς των, παρέχετε δὲ αὐτοῖς τὴν
ἐλπίδα, ὅτι ἐνὸς θελουσι, δύνανται ν' ἀπολαύσι πλη-
σίον ὑμῶν τῆς αὐτῆς εὐτυχίας, καὶ ὀριστικῶς ἤδη ἀπε-
κτῆσατε τὴν ἀγάπην αὐτῶν.

Ἡ πατρικὴ αὕτη διαγωγή ἡμῶν πρὸς τοὺς ὑπηρε-
τοῦντας ἡμᾶς οὐδόλως ἀπαιτεῖ ν' ἀπονεύωμεν αὐτοῖς
ἀμέσως ἀπεριόριστον τὴν ἐμπιστοσύνην ἡμῶν. Αὐτοὶ
ὀφείλουσι προηγουμένως νὰ ἀναδειχθῶσιν ἄξιοι τῆς τοι-
αύτης ἐμπιστοσύνης. Ἐτι ὀλιγώτερον ἀπαιτεῖται με-
ταξὺ κυρίων καὶ ὑπηρετῶν πολλὴ οἰκειότης· διότι οἱ ὑπη-
ρέται εὐκόλως δύνανται νὰ καταχρασθῶσι τῆς ἀπρονοή-
τως γενομένης ταύτης συγκαταβάσεως καὶ νὰ ὁμιλῶσιν
ἀπὸ τοῦ ἴσου πρὸς ἐκείνους, πρὸς οὓς ὀφείλουσι νὰ ὑποτάσ-
σωνται. Δυστυχῶς πρῶτιστον εἶνε σφάλμα πλείστων
ἀδούλων κυρίων, ὅτι σπανίως φυλάττουσι κατὰ τὴν πρὸς
τοὺς θεράποντας διαγωγὴν των τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ, ἣν
ὀρίζει αὐτοῖς αὐτὸ τῆς ἀξιοπρεπείας των τὸ συμφέρον·
ἀλλὰ ποτὲ μὲν εἰς πολλὴν καὶ ἄτοπον καταβαίνουσιν οἰ-
κειότητα, ἄλλοτε δὲ, ἵνα ἀποκαταστήσωσι τὴν κινδυνεύ-
ουσαν τιμὴν των, λίαν ἐπιτακτικοὶ καὶ χαλεποὶ γίνονται.
Σήμερον μὲν εἰσὶ καθ' ὑπερβολὴν ἐπιεικεῖς, αὔριον δὲ καὶ
περὶ τὰ ἐλάχιστα αὐστηροὶ μέχρι σκληρότητος. Ἐκτι-
μῶσι δὲ τὴν ἐργασίαν τῶν ὑπηρετούντων, οὐχὶ κατὰ τὴν
ἀξίαν αὐτῆς, ἀλλὰ κατὰ τὴν στιγμιαίαν καλὴν ἢ κακὴν
τῆς ψυχῆς αὐτῶν διάθεσιν. Καὶ ὅμως ὁ μισθώσας ἡμῖν
τὴν ὑπηρεσίαν του δὲν ἐπώλησεν ἑαυτὸν εἰς τὰς ἄλλε-

παλλήλους μεταλλαγὰς τῆς ἰλαρᾶς ἡμῶν φαντασίας ἢ τῆς ποικίλης ἡμῶν δυσκολίας. Οὐδὲν δυσφορητότερον τυραννίσκου, νομίζοντος ὅτι ἀντὶ τοῦ χρήματος αὐτοῦ ἀπέκτησε προνόμιον πάντα νὰ ἐπιτρέπη ἑαυτῷ.

Μὴ ἔρχεσθε μετὰ τῶν ὑπηρετῶν ὑμῶν εἰς πολλὴν οἰκειότητα, μηδὲ ἀνακοινοῖτε αὐτοῖς τὰ ἀπορρήτα ὑμῶν ἄλλως θέλετε καταστήσει αὐτοὺς κυρίους ὑμῶν. Ἀλλ' ἀφ' ἐτέρου προσπαθήσατε ν' ἀποκτήσητε τὴν ἐμπιστοσύνην αὐτῶν, ὅπως γίνητε αὐτοῖς σύμβουλοι καὶ ἐν ἀνάγκῃ ὑπερασπισταί. Τοῦτό ἐστι καθῆκον τῆς θέσεως, ἣν κατέχετε ἀπέναντι τῶν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ ὑμῶν διατελούντων. Εἰς ὑμᾶς, θεωρουμένους ὡς θετοὺς αὐτῶν γονεῖς, ἀνήκει ἡ ὑπὲρ αὐτῶν φροντίς καὶ ἐπιμέλεια. Τὰ δείγματα τῆς ἐμπιστοσύνης, ἅτινα δίδουσιν αὐτοὶ ὑμῖν, εἰσὶν ἀποδείξεις τοῦ σεβασμοῦ αὐτῶν καὶ τῆς εὐγνώμονος ἀγάπης, ἣν ἐμποιεῖτε αὐτοῖς. Ἀλλ' ἡ ἐκ μέρους ὑμῶν οἰκειοτάτη φιλία καὶ ἡ πλήρης τῶν ὑμετέρων ἀπορρήτων ἀνακοίνωσις, ἀποδεικνύουσι τὸ ἀσθενὲς τῆς γνώμης ὑμῶν καὶ ὁμολογοῦσιν ὅτι ἔχετε ἀνάγκην τῶν συμβουλῶν καὶ τῆς ὁδηγίας ἐκείνων, οὓς ὑμεῖς ὀφείλετε νὰ συμβουλευήτε καὶ νὰ ὁδηγῇτε.

Πᾶσα ἀδυναμία, ἣν δεικνύουσιν οἱ πατέρες ἢ αἱ μητέρες τοῖς τέκνοις αὐτῶν, ἐλαττώνει ἀναγκαίως τὸ πρὸς αὐτοὺς υἱικὸν σέβας, ἀλλὰ καὶ δὲν πνίγει τὴν ὑπὸ τῆς φύσεως αὐτῆς ὑπαγορευομένην ἀγάπην τῶν τέκνων πρὸς τοὺς γονεῖς. Τοῦναντίον αἱ ἀδυναμίαι, ἃς ἀφίνομεν νὰ ἴδῃ τὸ προνοητικὸν ὄμμα τῶν ὑπηρετῶν, καταστρέφουσι τὸ πρὸς ἡμᾶς σέβας αὐτῶν, μὴ αἰσθανομένων τὸ υἱικὸν φίλτρον. Τίς δὲ ἀσμένως τὰ ἑαυτοῦ ἐλαττώματα ποιεῖ τοῖς πᾶσι φανερά; Καὶ λίαν μὲν ὀχληρὸν ἐστὶ τὸ ν' ἀναγ-

κά ζηταί τις νὰ ἐξαγοράζῃ τὴν ἐχεμυθίαν τινὸς δι' ἀναγκαστικῆς φιλίας καὶ παντοίων ὑποχωρήσεων· χαλεπώτατος δὲ καὶ ἀνιαρότατος τοῖς κυρίοις καθίσταται ὁ ἕνεκα τῆς φανερώσεως τῶν ἰδίων ἐλαττωμάτων φόβος τῆς ἐκδικήσεως ἢ τῆς ἀδολεσχίας τῶν θεραπόντων. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οὐδὲν ἄλλο μένει εἰς τὸν φανερώσαντα τοῖς ὑπηρεταῖς τὰ ἴδια αὐτοῦ σφάλματα, εἰμὴ ἐν τῶν δύω τούτων, ἢ νὰ ἐξαρτᾶται διηνεκῶς ἀπὸ τῆς θελήσεως τῶν μισθωτῶν αὐτοῦ, ἢ ν' ἀποφασίσῃ νὰ ἴδῃ κοινόν τοῖς πᾶσι γινόμενον τὸ ἴδιον αἷσχος.

Θέλεις νὰ τύχῃς τῆς συγγνώμης τῶν ἐλλείψεων καὶ τῶν ἀδυναμιῶν ἐκείνων, ἃς οὔτε νὰ κρύψῃς ἐντελῶς, οὔτε τοσοῦτον ταχέως νὰ διορθώσῃς δύνασαι; Ἔσο καὶ σὺ συγγνώμων καὶ ἐπιεικὴς πρὸς τὰ ἀκούσια σφάλματα τῶν ὑπηρετῶν σου. Ἐὰν πρὸς διατήρησιν τῆς τάξεως ὀφείλῃς νὰ τιμωρήσῃς τινὰ ἐκ τῆς θεραπείας σου, πράττε τοῦτο μετ' ἀληθοῦς πατρικῆς ἢ μητρικῆς ἀγαθότητος, ἄνευ ὀργῆς, χωρὶς κακολογίας, ἢ βίας, ἢ θορύβου. Ὁ θυμὸς ἐρεθίζει, ἀλλὰ δὲν διορθώνει τὸν καθ' οὗ ἀποτείνεται. Σὺ βεβαίως δὲν θέλεις διὰ τῆς ἐπιδαλλομένης ποιότητος νὰ ἐκδικηθῇς, ἀλλὰ μόνον νὰ σωφρονίσῃς τὸν τιμωρούμενον καὶ νὰ προλάβῃς τὴν εἰς τὸ μέλλον ἐπανάληψιν τῶν αὐτῶν σφαλμάτων. Αἱ δὲ ὕδρεις καὶ οἱ ἄγροικοι λόγοι, οὐ μόνον εἰς οὐδὲν ὠφελοῦσιν, ἀλλὰ καὶ παρέχουσι τοῖς ὑβρίζομένοις τὸ δικαίωμα νὰ ποιήσωσι χρῆσιν τῶν αὐτῶν ὅπλων κατὰ σοῦ· διότι βλέποντές σε μηδόλως αἰσχυρόμενον ἐπὶ τοῖς τοιούτοις, δικαίως σὲ ἐκλαμβάνουσιν ὡς συνειθισμένον καὶ νὰ ἀκούῃς τοιαῦτα. Καθόλου δ' εἰπεῖν, σφάλλομεν, ὅσας δεικνύομεν πρὸς τοὺς ὑποτελεῖς ἡμῶν ὀργὴν ἢ ἀγανάκτησιν. Οὕτω ὑφ' οὗμεν αὐτοὺς

άνωτέρω τῆς τάξεώς των· διότι ὁ ἄνθρωπος ὀργίζεται καὶ θυμόνει συνήθως μόνον κατὰ τῶν ὁμοίων αὐτοῦ. Οὐδείς σπουδαῖος ἀνὴρ δύναται νὰ αἰσθανθῇ ἀληθῆ θυμὸν κατὰ παιδίου ἀδυνάτου καὶ ἀκάκου, ἂν ἐν ἀγνοίᾳ καὶ ἀκουσίως ἔβλαψεν αὐτόν. Ἐὰν δὲ πρὸς τοῦτοις οἱ ὑπηρεταὶ οὔτε εὐγενῆ αἰσθήματα, οὔτε ἀληθῆ πρὸς ἡμᾶς ἔχωσιν ἀγάπην, ἡ ὀργὴ ἡμῶν θέλει προξενήσῃ αὐτοῖς ἡδονήν, καθόσον θέλουσι βλέπει ὅτι τὰ σφάλματα αὐτῶν πλειοτέραν φέρουσι βλάβην ἡμῖν ἢ αὐτοῖς. Τοῦναντίον, μεθ' ὅσης πλειότερας ἀταραξίας καὶ σκέψεως καταδεικνύομεν τὰ σφάλματα αὐτῶν καὶ ἐπιπλήττομεν ἢ νοθετοῦμεν αὐτοὺς, τοσοῦτον μᾶλλον αὐτοὶ αἰσθάνονται τὴν ἡμετέραν ὑπεροχὴν· τότε δὲ ἀναγκάζονται νὰ σεβασθῶσιν ἡμᾶς, καὶ ἄνευ γόγγυσμοῦ ἢ θυμοῦ ἀκούουσιν ἡμᾶς, καὶ οὐδόλως αὐθαδιάζουσιν εἰς τὰς δικαίας ἡμῶν παρατηρήσεις. Ὅσον δὲ σοβαρώτεροι καὶ ἀπαθέστεροι ἐσμέν ἐν ταῖς ἐκτιμήσεσιν ἡμῶν, τοσοῦτον ἀκριβέστεραί εἰσιν αἱ ἐκφράσεις ἡμῶν περὶ τοῦ εἶδους τῶν σφαλμάτων, οὐδὲ ὑπεραυξάνομεν τὰ γενόμενα, ὥς τοῦτο συμβαίνει ἐν τῇ τοῦ πάθους θερμότητι. Ἀναντιρρήτως δὲ ἀποτελεσματικωτέρα καὶ ταπεινωτικωτέρα ἐστὶν ἡ ἐπιτίμησις, ὅταν ἐπὶ μόνῃς τῆς ἀληθείας στηρίζηται.

Μὴ ἐπιπλήττης δὲ τοὺς ὑπηρετάς σου ἔνεκεν παντὸς σμικροῦ πταίσματος· διότι οὕτω ἢ συνειθίζεις τοὺς ὑποτελεῖς σου πρὸς τὰς ἐπιπλήξεις, καὶ τότε ἐπιτιμῶν οὐδὲν πράττεις, ἢ ἡ ἀκατάπαυστος δυσαρέσκειά σου καὶ ἡ πεποίθησις αὐτῶν ὅτι σπανίως ἢ οὐδαμῶς δύνανται νὰ σὲ εὐχαριστήσωσι, παροξύνουσιν αὐτοὺς κατὰ σοῦ, καὶ τότε πάλιν, ἀντὶ νὰ σμικρύνῃς, ἐπαυξάνεις τὸ κακόν. Μᾶλλον δὲ ἐπιεικῶς φερόμενος, σιώπα πρὸς τὰ μικρά

σφάλματα, ὅταν οἱ πταίσαντες ὁμολογῶσιν αὐτὰ, ἢ ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, ἐφίστα τὴν προσοχὴν αὐτῶν ἐπὶ τὰ γενόμενα. Ἀλλὰ πρὸ πάντων φυλάττου μὴ ἀναμνησθῆς ποτε ἐν ἄλλαις περιστάσεσι τὰ σφάλματα ἐκεῖνα, περὶ ὧν ἅπαξ ἐπετίμησας αὐτούς· λησμόνει δὲ ὅσα ἐξήλειψεν ὁ χρόνος. Ὅστις σφάλμα τι μεθ' ἡμέρας καὶ καιροὺς ἐνθυμεῖται, πάντοτε δὲ καὶ πανταχοῦ ἀπομνημονεύει αὐτό, ἔχει βεβαίως μνησίκακον ἢ χαιρέκακον καρδίαν. Τίς δὲ τὸν τοιοῦτον νὰ ἀγαπήσῃ δύναται;

Πολὺ περισσότερον, ἢ διὰ ποινῶν, δύνασαι νὰ διεγείρῃς τὸν ζῆλον καὶ ν' ἀποκτήσῃς τὴν ἀγάπην τῶν ὑπηρετῶν σου διὰ φιλικῶν προτροπῶν, διὰ μικρῶν ἀμοιβῶν καὶ ἡδονῶν, ἃς θέλεις παρέξει αὐτοῖς. Τὸ μῖσος μῖσος γεννᾷ. Δίδε ἀσμένως, τακτικῶς καὶ ἄνευ κνιπείας τὸν συμπεφωνημένον μισθόν· διότι ἄξιος ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ, κατὰ τὴν Γραφὴν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀρκεῖ. Ὁ ἐργάτης σου οὐδεμίαν σοὶ ὀφείλει ἕνεκεν τούτου εὐγνωμοσύνην· αὐτὸς σοὶ ἔδωκεν ἀντὶ τῆς ἀντιμισθίας, ἣν ὑπεσχέθης αὐτῷ, τὴν ἐργασίαν του ἐφ' ὅσον ἡδυνήθη. Ἀλλ' ἢ πρὸς αὐτὸν καλοκάγαθία σου πρέπει νὰ ὑπερβῇ τὰ ὅρια τῆς νομικῆς σου ὑποχρεώσεως. Ἐπαινετικὸς τις λόγος ἀπὸ τοῦ στόματός σου εὐχαριστεῖ αὐτὸν πλείοτερον, ἢ τὸ ἀργύριόν σου· δῶρόν τι, ἔστω καὶ ἐλάχιστον, ἡδονή τις, ἣν παρέχεις αὐτῷ, εἰσὶν αὐτῷ εὐάρεστοι ἐγγυήσεις τῆς ἐπιδοκιμασίας καὶ τῆς εὐνοίας σου. Διὰ τῶν μέσων τούτων καθιστᾷς αὐτὸν ὀφειλέτην σου· διότι ταῦτα δὲν περιείχοντο ἐν τῇ συμφωνηθείσῃ ἀντιμισθίᾳ, καὶ ἐπομένως αὐτὸς δὲν δύναται νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὴν πρὸς αὐτὸν καλοκάγαθίαν σου, εἰμὴ διπλασιάζων τὸν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ ζῆλόν του, αὐξάνων τὴν ἐπιμέλειάν του καὶ

τὴν πρὸς σὲ ἀφοσίωσίν του. Οὕτω ἐλάχιστόν τι, ὅπερ δαπανᾷς, ἵνα παρέξῃς εὐθυμίαν τῇ πιστῇ θεραπείᾳ σου, θέλει σοὶ ἐπιφέρει καὶ ὑπὸ τὴν οἰκονομικὴν ἔποψιν ἑκατονταπλάσιον τὸν τόκον· διότι πολὺ διαφέρει τὸ νὰ ᾔνεις περικυκλωμένος ὑπὸ ἀπλῶν μισθωτῶν ἀντὶ ὑπὸ οἰκιακῶν φίλων, εὐγνωμονούντων καὶ ἀγαπώντων. Ἐν σοὶ δὲ κεῖται νὰ μεταβάλλῃς τοὺς μισθωτοὺς ὑπηρέτας εἰς πιστοὺς φίλους, ἂν μόνον ἡ καρδιά αὐτῶν εἰσέτι δὲν διεφθάρη ἐντελῶς.

Ἀλλ' ἵνα αὐτὴν τὴν καρδίαν τῶν ὑπηρετῶν σου διασώσῃς ἀπὸ τῆς διαφθορᾶς, ἵνα διατηρήσῃς αὐτὴν ἐπιδεκτικὴν πίστεως καὶ χρηστότητος, δὲν ἀρκοῦσι μόνῃ ἡ καλοκάγαθία σου, μόνῃ ἡ φρόνιμος διαγωγή σου, μόνον τὰ δῶρά σου. Ὅφείλομεν νὰ δίδωμεν τοῖς ὑπηρέταις ἡμῶν τὸ παράδειγμα ἀληθοῦς εὐσεβείας καὶ νὰ ὑποθάλλωμεν ἐν αὐτοῖς τὰ θρησκευτικὰ αἰσθήματα. Καὶ ὁ χρηστότατος τῶν ἀνθρώπων ἔχει στιγμὰς ῥαθυμίας, καὶ τῷ ἐν βραχυτάτῳ ἔργῳ διατρίβοντι ἐπέρχεται ὥρα πειρασμοῦ. Ὅτε δὲ μόνος καὶ μακρὰν τῶν ὀφθαλμῶν σου ὁ ὑπηρέτης σου, μὴ εὐρίσκων ἐν τῇ πρὸς σὲ ἀγάπῃ του ἀρκοῦσαν ὑποστήριξιν κατὰ τῆς ἰσχύος τῆς ἐν ἑαυτῷ ἐγειρομένης ἀθεμίτου ἐπιθυμίας, ἀρχίζει νὰ παρεκκλίνη τῆς εὐθείας ὁδοῦ, ἡ ἐνθύμησις τοῦ πανταχοῦ παρόντος Θεοῦ θέλει ἐπαναφέρει αὐτὸν εἰς τὸ καθῆκον, ἡ θρησκεία θέλει εἶσθαι φύλαξ τῆς πρὸς σὲ πιστότητος αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ οἱ ὑπηρέται σου ὑψόνωσιν ἐν τῷ κρυπτῷ τὰς χεῖράς των πρὸς τὸν Ἀόρατον καὶ προσεύχωνται καὶ ὑπὲρ σοῦ, ὦ! τότε δὲν ἔχεις πλέον μισθωτοὺς, ἀλλ' ἀδελφόν, ἀδελφὴν ἀπέκτησας. Αὕτη ἐστὶν ἡ μεγίστη νίκη, ἣν νικῶσιν οἱ χρηστοὶ καὶ συνετοὶ κύριοι κατὰ τῶν ἰδίων ὑπη-

ρετῶν. Τὴν δὲ νίκην ταύτην θέλεις νικήσει καὶ σὺ, φίλε, ἔάν μετὰ σεβασμοῦ λαλήῃς πρὸς τοὺς ἐν τῷ οἴκῳ σου περὶ τῶν θείων καὶ ἱερῶν πραγμάτων, ἔάν μετὰ σεβασμοῦ προσεύχῃσαι πρὸς τὸν Θεὸν ἐν τῷ κύκλῳ τῶν σῶν, καὶ μετ' εὐλαβείας μετὰ τῶν οἰκιακῶν σου ἐπισκέπτῃσαι τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου, ἵνα ἀκούητε πάντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ λαμβάνητε διδάγματα ἀρετῆς καὶ πρὸς εὐσέβειαν παραινέσεις, ἔάν ἐν τοῖς λόγοις, ἐν τοῖς ἔργοις, ἐν ἀπάσῃ τῇ διαγωγῇ σου ἀνυπεκρίτως καὶ ἄνευ ἀκισμῶν δεικνύῃς καρδίαν ἐμπνεομένην ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς θρησκείας τοῦ Ἰησοῦ, τῆς παρεχούσης εἰς ὅλας τὰς πράξεις τοῦ ἀνθρώπου τὸν τύπον τῆς μεγαλοψυχίας καὶ τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης. Ὅ,τι σὺ εἶσαι, τοῦτο ἔχεις δικαίωμα νὰ ἀπαιτήσῃς νὰ ᾧσι καὶ οἱ ὑπὸ σέ. Ἔσο ἐνάρτεος, ἵνα εἰς ἀρετὴν προτρέψῃς καὶ τοὺς ὑπηρετοῦντάς σε· οὗτοι δὲ θέλουσι βεβαίως σέ μιμηθῇ, θέλουσιν ἀκολουθήσει ἀνεπαισθήτως καὶ ἀκουσίως τὸ παράδειγμά σου· διότι μέγιστον καὶ ἀκαταμάχτητον ἔχει κράτος ἐπὶ τῶν ὑποτελῶν τὸ παράδειγμα τῶν προϊσταμένων.

Συγχώρει δὲ τοῖς ὑπηρέταις σου μᾶλλον τὰ μεγαλύτερα ἐξ ἀνεπιτηδειότητος σφάλματα, ἢ τὸ ἐλάχιστον ψεῦδος. Ἔσο ἐπιεικὲς πρὸς τὴν ἀβουλίαν αὐτῶν, τὴν προξενουσάν σοι ζημίαν τινὰ ὑλικὴν ἐν τῷ οἴκῳ· ἀλλ' αὐστηρῶς καταδίκασζε τὴν καταλαλιὰν αὐτῶν, τὰς ἀδίκους ἢ ἀσόργους αὐτῶν κρίσεις περὶ τῶν γειτόνων· σύγγνωθι αὐτοῖς μᾶλλον τὴν ἀμέλησιν ἀναγκαίας τινὸς ἐργασίας, ἢ τὴν παράλειψιν φιλανθρωπικοῦ καθήκοντος.

Ποίησον τὸν οἶκόν σου ναὸν τοῦ Θεοῦ, ἔσο μᾶλλον

δι' ἔργων ἢ διὰ λόγων λειτουργός τοῦ Ὑψίστου, καὶ ἡ εἰρήνη καὶ ἡ εὐδαιμονία θέλουσιν εἰσελθεῖ ὡς οὐράνιος εὐλογία ἐν τῇ οἰκίᾳ σου.

.....

PKZ'.

Ἡ χριστιανικὴ Πίστις.

«Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ, ἀλλ' εἰς τὸν πέμψαντά με· καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με.»

(Εὐαγγ. κατὰ Ἰωάνν. ΙΒ', 44—46).

ΠΡΟΘΕΤΩ, ὅτι παντάπασι ξένος πρὸς τοὺς ἐπὶ τῆς ἡπείρου οἰκοῦντας καὶ πολίτης ὢν ἀπωτάτω κειμένης καὶ ὅλως ἀποκεχωρισμένης νήσου τοῦ ὠκεανοῦ, ἔνθα δὲν ἔχει φθάσει ὁ λόγος οὐδὲ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἔρχομαι αἴφνης καὶ κατὰ πρῶτον ἐν τῷ μέσῳ τῶν διαφόρων ἔθνων, τῶν ποικιλοτρόπως λατρευόντων τὸν Θεὸν καὶ διαφόρους πρεσβευόντων θρησκείας. Ὑποθέτω προσέτι, ὅτι συγχρόνως κατέχομαι ὑπὸ ζωηρᾶς ἐπιθυμίας νὰ γνωρίσω καὶ νὰ ἀποδεχθῶ τὴν ἀληθῆ πίστιν, ὑπὸ ἐπιθυμίας τοιαύτης, οἷαν ἡσθάνθην πολλάκις ἐν τοῖς παιδικοῖς μου χρόνοις ἐν ὅφει τοῦ καταστέρου οὐρανοῦ, ἢ τῶν μεγαλοπρεπῶν νεφῶν, (τῶν ἐν ὧρα τρικυμίας ὑπὸ τοῦ οὐρανίου πυρὸς διασχιζομένων καὶ φοβερῶς διερχομένων ὑπεράνω τῆς τρεμούσης γῆς), ἢ ἐνώπιον τῶν λοιπῶν τῆς φύσεως θαυμασίων. Ἄν οὕτω ἄπειρος τῶν γνωστῶν ἡ-

μῖν κοινωνιῶν καὶ οὕτω διατεθειμένος ἔβλεπον τοὺς διαφοροὺς ναοὺς, τὰς πολλὰς θρησκείας καὶ τὰ ποικίλα θρησκευτικὰ ἔθιμα τῶν λαῶν τῆς οἰκουμένης, ποίαν πίστιν ἤθελον ἀποκαλέσει τὴν μόνην ἀληθινήν; "Ἦθελον προσκυνήσῃ ἄρά γε μετὰ τῶν ἐθνικῶν τὰ εἰδῶλα; ἢ ἤθελον προσευχηθῇ μετὰ τῶν χριστιανῶν ἐν τοῖς ναοῖς αὐτῶν; "Ἦθελον μετὰ τῶν Ἑβραίων λατρεύσῃ τὸν ἰσχυρὸν καὶ ἐκδικητικὸν Θεόν, τὸν διὰ τοῦ τετραγραμμάτου παραστανόμενον, καὶ συμμορφωθῇ πρὸς τὸν νόμον τοῦ Μωυσέως καὶ πρὸς τοὺς ἐξωτερικοὺς τύπους τῆς Μίσχνας καὶ τῆς Γεμάρας; ἢ ἤθελον μετὰ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Μωάμεθ μισήσῃ πάντα τὰ ἔθνη καὶ διὰ τῆς σπάθης καταδιώξῃ τὸν μὴ ὁμολογοῦντα τὴν διδασκαλίαν τοῦ προφήτου αὐτῶν;

Πόθεν ἔμελλον νὰ διακρίνω τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ θεῖον τῆς ἀληθοῦς πίστεως; Οἱ χριστιανοὶ καυχῶνται ἐπὶ θείας Ἀποκαλύψεϊ. Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι πιστεύουσιν ὅτι αὐτὸς ὁ Θεὸς ἔδωκεν αὐτοῖς διὰ τοῦ Μωυσέως ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ τὸν Νόμον αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ ὁ Μωάμεθ ἀνεκήρυξεν ἐν ταῖς ἐρήμοις τῆς Ἀραβίας τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ ὡς ὑπαγορευθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Καὶ οἱ ἐθνικοὶ ἰσχυρίσθησαν καὶ ἰσχυρίζονται, ὅτι οἱ θεοὶ κατέδωσαν μεταξὺ τῶν θνητῶν ἵνα διδάξωσιν αὐτοὺς περὶ τῶν οὐρανίων.

Πῶς δὲ ἡδυνάμην ν' ἀναγνώρισω τὴν ἀκρίθειαν τῶν ἰσχυρισμῶν τούτων, ἀφοῦ ἕκαστος φρονεῖ, ὅτι μόνος αὐτὸς τὴν ἀλήθειαν κατέχει, οὐδεὶς δὲ θέλει νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν δοξασίαν αὐτοῦ; ἀφοῦ οἱ ἐθνικοὶ καὶ οἱ Τοῦρκοι διὰ τοῦ ξίφους ὑπερασπίζουσι τὴν πίστιν αὐτῶν, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι προκρίνουσι νὰ ὦσι τὸ ὄνειδος τῶν λαῶν, νὰ

πάσχωσι τὰ πάνδεινα, ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν διεσκορπισμένοι, ἢ νὰ γίνωσιν ἀποστάται τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου, μυριάδες δὲ χριστιανῶν ἀπέθανον μαρτυρικὸν θάνατον ὑπὲρ τῆς ἀγιότητος τῆς πίστεώς των;

Ἦθελον βεβαίως τότε σκεφθῇ καὶ εἶπει ἐν ἑμαυτῷ·
 α' Ἐκείνη ἡ πίστις ἀναμφιδόλως ἐστὶ θεία, ἥτις δύναται νὰ καταστήσῃ τὸν ἄνθρωπον θεϊότερον, νὰ ὑψώσῃ αὐτὸν ὑπεράνω τῆς γῆτινης κόνεως, νὰ ἀναδείξῃ αὐτὸν ἀνώτερον τῶν πραγματειῶν τοῦ βίου, ἄφοβον πρὸς τὸν θάνατον, ὥστε ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, ἐλευθέρᾳ καὶ οὐδενὸς ὑπῆκοος, νὰ καταφανῇ ὄντως φύσεως εὐγενεσέρας τῆς ψυχῆς τοῦ ἀλόγου ζώου, τοῦ ὀλοσχερῶς περικλειομένου ἐν τῷ βίῳ τῆς σαρκὸς καὶ ζῶντος καὶ κινουμένου καὶ ἐνεργοῦντος μόνον πρὸς πλήρωσιν τῶν σαρκικῶν αὐτοῦ ἀναγκῶν. Διότι Πίστις, ἥτις ἀπὸ τοῦ Θεοῦ προέρχεται, ἀναγκαίως πρέπει νὰ ὑψώσῃ ἡμᾶς πρὸς τὸν Θεόν, πρέπει ν' ἀγνίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀκαθάρτου καὶ ταπεινοῦ, νὰ πληρώσῃ ἡμᾶς ἀγίων αἰσθημάτων· καθότι Ἀγιότης ἐστὶν ἡ οὐσία τῆς Θεότητος. »

Διὰ μόνων τῶν σκέψεων τούτων αἱ θρησκεῖαι τῶν ἐθνικῶν ἤθελον ἐξαφανισθῇ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου ὡς ἐξίτηλα ὀνειροπολήματα. Πῶς ἡδυνάμην νὰ λατρεύσω Θεόν, ὃν ἐγὼ αὐτὸς διὰ τῶν χειρῶν μου ἀπὸ ξύλου ἢ πέτρας κατεσκεύασα; Πῶς νὰ προσκυνήσω τὸν ἥλιον ἢ τοὺς ἄλλους ἀστέρας, οἵτινες κινοῦνται ἐν ὀρισμέναις καὶ ἀμεταβόλοις περιτροπαῖς, στερούμενοι καὶ αὐτῆς τῆς ἐλευθερίας, ἣν ἐγὼ κέκτημαι, καὶ οἵτινες ἔχουσι μὲν, ἀληθῶς εἰπεῖν, ῥοπὴν τινα ἐπὶ τῶν ἡμετέρων πραγμάτων, ἐπὶ τῆς ζωῆς καὶ ἐπὶ τῆς εὐπραγίας τῶν γηϊνῶν ὄντων, ἀλλ' οὐχὶ ἄνευ τῆς συμπράξεως ἄλλων σωματίων

καὶ τῆς συμπτώσεως ἄλλων περιστάσεων; Πῶς νὰ θεοποιήσω ζῶα, ἄτινα, εἰ καὶ χρήσιμα καὶ ὠφέλιμα τῷ ἀνθρώπῳ, ἀναγνωρίζουσι τὴν ὑπεροχὴν αὐτοῦ καὶ τρέμουν τὰς ἀπειλάς του; Ἐκτὸς μόνον ἂν ὁ θνητὸς καὶ φθαρτὸς ἄνθρωπος δύναται νὰ ᾔνε κρείττων τοῦ Θεοῦ.

Θειότερον πρέπει νὰ με καταστήσῃ ἡ ἀληθινὴ πίστις. Ἐὰν ἐννοῶ τὸν Θεὸν ὡς τὸ Ὄν τὸ παντέλειον, τὸ παντοδύναμον, τὸ πάνσοφον, ἐν ἐνὶ λόγῳ ὡς τὸ ἄπειρον Ὄν, βεβαίως προσδοκῶ διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀποκαλυφθείσης πίστεως νὰ γίνω καὶ γὼ οὐχὶ σωματικῶς, διότι κατὰ τὴν ἰσχὺν τοῦ σώματος πλεῖστα με ὑπερέχουσι ζῶα, ἀλλὰ πνευματικῶς ἰσχυρότερος πάσης δυνάμεως ἐκ τῆς κόνης προερχομένης, κρείττων πείνης καὶ δίψης καὶ τῶν ἄλλων περὶ τὸ σῶμα ἡδονῶν. Ἐκ μόνης τῆς τοιαύτης ἐλευθερίας τοῦ πνεύματός μου, ἐκ μόνης τῆς τοιαύτης αὐτοῦ ἀνυψώσεως ἐκδηλοῦται τὸ θεῖον τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἐπενεργούσης θρησκείας. Προσδοκῶ προσέτι νὰ γίνω διὰ τῆς πίστεώς μου σοφώτερος τῶν ἄλλων, ἡγουν ἐλπίζω νὰ διδασχῶ τίνι τρόπῳ δύναμαι νὰ συντελέσω εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τῶν ἀνθρώπων, μιμούμενος ἐν τῷ κύκλῳ τῆς ἐνεργείας μου Αὐτὸν τὸν Θεόν, τὸν διανέμοντα τὰ πλούσια Αὐτοῦ ἐλέη πᾶσι τοῖς πλάσμασιν Αὐτοῦ. Προσδοκῶ πρὸς τοῖς ἄλλοις νὰ γίνω διὰ τῆς πίστεώς μου ἄξιος τῆς βελτίονος καὶ αἰωνίας ὑπάρξεως· διότι ἀναμφηρίστως ἂν ἡ γῆνιν τελειότης παρέρχηται καὶ ἐξαφανίζεται, ἡ πνευματικὴ τελειότης διαμένει αἰώνιος, ὡς αὐτὸς ὁ Θεός, τοὔτέστιν ὡς ἡ ἄκρα πνευματικὴ παντέλεια.

Ἦθελον δὲ εἶπει προσέτι· Ἀληθῶς θεία ἐστὶν ἐκείνη ἡ πίστις, ἥτις συμφωνεῖ πρὸς τοὺς νόμους τοῦ ἀνθρωπίνου νοός, πρὸς ὅλας τὰς ἀξιώσεις τοῦ ὀρθοῦ λόγου, καὶ ἥτις

παρέχει ἄρκοῦσαν λύσιν τῶν σκοτεινῶν αἰνιγμάτων τῆς παρούσης ὑπάρξεως. Καὶ πῶς, ὄντως, ἤθελον δυνηθῆ νὰ θεωρήσω ὡς θεῖαν πίστιν ἐκείνην, ἥτις ἤθελεν εἶσθαι παρὰλογος; ἢ ν' ἀποκαλέσω ἀλήθειαν, ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀποκεκαλυμμένην, τὴν πρὸς αὐτὴν τὴν φύσιν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἀντιβαίνουσαν δόξαν;

Καὶ πάντες μὲν οἱ ἄνθρωποι ἔχουσι λογικόν, πάντες ἔλαβον ἀπὸ τῆς φύσεως τὸ δῶρον τοῦ σκέπτεσθαι· διὸ καὶ πλεῖσται ὑπάρχουσιν ἀλήθειαι, αἵτινες καθ' ἅπαντας τοὺς αἰῶνας, καθ' ὅλας τὰς ζώνας τῆς γῆς, ἐν οἷσις δὴποτε περιστάσεσι παρὰ πάντων τῶν ἀνθρώπων ἀναγνωρίζονται· περὶ πολλῶν δὲ πραγμάτων οὐδέποτε ἡγέρθη ἔρις μεταξὺ τῶν κατοίκων τῆς γῆς. Ἀλλ' οὐχὶ πάντες οἱ ἄνθρωποι ἔχουσιν ἐξ ἴσου γεγυμνασμένας τὰς δυνάμεις τοῦ νοὸς αὐτῶν, οὐχὶ πάντες εἰσὶ κατὰ τὸν αὐτὸν βαθμὸν ἀντιλήψεως ἐπιδεκτικοί. Διὰ τοῦτο, ἐὰν πίστις τις σεμνύνηται ἐπὶ θεῖᾳ ἀρχῇ, ἀνάγκη πᾶσα νὰ συμφωνῇ καὶ πρὸς τὸν νοῦν τοῦ ἐπιστήμονος καὶ ἀγχινουστάτου ἀνδρὸς καὶ πρὸς τὸν νοῦν τοῦ ἀπαιδεύτου καὶ εἰς τὸ σκέπτεσθαι ἀνασκήτου. Ἀλλως ἢ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἅπαντι τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει δοθεῖσα θρησκεία, μὴ ἀρμοζούσα πρὸς πάντας τοὺς ἀνθρώπους, δὲν ἤθελεν εἶσθαι ἐπίσης διὰ πάντας ἀληθής. Ἐγὼ δὲ εὐλόγως ἤθελον ἀπαιτήσῃ ὅπως ἢ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ προερχομένη θρησκεία ἢ ἐπίσης προσιτὴ, ἐπίσης καταληπτὴ καὶ ἐπίσης σωτήριος τῷ εὐπαιδευτῷ καὶ τῷ ἀμαθεῖ, τῷ γέροντι καὶ τῷ παιδίῳ, καὶ ὅπως ἢ ἐξ αὐτῆς εὐλογία πᾶσας τὰς ψυχὰς ἐπισκιάζῃ.

Προσέτι δὲ, ἐπειδὴ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, περιορισμένος ὢν, ἀδυνατεῖ νὰ γνωρίσῃ τὰ πέραν τῶν γήινων, ἢ θεῖα

πίστις πρέπει νὰ πληροῖ τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου, ἐφ' ὅσον αὐταὶ δὲν πληροῦνται ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτοῦ διανοητικῶν δυνάμεων, δηλονότι ὀφείλει νὰ λύσῃ τὰ αἰνίγματα, ὧν ἡ λύσις δὲν εὐρίσκεται ἐπὶ τῆς γῆς. Ἡ ἐξ οὐρανοῦ καταβᾶσα πίστις ὀφείλει νὰ εἴπῃ, διατί τὸ πνεῦμά μου ἐπροικίσθη ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ διὰ τοσούτων πολυτίμων δυνάμεων, ὧν οὐδεμίαν τελείαν χρῆσιν ἐν τῷ παρόντι βίω δύναμαι νὰ ποιήσω καὶ τὰς ὁποίας οὐδὲ ἀρκούντως ν' ἀναπτύξω ἐπὶ τῆς γῆς κατορθόνω· ὀφείλει νὰ μοὶ ἐρμηνεύσῃ τὴν φυσικὴν μου ῥοπήν, τὴν ἀκαθέκτως πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀρετῆς παρασύρουσάν με, καίτοι βλέποντα πολλάκις τὴν μὲν κακίαν μεγάλως τιμωμένην καὶ λαμπρῶς εὐπραγοῦσαν, τὴν δὲ ἀγνοιάτην ἀθωότητα ἐλεεινὴν καὶ τὰ πάνδεινα πάσχουσιν· ὀφείλει νὰ μοὶ ἐξηγήσῃ πρὸς τί τὰ πάντα ἐν ἐμοὶ σπεύδουσιν εἰς τὴν ἐπ' ἄπειρον τελειότητα, ἀφοῦ ἔρχεται ὥρα, καθ' ἣν ὁ θάνατος διακόπτει τὴν σπουδὴν αὐτήν. Διατί τὸ σοφώτατον ὅν μοὶ ἐνέβαλεν ἀσκόπως ἐπιθυμίαν, ἥτις οὐδέποτε ἔμελλε νὰ πληρωθῇ, ἢ μοὶ ἔδωκε δυνάμεις, αἵτινες οὐδέποτε ἔμελλον νὰ τελειοποιηθῶσι; Διατί ἡ τοσαύτη τῆς εὐδαιμονίας, τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς σοφίας δίψα, ἃν αὕτη ἔμελλε νὰ μείνῃ διὰ παντὸς ἄσβεστος;

Ἦθελον ἐπὶ τούτοις εἶπει· Ἐκείνη ἡ πίστις ἐστὶ θεία, ἥτις πληρέστατα συνάδει τῇ αἰωνίᾳ τῆς Δημιουργίας τάξει. Τελεία ἀρμονία πρέπει νὰ ἐπικρατῇ εἰς πᾶν ὅτι ἀπὸ τοῦ τελειοτάτου ὄντος προέρχεται. Φύσις καὶ Ἀποκάλυψις εἰσὶν ἐπίσης ἔργα τοῦ Θεοῦ· ἐπομένως οὐ μόνον δὲν δύνανται νὰ ἀνταγωνίζωνται πρὸς ἀλλήλας καὶ ἡ μία τὴν ἄλλην νὰ καταστρέφῃ, ἀλλ' ὀφείλουσιν ἀμοιβαίως

νά ἐνισχύωνται καὶ νά ὑποστηρίζωνται καὶ εἰρηνικῶς τὴν αὐτὴν ἀμφοτέραι νά βαδίζωσιν ὁδόν. Πίστις, ἥτις ἤθελε μὲ διακελεύσει νά διαφθείρω τὸ σῶμά μου, νά καταπολεμήσω τὴν πρὸς συντήρησιν τοῦ γένους ὁρμὴν, ἢ νά καταβιδάσω ἐμαυτὸν εἰς τὴν τῶν ἀλόγων ζώων τάξιν, ἐξαρνούμενος τὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀξίαν, δὲν δύναται νά ᾔηθε θεία, ἥγουν δὲν προέρχεται ἐκ τοῦ Θεοῦ, καθότι ἀντίκειται πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ ὀρισθέντας νόμους τῆς φύσεως.

Ἦθελον ἐπὶ τέλους εἶπει· Θεία πίστις ἐστὶν ἐκείνη, ἥς αἱ διδασκαλῖαι, ἂν παρὰ πάντων ἐφηρμόζοντο τῶν ἀνθρώπων, ἤθελον ἀναμφιδόλως παράξει τὴν ἄκραν εὐδαιμονίαν τῆς ἀνθρωπότητος· διότι ἐγὼ ἐν τῇ θεότητι ἀναγνωρίζω τὸν πανάγαθον Δημιουργόν, τὸν καλέσαντα εἰς τὸ εἶναι ἀπὸ τοῦ μηδενὸς τὰ πλάσματα Αὐτοῦ, ἵνα μεθέξωσι τῆς μεγάλης καὶ ἀπείρου εὐδαιμονίας. Καὶ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, ἂν εἶχε τὴν δημιουργικὴν δύναμιν, δὲν ἤθελε δημιουργήσει ὄντα πρὸς αἰωνίαν ταλαιπωρίαν καὶ αἰώνιον θρῆνον. Ὅ,τι δὲ ὁ ἀτελής καὶ ὑπὸ γηϊνῶν παθῶν κατεχόμενος θνητὸς δὲν ἤθελε πράξει, πῶς ἡδύνατο νά πράξῃ αὐτὸ ὁ παντέλειος καὶ πανάγαθος Θεός; Δὲν δύναμαι ν' ἀποκαλέσω θείαν τὴν θρησκείαν ἐκείνην, ἥτις ἐμβάλλει ἔχθραν ἀνθρώπῳ πρὸς ἄνθρωπον. Δὲν δύναμαι ν' ἀποκαλέσω θείαν καὶ ἀληθινὴν τὴν θρησκείαν ἐκείνην, ἥτις καθιστᾷ ἀδύνατον τὴν ἐν ὁμονοίᾳ συμβίωσιν τῶν πολιτῶν, ἐξ ἧς μόνῃς προκύπτουσιν ἡ καθολικὴ ἀσφάλεια, ἡ καθολικὴ εὐπραγία καὶ ἡ καθολικὴ εὐδαιμονία. Δὲν δύναμαι ν' ἀποκαλέσω θείαν τὴν θρησκείαν, τὴν μὴ ἀποδίδουσαν εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους τὰ αὐτὰ δίκαια καὶ τὴν αὐτὴν τάξιν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ποι-

οὐσαν τούτους μὲν ἐκλεκτὰ σκεύη καὶ ἀγαπητοὺς Αὐτοῦ, ἐκείνους δὲ ἀντικείμενα τῆς θείας ὀργῆς, ἄλλους μὲν κοινωνοὺς τῶν θείων δώρων, καὶ ἄλλους θύματα τῆς δυσμενείας τοῦ Παντοκράτορος. Οὐδόλως θέλω ἀποκαλέσει θείαν τὴν πίστιν, τῆς ὁποίας αἱ ἐντολαὶ ἐκτελούμεναι ἤθελον ἀναγκαίως φέρεי καθολικὴν κακοδαιμονίαν.

Τοιαῦτά εἰσι τὰ σημεῖα, ἐξ ὧν ἡδυνάμην ν' ἀναγνώρισω τὴν θρησκείαν τὴν ἀληθινὴν, τὴν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ προερχομένην καὶ μὴ οὐσαν κατασκευάσμα τῶν ἀνθρώπων. Σκοπὸς τελικὸς τῆς ἀληθείας, τῆς θείας θρησκείας ἐστὶν ἀναντιρρήτως ἡ ἄκρα εὐδαιμονία ὅλων τῶν ψυχῶν, ἡ ὁσιότης τοῦ Θεοῦ, ἡ ἔνωσις τοῦ οὐρανοῦ μετὰ τῆς γῆς, τοῦ χρόνου μετὰ τῆς αἰωνιότητος, τῆς πεπερασμένης ζωῆς μετὰ τοῦ ἀπείρου, ἡ διηνεκὴς τελειοποιήσις καὶ ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ὁμοίωσις ἡμῶν.

Καὶ ἂν, κατὰ τὴν ἀνωτέρω γενομένην ὑπόθεσιν, ἐλθὼν ἐγὼ πάντῃ ξένος ἀπὸ τινος ἀπομακρυσμένης καὶ ἀγνώστου νήσου τοῦ ὠκεανοῦ, ἔνθα οὐδέποτε εἶχον φθάσει τὸ ὄνομα καὶ ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἤκουον κατὰ πρῶτον τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὰς ἀποκαλύψεις Αὐτοῦ περὶ τῶν ἀνθρωπίνων καὶ περὶ τῶν θείων, περὶ τῶν γηγένων καὶ περὶ τῶν αἰωνίων, ἐπ' ἀληθείας, καὶ ἂν εἰσέτι στόμα θνητοῦ δὲν εἶχε κηρύξει τὴν οὐρανίαν ἀρχὴν τοῦ Εὐαγγελίου, ἤθελον ἐγὼ πρῶτος ἀνακράξει· « Οὗτος ἀπὸ τοῦ Θεοῦ προῆλθε, καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ φωνὴ τοῦ Θεοῦ ἐστι, καὶ αἱ ἀλήθειαι αὐτοῦ αἰώνιοι εἰσιν, ὡς ἡ Θεότης, καὶ πληρέστατα συμφωνοῦσι πρὸς πάντα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ. » Καὶ ἂν οὐδεὶς εἰσέτι εἶχεν εἶπει· « Πιστεύσατε εἰς Αὐτόν, διότι ὁ λόγος Αὐτοῦ παρέχει τὴν αἰωνίαν ζωὴν, » ἤθελον ἐγὼ πρῶτος ἀναφω-

νήσει· « Ὁ πιστεύων εἰς Αὐτόν οὐ πιστεύει εἰς Αὐτόν, ἀλλ' εἰς τὸν πέμψαντα Αὐτόν. » (Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννη. Εὐαγγ. ΙΒ', 44).

Μόνη ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ ἐστὶν ἀληθῶς θεία. Καὶ ἂν δὲν ἐνισχύετο ὑπὸ θαυμάτων, καὶ ἂν δὲν ἐσφραγίζετο διὰ τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ Διδασκάλου, ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἀποτελεῖ θαῦμα, ἐστὶν ἥλιος ἀνατέλλων ἐν τῇ σκοτίᾳ πάσης ψυχῆς, ἐστὶν οὐράνιος κλίμαξ τοῦ πνευματικοῦ κόσμου. Ἄνθρωποι δὲν ἠδύναντο νὰ ἐφεύρωσιν αὐτήν· ὁ δὲ ἀποκαλύψας αὐτήν βεβαίως εἰσέδυσεν εἰς τὰς ἀπορρήτους τάξεις τῆς ἀπείρου Δημιουργίας καὶ διεγίνωσκε τὸ σύνολον τῶν νόμων τῆς φύσεως, καὶ ἐγνώριζε τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀποστολὴν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, καὶ τῶν σαρκικῶν παθῶν τὴν ἰσχὺν, καὶ τὰς στερεὰς βάσεις πάσης κοινωνίας ἀνθρώπων, καὶ τὰ ἀπαιτούμενα πρὸς κτῆσιν καὶ διατήρησιν τῆς ψυχικῆς γαλήνης. Ἀλλὰ καὶ ἀκριβῆ ἀναμφιλέκτως Αὐτὸς εἶχε γινῶσιν τῶν λογισμῶν τοῦ πολυπείρου καὶ σοφοῦ ἀνδρός καὶ τῆς ἀσθενοῦς νοήσεως τοῦ ἀκάκου παιδός, ὥστε εἰς ἀμφοτέρους ἀρκούντως καὶ ἐπίσης καταληπτὸς νὰ γίνῃ. Τίς δὲ πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἠδυνήθη τοιαύτας νὰ διδάξῃ διδασκαλίας, τοιοῦτον νὰ τελέσῃ ἔργον; Γνωστά εἰσι τὰ ἔργα τῶν πολυμαθεστέρων καὶ σοφωτέρων ἀνδρῶν τῆς ἀρχαιότητος· αἱ δοξασίαι καὶ τὰ διδάγματα αὐτῶν εὗρηνται ἐκτεθειμένα ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτῶν. Ἀλλὰ τίνος ἡ σοφία δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν σοφίαν τοῦ Ἰησοῦ; Τίς περιέλαβεν, ὡς ὁ Ἰησοῦς, ἐν ἀπλουστάτῃ καὶ ἀκριβεῖ ἀλληλουχίᾳ ὅλα τὰ μεγάλα συμφέροντα τῆς ἀνθρωπότητος καθ' ἅπαντας τοὺς αἰῶνας; Τίς ἔδωκεν, ὡς Αὐ-

τός, ἐν ὀλίгаῖς λέξεσι τὴν κλεῖδα ὅλων τῶν αἰνιγμάτων τοῦ βίου; Τίς ποτε ἔγραψεν ἢ εἶπε τὰς ὀλίγας ἐκεῖνας λέξεις, ἐν αἷς καὶ ὁ σοφώτατος ἀναγνωρίζει ἄκραν σοφίαν καὶ ὁ νήπιος νοῦς τοῦ ἀπαιδεύτου φωτεινότατον φῶς εὐρίσκει; Τίς ποτε ἔγραψεν ἢ εἶπε τὰς θαυμαστάς ταύτας ἀληθείας, ὅτι ὁ Θεός ἐστι πατὴρ ἡμῶν· ὅτι ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη ἐστὶ τὸ κεφάλαιον ὅλων τῶν ἐντολῶν· ὅτι τελικὸς σκοπὸς τῶν πνευμάτων ἐστὶ τὸ νὰ γίνωμεν τέλειοι, ὥςπερ ὁ Πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος τέλειός ἐστιν· ὅτι ἡ ζωὴ καὶ ἡ αἰωνιότης εἰσὶν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ἀδιαίρετον καὶ ἀδιαχώριστον ὅλον;

Ἐκ θείας ἀναμφηρίστως προέρχεται πηγῆς ἡ θρησκεία, ἣν ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Ἰησοῦς· διότι ὄντως δάκτυλον Θεοῦ ἀναγνωρίζω ἐν τε τῇ ἀρχῇ καὶ ἐν τῇ ἐξαπλώσει τῆς θρησκείας ταύτης. Τίς δὲ ἦν ὁ νομοθέτης τῆς ἀνθρωπότητος; Τίς ἦν ὁ ἀπὸ τοῦ σκότους λυτρώσας τὸν κόσμον; Διὰ τίνος ἰσχύος ἐπέβαλε τὴν διδασκαλίαν τοῦ πανταχοῦ καὶ τοιοῦτον ἔδωκεν αὐτῇ κράτος ἐπὶ τῶν ψυχῶν. Ἦν ἄρά γε αὐτός, ὡς ὁ Μωυσῆς, ἀρχὼν καὶ ὁδηγὸς λαοῦ, ὃν ἐξήγαγεν ἀπὸ δεινῆς δουλείας, καὶ ὅσις ἀπέδιδεν αὐτῷ ἀντὶ τῆς ἀποκτηθείσης ἐλευθερίας τυφλὴν ἀφοσίωσιν καὶ ὑπακοήν; Ἦν ἄρά γε, ὡς ὁ Μωάμεθ, εὐτυχὴς πολεμιστῆς, ὅστις διὰ τῆς εὐγλωττίας καὶ διὰ τῆς νίκης ἐνθουσίαζεν ὑπὲρ αὐτοῦ ὀλόκληρα στίφη φιλοπολέμων ἀνδρῶν, ἵνα ἀνατρέψῃ θρόνους καὶ κατακτήσῃ ἔθνη; Ἦν αὐτός αὐτοκράτωρ στρατηγὸς ἐπικρατείας κυρίας τῆς οἰκουμένης; ἢ τοῦλάχιστον μαθητῆς τοῦ διασημοτέρου σοφοῦ τοῦ αἰῶνός του;

Οὐχί· αὐτὸς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἄνευ ἀξιώσεως, χωρὶς λάμψεως· ἐγεννήθη πτωχὸς καὶ ἔζησεν, οὐδόλως εἰς

τὰ γήινα ἀποβλέπων. Φάτνη ἀλόγων ἦν ἡ κοιτὶς αὐτοῦ· πολλάκις μάλιστα οὐδὲ ποῦ τὴν κεφαλὴν νὰ κλίνη εἶχεν. Οὐδεὶς ἐγνώρισε τοὺς διδασκάλους αὐτοῦ· καὶ ὁμῶς αὐτὸς ἐκραταιοῦτο πνεύματι καὶ προέκοπτε σοφία καὶ φρονήσει. Ἀπαίδευτοι καὶ ἀπλοὶ ἄνθρωποι ἀπὸ τῶν ἐσχάτων τοῦ λαοῦ τάξεων ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι αὐτοῦ μαθηταί. Καὶ αὐτὸς ὁ λαὸς, εἰς ὃν ἀνῆκε καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποίου ἐβίωσεν, ἦν τότε ἐκ τῶν μᾶλλον περιπεφρονημένων λαῶν τῆς οἰκουμένης καὶ φόρου ὑποτελῆς ξένης ἐπικρατείας. Καὶ ἐν τούτοις αὐτὸς ὁ ἑκτακτος, αὐτὸς ὁ θαυμάσιος ἄνθρωπος μόνος συνετάραξεν ὁλόκληρον τὸν πνευματικὸν κόσμον, αἱ δ' ἐντεῦθεν τῶν πνευμάτων μεταβολαὶ ἐπέφερον τὴν ῥοπὴν αὐτῶν ἐπὶ πάσας τὰς γῆ-νας τῶν ἐθνῶν σχέσεις· οἱ βωμοὶ καὶ τὰ ἱερὰ τῶν ἐθνικῶν κατέπεσον, ἀνετράπησαν δὲ θρόνοι ἰσχυροὶ, καὶ βασιλείαι ἐξηφανίσθησαν.

Πόθεν τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ ἡ θαυματουργὸς δύναμις τῆς σοφίας; Εἶχεν αὐτὸς ἀφιερῶσαι ὅλον τὸν βίον αὐτοῦ εἰς μελέτην τῶν ἐπιστημῶν, εἰς συλλογὴν γνώσεων ἀλλοτρίων; Εἶχεν ἀποκτήσει διὰ μακροῦ βίου πολύτιμον πεῖραν τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων; Οὐχί· οὐδὲν τούτων ἐγένετο. Αὐτὸς ἦν μόλις ὥσεί ἐτῶν τριάκοντα, ὅτε ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἀγνώστου αὐτοῦ βίου ἐξελθὼν ἤρξατο νὰ διδάσκη τὸν λαόν. (Εὐαγγ. κατὰ Λουκᾶν Γ', 23). Εὐρίσκετο τότε ἐν τῇ ἡλικίᾳ ἐκείνῃ, ἐν ᾗ ἰδίως ἀκμάζουσιν αἱ ἀνδρικαὶ δυνάμεις. Ἐν τῇ ἡλικίᾳ δὲ ἐκείνῃ, ἐν ᾗ ἄλλοι ἄνθρωποι τὰ μάλιστα ὑπὸ τῆς βίας τῶν παθῶν συνταράσσονται, ἐν ᾗ αἱ τῆς σαρκὸς ἐπαναστάσεις, ἡ κλίσις πρὸς τὰς ἡδονάς, ἡ χρημάτων καὶ δόξης ἐπιθυμία ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δεσμεύουσι τὸ

πνεῦμα, αὐτὸς παρέστη εἰς τὰ ὄμματα πάντων μεγα-
λοπρεπῆς ὡς κάτοικος ἄλλου ὑψηλοτέρου κόσμου, νικη-
τῆς ὅλων τῶν παθῶν, ἐκτελεστῆς τοῦ ἰδίου αὐτοῦ λόγου,
καὶ οὐδεὶς ἦν ὅμοιος αὐτῷ. Κατεφρόνησε τὴν προσφερ-
θεῖσαν αὐτῷ βασιλικὴν ἀξίαν· δὲν ἠθέλησε τὸν προσφερ-
θέντα αὐτῷ θρόνον τοῦ Δαυὶδ· ἐλάλησε δὲ περὶ ὑψηλοτέ-
ρας βασιλείας, ἣν αὐτὸς νὰ θεμελιώσῃ ἦλθεν. Ὀλίγοι
ἐνόησαν αὐτὸν κατ' ἀρχάς· ἀλλ' αὐτὸς ἐπορεύθη τὴν πο-
ρείαν αὐτοῦ· ἔπραξεν, ἐδίδαξε καὶ ἐνίκησε. Προεῖπε δὲ
τὰς μελλούσας τύχας τοῦ κόσμου καὶ τῆς διδασκα-
λίας αὐτοῦ μετὰ τοσαύτης βεβαιότητος καὶ ἀκριβείας,
ὥς ἂν εἰ εἶχεν ἀνεωγμένους ἐνώπιόν του τὰς βίβλους τῆς
εἰμαρμένης. Καὶ αἱ προρρήσεις αὐτοῦ ἐξεπληρώθησαν
κατὰ γράμμα καὶ θαυμασίως, δι' ἐκτάκτου ἀλληλουχίας
πλείστων συμβάντων ἐν διαστήματι ἑκατοντάδων καὶ
χιλιάδων ἐτῶν.

Ἵνα τοιαύτη βασιλεία θεμελιωθῇ ἐπὶ τῆς γῆς, ὅποῃαι
καὶ ὅπόσαι διδασκαλῖαι, ὅποῃαι καὶ ὅπόσα ἔργα ἐν μα-
κρᾷ χρόνῳ περιόδῳ ἀπητήθησαν! Πόσα διδάγματα
ἄλλων, κηρυχθέντα καθ' ὅλην πολλῶν ἐτῶν μακρὰν διάρ-
κειαν ἐν ταῖς πολυανθρωποτέραις τῆς οἰκουμένης πόλε-
σιν, ἐλησμονήθησαν! πόσαι δὲ κατεστράφησαν πολι-
τεῖαι ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν, αἵτινες διὰ μακροχρονίων καὶ
ἐπιμόνων προσπαθειῶν εἶχον ἰδρυθῇ! Ὁ Ἰησοῦς δὲ ἐκή-
ρυττεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν ἐρήμοις καὶ ἀβάτοις τόποις·
τὰ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ ἔργα ἐτελέσθησαν ἐντὸς τριῶν
μόνον ἐτῶν. Ἀπέθανε δὲ νέος ἔτι, ἐν τῇ ὥραίᾳ ἀκμῇ βίου
μεγαλοπράγμονος, βίου ἀληθῶς φέροντος τὴν σφραγίδα
τῆς Θεότητος!

Ἦν ἄρα αὐτὸς γήϊνος; Ὡ! βεβαίως ἐν αὐτῷ καὶ ἐν

τοῖς ἔργοις αὐτοῦ θαυμαστῶς ἀπεκαλύφθη ὁ Θεός τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων. Ὡ! ἀληθῶς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ προῆλθεν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ Θεός ἦν ἐν αὐτῷ!

Πόσον ἐπεθύμουν νὰ γνωρίσω πλείοτερα ἐκ τοῦ βίου τοῦ ἐκτάκτου αὐτοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλ' αἱ πρῶται αὐτοῦ περιστάσεις ἔμειναν ἄγνωστοι ἡμῖν. Οἱ ὑπὸ τὸ ὄνομα Εὐαγγελισταὶ συγγράψαντες τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰησοῦ περιωρίσθησαν νὰ διηγηθῶσι μόνον τὰ τοῦ δημοσίου αὐτοῦ βίου, καθὼ διδασκάλου νέας διδασκαλίας. Ἐπραξαν δὲ τοῦτο οἱ Εὐαγγελισταὶ ἄνευ τέχνης, ἐν ἀξιοθαυμάστῳ ἀπλότῃ καὶ ἀφελείᾳ, ἄνευ κοσμημάτων, χωρὶς σπουδῆς ν' ἀρέσωσιν εἰς τοὺς ἀναγινώσκοντας ἢ νὰ ἐξαπατήσωσιν αὐτούς. Ἐγραψαν δὲ οἱ πλείστοι, μὴ εἰδότες ὅτι καὶ ἄλλοι εἶχον ἐπιχειρήσει νὰ γράψωσιν. Ἐντεῦθεν ἡ μεταξὺ τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν διαφορὰ περὶ τὴν κατὰ τάξιν τῆς ὕλης· καὶ ὁμῶς πάντες πληρέστατα πρὸς ἀλλήλους συμφωνοῦσιν ὥς πρὸς τὴν ἀφήγησιν τῶν γεγονότων, ὥστε δύνανται μάλιστα νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς ἀμοιβαίαν συμπλήρωσιν καὶ ἐρμηνείαν.

Ἐκ θείας ἀναντιρρήτως πηγῆς προέρχεται ἡ πίστις τοῦ χριστιανοῦ. Μεγαλοπρεπῆς καὶ θαρράλεα βαδίζει ἡ πίστις αὕτη ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀποπλανήσεων τῆς δεισιδαιμονίας καὶ τῶν παραλογισμῶν τῆς ἀπιστίας. Αὕτη μόνη ἀναπαύει τὸ πνεῦμά μου καὶ πάντα ἐνδοιασμόν διαλύει. Αὕτη μόνη πληροῖ ὅλας τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπινου γένους· δι' αὐτῆς εὐρίσκομεν χάριν παρὰ τῷ Θεῷ καὶ τὴν παραμυθίαν τῆς συγχωρήσεως τῶν ἡμετέρων ἁμαρτιῶν.

Καὶ ἀληθῶς μὲν βλέπω πλείστας αἱρέσεις καὶ σχίσματα καὶ διαφορὰς δοξασιῶν ἐν τῇ χριστιανικῇ Ἐκ-

κλησίᾳ· ἀλλ' ὅμως εἷς ἐστὶν ὁ Θεός, εἷς ἐστὶν ὁ Χριστός, μία μόνη ἡ ἀλήθεια, εἷς ὁ χριστιανισμός, μία ἡ χριστιανικὴ πίστις, μία ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ.

Τὸ ἐν τῇ ἀπλότῃ ὕψος τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ, τὸ προσιτὸν καὶ καταληπτὸν καὶ αὐτοῖς τοῖς νηπίοις, πολλάκις παρεμορφώθη ὑπὸ τῶν ἀνθρωπίνων ἐπινοήσεων. Ὁ κατὰ σάρκα ἄνθρωπος ἠθέλησε νὰ εἰσαγάγῃ ἐν τῇ θεῇ ἐκείνῃ διδασκαλίᾳ ἀνθρώπινα περικοσμήματα πάντῃ ἀλλότρια τῶν λόγων τοῦ Θεανθρώπου. Οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ ἐθνικοὶ, οἱ εἰς τὴν νέαν προσελθόντες θρησκείαν, διετήρησάν τινας τῶν ἀρχαίων αὐτῶν δοξασιῶν· ἡ ἀδυναμία τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως δὲν ἐπέτρεψεν αὐτοῖς νὰ ἐγκαταλείψωσιν ὅλας τὰς πλάνας τῆς πρώτης αὐτῶν ἀνατροφῆς· πολλάκις δὲ παρενόησαν τοὺς ιδίους αὐτῶν διδασκάλους. Αὐτὸς ὁ ἀπόστολος Παῦλος παρεπονεῖτο κατὰ τοῦ στασιαστικοῦ πνεύματος, τοῦ διαχωρίζοντος τὰς νεωστὶ ἐγκατασταθείσας χριστιανικὰς κοινότητας. Οὕτω ἐγεννήθησαν αἱ αἵρέσεις, τὰ σχίσματα, αἱ διαφοραὶ ἐν ταῖς θρησκευτικαῖς δοξασίαις. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἦσαν ἀποτελέσματα τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας, ἡ δὲ θεία τοῦ Ἰησοῦ θρησκεία παρίσταται ἔτι καὶ νῦν μετὰ σχεδὸν δεκαεννέα ἑκατονταετηρίδων παρέλευσιν ἐν ἀπάσῃ τῇ ἀκηράτῳ αὐτῆς ἀπλότῃ· ἔτι καὶ νῦν ἔχομεν ἐν αὐτῷ τῷ ἀρχικῷ κειμένῳ τῶν Εὐαγγελίων ἀμεταβλήτους αὐτοὺς τοὺς λόγους τοῦ Σωτῆρος, γραφέντας ὑπὸ τῶν ἀμέσων Αὐτοῦ μαθητῶν.

Αἱ αἵρέσεις, τὰ σχίσματα, αἱ διαφοραὶ τῶν θρησκευτικῶν δοξασιῶν εἰσὶν ἔργα τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὡς τοιαῦτα θέλουσι καταστραφῇ καὶ ἐξαφανισθῇ ὑπὸ τοῦ χρόνου, ὅστις πάντα τὰ ἀνθρώπινα διαφθείρει. Μόνη ἡ διδασκα-

λία τοῦ Ἰησοῦ διαμένει ἀμετάβλητος εἰς τὸν αἰῶνα· διότι αἰώνιός ἐστιν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Ἡ χριστιανικὴ πίστις ἐν τῇ ἀρχαιογόνῳ αὐτῆς καθαρότητι, οἷα διετηρήθη ὑπὸ τῆς ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἴσταται ὡς βράχος στερεὸς καὶ ἀκλόνητος, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ κατασταθεὶς διὰ τὴν αἰωνιότητα, καὶ προωρισμένος νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἔρεισμα τῇ μεγάλῃ καὶ καθολικῇ οἰκογενείᾳ τῶν ἀνθρώπων. Καθὼς δὲ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἐν παντὶ χρόνῳ καὶ τόπῳ ἐστὶν ὁ αὐτός, οὕτω, κατὰ λόγον τοῦ διαφωτισμοῦ τῶν λαῶν καὶ ἀνεπαισθήτως, ὁ χριστιανισμὸς θέλει κατασταθῇ θρησκεία ὅλων τῶν κατοίκων τῆς γῆς. Δισχίλια δὲν παρῆλθον ἔτη ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἤδη τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν ὁμολογοῦσι τὰ ἔθνη τὰ μᾶλλον πεφωτισμένα. Θέλει δὲ φθάσει βεβαίως ὁ χρόνος, ὅτε πάντες οἱ ἄνθρωποι θέλουσιν ἀποτελεῖ μίαν μόνην ποίμνην ὑπὸ ἑνα Ποιμένα, τὸν καλὸν Ποιμένα, τὸν Χριστόν.

ὦ θεία πίστις, ὦ οὐρανία κληρονομία, ἣν κατέλιπέ μοι ὁ Σωτὴρ μου! Ἔσο μοι διὰ παντός ἀγαπητοτέρα καὶ πολυτιμότερα πάντων τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν θησαυρῶν τῆς γῆς. Διὰ σοῦ διασκορπίζονται ὅλα τὰ σκότη, τὰ περικαλύπτοντα τὰ ἀληθέστερα καὶ ἀγιώτερα συμφέροντα τῆς ἀνθρωπότητος. Διὰ σοῦ ἀγνίζομαι καὶ ὑψοῦμαι ὑπεράνω τῆς γῆϊνης κόνεως καὶ γίνομαι κρείττων τῶν περιπεισιῶν τοῦ βίου. Διὰ σοῦ καθίσταται ἡ ψυχὴ μου ἀπεικόνισμα τῆς Θεότητος καὶ προσεγγίζει πρὸς τὸν Παντέλειον. Διὰ σοῦ εὐρίσκω παραμυθίαν ἐν ταῖς θλίψεσι καὶ θάρρος ἐν τοῖς κινδύνοις. Διὰ σοῦ μόνης καταβαίνουσιν ἐξ οὐρανοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ μου ἡ γαλήνη καὶ ἡ ἀληθὴς εὐδαιμονία. Σὺ μὲ συνδιήλλαξας πρὸς τὸν θάνατον· σὺ μοι

ἐπέτρεψας νὰ βλέπω ὡς ἐξ ἀπόπτου ἐπέκεινα τοῦ τάφου
νέον στάδιον βελτίονος καὶ τερπνοτέρου βίου.

Ἄς μὲ σαρκάζῃ ὅσον θέλῃ ὁ τῆς σαρκὸς δέσμιος.
Ἐγὼ ἐμμένω ἀνενδότως καὶ διὰ παντός ἐν τῇ θείᾳ ταύτῃ
πίστει. Ὁ χλευασμὸς τοῦ τὰ σεμνότατα διασύροντος
ἐστὶ λυπηρὰ ἀπόδειξις τῆς ἡθικῆς αὐτοῦ ἀθλιότητος.
Ἐγὼ ἐμμένω σταθερὸς ἐν τῇ πίστει ταύτῃ, ὅσον καὶ ἂν
καταπολεμῇ αὐτὴν ὁ ὑπερήφανος ἐνδοιαστής. Φεῦ τῆς
κακοπραγίας αὐτοῦ! Εἰς διαφωνίαν διατελῶν οὗτος πρὸς
ἑαυτὸν, καὶ ἀγνοῶν τὴν εὐγενῆ χρῆσιν, ἣν ἡδύνατο νὰ
ποιήσῃ τῶν διανοητικῶν αὐτοῦ δυνάμεων, φρονεῖ ὅτι
ἐπικουφίζει τὴν οἰκτρὰν τῆς ψυχῆς του κατάστασιν, ἂν
ἀπὸ τῶν ἄλλων ἀφαιρέσῃ ὅ,τι παραμυθεῖ αὐτούς. Εἴτα
δὲ ἀπιστῶν ταῖς ἰδίαις δυνάμεσι, ζητεῖ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς
τὴν ἀλήθειαν ὁδηγούμενος παρ' αὐτῶν ἐκείνων, οὓς αὐτὸς
ἀπεπλάνησε.

Ναί, ἐμμένω ἀκράδαντος, ὦ Θεέ μου, ἐν τῇ θείᾳ πί-
στει, τῇ διὰ τοῦ θείου Ἰησοῦ ἀποκαλυφθείσῃ τῷ γένει
ἡμῶν πρὸς σωτηρίαν πάντων. Πιστεύω εἰς Σὲ, τὸν ἕνα
καὶ τρισυπόστατον Θεόν. Πιστεύω εἰς Σὲ, ὦ Πάτερ καὶ
Δημιουργὲ τῶν ἀπάντων, ἄκρα Σοφία καὶ Δύναμις καὶ
Ἀγάπη. Πιστεύω εἰς Σὲ, τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν
τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, τὸν ἐλθόντα εἰς τὸν κόσμον ἵνα
σώσῃ αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας. Πιστεύω εἰς Σὲ τὸ
Πνεῦμα, τὸ ἅγιον, τὸ ζωοποιόν, τὸ πρὸς τὴν Ἐαυτοῦ
τελειότητα ἄγον ἡμᾶς. Πιστεύω εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς
ψυχῆς μου καὶ εἰς τὴν ἐπ' ἄπειρον τελειοποίησιν αὐτῆς
διὰ τῆς θυσίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ διὰ τῆς ἐκπλη-
ρώσεως τῶν θείων Αὐτοῦ ἐντολῶν. Πιστεύω εἰς Σὲ, ὦ
Αἰωνιότης, ἐν ᾗ ἔσεται ἡ κρίσις καὶ ἡ μισθαποδοσία τῶν

πνευμάτων καὶ ὅπου οἰκοῦσιν ἡ ἄκρα Δικαιοσύνη καὶ
τὸ ἄπειρον "Ελεος!

.....

ΡΚΗ'.

Αἱ ἐργατικάι τοῦ λαοῦ τάξεις.

Οἱ τεχνῖται.

« Πάντες οὗτοι εἰς χεῖρας ἑαυτῶν ἐνεπίστευσαν, καὶ ἕκαστος ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ σοφίζεται. "Ανευ αὐτῶν οὐκ οἰκήσεται πόλις, καὶ οὐ παροικήσουσιν οὐδὲ περιπατήσουσιν· ἐν βουλῇ λαοῦ οὐ ζητηθήσονται, καὶ ἐν ἐκκλησίᾳ οὐχ ὑπεραλοῦνται· ἐπὶ δίφρον δυνάστου οὐ καθιοῦνται, καὶ διαθήκην κρίματος οὐ διανοηθήσονται, οὐδὲ μὴ ἐκφανῶσι παιδείαν καὶ κρίμα, καὶ ἐν παραβολαῖς οὐχ εὐρεθήσονται· ἀλλὰ κτίσμα αἰῶνος στηρίσουσι, καὶ ἡ δέησις αὐτῶν ἐν ἐργασίᾳ τέχνης. »

(Σοφία Ἰησοῦ υἱοῦ Σιράχ ΔΗ', 34—34).

ΑΜΑ, μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ ἐν Ἑδὲν παραδείσου ἔξωσιν τοῦ πρωτοπλάστου ζεύγους, οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι ἤρξαντο νὰ πολλαπλασιαζῶνται καὶ νὰ ἐξαπλώνωνται ἐπὶ τῆς γῆς, ἡσθάνθησαν πάραυτα χρείας πρότερον ἀγνώστους αὐτοῖς. Τοιαύτη ἦν ἡ θέλησις τοῦ Δημιουργοῦ. Ἐν τῇ ἄκρᾳ Αὐτοῦ σοφίᾳ ὁ Θεός, πᾶσι μὲν τοῖς ἄλλοις ἐπιγείοις πλάσμασιν ἔδωκεν ἀλογίςτους τινὰς καὶ ἀκαθέκτους ὁρμὰς πρὸς εὐρεσιν τῆς καταλλήλου αὐτοῖς τροφῆς καὶ πρὸς συντήρησιν αὐτῶν, ἐνέδυσσε δὲ τὸ σῶμα αὐτῶν πτεροῖς καὶ δέρμασι κατὰ τῆς ἀκρασίας τοῦ αἔρος, καὶ ὥπλισεν

αὐτὰ ὅπλοις φυσικοῖς, ἵνα ὑπερασπίζωσι τὴν ζωὴν αὐ-
τῶν καὶ ἀπωθῶσι πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ βλάψῃ αὐτὰ,
τὸν ἄνθρωπον δὲ μόνον ἔθεσεν ἐν τῷ κόσμῳ πτωχόν, ἄο-
πλον καὶ γυμνόν, δοὺς αὐτῷ, ἀνθ' ἀπάντων, τὸν νοῦν,
ὅπως κατ' ἀνάγκην καταφεύγῃ εἰς τὴν πολῦτιμον ταύτην
δύναμιν καὶ γνωρίσῃ τὴν ἀξίαν αὐτῆς. Οὕτω ὁ ἄνθρω-
πος, ὑπὸ μόνου τοῦ νοὸς ὁδηγούμενος, κατεσκεύασεν ἑαυ-
τῷ καλύβην, ὅταν βράχοι δὲν παρεῖχον αὐτῷ ἀσφαλὲς
ἄσυλον ἐν τοῖς σπηλαίοις· ἐφεῦρε δὲ ἐνδύματα καὶ σκεύη
καὶ ὅπλα καὶ παντοῖα μέσα, ἵνα πληρώσῃ τὰς χρείας
αὐτοῦ καὶ καταστήσῃ ἀνετώτερον καὶ τερπνότερον τὸν
βίον του. Οὕτω, κατὰ τὴν Γραφήν, ἐκ τῶν πρώτων ἀ-
πογόνων τοῦ Καῖν, Ἰωβὲλ ἦν ὁ πατὴρ οἰκούντων ἐν
σκηναῖς κτηνοτρόφων, Θόβελ ἦν σφυροκόπος χαλκεὺς
χαλκοῦ καὶ σιδήρου, καὶ Ἰουβάλ ἦν ὁ καταδεΐξας ψαλ-
τήριον καὶ κιθάραν. (Γενέσ. Δ', 20-22).

Ἐνῷ δὲ ἀφ' ἐνὸς ἢ διαδοχικῇ πεῖρα καὶ αἱ αὐξάνου-
σαι γνώσεις τῶν ἀνθρώπων ἐτελειοποίησαν τὰς τέχνας
καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα, ἀφ' ἑτέρου, πολλαπλασιαζομένων
ὁσημέραι τῶν κοινωνικῶν χρεῶν, οἱ διάφοροι κλάδοι τῆς
ἀνθρωπίνης βιομηχανίας ἐγένοντο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλ-
λον ἀναγκαῖοι τοῖς πᾶσιν. Οὐδεὶς σήμερον δύναται νὰ
μὴ ἔχῃ χρεῖαν τῶν τὰς τέχνας ἐργαζομένων, οὔτε ὁ ποι-
μὴν, οὔτε ὁ γεωργός, οὔτε ὁ περὶ τὰς ὑψηλὰς ἐπιστήμας
ἐνασχολούμενος, οὔτε ὁ πολεμιστής, οὔτε αὐτός ὁ ἐπὶ
τοῦ θρόνου μονάρχης. Διὰ τοῦτο δικαίως τιμῶνται καὶ
πρέπει νὰ τιμῶνται ἐν πάσῃ κοινωνίᾳ οἱ τεχνῖται.

Πρὸς καλλιέργειαν τῶν ἀγρῶν καὶ πρὸς τροφήν βο-
σκημάτων τε καὶ προβάτων δὲν ἀπαιτοῦνται τόσαι γνώ-
σεις, τόση συντονία διανοίας καὶ τόση ἐπιδειξιότης, ὅσαι

ἀπαιτοῦνται πρὸς ἐξάσκησιν τέχνης τινός. Ἵνα δὲ μάθῃ τις τέχνην τινὰ, χρεῖα ἐστὶ χρόνου μακροῦ. Τούτου ἕνεκα οἱ τὰς τέχνας μετερχόμενοι ἀποτελοῦσι τάξιν ἀνωτέρων τῶν γεωργῶν καὶ τῶν κτηνοτρόφων. Ἄλλως τε εἶνε γινώσκον, ὅτι ἡ ἐν τῇ ἐργασίᾳ συχνὴ χρῆσις τῶν διανοητικῶν δυνάμεων καὶ τὰ ἀναλόγως πρὸς τὰς χρεῖας αὐτῶν ἀρκοῦντα χρηματικὰ μέσα ἡμεροῦσι τὰ ἥθη τῶν τεχνιτῶν. Καὶ δὲν ἔχουσι μὲν οἱ εἰς τὴν τάξιν ταύτην ἀνήκοντες τὰ πλούτη καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν γνώσεων τῶν ἀνωτέρων τάξεων, ἀλλ' οὐδὲ ὑπόκεινται εἰς τὴν ῥαθυμίαν καὶ εἰς τὴν διαφθοράν τῶν ἡθῶν, αἵτινες δυστυχῶς συνεχέστατα ἀπαντῶνται παρὰ τοῖς πλουσίοις.

Οὕτω, ἡ τῶν τεχνιτῶν τάξις ἐν μέσῳ ἐστὶ τῆς ἀγροικίας καὶ ἀμαθείας τῶν χωρικῶν καὶ τῆς ὑπερβαλλούσης λεπτότητος καὶ παιδείσεως τῶν πλουσίων. Ὁ τεχνίτης, μεταξὺ πτωχείας καὶ ἀφθονίας ὢν ἐν εὐδαίμονι μετριότητι, ἐξίσου ἀφίσταται τῶν κακιῶν καὶ τῶν συμφορῶν, αἵτινες συνήθως εἰσὶν ἐπακόλουθα τῆς ἀγροίκου ἀπαιδευσίας καὶ τοῦ ὑπερμέτρου πολιτισμοῦ ἢ τῆς ἀνιαρᾶς πενίας καὶ τῆς ἐν τῇ πολυτελείᾳ ἡδυπαθείας. Διὰ τοῦτο ἔτι καὶ νῦν, ἐν ὅλαις σχεδὸν ταῖς χώραις, ἀπαντᾷ τις παρὰ τοῖς ἐργαζομένοις τὰς τέχνας τὴν νοημοσύνην καὶ τὴν περὶ τὰ θεῖα εὐσέβειαν ἠνωμέναν μετὰ αὐστηρῶν ἡθῶν καὶ ἀπλότητος τρόπων. Ἡ τάξις αὕτη τῆς κοινωνίας, ἥτις δικαίως θεωρεῖται ὡς ἡ ἀληθὴς δύναμις πάσης πολιτείας, ἐπίσης πόρρῳ ἀπέχουσα τῆς ἀπειροκαλίας τῶν χωρικῶν καὶ τῶν ἀκολαστημάτων τῶν ἀργῶν πλουσίων, δίδει τὰ πλεῖστα παραδείγματα τῆς ἀρετῆς, τῆς τιμιότητος, τῆς φιλοπονίας καὶ τῆς ἀκραιφνοῦς πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπης.

Ἀπὸ τῆς μέσης ταύτης τάξεως ἐξελέξατο καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς τοὺς πρώτους αὐτοῦ μαθητάς καὶ ἀποστόλους. Ἐν αὐτῇ εὔρε τὰς μᾶλλον πρὸς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν εὐσέβειαν παρεσκευασμένας καρδίας· ἐγίνωσκε δὲ τὴν φιλαυτίαν, τὴν ὑπερηφάνειαν, τὴν ἐλαφρόνοιαν τῶν μεγάλων, καθὼς καὶ τὴν δεισιδαιμονίαν καὶ τὴν ἡλιθιότητα τοῦ ἀργοῦ ὄχλου. Γνωστόν ἐστίν ἡμῖν, ὅτι ὁ ἀπόστολος Πέτρος ἦν ἀλιεὺς, ὁ ἀπόστολος Λουκᾶς ἰατρός, καὶ ὁ Παῦλος σκηνοποιὸς τὴν τέχνην. Μόνος ὁ ἔχων τέχνην τινὰ ἐστὶν ἀληθῶς ἀφ' ἑαυτοῦ ἀνεξάρτητος. Βεβαίως δὲ ἡ ἀνεξαρτησία ἀποτελεῖ ἓνα τῶν κυριωτέρων ὅρων ἵνα διαμένῃ τις χρηστὸς ὑπὸ οἷαςδὴποτε περιπετείας τοῦ βίου. Ὁ ἀπόμαχος στρατιωτικὸς, ὁ μονάρχης ὁ ἐκθρονισθεὶς, ὁ πλούσιος ὁ ἀπολέσας τὴν περιουσίαν του, ὁ γεωργὸς καὶ ὁ ποιμὴν, ἀφ' ὧν ἀφηρέθησαν ὁ πρὸς καλλιέργειαν ἀγρὸς ἢ τὰ πρὸς βοσκὴν ζῶα, πάντες κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐξαρτῶνται ἀπὸ τοῦ ἐλέους τῶν ἄλλων. Ἀλλ' ὁ τεχνίτης, χάρις εἰς τὴν τέχνην αὐτοῦ, πανταχοῦ εὐρίσκει ἐργασίαν καὶ ἀσφαλῶς πορίζεται τὰ πρὸς τὸ ζῆν, διότι πάντες ἔχουσιν ἀνάγκην τῶν ἔργων αὐτοῦ, πανταχοῦ δὲ εὐκόλως, ἀντὶ μικρᾶς δαπάνης, δύναται νὰ προμηθευθῇ τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὸ ἐπιτήδευμά του ἐργαλεῖα καὶ μέσα.

Πάντα ταῦτα τὰ πλεονεκτήματα, ἅτινά εἰσιν ἴδια τῇ ἐντίμῳ καὶ εὐδαίμονι ταύτῃ τάξει τῶν πολιτῶν, ποιοῦσι τοὺς τεχνίτας ὠφελιμωτάτους ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ καὶ ἐπιτηδαιοτάτους πρὸς τὸν ἀληθῶς χριστιανικὸν βίον. Οἱ τὰς τέχνας ἐργαζόμενοι βαδίζουσιν ἐν ἀσφαλεῖ ὁδῷ μετὰ τῶν ἀπὸ τοῦ πλούτου καὶ τῶν ἀπὸ τῆς πενίας κινδύνων· αὐτὸ δὲ τὸ ἐπάγγελμά των φέρει αὐτοὺς διὰ τῆς

ἐργασίας καὶ διὰ τῆς μετριότητος εἰς τὴν τῶν ἡθῶν αὐστηρότητα, ἀναπτύσσει τὰς δυνάμεις των, παρέχει αὐτοῖς πρὸς καλλιέργειαν τοῦ νοῦς των πλείστας ἀφορμὰς καὶ περιστάσεις, αἵτινες δυστυχῶς πολλάκις ἐλλείπουσιν εἰς τὸν κατώτερον λαόν, καὶ ἔνεκεν τῆς ἀνάγκης, ἦν πάντες ἔχουσι τῆς ἐργασίας τῶν τεχνιτῶν, τίθησιν αὐτοὺς ἐν τῇ κοινωνίᾳ πρὸς τοὺς ἐλαχίστους καὶ πρὸς τοὺς μεγίστους, πρὸς τοὺς πτωχοτάτους καὶ πρὸς τοὺς πλουσιωτάτους εἰς ποικιλίαν σχέσεων, ἃς οὐδεμία ἄλλη ἔχει τάξις καὶ αἵτινες χρησιμεύουσιν αὐτοῖς εἰς ἐξάσκησιν πάσης ἀρετῆς.

Ἐμπειρία ἐν τῇ τέχνῃ καὶ ἀκρίβεια, φόβος Θεοῦ καὶ ἀπλότης ἡθῶν πρέπει νὰ ᾧσι τὰ χαρακτηρίζοντα τὸν τεχνίτην καὶ καθιστῶντα αὐτὸν ἄξιον τιμῆς παρ' ἀπάσαις ταῖς τάξεσι τῆς κοινωνίας. Ἐμπειρία ἐν τῇ τέχνῃ καὶ ἀκρίβεια, φόβος Θεοῦ καὶ ἀπλότης ἡθῶν πρέπει ἐπομένως νὰ ᾧσι τὰ ἀγαθὰ, πρὸς ἃ πάσαις δυνάμεσιν ὀφείλει ὁ τεχνίτης νὰ σπεύδῃ· ἡ δὲ θέσις, ἦν ἐν τῇ κοινωνίᾳ κατέχει, καθίστησιν εὐχερεστέραν ἢ εἰς πάντα ἄλλον τὴν ἐπίτευξιν αὐτῶν.

Ἐχθρὸς ἄρα ἑαυτοῦ ἐστὶν ὁ τεχνίτης ἐκεῖνος, ὅστις καταφρονεῖ τὸ ἐπάγγελμά του καὶ δὲν βλέπει τὰ ἀναντιρρήτα αὐτοῦ πλεονεκτήματα. Ἡ τέχνη του παρέχει αὐτῷ ὅσα ἀπαιτοῦσιν αἱ ἀνάγκαι του. « Ἐχοντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθῆσόμεθα, λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος. Οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβεράς, αἵτινες βυθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν. » (Α' Ἐπιστ. πρὸς Τιμόθ. ΣΤ', 8-10). Ὀφείλομεν δὲ νὰ μὴ διώκωμεν μεγα-

λείτερον πλοῦτον, ἀλλὰ μεγαλειτέραν τελειότητα τῆς καρδίας. Ὅστις δὲν δύναται νὰ ᾔη ἐὺτυχὴς ἐν τῇ τάξει τῶν ἐχόντων τὰς τέχνας, ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ τάξει θέλει εἶσθαι εὐδαίμων· καθότι ὁ τοιοῦτος μεθ' ἑαυτοῦ φέρει τὴν πηγὴν πάσης δυσαρεστήσεως, ἥτοι καρδίαν διεστραμμένην. Ἀείποτε κατατροχόμενος ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας χρημάτων καὶ ὑπὸ τῆς περὶ τὴν δαπάνην σπουδῆς, καὶ ἂν ἐτύγχανε τῶν ποθουμένων, κατ' οὐδὲν ἤθελεν εἶσθαι κρείττων τῆς προτέρας αὐτοῦ τύχης, ἀλλ' ὁ πλοῦτος ἤθελε μόνον αὐξήσῃ τοῦ πλούτου τὴν δίψαν. Ὁ μὴ δυνάμενος νὰ ἀρκῇται τοῖς ὀλίγοις, θέλει μείνει πτωχὸς καὶ ἐν μέσῳ ἀφθόνου χρυσίου, καὶ νέας θέλει παρασκευάζει ἑαυτῷ ἀνάγκας. Ἦδη βασανίζεται ὑπὸ ἐπιθυμίας ἀξιωματιῶν, τιμῶν, δόξης· φαντάζεται ὅτι κέκτηται πλεיותרὰ προσόντα, ἢ ὅσα ἀπαιτοῦνται πρὸς ἐξάσκησιν τῆς τέχνης του· φρονεῖ ὅτι δύναται νὰ πράξῃ μεγαλειτέρα ἔργα ἐν ἀνωτέρᾳ τάξει καὶ ν' ἀποκτήσῃ πλεיותרὰν δόξαν· ἐπιθυμεῖ νὰ γίνῃ ἐπιστήμων, στρατηγός, ἄρχων, κυβερνήτης. Φεῦ! πλανᾶται ὁ δυστυχής. Δὲν ἔχει δυνάμεις, εἰμὴ τόσας μόνον, ὅσαι ἠδύναντο νὰ φέρωσιν αὐτὸν εἰς τὴν τελειότητα τῆς τέχνης του καὶ εἰς τὴν καλὴν διευθέτησιν τῶν οἰκιακῶν του πραγμάτων· ἔχει ὁμῶς ἀλαζονείαν καὶ φιλαυτίαν, αἵτινες ἀντίκεινται πρὸς τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ εὐδαιμονίαν. Στερεῖται δὲ βεβαίως τῶν κυριωτέρων, ἥτοι τῆς ἐν τῇ τέχνῃ ἐμπειρίας καὶ ἀκριβείας, τῆς τῶν ἡθῶν ἀπλότητος, καὶ πρὸ πάντων τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ.

Οἱ θεοσεβεῖς καὶ φρόνιμοι τεχνῖται μένουσι πιστοὶ τῇ τέχνῃ αὐτῶν, ἀπάσας δὲ τὰς διανοητικὰς αὐτῶν δυνάμεις, καὶ ἂν τυχὸν ὑπέρτεροί ᾧσι τῶν ἄλλων, μετα-

χειρίζονται πρὸς βελτίωσιν αὐτῆς τῆς τέχνης των καὶ πρὸς διακόσμησιν τοῦ λοιποῦ αὐτῶν βίου. Αἱ ἐξαίρετοι αὐτῶν φυσικαὶ ιδιότητες δὲν φέρουσιν αὐτοῖς τοσαύτην τιμὴν, ὅσην ἡ καλὴ τῶν ιδιοτήτων αὐτῶν χρῆσις. Οὕτω πλεῖστοι διὰ τῆς ἐπιμελείας αὐτῶν, διὰ τῆς τιμιότητός των καὶ διὰ τῆς μεγάλης αὐτῶν ἐπιδεξιότητος περὶ τὴν χρῆσιν τῶν μέσων καὶ τῶν περιστάσεων, κατώρθωσαν, πτωχοὶ ὄντες, νὰ γίνωσι πλούσιοι καὶ νὰ τύχωσι τιμῶν καὶ γενικῆς ὑπολήψεως. Καὶ ἐν τῷ μέσῳ ὁμῶς τῆς ἀφθονίας καὶ τοῦ πλούτου καὶ τῶν τιμῶν ἔμειναν οὗτοι, ὡς ἦσαν πρότερον, πιστοὶ τῷ ἑαυτῶν ἐπιτηδεύματι, φρόνιμοι, εὐσεβεῖς καὶ τὰ ἥθη ἀπλοῖκοί. Πῶς δὲ οἱ μὴ δυνάμενοι διὰ τῆς εὐφυΐας, ἐφ' ἧ ἑναθρύνονται, νὰ γίνωσι τέλειοι ἐν τῇ τέχνῃ αὐτῶν, θέλουσι δυνηθῆ νὰ πράξωσι μεγαλύτερα ἔργα ἐν ὑψηλοτέροις καὶ ἀγνώστοις κύκλοις; Ἀλλ' ὄχι· τοὺς μωροὺς αὐτοὺς δὲν ἀναγκάζουσι νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν οἰκείαν καὶ πολύτιμον αὐτῶν τέχνην ἢ μεγάλη αὐτῶν εὐφυΐα καὶ αἱ πλεονάζουσai ἐξαίρετοι αὐτῶν δυνάμεις, ἀλλ' ὠθεῖ αὐτοὺς πρὸς τὰ ἄγνωστα καὶ δυσχερῆ μόνος ὁ ἐλλεινὸς αὐτῶν τύφος· οὕτω δὲ ἀντὶ εὐτυχίας δυστυχίαν ἑαυτοῖς παρασκευάζουσιν, ἀντὶ δὲ δόξης δρέπουσιν ἀδοξίαν, καὶ ἀντὶ ἐπαίνου τὸν κοινὸν ἔχουσι περιγελων. Καὶ ὁμῶς ὁ σοφὸς υἱὸς τοῦ Σιράχ εἶπε, περὶ τεχνιτῶν ὁμιλῶν· « Πάντες οὗτοι εἰς χεῖρας ἑαυτῶν ἐνεπίστευσαν, καὶ ἕκαστος ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ σοφίζεται. Ἄνευ αὐτῶν οὐκ οἰκήσεται πόλις, καὶ οὐ παροικήσουσιν οὐδὲ περιπατήσουσιν· ἐν βουλῇ λαοῦ οὐ ζητηθήσονται, καὶ ἐν ἐκκλησίᾳ οὐχ ὑπεραλοῦνται· ἐπὶ δίφρον δυνάστου οὐ καθιοῦνται, καὶ διαθήκην κρίματος οὐ διανοηθήσονται, οὐδὲ μὴ ἐκφανεῶσι παιδείαν καὶ κρίμα, καὶ ἐν πα-

ραβολαῖς οὐχ εὐρεθήσονται· ἀλλὰ κτίσμα αἰῶνος στηρί-
σουσι, καὶ ἡ δέησις αὐτῶν ἐν ἐργασίᾳ τέχνης. » (Σοφία
Ἰησοῦ υἱοῦ Σιράχ ΛΗ', 31-34).

Δυστυχῶς, κατὰ τοὺς νῦν χρόνους καὶ ἐν ἄλλαις χώ-
ραις καὶ παρ' ἡμῖν, ἡ μωρία τῶν τεχνιτῶν ἀντικατέ-
στησε τὴν πάλαι φρόνησιν τῶν πατέρων αὐτῶν. Πολλοὶ
τῶν σημερινῶν τεχνιτῶν αἰσχύνονται ἐπὶ τῷ ἐπιτηδεύ-
ματι αὐτῶν, καὶ ἄλλων ἀνωτέρων ἐπαγγελματίων γίνον-
ται ἐρασταί· μεμψιμοιροῦσι διὰ τὸ ὀλίγον τοῦ κέρδους
καὶ νομίζουσιν ὅτι ἄλλοτε ἡ τέχνη αὐτῶν ἦτον ἐπικερ-
δεστέρα. Τίς δὲν ἀναγνωρίζει ἐν ταῖς μεμψιμοιρίαις αὐ-
ταῖς τὴν γλῶσσαν τοῦ τετυφωμένου καὶ πλεονέκτου ἀν-
δρός; Ὁχι, καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν αἱ τέχναι εἰσὶν
ἐπίσης ἀναγκαῖαι ὥς ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ· ἀλλ' οἱ πα-
λαιοὶ ἦσαν ἀποκλειστικῶς ἀφιερωμένοι ἕκαστος εἰς τὴν
τέχνην αὐτοῦ· δὲν ἐζήτουν δὲ νὰ γίνωσι συγχρόνως ἐπι-
στήμονες, βιβλίων καὶ ἐφημερίδων συγγραφεῖς, βουλευ-
ταὶ καὶ σύμβουλοι τοῦ Κράτους. Οἱ παλαιοὶ τεχνῖται,
ἂν εἶχον δύναμιν κρίσεως, ποικίλας γνώσεις, σύνεσιν καὶ
ἐτοιμότητα πνεύματος εἰς ἀνώτερον ἢ οἱ ἄλλοι βαθμὸν,
πᾶσι τοῖς πλεονεκτήμασιν ἐχρῶντο πρὸς βελτίωσιν τῆς
τέχνης αὐτῶν. Πρῶτος μεταξὺ αὐτῶν ἦν ὅστις ἐποίει τὸ
ἄριστον ἔργον· ἐνδοξότατος καὶ ὑπὲρ πάντας τιμώμενος,
ὁ χρηστότατος· πλουσιώτατος δὲ, ὅστις ἐν μὲν τῷ οἴκῳ
ἀπλούστατα καὶ ὀλιγαρχέστατα ἔζη, ἐν δὲ τῇ ἐργασίᾳ
ἐπιμελέστατα εἰργάζετο. Αὕτη ἡ φρόνιμος διαγωγὴ τοὺς
χαλεποὺς καιροὺς εἰς εὐδαίμονας μετέβαλλε καὶ ἐξ ὀλί-
γων παρῆγε πολλά· αὕτη ἡ φρόνιμος διαγωγὴ ἀπετέ-
λει τὸ μόνον προνόμιον τῶν παλαιῶν τεχνιτῶν καὶ τὴν
μόνην πηγὴν τοῦ πλούτου αὐτῶν.

Ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις τούναντίον, καὶ μεταξύ τῶν τὰς τέχνας ἐργαζομένων, οἱ νομιζόμενοι ἔξοχοι νόες, οἱ πιθεύοντες ὅτι εἰσὶν ἀνώτεροι τῆς τάξεως, ἐν ᾗ ἐτάχθησαν, διακρίνονται ἐνιαχοῦ ἐκ τῆς μωρίας καὶ ἐκ τῆς ἐλευνῆς αὐτῶν ἀνικανότητος. Νέοι ὄντες διδάσκονται τὰ πάντα, ἐκτὸς μόνον ὅσα δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν αὐτοῖς πρὸς τὴν πρόοδον τῆς βιομηχανίας των. Ἄνδρες γενόμενοι, ἀσχολοῦνται εἰς πράγματα ἐπουσιώδη καὶ ὅλως ἀλλότρια τῶν ἔργων αὐτῶν καὶ παραμελοῦσι τὰ ἀφορῶντα τὴν τέχνην, οὐδόλως δὲ περὶ τῆς τελειοποιήσεως αὐτῆς φροντίζουσι καὶ μένουσιν ὀπίσω τῶν ἄλλων ὁμοτέχων αὐτῶν. Καὶ ὀρέγονται μὲν πλούτου μεγάλου, ἀλλ' οὐδὲ τὸν πρῶτον πρὸς ἐπίτευξιν αὐτοῦ ὅρον πληροῦσι· διότι ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς παρασκευὴν εὐημερίας ἐστὶν ἡ ἐγκράτεια ἡνωμένη μετὰ τῆς φιλοπονίας. Ἐν τούτοις, καίτοι πόρρω ἀπέχοντες τοῦ πλούτου, σπεύδουσι νὰ μιμηθῶσι τοὺς πλουσίους· θέλουσι λαμπρὰ ἐπιπλα καὶ σκεύη, ζητοῦσι τὴν πολυτέλειαν ἐν τῷ ἱματισμῷ αὐτῶν, τὴν λεπτότητα καὶ τὴν ποικιλίαν ἐν τῇ τροφῇ αὐτῶν, καθ' ἑκάστην δὲ ἡμέραν παρὰδίδονται εἰς πολυδαπάνους διασκεδάσεις. Πρὸς ταῦτα πάντα κατὰ φυσικὸν λόγον δὲν ἐξαρκεῖ αὐτοῖς πάντοτε τὸ προϊόν τῆς τέχνης των. Τότε ἀρχίζουσι νὰ πωλῶσιν εἰς ἀνωτέρας τιμὰς, καὶ οἱ ἀγορασαὶ ἀπομακρύνονται ἀπ' αὐτῶν, παράγουσι κακὰ χειροτεχνήματα, καὶ οὐδεὶς ἀγοράζει ἐξ αὐτῶν, μεταχειρίζονται τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ἀπάτην, καὶ ἀποβάλλουσι τὴν κοινὴν ἐμπιστοσύνην. Ἐντεῦθεν, ἀντὶ πλούτου, πτωχεία προκύπτει αὐτοῖς καὶ πολλὴ γίνεται ἡ μωρὰ αὐτῶν μέμφει κατὰ τῆς χαλεπότητος τῶν καιρῶν. Βεβαίως ὁμῶς οὐχὶ οἱ καιροὶ εἰσι χαλεποὶ, ἀλλ' οἱ

ἄνθρωποι κακῶς τοῖς ἀγαθοῖς χρῶνται. Ὁ ζῶν ἐν ἀπλό-
τητι, δαπανᾷ πάντοτε ὀλιγώτερον τῶν ὅσα κερδίζει·
κατὰ συνέπειαν δύναται νὰ ἐργασθῇ εὐθηνότερον καὶ
πλειοτέραν εὐρίσκει ἐργασίαν καὶ πώλησιν· ἡ δὲ μεγα-
λειτέρα πώλησις ἐπιτρέπει αὐτῷ νὰ πωλῇ καλλίτερα
χειροτεχνήματα· ὁ δὲ πωλὼν καλὰ πράγματα δὲν ἔχει
ἀνάγκην νὰ καταφεύγῃ εἰς ἀπάτας, εἰς κιβδηλίας, εἰς
δόλους καὶ τὰ παρόμοια.

Ἀλλὰ καὶ αὕτῃ ἡ ἀγωγή, ἣν πλεῖστοι τεχνῖται παρέ-
χουσι τοῖς τέκνοις αὐτῶν, ἐμβάλλει αὐτοῖς τὴν κατὰ τοῦ
ἐπαγγέλματός των δυσαρέσκειαν. Οἱ παῖδες τῶν ἀπε-
ρισκέπτων αὐτῶν ἀνθρώπων κατὰ τοὺς χρόνους ἀπράγ-
μονος νεότητος διάγουσι βίον εὐμαρῇ, ἐνδύονται μετὰ
μεγάλῃς κομπότῃς καὶ τετεχνημένου καλλωπισμοῦ καὶ
συνεθίζουσιν ἑαυτοὺς πρὸς τὰς ἀνωφελεῖς δαπάνας· ὅταν
δὲ ἐπέλθῃ ὁ καιρὸς τῶν ἔργων, δὲν δύνανται διὰ τῆς ἐρ-
γασίας νὰ κερδίσωσιν ἀρκοῦντα πρὸς ἀπάσας τὰς ὑπερ-
βαλλούσας αὐτῶν ἀνάγκας. Τότε καθίσταται αὐτοῖς τὸ
ἐπάγγελμά των μισητόν· ἐπιχειροῦσι δὲ ἄλλα ἔργα καὶ
σοφίζονται ἀλλότρια, καὶ πανταχοῦ ἀποτυγχάνουσι καὶ
ἐπὶ τέλους εἰς ἐσχάτην περιέρχονται ταλαιπωρίαν.

Ἄλλοι ἐκπαιδεύουσι τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ἐν ταῖς ὑψηλαῖς
ἐπιστήμαις, καὶ φρονοῦσιν ὅτι οὕτω παρασκευάζουσιν
αὐτοῖς τύχην βελτίονα ἐκείνης, ἣν ἡδύνατο νὰ παρέξῃ
αὐτοῖς τὸ πατρικὸν ἐπιτήδευμα. Ἀλλ' οἱ ἀσύνητοι γονεῖς
δὲν σκέπτονται, ὅτι ἡ εὐδαιμονία οὐδαμῶς ἐξαρτᾶται
ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀνωτέρου ἐπαγγέλμα-
τος, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς καὶ μόνος ὁ ἄνθρωπος δημιουργεῖ ἐν
παντὶ ἐπαγγέλματι τὴν τύχην αὐτοῦ. Δὲν σκέπτονται,
ὅτι ὁ οἶονδ' ἥποτε ἐπαγγελλόμενος ἔργον, ἄνευ ἐγκρατείας,

χωρίς δραστηριότητος καὶ ἐπιμελείας, χωρὶς ἐξαιρέτων γνώσεων, πανταχοῦ εἰς ἀπορίαν καθίσταται καὶ εἰς ἀλγεινὰς ἐμπίπτει ἀνάγκας. Δὲν σκέπτονται, ὅτι ἐν ταῖς ἀνωτέραις τῆς κοινωνίας τάξεσιν ἀπαιτοῦνται πρὸς ἐπιτυχίαν πολλὰ καὶ μεγάλα σχέσεις, ἄφθονα μέσα καὶ ἰσχυραὶ προστασίαι. Τούτου ἕνεκα καθ' ἐκάστην βλέπομεν πολλοὺς γραμμάτων ἐμπείρους δυστυχοῦντας, πολλοὺς ἐμπόρους πτωχεύοντας, πολλοὺς συγγραφεῖς ταπεινὰ πράττοντας. Οὗτοι ἐρυθριῶντες ἐπὶ τῇ βιοποριστικῇ τῶν πατέρων των τέχνῃ, καταφρονοῦσιν αὐτὴν καὶ γλίσχρως ἀποζῶσιν ἀπὸ τῶν ψυχίων εὐποροῦντός τινος τεχνίτου. Ἰδοὺ τίνα παρασκευάζει τύχην τοῖς δυσήνοις παισὶν ἡ ἀνοησία τῶν γονέων, οἵτινες παραγνωρίζοντες τῆς ἰδίας αὐτῶν τέχνης τὰ πλεονεκτήματα, θέλουσι νὰ ὑψώσωσι τὰ τέκνα των εἰς δῆθεν ἀνώτερα ἐπαγγέλματα.

Παρόμοιον τι κακὸν ἀποτέλεσμα ἔχει ἡ πτωχαλαζονεία τεχνιτῶν τινων καὶ ἐν τῇ ἀνατροφῇ τῶν κορασίων αὐτῶν. Οἱ ἄφρονες ἐνδύουσι τὰς θυγατέρας των ὡς τὰς θυγατέρας τῶν πλουσίων οἴκων, σκιατραφοῦσιν αὐτάς καὶ διαθρύπτουσι τὸν χαρακτῆρά των δι' εὐκόλων καὶ ἐλαφρῶν ἐνασχολήσεων, ἀντὶ νὰ καταστήσωσιν αὐτάς ὡς οἷόν τε ἱκανωτέρας νὰ προΐστανται μίαν ἡμέραν μετρίου μὲν, ἀλλ' εὐδαίμονος οἴκου, διὰ τῆς οἰκονομίας, τῆς τάξεως, τῆς καθαριότητος, τῆς σωφροσύνης καὶ τῆς ἀόκνου δραστηριότητος. Διδάσκουσιν αὐτάς χορόν, ζωγραφικὴν, κλειδοκύμβαλον ἢ ἄλλα μουσικὰ ὄργανα, ἵνα διὰ τῶν ἐξωτερικῶν αὐτῶν πλεονεκτημάτων δυνηθῶσι νὰ λάμπωσιν ἐν ταῖς συναναστροφαῖς. Πολλαπλασιάζουσι τὰς ἀναγνώσεις βιβλίων τερπνῶν καὶ διασκεδαστικῶν, καὶ νομῶσιν ὅτι οὕτω καλλιεργοῦσι τὸ πνεῦμα αὐτῶν,

ἐνῷ διεγείροντες ὑπερμέτρως τὴν φυσικὴν τῶν εὐαίσθη-
σίαν καὶ παραδίδοντες αὐτὰς εἰς τὴν ἐπήρειαν τῶν ὀνει-
ροπολήσεων τῆς φαντασίας, διαφθείρουσι τὴν καρδίαν
τῶν καὶ τὸν νοῦν αὐτῶν ἐξασθενοῦσι. Διὰ τῶν μέσων τού-
των οἱ ἄφρονες καὶ δυσυχεῖς γονεῖς ἐλπίζουσιν ὅτι αἱ θυ-
γατέρες αὐτῶν θέλουσι κατασταθῇ ἀξιώτεραι καὶ θέλου-
σι τύχει γάμου λαμπροῦ ἐν ταῖς ἀνώτεραις τάξεσι. Λη-
σμονοῦσι δὲ ὅτι καὶ αἱ ἀνώτεραι τάξεις ἔχουσι τὴν ὑπε-
ρηφάνειαν καὶ τὰς προλήψεις τῶν ὡς καὶ αἱ κατώτεραι,
καὶ ὅτι αἱ ἀνώτεραι τάξεις εἰσὶν ἠναγκασμένοι πλειό-
τερα ἢ αἱ κατώτεραι νὰ δαπανῶσιν. Οὕτω διὰ τῆς κα-
κῶς ἐννοουμένης αὐτῆς ἀγωγῆς αἱ θυγατέρες τῶν τεχνι-
τῶν καθίστανται ἀληθῶς δυστυχεῖς, διότι, μένουσαι πτω-
χαὶ καὶ ἄμοιροι πολλῶν ἄλλων προσόντων ὡς πρὸς τὰς
ἀνώτερας τάξεις, γίνονται ὑπερήφανοι καὶ καταφρονη-
τικά πρὸς τοὺς εἰς τὴν τάξιν τῆς γεννήσεώς των ἀνή-
κοντας, ἀντὶ βελτίονος, χείρονος τύχης τυγχάνουσι, πα-
ρακμάζουσι δὲ καὶ γηράσκουσιν ἄγαμοι καὶ ἐγκαταλε-
λειμμένοι, ἢ εἰς δυστυχῇ ἔρχονται γάμον.

Τὴν πλάνην ταύτην τῶν γονέων τεχνιτῶν δυστυχῶς
διατηροῦσι καὶ ὑποθάλλουσιν αὐτὰ τὰ δημόσια καὶ ἰδιω-
τικά παρθεναγωγεῖα διὰ τοῦ συνήθως πάντῃ ἀκαταλ-
λήλου τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς ἀνατροφῆς εἵδους. Ἐν
τοῖς πλείστοις τῶν πρὸς ἐκπαίδευσιν τοῦ θήλεος γένους
ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων, οὐδόλως λαμβανομένου
ὑπ' ὄψιν τοῦ καθόλου καὶ τοῦ ἐν ἐκάστη τάξει προο-
ρισμοῦ τῶν κορασίων, διδάσκονται μὲν πλεῖστα ἀνω-
φελῇ καὶ περιττὰ καὶ μόνον πρὸς ἐπίδειξιν τείνοντα,
παραμελοῦνται δὲ ἢ καὶ ὅλως ἐλλείπουσι τὰ δυνάμενα
νὰ μορφώσωσιν ἀξίας τῆς σπουδαίας ἀποστολῆς των

θυγατέρας, ἀδελφάς, συζύγους, μητέρας, παιδαγωγούς.

Ἡ παρὰ τοῖς τεχνίταις μανία τῆς ἀπομιμήσεως τῶν ἀνωτέρων τάξεων, αἱ δυσανάλογοι πρὸς τὰ κέρδη αὐτῶν δαπάναι τῶν τὰς τέχνας ἐργαζομένων, ἡ σπουδὴ αὐτῶν νὰ διαπρέψωσιν ἐν ἄλλοις ἐπαγγέλμασιν, εἰσὶν αἱ αἰτίαι, δι' ἃς τὴν σήμερον τοσοῦτοι δὲν δύνανται νὰ ζήσωσιν ἀπὸ τῆς τέχνης αὐτῶν καὶ καταφεύγουσιν εἰς μέσα ὑπὸ τῆς τιμῆς ἀποδοκιμαζόμενα. Ὁ ὕγιής νοῦς τῶν παλαιῶν ἐστὶ σπάνιος ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν, καὶ διὰ τοῦτο σπανίως ἀποθαίνουσι πολυκερδεῖς αἱ τέχναι. Καὶ ὁμῶς βεβαίως δὲν τιμᾷ τὸ ἐπάγγελμα τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος τιμᾷ τὸ ἔργον αὐτοῦ. Οὐδὲν ὑπάρχει ἐπάγγελμα, οὐδεμία κοινωνικὴ τάξις, ἐν ᾗ νὰ μὴ εὐρίσκωνται καὶ ἄνθρωποι φαῦλοι καὶ καταφρονούμενοι. Τοιούτους ἀπαντᾷ τις καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ ἐν τοῖς κοσμικοῖς ἄρχουσι, καὶ ἐν ταῖς ἐπιστήμασι, καὶ ἐν τοῖς ὅπλοις, καὶ μεταξὺ εὐγενῶν, καὶ μεταξὺ τοῦ χωριτικοῦ πλήθους. Ὅστις ἐν τῷ ἐπαγγέλματι ἢ ἐν τῇ τέχνῃ αὐτοῦ διακρίνεται διὰ τῆς ικανότητος, διὰ τῆς ἐπιμελείας καὶ διὰ τῆς χρηστότητός του, τυγχάνει τῆς ὑπολήψεως καὶ τῶν μεγάλων καὶ τῶν μικρῶν, τιμᾶται παρὰ τῶν ἀνθρώπων, εὐλογεῖται παρὰ Θεοῦ. Τουναντίον περιφρόνησις, δυσυχία, κατάρα ἐπιπίπτουσι κατὰ πάσης ἀλαζονείας, διαφθορᾶς καὶ ῥαθυμίας.

Θέλεις ἐν τῇ τάξει ἐν ᾗ ἐτάχθης παρὰ Θεοῦ, ἐν ταῖς σχέσεσιν, ἃς ἔδωκέ σοι ὁ σοφὸς καὶ δίκαιος ἀπάντων Δοτὴρ, νὰ ἀποκτήσῃς ὑπόληψιν, τιμὴν, εὐπραγίαν, οἰκιακὴν εὐδαιμονίαν; Μὴ ἐρυθρία ἐπὶ τῷ ἐπαγγέλματί σου, ἀλλ' αἰσχύνου μόνον ἕνεκεν τῆς κενοφροσύνης σου, τῆς ἀλαζονείας σου, τοῦ ῥαθύμου σου βίου καὶ τῆς ἀνι-

κανότητός σου μεταξύ τῶν ὁμοτέχνων καὶ τῶν ὁμοίων σου. Μάθε νὰ ἐκτιμᾷς τὰ πλεονεκτήματα τοῦ ἐπαγγέλματός σου καὶ ἐργάζου τὴν τέχνην σου, ἐπιμελούμενος αὐτῆς μετὰ ζήλου καὶ νοημοσύνης, ὥστε οὐδεὶς νὰ σέ ὑπερβάλλῃ ἐν αὐτῇ. Ἄν δὲ ὁ Θεὸς ἐδωρήσατό σοι ἐξαιρέτους τινὰς δυνάμεις τοῦ νοός, ἐπιδείκνυε αὐτάς ἐν τῇ τελειοποιήσει τῶν ἔργων σου. Ἀμιλλώμενος πρὸς τοὺς ἱκανωτέρους σου, πρόσπάθει διὰ σκέψεως καὶ μελέτης καὶ δι' ἀόκνου δραστηριότητος νὰ γίνῃσαι ὁσημέραι κρείττων σεαυτοῦ, καὶ ἐπὶ τέλους νὰ ὑπερτερήσῃς καὶ ἐκείνους, οἵτινες τέως ἄριστοι ἀνεδείχθησαν. Τίμα οὕτω τὸ ἐπιτήδευμά σου, καὶ τὸ ἐπιτήδευμά σου θέλει σοὶ ἀποδώσει τὴν τιμὴν ἑκατονταπλασίονα.

Ταῦτα πράττων, θέλεις πρὸς τοῖς ἄλλοις διαφυλάξει τὴν καρδίαν σου ἐλευθέραν ζηλοτυπίας καὶ φθόνου, ἐξ ὧν προκύπτουσιν ἀμύθητος λύπη καὶ δεινὴ βλάβη τῆς ψυχῆς. Καὶ πῶς δύνασαι νὰ καταρᾶσαι ὃν εὐλόγησεν ὁ Θεός; Ἐν σοὶ δὲ κεῖται νὰ ἐπισύρῃς καὶ σὺ ἐπὶ σέ τὴν εὐλογίαν τοῦ οὐρανοῦ. Ἐὰν δὲ διὰ τῆς τέχνης σου, διὰ τῆς ἐπιδεξιότητός σου καὶ διὰ τῆς ἐπιμελείας σου τὰ ἔργα σου φθάσωσι κατὰ τὴν τελειότητα καὶ τὸ μέτριον τῆς τιμῆς τὰ ἔργα τῶν ἐφαμίλλων σου, ἢ καὶ ὑπερβῶσιν αὐτά, οἱ ἐφάμιλλοί σου παύουσι νὰ σοὶ φαίνωνται ἐπίζηλοι, σὺ δὲ ἴσως γίνῃς ἐπίζηλος αὐτοῖς.

Ἐκτὸς τῆς τελειοποιήσεως τῆς τέχνης, ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα τινὰ ἀσφαλέστατα μέσα πρὸς ἀπαλλαγὴν ἡμῶν ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν τέχνην ζηλοτυπίας καὶ τοῦ πρὸς τοὺς ὁμοτέχνους φθόνου, τῶν ἀποτελούντων τὸ αἶσχος καὶ τὴν βόανον τῶν τεχνιτῶν· τὰ δὲ μέσα ταῦτά εἰσιν ἀπλότης ἡθῶν, καθ' ἡσυχίαν διαγωγὴ, ὀλιγάρκεια, ἀποφυγὴ

πάσης περιττῆς δαπάνης. Διὰ τῶν μέσων αὐτῶν κατορθοῦται ἡ εὐπραγία. Ἀλαζονεία δὲ καὶ ματαιοφροσύνη καθιστῶσι τὸν τεχνίτην γελοῖον· ὑπὲρ τὰ ἔσοδα δαπάνη διεγείρει κατ' αὐτοῦ ὑποψίας· ἀπάτη φέρει αὐτῷ καταφρόνησιν. Τουναντίον, οἰκουρία καὶ οἰκονομικὸς βίος ἐμποιοῦσιν ἐμπιστοσύνην· μετριότης ἐν ταῖς δαπάναις καὶ ζήλος ἐν τῇ ἐργασίᾳ προξενοῦσι τιμὴν. Σκευὴ καὶ ἐπιπλα εὐτελῆ καὶ ἀφελῆς καὶ λιτὴ δίαιτα οὐδεμίαν φέρουσιν ἀτιμίαν, ἀλλὰ καταισχύνουσιν ἡμᾶς ἀναπόδοτα χρέη καὶ τόκοι καθυστερούμενοι. Λαμπρὰ ἐνδύματα κατὰ τοὺς τελευταίους κανόνας τῆς περὶ τὰ ἱμάτια καινοτομίας οὐδόλως παρασκευάζουσι κοινὴν ὑπόληψιν· ἀλλ' ἢ κατ' οἶκον χρηστὴ διαγωγή σου καὶ ἡ ἥσυχος αὔξεις τῆς μικρᾶς σου περιουσίας σοὶ προσκτῶσιν ἐπὶ τέλους πίστιν καὶ σέβας παρὰ τοῖς ἀνθρώποις. Πολλοὶ ἐγκαταλείψαντες τὴν τέχνην των, ἵνα ἐν ἄλλοις διαπρέψωσιν, ἔτυχον, ἀντὶ δόξης, τὴν γενικὴν περιφρόνησιν. Ἀλλ' ὁ καλῶς καὶ τιμίως ἀσκῶν τὸ ἐπάγγελμά του, ὅσον εὐτελῆ καὶ ἂν ᾧσι τὰ ἔργα του, ἔχει τὸν ἔπαινον καὶ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ ἐσχάτου πολίτου.

Τρέφε καὶ ἑνδυσ σεαυτὸν καὶ τοὺς ἐν τῷ οἴκῳ σου κατὰ τὸ ἐπάγγελμά σου, ἢ μᾶλλον κατὰ τὰ εἰσοδήματά σου, ἢ κάλλιον κατὰ τὰς ἀπολύτους ἀνάγκας σου· διότι ὁ δαπανῶν ὅσα ἐσοδεύει, γίνεται ἐπαίτης, ὅταν ἔλθωσιν οἱ χαλεποὶ χρόνοι. Παίδευε τὰ τέκνα σου ἐν σωφροσύνῃ καὶ ἀρετῇ, ἐν ἀπλότῃ ἡθῶν καὶ ἀφειλείᾳ τρόπων, ἐν εὐσεβείᾳ. Καταδείκνυε αὐτοῖς τοὺς κινδύνους, οὓς κινδυνεύουσιν, ἂν ἐγκαταλείψωσι τὴν τέχνην των ἢ θελήσωσι νὰ ὑψωθῶσιν ὑπὲρ τὴν τάξιν αὐτῶν. Οὐδαμοῦ ἐστὶν εὐχερὴς ὁ πλοῦτος· ἀλλ' ἐν πάσῃ τάξει καὶ ἐν παντὶ

ἐπιτηδεύματι ἕκαστος δύναται νὰ κατασταθῇ πλούσιος διὰ τῆς ἐγκρατείας, διὰ τῆς φιλοπονίας καὶ διὰ τῆς χρηστότητος. Παιδαγώγει τὰ τέκνα σου πρὸς τὴν λιτότητα τῆς διαίτης. Γύμναζε ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων τὸ σῶμα αὐτῶν ἔργοις χρησίμοις, καλλιεργῶν συγχρόνως τὸν νοῦν των διὰ τῆς διδασκαλίας γνώσεων ὠφελίμων πρὸς τὴν τέχνην αὐτῶν· καθότι ὁ ἀμαθὴς εἰς οὐδὲν προκόπτει ἐπιτήδευμα. Μὴ παρέχῃς τοῖς τέκνοις σου ἐν τῷ σῶ οἴκῳ εἶον ἀνετώτερον καὶ εὐμαρέστερον ἐκείνου, ὃν μίαν ἡμέραν θέλουσι δυνηθῇ νὰ παρασκευάζωσιν ἑαυτοῖς δι' ἰδίων πόνων καὶ ἐργασίας. Ἀναντιρρήτως οἱ πλεῖστοι τῶν ἐν τῇ σῇ τέχνῃ διακριθέντων καὶ πλουτισάντων ἔζησαν ἐν τῇ πρώτῃ αὐτῶν νεότητι ἐνδεῶς ἔχοντες καὶ ἡναγκασμένοι νὰ παλαιώσῃ πρὸς μυρίας ἀνάγκας καὶ δυσχερείας· οὕτω δὲ ἐγυμνάσθησαν καὶ ἀπέκτησαν τὴν δύναμιν νὰ ὑπομένωσι πάντα πόνον καὶ νὰ ὑπερνικῶσι καὶ τὰς μεγίστας ἐξ ἀνθρώπων δυσκολίας.

Ἀλλὰ ἀρχὴ καὶ βάσις παντὸς ἔργου ἐστὶν ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ. Ἄνευ εὐσεβῶν φρονημάτων, ἐν μὲν ταῖς ἀνάγκαις παρεχόντων τὴν ἐλπίδα τῆς θείας ἀντιλήψεως, ἐν δὲ ταῖς δυσπραγίαις ποιούντων ἡμᾶς ν' ἀναγνωρίζωμεν τὴν εὐλογίαν τοῦ οὐρανίου Πατρὸς, πᾶς πόνος εἰς οὐδὲν ὠφελεῖ, πᾶσα ἐργασία ματαία ἀποβαίνει. Ὅπου εἰσέτι βλέπει τις τοὺς τεχνίτας, κατὰ μὲν τὰς ἐργασίμους ἡμέρας ἀκριβῶς ἐργαζομένους ἐν τοῖς ἐργοστασίοις, κατὰ δὲ τὰς Κυριακὰς ἀναγινώσκοντας ψυχωφελῆ βιβλία, συχναῖοντας εἰς τοὺς ναοὺς καὶ διασκεδάζοντας, οὐχὶ ἐντὸς τῶν φθοροποιῶν τῆς ἀργίας καταγωγίων, ἀλλ' ἐν τοῖς κόλποις τῶν οἰκογενειῶν των, ὅπου εἰσέτι ἡ τιμιότης ἐπιπολάζει πλείοτερον τῆς ἀπάτης, παρὰ τῇ χρησίμῳ ταύ-

τη τάξει οὐδείς λόγος περὶ πενίας καὶ τῶν ἐκ ταύτης πηγαζουσῶν κακιῶν.

Προσεύχεσθε καὶ ἐργάζεσθε, ὡς οἱ τὰ ὠφελιμώτατα τῆς κοινωνίας μέλη, οἱ τὰς τέχνας ἔχοντες. Ἐργάζεσθε καὶ προσεύχεσθε. Ὅπου ποτὲ λείψῃ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ καὶ ἰσχύσῃ μόνος ὁ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων φόβος, ἐκεῖ πᾶσα φιλοπονία μένει ἄνευ ἀμοιβῆς, ἐκεῖ οἰαδὴποτε ἐπιδεξιότης οὐδὲν παρέχει πλεονέκτημα, ἐκεῖ ἡ κακία καταδαπανᾷ τὸ προϊόν τῆς ἐργασίας. Ἡ ἡμιμάθεια, ἡ ψευδὴς παιδευσίς, ἡ πρὸς τὰ ἀλλότρια ἄφρων σπουδὴ τῶν τεχνιτῶν φέρουσι τὸν τεχνίτην θᾶπτον ἢ ὕστερον εἰς τὰς φυλακὰς τῶν χρεῶν, ἢ ἀναγκάζουσιν αὐτὸν νὰ γίνῃ τῶν ἀγυιῶν φωμοζήτητος. Ἡ ἀληθὴς ἀγάπη τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐστὶν ἡ πρωτίστη τῶν ἐπιστημῶν· ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ κορωνὶς πάσης σοφίας. Ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, ἡ γοῦν ἡ εὐσέβεια, διαφυλάττει ἡμᾶς πιστοὺς πρὸς τὴν ἐγκράτειαν, πρὸς τὴν χρηστότητα, πρὸς τὴν ἀρετὴν· ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ καθιστᾷ ἡμᾶς πάσαις δυνάμεσιν εὐεργετικοὺς πρὸς τοὺς δυστυχοῦντας ἀδελφοὺς ἡμῶν· αὐτὸς ἀνεγείρει τὸ καταπεπτωκὸς ἡμῶν φρόνημα· αὐτὸς δίδωσιν ἡμῖν δύναμιν ἐν τοῖς χαλεποῖς ἔργοις, γαλήνην ψυχῆς ἐν ταῖς θλίψεσιν, ἐν δὲ τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου γλυκεῖαν καὶ βεβαίαν ἐλπίδα τοῦ αἰωνίου ἐλέους. Ὡ! τί εἰσιν ὅλοι οἱ θησαυροὶ τῆς γῆς, ὅλα τὰ ἀξιώματα καὶ ὅλαι αἱ τιμαὶ τῶν ἀνθρώπων, ἐὰν παραβληθῶσι πρὸς τὴν θείαν ταύτην ἐλπίδα! Τὴν ἐλπίδα ταύτην παράσχου καὶ μοὶ τῷ ἀναξίῳ, ὦ Θεὲ καὶ Πάτερ μου, διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἀγαπητοῦ Σου Υἱοῦ καὶ Λόγου!

ΠΡΟ΄.

Ἡ Θεία Πρόνοια ἐν ταῖς θυέλλαις καὶ ἐν
ταῖς καταιγίσιν.

« Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ ζῶν εἰς τοὺς αἰῶνας,
καὶ ἡ βασιλεία Αὐτοῦ· ὅτι Αὐτὸς μαστιγοῖ
καὶ ἐλεεῖ, κατάρχει εἰς ἄβυσσον καὶ ἀνάγει, καὶ
οὐκ ἔστιν ὃς ἐκφεύξεται τὴν χεῖρα Αὐτοῦ. »
(Γωδίτ II', 1—2).

ΕΝ τῶν μεγαλοπρεπεστέρων θαυμάτων, ἅπερ ἐν τῇ ἀ-
πείρῳ αὐτῆς ποικιλίᾳ ἐπιδεικνύει ἡ φύσις, ἐστὶ θεθαύμας
καὶ ἡ λαῖλαψ. Ὅταν δεινὴ αὕτη ἐγείρεται, καὶ τὰ δάση
οἰονεὶ βαρυστενάζουσι, καὶ οἱ πύργοι σαλεύουσι, καὶ τὰ
ὄρη σείονται, καὶ ἡ πρὸς τὴν δειλίαν ἀποκλίνουσα καρ-
δία τοῦ ἀνθρώπου πάλλει περίφοβος, ἰδίως μάλιστα ἂν
εἰς τὸ φοδερὸν τῆς καταιγίδος προστίθεται καὶ τὸ σκό-
τος τῆς νυκτός. Τὰ δεισιδαίμονα τῶν ἐθνικῶν πλήθη νο-
μίζουσι τότε ὅτι δαίμονες μάχονται ἐμμανεῖς πρὸς ἀλ-
λήλους ἐν τῷ ἀέρι. Ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν χριστιανικῶν
λαῶν ὑπάρχουσι δεισιδαιμόνων ἴδιαι προλήψεις, καθ' ἃς
αἱ θυέλλαι καὶ αἱ καταιγίδες θεωροῦνται ὡς μυστηριώ-
δεις προάγγελοι ἐπικειμένης τινὸς συμφορᾶς τῆς χώρας,
ὡς μηνύματα προσεγγίζοντος θανάτου τινὸς τῶν ἐπι-
φανῶν, ἢ ἐκρήξεως πολέμου, ἢ ἄλλου τινὸς κοινοῦ δυστυ-
χήματος. Καὶ εἰς τὰ περὶ θυέλλης, ὡς σχεδὸν πάντοτε,
ἡ δεισιδαιμονία γεννᾶται ἐκ τῆς ἀμαθείας, τῆς παρεξή-

γούσης τὰ ἀπλᾶ ἀποτελέσματα τῶν ἔργων τῆς φύσεως. Ναὶ μὲν οἱ ἐκνεφίαι, αἱ λαίλαπες προμηνύουσι δυστυχήματα, ἀλλὰ δυστυχήματα ἐξ αὐτῶν συνήθως προερχόμενα, καὶ οὐχὶ θεδαίως δυστυχήματα οὐδεμίαν ἔχοντα σχέσιν πρὸς τὰ φυσικὰ ταῦτα τῆς δημιουργίας φαινόμενα. Οἱ ἐκνεφίαι καὶ αἱ λαίλαπες προμηνύουσι ναυάγια ἐπὶ τῶν θαλασσῶν, πυρκαϊᾶς, καταπτώσεις μεμονωμένων οἰκοδομημάτων, καὶ ἄλλα παρόμοια λυπηρὰ συμβάντα.

Ἐνεκεν τῶν συμβαινόντων αὐτῶν δυσυχημάτων καὶ διότι ταῦτα δύνανται νὰ ἐπέλθωσι καθ' ἡμῶν, κατὰ τῶν φίλων καὶ κατὰ τῶν γνωρίμων ἡμῶν, πολλοὶ, καίτοι ἥκιστα δεισιδαίμονες, ταράσσονται καὶ ἀνησυχοῦσι, διαρκούσης τῆς θυέλλης, καὶ περιμένουσιν ἀνυπομόνως τὴν ἀποκατάστασιν τῆς νηνεμίας. Τὴν δὲ ἀνησυχίαν των ταύτην αὐξάνει αὐτὸ τὸ φρικτὸν τοῦ μεγάλου τῆς φύσεως θεάματος. Ἐπισκηπτούσης εἰς χώραν τινὰ δεινῆς ἀνέμου λαίλαπος, τὸ πᾶν περὶ ἡμᾶς εἰς τρομερὰν παρίσταται ἐπανάστασιν. Τὰ σύννεφα τοῦ οὐρανοῦ φεύγουσι ταχέα καὶ μαῦρα, ὑπὸ τῆς βιαίας ἐπιφορᾶς τοῦ ἀνέμου διωκόμενα· σκοτεινὰ νέφη κονιορτοῦ δινόμενα ἀναβαίνουσιν ἀπὸ τῆς γῆς καὶ διατρέχουσι τὰς πεδιάδας ὡς ὑπερμεγέθεις στῆλαι καπνοῦ. Τὰ δένδρα, τὰ μεγάλα καὶ τὰ μικρὰ, πανταχόθεν προσβαλλόμενα, κάμπτουσι· τὰ φύλλα των πετῶσιν· οἱ κλάδοι αὐτῶν μετὰ κρότου συντρίβονται. Μέγας θρόμος ἐξέρχεται ἀπὸ τοῦ βάθους τῶν δασῶν. Καταπίπτουσιν αἱ ὑψηλότεραι ἐλάται, ὡς στάχυες ὑπὸ τὸ δρέπανον τοῦ θεριστοῦ, καὶ ἐν τῇ πτώσει αὐτῶν ἄλλας συντρίβουσιν ἐλάτας. Κινεῖται τὸ ἔδαφος, τὸ καλύπτον τὰς ρίζας χιλιετοῦς δρυός. Τὰ ζῶα

τρέμοντα φεύγουσιν εἰς τὰς καταδύσεις αὐτῶν· περίφοβα κρύπτονται τὰ πτηνά· ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀκούει πλέον τὴν φωνὴν τοῦ ἀνθρώπου· διότι ἡ φύσις ἅπασα οἶονεὶ μίαν φθέγγεται φωνήν. Ἀπὸ παντός θάμνου, ἀπὸ πάσης πέτρας, ἀπὸ πάσης οἰκοδομῆς ἐξέρχονται ἤχοι, κραυγαί, βοαί· αἱ πλίνθοι ἀπὸ τῶν ὀροφῶν κροτουσι καὶ ἐκσφενδονίζονται· ὁλόκληροι στέγαι οἰκιῶν μετὰ πατάγου ἀφαρπάζονται. Ἀπειλεῖται ἡ κατάπτωσις τῶν ὑψηλῶν πύργων· σείονται αἱ οἰκοδομαί· μόνη ἡ ψυχὴ τοῦ χριστιανοῦ μένει ἀκλόνητος. Αὕτῃ βλέπει ἐν τῇ φρίκῃ τῆς καταιγίδος, ἐν τῇ πάλῃ τῶν στοιχείων τὴν ἀγαθοποιὸν τοῦ Θεοῦ τῆς χεῖρα.

Ναί· ὅσον τρομερὰ καὶ ἂν ᾔνε ἡ ὄψις τῆς λαίλαπος, ὅσον ἐπικίνδυνος καὶ ἂν ὑποτεθῇ ἡ ἰσχὺς αὐτῆς, ἰδίως εἰς τοὺς θαλασσοποροῦντας, οἷτινες ἀπειλοῦνται ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ ἰδῶσι τὸ ἀσθενὲς σκάφος των σὺν αὐτοῖς καταποντιζόμενον ἢ κατὰ τῶν ὑφάλων συντριβόμενον, ἐν συνόλῳ τὸ φαινόμενον αὐτὸ δὲν εἶνε καταστρεπτικώτερον παντός ἄλλου μεγάλου τῆς φύσεως φαινομένου. Τοῦναντίον μάλιστα αἱ θύελλαι καὶ αἱ καταιγίδες εἰσὶ λίαν εὐεργετικαὶ πρὸς τὸ ὅλον, ἐπὶ ἐλαχίστῃ μικροῦ μόνον μέρους ζημίᾳ.

Ὅτι δὲ αἱ θύελλαι καὶ αἱ καταιγίδες εἰσὶ λίαν εὐεργετικαί, θέλει κατασταθῇ κατάδηλον, ἐὰν ἀναμνησθῶμεν ὅτι ὁ ἄῃρ, ἐν ᾧ ζῶμεν καὶ ἀναπνέομεν καὶ ὅστις μάλιστα τρέφει ἡμᾶς καὶ διατηρεῖ τὴν ὑγείαν ἡμῶν διὰ τῶν λεπτοτάτων αὐτοῦ μορίων, ἀποτελεῖ οὕτως εἰπεῖν θάλασσαν διαφανεστάτου ῥευστοῦ, περιβάλλουσαν ὅλον τὸν ἡμέτερον πλανήτην· ὅτι ἐν τῇ θαλάσῃ ταύτῃ ὁ ἄνθρωπος ζῇ καὶ κινεῖται ἀπαραλλάκτως ὥς ὁ ἰχθὺς ἐντὸς

τοῦ πυκνοτέρου ρευστοῦ, τοῦ ὕδατος· ὅτι καθὼς ὁ ἰχθύς, ἀπὸ τοῦ ὕδατος εἰς ἀραιότερον ρευστόν, εἰς τὸν ἀέρα, μετατοπιζόμενος, θνήσκει, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὅταν ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ καταλλήλου πρὸς τὴν ζωὴν του στοιχείου, ὑψούμενος ὑπεράνω τῆς ἀτμοσφαίρας εἰς τὸν ἀραιότερον αἰθέρα διὰ τοῦ ἀεροστάτου, ἢ ἀναβαίνων ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ὀρέων, ἔνθα οὐδὲν φυτόν, οὔτε θρύον, οὔτε λειχήν αὐξάνουσι, δὲν δύναται πλέον νὰ ἀναπνεύσῃ, αἱ δυνάμεις του ἐλαττοῦνται, καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ὑποτρέχει ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

Ὡς στοιχεῖον ἀναγκαῖον διὰ τὴν ζωὴν ἔχει ὁ ἀέριος ὠκεανός, ὃν ἀτμοσφαῖραν ἀποκαλοῦμεν, καὶ ἄλλας ὁμοιότητας πρὸς τὸ ὕδωρ. Τὰ στάσιμα ὕδατα φθείρονται, γίνονται τέλματα, καὶ εἰσὶν ὀλέθρια εἰς τοὺς ἰχθύς, τοὺς τοσοῦτον ζωηρῶς νηχομένους ἐντὸς τῶν ρεόντων καὶ ἀδιακόπως ἀνανευμένων ὑδάτων. Ἐπίσης καὶ ὁ ἀῆρ, ἡ μεγάλη αἰθέριος θάλασσα, ἐντὸς τῆς ὁποίας ζῶμεν, ἤθελε κατασθῇ ἡμῖν φθοροποιός καὶ θανατηφόρος, ἤθελε μεταβληθῇ εἰς ἔλος λοιμικῶν μiasμάτων, ἤθελε γίνῃ ἀφθονος πηγὴ καθολικοῦ θανάτου παντός ζῶντος ἐπὶ τῆς γῆς, τῶν ἀνθρώπων, τῶν ζώων, καὶ αὐτῶν τῶν φυτῶν, ἂν τὰ εὐκίνητα αὐτῆς κύματα δὲν εὐρίσκοντο εἰς διηνεκῇ κίνησιν καὶ δὲν ἐλάμβανον ἐνίοτε ἑκτακτόν τινα καὶ σφοδράν ὥθησιν.

Περὶ τούτου δὲ ἔλαβε τὴν δέουσαν πρόνοιαν Ἐκεῖνος, οὗτινος ἡ ἀγάπη ἔκτισε καὶ συντηρεῖ τὸ Σύμπαν. Ἡ παντοδυναμία τοῦ Δημιουργοῦ μυρία ἔχει μέσα, ἵνα διηνεκῶς ἀνακυκῶ καὶ ἀνανεοῖ τὴν μεγάλην τοῦ ἀέρος θάλασσαν. Τινὰ ἐκ τῶν μέσων αὐτῶν, ἐξ ὧν γεννῶνται οἱ ἄνεμοι καὶ αἱ λαίλαπες, ἐτέθησαν ὑπὸ τῆς χειρὸς τοῦ

τῶν πάντων Διατάκτου ἐν αὐτῇ τῇ φύσει τοῦ ἀερίου στοιχείου. Πλεῖστα αὐτῶν εἰσέτι ἀγνοεῖ ὁ ἄνθρωπος, καίτοι ἱκανὰ παρατηρήσας καὶ σημειώσας. Ὁ Θεὸς ὥρισε, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἵνα ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη διεγείρῃσι καὶ καταπραΰνῃσι ἐκ περιτροπῆς τὰ ἐν τῷ ἀέρι σπέρματα τῶν ἀνακινήσεων, καὶ οὕτω ἀπὸ τῶν μεγάλων τοῦ οὐρανοῦ ἀποστάσεων οἱ κόσμοι αὐτοὶ συντελοῦσιν εἰς τὴν ὑγίαν καὶ εἰς τὴν εὐπραγίαν ἡμῶν.

Ὅταν τὸ ὕδωρ εἰς ἐντελῇ εὐρίσκηται ἰσορροπίαν, ἡρεμεῖ καὶ μετὰ παρέλευσιν χρόνου διαφθείρεται. Ἀμα δὲ ἡ ἰσορροπία αὐτοῦ ταραχθῇ, ἅμα μέρος αὐτοῦ ὑψωθῇ, τὰ ἄνω ρέουσι πρὸς τὰ κάτω, καὶ τὸ ὅλον ἀναμιγνυόμενον καθαρίζεται. Τοῦτ' αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὸν ἀέρα. Αἱ ἐσωτερικαὶ τοῦ ἀέρος κινήσεις, οἱ ἄνεμοι, εἰσὶν ἀπλῶς διαταράξεις τῆς ἰσορροπίας τῶν μορίων αὐτοῦ. Ἐμποδίζουσι δὲ τὸ πανταχοῦ ἰσορρόπον τοῦ ἀέρος καὶ ἐναντιοῦνται εἰς τὸ νὰ μένῃ ὁ ἀήρ πανταχοῦ ἐξίσου βαρὺς, ἡ θερμότης καὶ τὸ ψυχρὸς, ἡ ἀραιώσις καὶ ἡ πύκνωσις τοῦ ἀέρος. Ὅτι δὲ ἡ θερμότης δύναται νὰ ἀραιώσῃ καὶ νὰ καταστήσῃ ἐλαφρότερον τὸν ἀέρα, εἶνε γνωστόν τοῖς πᾶσι. Παράδειγμα τούτου ἔστωσαν οἱ ἀτμοὶ καὶ οἱ καπνοὶ, οἵτινες ἀναβαίνουσι πρὸς τὰ ἄνω, καθὼς θερμότεροι καὶ ἐπομένως ἐλαφρότεροι τοῦ ἐπιλοίπου περὶ αὐτοὺς ἀέρος. Ἀπαραλλάκτως ἀναβαίνει ἐν τῷ ὕδατι ἀπὸ τοῦ πυθμένος τοῦ ἀγγείου εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὑγροῦ ἡ πομφόλυξ, καθὼς ἐλαφρότερα. Ὁ ἀήρ θερμαινόμενος διαστελλεται, τὰ δὲ διαστελλόμενα αὐτοῦ μόρια ὠθοῦσι καὶ ἐκτοπίζουσι τὰ ἄλλα· ἐντεῦθεν δὲ προέρχεται κίνησίς τις ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ. Ὅσον δὲ μεγαλείτερον κατέχουσι χῶρον ὁ ἀτμὸς καὶ ὁ καπνός, τουτέστιν ὅσον τὸ

θερμαντικὸν εἶνε ἐντονώτερον, τοσοῦτον μεγαλειτέρα κατὰ φυσικὸν λόγον εἶνε καὶ ἡ ἐντεῦθεν προξενουμένη κίνησις τοῦ ἀέρος· διὸ συνήθως αἱ μεγάλαι πυρκαϊαὶ γίνονται αἰτία ἀνέμου εἰς τὰ περίξ.

Ἐνῷ δὲ ἀφ' ἐνός ὁ διὰ τῆς θερμότητος ἀραιωθείς καὶ ἐπεκταθείς ἀήρ ὠθεῖ ἀπὸ τοῦ τόπου αὐτοῦ τὸν ψυχρότερον ἀέρα, σπεύδει ἀφ' ἐτέρου ὁ ψυχρότερος καὶ κατὰ συνέπειαν πυκνότερος ἀήρ νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὰ κενά, τὰ ὑπὸ τῆς ἀραιώσεως σχηματισθέντα· τοιουτοτρόπως δὲ λαμβάνει γένεσιν ἀόρατός τις ἄνω καὶ κάτω ροὴ τοῦ ἀέρος. Τὸ φαινόμενον τοῦτο παρατηροῦμεν ἐν σμικρῷ ἐν τοῖς θερμανθεῖσι δωματίοις, ὅταν θύρα τις ἀνοίγεται πρὸς τὸν ψυχρὸν ἀέρα. Κατὰ τὰ ἄνω τῆς θύρας ἐξέρχεται ἐκ τοῦ δωματίου ρεῦμα θερμοῦ ἀέρος· συγχρόνως δὲ διὰ τοῦ κάτω μέρους τῆς θύρας εἰσέρχεται ἔξωθεν ἕτερον ρεῦμα ἀέρος ψυχροῦ. Ἡ εὐκίνητος φλόξ τοῦ λύχνου, εἰς μὲν τὰ ἄνω τοῦ δωματίου κλίνει πρὸς τὰ ἔξω, εἰς δὲ τὰ κάτω φέρεται πρὸς τὰ ἔσω αὐτοῦ.

Τὸ ἐν σμικρῷ γινόμενον τοῦτο πείραμα ἐξηγεῖ τὴν γένεσιν τοῦ ἀνέμου καὶ τῆς θυέλλης. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον οἱ κατοικοῦντες τὰς νήσους καὶ τὰς παραλίους χώρας, ὧν τὸ ἔδαφος θερμαίνεται ὑπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων πλειότερον ἢ τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης, ἀναψύχονται συνήθως, διαρκούσης τῆς ἡμέρας, ὑπὸ πελαγίου αὔρας, ἡγουν ὑπὸ τοῦ πυκνοτέρου ἀέρος, τοῦ σπεύδοντος πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς εὐχερέστερον θερμανθέντα καὶ ἐπομένως ἀραιωθέντα ἀέρα. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ὅταν ὁ ἥλιος, ἀπομακρυνόμενος ἀπὸ τοῦ ἡμετέρου ἡμισφαίριου, θερμαίνει ἰσχυρότερον τὸν κατὰ τὸ νότιον ἡμισφαίριον ἀέρα, ἀπὸ τῆς κατεψυγμένης τοῦ ἀρκτικοῦ πόλου ζώνης φέρονται

συχνότεροι καὶ ὀρμητικοὶ οἱ ὀρείοι ἄνεμοι πρὸς τὰς νοτίους ἐκεῖνας χώρας. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον προσέτι πνέουσι συνήθως ἐν νυκτὶ ἀπὸ τῶν νήσων καὶ ἀπὸ τῶν ἡπείρων οἱ λεγόμενοι ἀπόγειοι ἄνεμοι, καθόσον τοῦ ἐδάφους τῆς γῆς ταχύτερον τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ψυχραινόμενου, τὰ ἐπ' αὐτοῦ στρώματα τοῦ ἀέρος πυκνούμενα σπεύδουσι πρὸς τὰ κενὰ τοῦ εἰσέτι ἀραιωμένου ὑπεράνω τῶν ὑδάτων ἀέρος.

Οὕτω γεννῶνται ἐν τῷ περιβάλλοντι τὴν σφαῖραν ἡμῶν ἀερίῳ ὠκεανῷ αἱ μεγάλαι ἐκεῖναι κινήσεις, αἵτινες πολλάκις ἀναφύχουσι καὶ πολλάκις τρομάζουσιν ἡμᾶς, τὰ μεγάλα ἐκεῖνα ρεύματα τοῦ ἀέρος, ἅτινα ποτὲ μὲν ὡς ζιφυρία αὔρα εὐφραίνουσιν ἡμᾶς, ἄλλοτε δὲ ὡς λαῖλαψ ἢ τυφὼν βιάπτουσιν ἡμᾶς. Οἱ ἄνεμοι ἔρχονται, καὶ ἀγνοοῦμεν πόθεν ἐπέρχονται, καὶ ἀγνοοῦμεν ποῦ ὑπάγουσιν. Ἡ διεύθυνσις αὐτῶν ἐστὶ ποικίλη, ὡς ποικίλαι εἰσὶ καὶ αἱ ιδιότητες αὐτῶν. Πολλοὶ καταβαίνουσιν ἐπὶ τῆς γῆς ἐξ ἀγνώστου ὕψους· ἄλλοι ἀναβαίνουσιν ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς πρὸς τὰ νέφη, καὶ ἄλλοι διαρρέουσιν ὡς ποταμοὶ ἐπ' αὐτὴν τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἡμετέρου πλανήτου. Πολλάκις δύο ἀντίθετα ρεύματα κινοῦνται παραλλήλως τὸ ἐν ὑπεράνω τοῦ ἄλλου, ἢ καὶ πλαγίως πρὸς ἀλλήλα· ἐνίοτε δὲ τὰ δύο αὐτὰ ρεύματα, ὀρμῶντα κατ' ἀλλήλων, συγκρούονται ὡς δύο μέγιστα κύματα θαλάσσης, καὶ ἐν τῇ συγκρούσει αὐτῶν ἀποτελοῦσι δεινὴν τοπικὴν θύελλαν, ἥτοι ἀνέμου συστραφὴν, ἥτις ἐκρίζονει καὶ ἀποσφειδονᾷ δένδρα, ἀναφέρει μεγάλα βάρη καὶ ἀφαρπάζει στέγας. Ἡ ἀτμοσφαῖρα ἅπασα κινεῖται καὶ ἄνω καὶ κάτω μετατίθεται. Αἱ ἀνέμων ρίπαι ἀδιαλείπτως ἀλλήλας διαδέχονται,

ποτὲ βιαίότεραι, ποτὲ δὲ ἀσθενέστεραι, ὥς οἱ κύκλοι, οἱ σχηματιζόμενοι ἐπὶ τῆς ἡρεμούσης ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος, ὅταν ῥίψῃ τις ἐν αὐτῷ στερεόν τι σῶμα.

Ἄλλ' αἱ θυέλλαι καὶ αἱ καταιγίδες εἰσὶ σφοδρότεραι καὶ συνεχέστεραι ἐν τοῖς ὑψηλοῖς τῆς ἀτμοσφαίρας στρώμασι μᾶλλον ἢ ἐν τοῖς κατωτέροις. Ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ ὀρέων μαίνονται πολλάκις δεινοὶ ἐκνεφαίαι, ἐνῶ παρὰ τοὺς πρόποδας ἐν ταῖς κατοικουμέναις κοιλάσιν ἐντελής ἐπικρατεῖ νηνεμία. Τοῦτο πιθανῶς ἐστὶν ἀποτέλεσμα τῆς θαυμαστῆς οὐσίας, τῆς παραγούσης τὰς θυέλλας, τὰς ἀστραπάς, τὰς βροντάς, τὸ θόρειον σέλας καὶ ἄλλα ἐξαίσια τῆς φύσεως φαινόμενα, ἥτις ἀφθονωτέρα ἐπισωρεύεται ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν τῆς ἀτμοσφαίρας στρωμάτων. Ἄλλ' ἐν τοῖς κατωτέροις στρώμασι τοῦ περὶ τὴν γῆν ἀέρος ἐπαυξάνει ἡ ἰσχὺς καὶ ἡ ὀρμὴ τῶν ἀνέμων, καθὼς καὶ ἡ ἐξ αὐτῶν ζημία τῆς χώρας, ὅταν οἱ ἄνεμοι προσαποθλίβωνται μεταξὺ τῶν ὀρέων ἢ ἀπωθῶνται ὑπὸ τῶν λαγόνων αὐτῶν.

Ἐν τούτοις ἡ ταχύτης τοῦ ἀνέμου δὲν εἶνε τοσοῦτον μεγάλη, ὅσον συνήθως πιστεύεται ὅτι εἶνε. Διάφοροι ἐγένοντο κτταμετρήσεις τῆς ταχύτητος αὐτῆς, εἴτε δι' ἐλαφρῶν καὶ ἀνεμοφορήτων σωμάτων, εἴτε διὰ τῶν κινήσεων τροχοῦ, ἢ καὶ διὰ τοῦ ὑπολογισμοῦ τῆς πορείας τῶν νεφῶν, ἢ τῆς πορείας τῆς σκιᾶς αὐτῶν. Συνήθεις ἄνεμοι διατρέχουσιν ἀνὰ πᾶν ἐξηκοστὸν μέρος τοῦ λεπτοῦ, ἥτοι ἀνὰ πᾶν δευτερόλεπτον μόλις ἐξ μέχρι δέκα πόδας· δυνατὸς δὲ ἄνεμος, ἐναντίον τοῦ ὁποίου μετὰ κόπου βαδίζει ὁ πεζὸς, διέρχεται ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ διάστημα εἴκοσιν ἕως εἰκοσιτεσσάρων ποδῶν. Ταχεῖς ἵπποι, ὥς γνωστὸν, δύνανται νὰ τρέξωσιν ἐντὸς ἐνὸς δευτέρου λε-

πτοῦ πεντήκοντα καὶ ἐπέκεινα πόδας· τοιαύτην ὁμως ἔχουσα ταχύτητα λαίλαψ καταβάλλει τοίχους, ἐκρίζοι δένδρα. Οἱ δὲ βιαίτεροι καὶ ταχύτεροι ἐκνεφίαι, οἵτινες αὐτόρριζα ἀνασπῶσιν ὁλόκληρα δάση, διεξελαύνουσι μετὰ ταχύτητος πλέον τῶν ἑκατὸν ποδῶν ἀνὰ πᾶν δευτερόλεπτον. Οἱ τοιοῦτοι ὁμως ἄνεμοι εἰσὶ σπάνιοι. Αὐξάνει δὲ ἡ δύναμις τῶν ἀνέμων κατὰ λόγον τῆς ταχύτητος αὐτῶν. Ἀφοῦ δὲ φορὰ ἀνέμου, ἥς ἡ ταχύτης ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ σύνηθες ἔθιμα ἀνδρὸς πορευομένου, στρέφει μῦλον, τί δὲν θέλει δυνηθῇ νὰ πράξῃ ἡ ἐπιφορὰ σφοδρότατου ἀνέμου; Μετὰ ἐκπληκτικοῦ φόφου ἡ δεινὴ λαίλαψ διασείει τὰς κατοικίας, συντρίβει ὥσεὶ κάλαμον λεπτὸν παχύκορμα δένδρα, κατακρημνίζει πέτρας ἀπὸ τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων, κωλύει ὀρμητικούς ποταμούς ἐν τῇ πορείᾳ αὐτῶν καὶ ἀναφέρει βαρυτάτας φορταγωγούς ἀμάξας.

Οὐδὲν ἦττον τῆς ἰσχύος τῶν ἀνέμων εἰσὶν ἀξιοθαύμαστοι καὶ αἱ διάφοροι αὐτῶν ιδιότητες, αἵτινες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ προέρχονται ἀπὸ τῶν χωρῶν, ὅθεν αὐτοὶ φυσῶσιν. Οἱ ἀπὸ τῶν θαλασσῶν πνέοντες ἄνεμοι φέρουσιν ὑγρασίαν καὶ βροχὴν· ὅσοι δὲ διατρέχουσι μεγάλας ἡπειρωτικὰς διασάσεις ξηραίνουσι τὸ περιέχον καὶ προξενοῦσιν ἀνομβρίαν. Τινὲς πνέουσιν ἐπαλλάξ καὶ ἀτάκτως· ἄλλοι δὲ περιοδικῶς εἰς ὠρισμένας ἡμέρας καὶ ὥρας τοῦ ἔτους, καὶ ἄλλοι ἀπὸ τῶν αὐτῶν σχεδὸν πάντοτε σημείων τοῦ ὀρίζοντος. Ἐδῶ μὲν εἰσὶν ἐπικρατέστεροι οὗτοι, ἄλλοι δὲ ἄλλοι. Οἱ μὲν κομίζουσιν ἐπὶ τῶν πτερύγων αὐτῶν ἀπειλητικὰ νέφη ἢ χειμῶνα βαρὺν, οἱ δὲ δροσобоλοῦσιν, οἱ δὲ παρασκευάζουσιν εὐκαρπίαν, ἄλλοι δὲ φέρουσι μεθ' ἑαυτῶν θάλασσαν καὶ ἐνίοτε αὐτὸν τὸν θάνατον.

Όταν ἀπὸ τῶν καυστικῶν τῆς Λιβύης ἐρήμων πνεύ-
ση πρὸς ἡμᾶς ὁ θερμὸς ἄνεμος, ὃν διὰ τοῦτο οἱ ἀρχαῖοι
λίβια ἀπεκάλουν, ἅπαν τὸ περιέχον γίνεται βαρὺ, διά-
πυρον, πνιγερόν. Τὰ ζῶα καταφεύγουσιν εἰς τὰ σπή-
λαιά των· οἱ ἄνθρωποι κλείονται ἐντὸς τῶν οἰκιῶν αὐ-
τῶν· οἱ δὲ τολμήσαντες νὰ ἐξέλθωσι προσβάλλονται ἐπι-
κινδύνως ὑπὸ ἰσχυρᾶς θερμῆς, ὡς ἀπὸ φλογερᾶς καμίνου.
Πᾶσα ἐργασία παύει· ἀτονία, κόπωσης, ἀθυρία τοὺς
πάντας καταλαμβάνει. Τὸ φύλλωμα τῶν δένδρων, τὸ
χόρτον τῶν ἀγρῶν, ἡ φύσις ἅπασα πάσχει, μαραίνε-
ται, φθίνει.

Ἄλλ' ἡ θεία Σοφία ὥρισε σύντομον τὴν διάρκειαν τοῦ
ἀνέμου αὐτοῦ, καθὼς παντὸς ἄλλου ὁμοίου αὐτῷ. Οὕτω,
λόγου χάριν, ὁ τρομερὸς χαμσὶν, ὅστις φυσᾷ ἐν Αἰγύ-
πτῳ εὐθὺς μετὰ τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν, φερόμενος καυ-
ματώδης ἀπὸ τῶν ἐνδοτάτων τῆς Ἀφρικῆς, μόλις δύο ἢ
τρεῖς διαρκεῖ ἡμέρας. Ἐν τῷ εἰρημένῳ ὁμῶς τούτῳ χρόνῳ
ἅπασα διακαίεται ἡ αἰγυπτιακὴ χώρα. Ὁ ἀῆρ ἔχει τότε
χρῶμα φαιόν, ὡς ἂν εἴ ἦν πλήρης σποδοῦ. Ὁ ἥλιος φαί-
νεται ἐσκοτισμένος, ὡς ἐρυθρὰ πρὸς τὸ κυανοειδὲς ἀπο-
κλίνουσα σφαῖρα. Ὁ καύσων καθίσταται ἀφόρητος εἰς
πάντα τὰ ζῶν ἔχοντα πλάσματα. Ἡ χλόη καὶ τὰ
φυτὰ διαφθείρονται ἐντὸς ὀλίγων ὥρῶν. Τὰ δένδρα ἀπο-
γυμνοῦνται ἐν τῷ ἄμα τῶν φύλλων αὐτῶν. Οἱ λίθοι καὶ
οἱ τοῖχοι, ὁ σίδηρος καὶ τὸ ὕδωρ θερμαίνονται. Σταματᾷ
τὸ αἶμα ἐντὸς τῶν φλεβῶν· δὲν δύναται τις πλέον νὰ ἀ-
ναπνεύσῃ· τὸ στόμα καὶ ὁ φάρυγξ ξηραίνονται. Τὰ
πάντα φαίνονται καταδεδικασμένα ν' ἀπολεσθῶσιν ἐν
τῷ καθολικῷ αὐτῷ καύματι. Τότε φεύγουσι τὰ ζῶα ἐν
ταῖς καταδύσεσιν αὐτῶν, ἐν τοῖς σπηλαίοις καὶ ἐν ταῖς

φάραγγιν, ἢ σκάπτουσι τὴν γῆν καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν κατακρύπτουσιν· οἱ δὲ ἄνθρωποι κατακλείονται ἐν ταῖς κατοικίαις αὐτῶν, ἢ σώζουσιν ἑαυτοὺς ἐν τοῖς ὑπογείοις καὶ ἐν ταῖς βαθείαις ὁπαῖς τῆς γῆς. Ἄπασα ἡ εὐκραὴς Αἴγυπτος παριστᾷ ὄψιν χώρας νεκρῶν, ἐφ' ὅσον χρόνον πνέει ὁ χαμσίν.

Ἐπίσης τρομερὸς ἐμφανίζεται ἐν Ἀραβίᾳ καὶ κατὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Περσίας ὁ λοιμοφόρος ἄνεμος σαμοὺν. Οὗτος ἀναγγέλλεται, πυρρόν γενομένου τοῦ ὀρίζοντος. Τὸ πᾶν φαίνεται οἶονεῖ ὑπὸ φλογῶν καιόμενον. Ὑπ' αὐτοῦ προσβαλλόμενον πᾶν τὸ ζῶν, εὐθὺς ἀποθνήσκει. Οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ ζῶα διαφεύγουσι τὸν ἐξ αὐτοῦ βέβαιον θάνατον, εἰὰν ἀμέσως πέσωσι πρηγεῖς καὶ κρύψωσι τὸ στόμα καὶ τὴν ῥίνα αὐτῶν ἐντὸς τῆς γῆς ἢ ἐν τῇ ἄμμῳ. Ὁ σαμοὺν διέρχεται ὑπεράνω αὐτῶν. Πνιγώδης ὁσμὴ θεοῦ εἰσδύει πανταχοῦ· ἀκούεται δὲ ἀμυδρὸς φόφος ὡς ὁ τοῦ παφλάζοντος ὕδατος, ἢ σιγμὸς ὅμοιος πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ πυρὸς προξενούμενον. Ἀλλὰ μόλις μετὰ ἐνὸς τετάρτου τῆς ὥρας παρέλευσιν τὸ φρικτὸν τοῦτο φαινόμενον δὲν σώζεται πλέον καὶ ὁ ἀήρ γίνεται· αὖθις καθαρὸς καὶ αἶθριος.

Κατ' ἄλλοτον τρόπον συμβαίνουσιν αἱ ὑπὸ τὸ ὄνομα τορνάδος γνωσταὶ λαίλαπες παρὰ τὰς ὀχθὰς τοῦ Σενεγάλου ποταμοῦ. Αὐτῶν προηγεῖται πάντοτε καύσων βαρύς. Σκοτεινὰ νέφη ὑψοῦνται εἰς τὸν ὀρίζοντα πρὸς ἑω καὶ πρὸς νότον καὶ κατακαλύπτουσι τὸν οὐρανὸν μέλανι πέπλῳ, ὃν διασχίζουσιν ἐνίοτε ἀστραπαί. Οὐδὲ ἡ ἐλαχίστη πνέει ἀνέμου πνοή. Τὰ πάντα εἰσὶν ἐν ἡσυχίᾳ θανάτου· ἄνθρωποι καὶ ζῶα κρύπτονται καὶ σιγῶσιν· ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον γίνεται σκότος· οὐδεμίᾳ φαί-

νεται κίνησις ἐν ἀπάσῃ τῇ φύσει. Αἶφνης μέγας ἄνεμος ἐπιφέρεται τῇ χώρᾳ, κατάψυχρος καὶ καταστρεπτικός, μετὰ πατάγου καὶ θρόμου. Οἱ φοίνικες ἐν τῷ ἅμα συν-
τρίβονται, αἱ καλύβαι καταστρέφονται, τὰ πλοῖα ἀνά-
στροφα γίνονται. Κεραυνοί, θρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ, ἐπι-
φορὰ ὄμβρου εἶνε οἱ ἀκόλουθοι τῆς ἐν ἀκαρεὶ ἐγερθείσης
καὶ ἤδη παρελθούσης λαίλαπος.

Ὡ! πόσον μέγας, πόσον θαυμαστός ἐκδηλοῦται ὁ
Θεὸς ἐν ἅπασι τοῖς ἔργοις Αὐτοῦ. Φοβεραὶ μὲν εἰσὶν ἐν
τοῖς ἀμέσοις ἀποτελέσμασιν αὐτῶν αἱ θύελλαι, αἱ κα-
ταιγίδες ἐκεῖναι, αἵτινες παρίστανται ὡς ἀπόστολοι καὶ
ἐκτελεσταὶ τῆς θελήσεως τοῦ Δημιουργοῦ, ἀλλ' ἀναντιρ-
ρήτως καὶ εὐεργετικαὶ καὶ ἀπαραίτητοι πρὸς τὸν μέγαν
σκοπὸν τοῦ συνόλου τῆς Δημιουργίας. Ἡμεῖς δὲ, καὶ ὅταν
τὸν σκοπὸν αὐτὸν δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν, δὲν εἶνε
συγχωρημένον νὰ ἀμφιβάλωμεν περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐ-
τοῦ, ἀφοῦ βλέπομεν τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ
Θεοῦ ἐκδηλουμένας πανταχοῦ καὶ ἐν πᾶσι, καὶ εἰς αὐτὰ
ἐκεῖνα, αἵτινα κατὰ τὸ φαινόμενον εἰσὶ καταστρεπτικά.

Οὕτω καὶ ὁ τὰ πάντα καταξηραίνων ἄνεμος, ὁ ὑπὸ
τῶν ἐντοπίων ἀφρικανῶν χαρματᾶν καλούμενος, ἐστὶν ἀ-
ληθῶς εὐεργέτημα διὰ τὰς χώρας ἐκείνας τῆς Ἀφρικῆς,
αἵτινες ἀντὶ χειμῶνος ἔχουσιν ἐπὶ μακρὸν διαρκεῖς θρο-
χάς. Ἡ πληθὺς τοῦ καταπεσόντος ὕδατος παρ' ὀλίγον
κατέξησε τὴν χώραν ἅπασαν τελματώδῃ· οἱ ῥύακες καὶ
οἱ ποταμοὶ ὑπερπλημμυρήσαντες κατέκλυσαν τὰς πε-
διάδας· πᾶσα γεωργικὴ ἐργασία ἀπέβη ἀδύνατος· πρὸς
τούτοις δὲ κακοήθεις πυρετοὶ καὶ δυσεντερίαι προσβάλ-
λουσι τοὺς ἀνθρώπους. Ἐξαπίνης πνέει ἀπὸ βορρᾶ ὁ χαρ-
ματᾶν. Ἐν τῷ ἅμα ὁμίχλη καταφέρεται καὶ ὁ οὐρανὸς γί-

νεται νεφελώδης. Ὁ ἄνεμος φυσᾷ θερμὸς καὶ κατὰ ξηρός. Εἶνε δὲ ὁ ἄνεμος αὐτὸς τοσοῦτον ξηρὸς, ὥστε οὐδεὶς δύναται νὰ ἐκτεθῇ εἰς αὐτὸν ἄνευ κινδύνου τῆς ζωῆς του. Ῥαγάδες τοῖς χεῖλεσι καὶ τῷ δέρματι ἐγχαράσσονται καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ φλεγμαίνονται. Ἀποξηραίνονται αἱ λίμναι καὶ τὰ τέλματα· αἱ δὲ ξύλιναι οἰκοδομαὶ ἀποβάλλουσι πᾶσαν νοτίδα καὶ διαρρήγνυνται. Συγχρόνως ὁμῶς ἐξαφανίζεται καὶ ἡ καθολικὴ ὑγρασία ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν· καὶ μετ' αὐτῆς, τῇ δυνάμει τοῦ χαρματᾶν τῆς χώρας εὐκραοῦς γενομένης, ἐκλείπουσιν ὁλοσχερῶς καὶ αἱ ἐπιδήμιοι νόσοι τῆς ὑγρᾶς τοῦ ἔτους ὥρας.

Ἄρα, καίτοι οὕσης ἐνίοτε τρομερᾶς τῆς ὀφews τῶν θυελλῶν, τῶν καταιγίδων καὶ τῶν λαιλάπων, αὗται ὑπηρετοῦσι τὴν θέλησιν τοῦ Παντοκράτορος καὶ εἰσὶν ἄγγελοι τοῦ θεοῦ Ἐλέους πρὸς τὸ ἀνθρώπινον γένος. Αἱ τῶν σφοδρῶν ἀνέμων ἐπιφοραὶ, ἐνῷ ἐν ταῖς διακεκαυμέναις χώραις ἀποξηραίνουσι τὴν γῆν, καὶ καθιστῶσιν αὐτὴν γόνιμον, καὶ τὴν σῆψιν προλαμβάνουσι, καὶ τὰς ἐπιδημίους νόσους ἀποδιώκουσιν, ἐν τοῖς περὶ τοὺς πόλους κατεψυγμένοις τόποις εἰσὶ προωρισμένοι νὰ διαλύωσι τοὺς ἐπὶ τῶν παραλίων τῶν ἡπείρων καὶ τῶν νήσων ἐπισεσωρευμένους πάγους· πλωῖμου δὲ τοιουτοτρόπως καθισταμένης τῆς θαλάσσης, μετακομίζονται ἐξ ἄλλων ἀπομεμακρυσμένων, ἀλλ' εὐκραεστέρων τόπων, εἰς τὰς ἀγόνους καὶ μὴ δενδροφορούσας ἐκεῖνας χώρας ἢ ἀναγκαίᾳ ξυλείᾳ πρὸς οἰκοδομὴν καλυβῶν καὶ θέρμανσιν τῶν ὀλίγων αὐτῶν κατοίκων.

Ἐπ' ἀληθείας, ἐν ὅφει τῆς σοφῆς ταύτης Προνοίας τοῦ τῶν ἀπάντων Δημιουργοῦ καὶ Βασιλέως ὑπὲρ τοῦ ἀπείρου Αὐτοῦ κράτους, ἐν ὅφει τῆς θαυμαστῆς Αὐτοῦ παν-

τοδυναμίας, τῆς συνδεσάσης τὴν πορείαν καὶ τὴν ἐνέργειαν τῶν ἀπομεμακρυσμένων οὐρανίων κόσμων μετὰ τῆς εὐπραγίας τῶν κατὰ μέρος κατοίκων τῆς ἡμετέρας γῆς, ἐν ᾧ τῶν τρομερῶν καὶ ἀδαμάστων ἀνέμων, οἵτινες καὶ ἐν τῇ καταπληκτικῇ αὐτῶν ἰσχύϊ εἰσὶν ἀπλῶς ὑπηρεταί τοῦ αἰωνίου Αὐτοῦ ἐλέους πρὸς τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, τίς δύναται νὰ μείνῃ ἄνευ θαυμασμοῦ, χωρὶς συντριβῆς καρδίας, χωρὶς εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Πανάγαθον; Τίς δύναται νὰ ἀμφιβάλλῃ ἔτι, ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ φαινόμενον κακὸν ἐπὶ τέλους γίνεται εὐλογίας παραίτιον; Τίς δὲν πείθεται, ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν καὶ τῷ Θεῷ ἀνήκουσι πάντα ἐπὶ τέλους εἰς ἀγαθὸν συμβαίνουσι;

Ναὶ, κἀγὼ ἀναφωνῶ, ὥςπερ ἄλλοτε ἀνεφώνησεν ὁ γηραιὸς Τωδίτ ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς πολλῆς αὐτοῦ πείρας καὶ ἀπὸ τοῦ βάθους τῆς εὐσεβοῦς αὐτοῦ καρδίας· « Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ ζῶν εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ ἡ βασιλεία Αὐτοῦ· ὅτι Αὐτὸς μαστιγοῖ καὶ ἐλεεῖ, κατάρχει εἰς ἄδην καὶ ἀνάγει, καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἐκφεύζεται τὴν χεῖρα Αὐτοῦ. » (Τωδίτ ΙΓ', 1-2).

Καὶ ὅμως πῶς δύναμαι ἐνίοτε τοσοῦτον νὰ μικροψυχῶ, ἀφοῦ βλέπω πόσον πρῶως καὶ εὐμενῶς ἄρχει ὁ Παντοδύναμος πανταχοῦ ἐν τε τῇ ἐμφύχῳ καὶ ἐν τῇ ἀψύχῳ φύσει! Πῶς δύναμαι ν' ἀποδειλιῶ καὶ νὰ ἀπελπίζωμαι, ὅσάκις τὰ κατ' ἐμὲ δὲν βαίνουσιν ὅπως ἐν τῇ ἀπλότητί μου καὶ ἐν τῇ ἀσυνεσίᾳ μου ἐγὼ ἐπεθύμουν πρὸς ἰδίαν μου βλάβην! Αὐτὸς, ὅστις μόνος γινώσκει ποῦ θέλει νὰ μὲ ὀδηγήσῃ διὰ τοῦ σκοτεινοῦ τῆς ὑπάρξεώς μου, Αὐτὸς, ὅστις βεβαίως δὲν μ' ἐκάλεσεν ἐπὶ ματαίῳ εἰς τὸν κόσμον καὶ εἰς ἀπόλαυσιν τῆς ζωῆς καὶ εἰς ἐπίγνωσιν τῆς

δυνάμεως καὶ τῆς λαμπρότητος Αὐτοῦ, Αὐτὸς δὲν θέλει μὲ ἀφήσει ν' ἀπολεσθῶ. Καὶ ὅταν κακῶς ἔχωσι τὰ ἐμὰ, καὶ ὅταν εἰς δυστυχίας περιπέσω, δύναμαι ἐν γνώσει καὶ μετὰ βεβαιότητος νὰ εἶπω, ὅτι τὰ συμβαίνοντά μοι εἰσὶν ἀληθῶς κακά; ὦ ἄνθρωπε, περίμενε γαληνιαίως καὶ πεποιοῦτως τὸ ἀποδοσόμενον τῶν σημερινῶν ταλαιπωρημάτων σου, τὸ παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ ὁρισθὲν τέλος τῶν φαινομένων δεινῶν, καὶ θέλεις πεισθῇ ὅτι τὰ πάντα ἐπ' ἀγαθῷ σοῦ καὶ τῶν σῶν ὁρίσθησαν ὑπὸ τῆς παναγάθου καὶ πανσόφου Προνοίας, καὶ ὅταν ἐφρόνεις ὅτι Αὕτη σὲ εἶχεν ἐγκαταλείψει.

Ἄς ἀπορρίψωμεν λοιπὸν τὴν μωρὰν ἡμῶν σοφίαν καὶ τὴν προπετῇ ἡμῶν οἴησιν, αἵτινες ποιοῦσιν ἡμᾶς νὰ φρονῶμεν ὅτι εἴμεθα σοφώτεροι Ἐκείνου, ὅστις ἐκυδέρνα τὰς τύχας τῶν κόσμων καὶ τῶν ἀνθρώπων, πρὶν ἢ ἡμεῖς ἔλθωμεν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὅστις θέλει κυβερνήσει αὐτὰς καλῶς καὶ ὅταν ἡμεῖς δὲν θέλωμεν πλέον εἶσθαι ἐνταῦθα! Καὶ πῶς δυνάμεθα ἡμεῖς οἱ ἀσθενεῖς νὰ κρίνωμεν τὰς διατάξεις, ἣ νὰ κατανοήσωμεν τοὺς σκοποὺς, ἣ νὰ ἐξιχνιάσωμεν τὰς βουλὰς τοῦ διὰ θυελλῶν καὶ καταιγίδων εὐλογοῦντος καὶ ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων ἀποστέλλοντος τὴν εὐφορίαν καὶ τὴν πλησμονὴν τῶν δώρων Αὐτοῦ; Μήπως ἠδυνήθημεν νὰ καταλάβωμεν πῶς κατεσκεύασεν ὁ μέγας Αὐτὸς Δημιουργὸς τὴν τῆς βοτάνης καλάμην, καὶ πῶς ἔδωκε ζωὴν εἰς τὸν κώνωπα, ὅστις φαιδρῶς τὴν ἐφήμερον αὐτοῦ ὑπαρξίν ἐντὸς ἡλιακῆς ἀκτίνος διέρχεται;

Ἄλλ' ὅσον καὶ ἂν ἀνησυχῶμεν καὶ λυπούμεθα καὶ μεμψιμοιρῶμεν, ὁ Θεὸς ὁ πανάγαθος καὶ πάνσοφος διέταξε τὴν τύχην ἡμῶν· οὐρανὸς δὲ καὶ γῆ θέλουσι συμ-

πράξει ὅπως ἐκτελεσθῇ ἡ ἀγία τοῦ Παντοδυνάμου βουλή. Πρὸς τί ἡ λύπη σου; πρὸς τί ἡ μεμψιμοιρία σου, ἄνθρωπε δειλέ; Εἰς οὐδὲν ἄλλο χρησιμεύουσιν, εἰμὴ εἰς τὸ ν' ἀποδείξῃς σεαυτῷ καὶ ἴσως καὶ ἑτέροις τὴν μωρίαν σου. Ἐσμὲν ὅμοιοι τοῖς ἀνήθοις καὶ ἀβελτέροις παιδίοις, ἀτινα καὶ ἄκοντα ὀφείλουσι, χάριν τῆς ἀληθοῦς αὐτῶν εὐπραγίας, νὰ ὑπακούωσι τοὺς πεῖραν ἔχοντας καὶ φιλοστόργως ἀγαπῶντας αὐτὰ γονεῖς των.

ὦ Θεέ μου καὶ Πάτερ μου! ὅσον πλείοτερον μανθάνω νὰ Σε ἀναγνωρίζω ἐν τοῖς ἔργοις Σου, δι' ὧν καθ' ἡμέραν λαλεῖς πρὸς με καὶ πρὸς πάντα τὰ πλάσματά Σου, τοσοῦτον ζωηρότερον πείθομαι, ὅτι πάντα τὰ παρὰ Σοῦ πραττόμενα καλῶς πράττονται καὶ εἰσὶν ὠφέλιμα καὶ εὐεργετικά πρὸς ὅλα ἀνεξαίρετως τὰ πλάσματά Σου! Ἀληθῶς εἰπεῖν, βλέπω πλεῖστα κακὰ ἐν τῷ κόσμῳ· ἀλλὰ τὰ κακὰ ταῦτα οὐδόλως εἰσὶ Σὸν ἔργον, ἀλλ' εἰσὶ τὸ προῖόν τῆς ἐναντιώσεως τῶν ἀνθρωπίνων καρδιῶν κατὰ τῶν σοφῶν καὶ ἀμεταπτώτων νόμων τῆς Δημιουργίας Σου· εἰσὶν ὁ ἠθικὸς πόνος, ὃν αὐτὴ ἡ ἐναντίωσις παράγει, καὶ ὅστις ἀποδαίνει ἡμῖν διδακτικὸς καὶ σωτήριος.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης σιωπῶ καὶ ὑποτάσσομαι εἰς τὰ παρὰ Σοῦ ταχθέντα. Θέλω νὰ βελτιώσω τὴν καρδίαν μου, νὰ καταβάλω τὴν οἷσίν μου, νὰ κολάσω τὴν πλεονεξίαν μου, νὰ κρατήσω τῶν περὶ τὸ σῶμα ἡδονῶν, ν' ἀποσκορακίσω τὸν φθόνον ἢ τὴν πρὸς τοὺς ἄλλους ἀπέχθειάν μου. Θέλω, ὦ Ἰησοῦ, νὰ βαδίσω ἐνώπιόν Σου ἐν σοφίᾳ καὶ ταπεινότητι καὶ ἀγάπῃ τοῦ πλησίον. Τότε, ἐλαττωμένου τοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ μου κακοῦ, θέλει συγχρόνως ἰδῶ ἐλαττούμενον καὶ τὸ κακόν, ὅπερ νομίζω ὅτι βλέπω συνεχῶς ἐκτός ἐμοῦ ἐν τῷ κόσμῳ.

Κυβέρνησον Σὺ, Πάτερ μου, τὰ τῆς ἐμῆς τύχης, διότι ἀδυνατῶ ἐγὼ νὰ κυβερνήσω αὐτά. Διευθέτησον, Κύριε, τὰ ἐμὰ, διότι πολλάκις, παραγνωρίζων τὴν ἀληθῆ εὐδαιμονίαν μου, ἀπορρίπτω αὐτήν, καὶ ἀπατῶμενος ὑπὸ τῶν φαινομένων, ἐπιζητῶ καὶ ἐκλέγω τὴν δυστυχίαν μου. Διεύθυνον τὸν βίον μου· καὶ ἂν ὁ ὀρίζων κατασταθῇ συννεφῆς περὶ ἐμὲ, γίνεται μοι αἰθρία ἐν τῇ πρὸς Σὲ πεποιθήσει μου. Καὶ ἂν δὲν κατανοῶ τὰς διατάξεις Σου καὶ τὰ ἔργα Σου, καὶ ἂν ὁ ἀσθενὴς νοῦς μου δὲν ἀναγνωρίζῃ τοὺς σκοποὺς Σου, ὅμως Σὲ, Πάτερ μου, Πάτερ μου, ἀρκούντως γνωρίζει ἡ εὐγνώμων ψυχὴ μου. Καὶ ἂν πλεῖστα ἀντικείμενα τῆς ἀγάπης μου ἀπολέσω, Σὲ ὅμως οὐδέποτε θέλω ἀπολέσει. Καὶ ἂν ἡ θύελλα τοῦ βίου ἀπειλῇ τὴν καταστροφὴν μου, γινώσκω ὅτι Σὺ εὐλογεῖς καὶ σῴζεις καὶ ἀπὸ τῶν κόλπων τῶν θυελλῶν καὶ τῶν καταιγίδων.

Ποῖος θνητὸς τολμᾷ νὰ φιλονεικῇ πρὸς Σὲ περὶ τῆς καταλληλοτέρας αὐτῷ τύχης; Σὺ ἀπὸ τοῦ σκότους παράγεις φῶς, καὶ ἀπὸ τοῦ χάους τάξιν, καὶ ἀπὸ τῆς καταστροφῆς γαλήνην, καὶ ἀπὸ τῆς ἐσχάτης δυστυχίας ἄκραν εὐδαιμονίαν. Σὺ, ὅταν τὸ τελευταῖον τῆς ἐλπίδος ἄστρον δύῃ, ἀνατέλλεις λαμπρὸν καὶ εὐεργετικὸν ἥλιον. Ἡμεῖς δὲ τὰ ἀσθενῆ πλάσματά Σου, ἡμεῖς οἱ σκώληκες ἐν τῇ δημιουργίᾳ Σου, ἀδυνατοῦμεν νὰ κατανοήσωμεν τὰ ἐν τῷ συνόλῳ καὶ τὰ ἐν τοῖς καθ' ἑκάστα σοφὰ σχέδιά Σου. Δυνάμεθα μόνον καὶ ὀφείλομεν πάντα τὰ ἡμέτερα πράγματα νὰ διαπιστεύσωμεν τῇ Σῇ πανσόφῳ, παναγάθῳ καὶ πανυπερτάτῃ Προνοίᾳ.

ΡΑ'.

Τὸ ἐν τῷ παρόντι ζῆν.

« Μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὐριον·
ἡ γὰρ αὐριον μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς.
Ἄρκετόν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς. »
(Εὐαγγ. κατὰ Ματθ. ΣΤ', 34).

ΟΥΔΕΝ σπανιώτερον τοῦ ἐπίστασθαι τὸ ζῆν. Οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων νομίζουσιν ὅτι ζῶσι, διότι ἐγρηγοροῦσι, κοιμῶνται, ἐσθίουσι, πίνουσι καὶ ὁμιλοῦσιν. Ἀκριβέστερον ὁμῶς ἐξεταζομένης τῆς καταστάσεως αὐτῶν, γίνεταί δῃλον, ὅτι αὐτοὶ ἐλάχιστον μόνον μέρος τοῦ χρόνου τῆς παρούσης ὑπάρξεώς των ζῶσιν, ὅτι δὲ μᾶλλον ἐζησαν ἢ προτίθενται νὰ ζήσωσι.

Ζῶμεν βεβαίως καὶ κοιμώμενοι· ἀλλὰ τῆς ἐν τῷ ὕπνῳ ζωῆς οὐδόλως ἔχομεν συνείδησιν. Ἐν τῇ τοῦ ὕπνου καταστάσει ἐσμὲν ὡς ἂν μὴ ὑπῆρχομεν. Μόνον περὶ ἐκείνου δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἀληθῶς ζῇ, ὅστις ἔχει πλήρη τὴν συνείδησιν τῆς ὑπάρξεώς του καὶ ἀπολαύει αὐτῆς.

Δὲν ζῶμεν κυρίως διὰ τοῦ σώματος, ἀλλὰ διὰ τοῦ πνεύματος, τοῦ ἐμψυχοῦντος τὸ σῶμα. Ἀκριβῶς εἰπεῖν, δὲν εὕρισκόμεθα ἐκεῖ, ὅπου εὕρισκεται τὸ σῶμα ἡμῶν, ἀλλ' εἴμεθα ἐκεῖ, ὅπου εἶνε τὸ πνεῦμα ἡμῶν. Οὕτω δυνάμεθα νὰ ὦμεν σωματικῶς ἐν τῷ μέσῳ πολυανθρώπου συναναστροφῆς, καὶ ὁμῶς νὰ μονάζωμεν διὰ τοῦ πνεύ-

ματος ἡμῶν. Οὕτω δικαίως λέγομεν ἐνίοτε πρὸς τὸν ἀπόντα ἀγαπητὸν ἡμῶν, ὅτι ἐσμὲν διηνεκῶς μετ' αὐτοῦ καὶ οὐχὶ παρὰ τὰ ἔργα ἡμῶν.

Ὅστις τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου κατατρίβει ἐν τῇ περὶ τοῦ μέλλοντος φροντίδι, ὅστις ἀκαταπαύστως προενασχολεῖται περὶ τοῦ τί θέλει πράξει κατὰ τὴν προσεχῇ ὥραν ἢ τί θέλει συμβῇ αὐτῷ τὴν ἐπιούσαν, λησμονεῖ δὲ ἐν τούτοις τὴν παροῦσαν στιγμὴν, ζῇ μὲν κατ' αὐτὴν ἐν σώματι, οὐχὶ δὲ καὶ ἐν πνεύματι. Διὰ τὸν τοιοῦτον τὸ παρὸν ἀπώλετο, ἢ μᾶλλον οὐδέποτε ὑπῆρξεν. Οὕτω δύναται τις, ὅλως τῷ ῥεμβασμῷ παραδεδομένος, νὰ λησμονήσῃ καὶ τὸν τόπον, ἔνθα εὐρίσκεται, καὶ τὰ πράγματα, τὰ περικυκλοῦντα αὐτόν. Τότε οὔτε ἀκούει, οὔτε βλέπει· αἱ αἰσθήσεις αὐτοῦ ἀργοῦσιν ὥς ἐν καιρῷ ὕπνου.

Καὶ εἶνε μὲν ἀναμφιβόλως ἐπέκτασις τῶν ὁρίων τῆς ζωῆς τὸ νὰ δύναται τις διὰ τῆς μνήμης καὶ διὰ τοῦ προορατικοῦ νὰ ζῇ καὶ ἐν τῷ παρελθόντι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι χρόνῳ, ὥς περ ζῇ ἐν τῷ παρόντι· ὄντως δὲ τοῦτό ἐστι μέγα πλεονέκτημα τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀναντίρρητος ἀπόδειξις τοῦ ἐξόχου τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ἡ δρῦς, ἡ ὑπὲρ τὰ πεντακόσια ἔτη ζῶσα, οὔτε περὶ τοῦ παρελθόντος, οὔτε περὶ τοῦ μέλλοντος, οὔτε περὶ τῆς παρούσης ὥρας γινώσκει τι. Ἡ ὑπαρξὶς αὐτῆς, παραβαλλομένη πρὸς τὴν τοῦ ἀνθρώπου, οὐδὲ τοῦ ὀνόματος τῆς ζωῆς ἀξία νομίζεται. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ζῶον οὔτε πρὸς τὰς μελλούσας ἡμέρας, οὔτε πρὸς τὰς παρελθούσας στρέφει τὰ βλέμματά του. Τὸ ζῶον ἀπολαύει μόνον τῆς σμικρᾶς, τῆς ἀκαριαίας στιγμῆς τοῦ παρόντος, καὶ μετὰ τῆς στιγμῆς ταύτης, παροιχομένης, συνεξαφανίζεται αὐτῷ καὶ αὐτὴ ἡ ὑπαρξὶς τοῦ παρόντος, ὅπερ, οὐδὲν ἀφῖνον

ἵχνος, ἐστὶν ἐν τῷ βίῳ τοῦ ζώου ὡς ἂν εἰ οὐδέποτε ὑπῆρξε. Διὰ τοῦτο, καὶ ἂν ὁλόκληρον ἑκατονταετηρίδα ζήσῃ τὸ ζῶον, μίαν μόνην, κυρίως εἰπεῖν, ἔζησε στιγμὴν. Καὶ τοῦ μὲν φυτοῦ ἡ ὑπαρξίς ἐστὶν αἰωνία νύξ· τοῦ δὲ ζώου, σημεῖον ἀσθενῶς πεφωτισμένον καὶ ἐλάχιστον· τοῦ δὲ ἀνθρώπου, ἡμέρα φωτεινὴ, ἐν ἣ αὐτὸς βλέπει σαφῶς τὴν ὁδόν, ἣν διέτρεξε, καὶ τὴν ὁδόν, ἣν ἔχει εἰσέτι νὰ διατρέξῃ.

Ἐν τούτοις ὁμῶς, καὶ αὐτοῦ τοῦ πλεονεκτήματος τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καθὼς παντὸς ἀγαθοῦ, δύναται νὰ γίνῃ κακὴ χρῆσις. Δύναται νὰ συμβῇ νὰ ζῶμεν διὰ τοῦ πνεύματος ἡμῶν πλείοτερον ἐν τῷ παρελθόντι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, ἢ ἐν τῷ παρόντι, καὶ οὕτω ν' ἀπολέσωμεν τὸ καλλίτερον μέρος τοῦ βίου ἡμῶν ἢ καὶ παντάπασι νὰ σεσηθῶμεν αὐτοῦ. Τῷ ὄντι· τῆς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάρξεως συνισταμένης ἐκ μακρᾶς σειρᾶς παρουσιῶν στιγμῶν, ὅσον πλειότερας τῶν στιγμῶν αὐτῶν λησμονοῦμεν ἢ ἀφίνομεν ἀπαρατηρήτους, ἕνεκεν τῶν παρωχημένων ἢ τῶν ἐλευσομένων πραγμάτων, τοσοῦτον ὀλιγωτέρων ἐξ αὐτῶν μετελάβομεν· διότι ὅσα οὔτε ἡσθάνθημεν, οὔτε ἀπηλάυσσαμεν, εἰσὶν ὡς νὰ μὴ ὑπῆρξαν δι' ἡμᾶς.

Δυστυχῶς οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων σπανίως ζῶσιν ἐν τῷ παρόντι, εἰσὶ δὲ ὅλως δεδομένοι εἰς τὰ σχέδια, εἰς τὰς ἐπιθυμίας, εἰς τοὺς φόβους καὶ εἰς τὰς ἐλπίδας αὐτῶν περὶ τοῦ μέλλοντος. Καὶ ὅταν τέλος φθάσῃ ἡ ἡμέρα ἢ ἡ ὥρα ἐκείνη, πρὸς ἣν ἐπὶ μακρὸν ἀπέβλεπον, πάλιν νέα ἔχουσι σχέδια καὶ νέας ἀναλαμβάνουσι φροντίδας διὰ τὸ μέλλον, καὶ ἕνεκεν αὐτῶν ἀμελοῦσιν ὅσα ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον προσεδόκων. Οἱ πλεῖστοι ἐν τῷ κόσμῳ ὁμοιάζουσιν ἀνθρώπῳ ἐπιχειροῦντι πρὸς διασκέδασιν καὶ

τέρψιν νὰ περιέλθῃ τερπνὴν τινα χώραν. Ἐκ πρώτης ἀ-
 φετηρίας, ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς σκέπτεται τὴν ἑκτασιν καὶ
 τὸ τέρμα τοῦ περιπάτου καὶ οὐδόλως προσέχει εἰς τὰ
 κατ' αὐτὴν τὴν ἀρχὴν ἀπαντῶμενα ἐν τῇ ὁδῷ τερπνὰ
 ἀντικείμενα. Προβαίνει δὲ πάντοτε μακρύτερον, περιέρ-
 γος ὢν νὰ ἴδῃ τί ὑπάρχει ὀπισθεν λόφου ἐπιπροσθοῦντος
 αὐτῷ τὴν θέαν. Φθάνει ἐκεῖ· ἀλλ' ἀντὶ νὰ θαυμάσῃ τὰ νέα
 πράγματα, τὰ περικυκλοῦντα τότε αὐτόν, μεριμνᾷ μόνον
 περὶ τινος ποταμίου, ὅπερ διακρίνει πόρρω, καὶ τὸ ὁποῖον
 φοβεῖται μὴ τυχόν δὲν δυνηθῇ νὰ διαβῇ, ὥς μὴ ὑπαρ-
 χούσης κατὰ τὸ φαινόμενον γεφύρας. Τοῦ ποταμίου
 ὅμως οὐ πολλοῦ ρέοντος καὶ ὄντος βατοῦ, αὐτὸς, ὀλιγω-
 ρῶν τῆς διαβάσεως, στρέφει ὅλην τὴν προσοχὴν του εἰς
 τινα ἀνάντη καὶ ὀλισθηρὰν ἀτραπὸν, φέρουσαν πρὸς
 τὴν κορυφὴν παρακειμένου ὄρους. Νῦν ἡ μόνη ἐπιθυμία
 αὐτοῦ εἶνε νὰ φθάσῃ ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἐκείνης· νῦν πρὸς
 μόνην τὴν κορυφὴν ἐκείνην ἔχει ἐςραμμένους τοὺς ὀφθαλ-
 μούς του καὶ οὐδόλως βλέπει τὴν περὶ αὐτόν χαρίεσσαν
 ἐρημίαν. Ἰδοὺ κατῴρθωσε ν' ἀναβῇ εἰς τὴν ἐπιθυμητὴν
 κορυφὴν. Ἐκεῖ ἀπάντᾳ δάσος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εἰσέρχε-
 ται, τὴν αὐτὴν ἀκολουθῶν ἀτραπὸν. Ἀλλὰ τὸ μονοπά-
 τιον δὲν διακρίνεται πλέον ἐν τῷ δάσει, καὶ τὸ δάσος
 γίνεται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πυκνόν, ὁ δὲ ὁδοιπόρος,
 φοβούμενος μὴ ἀποπλανηθῇ καὶ ἡ νύξ καταλάβῃ αὐτόν,
 μόνον ἔχει στοχασμὸν νὰ ἐξέλθῃ τοῦ δάσους, καὶ πρὸς
 τοῦτο ἐπιταχύνει τὰ βήματά του. Ἀλλὰ μόλις ἐξελθὼν,
 τοσοῦτον ἀποκεκηκότα ἑαυτὸν αἰσθάνεται, ὥστε ζητεῖ
 τὴν συντομωτέραν ὁδὸν ὅπως ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν οἰκίαν
 του. Ἐκ τῶν προτέρων δὲ τέρπεται ἀναλογιζόμενος τὴν
 ἀνάπαυσιν, ἧς θέλει ἀπολαύσει ἐν τῇ οἰκῇ του, καὶ σπεύ-

δει πρὸς αὐτόν, καὶ τῇ διανοίᾳ ὅλος ἐν αὐτῷ εὐρίσκεται, ἀδιαφορεῖ δὲ περὶ τῶν ἀριστερόθεν ἢ δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ παρακειμένων πραγμάτων. Τέλος ἐπανακάμπτει οἴκαδε· ἐκεῖ δὲ λαμβάνει εἰδήσεις, αἵτινες ἀναγκάζουσιν αὐτὸν νὰ ἐπαναλάβῃ τὰς συνήθεις ἐργασίας του. Ὁ περίπατος ἐγένετο· ἀλλ' ἐγένετο ἄνευ τέρψεως, ἄνευ ὠφελείας, χωρὶς ἀπολαύσεως τοῦ περιπατοῦντος. Μόνον ἀμυδρὰ καὶ ἀόριστος ἐνθύμησις τῶν τόπων, οὓς διῆλθε, μένει τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, ὅστις οὐδεμίαν στιγμὴν ἔζησεν ἐν τοῖς τόποις ἐνθα ἐφαίνετο διατρέβων.

Αὕτη ἡ ἐκτὸς τοῦ παρόντος χρόνου ζωὴ ἐστὶν ἀληθὴς νόσος τοῦ νοός· δύναται δὲ νὰ κατασταθῇ ἕξις, καὶ διὰ τῆς ἕξεως ἄλλη φύσις. Πολλοί, ἴσως οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων, ἐκ τῆς νόσου ταύτης πάσχουσι. Πολλὰ μεριμνῶντες περὶ ἀβεδαίου μέλλοντος, ξεροῦσιν ἑαυτοὺς ἀείποτε τῶν παρόντων τῆς ζωῆς ἀγαθῶν. Ἀποθνῆσκουσι τῆς πείνης, διότι λησμονοῦσι νὰ φάγωσι, σκεπτόμενοι καὶ συζητοῦντες περὶ τῆς τροφῆς. Ἡ νόσος αὕτη τοῦ νοός στερεῖ ἡμᾶς τῶν καθαρωτάτων ἡδονῶν, τῶν ὑπὸ τῆς παναγὰς τοῦ Θεοῦ προνοίας παρεχομένων ἡμῖν· διότι ἡμεῖς καταφρονοῦμεν αὐτῶν, ἀποβλέποντες πρὸς ἐκεῖνας, ἃς εἰσέτι δὲν ἔχομεν. Ἡ νόσος αὕτη ἐλαττώνει οὐσιωδῶς τὴν οἰκιακὴν ἡμῶν εὐδαιμονίαν· διότι οὐδέποτε εἵμεθα ψυχῇ τε καὶ σώματι ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀγαπητῶν ἡμῶν, καὶ σπανίως συμμετέχομεν αὐτοῖς τῆς χαρᾶς, ἣν φέρουσιν αἱ παροῦσαι εὐτυχεῖς καὶ εὐάρεστοι ὥραι. Διὸ δικαίως λέγεται, ὅτι τὸ καλῶς ζῆν ἀπαιτεῖ ὄντως τέχνην οὐ τὴν τυχοῦσαν.

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ θεὸς καὶ μέγας αὐτὸς Διδάσκαλος τῆς ἀληθοῦς καὶ ἀκηράτου σοφίας, κατεδίδακε

τὸ μέγα αὐτὸ ἐλάττωμα πολλῶν ἀνθρώπων. Ὁ Κύριος ἡμῶν παρεκίνει τοὺς μαθητάς Αὐτοῦ νὰ ζῶσιν ἐν τῷ παρόντι. «Μὴ οὖν μεριμνήσητε, ἔλεγεν, εἰς τὴν αὔριον· ἡ γὰρ αὔριον μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς. Ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς.» (Εὐαγγ. κατὰ Ματθ. ΣΤ', 34). Ἐν ἄλλαις λέξεσι, μὴ ταράττεσθε ὑπὸ τοῦ φόβου τῶν δυστυχιμάτων, ἅτινα πιθανῶς θέλουσι συμβῆ ὑμῖν αὔριον· διότι οὕτω αὐξάνετε ἀνωφελῶς τὰς παρούσας ὑμῶν μερίμνας. Ἀφήσατε εἰς ἐκάστην ἡμέραν τὴν λύπην, τὴν ἀδημονίαν, τὴν μερίμναν, ἃς αὕτη φέρει ἐν ἑαυτῇ.

Βεβαίως οὐχὶ αἱ ἡμέτεραι ἀρεταί, ἀλλὰ τὰ ἐλαττώματα ἡμῶν κωλύουσιν ἡμᾶς ν' ἀπολαύωμεν τῆς ζωῆς ἐν τῇ παρούσῃ ὥρᾳ. Διὰ τοῦτο ὁ Ἰησοῦς κατέκρινε τὸ ἀνόητον ἡμῶν πάθος τοῦ νὰ ὀλιγωρῶμεν ὅσα ἔχομεν, ὅπως ἐπιζητῶμεν ὅσα εἶνε ἀμφίβολον ὅτι θέλομεν δυνηθῆ ν' ἀποκτήσωμεν. Ὅθεν, μὴ μεριμνᾶτε περὶ τῆς αὔριον· ἀπολαύετε τῆς παρούσης στιγμῆς, καὶ μὴ ἀνταλλάσσετε τὰ βέβαια ἀντὶ τῶν ἀβεβαίων.

Ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ ἐποχῇ τοῦ βίου ἀπολαύομεν τῆς ζωῆς καὶ τῶν παρόντων αὐτῆς ἀγαθῶν τόσον ἀφθόνως καὶ τόσον αἰσθηματικῶς, ὅσον κατὰ τοὺς χρόνους τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Τὸ παιδίον ἀνήκει ὅλον εἰς τὰς ἐντυπώσεις τῆς παρούσης ὥρας. Ἐνθυμεῖται μὲν τὸ παρελθόν, ἀλλ' οὐδὲν μέλει αὐτῷ περὶ τούτου. Ὡσαύτως ἡ ἀπώλεια ἡδονῆς τινος δὲν τaráσσει αὐτὸ ὑπερβαλλόντως· διότι εὐχερῶς δέχεται τὴν ἀπὸ τῶν παρόντων ἀντικατάστασιν αὐτῆς καὶ παραμυθίαν. «Εὐδαίμων κουφότης!» ἀναφωνοῦσιν οἱ τῇ ἡλικίᾳ προβεβηκότες, ὅσάκις βλέπωσι πῶς ἡ νεαρὰ τοῦ παιδὸς καρδιά λησμονεῖ τὸν πόνον, ἅμα παρελθόντα. «Ἐπίζηλος εὐθυμία!» λέγουσιν οἱ

αὐτοὶ, ὅταν βλέπωσιν ὅτι βραχύ τι ἀρκεῖ ἵνα παρέξῃ τῷ παιδίῳ εὐθυμίαν καὶ φαιδρότητα, καὶ ὅτι αὐτὸ ὀλίγον λυπεῖται ἐπὶ ἐκείνοις, ἅπερ αἰσέτι δὲν εἶνε παρόντα καὶ περὶ ὧν οὐδὲ οἱ γέροντες γινώσκουσι μετὰ βεβαιότητος ἂν θέλουσιν ἐπέλθει ποτὲ, καὶ πῶς θέλουσι συμβῇ. Ἐπερχομένου τοῦ πόνου, τὸ παιδίον ἀποτίει τὸν φόρον τῆς φύσεως· παραπονεῖται, κλαίει, μετὰ ταῦτα δὲ πάλιν παραμυθεῖται.

Μετὰ τῆς ἐξεγέρσεως τῶν παθῶν ἐξαφανίζεται ἡ εὐθυμία τῶν παιδικῶν χρόνων. Πλήρης φαιδρότης τῆς ψυχῆς ἐστὶν αἰείποτε τῆς ἀθωότητος σύντροφος. Μεταξὺ τῆς παιδικῆς καὶ τῆς ἀνδρικῆς ἡλικίας ἱστάμενοι ὁ νεανίας καὶ ἡ νεᾶνις, μετέχουσι μὲν ἔτι τῆς εὐδαιμονίας τῶν παίδων, μεταλαμβάνουσι δὲ καὶ τῆς μωρίας τῶν τῇ ἡλικίᾳ προδεδηκότων. Ὁ νεανίας καὶ ἡ νεᾶνις προτίθενται νὰ ζήσωσιν ἐν τῷ μέλλοντι, ἀλλὰ καὶ ἤδη ἐν τῷ μέλλοντι ζῶσι. Κατασκευάζουσι σχέδια, φαντασιοκοποῦσιν, ἐλπίζουν, φοβοῦνται, ἀνησυχοῦσιν, ἀνυπόμονοι περιμένουσι τὴν προσερχομένην ὥραν, καὶ ἐν τούτοις ἀποπλανώμενοι ἀπὸ τῶν παρόντων, ἀντὶ χανδὸν νὰ πῶσι, μόλις ἄκροισ χεῖλεσι ψάβουσι τὸ ἡδὺ ἀκηράτου χαρᾶς ποτήριον, ὅπερ προσφέρει αὐτοῖς ἡ ἐαρινή τῆς ζωῆς τῶν ὥρα.

Τῆς ἡλικίας προδαινούσης, αἱ φροντίδες ἐπαυξάνουσι καὶ καθίστανται ἕξεις. Νῦν καὶ περὶ ἄλλων ἀνάγκη νὰ ληφθῇ πρόνοια. Νῦν αἱ σχέσεις ἐπολλαπλασιασθήσαν καὶ ποικιλώτεραι ἐγένοντο αἱ ἀσχολίαι. Νέαι μέριμναι, νέα πάθη παρουσιάζονται. Ἡ φιλοδοξία, ἡ τοῦ κέρδους ἐπιθυμία, ὁ φθόνος, ὁ φόβος τῶν νόσων, ἡ ἀπεκδοχή ἀσθένους καὶ ἀπόρου γήρατος κατέχουσι τὸν νοῦν.

Πάντοτε οἱ τὴν νεότητα ὑπερβάντες ζῶσι τῇ διανοίᾳ εἰς ἐποχὴν μὴ ἐλθοῦσαν ἔτι, ἐν δὲ τοῖς παροῦσιν ἡκιστα εὐρίσκουσι τὴν ἡδύτητα τῶν ἀπολαύσεων, ἃς ἡ νεανικὴ αὐτῶν φαντασία εἶχε προῦποσχεθῇ αὐτοῖς. Ὅταν δὲ ἡ ψυχὴ αὐτῶν δὲν σπεύδῃ πρὸς τὸ μέλλον, μελαγχολικῶς στρέφει τὰ νοερά βλέμματά της πρὸς τὰς παρελθούσας ἡμέρας, καὶ ἐξυμνεῖ τοὺς εὐτυχεῖς χρόνους λίαν ταχέως ἐξαφανισθείσης νεότητος, καὶ ἡδέως κλαίει τὴν ἀπώλειαν ἀγαπητῶν συντρόφων καὶ φίλων. Ναὶ ζῇ ἡ ψυχὴ αὐτῶν πανταχοῦ, ἐκτὸς μόνον ἐν τῇ παρούσῃ ὥρᾳ· καὶ τὰ ἔτη τῶν πολιῶν κεφαλῶν φθάνουσι, παρελθουσὼν ἀπαρτηρήτως καὶ ἀνωφελῶς τῶν ἡμερῶν τῆς ὑγείας καὶ τῆς ῥώμης.

Τότε ὁ γέρον ὀδύρεται διὰ τὴν βραχύτητα τοῦ βίου καὶ διὰ τὸ ἄσατον τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Πάνθ ὅσα εἶδε καὶ ὅσα ἔλαβε φαίνονται αὐτῷ ὡς ἀμυδρὸν ὄνειρον· ὀλίγα περὶ αὐτῶν γνωρίζει, ὀλίγα ἐξ αὐτῶν ἐνθυμεῖται. Ἐκ τοῦ χρονικοῦ διαστήματος ἐβδομηκονταετοῦς βίου μόλις ἴσως ἐβδομηκοντα ὥραι ἀφῆκαν αὐτῷ ζωηράν καὶ σαφῇ ἐντύπωσιν· διότι κατὰ τὰς ἐπιλοίπους ὀλίγον ἢ οὐδόλως ἔζησεν ἐν αὐταῖς, ἀλλ' ἦν ὅλος ἐν ταῖς μελλούσαις ὥραις. Διὰ τοῦτο οὐδὲν ἄλλο γινώσκει νὰ εἴπῃ περὶ τῶν παρελθουσῶν αὐτῶν ἡμερῶν, εἰμὴ ὅτι ἦσαν πλήρεις φροντίδων καὶ ὅτι παρῆλθον ἀνωφελῶς.

Ἴδου ἡ ἱστορία τοῦ βίου τῶν πλείστων ἀνθρώπων. Δὲν εἴμεθα ὄντως ἐλεεινοί; Ἡ αὐξήσις τῆς παρούσης εὐδαιμονίας, ἡ τῶν παρουσῶν ὥρῶν χρησιμοποίησις, ἡ πραγματικὴ καὶ φαιδρὰ ἐν τοῖς παροῦσι ζωὴ δὲν ἀποτελοῦσι τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, τὴν δοθεῖσαν διὰ τῶν λόγων τούτων, « Μὴ οὖν μεριμνήσητε

εἰς τὴν αὔριον· ἢ γὰρ αὔριον μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς; »
(Εὐαγγ. κατὰ Ματθ. ΣΤ', 34).

Πολλοὶ ἄνθρωποι οὐδὲν ἔχουσι νὰ διηγηθῶσιν ἐκ τοῦ
βίου αὐτῶν· καὶ τοῦτο διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον, ὅτι
οὐδόλως ἔζησαν τὸν βίον αὐτῶν. Μόλις ἐνθυμοῦνται με-
μονωμένα τινὰ συμβάντα, ἅτινα ἔμειναν βαθύτερον ἐν-
τετυπωμένα ἐν τῇ μνήμῃ των. Τὰ συμβάντα ταῦτα οὐδὲ
κἂν πάντοτε ἀποτελοῦσι τὰ κυριώτατα τοῦ βίου αὐτῶν·
πολλάκις μάλιστα εἰσὶν ὅλως ἀνάξια λόγου. Καὶ ὁμως
αὐτοὶ ἀναμιμνήσκονται αὐτῶν καὶ ἐπανέρχονται ἡδέως
εἰς αὐτά, διότι ζωηρὰ ὑπῆρξεν ἡ ἐντύπωσις αὐτῶν, καὶ
ἐκ προκαταβολῆς καὶ ἐπὶ μακρόν ἡ ψυχὴ των ἦν προση-
λωμένη αὐτοῖς. Τῆς αὐτῆς δὲ αἰτίας ἔνεκεν ἐνθυμούμεθα
πλείοτερα συμβεβηκότα καὶ πράγματα ἐκ τοῦ παιδικοῦ
ἡμῶν βίου, ἢ ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα χρόνων. Παῖδες ὄντες,
ἐν τῷ παρόντι ἀποκλειστικῶς ἔζωμεν· ἐκ δὲ τῶν πε-
ριόδων τῆς νεανικῆς καὶ τῆς ἀνδρικῆς ἡλικίας ἐκεῖνα μό-
νον τὰ συμβάντα καὶ τὰ πράγματα, εἰ καὶ πολλάκις λίαν
ἀσήμενα, ἀφίνουσι τὰς διαρκεσέρας ἐντυπώσεις, ἐν οἷς
ἡμεθα παρόντες οὐ μόνον σώματι, ἀλλὰ καὶ πάσαις
ταῖς ψυχικαῖς ἡμῶν δυνάμεσιν.

Ὀλιγάριθμοὶ εἰσιν οἱ γινώσκοντες τὴν μεγάλην τέ-
χνην τοῦ καλῶς ζῆν, ἡγουν τὴν τέχνην τοῦ ἀπολαύειν ἐν
τοῖς καθ' ἑκάστα τῶν δώρων τῆς παρούσης ὥρας καὶ
ὠφελεῖσθαι ἐξ αὐτῶν, τὴν τέχνην τοῦ παρῆναι καὶ ἐν
πνεύματι τοῖς παροῦσιν. Ἐντεῦθεν ἡ παρὰ τοῖς πλείστοις
ἔλλειψις τῆς παρασάσεως τῆς ψυχῆς, τῆς λίαν χρησίμου
ιδιότητος ἐν τοῖς ἀπροσδοκήτοις συμβάμασιν. Ἄνδρες
ἐπὶ πολυμαθεῖα πρωτεύοντες, καὶ καθόλου πάντες οἱ μο-
νίαν διάγοντες βίον καὶ περὶ τὰς ιδέας μᾶλλον σπουδά-

ζοντες ἢ πράγματα πράττοντες, περιπίπτουσιν ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ εἰς πλεῖστα σφάλματα, εἰς ἀπορίαν εὐχερέστατα περιέρχονται, οὔτε νὰ συμβουλευσώσιν, οὔτε νὰ βοηθήσωσιν ἄλλους δύνανται, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πράττουσι τὰ ἐναντία ἐκείνων, ἅπερ ὤφειλον νὰ πράξωσι. Τούναντίον, οἱ τοῖς συμβαίνουσι τὸν νοῦν προσέχοντες καὶ ζῶντες ἐν τοῖς παροῦσι, πολλάκις ἀναφαίνονται κάτοχοι ὠφελιμωτάτης καὶ θαυμαστῆς πνεύματος παρουσίας.

Ὅστις γινώσκει νὰ ζῇ ἐν τῷ παρόντι καὶ νὰ συλλέγῃ ἐν αὐτῷ τὰ χρήσιμα καὶ τὰ ὠραῖα ἄνθη, διακρίνων αὐτὰ ἀπὸ τῶν ἀκανθῶν καὶ ἀπὸ τῶν τριβόλων, δυσκόλως ὑπὸ ἀηδίας καταλαμβάνεται. Μόνον εἰς ἐκείνον φαίνεται ὁ χρόνος μακρὸς καὶ ἐπαχθής, ὅστις ὀλιγοῦν τοῦ παρόντος, τὰ πάντα μόνον ἀπὸ τοῦ μέλλοντος προσδοκᾷ. Τὰ παιδιά σπανίως ὑπὸ ἀηδίας ἀνιῶνται, διότι εὐτελές τι πρᾶγμα ἀρκεῖ ἵνα ἐνασχολήσῃ αὐτά. Καὶ ὁ σοφὸς ὁ πραγματικὸς, ἀντὶ νὰ παραδοθῇ εἰς διαλογισμοὺς καὶ ὀνειροπολήσεις, εἰς προσδοκίας καὶ φροντίδας, εὗρίσκει ἡδονὴν καὶ διδασκαλίαν εἰς πᾶν ὅ,τι βλέπει καὶ ἀκούει. Ὁ σοφὸς ῥοφᾷ βραδέως καὶ κεκλεισμένοις χεῖλεσι τὸ ποτήριον τῆς ζωῆς, πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματός του καὶ ὅλη ἡ ψυχὴ του πληροῦται ἀπ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ χυδαῖος ἄνθρωπος, διψῶν πάντοτε, χανδὸν καταπίνει καὶ ἀνωφελῶς διαχέει τὸ εὐγενὲς πνευματικὸν ποτόν. Οὐδὲν ἀπὸ τοῦ ποτοῦ αὐτοῦ ἀπολαμβάνων, πίνει αὐτὸ, οὐχὶ πρὸς κατάπαυσιν τῆς δίψης του, ἀλλὰ πρὸς νάρκωσιν ὅλων τῶν δυνάμεων αὐτοῦ.

Τὴν δύναμιν τοῦ μνημονικοῦ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς ἵνα δι' αὐτῆς αὐξάνωμεν τὰς ἀπολαύσεις τοῦ βίου, καὶ οὐδα-

μῶς ἵνα ἐμπικραίνωμεν αὐτόν. Τὸ μνημονικὸν προώρι-
σται ὑπὸ τοῦ παναγάθου Πλάστου ὡς τροφή τῆς σοφίας,
καὶ οὐχὶ ὡς μέσον πολλαπλασιασμοῦ τῶν μωρῶν τοῦ
ἀνθρώπου ἐπινοημάτων. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ἀσμένως ἀνα-
τρέπει τὰ πάντα. Δηλητηριάζει τὴν σημερινὴν ἡδονήν,
λυπούμενος ἐπὶ τῇ στερήσει τῶν ἡδονῶν τῆς προτεραίας,
καὶ ἀπόλλυσι τὴν νεωστὶ ἀνθοῦσαν εὐτυχίαν ἐν τῷ πόθῳ
τῆς ἀπολεσθείσης. Ἐξυμνεῖ τοὺς πάλαι καλοὺς καιροὺς,
καὶ οὐδόλως ἀπολαύει τοῦ παρόντος καλοῦ καιροῦ. Οὕτω
οἱ μωροὶ θνητοὶ αὐτοὶ ἐκυτοῖς ὑφαιροῦσιν ὅ,τι κατέχουσιν
ἀγαθὸν καὶ ὠφέλιμον καὶ ρίπτουσιν αὐτὸ εἰς ἐποχὴν, ἥτις
δὲν ὑφίσταται πλέον.

Ζῆσε, ὦ ἄνθρωπε, διὰ τὸ παρελθόν, ἀλλ' οὐχὶ ἐν τῷ
παραελθόντι. Ἐὰν δὲ θέλῃς νὰ ζήσῃς διὰ τὸ παρελθόν,
ὀφείλεις νὰ ζήσῃς οὕτως ἐν τῷ παρόντι, ὥστε τὸ παρὸν,
παραελθόν γενόμενον, νὰ σοὶ φέρῃ καλὰς ἀναμνήσεις.
Μόνον τῷ γινώσκοντι ν' ἀπολαύῃ ἐντελῶς τοῦ παρόντος
οὐδέποτε τὸ παρὸν αὐτὸ ὀλοκλήρως ἐξαλείφεται. Ζῆσε
ἐν τῷ παρόντι, καὶ ποιήσον τὸ παρὸν αὐτὸ θησαυρὸν
καλῶν ἀναμνήσεων. Ἐὰν ἐν τῇ παρούσῃ ὥρᾳ κατορθώ-
σῃς ἀγαθὴν τινα πρᾶξιν, ἡ ὥρα αὕτη θέλει αἰωνίως ζή-
σει καὶ διὰ παντός θέλει περικοσμεῖ τὸν βίον σου· διότι
ὁ ἐν αὐτῇ σπαρεῖς σπόρος θέλει παράξῃ ὠραίους καὶ ὠ-
φελίμους καρποὺς ἐπ' ἀπειρον ὑπὲρ τε τῶν ἄλλων καὶ
ὑπὲρ σοῦ.

Ζῆσε διὰ τὸ μέλλον, ἀλλ' οὐχὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Πα-
ρασκεύαζε ἐν τῷ παρόντι ἐπιμελῶς καὶ προνοητικῶς τὰς
ἀπολαύσεις τῶν ἐλευσομένων ἡμερῶν. Σπεῖρε ἐν τῷ πα-
ρόντι διὰ τὸν ἐν τῷ μέλλοντι θερισμόν. Φυτεύων, ἔχεις
ἤδη τὴν ἡδονὴν τῆς φυτείας· οὐδεὶς ὁμῶς δύναται νὰ

γνωρίζῃ ἂν θέλεις ἔχει καὶ τὴν ἀπὸ τῶν καρπῶν ἡδονήν.
 Ἡ ζωὴ τοῦ σοφοῦ οὐδένα ἔχει χεიმῶνα. Ἡ παροῦσα ὥρα
 αἰείποτε ἐστὶ τῷ σοφῷ ἔαρ, καθ' ὃ αὐτὸς σπείρει ὠφελί-
 μους σπόρους, καὶ συγχρόνως φθινόπωρον, ἐν ᾧ οἱ πρότε-
 ρον σπαρέντες σπόροι φέρουσιν αὐτῷ ὠρίμους καρπούς.
 Ὁ σοφός ἐστι κύριος τῶν προνοητικῶν αὐτοῦ μεριμνῶν,
 οὐδαμῶς δὲ δοῦλος αὐτῶν. Ἐκάστη ὥρα ἔχει καὶ τὴν
 γλυκύτητα καὶ τὴν πικρίαν αὐτῆς· ἐκάστη ἡμέρα τὴν
 κακίαν αὐτῆς. Μάθε, ὡς ἡ μέλισσα, νὰ συλλέγῃς ἀπὸ
 παντός ἄνθους τὸ μέλι, ν' ἀφίνης δὲ ἐν τῇ κάλυκι πᾶσαν
 αὐτοῦ πικρίαν. Παρελθούσης τῆς ἡμέρας, παρῆλθε καὶ ἡ
 ταλαιπωρία αὐτῆς. Ὅποια μωρία τὸ νὰ φέρωμεν διὰ τοῦ
 φόβου ἀπὸ τοῦ μέλλοντος εἰς τὴν παροῦσαν ὥραν ὅλων
 τῶν μελλουσῶν ἡμερῶν τὰς κακίας, καὶ διὰ στεναγμῶν
 καὶ θλίψεων διηνεκῶν νὰ ἐκτείνωμεν ἐν τῷ παρόντι τὴν
 ἤδη παρελθούσαν συμφορὰν τῆς προτεραίας! Ὁ πόνος
 τοῦ παρόντος οὐδέποτε ἐστὶν ἀφόρητος, διότι τὸ πικρὸν
 ἀποτελεῖ μίαν μόνην στιγμὴν ἐν τῷ χρόνῳ. Τότε δὲ μό-
 νον καθίσταται ὁ πόνος αὐτὸς ἀνώτερος τῶν ἡμετέρων
 δυνάμεων, ὅταν ἐν τῇ αὐτῇ στιγμῇ ἐπισωρεύσωμεν ὅλας
 τὰς θλίψεις καὶ τὰς φροντίδας, τὰς ὁποίας ὁ Πλάστης ἡ-
 μῶν διένειμεν ἐν ἀπάσαις ταῖς ἡμέραις ἐνὸς ἐνιαυτοῦ
 ἡμῶν. Ὁ Θεός ἐστι πρᾶος καὶ ἐπιεικής· μόνη ἡ ἀνθρω-
 πίνη μωρία ἐστὶ σκληρὰ καὶ ἀπάνθρωπος.

Ἐὰν γινώσκῃς νὰ ζῇς ἐν τῷ παρόντι διὰ τὸ παρελθόν
 καὶ διὰ τὸ μέλλον, μάθε προσέτι νὰ ζῇς ἐν τῷ παρόντι
 διὰ τὸ παρόν. Τέρπου τοῖς παροῦσι δώροις τοῦ Θεοῦ
 μετ' ἀταράκτου γλυκυθυμίας. Ἐπραξας ὑπὲρ τοῦ μέλ-
 λοντος ὅ,τι ἐν σοὶ ἔκειτο νὰ πράξῃς; Διέταξας ὅ,τι ὤφει-
 λες νὰ διατάξῃς; Τότε ἀφαίρεσον ἀπὸ τῆς καρδίας σου

πᾶσαν περιττὴν μέριμναν. Θάρρει ἐπὶ Κύριον τὸν Θεόν σου· Αὐτὸς θέλει εὐλογήσει τὸ ἀγαθόν, τὸ ὅποιον πράττεις. Ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν ἀποτελεσθῶσιν αἱ ἐλπίδες σου, ἔσω σοι βέβαιον ὅτι καὶ τοῦτο ἐπ' ἀγαθῷ σοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἐγένετο. Αὐτὸς ἔδωκέ σοι τὸ βέλτιστον· σὺ ὁμῶς πολλάκις παραγνωρίζεις αὐτό. Ἔσο ὅλος τῇ διανοίᾳ περὶ τὴν παροῦσαν ὥραν μετ' ἀλύπου καὶ παιδικῆς προθυμίας. Ὁ Θεὸς φροντίζει κάλλιον σοῦ περὶ τῶν ἐπομένων ὥρων. Ἀντὶ νὰ ἐπιδιώκῃς ἐν τούτοις ἀκαταπαύστως τὰς ἀπολαύσεις, ἀντὶ νὰ σπεύδῃς πρὸς αὐτάς, ἀπόλαυε αὐτῶν. Ἀντὶ νὰ ἐπιποθῇς διηνεκῶς τὴν εὐτυχίαν, γενοῦ ἐκ τῶν ἐνόντων εὐτυχίης. Ἡ εὐτυχία, ἣν σοὶ παρέχει ἡ παροῦσα ὥρα, ἐστὶ βεβαίως ἡ καταλληλοτέρα εἰς τὰς παρούσας ἀνάγκας σου, εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασίν σου. Ἐὰν δὲ καταφρονήσῃς αὐτήν, οὔτε δύνασαι νὰ ἀντικαταστήσῃς αὐτήν, οὔτε σοὶ μένει ἄλλο τι, εἰμὴ μόνον τὸ αἰσθημα τῆς ἀθλιότητός σου.

Ζήτησε ἐν τῷ παρόντι καὶ λησμόνησον, ἐφ' ὅσον σοὶ εἶνε δυνατόν, ὅ,τι ὑπῆρξε καὶ ὅ,τι θέλει ὑπάρξει. Μὴ φοβοῦ δὲ ἐντεῦθεν νὰ ὑποπέσῃς εἰς ἐλαφρόνοιαν καὶ ἐπιβλαβῇ ἀφροντισίαν. Ἀληθῶς εἰπεῖν, τὸ παρελθόν, καθὼς καὶ τὸ μέλλον, ἀκαταμάχητον ἔχουσιν ἐπιρροὴν ἐφ' ἡμῶν, ἱσχυμένων ἀείποτε μεταξὺ ἀμφοτέρων. Μόλις ὅλη ἡ ἰσχὺς ἡμῶν ἀρκεῖ ἵνα ἀπαλλάξῃ ὅπωςοὺν ἡμᾶς τῆς μεγάλης αὐτῶν πιέσεως.

Ζήτησε ἐν τῷ παρόντι· ἄφες τὴν ἕνεκεν τοῦ παρελθόντος ἄνανδρόν σου λύπην· ἄφες τὸν μάταιον φόβον σου καὶ τὴν ἀνωφελῆ μέριμνάν σου περὶ τοῦ ἀβεδαίου τῶν μελλόντων χρόνων. Ἡ λύπη σου οὐδόλως ἐπαναφέρει εἰς τὴν ζωὴν τὰς σκιάς τοῦ παρελθόντος, ἡ δὲ φροντίς σου οὐ-

δαμῶς λύει τὸ αἰνίγμα τοῦ μέλλοντος. Χαῖρε ὡς παιδίων ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς, ἃ κέκτησαι, ὅσον σμικρὰ καὶ ὀλίγα καὶ ἂν ᾧσιν αὐτά. Πολύτιμα ἢ εὐτελῆ τὰ ἐξωτερικὰ πράγματα, δὲν περιέχουσιν αὐτὰ τὴν χαρὰν, ἀλλ' ἡ καρδιά δι' αὐτῶν παρέχει ἡμῖν τὴν χαρὰν. Ὁ κόσμος ὅλος κενὸς καὶ ἄχαρις φαίνεται εἰς τὸν ἀείποτε δυσμενῶς ἔχοντα πρὸς τὰ παρόντα, εἰς τὸν μὴ στέργοντα τοῖς ὑπάρχουσιν ἀγαθοῖς.

Μάθε νὰ ζῆς ἐν τῷ παρόντι. Ἀντὶ νὰ στρέφῃς διηνεκῶς τὰ νοερά σου βλέμματα πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ πρὸς τὰ ἔμπροσθεν, τέρπου τοῖς περὶ σὲ κειμένοις. Οὕτω θέλεις βιώσει, τοῖς ὀλίγοις ἀρκούμενος, καὶ θέλεις εἶσαι πλούσιος ἐν τῷ μέσῳ τῆς πτωχείας τοσούτων ἀπλήστων. Οὕτω θέλεις μετ' ἐκπλήξεως εὑρεῖ πηγὰς ἀγαλλιάσεως, ἔνθα πρότερον οὐδόλως ἤθελες εἰκάσει ὅτι ὑπάρχουσι, καὶ θέλεις λάβει εἰς οἶκτον τοὺς μωροὺς ἐκείνους, οἵτινες διώκουσι τιμὰς καὶ γήϊνα ἀγαθὰ, σωματικὰς ἡδονὰς καὶ ποικιλίαν ἀπολαύσεων, φήμην καὶ μεγαλοπρέπειαν, καὶ ὁμῶς οὐδαμοῦ εὐρίσκουσιν ὅ,τι ζητοῦσιν. Οἱ ἄθλιοι αὐτοί, ζῶντες διηνεκῶς ἐν τῷ μέλλοντι καὶ ζητοῦντες ἐν αὐτῷ ὅ,τι ἀναγκαίως μόνον ἐν τῷ παρόντι δύναται νὰ ὑπάρξῃ, οὐδέποτε εἰσιν εὐτυχεῖς.

ὦ θεῖε Διδάσκαλέ μου καὶ Λυτρωτά μου! ποσάκις παρεγνώρισα τὴν ζωὴν! Πόσῃν δὲ γαλήνην διαχέει ἐν τῇ ψυχῇ μου ἡ μελέτη μου αὕτη ἐπὶ τοῦ θεοῦ Σου τούτου λόγου· «Μὴ μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον· ἡ γὰρ αὔριον μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς. Ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς.» Ναὶ θέλω ἀναμιμνήσκεισθαι τοῦ λόγου Σου τούτου, ὅσάκις μάταιαι μέριμναι ἢ ἄκρατοι ἐπιθυμίαι ἔλθωσι νὰ

παράξωσι τὴν ἐνεστῶσαν εὐτυχίαν καὶ τὰς ἀπολαύσεις
τῆς παρούσης ὥρας. Γένοιτο, γένοιτο!

.....

ΡΑΑ΄.

Οἱ κυβευταὶ καὶ οἱ χαρτοπαῖκται.

« Καὶ σταυρώσαντες Αὐτὸν, διεμέριζον τὰ
ἱμάτια Αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον ἐπ' αὐ-
τὰ, τίς τι ἄρῃ. »

(Εὐαγγ. κατὰ Μάρκ. ΙΕ', 24).

Το χωρίον τοῦτο τῆς ἱστορίας τῶν παθῶν τοῦ Σωτῆ-
ρος ἡμῶν δικαίως εἰς ἀγανάκτησιν φέρει πᾶσαν εὐαί-
σθητον καρδίαν. Οὐδαμοῦ τοσοῦτον ἐκδηλοῦται ἡ δια-
φθορὰ τοῦ ἀνθρώπου, ὅσον ἐνταῦθα.

Ὁ Ἰησοῦς, ὁ ἀγιώτατος μεταξὺ τῶν θνητῶν, ἀπέθνη-
σκεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Ὁ ἀθῶος ἐγίνετο θῦμα ἐπονειδί-
στου θανάτου, καὶ ἐνῶ Αὐτὸς ἦν κρεμáμενος ἐν μέσῳ
κακούργων, καὶ ἔσταζεν αἷμα, καὶ ἔστέναζεν, ἐνῶ ὁ οὐ-
ρανὸς συνεκαλύπτετο καὶ οἱ ἄγγελοι ἐπένηθον, ἐνῶ πολ-
λοὶ ἐκ τοῦ λαοῦ ἔντρομοι ἠτένιζον πρὸς τὸ πάθος τοῦ Λι-
κίου, καὶ ἡ Μαρία, ἡ μήτηρ Αὐτοῦ, τετρωμένη τὴν
καρδίαν ὑπὸ ἀφάτου θλίψεως, ἔστατο παρὰ τῷ θνήσκον-
τι Υἱῷ, καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, Μαρία ἡ τοῦ
Κλωπᾶ, καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, καὶ Ἰωάννης ὁ μαθη-
τῆς Αὐτοῦ ἐκλειον καὶ περιεκύκλουν τὴν μητέρα τοῦ
Ἐσταυρωμένου καὶ παρεμύθουν αὐτήν, καίτοι αὐτοὶ πα-

ραμυθίας δεόμενοι, ἐνῶ γῇ καὶ οὐρανὸς ἐθρήνουν τὸν Θεάνθρωπον, ἄγριοί τινες ἄνθρωποι ἐκάθησαν ἐν μέσῳ αἱμάτων καὶ δακρύων ἀναίσθητοι, ψυχροὶ καὶ μόνον κέρδους ἐφιέμενοι, καὶ ἔβαλον κλῆρον ἐπὶ τὰ ἱμάτια τῆς ὠμῶς ἀναιρεθείσης ἀθωότητος. Οὔτε τὴν φρικτὴν τοῦ θανάτου ἀγωνίαν τοῦ Ἰησοῦ, οὔτε τὰς κατώχρους παρειάς, οὔτε τοὺς δεδακρυμένους καὶ πυροειδεῖς ὀφθαλμοὺς τῆς Μαρίας καὶ τῶν φίλων αὐτῆς εἶδον οἱ θηριώδεις ἐκεῖνοι στρατιῶται· εἶδον δὲ μόνον τὸν χιτῶνα τὸν ἄρραφον, τὸν ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαντὸν δι' ὅλου, εἶδον τὸ ἐλεεινὸν κέρδος, τὸν κλῆρον τῆς τύχης! Ὁ βαρὺς στεναγμὸς τοῦ θνήσκοντος ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν αὐτῶν οὐδόλως ἐτάραξεν αὐτούς. Ὁ ὀλοφυρμὸς καὶ ὁ θρῆνος ἀπηλπισμένης μητρὸς, οἱ λυγμοὶ τῶν οἰκείων καὶ τῶν φίλων, οὐδαμῶς συνεκίνησαν τὴν καρδίαν των· ἐπαιζον ἐπὶ τοῖς ἱματίοις τοῦ Ἰησοῦ, ἐκύβευον.

Εὐαίσθητοι ψυχαί, σεῖς φρίττετε! Σεῖς δὲν δύνασθε νὰ ἐννοήσητε τὴν ἀγριότητα, τὴν διαφθοράν ταύτην τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας! Καὶ πῶς; Ἀπὸ τῆς φρικτῆς ἐκείνης ἡμέρας τοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ οὐδὲν ἄρά γε ὅμοιον τῆς ἀπανθρώπου ἐκείνης πράξεως τῶν στρατιωτῶν συνέβη; Ἀρά γε ὑπὸ τὸν σταυρὸν τοῦ Σωτῆρος τοῦ κόσμου κατεστράφη ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἀπὸ τύχης καὶ λαχοῦ κέρδους, ἐξηφανίσθη ἀπὸ τῆς γῆς τὸ μέχρι μανίας πάθος τοῦ παίζειν τυχερὰ παίγνια;

Οὐχί, ἡ κακία αὕτη, ἥτις καταπνίγει ἐν τοῖς στήθεσι νεανιῶν, πλείστας παρεχόντων ἐλπίδας, τὸ σπέρμα παντὸς ἀγαθοῦ, ἡ κακία αὕτη, ἥτις βίᾳ ἀφαιρεῖ πᾶν αἶσθημα τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ γενναίου, ἐπικρατεῖ ἔτι καὶ νῦν μετ' ἀκαταμαχίτου ἰσχύος, περι-

πλέκει ἔτι καὶ νῦν διὰ τῶν ψευδῶν θελγήτρων τῆς εἰς τὰς παγίδας αὐτῆς πλείστους ἀπειρους νέους, σύρει ἔτι καὶ νῦν τὰ ἐλεεινὰ αὐτῆς θύματα εἰς τὴν ἄβυσσον τῆς ἀπογνώσεως καὶ στερεῖ ἀναριθμήτους ἀνθρώπους τὴν ὑγείαν, τὴν τιμὴν καὶ τὴν περιουσίαν αὐτῶν.

Τυφλούμενος ὑπὸ τῆς ἐλπίδος ταχέος, εὐκόλου καὶ μεγάλου κέρδους, ἢ προτρεπόμενος ὑπὸ τῆς ἀγανακτήσεως καὶ τῆς ὀργῆς ν' ἀνακτήσῃ διὰ νέων δοκιμῶν τῆς τύχης τὰ ἀπολεσθέντα, ὁ παίκτης ἐγκαταλιμπάνει κατὰ μικρὸν τὰ καθαρὰ αὐτοῦ αἰσθήματα καὶ τὰς ἀρίστας αὐτοῦ δόξας. Ὁσυχοὶ ἡδοναὶ οὐδὲν πλέον ἔχουσι θέλητρον διὰ τὸν εἰθισμένον εἰς σφοδρὰ πάθη τῆς ψυχῆς, διὰ τὸν μεμαθηκότα νὰ μετεωρίζηται πάντοτε μεταξὺ μεγάλου φόβου καὶ ἐλπίδος. Ὅ,τι ἐφαίνετο αὐτῷ ἄλλοτε μέγα, ἅγιον καὶ τερπνὸν δὲν δύναται πλέον νὰ πληρώσῃ τὴν ψυχὴν του, ὅφ' ἐνός καὶ μόνου κατεχομένην πάθους. Παίζει, καὶ ἂν ἔμελλε νὰ παραμελήσῃ τὰς σπουδαιότητας ὑποθέσεις· παίζει, καὶ οὐδεμίᾳ ἡμέρᾳ τῆς ἐβδόμαδος διαφέρει αὐτῷ· καὶ καθ' ἣν ὥραν βλέπει πάντας ἐν τοῖς ναοῖς λατρεύοντας τὸν Θεόν, αὐτὸς πρέπει νὰ παίζει.

Κρούουσι τὴν θύραν του οἱ πτωχοὶ καὶ κλαίοντες ζητοῦσι τὴν βοήθειάν του· ἀλλ' ἡ καρδίᾳ αὐτοῦ μένει κλεισμένη εἰς τὸ ἔλεος· αὐτὸς παίζει! Τὰ χρήματα, ἅτινα διακινδυνεύων ἐμπιστεύεται εἰς τὴν τύχην μιᾶς στιγμῆς, ἡδύναντο νὰ κατασῇσωσιν εὐδαίμονα πτωχὴν τινα οἰκογένειαν, νὰ σώσωσιν ἀπὸ τῆς ἀπελπισίας χήραν τινὰ μετὰ τῶν πειναλέων αὐτῆς τέκνων . . . αὐτὸς παίζει. Ἴσως ἡ ἰδίᾳ αὐτοῦ περιουσία σπουδαίως ἐσαλεύθη· ἴσως πιέζει ἤδη αὐτὸν τὸ βάρος τῶν χρεῶν καὶ ἡ σύζυγος

καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ στεροῦνται τῶν ἀναγκαίων ἐν τῷ οἴκῳ. Πάντων τῶν καλῶν ἔρημος, ἡ σύζυγος ματαίως καλεῖ τὸν σύζυγον αὐτῆς· αἱ φωναὶ τῶν τέκνων μάτην κράζουσι τὸν πατέρα . . . αὐτὸς παίζει. "Ἦθελε παίζει ὁ ἄθλιος καὶ ἐν ὄφει τοῦ Ἰησοῦ, θνήσκοντος ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἐν μέσῳ αἱμάτων καὶ δακρύων!

Λυπηρὰ πείρα διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι ἡ κακία αὕτη, ἥτις διαθρύπτει τὸν ἄνθρωπον καὶ καθιστᾷ αὐτὸν ῥάθυμον καὶ ἀναίσθητον πρὸς πᾶσαν ἀρετὴν, καὶ ἥτις ἐστὶν ἀναριθμήτων ἄλλων κακιῶν πηγὴ, ἐτι καὶ νῦν ἐστι κοινοτάτη παρ' ἡμῖν ἐν τε ταῖς ἀνωτέραις καὶ ἐν ταῖς κατωτέραις τάξεσι τοῦ λαοῦ, καὶ δυστυχῶς ὁσημέραι καθολικωτέρα γίνεται. Λυπηρὰ πείρα διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι διὰ τῆς κακίας αὐτῆς ἐτι καὶ νῦν καθ' ἐκάστην καταστρέφονται περιουσία, οἰκιακὴ εἰρήνη, εὐδαιμονία, τιμὴ καὶ ὑπόληψις πλείστων οἰκογενειῶν.

Εὐτυχής, ὅστις ἔμεινεν ἀπηλλαγμένος τοῦ ὀλεθρίου αὐτοῦ πάθους! Εὐτυχής, ὅστις εἰσέτι δὲν ὑπεδουλώθη ἐντελῶς αὐτῷ! Ἐὰν σπουδαίως ἀποβλέψωσιν εἰς τὰς μαύρας συνεπείας τοῦ αἰσχίστου αὐτοῦ πάθους, πλείσται ψυχαὶ θέλουσιν ἴσως διαφυλάξει ἑαυτὰς διὰ παντὸς ἀπ' αὐτοῦ ἢ καὶ ἀποσπάσει ἑαυτὰς ἀπὸ τοῦ κράτους αὐτοῦ.

"Ἦθελεν εἶσθαι ὑπερβολικοῦ ζήλου ἄτοπος ὑπερβολὴ τὸ νὰ καταδικάσῃ τις πᾶν εἶδος παιγνίου, ἰδίως δὲ ἐκεῖνα, ἅτινα εἰς ἀνάπαυσιν ἢ διασκέδασιν καὶ τέρψιν τοῦ πνεύματος χρησιμεύουσιν, ἴσως δὲ συγχρόνως καὶ πρὸς ἄσκησιν τῆς ἀγχινοίας, τῆς ἀστείότητος καὶ τοῦ φανταστικοῦ ἢ καὶ τῆς σωματικῆς ἐπιδεξιότητος συντελοῦσι.

Τὰ παίγνια αὐτὰ, ἄθῳα καὶ ὠφέλιμα, ἀνήκουσιν εἰς τὴν τάξιν τῶν συγκεχωρημένων ἡδονῶν, καθόσον δι' αὐ-

(ΤΟΜΟΣ Ε').

τῶν οὐδεὶς βλάπτεται, οὐδενὸς διαταράσσεται ἡ εὐδαιμονία. Καὶ αὐτὰ τὰ παίγνια τῶν χαρτίων καὶ τῶν κύβων, τὰ φρικτὰ αὐτὰ ὄργανα τοῦ μαρινώδους τοῦ παίζειν πάθους, οὐδόλως εἰσὶ κατακριτέα, ἐφ' ὅσον δὲν γίνεται κατὰχρησις αὐτῶν ἐπὶ ὑλικῇ ἢ ἠθικῇ βλάβῃ τῶν παιζόντων ἢ ἄλλων.

Τότε μόνον τὸ παίζειν καθίσταται καταφρονήσεως ἄξιον καὶ πλήρες κινδύνων, καὶ τούλάχιστον βεβαίως παύει τοῦ νὰ ᾔνε ἄθῳον, ἅμα δὲν ἔχη πλέον σκοπὸν τὴν διασκέδασιν τοῦ νοός καὶ τὴν ἀνάψυξιν τοῦ σώματος, ἀλλὰ εἰς ἀπόλαυσιν κέρδους ἀποβλέπη. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης γίνεται τὸ παίγνιον, οἷονδήποτε καὶ ἂν ᾔ, αὐτὸ, κλείς τοῦ μαύρου ταρτάρου, ἀπὸ τῶν ἀνεωγμένων πυλῶν τοῦ ὁποίου ἐξέρχεται πυκνοτάτη σπείρα ἀποτροπαίων κακιῶν, προθυμουμένων νὰ καταλάβωσι τὴν καρδίαν τοῦ θύματος αὐτῶν. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης διεγείρεται ἡ πλεονεξία, ὁ δὲ φόβος καὶ ἡ προσδοκία ἐξαιπατῶσι τὴν καρδίαν καὶ ταραττοῦσι τὴν γαλήνην τῆς ψυχῆς. Ἡ πλεονεξία, ἐν περιπτώσει κέρδους, φέρει τὴν ἐνδόμυχον ἐπιχαιρεκακίαν, ἥτις ἐπὶ τοσοῦτον ἀποβαίνει μεγαλειτέρα, ἐφ' ὅσον περισσότερον προσπαθεῖ τις νὰ κρύψῃ αὐτὴν ἵνα μὴ προσβάλλῃ τὸν παρ' αὐτοῦ ζημιούμενον. Ὁ δὲ μειονεκτῶν παίκτης λυπεῖται, ἀγανακτεῖ, δυσαρεστεῖται πρὸς ἑαυτὸν, μεμψιμοιρεῖ καὶ εἰς μεγάλην εὐρίσκειται ψυχικὴν ταραχήν. Ὅ,τι ἔμελλε νὰ παρέχῃ αὐτῷ ἡδονήν, μετετράπη εἰς δηλητήριον φάρμακον. Ἐν τούτοις τὸ δυστυχές αὐτὸ θῦμα τοῦ τυφλοῦ τυχαίου δὲν τολμᾷ νὰ φανερώσῃ τὴν κατατήκουσαν αὐτὸ λύπην, ὑπὸ φόβου μὴ ἐκτεθῇ εἰς τὴν χλεύην τῶν ἄλλων· διὸ καταφεύγει εἰς τὴν ὑπόκρισιν καὶ προσποιεῖται καὶ γελαῖ, ἐνῶ κρύφα

Ερύχει τοὺς ὀδόντας, καὶ δεικνύει πρόσωπον γαληνιαῖον, ἐνῶ ἐνδομύχως βλασφημεῖ καὶ καταρᾶται.

Ὅποια ἄλυσις πονηρῶν αἰσθημάτων καὶ κακιῶν αἰφνιδίως περιβάλλει καὶ περισφίγγει τὴν ἁθωοτέραν καρδίαν!

Διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς, οἱ χριστιανοὶ γονεῖς καὶ οἱ συνετοὶ παιδαγωγοὶ οὐδέποτε θέλουσιν ἐπιτρέψει τοῖς νέοις τὰ παίγνια τῶν χαρτίων καὶ τῶν κύβων καὶ πᾶν ἄλλο εἶδος παιγνίου, ἐνθα τὸ κυρίως κινεῖν ἐστὶ ταχεῖα μεταβολὴ τύχης, κέρδος καὶ ζημία. Τῆς καρδίας τῶν νέων οὕσης εὐερεθίστου καὶ εἰς ζωηράς ἐντυπώσεις ὑποκειμένης, πρὸς δὲ σπανίως στηριζομένης ὑπὸ σταθερῶν καὶ βεβαίων δοξασιῶν, ἤθελεν εἶσθαι τόλμη τυφλῇ, ἐλαφρόνοια ἀσύγγνωστος τοιαῦτα πάθη νὰ διεγείρωμεν ἐν αὐτοῖς. Σεβάσθητε, ἄνθρωποι, τὴν καθαρότητα τῶν νεανικῶν ψυχῶν. ὦ! τὴν καθαρότητα αὐτὴν μολύνετε, ὅτε ἀπερισκέπτως διὰ τῶν παιγνίων ἐνσπείρετε ταῖς ἀπαλαῖς τῶν νέων ψυχαῖς τὰ φθοροποιὰ σπέρματα τῆς πλεονεξίας καὶ τῆς αἰσχροκερδείας, τοῦ φθόνου, τῆς ὀργῆς καὶ τῆς ὑποκρίσεως. Μὴ ἀπολογεῖσθε, προφασιζόμενοι τὴν σμικρότητα τοῦ κέρδους ἢ τῆς ζημίας ἐν τοῖς παιγνίοις, ἅτινα ἐπιτρέπετε εἰς τὰ τέκνα ὑμῶν. Εἰς τὰ ὄμματα τῶν παιδίων καὶ τὰ ἐλάχιστα ἔχουσιν ἀξίαν· σεῖς δὲ πρῶτοι ἐμβάλλετε αὐτοῖς τὴν πρὸς τὸ παίζειν τὰ τυχερά κλίσιν· σεῖς πρῶτοι καθισᾶτε αὐτοῖς ἀγαπητὸν πάθος, τέως ἄγνωστον εἰς αὐτά. Φεῦ! οὐδόλως περὶ σμικρᾶς πρόκειται ἐνθήκης· παίζουσιν αὐτὰ τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς αὐτῶν καὶ τὴν μέλλουσαν αὐτῶν εἰρήνην.

Σπανίως γίνεται τις ἐν μιᾷ μόνῃ ἡμέρᾳ ἐμμανὲς παικτικῆς· γίνεται ὅμως κατὰ μικρὸν καὶ ἐφ' ὅσον ἐπαναλαμ-

βάνονται ἢ ἐν τῷ παίζειν ἡδονὴ καὶ αἱ πρὸς τοῦτο ἀφορμαὶ καὶ περιστάσεις. Ἀλλ' ἡ πρώτη ἡμέρα, ἐν ᾗ τὸ δέλεαρ τοῦ κέρδους ἤλκυσε τὸν παίζοντα πρὸς ἐξακολούθησιν τῆς λεγομένης αὐτῆς παιδιᾶς, ὑπῆρξε τὸ πρῶτον αὐτοῦ ὄημα πρὸς τὸν μέλλοντα ὀλεθρον. Ἀπὸ τῆς σιγμῆς ἐκείνης ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐπιθυμητικῶς ἐπιζητεῖ τὸ παίζειν· ἀπὸ τῆς σιγμῆς ἐκείνης αἱ ἐπαναλαμβανόμεναι ἀτυχίαι ἤττον ταραττούσιν αὐτόν. Ἦδη τυφλώττει αὐτὸν ἡ ἐλπίς μεγάλου κέρδους· ἤδη ἔλκεται ὑπὸ τῆς μεγάλης εὐκολίας τοῦ γεμίζειν ἀκόπως τὸ βαλάντιόν του χρυσοῦ· οὕτω γίνεται παίκτης διάπυρος, μανικός.

Πᾶν πάθος, ἡγουν πᾶσα ὑπερβολικὴ καὶ διαρκὴς τῆς ψυχῆς κλίσις, ἥτις ἀπάσας τὰς ἄλλας ιδέας καὶ αἰσθήσεις ἐπισκοτίζει, ἥτις οἷονεὶ προαρπάζει τὸν λόγον καὶ ἐπὶ τέλους καὶ ἄκοντα παρασύρει τὸν ἄνθρωπον, ἐστὶν ἁμαρτία. Ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὑπὸ τοῦ πάθους κατεχόμενος, δὲν κρατεῖ πλέον ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὥσπερ ὑπὸ ῥεύματος φέρεται ὑπ' αὐτοῦ καὶ συναπόλλυται αὐτῷ.

Ἀλλ' οὐδὲν πάθος τοσοῦτον εὐχερῶς κυριεύει τὸν ἀδύνατον ἄνθρωπον, ὅσον τὸ πάθος τῆς φιλοκερδείας· διὰ τοῦτο τοσοῦτον ἰσχυρὸν ἀποβαίνει αὐτῷ τὸ θέλγητρον τῶν τυχηρῶν παιγνίων. Ὁ ὑπὸ τοῦ πάθους τούτου κατεχόμενος ἀπώλεσε πᾶν αἶσθημα χρηστότητος καὶ δικαιοσύνης· οὐδόλως αὐτὸς σκέπτεται, ὅτι τὸ κέρδος του ἐπιφέρει τὴν καταστροφὴν τοῦ ἄλλου, ὅτι ἡ χαρὰ του γίνεται ἀπόγνωσις ἄλλων. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς παίζει ἵνα καταστήσῃ πτωχοὺς τοὺς πλησίον του καὶ πλουτίσῃ αὐτός! Ὡς ἀγία τοῦ Χριστοῦ θρησκεία, δύνασαι νὰ οἰκῇς ἐν ψυχῇ, ἥτις ἐγένετο ἐστία τοσαύτης διαφθορᾶς; Ποῦ ἐσιν ἡ τοῦ πλησίον ἀγάπη, ἣν ἐνετείλατο ὁ Ἰησοῦς;

Καθὼς ἡ ἀργία, αὕτη ἡ ἀρχὴ παντός κακοῦ, ἀποπλανᾷ πολλάκις τοὺς νέους εἰς τὰ παίγνια, οὕτω, καὶ ἔτι συνεχέστερον, τάνάπαλιν, τὸ πάθος τοῦ παίζειν ἐπάγει αὐτοὺς πρὸς τὸν ἄεργον καὶ ἀνειμένον βίον. Αἱ ὠφέλιμοι ἐνασχολήσεις καθίστανται αὐτοῖς ἀηδεῖς· ὁ ζήλος αὐτῶν πρὸς τὰ ἔργα τοῦ ἐπαγγέλματός των ἀπομαρτάνεται· οἱ λογισμοὶ των εἰσὶν ὅλοι τετραμμένοι πρὸς τὴν ὄραν τοῦ παιγνίου· τὴν δὲ ἐπιθυμίαν τοῦ ἐντίμου χρηματισμοῦ ἀντικαθιστᾷ τὸ ἀθέμιτον κέρδος. Τὸ παίζειν γίνεται κύριον ἔργον· ἄγρια διασκεδάσεις ἐν ἀκολάστῳ κοινωνίᾳ λαμβάνουσιν ἀναγκαίως τὸν τόπον τῆς ἀναπαύλης τῶν πόνων ἐν μέσῳ εὐγενῶν τέρψεων. Μάτην ζητεῖτε ν' ἀποτρέψητε τοὺς δυστυχεῖς ἀπὸ τοῦ ὀλέθρου αὐτῶν· μάτην ἀνακαλεῖτε αὐτοὺς εἰς τακτικὸν καὶ ἡσυχον βίον. Ἀνωφελεῖς ἀποβαίνουσιν αἱ σοβαραὶ ἀπειλαὶ τῶν πατέρων, αἱ δεήσεις καὶ τὰ δάκρυα τῶν μητέρων· οἱ ἐξαγριωθέντες ὑπὸ τοῦ πάθους καταγελῶσιν ὑμῶν ὡς ἀνιαρῶν διδασκάλων ἠθικῆς καὶ περιττολόγων νοουθετητῶν. Τὸ πάθος τοῦ παίζειν ἐγένετο μέθη, μανία· ἰλιγγιῶντες κατακρημνίζονται οἱ ἄθλιοι εἰς τὸ βάθος τῆς ἀβύσσου.

Ἴδὲ τὸ πρόσωπον τοῦ παίκτη· θέλεις εὐρεῖ ἐπ' αὐτοῦ τὰ ἔχνη πλείστων αἰσχυρῶν παθῶν. Καὶ πῶς ἡδύνατο ἄλλως νὰ ᾔηνε; Ὁ παίκτης ποτὲ μὲν τὰ πάντα κεκτημένος, ποτὲ δὲ πάντων στερούμενος, σήμερον δυνάμενος νὰ τρυφᾷ καὶ αὐριον εἰς ἀπελπισίαν περιερχόμενος, ἐστὶν ἔρμαιον διηνεκῶν φροντίδων καὶ ἀνησυχιῶν. Ἡ εἰρήνη ἔφυγε διὰ παντός ἀπὸ τῆς ψυχῆς του, αὐτὸς δὲ κατέστη ἀναίσθητος πρὸς τὰς εὐγενεῖς τοῦ βίου ἡδονάς. Ζῶν ἐν κακαῖς συναναστροφαῖς, διότι οὐδεὶς χρηστὸς δύναται

νὰ μετᾶσχη τοιούτου ἀτίμου βίου, διεφθάρη τὰ ἦθη. Μῖσος, θυμός καὶ ἔριδες, οἱ συνήθεις οὗτοι ἀκόλουθοι παντὸς τυχηροῦ παιγνίου, κατέλαβον ἤδη αὐτόν.

Τοσαῦτα καὶ τοσοῦτον σφοδρὰ πάθη, εἰς ἃ σχεδὸν καθ' ἐκάστην παραδίδεται ὁ παίκτης, κλονίζουσιν ἐπὶ τέλους κατ' ἀνάγκην καὶ τῶν ῥωμαλεωτέρων τὴν ὑγίαν. Αἱ ἀδιάκοποι διανυκτερεύσεις, ὁ καθεστηκὼς βίος, ἡ ἀταξία τῆς διαίτης κατασρέφουσι προϊόντος τοῦ χρόνου τὰς ζωτικὰς δυνάμεις. Ἡ ἀσθένεια τοῦ σώματος ἐπηρεάζει τὴν ψυχὴν καὶ φέρει τὴν ἐξασθένησιν τοῦ νοός. Τὸ πάθος τοῦ παιγνίου οὐ μόνον ἀφαιρεῖ ἀπὸ τῆς ζωῆς τὰς καθαρωτέρας αὐτῆς ἡδονάς, ἀλλὰ καὶ καταναλίσκει κατὰ μικρὸν αὐτὴν καὶ ἐλαττώνει τὴν διάρκειαν αὐτῆς.

Λεῖα γενόμενος ἡθικῆς ἀθλιότητος ὁ παίκτης, ζητεῖ ν' ἀποπλανήσῃ καὶ ἄλλους, νὰ καταστήσῃ καὶ ἄλλους κοινωνοὺς τοῦ αὐτοῦ πάθους, τῶν αὐτῶν κακιῶν καὶ τῆς αὐτῆς δυστυχίας. Μὴ ἀρκούμενος, ὅτι κατέστρεψε τὴν ἰδίαν του εὐτυχίαν, θέλει ν' ἀποστερήσῃ καὶ ἄλλους τῆς περιουσίας καὶ τῆς γαλήνης τῆς συνειδήσεώς των. Ὁ ἄθλιος σωρεύει ἐγκλήματα ἐπὶ ἐγκλημάτων! Ἀδιαφορεῖ ἂν διεγείρῃ τὸν οἶκτον τῶν χρηστῶν ἀνθρώπων, ἂν οἱ μὴ διεφθαρμένοι ἀποφεύγωσιν αὐτόν μετ' ἀποστροφῆς, ἂν ἡ ἐμπιστοσύνη τῶν συμπολιτῶν του ἡλαττώθῃ, ἂν τέλος ἀπώλεσε τὴν ὑπόληψιν πάντων. Ἀνερῥίφθη ὁ κύβος, ἔλαχε δὲ αὐτὸς τὴν φρικώδη αὐτοῦ εἰμαρμένην. Αἱ κακίαι του, συμπεφυκυῖαι αὐτῷ, κρέμονται ἀπὸ τοῦ τραχήλου του ὡς ἄχθος βαρύτατον καὶ παρασύρουσιν αὐτὸν ἀεῖποτε βαθύτερον πρὸς τὸν ὀλεθρον αὐτοῦ. Οὔτε νὰ σταθῇ, οὔτε νὰ ὀπισθοδρομήσῃ δύναται πλέον· ἀνάγκη πᾶσα νὰ φθάσῃ εἰς τὸ τέρμα. Περαιώνει δὲ τὸ στάδιον

τοῦ ἀθλίου αὐτοῦ βίου διὰ προώρου θανάτου ἢ ἔτι τρομερώτερον διὰ τῆς ἀπωλείας τῆς τιμῆς του καὶ τῆς περιουσίας του. Ἰσως, ὡς ἀπατεῶν ἢ σφετεριστῆς ἐμπιστευθέντων αὐτῷ χρημάτων, πιεζόμενος ὑπὸ τῆς δυστυχίας χρηστῆς οἰκογενείας καὶ ὑπὸ τοῦ βάρους τοῦ ἰδίου αὐτῆς αἵσχους, ἴσως, καταβασανιζόμενος ὑπὸ τοῦ ἐλέγχου τοῦ συνειδότος, ἐν ἀπελπισίᾳ καταλύει τὸν ἐλπεινὸν καὶ ἀνόσιον αὐτοῦ βίον δι' αὐτόχειρος θανάτου, ἢ φεύγει ἐκ τῆς πατρίδος του, διωκόμενος ὡς κακοῦργος ὑπὸ τῶν νόμων τῆς πολιτείας, διωκόμενος ὑπὸ τῆς ἰδίας του συνειδήσεως, διωκόμενος ὑπὸ τῶν κλαυθμῶν καὶ τῶν ὀδυρμῶν τῆς βαρυαλγούσης οἰκογενείας του, φεύγει δὲ ἐπὶ ξένης, ὅπου οὐδεὶς γνωρίζει αὐτὸν καὶ ὅπου θέλει ἀκολουθήσει αὐτὸν μέχρι τοῦ τάφου ἢ ἰδίᾳ αὐτοῦ ἐνοχῇ.

Τὰ ἄκρα καὶ φρικωδέστατα ταῦτα ἐπακολουθήματα τοῦ ὀλεθρίου τῶν τυχηρῶν παιγνίων πάθους δυστυχῶς δὲν εἶνε ἐκ τῶν σπανιωτάτων· ἀλλ' οὐδόλως τρομάζουσι τὸν ὑπὸ τῆς κακίας περιστοιχιζόμενον. Οὗτος νομίζει αὐτὰ πάντοτε ἐν ἀπωτάτῳ κείμενα, καὶ σαρδώνιον γελῶν, λέγει· «Ἀλλὰ δὲν θέλω εἰς τοιαύτην περιέλθει κατὰστασιν! »

Καὶ ὅμως τίς σοὶ ἐγγυᾶται περὶ τούτου; Ἡ παροῦσά σου εὐπραγία; Ἀλλ' αὕτη δύναται νὰ ἀλλοιωθῇ ἢ καὶ νὰ καταστραφῇ ὑπὸ τῶν συμβησομένων καὶ ὑπὸ τοῦ ἰδίου σου πάθους. Ἄρα γε τὸ ἐν σοὶ αἶσθημα τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ἠθικοῦ καλοῦ; Ἀλλὰ δυνατόν τὸ αἶσθημα τοῦτο ν' ἀμβλύνῃ ἢ ἔξῃς τοῦ κακοῦ παραδείγματος. Ἄλλοι, οἵτινες ἐσκέπτοντο καὶ παρεμυθοῦντο ὡς σὺ, ἐγιναν θύματα τῆς ἀπελπισίας, ἧς κατεγέλων ὥς περ σὺ.

Σύνελθε εἰς σεαυτόν· ἐξέτασον, ἂν εἰσέτι ᾔνη καιρὸς

νὰ σώσης τὸ καλλίτερον μέρος σου. Ἐξέτασον τὴν δύναμιν τοῦ πάθους σου, ἂν εἰσέτι ᾖσαι κύριος, ἢ ἂν κατέστης διὰ βίου δοῦλος αὐτοῦ. Ἐξέτασον τί λέγει ὁ ἀγαθός σου ἄγγελος. Ποσάκις ὁ προστάτης σου αὐτὸς ἐλυπήθη ἐπὶ τοῖς γινομένοις! Δὲν ἤκουσας τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἐν αὐτῇ τῇ συνειδήσει σου;

Τὸ πάθος τοῦ παίζειν δὲν σὲ ἀπεμάκρυνεν ἤδη ἀπὸ εὐγενεστέρων ἐνασχολήσεων; Δὲν σοὶ ἀφῆρσε πολυτίμους τινὰς ὥρας, τὰς ὁποίας ἠδύνασο καὶ ὤφειλες ν' ἀφιερῶσθαι εἰς ὠφελιμώτερα ἔργα; Δὲν ἐνέπεσες πολλάκις, ἕνεκεν τοῦ ἐλεεινοῦ αὐτοῦ πάθους, εἰς ἀμηχανίαν, ἢ δὲν ἔσχες λυπηρὰς στιγμάς; Δὲν ἤκουσες ἄρά γε τὰς δεήσεις καὶ τὰς νουθεσίας τῶν οἰκείων σου; Δὲν εἶδες ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἀγαπητῶν σου τὰ δάκρυα, ἅτινα ἀπέσπασεν αὐτοῖς ἢ ἀποδεδοκιμασμένη διαγωγή σου; Δὲν κατέλαβε ποτὲ τὴν ψυχὴν σου ὁ φόβος τῶν κακῶν συνεπειῶν τοῦ ὀλεθρίου σου πάθους;

Δύστηνε! ἡ ἀμηχανία σου, ἡ λύπη σου, ὁ φόβος σου, αἱ δεήσεις καὶ τὰ δάκρυά σου, τὰ πάντα οὐδὲν ἰσχυσαν παρὰ σοί;

Ἴσως τυχαῖόν τι φέρῃ ἐν τῇ παρούσῃ στιγμῇ ὑπὸ τὰ ὄμματά σου τὴν σελίδα ταύτην. Ἀλλ' ὅχι· τί λέγω; Δὲν ὑφίσταται τυχαῖον ἐν τῇ θεῇ δημιουργίᾳ. Ἐκ Θεοῦ ἡ νουθεσία αὕτη. Ἀναθάρρει λοιπὸν καὶ ἐξέτασον σεαυτόν. Ἡ ἡσυχία τοῦ βίου σου, ἡ χαρὰ τοῦ οἴκου σου, ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς σου, εἰσὶ βεβαίως ἄξιοι μιᾶς στιγμῆς σοβαρᾶς μελέτης.

Ἀνδρίζου καὶ ἔσο ἄξιος σεαυτοῦ! Γινώσκεις τὸ βέλτιον· προτίμησον αὐτό. Λάβε τὴν ἀνδρικὴν, τὴν γενναίαν ἀπόφασιν νὰ καταβάλῃς τὸ πάθος σου καὶ νὰ

ἐπανέλθῃς εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς. Μὴ βραδύνῃς τὴν στιγμὴν τῆς ἠθικῆς σου ἀναγεννήσεως, ἀλλ' ἀπόφυγε σήμερον ὅ,τι σήμερον ἀναγνωρίζεις κακόν, καὶ τοῦτο πάσῃ θυσίᾳ. Ἀρκεῖ αὐστηρὰ ἐπιμονὴ ἐπὶ τινὰς ἐβδομάδας, ἐπὶ ὀλίγους μῆνας, ὅπως νικήσῃς τὴν κατὰ σοῦ τοῦ ἰδίου νίκην.

Φεῦγε τὰς συναναστροφάς, τοὺς τόπους, τὰς ἀφορμὰς, δι' ὧν ἐπλανήθῃς καὶ δι' ὧν δύνασαι πάλιν νὰ πλανηθῇς καὶ νὰ δοκιμάσῃς αὖθις τὴν τύχην σου ἐν τοῖς παιγνίοις. Ἔσο αὐστηρότερος καὶ αὐτοῦ τοῦ δέοντος. Ἀπόφυγε καὶ αὐτὰ τὰ ἐπὶ σμικρᾷ ἐνθήκῃ παίγνια, διότι δύνανται νὰ διατηρήσωσι τὴν πρὸς τὸ παίζειν ὀλεθρίαν κλίσιν σου καὶ νὰ διεγείρῳσιν αὖθις ἐν σοὶ τὸ εἰσέτι μὴ ἐκριζωθὲν πάθος σου.

Ἐὰν δὲ μετὰ τοσαύτας προσπάθειας τὸ ἐλεεινὸν αὐτὸ πάθος πάλιν ζωηρὸν διεγείρῃται ἐν σοὶ, ἂν σὲ ἀπειλῇ νὰ σὲ καταστήσῃ ἐπιλήσμονα τῶν καλλιτέρων σου ἀποφάσεων, ἂν ἐπισκοτιζῇ τὴν ἐνθύμησιν τῶν δεινῶν, ἅπερ ἔνεκεν αὐτοῦ ὑπέστης, τότε ἔσο ἀνὴρ καὶ χριστιανός.

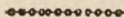
Τότε ἐνθυμήθητι τὴν δημοσίαν καταφρόνησιν, ἣτις συνοδεύει τὸν παίκτην· μέμνησο ὅτι οὕτω στερεῖσαι τῆς ὑπολήψεως τῶν χρηστοτέρων συμπολιτῶν σου· συλλογίσθητι τὴν ἀποδοκιμασίαν, τὴν λύπην, τὰ δάκρυα τῶν φιλτάτων σου, ὅταν σὲ ἴδωσι καταστρέφοντα τὴν εὐημερίαν των.

Ῥίψε, τέλος, ἐν βλέμμα ἐπὶ τῶν φρικτῶν συνεπειῶν τοῦ ὀλεθρίου αὐτοῦ πάθους παρὰ πλείστοις ἄλλοις. Ἰδὲ τὸν παίκτην ἐκεῖνον κακῶς τῷ σώματι ἔχοντα, κατησχυμμένον, ὑπὸ ἐνόχου συνειδήσεως τυπτόμενον καὶ σχεδὸν παράφορον. Ἀκουσίως ἀπὸ κακίας εἰς κακίαν περι-

πεσών, ἐλεεινός καὶ ἄθλιος, δὲν εὕρισκει πλέον ἀνάπαυσιν ἐν τῇ ζωῇ, δὲν ἔχει ἐλπίδα ἐν τῷ θανάτῳ. Ἐπέρχεται αὐτῷ ὥρα πεπρωμένη, σιγμὴ ἐσχάτης ἀπογνώσεως, καὶ ἡ ὑπὸ κακουργημάτων μεμιαμμένη χεὶρ του στρέφει τὸ ἐγχειρίδιον κατ' αὐτοῦ.

ὦ Θεέ, Θεέ ἅγιε καὶ δίκαιε! φοβεραὶ εἰσιν αἱ βουλαί Σου, ἀλλ' ἐνταυτῷ καὶ εὐεργετικάί! Ναί, ἀναγνωρίζω ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς γῆς λαμβάνει ἡ ἁμαρτία τὴν τρομερὰν αὐτῆς ἀμοιβήν.

Ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ ὑφίσταμαι ἐνώπιόν Σου, ὦ Θεέ μου, τὴν ἐπίσημον ταύτην ὑπόσχεσιν. Οὐδέποτε θέλω παραδώσει ἐμαυτὸν εἰς τὸ ὀλέθριον πάθος τῶν τυχηρῶν παιγνίων, εἰς τὴν πηγὴν αὐτὴν πλείστων ἄλλων ἁμαρτιῶν. Δὲν θέλω ἀγαπήσει εἰμὴ ἐκείνας μόνον τὰς διασκεδάσεις, αἵτινες οὐδόλως μολύνουσι τὴν συνείδησίν μου, οὐδὲ παρασκευάζουσι τῷ πλησίον μου ὥρας λύπης. Θέλω δὲ προτιμήσει πάντοτε εὐτελὲς κέρδος, μετὰ κόπου καὶ δι' ἐντίμου ἐργασίας ἀποκτώμενον, ἀντὶ μεγίστης περιουσίας, ἧς δύναμαι νὰ τύχω ταχέως καὶ εὐχερῶς καὶ αἰφνιδίως, ἐπὶ βλάβῃ ἄλλων, καὶ ἣν δὲν εὐλογεῖ ἡ δεξιὰ Σου. Καὶ ὁ εὐτυχέστατος παίκτης παίζει ἐπὶ τέλους τὴν γαλήνην τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Ἡ γαλήνη αὕτη τῆς ψυχῆς ἔστω μοι ἱερὰ, ὥς ὁ αἰώνιος λόγος Σου!

ΡΑΒ΄.

Τὸ αἶσθημα τῆς πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπης
παρὰ τοῖς ἔθνεσι.

« Δεῦτε καὶ ἴδετε τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ,
φοβερὸς ἐν βουλαῖς ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς
τῶν ἀνθρώπων. »

(Ψαλμ. ΞΕ΄, 5).

ΠΟΛΛΑΚΙΣ, ὅταν περιπέσω συμφορᾷ τινι ἢ ψευθῶ γλυ-
κειάς τινός ἐλπίδος, ἢ ὅταν ἀπερισκεψία τις εἰς ἀπορίαν
μὲ φέρῃ, ἢ ὅταν ὑπὸ ἐνδομύχου καταληφθῶ βαρυθυμίας
ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει τῶν ἀπολεισθέντων φιλτάτων μου, ἢ
ὅταν φοβηθῶ καὶ ἀποδειλιάσω περὶ τοῦ μέλλοντος, ἀνα-
λογιζόμενος κατ' ἐμαυτὸν τὴν κατάστασίν μου, λέγω·
« Διατί δὲν δύναμαι καὶ γὰρ νῦν ἡμαί φαιδρός; Πόσοι ἄλ-
λοι εἰσὶν εὐτυχέστεροί ἐμοῦ! »

Καὶ πάλιν ἔρχονται ὥραι, ἐν αἷς ζωηρότερον ἢ ἄλλο-
τε αἰσθάνομαι ὅλα τὰ καλὰ τῆς θέσεώς μου· ὥραι, καθ'
ἃς εὐφραίνομαι ἐπὶ τοῖς φίλοις καὶ ἐπὶ τοῖς φιλτάτοις μου
καὶ ἐπὶ τῷ βίῳ μου ἅπαντι, ὥραι, ἐν αἷς περιλαμβάνων
τῇ διανοίᾳ τὸ σύνολον τῶν στοιχείων, τῶν ἀποτελούν-
των τὴν ἐνεστῶσάν μου εὐτυχίαν, βλέπω σαφέστατα
τὴν εὐτυχίαν αὐτὴν καὶ οὐδαμῶς δέχομαι ν' ἀλλάξω αὐ-
τὴν πρὸς τὴν εὐτυχίαν τῶν μᾶλλον εὐδαιμόνων θνητῶν.
Κατὰ τὰς ὥρας αὐτὰς λέγω ἐν ἐμαυτῷ· « Τῷ ὄντι, τίς
ἐστὶν εὐτυχέστερος ἐμοῦ; Καὶ αὐταὶ αἱ μικραὶ δυσχέ-

ρειαι καὶ λύπαι ἐπικοσμοῦσι μᾶλλον τὸν βίον μου, εἰσὶν, οὕτως εἰπεῖν, ὥς αἱ σκιαὶ αἱ καθιστῶσαι λαμπρότερον τὸ φῶς εἰκόνοσ τινός. »

Πότε ἔχω δίκαιον; Ἴσως καὶ κατ' ἀμφοτέρας τὰς δικθέσεις τῆς ψυχῆς μου· ἴσως ἐν οὐδεμιᾷ αὐτῶν. Καὶ ἐπ' ἀληθείας, πόθεν γινώσκω ὅτι ἄλλοι εἰσὶν εὐτυχέστεροι ἐμοῦ; ἢ πόθεν γνωρίζω, ὅτι τῷ ὄντι οὐδεὶς ὑπάρχει εὐτυχέστερος ἐμοῦ;

Ἐὰν τῇ διανοίᾳ τεθῶ εἰς τὴν θέσιν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καὶ ἀκριβέστερον ἐξετάσω τὴν ἀληθῆ αὐτῶν κατάστασιν, θέλω βεβαίως πεισθῆ, ὅτι τὸ αὐτὸ ὄμμα, ὃ περ γελᾷ, ἔχει καὶ δάκρυα, ὅτι ἡ αὐτὴ καρδιά, ἣτις τοσοῦτον χαρμοσύνως πάλλει ὑπὸ τὴν πλήρη ἀπόλαυσιν τῆς εὐδαιμονίας τῆς, ἔχει καὶ ἀνησυχίας καὶ θλίψεις καὶ πληγὰς ἀφανεῖς.

Αἱ ἡμέραι τοῦ γέροντος διέρχονται, ὥς διέρχονται καὶ αἱ ἡμέραι τοῦ παιδός. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ ἐκείνου καὶ τούτου ἐστίν, ὅτι τοῦ προδεδικότος τῇ ἡλικίᾳ τὰ αἰσθηματὰ εἰσὶν ἡσυχαιότερα καὶ ἡμερώτερα τῶν αἰσθημάτων τῆς νεότητος. Ὁ μὲν γέρων, προσκεκολλημένος εἰς τὸν κόσμον, ζῇ διὰ τὸν κόσμον μετὰ τῶν σκέψεων καὶ τῶν φροντίδων του, τὸ δὲ παιδίον ὅλως ἀμέριμνον πρὸς τὸν κόσμον, ζῇ μόνον διὰ τῶν αἰσθημάτων του, ἐκτός μὲν τοῦ πραγματικοῦ κόσμου, ἀλλ' ἀπὸ τῶν προσφερομένων αὐτῷ παρὰ τοῦ κόσμου. Ὁ γέρων σύνοφρυς καὶ σκυθρωπὸς γίνεται, καὶ μετ' ὀλίγον πάλιν γελᾷ. Τὸ παιδίον φωνάζει καὶ κλαίει, καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν εὐθυμον πηδᾷ καὶ ἀγάλλεται. Λίαν εὐαίσθητοι ἄνθρωποι αἰσθάνονται ζωηρότερον πᾶν δυστύχημα· ἀλλ' εἰσὶ διὰ τοῦτο καὶ δυστυχέστεροι τῶν ἄλλων; Οὐχί· διότι τὰς τρυφεράς

χορδὰς τῆς καρδίας των κρούουσιν εὐκόλως καὶ αἱ ἐλά-
χισταί πνοαὶ τῆς εὐτυχίας καὶ τῆς χαρᾶς. Ψυχροὶ,
φλεγματικοὶ ἄνθρωποι δὲν προσβάλλονται ὑπὸ πάσης
σμικρᾶς ἐναντιότητος· μάλιστα δὲ καὶ ἐν τῷ μέσῳ με-
γάλων συμφορῶν διατηροῦσι πλειοτέραν τῶν ἄλλων γα-
λήνην καὶ ὑπερνικῶσι πᾶσαν ὑπερβολικὴν καὶ ματαίαν
λύπην· ἀλλ' εἰς διὰ τοῦτο καὶ εὐτυχέστεροι τῶν ἄλλων;
Οὐχί· διότι καὶ ἐν μυρίαις ἄλλαις περιστάσεσι μένουσιν
ἄγευστοι χαρᾶς καὶ πλείστας ἀγνοοῦσιν ἀπολαύσεις, αἷ-
τινες εὐαρέστους φέρουσι κινήσεις τῆς ψυχῆς τοῖς εὐαι-
σθητοτέροις. Ὁμοιάζουσιν αὐτοὶ πρὸς τοὺς μύωπας, οἵ-
τινες βλέπουσι μὲν ὀλιγώτερα ἀποτρόπαια πράγματα,
ἀλλὰ συγχρόνως πολλῶν στεροῦνται ἐπαγωγικῶν θαυ-
μάτων, ἅπερ ἤθελον ἶδει, ἰσχυροτέραν ἔχοντες τὴν ὄψιν.

Οὕτως ἔθετο ἡ σοφία τοῦ Δημιουργοῦ ἐν τῇ φύσει ἐκά-
στου ἐμφύχου ὄντος ἰσορροπίαν τινὰ τῆς ἡδονῆς καὶ τοῦ
πόνου, τῆς λύπης καὶ τῆς χαρᾶς. Μεταξὺ τῶν ἀντιθέτων
αὐτῶν αἰσθημάτων ταλαντεύονται τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ἔμφυχα
πλάσματα, τὸ μὲν ἀμοιροῦν λόγου ζῶον, ὠθούμενον ὑπὸ
τῶν τυφλῶν τῆς φύσεως ὁρμῶν, ὁ δὲ ἄνθρωπος, ὁδηγού-
μενος κατὰ τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ ὑπὸ τῆς πείρας, ὑπὸ τοῦ
νοῦ καὶ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ. Ἐπ' ἀληθείας ὁ
Θεὸς πάντα ἐν σοφίᾳ, πάντα καλῶς ἐποίησεν. Αὐτὸς
οὐδὲν ἐδημιούργησε πλάσμα ἵνα καταστήσῃ αὐτὸ δυσ-
τυχές.

Τὰ πάντα ἐν πάσῃ δικαιοσύνῃ πρὸς ἑαυτὰ καὶ πρὸς
τὸ σύνολον διετάχθησαν. Τὸ σύμπαν τῆς θείας δημιουρ-
γίας ἀποτελεῖ οὕτως εἰπεῖν ἄπειρον ταμεῖον χαρᾶς καὶ
εὐδαιμονίας, ὅθεν μυριάδες ἀνωτέρων καὶ κατωτέρων
ὄντων ἀντλοῦσι τὸ ἀνῆκον ἐκάστῳ μέρος. Ἐκαστον ὄν

προσέρχεται εἰς τὸ ἀνεξάντλητον αὐτὸ ταμεῖον καὶ ἀπο-
 λαύει ἐξ αὐτοῦ κατ' ἴδιον τρόπον, κατὰ τὰ δοθέντα αὐ-
 τῷ πρὸς ἀπόλαυσιν διάφορα ὄργανα. Δὲν δύναται τις
 νὰ εἴπῃ, ὅτι τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ ὄργανον ὑπερέχει τῶν ἄλ-
 λων· ἕκαστον εἶνε ἄριστον εἰς τὸ εἶδος αὐτοῦ καὶ τέλειον
 ὡς πρὸς τὸν προορισμὸν του. Ὡσαύτως δὲν δύναται τις
 νὰ εἴπῃ, ὅτι τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ ζῶον εἶνε τελειότερον ἢ
 ἀτελέστερον τοῦ ἄλλου· διότι ἕκαστόν ἐστι τέλειον ἐν τῷ
 γένει αὐτοῦ καὶ οὐδὲ δύναται νὰ ᾔνῃ ἄλλοιον πρὸς ἰδίαν
 αὐτοῦ εὐδαιμονίαν καὶ πρὸς πλήρωσιν τοῦ ἐν τῷ συνόλω
 σκοποῦ αὐτοῦ. Ἄν ὁ λέων, ὁ κύων, ὁ ἀετὸς ἢ ὁ ὄφις ἢ
 δύναντο νὰ χρῶνται, ὥςπερ ὁ ἄνθρωπος, λογισμῷ, δὲν
 ἤθελον κατανοήσει βεβαίως κατὰ τί ὑπερέχει αὐτῶν τὸ
 ἀσθενὲς τοῦ ἀνθρώπου σῶμα, τὸ γυμνὸν καὶ ἄοπλον, καὶ
 οὐδόλως ἤθελον ἐπιθυμήσει ν' ἀνταλλάξωσι τὴν φύσιν
 αὐτῶν ἀντὶ τῆς φύσεως τῶν ἄλλων ζώων. Ὁ λέων, ὁ
 ἄρχων τῆς ἐρήμου, ὑπερήφανος ἐν τῇ συναισθήσει τῆς
 ἰσχύος του, ἤθελε καταφρονήσει τὸ ἐν τῷ ἀέρι ἱπτάμενον
 πτηνόν, ἢ δὲ λεπτὴ καὶ θαυμαστῶς κατεσκευασμένη
 μυῖα ἤθελεν οἰκτείρει τὸν ἐντὸς τῶν κυμάτων ἰχθύον.
 Καθὼς ὁ ἄνθρωπος δὲν ἤθελε προτιμήσει τῆς ἰδίας αὐτοῦ
 ὑπάρξεως ἄλλου ἐπὶ τῆς γῆς πλάσματος τὴν ὑπαρξίν,
 οὕτω καὶ πάντα τὰ ἄλλα πλάσματα δὲν ἤθελον εὑρεῖ
 ἐπίζηλον τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Διότι ἕκαστον ὄν μόνον
 τὴν ἰδίαν αὐτοῦ φύσιν καλῶς γινώσκει καὶ μόνον τῇ βοή-
 θείᾳ τῶν ἰδίων αὐτοῦ αἰσθήσεων καὶ διὰ τῶν ἰδίων αὐ-
 τοῦ ὁρμῶν τὸν κόσμον βλέπει, ἀδυνατεῖ δὲ νὰ λάβῃ τὴν
 θέσιν τοῦ ἄλλου καὶ νὰ κατανοήσῃ τίνι τρόπῳ καὶ πῶς
 δεικνύεται τούτῳ ὁ κόσμος.

Χάριν τῆς σοφῆς ταύτης τῶν ὅλων συντάξεως, τῆς

ἀμεταπτώτως ὀρισθείσης καὶ συντηρουμένης ὑπὸ τοῦ παντοδυνάμου καὶ παναγάθου Δημιουργοῦ, ἕκασον πλάσμα Αὐτοῦ ἔλαβε τὸ δίκαιον μέτρον τῆς εὐδαιμονίας καὶ ἐγκατέστη ἐν τῷ προσήκοντι καὶ μᾶλλον καταλλήλῳ αὐτῷ τόπῳ. Διὰ τῆς αὐτῆς σοφῆς τῶν ὄλων συντάξεως πάντα τὰ τε ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα ἡμῖν μέρη τοῦ Σύμπαντος κατοικοῦνται ὑπὸ ζώντων πλασμάτων, καὶ αὐτὰ προσέτι τὰ μέρη, ἅτινα νομίζομεν ἀκατοίκητα. Ἐκαστον ὃν ἐτέθη συμφώνως πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ φύσιν ἐν ὀρισμένῃ κατοικίᾳ, ἣν οὔτε θέλει οὔτε δύναται νὰ ἐγκαταλείψῃ ἢ πρὸς ἑτέραν ν' ἀνταλλάξῃ. Τὸ πτηνὸν αἰωνίως μένει πιστὸν εἰς τὰ αἰθέρια ὕψη, ὁ ἰχθύς εἰς τὰ ὕδατα αὐτοῦ, ἡ τίγρις εἰς τὴν ἔρημόν της, ὁ ἄγριος τράγος καὶ ἡ δορκὰς εἰς τὰς ὕψηλὰς τῶν ὀρέων κορυφὰς, ἡ ἔλμινς καὶ ὁ ἀσπάλαξ εἰς τὰς ὑπογίους διόδους, τὰ ὄστρεα καὶ τὰ κογχία εἰς τὰς ὑφάλους πέτρας καὶ εἰς τὰ βάθη τῶν θαλασσίων καὶ τῶν ποταμίων ὑδάτων, ὁ τάρανδος εἰς τὰ χιονοσκεπῆ τῶν ὀρέων πεδία, ὁ πίθηκος εἰς τὰ δάση τῶν θερμῶν κλιμάτων. Ἐνεκεν τῆς αὐτῆς σοφῆς τῶν ὄλων συντάξεως, καίτοι διὰ τὸ πλῆθος μὴ ἀριθμουμένων τῶν ἐν τῷ ἐφικτῷ ἡμῖν κόσμῳ ζώντων πλασμάτων, ἅπαντα τὰ εἶδη καὶ γένη αὐτῶν εἰσι τὸ ἕτερον ἀπὸ τοῦ ἑτέρου κεχωρισμένα τε καὶ διακεκριμένα, καὶ, μολονότι τοσαῦτα παντοδαπὰ ὄντα οἰκοῦσιν ἐν τῷ αὐτῷ σμικρῷ χώρῳ πλησίον ἀλλήλων, τὰ μὲν εἰς τὸ πλάγιον, τὰ δὲ ἐντὸς ἢ ὑπεράνω τῶν ἄλλων, οὐδεμία ἐντεῦθεν προκύπτει σύγχυσις, οὐδὲν οὐδενὶ κωλύει τὴν πορείαν αὐτοῦ. Οὐδὲν τῶν ἀναριθμήτων αὐτῶν πλασμάτων ἐπιθυμεῖ τοῦ ἄλλου τὴν κατοικίαν, οὐδὲν τοῦ ἄλλου τὴν τροφήν, οὐδὲν τοῦ ἄλλου τὰς ἡδονάς. Ἐκαστον

γένος καὶ ἕκαστον εἶδος, ἀφρόντιστον περὶ τῶν λοιπῶν, εὐρίσκει ἄφθονα τὰ πρὸς συντήρησιν καὶ εὐδαιμονίαν αὐτοῦ. Ἐκαστον ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ἡ οἰκουμένη ἅπασα μετ' ὅλων αὐτῆς τῶν ἀπολαύσεων, αὐτοῦ μόνου ἔνεκεν ἐδημιουργήθη, καὶ ὅτι ὅλα τὰ λοιπὰ ὄντα εἰσὶ πάρεργα ἢ καὶ περιττὰ πλάσματα. Οὕτω τὰ πάντα ἔχουσιν ἴδιον κόσμον, οὕτω, ἵνα μὴ ὀμιλήσωμεν περὶ τοῦ μεγάλου τῆς δημιουργίας Συστήματος, καὶ ὁ σμικρὸς ἀστήρ, ὃν ἡμεῖς κατοικοῦμεν, τοσοῦτους περιλαμβάνει κόσμους, πολλάκις ἀοράτως διασταυρουμένους, ὅσα ὑπάρχουσιν ἐπ' αὐτοῦ ἀναρίθμητα εἶδη καὶ γένη ἐμφύχων ὄντων.

Ἡ εἰκὼν αὕτη, ἡ τοσοῦτον μεγάλη, καὶ ὁμῶς ἀκριβοῆς, φρίκην μοὶ ἐμποιεῖ· καὶ ὁ στοχασμὸς αὐτὸς, ὅσον φυσικὸς καὶ ἀπλοῦς καὶ ἂν ᾖ, πληροῖ τὴν ψυχὴν μου φόβου καὶ θαυμασμοῦ. Ἀπόλλυμαι ἐν ταῖς μυριάσι τῶν οἰκογενειῶν τῶν τοῦ Θεοῦ πλάσματων, ἀναγνωρίζω δὲ ὑπὸ ὅλως νέαν ὄψιν τὸ μεγαλεῖον τοῦ Πανυψίστου, τὸ μεγαλεῖον Ἐκείνου, ὅστις διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μοὶ ἀπεκάλυφθη ὡς Πατὴρ μου. «Δεῦτε, ὦ σεῖς οἱ σὺν ἐμοὶ δημιουργηθέντες, δεῦτε καὶ ἴδετε τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, φοβερὸς ἐν βουλαῖς ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων.» (Ψαλμ. ΞΕ', 3).

Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ἄνθρωπος περιεκλείσθη ἐντὸς ὠρισμένων ὁρίων, καὶ ἴδιον ὠρίσθη αὐτῷ στοιχεῖον, ἐν ᾧ ὀφείλει νὰ ζήσῃ, ἵνα εὐδαιμονῇ καὶ ὅπως ἡ ζωὴ αὐτοῦ μὴ ᾖ ὀχληρὰ ἢ καὶ κατασρεπτικὴ ἐτέροις πλάσμασιν. Ἀλλὰ πλουσιώτερος τῶν ἄλλων πλάσματων ἐν εὐλογίαις τοῦ Θεοῦ, καθὼς κεκλημένος νὰ γνωρίσῃ τὴν ἐξωτερικὴν φύσιν καὶ νὰ κρατήσῃ αὐτῆς, ὁ ἄνθρωπος ἐν οὐδενὶ χώρῳ

ξένος εὑρίσκεται. Αὐτός εἰσέρχεται εἰς τὴν ἄβυσσον τῶν θαλασσίων κυμάτων καὶ συλλέγει μαργαρίτας ἀπὸ τῶν πετρῶν, τῶν ἐν τῷ πυθμένι τοῦ ὠκεανοῦ. Αὐτός ἄνευ πτερῶν ἀνίπταται δίκην ἀετοῦ ὑπεράνω τῶν νεφῶν. Μόνα τὰ μέσα ἐλλείπουσιν αὐτῷ, οὐχὶ δὲ καὶ ἡ τόλμη, ὅπως ἀφήσῃ ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ τὴν γῆνιν σφαῖραν καὶ ἀναβῇ πρὸς τὴν σελήνην ἵνα ἐξετάσῃ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν κατασκευὴν τοῦ σεληναίου κόσμου. Αὐτός εἰσδύει διὰ τῶν ὑπονόμων αὐτοῦ εἰς τὰ ἔγκατα τῆς γῆς, ἔνθα οὐδὲν ἄλλο ζῶν πλάσμα φθάνει, καὶ ἐξάγει ἐξ αὐτῶν μέταλλα, ἅτινα οὐδέποτε εἶχον ἰδεῖ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας. Αὐτός ἀναρρίχᾶται καὶ ἀνέρπει ἐπὶ τὰς κορυφὰς τῶν αἰωνίως κεχιονισμένων ὑψηλῶν ὄρεων, ὅπου καὶ αὐταὶ αἱ ὄρειναὶ αἶγες δὲν πειρῶνται ν' ἀναβῶσιν. Ὁ ἄνθρωπος πανταχῇ οἴκοι εὑρίσκεται, οὐδαμοῦ δ' ἐστὶ ξένος. Ὁ ἄνθρωπος παρασκευάζει ἑαυτῷ ἀπολαύσεις, ὣν τὴν ὑπαρξιν οὐδέποτε ὑποπτεύουσι τὰ ζῶα· κατασκευάζει ποτὰ, ἅτινα ἡ φύσις δὲν προητοίμασε· ποιεῖ χρῆσιν πάσης τῶν ἄλλων πλασμάτων τροφῆς· ὣν δὲ αὐτός παμφάγον ζῶον, καταδιώκει τὰ πετεινὰ εἰς τὰ ὕψη τοῦ οὐρανοῦ, ἀρπάζει τὴν φάλαιναν ἐν τοῖς παγωμένοις τοῦ ὠκεανοῦ ὕδασι, καὶ διὰ τῶν σφαιρῶν ἢ τῶν βελῶν του καταλαμβάνει ἐν ταῖς ἐρήμοις τὰ ταχυπόρα θηρία.

Ὅντως κατάλληλος πρὸς ζωοποίησιν ἀπάσης τῆς γῆϊνης σφαίρας καὶ εὐσκοπὸς ἐστὶν ἡ σοφὴ τοῦ Θεοῦ διάταξις, καθ' ἣν ἕκαστον γένος καὶ εἶδος ζῶων συμφῶνως πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ κατασκευὴν καὶ φύσιν μόνον ἐν ὀρισμένῳ χώρῳ νὰ κατοικήσῃ δύναται, διότι οὕτω τὰ πολυπληθῆ ταῦτα πλάσματα μένουσι διεσκορπισμένα ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν καὶ οὐδέποτε ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνω-

θοῦνται πρὸς ὄλεθρον αὐτῶν. Ἀλλ' ἐπίσης σοφὸν καὶ οὐδὲν ἥττον πρὸς τὸν ὑψηλότερον τοῦ ἀνθρώπου προορισμὸν συνάδον ἐστὶ καὶ τὸ ὅτι, κατὰ θεῖαν οἰκονομίαν, ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ κατοικῇ πανταχοῦ τῆς γῆς. Εἰς τὰ διάφορα τῶν ζώων εἶδη ἐν μόνον ὠρισμένον κλίμα ἐστὶ πρόσφορον, καὶ μόνον ἐν τῷ κλίματι αὐτῷ εὐρίσκεται ἡ κατάλληλος αὐτοῖς τροφή. Τούναντίον ὁ ἄνθρωπος εὐρίσκει τὴν τροφήν του καὶ τὰς ἄλλας ἀπολαύσεις του ὑπὸ ὅλας τὰς ζώνας τῆς γῆς. Οἱ λέοντες, αἱ παρδάλεις, αἱ τίγρεις, οἱ πίθηκοι, οἱ ἐλέφαντες καὶ πλείστα ἄλλα ζῶα ἤθελον ἀπολεσθῇ ὁλοκλήρως ἐν τοῖς ὑπὸ πάγων καὶ χιόνος κεκαλυμμένοις πεδίοις τοῦ βορρᾶ. Ἀνάγκη αὐτοῖς ἀπαραίτητός ἐστιν ὁ καυστικὸς ἥλιος ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν των. Ἀπ' ἐναντίας ἡ λευκὴ ἄρκτος καὶ ὁ τάρανδος δὲν δύνανται νὰ ὑπάρξωσιν ἐν ταῖς θερμαῖς χώραις· ἤθελον ἀποθάνει τῆς πείνης ἐπὶ τῶν εὐφορωτέρων πεδιάδων, διότι ἡ φυσικὴ αὐτῶν τροφή, τὸ βρύον καὶ ὁ λειχὴν, μόνον ἐπὶ τῆς λυπρᾶς γῆς καὶ ἐπὶ τῶν χιονοβλήτων βράχων τῆς κατεψυγμένης ζώνης αὐξάνουσιν. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος οἰκοδομεῖ ἑαυτῷ κατοικίας ἐκ κλωνίων δένδρων εἰς τὰς ἀνύδρους καὶ ψαμμώδεις ἐρήμους καὶ δρέπει τὸ ἡδὺ καὶ ἀναψυκτικὸν κουκίμηλον ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ φοίνικος· σπείρει δὲ καὶ πολλαπλάσιον θερίζει τὸν πρὸς κατασκευὴν ἄρτου ἀναγκαῖον σῖτον ἐν τῇ σπορίμῳ γῇ τῶν εὐκράτων χωρῶν· κατοικεῖ ἐπὶ τῶν παραλίων τῆς παγωμένης θαλάσσης, σκάπτει δὲ ὑπογείως ὑπὸ τὴν χιόνα καλύβιον καὶ ἐναποτίθῃσιν ἑαυτῷ διὰ τὸν μακρὸν χειμῶνα τὴν ἐκ ταριχευτῶν ἰχθύων τροφήν του.

Σχεδὸν δὲ ἡδύνατό τις ἐν τούτοις νὰ φοβηθῇ μὴ αὐτὴ αὕτη ἡ ιδιότης τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἐπιτρέπουσα αὐτῷ νὰ

κατοικῇ ἐν ἅπασιν τοῖς κλίμασι, φέρη εἰς τὸ ἀντίθετον τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ ἀποτελεσμα, ἥγουν εἰς τὴν ἐπισώρευσιν τῶν ἀνθρώπων ἐν ἐνὶ μόνῳ τόπῳ τῆς γῆς. Ἰκανοὶ ὄντες ὡς ἐκ τῆς φυσικῆς αὐτῶν διαπλάσεως νὰ ζήσωσι πανταχοῦ τῆς γῆς, διατί μίαν ἡμέραν δὲν ἤθελον ἐπιθυμήσει οἱ ἄνθρωποι ν' ἀνταλλάξωσι τὰ ἄγρια καὶ τραχέα κλίματα ἢ τὰς καυματώδεις ἐρήμους τῆς διακεκαυμένης ζώνης πρὸς ἄλλας ὠραιότερας καὶ εὐκραεστέρας χώρας; ἢ δὲν ἤθελον ἀποφασίσαι νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰς ἀγόνους ἐρημίας, ἐν αἷς μόλις ἀποζῶσι πλανήτην καὶ ταλαίπωρον βίον, ἵνα μεταβῶσιν εἰς ἄλλας χώρας εὐφόρους καὶ πάντα τὰ πρὸς τὸ ζῆν εὐχερῶς καὶ ἀφθόνως παραγούσας; Ἄν ποτε τοιοῦτόν τι νὰ συμβῇ ἔμελλεν, ὅποια ὄντως φρικώδης μετανάστευσις τῶν λαῶν ἤθελε προέλθει! Ὅποιοι αἱματηροὶ πόλεμοι, ὅποιαι σφαγαὶ μετὰ τῶν ἐπερχομένων καὶ τῶν ἀπωθουμένων!

Καὶ ὅμως πολλῶν χιλιάδων ἐτῶν πείρα διδάσκει, ὅτι τοιοῦτος φόβος ἐστὶν ὅλως ἀβάσιμος· οὐχὶ βεβαίως διότι οἱ λαοὶ οἱ κατοικοῦντες ἐν ταῖς εὐγείοις χώραις εἰσὶ συνήθως ἰσχυρότεροι καὶ ἀνδρειότεροι τῶν ἄλλων καὶ ἐμποιοῦσι σέβας αὐτοῖς. Οἱ λαοὶ οὗτοι δὲν ὑπερέχουσι πάντοτε τῶν λοιπῶν· ἄλλως τε ἤθελον βεβαίως ὑποκύψει εἰς τὸν ἀνώτερον τῶν ἐπερχομένων ἀριθμόν. Οὐχὶ προσέτι διότι οἱ λαοὶ τῶν ἀγόνων χωρῶν δὲν γνωρίζουσι τὰ τερπνότερα καὶ εὐδαιμονέστερα τῆς γῆς μέρη. Περιηγηταὶ κατέστησαν αὐτοῖς γνωστὰ τὰ πλεονεκτήματα καὶ τὰς καλλονὰς τῶν μερῶν ἐκείνων· οὐδόλως δὲ ἀγνοεῖται ὅτι ἐν εὐκραεστέροις κλίμασιν ὑπάρχουσι πλεῖστα γαῖαι ἀκαλλιέργητοι καὶ σχεδὸν ἀκατοίκητοι. Οὐχὶ, τέλος, διότι οἱ ἄνθρωποι, ὑπὸ τοῦ ἐμφύτου αὐτοῖς αἰσθήματος

τοῦ δικαίου ὁδηγούμενοι, δὲν θέλουσι νὰ διώξωσιν ἀπὸ τῶν κατοικιῶν καὶ ἀπὸ τῶν κτημάτων αὐτῶν τοὺς ἀδελφούς των· ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἰσχυροτέρα τοῦ αἰσθήματος αὐτοῦ τοῦ δικαίου ἐστὶν ἡ πλεονεξία, μᾶλλον ἀκαταμάχητος ὁ ἀνηλεὲς ἐγωϊσμός παρὰ τοῖς ἀνθρώποις. Καὶ ὁμῶς τὰ ἔθνη δὲν ἐγκαταλείπουν τὰς κατοικίας των, ἀλλὰ μένουσιν ἐν τῷ τόπῳ τῷ ὀρισθέντι αὐτοῖς παρὰ τοῦ Δημιουργοῦ. Ἀλλ' οὐδὲ ζηλεύουσι τὰ ἔθνη τὰς ὠραιότερας χώρας, καθόσον ἕκαστος λαὸς εὐρίσκει τὴν πατρίαν γῆν πάσης ἄλλης προτιμητέαν καὶ ἂν πλείστας ἔχῃ ἐλλείψεις.

Δὲν εἶνε ἄρα ἀγρία τις καὶ ἀπλῶς ζωώδης τῆς φύσεως ὁρμὴ, ἣτις κρατεῖ τὰ ἔθνη τοσοῦτον γενῶς προσκεκολλημένα τοῖς τόποις, ἔνθα ἐγκατεσχέθησαν, δὲν εἶνε ὁ φόβος, δὲν εἶνε ἡ συνείδησις τοῦ δικαίου, ἣτις ἀποτρέπει αὐτὰ νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν πατρίαν αὐτῶν γῆν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τῆς πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπης. Ὁ ἀόρατος καὶ ὄντως θεῖος αὐτὸς δεσμός τοσοῦτόν ἐστιν ἰσχυρός, ὥστε καθίστησι πάντα ἄνθρωπον ἀδιάφορον μὲν πρὸς τὰ πλεονεκτήματα τῶν ἄλλων τόπων, λίαν δ' εὐαίσθητον πρὸς τὰ ἐλαττώματα αὐτῶν, ἐνῷ ἀπ' ἐναντίας ποιεῖ ἡμᾶς παρορατικούς τῶν ἐλλείψεων τῆς γενετείρας γῆς καὶ παριστᾷ πλήρη θελήτρων τὸν πατριὸν οὐρανόν.

Ἐπ' ἀληθείας ἡ δύναμις τῆς πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπης ἐστὶ τοσοῦτον θαυμαστὴ καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους τοσοῦτον ἔκτακτα, ὥστε δικαίως θεία πρέπει ν' ἀποδοθῇ εἰς αὐτὴν ἀρχή. Καὶ ἐν τούτῳ φαίνεται ὁ δάκτυλος τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ἀγαπῶσι μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἐκεῖνα τὰ μέρη τῆς γῆς, εἰς οἷα ἄλλα ἑκατομμύρια ἤθελον

θεωρήσει μέγα δυσύχημα νὰ κατοικήσωσιν. Οὕτω πανταχοῦ ὁ Θεός ἐστὶ Θεός. Αὐτὸς μόνος πανταχοῦ εἶνε μέγας, σοφός, πλήρης ἀγάπης, ἀκατάληπτος! « Δεῦτε καὶ ἴδετε τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, φοβερὸς ἐν βουλαῖς ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων! »

Αὕτη ἡ τῆς πατρίδος ἀγάπη, ἥτις ἐστὶν ἔμφυτος ἀ-
 πασι τοῖς λαοῖς, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἔργον καὶ
 προϊόν τῆς συνηθείας. Ἡ ἀγάπη αὕτη ἐστὶν ἄλλο τι, ἢ
 ἀπλῆ συνήθεια, ἐστὶ τι ἀνώτερον ἀπλῆς ἔξεως. Τοῦτο
 ἀποδεικνύει ἀρκούντως πολυχρόνιος καὶ μυριάκις ἐπανα-
 ληφθεῖσα πείρα. Ἀναρίθμητοι ἄνθρωποι ἐγκαταλείπουσι
 τὰς πατρίδας των ἵνα ζητήσωσιν ἐπὶ ξένης τὸν ἄρτον
 αὐτῶν ἢ καὶ πλοῦτον· ἀπέρχονται εἰς τὰς ὠραιότερας
 τῆς γῆς χώρας καὶ διαμένουσιν αὐτόθι ἐπὶ μακρόν, πολ-
 λάκις τὸ μεγαλειότερον μέρος τοῦ βίου των, καὶ ὁμῶς τε-
 λευταῖον πάντοτε ἐπιστρέφουσιν εἰς τὴν πατρίδα, ἥς ἀ-
 πέμαθον τὰς συνηθείας καὶ τὴν δίαιταν. Ὁ κάτοικος
 τῶν Ἀλπεων, ὁ ἀνατεθραμμένος ἐπὶ τῶν ἀγρίων καὶ
 χιονοσκεπᾶστων πετρῶν, πάσχει νοσταλγίαν ἐν τοῖς εὐ-
 φόροις πεδίοις, ἐν ταῖς πλουσίαις καὶ πολυανθρώποις πό-
 λεσιν, ἐντὸς λαμπρῶν μεγάρων, ἐν μέσῳ πολλῆς ἀφθο-
 νίας. Δὲν δύναται ὁ ἐλθετὸς αὐτὸς ν' ἀγαπήσῃ τὴν ξέ-
 νην γῆν, πρὸς ἣν αἰείποτε μένει ξένη ἡ καρδιά του. Τῆς
 πετρώδους αὐτοῦ κοιλάδος μὴ ἐπαρκούσης νὰ θρέψῃ αὐ-
 τόν, ἀναγκάζεται νὰ ἐγκαταλείψῃ αὐτὴν ὅπως ζητήσῃ
 τὸν ἄρτον αὐτοῦ ἐν ἄλλαις ἀπομεμακρυσμέναις χώραις·
 ἐργάζεται δὲ καὶ συλλέγει, καὶ εἶτα ἐπιστρέφει, ἵνα ἀπο-
 λαύσῃ τοῦ προϊόντος τῶν κόπων του ἐν τῇ ἀγόνῳ αὐτοῦ
 κοιλάδι. Ὁ φίλεργος ἀστὸς ἐγκαταλείπει ἕνεκεν ἐπιθυ-
 μίας μεγαλειτέρου κέρδους τὴν πατρίδα του, διαπλέει

τὸν ὠκεανόν, ἀποικεῖ ἐν χώρᾳ εὐδαίμονι, διέρχεται τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ βίου αὐτοῦ ἐμπορευόμενος καὶ χρηματίζων, καὶ ἐπὶ τέλους, πολλὰ μὲν χρήματα κεκτημένος, εὐδαιμονίας δὲ στερούμενος, ἐπανέρχεται εἰς τὴν πατρίαν γῆν, εἰς τὴν μικρὰν αὐτοῦ πόλιν, ὡς εἰς τὴν μόνην πηγὴν τῆς ἀληθοῦς αὐτοῦ εὐπραγίας. Ἀπὸ τῶν δυσχειμέρων ἀκτῶν καὶ ἀπὸ τῶν χιονοσκεπῶν καὶ ἐρήμων πεδιάδων τῆς ἄρκτου πλεῖστοι νέοι μετέβησαν εἰς τερπνοτάτους τόπους, εἰς πόλεις πλουσίας καὶ πολυανθρώπους, ὅπως τύχωσιν αὐτόθι τῆς ἐκεῖ ἀκραζούσης παιδείας. Ὀδοιπόροι ἦλθον ἐν τῇ ἡμετέρα χώρᾳ ἀπὸ τῆς διακεκαυμένης ζώνης καὶ εὖρον παρ' ἡμῖν, ἀντὶ ψαμμυδῶν ἐρήμων, εὐθαλεῖς λειμῶνας, ἀντὶ ἀγρίων θηρίων καὶ τρομερῶν ὄφρων, ἡμερὰ καὶ εἰρηνικὰ ποίμνια, ἀντὶ παντοίων στερήσεων, ποικίλας ἀπολαύσεις ὑπὸ τῆς φύσεως καὶ ὑπὸ τῆς τέχνης παρεχομένας. Ἀλλὰ μετὰ πολυχρόνιον ἐν μέσῳ ἡμῶν διαμονήν, ὁ κάτοικος τῆς ἄρκτου ἐπέστρεφε χαίρων καὶ πλήρης πόθου πρὸς τὴν παγετώδη χώραν, ἔνθα τὸ διηνεκὲς ψῦχος μόλις ἐπιτρέπει εἰς δένδρια τινὰ νὰ πρασινίσωσι, καὶ ὁ κάτοικος τῶν τροπικῶν ἐζήτει τὸ πάτριον ἔδαφος, τὸ ὑπὸ τοῦ ἡλιακοῦ καύσωνος ἀνηλεῶς κατακαϊόμενον.

Τίς ἐξ ἡμῶν ἤθελεν ἀνταλλάξει διὰ παντός τὴν πατρίδα του πρὸς τὰς ψυχρὰς ἐρημίας τῆς ἄρκτου, ἔνθα ὁ αἰώνιος χειμὼν ἐπεκτείνει τὸ ἐντάφιον αὐτοῦ σρῶμα ἐπὶ τὰς μαύρας καὶ γυμνὰς γαίας, ἔνθα ἐξάμηνος νῦξ ἐξάμηνον διχδέχεται ἡμέραν, ἔνθα ὁ ἄνθρωπος, ἐνδεδυμένος τὴν δορὰν τῶν ὑπ' αὐτοῦ πεφονευμένων ἄρκτων, ὁδηγεῖ τὸ ἀκάτιόν του ἐν μέσῳ μαινομένης τρικυμίας καὶ μεταξὺ τῶν ἐκ κρυστάλλου πλακῶν, περὶ τοῦ βίου κινδυ-

νεύων, ἵνα τὸν βίον διασώσῃ διὰ τῆς ἀλιδείας ἰχθύων, τῆς μόνης αὐτῷ ἐφικτῆς τροφῆς; Καὶ ὁμῶς ἐκεῖ κατοικοῦσιν εὐδαίμονες πλεῖσται οἰκογένειαι, αἵτινες οὐδόλως ζηλεύουσιν ἡμῖν ὅσα ἡμεῖς πλεονεκτήματα ἡμέτερα ἀποκαλοῦμεν. Τίς ἐξ ἡμῶν ἠθέλεν ἀνταλλάξαι τοὺς ἡμετέρους χαρίεντας τόπους ἀντὶ τῶν καυστικῶν ἐκείνων κλιμάτων, ὅπου αἱ κατὰ κάθετον πίπτουσαι ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου διαπυροῦσι τὸν φλοιὸν τῆς γῆς, ὅπου σπανιώτατόν ἐστι τὸ πηγαῖον ὕδωρ, ὅπου ποτὲ μὲν ἀδιάκοπος καύσων ὁλόκληρον τὴν φύσιν νὰ καταστρέψῃ ἀπειλεῖ, ποτὲ δὲ πολύμηνοι ὄμβροι παρ' ὀλίγον καθολικὴν ἐπιφέρουσι σῆψιν καὶ διάλυσιν, ὅπου ἤτε θερμότης καὶ ἡ ὑγρασία γεννῶσιν ἀναρίθμητα πλήθη παντοίων ζωαρίων, λυμαινομένων τὸν αὐτόθι οἰκοῦντα ἄνθρωπον, τὸν ἠναγκασμένον προσέτι ν' ἀντιπαλαίῃ διηνεκῶς πρὸς παμπληθῆ καὶ τρομερὰ τῶν ἐρήμων θηρία; Καὶ ὁμῶς κἀκεῖ ζῶσι καὶ εὐδαιμονοῦσι πλεῖστοι ἄνθρωποι, καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι ζηλοῦσι τὴν ἡμέτεραν πατρίδα ὅσον ἡμεῖς ζηλοῦμεν τὴν χώραν αὐτῶν.

Ἡ θαυμαστὴ αὕτη πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπη δικαίως ἐξομοιοῦται τῇ ἀγάπῃ, ἣν ἔχει τὸ βρέφος πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ, ἡ μήτηρ πρὸς τὸ βρέφος αὐτῆς. Μάτην προσφέρεις εἰς τὴν μητέρα ἀντὶ τοῦ τέκνου της ἄλλο βρέφος ὠραιότερον καὶ πνευματωδέστερον· αὕτη ἀπορρίπτει τὸ προσφερόμενον. Ἡ μεγάλη, ἡ ἀνεξάντλητος ἀγάπη της μόνον εἰς τὸ τέκνον της ἀνήκει.

Πῶς δὲ νὰ ἐξηγήσω τὴν ἀρχὴν τῆς ἀγάπης ταύτης, ἀφοῦ οὐδαμῶς δύναμαι ν' ἀποδώσω αὐτὴν εἰς φυσικὴν ὁρμὴν ἢ εἰς ἀπλὴν ἐξιν, ἔτι δὲ ὀλιγώτερον δύναμαι νὰ θεωρήσω αὐτὴν ὡς προῖόν σκέψεως;

Ἡ ἀγάπη τῆς πατρίδος ἔχει τὴν πρώτην αὐτῆς πηγὴν ἐν ταῖς πρώταις ἐντυπώσειςι καὶ ἐν ταῖς πρώταις ιδέαις τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τοῦ βίου τὰ πάντα προξενοῦσιν ἰσχυροτέρας ἐντυπώσεις ἐπὶ τοῦ νεαροῦ νοός, ἐπὶ τῆς ἀπαλλῆς καρδίας καὶ ἐπὶ τῆς ζωηρᾶς φαντασίας, ἢ κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους· αἱ δὲ ἐντυπώσεις αὗται μένουσιν ἀνεξίτηλοι. Τὸ παιδίον συνοικειοῦται ἐντελῶς τοῖς περὶ αὐτὸ πράγμασιν· ἡ φαντασία του δίδει ζωὴν εἰς τὰ πάντα, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἄψυχον φύσιν. Τὸ παιδίον παίζον ποιεῖ φιλίαν μετὰ τῶν θάμνων, μετὰ τῶν οἰκιῶν, μετὰ τῶν ὁρέων καὶ τῶν ἄλλων τόπων, ἀπαραλλάκτως ὡς εἰς φιλίαν παραλαμβάνει τὰς κηρίνας κόρας καὶ τὰ ἄλλα αὐτοῦ παίγνια. Τὸ παιδίον παρατηρεῖ τὴν φύσιν ἐκάστης ἡμέρας, ἐκάστης ὥρας τοῦ ἔτους, ἐκάστης ἐνασχολήσεως ἐν τῷ οἴκῳ ἢ ἐν τοῖς ἀγροῖς καὶ ἀνακαλύπτει πανταχεῦ ἀπόρρητα θέλγητρά, ἅτινα μένουσιν ἀπαρατήρητα τοῖς προβεβηκόσι. Δύναται τις νὰ παρομοιάσῃ τὸ παιδίον φυτῷ νοῦν ἔχοντι, ὃπερ ῥιζοβολεῖ ἐφ' ὅλων τῶν στοιχείων τῆς ζωῆς καὶ διὰ τῶν κλάδων του περιβάλλει πάντα τὰ ἀντικείμενα. Αὐτὸ συναυξάνει, οὕτως εἰπεῖν, μετὰ τῶν περικυκλούντων αὐτὸ πραγμάτων καὶ συνταυτίζεται αὐτοῖς. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ψυχὴ τοῦ παιδίου προσηλωταὶ τρυφερώτατα τοῖς πᾶσι, τὰ πάντα πρὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ πληρέσματα συμφωνοῦσιν.

Ἀλλὰ προβαίνων τῇ ἡλικίᾳ ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰς ἐκυτὸν περικλείεται. Νῦν ἄλλας ἔχει σχέσεις καὶ φιλίας, οὐχὶ ἐκείνας, ἃς εἶχε πρὸς τὰ ἄψυχα ὄντα, τὰ περικυκλούντα αὐτόν. Νῦν δὲν δύναται πλέον νὰ παραδοθῇ ὡς ἄλλοτε τοῖς παιγνίοις τοῦ ἰδίου αὐτοῦ

φανταστικοῦ· αἱ φροντίδες καθιστῶσιν αὐτὸν ἀδιάφορον πρὸς τὰ ἐξωτερικὰ πράγματα, οἷς μόλις προσέχει τὸν νοῦν. Ὀλόκληρος πινακοθήκη ἀριστουργημάτων τῆς τέχνης μόλις παρέχει εἰς τὸν ἄνδρα τὴν ἡδονήν, ἣν ἐπροξένει αὐτῷ ὡς παιδίῳ ἡ ὄψις μιᾶς μόνης μικρᾶς καὶ ἀτέχνου εἰκόνης. Ὀλόκληρος νυμφικὸς κόσμος ἢ πλούσια ἐπιπλα καὶ πολύτιμα σκεύη δὲν θέλγουσι πλέον τὴν παρθένον καὶ τὴν γυναῖκα, ὅσον θέλγει τὸ κοράσιον χρωματισμένη τις ταινία. Οὕτω ὁ ἐν ἡλικίᾳ ἄνθρωπος, ὅλος περὶ τὰ ἔργα καὶ τὰς παντοίας αὐτοῦ ἐνασχολήσεις ὢν, καθίσταται τρόπον τινὰ τυφλὸς πρὸς τὰ ἐκτὸς αὐτοῦ· πλεῖστα αὐτὸς παρορᾷ, ὅσα τὸ παιδίον παρατηρεῖ καὶ καταμανθάνει. Ὅσα περικυκλοῦσι τὸν ἐν ἡλικίᾳ ἄνθρωπον ὀλίγην προξενοῦσιν αὐτῷ ἐντύπωσιν· ἀλλ' αἱ πρῶται ἐντυπώσεις τῶν παιδικῶν χρόνων διατηροῦνται ἐν ὅλῃ τῇ ζωηρότητι αὐτῶν καὶ οὐδαμῶς ἐξαφανίζονται, καὶ ὅταν ἡ ἀνάμνησις αὐτῶν διὰ τοῦ χρόνου ἀμβλυθῇ. Ἀδύνατον δὲ εἶναι αἱ ἐντυπώσεις ἐκεῖναι παντελῶς νὰ ἐξαλειφθῶσι, διότι ἔσχον ἀποτελεσματικὴν ῥοπὴν ἐπὶ τῶν αἰσθημάτων τοῦ ἀνθρώπου καθὼς καὶ ἐπὶ τῆς μετὰ ταῦτα διευθύνσεως τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ· ὁ δὲ προβεβηκὼς ἄνθρωπος τοιοῦτός ἐστιν, οἷος ἐγένετο ἐν τῇ ἀπαλῇ ἀρχῇ τῆς ζωῆς καὶ ἐν τῇ πρώτῃ ἀναπτύξει τῆς αὐτουργίας του. Διὰ τοῦτο ὁ ἄνθρωπος διατηρεῖ καὶ ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις, πολλάκις καὶ ἐν ἀγνοίᾳ, τὰς πρώτας αὐτοῦ κλίσεις καὶ προτιμήσεις. Διὰ τοῦτο καὶ ἀνδρωθεὶς δύναται μὲν νὰ ἀπαντήσῃ ἐν τῇ ξένῃ γῇ τόπους θελκτικωτέρους καὶ ὠραιότερους τῆς ἰδίας αὐτοῦ πατρίδος, ἀλλ' οἱ τόποι αὗτοι ὀλιγωτέραν ποιοῦσιν αὐτῷ ἐντύπωσιν, ἢ ἡ φιλτάτη πατρίς, πρὸς ἣν συνάδει αὐτὴ ἡ φύσις αὐτοῦ.

Οὕτως ἐξηγεῖται διατί καὶ γέροντες ὑπὸ δεινοῦ κατέ-
χονται πόθου τῶν τόπων ἐκείνων ἐνθα ἔπαιζον κατὰ τοὺς
παιδικοὺς αὐτῶν χρόνους, καὶ ἄνδρες, ἐν ᾧ τῆς χώρας,
ἐν ᾗ διῆλθον τὴν νεότητά των καὶ ἀφ' ἧς πρὸ πολλοῦ ἐχω-
ρίσθησαν, καταλαμβάνονται ὑπὸ αἰσθήματος, ὅπερ οὔτε
νὰ περιγραφῇ οὔτε νὰ συγκριθῇ πρὸς ἄλλο αἶσθημα δύνα-
ται. Οὕτως ἐξηγεῖται διατί ἐκεῖνος, ὅστις ἐν τῇ ἄλλοδα-
πῇ ἀπολαύει παντός πλούτου καὶ πάσης τιμῆς, ἔχει πάν-
τοτε ἐστραμμένα τὰ βλέμματά του πρὸς τὴν πατρίδα,
ἡδέως μετὰ τῆς πατρίδος ἀσχολεῖται, συγκρίνει τὸν πά-
λαι χρόνον μετὰ τοῦ νῦν, καὶ ἀποδίδει σπουδαιότητα εἰς
τὰ παρόντα αὐτοῦ εὐτυχήματα, εἰς τὴν εὐπραγίαν καὶ
εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ μόνον ἐπὶ τῇ ἐλπίδι, ὅτι οἱ πρῶτοι
αὐτοῦ συμπολῖται καὶ οἱ τῆς παιδικῆς αὐτοῦ ἡλικίας συμ-
παίκτορες θέλουσι μάθει τὴν ἐπιτυχίαν του. Οὕτω, τέ-
λος, ἐξηγεῖται πῶς ὁλόκληρα ἔθνη δι' ἀρρήκτων δεσμῶν
διατελοῦσι προσκεκολλημένα τῇ πατρίδι αὐτῶν καὶ δύ-
νανται, παραβάλλοντα αὐτήν, νὰ περιφρονήσωσι τό-
πους ἀναντιρρήτως μᾶλλον εὐνοουμένους ὑπὸ τῆς φύσεως.

Τοῦτό ἐστιν ἔργον τῆς θείας Προνοίας, πρὸς τὸν σκο-
πὸν τῆς διατηρήσεως καὶ τῆς εὐδαιμονίας τοῦ ἀνθρωπί-
νου γένους, ἐστὶ διάταξις τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ, ὅπως
ἅπαντα τὰ μέρη τῆς γῆτινς ἡμῶν σφαίρας γίνωσι γνω-
στὰ τοῖς ἀνθρώποις, οἰκισθῶσι παρ' αὐτῶν, ἐξετασθῶσι
καὶ καλλιεργηθῶσιν, οὐχὶ ἕνεκεν αὐτῆς τῆς γῆτινς σφαί-
ρας, ἀλλὰ πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος,
ἵνα αὐξάνῃ αὐτὸ ἐν τῇ ἐπιγνώσει τῆς ἀγιότητος καὶ τοῦ
μεγαλείου τοῦ Θεοῦ καὶ ἀείποτε τελειότερον καθίσταται,
βαῖνον βαθμιαίως καὶ ἐπ' ἄπειρον πρὸς τὸν ἀθάνατον
αὐτοῦ προορισμόν.

Ναί, τοῦτό ἐστιν ἔργον τῆς θείας Προνοίας, διάταξις τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ! « Δεῦτε καὶ ἴδετε τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, φοβερὸς ἐν βουλαῖς ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων! » Φοβερὸς ἐν βουλαῖς Αὐτοῦ ὁ Κύριος. Πότε θέλω δυνηθῆ νὰ θέσω ὅρια εἰς τὸν θαυμασμόν μου ἐνώπιον τῆς αἰείποτε νέας λαμπρότητός Σου, ὦ Θεέ, ἀνεξάντλητε ἐν τοῖς θαυμασίοις Σου! Ὅπου καὶ ἂν στραφῶ, ἀνακαλύπτω τὰ λάμποντα ἔχνη τῆς ἀγαθότητος καὶ τῆς σοφίας Σου. Καὶ ὅ,τι ἐν πρώτῃ ὄψει μοὶ ἐφαίνετο βραχὺ καὶ ἀνάξιον λόγου, ἐκ τοῦ συνεγγυς θεωρούμενον, γίνεταί μοι αἰτία ἐκπλήξεως καὶ λατρείας.

Ναί, θαυμαστὰ τῶν ὅλων Δημιουργέ, Πάτερ πάντων τῶν ἀνθρώπων τῶν ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν εἰς διαφόρους πατρίδας διεσκορπισμένων, ὑψῶ τὰς χεῖράς μου πρὸς Σὲ ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ θείᾳ ἐκστάσει καὶ προσεύχομαι πρὸς Σὲ, Πάτερ, ὁ παρέχων τῇ καρδίᾳ τοῦ ἀνθρώπου χαρὰν καὶ ἐν ταῖς ἐρημίαις, εὐδαιμονίαν καὶ ἐν τοῖς ἀγρίοις τόποις! ὦ! ἂν ἡδυνάμην νὰ κατασταθῶ ἄξιος τοῦ ἐλέους καὶ τῆς ἀγάπης Σου, ὥσπερ Σὺ μένεις αἰείποτε ἄξιος τῆς ἀπείρου ἐξυμνήσεως καὶ λατρείας ὅλων τῶν ὄντων, καὶ ἐν τοῖς μεγίστοις καὶ ἐν τοῖς ἐλαχίστοις! Ὅποια μὲ καταλαμβάνουσιν αἰσθήματα ἐνώπιον τῆς δυνάμεως, τῆς σοφίας καὶ τῆς χάριτός Σου! Ἐπιποθῶ τὸν θάνατον, ἵνα δι' αὐτοῦ ἐν Σοὶ ὅλος διαλυθῶ. Ἐπιποθῶ νὰ ἴδω ἅπαντας τοὺς κόσμους ἡθροισμένους περὶ ἐμὲ ἵνα ἀνακράξω αὐτοῖς· « Δεῦτε καὶ ἴδετε τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ· φοβερὸς ἐν βουλαῖς Αὐτοῦ ὁ Κύριος, » ἐν τε τῷ οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ καταβολῆς κόσμων καὶ εἰς αἰῶνας τῶν αἰώνων!

ΡΑΤ'.

Σκήψεις καὶ προφάσεις τῆς κακίας.

«Ὁ εἰπὼν τὸν ἀσεβῆ, δίκαιός ἐστιν,
ἐπικατάρατος λαοῖς ἔσται καὶ μι-
σητὸς εἰς ἔθνη. »

(Παροιμ. Σολομ. ΚΔ', 24).

Ὡ πόσον ὁ ἄνθρωπος εὐρίσκεται εἰς διηνεκῇ καὶ φανερωτάτην ἀντίφασιν πρὸς ἑαυτὸν, πόσον δὲ σπανίως ἐς συνεπῆς! Ἐμμένει ταῖς ἀγαπηταῖς αὐτοῦ κακίαις, ταῖς ἀνοικείοις αὐτοῦ κλίσεσιν, ὥς ἂν εἰ αὐταὶ ἔμελλον νὰ ὀδηγήσωσιν αὐτὸν πρὸς τὴν ὑψίστην εὐδαιμονίαν, καὶ ὁμῶς συγχρόνως καταρᾶται αὐτάς, ὥς παρεχούσας αὐτῷ δυσἀρέσκεϊαν, φροντίδας καὶ λύπας παντοίας. Παραδίδωσιν ἑαυτὸν μετὰ τῆς αὐτῆς ὀρμῆς τῇ ἡδυπαθείᾳ καὶ τῇ φιλαργυρίᾳ, τῇ φιλοδοξίᾳ καὶ τῇ μνησικακίᾳ, ὑπέκει ἀλληλοδιαδόχως πάσαις ταῖς ἀμαρτίαις, ὥς ἂν εἰ ἐκάσῃ ἦν τὸ εὐγενέστατον καὶ τὸ ὠραιότατον τῶν ἐπὶ τῆς γῆς πραγμάτων, καὶ ὁμῶς ἐπιθυμεῖ νὰ ἀποκρύψῃ τὸ αἷσχος αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ κόσμου καὶ εἰ δυνατόν καὶ ἀπὸ αὐτῆς τῆς ἰδίας αὐτοῦ συνειδήσεως.

Διατί αἱ ἀντιφάσεις αὗται; Διατί, ὦ ἄνθρωπε, δὲν ἀποφεύγεις ἐκεῖνο, ἐφ' ᾧ αἰσχύνεσαι; Ἡ διατί δὲν ἐγκαυχᾶσαι δημοσίᾳ ἐκεῖνο, ὅπερ τοσοῦτον φιλεῖς; Ἀκόλαζε, διατί λάθρα καὶ σφαλερῶ ποδὶ περιπατεῖς ἐν τῷ σκότει τῆς νυκτὸς πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς πονηρᾶς σου πράξεως; Δολοφόνε, διατί τρέμεις πρὸς μόνον τὸν φόρον καταπί-

πτοντος φύλλου; Σὺ δὲ, ὁ ἐξαπατῶν τοὺς ὁμοίους σου, διατί φοβεῖσαι ἕκαστον βλέμμα αὐτῶν τρανῶς εἰς σέ προσηλούμενον; Καὶ σὺ, ὁ σφετερισθεὶς τὴν ἐμπιστευθεῖσάν σοι παρακαταθήκην, διατί ἀδημονία κατέχεσαι ὁσάκις τί σοὶ ἀνακαλῇ τὴν κλοπὴν σου; Διατί φοβεῖσαι τοῦ προσώπου σου τὸ ἐρύθημα, ὅταν τυχαίως τις φαίνεται αἰνιττόμενος τὸ κακούργημά σου, καίτοι ὢν βέβαιος ὅτι ὁ λαλῶν ἀγνοεῖ αὐτό;

Διατί αἱ ἀντιφάσεις αὗται παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, καὶ παρ' ἐκείνοις ἔτι, οἵτινες οὔτε φρονήσεως, οὔτε γνώσεως τοῦ βελτίονος στεροῦνται; "Ω! πόσον ἐλείπειν τοῖς ἀνθρώποις ὑμῶν ὁρέξεις πρέπει νὰ ᾗσθε, ἀφοῦ ἕνεκα εὐτελοῦς κέρδους καταδικάζετε ἑαυτοὺς εἰς πολυτελεῖς θασάνους, ἢ πρὸς ἀπόλαυσιν στιγμιαίας ἡδονῆς ἐκτίθεσθε εἰς τὴν ὀδυνηράν τύψιν τοῦ συνειδότος κατὰ τὸ ἥμισυ τοῦ εἴου ὑμῶν!

Ἐπιθυμεῖτε βεβαίως νὰ δικαιολογήσητε τὴν διαφθοράν ὑμῶν εἰς τὰ ἴδια ὑμῶν ὄμματα, ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ' ὅχι· καὶ τοῦτο δὲν ἤθελεν εἶσθαι ὑμῖν ἀρκετόν. Ἐπιθυμεῖτε ν' ἀναδείξητε τὴν μαύρην ὑμῶν πρᾶξιν λευκὴν ὡς τὴν χιόνα, νὰ καταστήσητε νόμον, ἔθος ἐπικρατοῦν, τὴν ἀπρεπῆ ὑμῶν πολιτείαν, νὰ κοσμήσητε χρηστοῖς ὀνόμασι τὴν κακίαν ὑμῶν, καὶ τοῦτο, ἵνα ἀνενοχλήτως ἐξακολουθήτε ν' ἀμαρτάνητε, ἵνα ἀνενοχλήτως θυσιάζητε τὰ πάντα εἰς τὰς ζωώδεις ὑμῶν ὁρέξεις καὶ πληροῖτε τὰς φαύλους ὑμῶν συνηθείας κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν ὑμῶν. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἐφευρίσκετε ὀνόματα ἀρετῆς διὰ τὰς κακοηθείας ὑμῶν, εὐπρεπεῖς κλήσεις διὰ τὰς ἀτίμους ὑμῶν πράξεις, ἀξιεράστους προσηγορίας διὰ τὰς βδελυράς ὑμῶν ἀκολασίας.

Ἄλλ' εἰς μάτην· ἡ ἀσχημία τῆς ψυχῆς ὑμῶν δὲν κρύπτεται· καὶ ἂν καλύψῃτε αὐτὴν ἐπὶ μικρόν, βιαίως αὕτη διασχίζει τὸ περικάλυμμα αὐτῆς καὶ γίνεται δῆλη τοῖς πᾶσιν· ἡ κακία διὰ τῆς κακίας ἀνταμείβεται. Ἐπικόσμει τεχνήεντως, ὡς ἀσπρὲς λάγνε, τὰς ἀκαθάρτους ὀρέξεις σου χαριστάταις ἐκφράσειν, ἀποκάλει αὐτὰς κλίσιν πρὸς τὰ τρυφερά τῆς καρδίας αἰσθήματα, ἔρωτα, εὐτραπελίαν, ἐμπειρίαν τῆς τῶν παρ' ἀνθρώποις καλῶν ὁμιλίας· ἀγᾶλλου, διαφθορεῦ τῶν παρθένων, ἐπὶ τῇ σῇ νίκη κατὰ τῆς παρὰ σοῦ καταστραφείσης ἀθωότητος· ἡ περιφρόνησις ὅλων τῶν χρηστῶν θέλει σὲ καταβάλει, καὶ οἱ κακοὶ χαίροντες θέλουσιν ἐξονειδίζει τὴν αἰσχροτητά σου. Φόβος καὶ λύπαι ὑφέρπουσιν ἤδη καὶ σὲ παρακολουθοῦσι καὶ εἰς τὸ μᾶλλον ἀπόκρυφον καταφύγιόν σου, αἱ δὲ μέριμναι, αἱ ἐκ τῶν οἰκιακῶν διαφωνιῶν καὶ ἐρίδων προερχόμεναι, λευκαίνουσι τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς σου. Ναὶ μὲν ἡ ἁμαρτία σοὶ παρίστα φαινόμενα ῥόδα, ἀλλ' ὅτε σὺ, ἄφρων, ἤπλωσας τὴν χεῖρα ἵνα συλλέξῃς αὐτὰ, ὑπούλως ὑπὸ δεδηλητηριασμένων ἀκανθῶν ἐπληγώθῃς.

Ἐξακολούθει, μεθυστὰ καὶ γαστρίμαργε, θριαμβεύων ἐπὶ τῇ ἀκρασίᾳ σου. Κάλυπτε δὲ τὴν ἀκρασίαν αὐτὴν τοῖς ὀνόμασι φαιδρᾶς τοῦ θίου ἀπολαυῆς ἢ ἀγάπης πρὸς τὰς ὁμιλητικὰς ἡδονάς. Οὐδεὶς θέλει σὲ πιστεῦσαι. Καὶ αὐτοὶ οἱ συνδαιτυμόνες σου, ἐγειρόμενοι ἀπὸ τῆς τραπεζῆς σου, προμαντεύουσι τὸ τέλος σου καὶ σὲ ἀποκαλοῦσι μεταξὺ τῶν ἄσωτον, φιλοπότην, τὸ δὲ ὑπὸ τῆς ἀμετρίας διεφθαρμένον αἷμά σου, τὰ ὑπὸ τοῦ ὑπερβολικοῦ ἐρεθισμοῦ ἐξησθενημένα νεῦρά σου, τὸ πρόσωπόν σου τὸ ὠχρόν καὶ ὑπέρθερμον, τὸ πρόωρον γῆράς σου,

τὸ σφαλερὸν καὶ παράφορον βιάδισμά σου, θέλουσι σέ διδάξει, ὅτι ἐδούλευες τῇ ἁμαρτίᾳ καὶ δι' αὐτῆς ἐπέσπενδεις τὸν θάνατόν σου.

Οὕτω αὐτοὶ ἑαυτοὺς ἐξαπατῶσιν οἱ ἁμαρτάνοντες, ἐνῷ νομίζουσιν ὅτι ἐξαπατῶσιν ἄλλους. Ἀμιλλῶνται περὶ ἀγάπης καὶ περὶ ὑπολήψεως, καὶ ἐπὶ τέλους εὐρίσκουσι καταφρόνησιν· ζητοῦσιν ἡδονάς, καὶ ἐπὶ τέλους εὐρίσκουσι πόνους, ἀσθενείας καὶ λύπας· γλίσχονται τιμῶν καὶ ἀξιοματίων, καὶ ἐπὶ τέλους ἔχουσιν ὄνειδος καὶ δίκαιον χλευασμόν. Καὶ ὅντως, τί ἄλλο ἠδύναντο νὰ περιμένωσι; Μήπως δὲν ἐδιδάχθησαν καὶ δὲν προανηγέλθη αὐτοῖς ἀρκοῦντως διὰ μυρίων παραδειγμάτων ἄλλων; Φρονοῦσιν ἄρά γε, ὅτι μόνοι αὐτοὶ μετὰ τῶν μωριῶν καὶ τῶν παρεκτροπῶν αὐτῶν δύνανται νὰ ποιήσωσιν ἐξαίρεσιν ἐν τῇ αἰωνίᾳ τάξει τῆς θείας Δημιουργίας καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ εἴου τῆς ἀνθρωπότητος; « Οὐαὶ αὐτοῖς· ὅτι τῇ ὁδῷ τοῦ Καὶν ἐπορεύθησαν, καὶ τῇ πλάνῃ τοῦ Βαλαάμ μισθοῦ ἐξεχύθησαν, καὶ τῇ ἀντιλογίᾳ τοῦ Κορὲ ἀπώλοντο. Οὗτοί εἰσιν ἐν ταῖς ἀγάπαις ὑμῶν σπιλάδες, συνευωχούμενοι ἀφόβως, ἑαυτοὺς ποιμαίνοντες· νεφέλαι ἄνυδροι, ὑπὸ ἀνέμων περιφερόμεναι· δένδρα φθινοπωρινὰ, ἄκαρπα, δις ἀποθανόντα, ἐκριζωθέντα· κύματα ἄγρια θαλάσσης, ἐπαφρίζοντα τὰς ἑαυτῶν αἰσχύνas. » (Ἐπιστ. Ἰούδα 11-13).

Καὶ ὅμως ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν κοινότατον ἔθος κατέστη τὸ ν' ἀποφεύγωμεν, πολλάκις ἔνεκεν κακῶς ἐννοουμένης ἁθροφροσύνης, ν' ἀποκαλῶμεν τὰς κακίας καὶ τὰς μωρίας διὰ τῶν ἀληθῶν αὐτῶν ὀνομάτων. Ζητοῦμεν δι' ἐλαφροτέρων ἐκφράσεων μετριοτέρας νὰ παραστήσωμεν τὰς ἐπιπολαζούσας κακίας. Ἔτι πλέον, νο-

μίζεται τις κρείττων τοῦ κοινοῦ ὁμίλου, ὅταν δύναται νὰ ὑπογελάσῃ εἰς φανεράν τινα κακοήθειαν ἢ ὅταν προσποιεῖται ἢ καὶ ἀπαρακαλύπτως δεικνύῃ, ὅτι δὲν εἶνε ἐντελῶς ἀμέτοχος πράξεων θεωρουμένων ἄλλοτε ὑπὸ τῶν πατέρων ἡμῶν ἐγκληματικῶν. Πλεῖστοι δὲ ἐπιχειροῦσι μάλιστα, ποτὲ μὲν μετὰ παιδιᾶς, ποτὲ δὲ σπουδάζοντες, ἀναμφιλέκτως αἰσχροῦς πράγματα τιμίους νὰ περικοσμῶσιν ὀνόμασι καὶ τὰς κακίας νὰ χαρακτηρίζωσιν ἀρετάς.

Ὁ ἐπιδέξιος ἀπατεῶν, ὁ σφετερισθεὶς ξένην περιουσίαν, ὁ ἀφαιρέσας ἀπὸ τῶν νομίμων κληρονόμων τὸν κλῆρον αὐτῶν, ὁ ἀδικήσας χήρας καὶ ὀρφανὰ, ὁ ἐξ ἐπιβουλῆς καταπλεονεκτήσας τιμίων ἐμπόρων, ὀνομάζεται μόνον ἄνθρωπος συνετός, ὅστις δὲν ἀφίνει τοὺς ἄλλους νὰ ἐξαπατήσωσιν αὐτόν, ὅστις φροντίζει δεόντως περὶ τῶν πραγμάτων αὐτοῦ.

Τὸν δὲ μοιχὸν καὶ τὸν πρὸς τὰς ἡδονὰς ἀκρατῇ ἀποκαλοῦσι σήμερον οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἄνθρωπον καλῆς συμπεριφορᾶς, ἄνθρωπον ἀγαπῶντα τὸν κόσμον. Τὸν δὲ κόλακα, τὸν ἔρποντα ἐνώπιον τῶν μεγάλων καὶ ἐξυμνοῦντα τὰς μωρίας αὐτῶν, καὶ θαυμάζοντα τὰς ἀνοησίας των, ὅπως τῇ προστασίᾳ αὐτῶν τύχῃ πλούτου καὶ ἀξιοματίων, ἀποκαλοῦσιν ἄνθρωπον γινώσκοντα τὸν κόσμον καὶ πείραν ἔχοντα τοῦ καλῶς ζῆν. Τὸν δὲ κακολόγον, τὸν διὰ τῆς βλασφήμου αὐτοῦ γλώσσης παντὸς ὁσίου καὶ ἱεροῦ καθαπτόμενον, τὸν ποιοῦντα χρῆσιν τῆς φυσικῆς αὐτοῦ στωμυλίας ἵνα σκώψῃ καὶ καταστήσῃ γελοίους ἐν ταῖς συναναστροφαῖς τοὺς ἀπαρέσκοντας αὐτῷ, ἀποκαλοῦσιν εὐθυμον καὶ ἐπίχαριν ἐταῖρον, ἀσεῖον καὶ εὐφυῆ ἄνθρωπον. Τὸν δὲ ἰδιότροπον, τὸν πάντοτε

ἀντιλέγοντα, τον πάντοτε ἀπαιτητικόν, οὐδέποτε δὲ συμμορφούμενον πρὸς τὰς περιστάσεις καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ἀποκαλοῦσιν ἄνδρα σπουδαῖον καὶ εὐσταθῆ. Τὸν δὲ οἰηματίαν, τὸν ἀποφεύγοντα πᾶσαν σχέσιν πρὸς τοὺς κατωτέρους αὐτοῦ κατὰ τὸ γένος, τὸν ἐπαιρόμενον ἐπὶ τῇ φαντασιώδει αὐτοῦ ἀξία καὶ καταφρονοῦντα καὶ ἀπωθοῦντα τοὺς περὶ αὐτόν, ἀποκαλοῦσιν ἄνθρωπον εὐγενῶν αἰσθημάτων, ἄνθρωπον, ὅστις δὲν θέλει νὰ καταισχύνῃ ἑαυτόν.

Ἐν ἐνὶ λόγῳ, δὲν ὑπάρχει αἰσχρόν τι, δὲν ὑπάρχει ἀμάρτημα, πλὴν τῶν προσβαλλόντων ἀμέσως καὶ διαρρήδην τὴν κοινωνικὴν τάξιν, καὶ ἐπομένως κατ' ἀνάγκην τιμωρουμένων ὑπὸ τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας, ὅπερ δὲν ἀποκαλεῖται ποτὲ μὲν ἀπλῇ ἀδυναμία, ποτὲ δὲ ἀξιέραστον ἐλάττωμα, ἄλλοτε ἐλαφρὰ πλάνη, καὶ ἄλλοτε μάλιστα ἀξιέπαινον προτέρημα.

Ἡ καθολικὴ αὕτη τάσις τοῦ περικαλύπτειν καὶ κοσμεῖν τὰς ἐπικρατούσας κακίας, ἐστὶ μία τῶν προδηλωτέρων ἀποδείξεων τῆς παρακμῆς τῶν ἡθῶν καὶ τῆς συνεπομένης αὐτῇ διαφθορᾶς τῶν φρονημάτων. Διότι, εἰ καὶ ἕκαστος γινώσκει εἰς τί ἐπὶ τέλους φέρουσιν αἱ αἰσχροὶ πράξεις, ἃς εὐπρεπέσι καὶ κολακευτικοῖς ὀνόμασι περικοσμεῖ, οὐδόλως αἰσχύνεται, δουλικῶς χαριζόμενος ἢ ὑποκριτικῶς θαυμάζων, νὰ κατατάξῃ αὐτὰς ἐν τῇ τάξει τῶν ἀρετῶν.

Ἐχω ἀνάγκην νὰ πείσω ἐγὼ ἑμαυτόν πόσον μωρὰ καὶ ἀξιοκαταφρόνητος, πόσον ἐπιζήμιος ἢ ῥῖν τε καὶ ἐτέροις, πόσον ἀντιχριστιανικὴ ἐστὶν ἡ τοιαύτη ὑπόκρισις;

Καὶ μήπως δὲν αἰσθάνεται ἕκαστος, ὅτι δικαιολογῶν κακίας καὶ ἀνάξια φρονήματα καθίσταται κόλαξ χα-

μερπέστατος; Ἐπαινεῖ ὁ,τι καταδικάζει ἡ καρδιά του· ἐπιδοκιμάζει ἔργα πονηρά, ἅτινα, ἂν ἐπράττοντο κατ' αὐτοῦ, ἤθελον ἴσως φέροι αὐτὸν εἰς ἀπόγνωσιν. Τίς δ' ἐσι μοχθηρότερος τῶν δύο, ὁ ἔνεκεν ἀλογιστίας ἢ ἐν ὀρμῇ τοῦ πάθους ἁμαρτάνων, ἢ ὁ μετὰ ψυχροῦ αἵματος θαυμαζῶν τὰ αἵσχη καὶ δι' εὐπρεπῶν ἐπικλήσεων ἀρεστὰ καθιστῶν αὐτά;

Ἐὰν ὄντως καταφρονῇς ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὸν πανοῦργον προδότην, τὸν ἄπιστον φίλον, τὸν περὶ τὰ ἀφροδίσια ἀκρατῇ, τὸν ἀσυνείδητον δικαστῇν, τὸν εἰς ματαίας δαπάνας καταναλίσκοντα τὴν περιουσίαν του, οὐδὲν ἤττον ἀξιοκαταφρόνητος εἶσαι, ἐὰν ὑποκριτικῶς καλύπτῃς ὡραίῳ πέπλῳ τὴν βδελυρίαν τοῦ ἁμαρτήματος!

Αἱ συνήθεις σκήψεις καὶ προφάσεις τῆς κακίας, ἀληθῶς εἰπεῖν, οὐ μόνον εἰσὶν ἐπίμεμπτος μωρία, ἀλλ' ἀποτελοῦσιν αὐτοτελῆ ἁμαρτίαν, εἰςὶ προδοσία καθ' ἡμῶν αὐτῶν, εἰσὶν ἀπάτη καὶ διαφθορά τῆς ἀθωότητος. « Ὁ εἰπὼν τὸν ἀσεβῆ, δίκαιός ἐστιν, ἐπικατάρατος λαοῖς ἔσαι καὶ μισητός εἰς ἔθνη. » (Παροιμ. Σολομ. ΚΔ', 24).

Εἰσὶ, λέγομεν, αἱ σκήψεις καὶ προφάσεις τῆς κακίας προδοσία καθ' ἡμῶν αὐτῶν. Ὅταν δικαιολογῶμεν καὶ ἐν λόγοις ἐπιδοκιμάζωμεν ὅσα ἀπορρίπτει ἡ ἡμετέρα συνείδησις, δὲν καταδικάζομεν ἡμεῖς αὐτοὶ τὴν ἀρετὴν ἡμῶν, ἐφ' ἣ ὀφείλομεν νὰ σεμνυνώμεθα; Δὲν παρέχομεν οὕτω ὑπόνοιαν εἰς τοὺς χρηστοὺς, ὅτι εἴμεθα ἱκανοὶ καὶ νὰ πράξωμεν τὸ κακόν, ὅπερ τοσοῦτον εὐμενῶς ὑπερασπίζομεν; Τιμῶντες φρονήματα καὶ πράξεις ἀντικρυς ἀντικειμένους πρὸς τὴν τιμὴν, δὲν ἀπομακρυνόμεθα αὐτῆς τῆς τιμῆς καὶ δὲν προδίδομεν ἡμᾶς αὐτούς; Οὐαὶ ἐκεῖ-

να, ὅστις δύναται νὰ ἐπιγελάσῃ πρὸς τὴν παράδοσιν καθήκοντος καὶ ὅστις ἀποκαλεῖ τὴν κακίαν παιδιὰν καὶ χαριέντισμα, τὰς δὲ διαταράξεις τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐδαιμονίας ἐρασμίους ἀδυναμίας! Ὅτι κατ' ἀρχάς, ἐτέροις χαριζόμενος, ἐθεώρει ἢ ἐφαίνετο θεωρῶν ὀλίγου ἄξιον, θέλει ἐπὶ τέλους θεωρήσει ὡς πρᾶγμα μικρὸν καὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ διαγωγῇ. Κακοήθειαν, ἣν παρ' ἄλλοις μετρίῳ ἀπεκάλεσεν ὀνόματι, θέλει ἐπὶ τέλους ἐπιτρέψει καὶ ἑαυτῷ, ὅταν αἰσθανθῇ πρὸς αὐτὴν κλίσιν τινά. Οὕτω καθίσταται ἀνεπαισθήτως ὁ εὐκολος ὑποκριτῆς διαφθορεὺς ἑαυτοῦ, φονεὺς τῆς ἰδίας του ἀρετῆς.

Ναί, ἐντὸς ὀλίγου θέλει γίνεи τοιοῦτος. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι ἀρκοῦσαν εἰσέτι ἔχει εὐστάθειαν, ὥστε νὰ διατηρήσῃ τὴν καθαρότητα τῶν ἡθῶν του, ἐνῶ μετ' ἀξιοκαταφρονήτου τέχνης περικοσμεῖ τὰς ἀνοσίους πράξεις καὶ τὰ ἀκάθαρτα φρονήματα τῶν ἄλλων, οὐδόλως θέλει ἐμποδίσῃ νὰ γίνωσιν οἱ ἀσύνητοι αὐτοὶ λόγοι βλαβεροὶ εἰς τὴν ἀλωότητα τῶν ἀκουόντων αὐτοῦς.

Ἰσχυρόταται εἰσι παρὰ τοῖς ἀνθρώποις αἱ τῆς σαρκὸς ἐπαναστάσεις καὶ πολλάκις ὑπερβαλλόντως δυνατὴ ἡ τοῦ πάθους ἐπαγωγή. Διὰ τοῦτο νὰ προσθέσωμεν εἰς ταῦτα καὶ τὴν ἡμετέραν διὰ τῶν λόγων προτροπὴν καὶ τὸ ἐπικούρημα τῆς ῥητορείας ἡμῶν; Τίς πταίει ὅταν ὁ ἄπειρος νεανίας παραδίδεται εἰς τὴν ὁρμὴν τοῦ πάθους αὐτοῦ; Ὑμεῖς αὐτοὶ, δικαιολογοῦντες τὴν κακίαν, δὲν κατεστρέψατε τὴν πρόχωσιν, ἣτις ἐκράτει εἰσέτι τὸν ποταμὸν ἐν τῇ κοίτῃ αὐτοῦ; Διὰ τί ἀστεῖζεσθε προκειμένου περὶ προσβολῆς δικαίου ἢ περὶ παραδόσεως καθήκοντος; Παίζοντες καὶ ἀστεϊζόμενοι ἴσως ἐξηφανίσατε τὰ τελευταῖα λείψανα τῆς αἰδοῦς ἀπὸ καρδίας εἰσέτι

ἀμφιταλαντευομένης. Ἡ συμφωνία ὑμῶν πρὸς τὴν ἐπι-
κρατοῦσαν γνώμην τῶν κούφων ἢ τῶν ἀσελγῶν ἀνθρώ-
πων κατέστησεν ὑμᾶς ἀκουσίως συνενόχους πλείστων ἀ-
νοσίων πράξεων, κατέστησεν ἴσως ὑμᾶς καὶ ἐναντίον τῆς
θελήσεως ὑμῶν αἰτίους οὐκ ὀλίγων οἰκογενειακῶν δυστυ-
χημάτων, πολλῶν πικρῶν δακρύων! Τοιαύτη δὲν ἦτο
βεβαίως ἡ πρόθεσις ὑμῶν· ἀλλ' ὅμως δὲν ἡγνοεῖτε πόσον
ἐπικίνδυνον εἶνε τὸ νὰ παίζη τις πρὸς τὴν ἀρετὴν καὶ
πρὸς τὴν κακίαν ὡς πρὸς ὅλως ἀδιάφορα πράγματα.
Σεῖς ἐσπείρατε διαβολικοὺς σπόρους, πῶς θέλετε νὰ συλ-
λέξητε οὐράνιον θερισμόν;

Ἡ ἀπολογία τῆς κακίας ἀπάδει πρὸς τὴν ἱερότητα
τῆς παρ' ὑμῶν πρεσβευομένης θρησκείας, ἀτιμάζει τὴν
καρδίαν καὶ τὰ χεῖλη τοῦ χριστιανοῦ.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, οὗτινος ὁ ἐπίγειος
βίος ἐστὶ τὸ πρότυπον καὶ ὁ ὑπογραμμὸς ἡμῶν, εἰ καὶ
φιλάνθρωπος πρὸς τοὺς ἁμαρτωλοὺς, καὶ συγγνώμων τοῖς
σφάλλουσι, καὶ πλήρης ἀγάπης καὶ ἐλέους καὶ πρὸς αὐ-
τοὺς ἐκείνους, οἵτινες ἐξύβριζον καὶ ἐδίωκον αὐτόν, ὅμως
οὐδαμῶς ἐφείδετο τῆς ἁμαρτίας. Δὲν ἐδίδεν ὁ θεὸς δι-
δάσκαλος εἰς τὰς ἀνοσίους κλίσεις ὀνόματα εὐπρεπῆ,
οὔτε ἐπεκόσμει λαμπροῖς χρώμασι τὴν ἀδικίαν. Ἐμίσει
Αὐτὸς τὴν χαμερπῇ κολακείαν καὶ κατέκρινεν αὐστηρῶς,
οὐ μόνον τοὺς ζητοῦντας νὰ δικαιολογήσωσιν ἀνοικεῖους
ἐπιθυμίας, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους, οἵτινες ἐπροσποιοῦντο ἀρε-
τάς, τὰς ὁποίας δὲν εἶχον. Τίς δὲν ἐνθυμεῖται τὸ θάρρος,
μεθ' οὗ ἡγέρθη κατὰ τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν νομοδιδά-
σκαλων; Τίς δὲν ἐνθυμεῖται τὰ λόγια ταῦτα, δι' ὧν κα-
τεδίκησε τὴν ὑπόκρισιν αὐτῶν; « Οὐαὶ ὑμῖν, Γραμμα-
τεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί, ὅτι παρομοιάζετε τάφοις

κεκονιαμένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας.» (Εὐαγγ. κατὰ Ματθ. ΚΙ', 27).

Πόθεν ἐν τούτοις προέρχεται ἐν ταῖς καθ' ἡμᾶς κοινωνίαις ὁ τρόπος αὐτός, ὁ ἐλαφρὸς καὶ ἐπικίνδυνος καὶ μηδόλως ἀρμόζων πρὸς τὴν χριστιανικὴν ἀξίαν, μεθ' οὗ σπουδῇ χαριεντίζονται οἱ πολλοὶ ἐπὶ τῇ ἀκοσμίᾳ καὶ αἰσχροτήτι τῶν ἡθῶν, ἢ ἀναφέρουσι τὸ ἀγενὲς καὶ κακὸν ὡς ἀδιάφορον ἢ καὶ ἀξιέπαινον πρᾶγμα;

Κατὰ τὸ πλεῖστον αἰτία τοῦ τοιούτου ἐστὶ κακῶς ἐννοουμένη κοσμιότης. Ἀποφεύγουσί τινες νὰ καλῶσι τὰ αἰσχρὰ δι' ὀνομάτων ἐκφραζόντων τὸ αἶσχος αὐτῶν. Ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι, οἵτινές εἰσι προσκεκολλημένοι μᾶλλον τῇ κοσμιότητι, ἢ τῇ ἀρετῇ, ἄνθρωποι, οἵτινες εὐκολώτερον ἐπιτρέπουσι πρᾶξιν ἄδικον, ἢ λόγον ἀπρεπῆ. Παρὰ τοῖς τοιούτοις πλεῖότερον ἰσχύουσιν οἱ ἀστεῖσμοι, ἢ ὁ ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν ἐγκεχαραγμένος τῆς συνειδήσεως νόμος.

Ἄλλοι ἁμαρτάνουσιν ἐκ ποταπῆς κολακείας. Οὗτοι περὶ πολλοῦ ποιοῦνται νὰ γίνωσιν ἀρεστοί, οὐδένα δὲ οὐδέποτε νὰ προσβάλωσι, καὶ τούτου ἕνεκα παρακαλύπτουσιν ἐφ' ὅσον δύνανται τὰς κακίας καὶ τὰ ἐλαττώματα ἐκείνων, ὧν ἐπιθυμοῦσι νὰ διασώσωσι τὴν εὐνοίαν. Δικαιολογοῦσι δὲ μάλιστα τὴν ἀνοίκειον αὐτῶν διαγωγὴν, προφασίζόμενοι τὴν χριστιανικὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐπιείκειαν, αἵτινες ἀπαιτοῦσι νὰ μὴ κρίνωμεν λίαν αὐστηρῶς τὰ σφάλματα τῶν ἄλλων. Ἀλλὰ πῶς οἱ τοιοῦτοι ὑποκριταί, ὧν δυστυχῶς μέγας ὁ ἀριθμὸς, θέλουσι παρασταθῇ μετὰ τῶν ἀκαθάρτων αὐτῶν προθέσεων ἐνώπιον τοῦ τὰ πάντα εἰδότος καὶ ἀδεκάστου Κριτοῦ τῶν ψυχῶν;

Ἄλλοι πάλιν, καὶ αὐτοὶ ἴσως εἰσὶν οἱ πολυαριθμότεροι, χαίρουσι προσφερόμενοι λίαν ἐλαφρῶς πρὸς τινὰς συνήθεις τῶν ἄλλων κακίας, καὶ μάλιστα ἐπὶ τούτῳ φιλοτιμοῦνται, ἅτε μὴ ὄντες αὐτοὶ ἐντελῶς ἀπηλλαγμένοι τῶν τοιούτων κακιῶν. Ἐν τῇ συναισθήσει τῆς ἰδίας φανλότητος, ζητοῦσι νὰ ἀνυψώσωσιν ἢ νὰ δικαιολογήσωσι τοὺς τὰ αὐτὰ αὐτοῖς πλημμελήματα πράττοντας καὶ τῶν αὐτῶν μετέχοντας φρονημάτων, ὅπως μὴ ᾧσιν ἡ-ναγκασμένοι νὰ κατακρίνωσιν ἑαυτούς. Δυσκόλως ὑποφέρουσι νὰ κρίνονται μετ' αὐστηρότητος πράξεις, ἃς καὶ αὐτοὶ εἰσιν ἱκανοὶ νὰ πράξωσιν ἢ καὶ ἔπραξαν ἤδη. Οὕτω δὲ τὴν ἰδίαν ἑαυτῶν αἰσχύροτητα ἐγκωμιάζουσιν ἢ τὰς ἰδίας ἑαυτῶν κακίας νὰ σμικρύνωσι προσπαθοῦσι, δι' ἀστεϊσμῶν ἢ ἄλλως πως τὰς τῶν ἄλλων ἀνοσίους πράξεις καλύπτοντες. Ἀλλὰ καὶ λυπούμενοι ἐπὶ τῇ ἡθικῇ αὐτῶν ἀναξιώτητι, ἣν ἐξονειδίζει αὐτοῖς ἡ αἰείποτε ἐγρηγοροῦσα συνείδησις, χλευάζουσι καὶ καταγελάστους ποιοῦσι τὰς ἀρετάς, ἃς δὲν ἔχουσι, ζητοῦσι δὲ νὰ διαφθείρωσι τὸν ἴδιον αὐτῶν νοῦν, ἵνα ἐπιεικῶς κρίνῃ τὴν ἀνειμένην αὐτῶν δίκαιταν, τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν τὰ πονηρά.

Ἐγὼ δὲ, ὅσις κατηγορῶ οὕτω τοὺς τῇ ἀμαρτίᾳ πρόσφασιν προβάλλοντας καὶ τὴν κακίαν εὐφήμοις ὀνόμασι περικαλύπτοντας, ἔμεινα ἄρά γε πάντοτε ἀμέτοχος καὶ καθαρὸς τοῦ τοιούτου ἀμαρτήματος; Δὲν ἤμην ἄρά γε πλειστάκις ἀρκούντως ἀδύνατος, ὥστε, ἀποδεχόμενος ἐν ταῖς συναναστροφαῖς τὴν ἐπιπολάζουσαν συνήθειαν, νὰ ὑπερασπίζω τὴν αἰσχροurgerίαν καὶ νὰ καθισῶ τὴν ἀθωότητα ἀντικείμενον χλευασμοῦ καὶ ὕβριστικῆς παιδιᾶς;

Ἄν ποτε ἐπελαθόμην ἐπὶ τοσοῦτον ἑμαυτοῦ, ὥ ὅτι

τοῦ ἀπείρου ἐλέους! ἂν ἔνεκα ταπεινῶν σκέψεων ἐκολά-
 κευσά ποτε ματαίους ἀνθρώπους ἢ ἐζήτησα νὰ ἀρέσω
 αὐτοῖς μᾶλλον ἢ Σοί, συγχώρησόν με, συγχώρησόν με
 Πανοικτίρμων! Οὐδέποτε ἐν τῷ μέλλοντι ὁ ἔπαινος τῆς
 κακίας καὶ ἡ περιφρόνησις τῆς ἀρετῆς θέλουσι βεβηλώ-
 σει τὰ χεῖλη μου ἢ μιάνει τὴν καρδίαν μου. Ἡ ἀλήθεια
 ἐν τοῖς λογισμοῖς καὶ ἐν τοῖς λόγοις ἔσεται τὸ καλλώπι-
 σμὰ μου ἐνώπιον τοῦ παντεπόπτου Θεοῦ καὶ ἐνώπιον
 ὅλων τῶν χρηστῶν ἀνθρώπων. Φεῦ! πλεῖστοι μὲ παρε-
 γνώρισαν· ἀλλὰ δὲν ἔδωκα ἄρᾳ γε ἐγὼ πρὸς τοῦτο ἀφορ-
 μὴν διὰ τῶν ἀπερισκέπτων καὶ κούφων ἐκφράσεών μου,
 ὥστε νὰ μὲ θεωρήσωσι πρῶτον ἀφανῶς καὶ ἔπειτα καὶ
 ἐν τῷ φανερῷ χείρονα ἢ ὅσον ἀληθῶς εἰμι;

Ὁμίλει ὡς φρονεῖς, διατάσσει ἡ ἀρετή. Μὴ λέγε ὅλα
 ὅσα σκέπτεσαι, παραγγέλλει ἡ φρόνησις. Αἱ ὀλίγαι αὗται
 λέξεις περικλείουσιν ὁλόκληρον πλοῦτον χριστιανικῆς σο-
 φίας πρὸς χρῆσιν τοῦ βίου.

Ὁμίλει ὡς φρονεῖς. Μὴ ἐπαινῇς ὅ,τι ἡ καρδιά σου
 καὶ ὁ νοῦς σου σοὶ λέγουσι νὰ καταφρονῇς. Μὴ εὐρίσκῃς
 συγγνωστὰ ὅσα ἐν τῇ συνειδήσει σου θεωρεῖς ἀσύγνω-
 στα καὶ ἀνόσια. Μὴ χλευάζῃς τὴν ἀρετὴν, τὴν ἀθωό-
 τητα, τὴν εὐλάβειαν, ἐνῶ ἡ καρδιά σου σοὶ ἐπιτάττει
 νὰ σεβασθῇς αὐτάς.

Μὴ λέγε ὅλα ὅσα φρονεῖς. Δύνασαι ἴσως πολλάκις νὰ
 εὐρεθῇς ἐν τῷ μέσῳ διεφθαρμένης ἢ καὶ ἀπλῶς μόνον
 κούφης συναναστροφῆς, ἐν ᾗ θέλουσι δικαιολογεῖ ἢ καὶ
 ἐπαινεῖ ἐκκελυμένον τινά. Πιθανόν νὰ ἦσαι παρὼν ὅταν
 σκῶπται, αἰδοῦς ἐςερημένοι, ἐξακοντίζωσι τοὺς χαριεν-
 τισμοὺς καὶ τοὺς σίλλους αὐτῶν κατ' ἀνδρὸς τιμίου καὶ
 χρηστοῦ· ἀλλὰ τίς σε ὑποχρεοῖ νὰ συμφωνήσῃς πρὸς τὴν

κακολογίαν αὐτήν; τίς σε ἀναγκάζει νὰ λαλήσῃς ἐναντίον τῶν πεποιοτήσεών σου; Ἐάν αἱ ἰδιαίτεραι περιστάσεις σου, ἐάν αἱ σχέσεις σου πρὸς τοὺς ὁμιλοῦντας δὲν σοὶ ἐπιτρέπωσι νὰ ἐκφράσῃς τὰ αἰσθήματά σου καὶ νὰ καταστήσῃς δῆλα τὰ ἀληθῆ σου φρονήματα, ἐάν νομίζῃς τὴν ὥραν ἀκατάλληλον ὅπως ἐναντιωθῇς σπουδαίως καὶ ἵνα δημοσίᾳ καὶ ἐπισήμως διαδηλώσῃς τὴν ἀλήθειαν, ἅτε πάντων τῶν τε λαλούντων καὶ τῶν ἀκροατῶν διατεθειμένων εἰς τὸν ἀστεϊσμόν καὶ εἰς τὴν χλεύην, οὐδὲν δύναται νὰ σὲ θιάσῃ νὰ ὁμιλήσῃς. Ἐν τοιαύταις δὲ περιστάσεσιν ἡ σιωπὴ σου ἐστὶν ὁμιλία, ἡ σιγὴ σου ἐστὶ σιωπηλὴ διαμαρτύρησις κατὰ τῆς ἀδικίας.

Οὐδεὶς σοὶ ἐπιτάττει νὰ ἐκφέρῃς αὐστηράν κρίσιν περὶ τῶν ἀλλοτρίων ἐλαττωμάτων, ὅταν οὔτε ἔχῃς τοιαύτην ἀποστολήν, οὔτε ὑπάρχῃ ἐλπίς διὰ τῆς κρίσεώς σου νὰ ἐπέλθῃ διόρθωσίς τις. Ἐνταῦθα ἡ σιωπὴ σου ἐστὶν ἔργον φρονήσεως· τούναντίον ἡ μέμψις, ἐν ἀπουσίᾳ μάλιστα τοῦ ἁμαρτήσαντος, ἐστὶ περιττόν, ἀσύνητον καὶ ἴσως ἀποτέλεσμα ἐπιθυμίας ματαίου φόγου. Ἀλλὰ καὶ οὐδεὶς σοὶ ἐπιτάττει νὰ εὐρίσκῃς ἄξια ἐπαίνου τὰ πραγματικὰ ἐλαττώματα ἐκείνων, τῶν ὁποίων ἐπιθυμεῖς νὰ ἔχῃς τὴν εὖνοιαν. Ἐάν ᾔσαι ἠναγκασμένος νὰ ἐπαινέσῃς τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς, πάλιν δὲν ἔχεις ἀνάγκην νὰ ἐκλέξῃς πρὸς τοῦτο τὰ ἐλαττώματα αὐτῶν. Οὐδεὶς ὑπάρχει ἄνθρωπος, ὅσον κακὸς καὶ ἂν ὑποτεθῇ, ὅστις νὰ μὴ κέκτηται καὶ καλὰς τινας ιδιότητας. Ἐπαινεῖ αὐτάς, ἀλλὰ μὴ κολάκευε τὰς κακίας. Ἐκεῖνος, οὗτινος ἀναγνωρίζεις οὕτω τὰς ἀρετάς, θέλει σὲ ἐκτιμῇ· ἐάν δὲ τὰς κακίας αὐτοῦ ἐπαινέσῃς, θέλει ἐνδομύχως σὲ καταφρονήσῃ ὡς ὑποκριτὴν, ὡς διεφθαρμένον, ὡς μικρόνουν.

Ἀλλὰ προσέτι, ὅταν δύνασαι, ὅταν ὁ λόγος σου καὶ ἡ κρίσις σου δὲν θέλουσιν ἡχήσει ἀνωφελῶς, κατονόμασον τὴν κακίαν τῷ ὀνόματι αὐτῆς μετὰ χριστιανικοῦ θαρρόους καὶ κήρυξον τὴν καταφρόνησιν καὶ τὴν ἀποστροφὴν σου ἀναφανδόν. Ὁ θέλων νὰ ὁμολογήσῃ τὸν Χριστόν, ὀφείλει νὰ μὴ θυμιάζῃ τὸν διάβολον· ὁ δὲ θέλων νὰ δουλεύῃ τῷ Θεῷ, ὀφείλει νὰ μὴ γίνηται δοῦλος ξένων εἰδώλων.

Μόνος ὁ δίκαιος ἐν τοῖς φρονήμασιν, ἐν ταῖς κρίσεσι καὶ ἐν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ ἐστὶν ἀρεστός τῷ Θεῷ, ἀγαπητὸς τοῖς χρηστοῖς, καὶ αὐτοῖς τοῖς φαυλοτέροις σεβαστός.

Ω Πάτερ τῶν ἀρετῶν, ὦ Θεὲ τῆς ἀληθείας! στήριξόν με διὰ τοῦ Ἀγίου Σου Πνεύματος, ἵνα οὐδέποτε Σοὶ γίνω ἄπιστος!

ΠΑΔ'.

Ὁ κόσμος ἐστὶ τὸ κάτοπτρον τῆς αἰωνιότητος.

« Βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον· ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσκομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην. Νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· μεῖζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη. »

(Α'. Ἐπιστ. πρὸς Κορινθ. ΙΓ', 12—13).

ΠΡΟΣΟΝ λαμπρῶς συμφωνεῖ ὁ Θεός, ὁ ἀντιλάμπων μοι ἀπὸ τῶν οὐρανίων ἀποκαλύψεων τοῦ Ἰησοῦ, πρὸς τὸν Θεόν, τὸν μεγαλοπρεπῶς ἐκδηλούμενον ἐμοί τε καὶ πᾶσι

τοῖς ἔθνεσι καθ' ἅπαντας τοὺς αἰῶνας ἐν τῇ ποικίλῃ καλλωνῇ τῆς φύσεως! Ἀπόρρητος καὶ μέγας βασιλεύει Αὐτὸς ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν πνευμάτων, ἀπόρρητος καὶ μέγας καὶ ἐν τῇ τάξει τῶν ἀπειροπληθῶν φλογίνων σφαιρῶν, ὧν αἱ ἀκαταμέτρητοι περιφοραὶ διασαυροῦνται ἄνευ πλάνης καὶ χωρὶς συγκρούσεως. Πλήρης ἐλέους βασιλεύει ἐν τῷ βασιλείῳ τῶν ἀθανάτων ψυχῶν, ἐνθα καλεῖ πάντας εἰς μακαριότητα καὶ δικαιοσύνην· πλήρης ἐλέους βασιλεύει καὶ ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς κόνεως, ὅπου καὶ τὸ ἔσχατον τῶν ἐρπετῶν ἔχει μέρος ἐν τῇ προνοίᾳ Αὐτοῦ.

Ὅσον πλεότερον μελετῶ καὶ διαλογίζομαι τὰς ἀποκαλύψεις τοῦ αἰωνίου Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ὅσον πλεότερον βυθίζομαι ἐν τῇ θεωρίᾳ τῶν ἀπείρων δημιουργημάτων, τοσοῦτῳ μᾶλλον προσεγγίζω τῷ Θεῷ, τοσοῦτον ζωηρότερον αἰσθάνομαι, ὅτι τὸ μεγαλοπρεπὲς αὐτὸ θέαμα οὐδαμῶς ἐστὶν ἀποτέλεσμα νεκρῶν αἰτίων, ἀλλ' ὅτι ὑφ' ὅλας τὰς μορφὰς τῆς ὕλης, ἐν τῇ ἐνεργείᾳ ἀπορρήτων πνευματικῶν δυνάμεων ἐκδηλοῦται μία θέλησις πλήρης παντοδυναμίας, μία παντοδυναμία πλήρης σοφίας, μία σοφία πλήρης ἀγιότητος, μία ἀγιότης πλήρης ἀγάπης. Ἐν τούτοις δὲ ἀναγνωρίζω τὸν Θεόν, οὕτινος ἄλλως ἢ φύσις διὰ παντὸς ἀνεξιχνίαστος διαμένει. Ὁ Θεός, τοῦ ὁποίου τὴν φύσιν ἤθελον δυνηθῆναι διαγνώσω, δὲν ἤθελεν εἶσθαι Θεός, διότι καὶ αὐτῆς τῆς ψυχῆς μου ἡ φύσις ἐστὶ δι' ἐμὲ αἰώνιον αἴνιγμα. Μὴ ζήτηι λοιπὸν ν' ἀνακαλύψῃς τὴν οὐσίαν τοῦ Ὑψίστου, ἀφοῦ καὶ τοῦ ἐλαχίστου τῶν πλασμάτων ἡ φύσις ἐστὶν ἀνεξερεύνητος. Παράτολμε, ὅσον πλεότερον ἀτενίζεις εἰς τὴν λάμψιν τοῦ ἡλίου, τοσοῦτον σκοτεινότερος γίνεται σοι ὁ φωτοδύλος αὐτὸς ἀστήρ.

Ἡ γινῶσις ἡμῶν ἐπὶ τῆς γῆς ἐστὶ λίαν περιορισμένη καὶ ἀτελής· μικρόν τι μόνον ἐπιστάμεθα τῶν ἀπάντων. «Βλέπομεν ἄρτι, λέγει ὁ σοφὸς ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ, βλέπομεν ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον· ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγινώσκει καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην. Νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη.» (Α'. Ἐπιστ. Παύλ. πρὸς Κορινθ. ΙΓ', 12-13).

Ναί, ὁ παρὼν κόσμος, ὅστις μοὶ ἐδόθη ἐπὶ μικρὸν χρόνον πρὸς κατοικίαν, ἐστὶ μοι σκοτεινὸν κάτοπτρον τῆς αἰωνιότητος. Συγκεχυμένως καὶ ἀτελῶς βλέπω ἐνταῦθα ὅ,τι μίαν ἡμέραν θέλω ἰδεῖ μετ' ἐκστάσεως ἐν πλήρει τελειότητι, ἐν θαυμαστῇ ἁρμονίᾳ. Ὅ,τι ἐνταῦθα ἐλπίζω, ἐκεῖ θέλει ἐκπληρωθῇ· ὅ,τι ἐδῶ ὡς σκοτεινὴ προαίσθησις μὲ περιπνέει, ἐκεῖ θέλει λάμψει ὡς ἀλήθεια. Ὁ δὲ Θεὸς τῆς ζωῆς, ὃν ἐνταῦθα ἀναγνωρίζω ἐν τῇ ἀνταυγείᾳ τῆς λαμπρότητος Αὐτοῦ, θέλει μοὶ ἀποκαλυφθῇ ὕστερον ἐν πάσῃ σαφηνείᾳ, ὅτε ἡ ἀθάνατος ψυχὴ μου θέλει μεταβῇ πρὸς Αὐτὸν καὶ ἀπολαύσει τῆς αἰωνίου μακαριότητος.

Ὁ παρὼν κόσμος ἐστὶ μοι σκοτεινὸν κάτοπτρον τῆς αἰωνιότητος. Ὅσα ἤδη ἐν τῷ βίῳ τούτῳ ἰδίᾳ μανθάνω, μοὶ ἐξαγγέλλουσιν ὅσα ποτὲ ἐν ὑψηλοτέρᾳ τελειότητι θέλω μάθει· διότι ἐν τῇ θεῇ Δημιουργίᾳ τὰ πάντα ἀποτελοῦσιν ἐν μόνον καὶ συναφὲς ὅλον, οὐδεμίᾳ δὲ ὑφίσταται μόνωσις καὶ διακοπὴ ἐν τῇ ἀλύσει τοῦ ἀπείρου τῶν ὅλων συστήματος καὶ τῶν ἀναριθμῶντων ὄντων, οὐδεὶς κρῖκος ἐστὶν ἐλλειπῆς.

Ὑπαρξίς ἐπίγειος, ὕπαρξις οὐρανία, ζωὴ, αἰωνιότης, εἰσὶν ἐν ἀδιάλειπτον σύνολον. Ἄν ὀξυτέραν εἶχον τὴν ὄρασιν, ἤθελον ἀπὸ τοῦδε ἰδεῖ ἐν τῷ μικρῷ σπερματίῳ,

τῷ ὑπὸ ἀδυνατοῦ βουτάνης κεκαλυμμένῳ, τὴν κολοσσαίαν ἐλάτην, ἣτις μετὰ παρέλευσιν ἑκατὸν ἐτῶν θέλει κατασκιάζει ὁλόκληρον κοιλάδα. Τὰ πάντα εἰσὶν ἀνάπτυξις, τὰ πάντα εἰςὶ πρόοδος.

Ὁ Θεὸς διέχυσεν ἐφ' ἅπασαν τὴν ἀπέραντον Αὐτοῦ δημιουργίαν ὁρμὴν τινα πρὸς τὴν ζωὴν, ἀπόρρητόν τινα δύναμιν ἐμφυχώσεως. Καὶ ἡμεῖς διακρίνομεν μὲν τὴν ἀδιαλείπτως τὰ πάντα ζωοποιοῦσαν ταύτην δύναμιν· ἀλλὰ πόσον σπανίως προσέχομεν Αὐτῷ! Ἡ δύναμις αὕτη πανταχοῦ ἐνυπάρχει, ἀκαταπαύστως δὲ ἀνανεοῖ τὰς τῶν πραγμάτων μορφάς, καὶ ἀπὸ τῶν διαλυομένων νέα παράγει πλάσματα. Ἡ δύναμις αὕτη ἐνεργεῖ ὑπερφυῶς ἐν τῷ σπέρματι παντὸς φυτοῦ, λαμβάνει τὴν ἀναγκαίαν τροφὴν ἀφ' ὅλων τῶν διαφόρων στοιχείων, προσελκύει μόρια ἐκ τῆς πρὸ πολλοῦ διεφθαρμένης ὕλης, ἐνσπείρει αὐτῷ τὴν ζωὴν καὶ παρασκευάζει νέον φυτὸν, οὔτινος ἡ κανονικότης καταπλήττει ἡμᾶς, καὶ ἡ τῶν χρωμάτων λάμψις τυφλοῖ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν, καὶ ἡ εὐωδία εὐφραίνει ἡμᾶς, καὶ οἱ καρποὶ ἡδύνουσιν ἄμα καὶ τρέφουσιν ἡμᾶς.

Ἡ δύναμις τῆς ζωῆς εὐρίσκεται πανταχῇ ἐν ἀπάσῃ τῇ φύσει τῶν ζώων, οὕτως, ὥστε, μόλις χωριζομένου μέρους τινὸς ἀπὸ τοῦ ὅλου, παρατηρεῖται ἐν αὐτῇ τῇ διαλύσει τοῦ μέρους τούτου ἡ ἀνάπτυξις νέας ζωῆς. Ἡ αὕτη ζωϊκὴ δύναμις κινεῖται ἐν τῇ ἀποσπησηπιΐᾳ ὕλῃ καὶ μεταβάλλει αὐτὴν εἰς ἀναρίθμητα ζωῦφια καὶ σκωλήκια, ἅτινα ἐπὶ τέλους καὶ αὐτὰ ἀποσυντίθενται καὶ ἐκ τῆς σήψεως αὐτῶν παρέχουσιν εἰς τὴν αἰέποτε γόνιμον δύναμιν τῆς ζωῆς νέαν ὕλην πρὸς νέων ὄντων δημιουργίαν. Ἡ δὲ ἀδιέλειπτος αὕτη διαδοχὴ τῶν πλασμάτων θαίνει

ἐπ' ἄπειρον. Αἱ μορφαὶ ἀλλοιοῦνται καὶ καταστρέφονται· ἀλλ' ἡ ζωὴ διαμένει καὶ αὖθις ζωοποιεῖ τὴν καταπεσοῦσαν κόνιν. Οὕτω καὶ τὸ ἡμέτερον γήϊνον σῶμα ὑπὸ τῆς ζωῆς κατέχεται· εἰς πάντα τὰ μέρη αὐτοῦ, καὶ εἰς τὰ ἐλάχιστα, ἐνυπάρχει ἡ θαυμαστὴ αὕτη δύναμις, ἣν διέχυσεν ὁ Δημιουργὸς καθ' ἅπασαν τὴν δημιουργίαν Αὐτοῦ. Ἡ δύναμις τῆς ζωῆς δουλεύει τῷ πνεύματι ἡμῶν ἐφ' ὅσον τοῦτο οἰκεῖ ἐν τῷ σώματι. Χάριν τοῦ πνεύματος, ἡγουν τῆς ψυχῆς ἡμῶν, ἡ δύναμις αὕτη δίδωσιν εἰς τὰ νεῦρα τὴν εὐαισθησίαν· χάριν τοῦ πνεύματος, ῥέει τὸ αἷμα διὰ τοῦ λαβυρίνθου τῶν αἱματικῶν ἀγγείων· ἔνεκεν αὐτοῦ, ἀντλεῖ αὕτὴ τὴν τροφὴν ἀπὸ τῶν καταλλήλων στοιχείων, λάμπει ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἀναπνέει τὴν εὐωδίαν τῶν ἀνθέων καὶ φέρει τοὺς ἥχους τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου μέχρι τῶν ἐνδοτάτων τῆς ψυχῆς.

Ἄλλ' ὅταν ἡ ἀθάνατος οὐσία ὑπερβάλῃ τὸ γήϊνον αὐτῆς περικάλυμμα, ὅταν τὸ ἔννουν, ἐλεύθερον, αὐτουργὸν καὶ κατ' ἰδίους νόμους ἐνεργοῦν ὄν, ὅπερ ἀποκαλοῦμεν ψυχὴν ἡμῶν, ἀποχωρίζεται τοῦ σώματος, τότε παύει ἡ δουλεία τῆς ζωϊκῆς δυνάμεως, καὶ τὸ σῶμα καταρῥέει καὶ εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη διαλύεται. Τὰ ζωοποιὰ μέρη τῆς δυνάμεως ταύτης διαχωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων καὶ διασκορπίζονται, ὡς ἀδέσποτοι δοῦλοι εἰς οὐδένα πλέον ὑπέικοντες· οὐδὲν ἤττον ὅμως ἐξακολουθοῦσι τὴν ἐνεργειαν αὐτῶν, ἥδη αὐτοτελεῖ, ἐν τῇ σήψει τοῦ νεκροῦ ἡμῶν σώματος, καὶ ἀπὸ τῆς κόνεως ἡμῶν παράγουσι πλῆθος σκωλήκων, οἵτινες καταστρέφουσι τὰ τελευταῖα ἐν τῷ τάφῳ λείψανα ἡμῶν μέχρις οὗ καὶ αὐτοὶ ἐξαφανισθῶσι, μεταβιβαζομένης ἐπ' ἄπειρον τῆς πάλαι ἀποτελούσης τὸ σῶμα ἡμῶν ὕλης εἰς νέα αἰετοτε πλάσματα.

Καθὼς δὲ αἱ ζωτικαὶ αὗται δυνάμεις εὐρίσκουσιν αἰετοτε νέαν ὕλην, ὅπως νέας κατασκευάσωσι μορφάς, οὕτω καὶ ἡ εὐγενεστέρα ὄλων τῶν δυνάμεων, ἡ ἀθάνατος, ἡ εἰς ἐλευθερίαν, εὐδαιμονίαν καὶ αἰωνιότητα κεκλημένη ψυχὴ, θέλει περιβληθῇ νέῳ περικαλύμματι. Ἡ ψυχὴ δὲν ὑπνώττει, δὲν ἀποθνήσκει, ὅταν τὸ γήϊνον αὐτῆς σῶμα εἰς γῆν ἀπέρχεται. Καὶ ἡ ψυχὴ θέλει εὑρεῖ τὸν νέον αὐτῆς πέπλον, δι' οὗ θέλει περικαλυφθῇ, ὅπως τελειότερα καὶ λαμπρότερα ἐν αἰωνίᾳ διατελέσῃ ὑπάρξει. Ναί, ἀναντιρρήτως θέλει εὑρεῖ τὸν λαμπρόν αὐτὸν πέπλον· διότι οὐδὲν ἐν τῇ δημιουργίᾳ, κυρίως εἰπεῖν, ἀποθνήσκει. Τὸ ἀποθνήσκειν οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, ἢ μεταβάλλεσθαι. Οὕτω τὸ μεμαραμένον ἄνθος μεταβάλλεται εἰς κόνιν, ἐξ ἧς νέα συντίθενται ἄνθη. Οὕτω τὸ σῶμα τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ζώων μετὰ τὸν θάνατον εἰς νέας μεταβάλλεται μορφάς. Ἀφοῦ δὲ ἡ τυφλὴ δύναμις τῆς ζωῆς διατελεῖ ἐνεργοῦσα ἐν τῇ δημιουργίᾳ ἐπ' ἄπειρον κατὰ τοὺς ὁρισθέντας αὐτῇ ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ νόμους, πολλῶ μᾶλλον ἢ ἀπὸ τῶν γήϊνων ἀπαλλασσομένη ἀνθρωπίνη ψυχὴ. Οὕτω ὁ παρὼν κόσμος ἐστίν ἀληθῶς κάτοπτρον τῆς αἰωνιότητος.

Τίνος βλέμμα νὰ καταμετρήσῃ δύναται τὸ ἀχανὲς σύστημα τοῦ Παντός; Καὶ αὐτὸ τὸ ὑπὸ τῶν ἰσχυροτάτων τηλεσκοπίων βοηθούμενον ὄμμα τοῦ μᾶλλον ἐπιστήμονος ἀστρονόμου οὐδόλως ἰσχύει ν' ἀνακαλύψῃ τὰ τῶν οὐρανῶν ὅρια. Ἐπέκεινα ὄλων τῶν ὁρατῶν κόσμων, ἐπέκεινα ὄλων τῶν ἀστέρων, οὐς μόλις διὰ τῶν ὀπτικῶν ὀργάνων διακρίνομεν, μαρμαρύσσει ἔτι πρὸς ἡμᾶς ἀπὸ ἀγνώστων ἡμῖν οὐρανῶν ἄχρουν φῶς, ὅπερ βεβαίως εἶνε ἀπαύγασμα ἀστέρων πληρούντων ἄλλας οὐρανίους χώ-

ρας, ἀνεφίκτους οὐ μόνον τῷ ὀφθαλμῷ, ἀλλὰ καὶ τῇ φαντασίᾳ τοῦ ἀνθρώπου.

Ὑπελογίσθη ἡ τεραστία ταχύτης, μεθ' ἧς τὸ φῶς διαδίδεται· ὑπελογίσθησαν ὡσχύτως αἱ ἀποστάσεις τοῦ ἡλίου καὶ τῶν περὶ τὸν ἥλιον περιπολούντων πλανητῶν, τῶν ὑπ' αὐτοῦ φωτιζομένων. Ἀλλ' ὥς πρὸς τὰς ἀποστάσεις τῶν πλείστων ἀστέρων ἐλλείπουσιν ἡμῖν ἔκφρασις καὶ ἀριθμοί. Δυνατὸν εἶνε νὰ βλέπωμεν εἰσέτι λάμποντας ἐν τῷ στερεώματι ἀστέρας, οἵτινες πρὸ αἰώνων ἐσθέσθησαν, καθόσον αἱ πρὸ πολλοῦ ἀναχωρήσασαι ἀκτῖνες αὐτῶν ὁλονέν φθάνουσι πρὸς ἡμᾶς. Δυνατὸν εἶνε νέοι νὰ ἐφάνησαν ἥλιοι εἰς ἀκαταλόγιστον ἀπόστασιν, καὶ ὁμῶς νὰ μὴ βλέπωμεν αὐτοὺς, ὡς μὴ ἀφίχθέντος εἰσέτι μέχρις ἡμῶν τοῦ διὰ τῶν ἀμετρήτων οὐρανίων διαστάσεων πρὸς ἡμᾶς ἐρχομένου φωτὸς αὐτῶν. Τοιαύτη ἐστὶν ἡ ἀπειρία τοῦ Παντός, ἡ ἀκριθέστερον εἰπεῖν ἡ ἀπειρία τοῦ μικροῦ μέρους τῆς ὅλης δημιουργίας, τοῦ ὁρατοῦ ἀπὸ τῆς ἡμετέρας γῆς. Τὸ δὲ μικρὸν τοῦτο μέρος, κατὰ τὰς βεβαιώσεις τῶν ἀστρονόμων, πόρρω ἀπέχει τοῦ ἀληθοῦς καὶ λαμπροῦ κέντρου τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος, κέντρου περὶ ὃ τὰ πάντα κινουῦνται. Ἡ γῆ, ὁ ἥλιος μετὰ μυριάδων ἄλλων ἀστέρων καθ' ἐκάστην ἡμέραν πλέουσιν ἐν τῷ παμμεγέθει οὐρανίῳ ὠκεανῷ καὶ πολλὴν ὁδὸν φέρονται κύκλῳ μεγαλειτέρου τινὸς ἡλίου, ἀπροσίτου εἰς τοὺς ἀδυνατοὺς ἡμῶν ὀφθαλμούς. Καθ' ὥραν διατρέχει ἡ γῆνιν σφαῖρα περὶ τὸν ἥλιον, χωρὶς οὐδ' ἐπ' ἐλάχισον νὰ αἰσθανώμεθα αὐτὸ, διάστημα περίπου ἑκατὸν ὀκτὼ χιλιάδων σταδίων, καθ' ἡμέραν δὲ ἐπέκεινα τῶν δύο καὶ ἡμισυ ἑκατομμυρίων σταδίων. Καθ' ὥραν δὲ καὶ καθ' ἡμέραν ὁ ἡμέτερος ἥλιος μεθ' ὅλης τῆς συνοδίας τῶν ἐν

τῷ πλανητικῷ ἡμῶν συστήματι ἀνηκόντων ἀστέρων, σπεύδει μετ' ἀκαταλογίστου ταχύτητος πρὸς ἄλλο τι κέντρον, χωρὶς οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον νὰ λαμβάνωμεν αἰσθησιν τῆς κινήσεως ταύτης. Αἱ ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσεις ὅλων τῶν κόσμων αὐτῶν εἰσὶ τοσοῦτον μεγάλαι, ὥστε πολλῶν ἐτῶν ἀπαιτοῦνται παρατηρήσεις ἵνα μόλις διακριθῇ ἡ περὶ τὸν ἄγνωστον ἐκεῖνον ἥλιον κίνησις αὐτῶν.

Καὶ οἱ ἀναρίθμητοι οὗτοι κόσμοι τῶν οὐρανῶν, σχεδὸν πάντες μεγαλείτεροι τῆς ἡμετέρας γῆς, καίτοι τοσοῦτον ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχοντες, οὐχ ἥττον εὐρίσκονται εἰς ἀμοιβαίαν στενωτάτην καὶ θαυμασὴν σχέσιν. Ὅμοιοι πρὸς ἀλλήλους κατὰ τὸ σχῆμα καὶ πιθανῶς καὶ κατὰ τὴν φύσιν αὐτῶν, ἀνακοινοῦσιν ἀμοιβαίως τὸ φῶς των καὶ πληροῦσι τὰ μετὰξὺ διαστήματα λεπτοτάτης οὐσίας, ἥτις ἐξ αὐτῶν ἀπορρέουσα ἴσως ἐστὶν αὐτῇ ἐκείνῃ, ἡ ἐκδηλουμένη διὰ τῶν ἀστραπῶν καὶ λάμπουσα ὡς βόρειον σέλας.

Φεῦ! τί ἐστὶ τοῦ περιφημοτέρου τεχνίτου τὸ ἀριστουργημα, παραβαλλόμενον πρὸς τὸ μέγα, τὸ θαυμαστόν, τὸ ἀπέραντον οἰκοδόμημα τοῦ Σύμπαντος, ἐνθα βασιλεύει ὁ Θεός! Τὸ δὲ ἄπειρον αὐτὸ Σύμπαν ἀποτελεῖ ἐν μόνον ὅλον, οὔτινος τὰ ἀναρίθμητα μέρη εἰσὶ στενῶς πρὸς ἀλλήλα συνδεδεμένα, συγγενῇ, συναφῇ καὶ ἁρμονικῇ! Ἀπὸ ἀκαταλογίστων ἀποστάσεων ἐπενεργεῖ ἕκαστος κόσμος ἐπὶ ἄλλων κόσμων. Ἡ σελήνη διακινεῖ τὰς θαλάσσας ἡμῶν διὰ τῆς παλιρροίας καὶ οὐ σμικρὰν ἔχει ροπὴν εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ ἀέρος· ὡσαύτως καὶ ὁ ἥλιος, ὁ ἔτι ἀπωτέρω κείμενος, ὅστις κρατεῖ ὑποτελεῖς ὅλας τὰς ἐν ἀποστάσεσι πολλῶν ἑκατοντάδων ἑκατομμυρίων λευγῶν περὶ αὐτὸν στρεφομένας οὐρανίους σφαί-

ρας. Πάντες δὲ οἱ ἀστέρες συγκοινωνοῦσιν ἀδιαλείπτως πρὸς ἀλλήλους διὰ τινος μεσιδίου οὐσίας, ἥτις μένει εἰσέτι καὶ πιθανῶς θέλει μείνει διὰ παντός ἀνερεύνητος. Οὕτω τὰ πάντα ἐν μόνον ὅλον ἀποτελοῦσι, συνδεόμενα ὑπὸ τῆς παντοδυνάμου χειρὸς τοῦ Δημιουργοῦ. Οὕτω ὁ παρὼν κόσμος, ὅσον σμικρὸν γινώσκω αὐτοῦ μέρος, ἐστὶ μοι ὡς σκοτεινὸν κάτοπτρον τῆς αἰωνιότητος. Ἐν τῷ ἀπείρῳ αὐτῷ τῶν ὅλων συστήματι, ἐνθα οὐδὲν δύναται νὰ ἐξαφανισθῇ, καὶ γὰρ ὑπάρχω καὶ ζῶ, καὶ γὰρ οὐδόλως δύναμαι νὰ ἐξαφανισθῶ ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ γὰρ εἰμι κάτοικος τοῦ θεοῦ αὐτοῦ οἰκοδομήματος καὶ τολμῶ νὰ ἀποκαλέσω ἐμὸν Πατέρα τὸν Πανάγιον, ὑπὸ τὴν πνοὴν τοῦ ὁποίου μυριάδες ἐμφυχύνονται ἡλίων. Ἐκεῖ ἄνω, ἐπέκεινα τοῦ τάφου ἐστὶν ἡ Αἰωνιότης. Ἀλλ' οὐδεὶς ὑφίσταται χωρισμός, οὐδεμία διάκρισις μεταξὺ τῶν ἐκεῖ καὶ τῶν ἐνθάδε, διότι τὰ πάντα ἐν μόνον ὅλον ἀδιαίρετον καὶ συναφές ἀποτελοῦσιν. Αἱ ὥραι καὶ οἱ χρόνοι, οὓς ζῶ ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης, εἰσὶ μόρια τῆς αἰωνιότητος, εἰσὶ γαγόνες ἐν τῷ ἀπείρῳ ὠκεανῷ, μέρος ἀδιάσπαστον καὶ ἀχώριστον αὐτοῦ ἀποτελοῦσαι.

Ὅταν ἐκ τῶν πολυετῶν παρατηρήσεων τῶν οὐρανοσκόπων καὶ τῶν φυσιολόγων μανθάνω, ὅτι ὁ ὄγκος τοῦ ἡλίου εἶνε κατὰ χιλίας τετρακοσίας χιλιάδας φορὰς πολλὰ πλάσιος τοῦ ὄγκου τοῦ ἡμετέρου πλανήτου, ὅτι δὲ πιθανῶς σύγκειται ἐκ τῶν αὐτῶν τῆς γῆς στοιχείων, ὅταν μανθάνω, ὅτι ἐπὶ τῆς σελήνης ὑπάρχουσιν ὄρη καὶ κοιλάδες παραδόξων σχημάτων καὶ κηλίδες ὅμοιαι πρὸς τὰς ἡμετέρας θαλάσσας καὶ πεδιάδας, ὅταν ἀκούω, ὅτι ἐπὶ τοῦ ὠραίου ἀστέρος, ὃν ἀποκαλοῦμεν ποτὲ μὲν ἄστρον τῆς αὐγῆς, καὶ ἄλλοτε ἑσπερον, ἠδυνήθησαν νὰ

καταμετρήσωσιν ὄρη ὑπερβαίνοντα κατὰ τὸ ὕψος τὰ ὑψηλότερα ὄρη τῆς γῆς, καταλαμβάνομαι ὑπὸ θείας φρίκης καὶ ὁ νοῦς μου ἰλιγγιᾷ ἐν ὄψει τοῦ θαυμαστοῦ μεγέθους καὶ τοῦ κάλλους τῆς τοῦ σύμπαντος οἰκοδομῆς, ἐν ᾗ ἀποκαλύπτονται τοσαῦται γαῖαι, ὅμοιαι πρὸς τὴν ἡμετέραν γῆν, καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν βεβαίως, οἰκούμεναι ὥσπερ ἡ γῆ ἡμῶν ὑπὸ ἐμψύχων ὄντων, ὧν τὰ εὐγενέστερα ἀναγνωρίζουσι καὶ λατρεύουσι τὸν Θεὸν καὶ Πλάστην αὐτῶν ὡς ἐγώ· τί λέγω; ἴσως ἀξιώτερον καὶ τελειότερον ἐμοῦ.

Τότε μοι φαίνεται ὅτι βλέπω συγκεχυμένως τὴν αἰωνιότητα ὡς ἐν κατόπτρῳ· τότε ἐγείρονται ἐν ἐμοὶ νέαι καὶ τέως ἄγνωστα αἰσθήματα· τότε αἰσθάνομαι ὅτι δὲν ἀνῆκω μόνον εἰς τὴν γῆν ταύτην, εἰς τὴν πρόσκαιρον καὶ φθαρτὴν παροῦσαν ζωὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλους κόσμους, σχέσιν ἔχοντας πρὸς τὸν ἡμέτερον· αἰσθάνομαι τότε ὅτι ἔχω καὶ ἄλλους ἀδελφοὺς τελειοτέρους, μεγαλειτέραν περιβεβλημένους λαμπρότητα ἐν χώραις ἀπείρως ἀπ' ἐμοῦ ἀφεστηκυῖαις τῆς παμμεγίστου Δημιουργίας. Τότε σιωπῶ· ἡ γλῶσσά μου ἀπορεῖ λόγων· ἡ φωνή μου διαλείπει· ταράσσονται οἱ διαλογισμοί μου· προαισθάνομαι τὸ ἄπειρον· ἐν αὐτῇ τῇ αἰωνιότητι ἵσταμαι· καταδύομαι εἰς τὴν θέαν αὐτῆς.

Ὅποια ποικιλία ζωῆς βεβαίως ἐπικρατεῖ ἐν τοῖς ἀναριθμήτοις καὶ μεγάλοις ἐκείνοις κόσμοις! ὅποια ἀείποτε αὐξανόμενη πρόοδος τελειότητος καὶ εὐδαιμονίας, ὧν τὸ παράπαν μήτε ἔννοιαν μήτε φαντασίαν νὰ ἔχω ἐγὼ ὁ θνητὸς δύναμαι! Ἦδη ἐπὶ αὐτῆς τῆς γῆς τὰ πάντα, τὰ μεγάλα καὶ τὰ μικρά, ἐν θαυμασταῖς μοὶ παρίστανται ποικιλίαις. Ἦδη ἐνταῦθα πολλὴν τὴν ἀνισότητα παρα-

τηρῶ. Ὅποια διαφορὰ ὁρμῶν, ἐπιδεξιότητων καὶ ἀπο-
 λαύσεων καὶ μεταξὺ τῶν ζώων! Πόσον ἄθλιόν ἐστι τὸ
 ὄστρεον, τὸ ἐπὶ τῆς πέτρας τοῦ αἰγιαλοῦ προσκεκολλη-
 μένον, παραβαλλόμενον πρὸς τὸν κάνθαρον, τὸν διὰ χρυ-
 σῶν πτερυγίων φερόμενον ἐπὶ τῆς ζεφυρίας αὔρας τοῦ
 ἥαρος! Πόσον εὐγενεῖς φαίνονται ὁ εὐμαθὴς ἐλέφας, ὁ
 νοητικὸς ἵππος, ὁ κύων, ὁ πιστὸς τοῦ ἀνθρώπου φίλος,
 ὅταν συγκριθῶσι πρὸς ἄλλα ταπεινότερα ζῶα! Καὶ ὅμως,
 τί ἐστὶν ἡ τοῦ ζώου ὁρμὴ πλησίον τοῦ λογικοῦ τοῦ ἀν-
 θρώπου; Ἀλλὰ παύει ἄρά γε εἰς τὸν ἄνθρωπον ἡ δημι-
 ουργικὴ δύναμις τοῦ τῶν ὅλων Δημιουργοῦ; Κατέχει
 ἄρά γε ὁ ἄνθρωπος τὴν ἀνωτάτην βαθμίδα ἐν τῇ κλί-
 μακι τῶν λογικῶν ὄντων; Ἐπειδὴ εἶνε τὸ ἐξοχώτερον
 τῶν ἐπὶ τῆς γῆς πλασμάτων, εἶνε ἄρά γε καὶ τὸ τελειό-
 τατον ἀπάσης τῆς Δημιουργίας; Καὶ τί ἐστὶν αὐτὴ ἡ
 γήνην ἡμῶν σφαῖρα; Φεῦ! εἷς τῶν σμικροτέρων πλανη-
 τῶν ἀστέρων, τῶν διεσπαρμένων ἀνὰ πάντα τὸν οὐρά-
 νιον χῶρον. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ἡμέτερος ἥλιος, εἰ καὶ πολ-
 λάκις μυριοπλάσιος τῆς γῆς, θεωρεῖται ἐκ τῶν ἐλαχί-
 στων ἡλίων, παραβαλλόμενος πρὸς ἄλλους ἡλίους, οἵτινες
 ἐν ἀποστάσει μήπω καταλογιζομέναις ὑπὸ θνητῶν λάμ-
 πουσιν ἔτι ὡς πρώτου μεγέθους ἀστέρες. Ἐὰν ἐκ τῶν ἀ-
 ναλογιῶν αὐτῶν καὶ τῶν μεγεθῶν τῶν οὐρανίων σωμά-
 των ἔξεστί μοι νὰ εἰκάσω, φεῦ! ὁ ἄνθρωπος κατέχει με-
 ταξὺ τῶν θείων δημιουργημάτων ἔτι ταπεινοτάτην καὶ
 ἐλαχίστην τάξιν. Οὕτω ἐν τῷ ἀπείρῳ Σύμπαντι οἰκοῦ-
 σιν ὄντα ὑψηλοτέρας ἡμῶν φύσεως, ἐνώπιον τῶν ὁποίων
 ἠθέλομεν ὡς κόνις ἐξαφανισθῇ ὄντα, ὧν ἡ σοφία καὶ ἡ
 φρόνησις καὶ ἡ τελειότης εἰσὶ τοσοῦτον ἀνώτεροι τῶν
 ἡμετέρων, ὅσον ἡμεῖς ἀνώτεροι ἐσμὲν τοῦ σκωληκίου,

ὅπερ ἐν ἀγνοίᾳ διὰ τῶν ποδῶν ἡμῶν καταπατοῦμεν.

Ναί, πλάσματα ὑπέρτερα ἡμῶν προσεύχονται πρὸς τὸν Ὑψιστον ἀγιώτερον καὶ τελειότερον ἐμοῦ. Ἡ θεία Ἀποκάλυψις ὁμιλεῖ περὶ οὐρανίων πνευμάτων, περὶ ἀγγέλων, περὶ γρατειῶν Σεραφεὶμ καὶ Χερουβείμ. Ὑπάρχει ἄρα ὑπεράνω ἐμοῦ ἄλλος κόσμος, ὑπάρχουσιν ἄλλοι κάτοικοι τῆς αἰωνίου οἰκουμένης, πρὸς οὓς παραβαλλόμενος ἐγὼ οὐδὲν εἰμί. Ἀλλὰ καὶ ἂν οὐδεμία περὶ τούτου ἐγίνετο μνεῖα ἐν τῇ Ἀποκαλύψει, ἥθελον γνωρίσει τὴν ὑπαρξιν αὐτῶν ἐξ ὧν, ὅσα ἀνακαλύπτω ἐπ' αὐτῆς τῆς γῆς κατωτέρω ἐμοῦ. Ναί, ὁ παρὼν κόσμος ἀληθῶς καθίσταται μοι κάτοπτρον τῆς αἰωνιότητος. Καὶ εἰσὶ μὲν τὰ ἐν τῷ κατόπτρῳ αὐτῷ ἀπεικονιζόμενα ἀμυδρά καὶ συγκεχυμένα, ἀλλὰ καὶ τοιαῦτα, ὥστε νὰ μὲ συνταράξωσιν ἕως εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μου.

Ἀμυδρά καὶ συγκεχυμένα εἰσὶ τὰ ἐν τῷ κατόπτρῳ αὐτῷ ἀπεικονιζόμενα· ἀλλὰ πόσα ἤδη μανθάνω ἐξ αὐτῶν! Ἡ γνῶσίς μου ἐνταυθαῖ ἐς μερικὴ καὶ ἀτελῆς· ἀλλὰ καὶ τοιαύτη οὖσα, πόσον μὲ ἀνυψοῖ! Ὅταν ὁ νοῦς μου ἀπόλλυται ἐν τῇ ἀπειρίᾳ τῶν οὐρανίων δημιουργημάτων, αἰσθάνομαι τὴν σμικρότητά μου, τὴν οὐδένειαν τὴν ἐμήν· ἀλλ' αἰσθάνομαι συγχρόνως καὶ εὐγενῆ ὑπερηφάνειαν καὶ γλυκεῖαν παραμυθίαν, ὅτι καὶ ἐγὼ εἰμι ἄξιος τοῦ Θεοῦ, τοῦ Πλάστου μου καὶ Δημιουργοῦ τῶν κόσμων, ὅτι καὶ ἐν ἐμοὶ ὑπάρχει τὸ θεῖον, ὅπερ ζῇ καὶ σκέπτεται.

Οἷμοι δέ, ἐὰν ἀπὸ τοῦ ὕψους αὐτοῦ, ἐνθα προαισθάνομαι τὸν Θεόν, φέρω τὰ βλέμματά μου ἐπὶ τοῦ παρελθόντος μου βίου! Οἷμοι ὁ τάλας! Ὅποῖός τις ὑπῆρξα κατὰ τὸ παρελθόν; Τί δὲ ἐπραξα μέχρι τοῦδε; Ἐσχον ἄρά γε μᾶλλον τοῦ ἀγγέλου τὴν μέριμναν, ἢ τοῦ ζώου

τὴν φροντίδα; Ἐθήρευσα τὴν μακαριότητα, ἥς ἀπολαύουσι τὰ Σεραφεῖμ ἐν τῇ συναισθήσει τῆς τελειότητος καὶ τῆς ἀγιότητος αὐτῶν, ἣ ἐπεζήτησα τὰς γηίνους καὶ ζωώδεις ἡδονάς, ἃς διὰ τοῦ σώματός μου ἔχω κοινὰς μετὰ τῶν κατωτέρων ἐμοῦ πλασμάτων;

Ἐρυθριῶν κύπτω εἰς τὴν γῆν ἐνώπιον τοῦ ἀδεκάστου Κριτοῦ, ὃν φέρω ἐν ἐμοί, ἐνώπιον τοῦ Παναγίου τοῦ τὰ πάντα εἰδότος. Ἐπιθυμῶ νὰ ἡδυνάμην νὰ κρύψω διὰ παντός ἐμέ τε καὶ ὅλον τὸν βίον τὸν ἐμὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν πάντων. Πολλάκις εἶδα εἰς τὸ σκοτεινὸν κάτοπτρον τῆς αἰωνιότητος· ἀλλ' οὐδαμῶς συνεκινήθην ἐκ τῆς ὀφείας ταύτης. Προησθάνθην τὴν ὑπαρξιν ἀνωτέρου προορισμοῦ, οὔτινος πρέπει νὰ ᾔνε προπαρασκευὴ ἢ ἐπίγειος ζωὴ· ἀλλ' ἀντὶ νὰ ὑψωθῶ πρὸς τὴν βασιλείαν τῶν πνευμάτων, κατεβίβασα ἐμαυτὸν ἐλεεινῶς εἰς τὴν τάξιν τῶν κτηνῶν. Εἰργάσθην μόνον ὑπὲρ τῶν σωματικῶν μου ἡδονῶν· ἐμερίμνησα μόνον περὶ τροφῆς καὶ περὶ πόσεως· ἔσπευσα, ὡς τὸ νήπιον πρὸς τὰ παίγνια, κατόπιν τῆς ψευδοῦς δόξης καὶ τοῦ ματαίου μεγαλείου· παρημέλησα τὸ καλλίτερον μέρος ἐμαυτοῦ· δὲν ἔζησα δι' ἐμέ, ἀλλὰ διὰ τὸ φθαρτὸν σῶμα, μεθ' οὗ ἐν τούτοις μόνον προσκαίρως εἰμι ἡνωμένος. Καὶ ἀπέβλεψα μὲν εἰς τὸ κάτοπτρον τῆς αἰωνιότητος, ἀλλ' ὅμοιος τῷ ἀλόγῳ ζῳῷ, ὅπερ κεκυφὸς τὴν γῆν βλέπει, οὐδόλως ὑψώσα τοὺς ὀφθαλμούς μου πρὸς τὸν οὐρανόν. Τὴν ἐπιδοκιμασίαν ἀνθρώπων ἀδυνάτων καὶ κενῶν, ὡς ἐμέ, προετίμνησα τῆς μόνης ἀληθοῦς δόξης τοῦ νὰ καταστήσω ἐμαυτὸν ἄξιον τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀθανάτου προορισμοῦ μου. "Ω! πόσον μωρὸς ὑπῆρξα ἐπὶ τῆς γῆς! Πόσον ἄτιμος ἐγενόμην καὶ ἐλεεινὸς πρὸς ἐμαυτόν. « Ἐστὲ τέλειοι, ὥσπερ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐρά-

νιος τέλειός ἐστιν· ἢ εἶπες ἡμῖν, ὦ θεῖς ἡμῶν Διδάσκαλε, Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ φωτίσας τὸν πνευματικὸν κόσμον θεσπεσίῳ φωτὶ, ὅπερ οὐκ ἦν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου! Οἶμοι τῷ παναθλίῳ! ἤκουσα τὴν φωνὴν Σου, ὦ ἀγαθὲ Ποιμὴν τῶν ψυχῶν, ἀλλὰ δὲν ἠκολούθησα αὐτήν!

Μέχρι τοῦδε, ὥςπερ ἡ γυνῶσίς μου, οὕτω καὶ ἡ θέλησίς μου ἦν συγκεχυμένη καὶ ἀτελής. Ἀλλὰ θέλει εἶσθαι τοιαύτη καὶ ἐν τῷ μέλλοντι; Θέλω ἄρά γε κατασταθῇ ἐτι ἀτελέστερος; θέλω ἄρά γε καταβιβασθῇ ἀπὸ τῆς βαθμίδος, ἐν ᾗ ἐτέθην ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ ἐν τῇ τῶν ὄντων κλίμακι; Αἰωνιότης, αἰωνιότης! σὺ περικλείεις ἐν τοῖς κόλποις σου τὴν αἰωνίαν Ἀγάπην! Ἀλλ' οἶμοι τῷ ἀμαρτωλῷ, ἐν σοὶ εὐρίσκεται καὶ ἡ αἰωνία Δικαιοσύνη.

Κόραι τοῦ οὐρανοῦ, Πίστις, Ἐλπίς καὶ Ἀγάπη, παρამυθήσατέ με, συνοδεύσατέ με ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ ὁδῷ, ἣν ἔχω εἰσέτι νὰ διανύσω! Ἐνίσχυσόν με, θεῖα Πίστις, ὑψωσον τὴν ψυχὴν μου ὑπεράνω τῶν βιωτικῶν μεριμνῶν καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν τῆς σαρκός, καὶ ὁδήγησόν με πρὸς τὸν ἀληθῆ μου προορισμόν! Σῶσόν με, ὅταν ἡ ψυχὴ μου ἀμφιταλαντεύηται μεταξὺ τοῦ χρόνου καὶ τῆς αἰωνιότητος, ἢ ὅτε ἐπέρχεται αὐτῇ νὰ προτιμήσῃ τῶν θεῶν τὰ γήϊνα, τῶν ἀφθάρτων τὰ φθαρτά! Σῶσόν με, ὅταν τὰ πάθη μὲ κατακυριεύωσι καὶ ἡ φιληδονία ζητῇ νὰ γίνῃ κυρία τῶν δοξασιῶν καὶ τῶν καθηκόντων μου! Σὺ δέ, ὦ Ἐλπίς, ἡ δοθεῖσά μοι παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, ἡ ἐπὶ τῶν λόγων τοῦ Ἰησοῦ τεθεμελειωμένη, μὴ μ' ἐγκαταλείπῃς ἐν ταῖς ἀλγεῖναῖς τοῦ βίου μου ὥραις! Καὶ ὅταν θυσιάζω τὰ πάντα ὑπὲρ τῆς δικαιοσύνης, καὶ ὅταν χάριν τῆς ἀρετῆς ἀπολέσω καὶ περιουσίαν καὶ φίλους, καὶ ὅταν κατασταθῶ ἐλεεινὸς καὶ παίγιον τῶν ἀνθρώπων, ὦ Ἐλπίς

τῆς αἰωνιότητος καὶ τῆς θείας Χάριτος, μὴ μ' ἐγκαταλείπῃς!

Ἀλλὰ σὺ, πασῶν τῶν ἀρετῶν ἡ χαριεστάτη, σὺ, πασῶν τῶν ἀρετῶν ἡ μήτηρ, ἡ πηγὴ πάσης ἡθικῆς τελειότητος, ὦ Ἀγάπη, Ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Ἀγάπη τοῦ πλησίον, ἀνάφλεξόν με ὅλον, ἵνα ὅλος ἐν σοὶ ζήσω καὶ πολιτευθῶ! Ὁ βαδίζων ἐν τῇ ἀγάπῃ, μετὰ τοῦ Θεοῦ βαδίζει. Ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ, ὁ ὅλος ἀγάπῃ ὢν, ἐλπίζει ἤδη ἐπὶ τῆς γῆς τὴν ἀνατέλλουσαν αἰωνιότητα, προαισθάνεται τὸν οὐρανόν· διότι πέραν τοῦ τάφου ἰσχύει καὶ κρατεῖ καὶ βασιλεύει ἡ τὰ πάντα δυναμένη Ἀγάπη, ἡ δὲ ἀγάπη αὕτη ἐστὶν ὁ Θεός.

ΡΑΕ΄.

Ἡ αἰδώς.

« Ὡσαύτως καὶ τὰς γυναῖκας ἐν καταστολῇ κοσμίῳ μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης κοσμεῖν ἑαυτάς, μὴ ἐν πλέγμασιν, ἢ χρυσῷ, ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ. »

(Α΄. Ἐπιστ. πρὸς Τιμόθ. Β΄, 9).

ΠΕΡΙ σοῦ θέλω νὰ λαλήσω, περὶ σοῦ τῆς ἐρασμιότητος ἀρετῆς, τοῦ στολίσματος καὶ τῆς προστάτιδος πασῶν συγχρόνως τῶν ἀρετῶν, τῆς ἀδελφῆς τῆς εὐγενοῦς κοσμιότητος, τῆς μητρὸς τῆς κεχαρισμένης μετριοφροσύνης, περὶ σοῦ τῆς ωραίας αἰδοῦς!

Ἡ κακία ἐγκαυχᾶται ἐπὶ τισι τεχνητοῖς καλλωπίσμασι, δι' ὧν προσάγεται πάντων τὰ ὄμματα καὶ ἐμβάλλει ἐπιθυμίαν πρὸς τὰ ἐκ τῆς σαρκὸς ἡδονάς. Ἀλλως, τίς τῶν θνητῶν ἤθελεν ἀγαπήσει ἀμαρτίαν τινά, ἢ ἤθελε κατασταθῇ ἔνοχος ἐγκλήματός τινος, ἐὰν μὴ ἀπεπλανᾷτο πρὸς τοῦτο δι' ἰσχυρῶν θελγήτρων, ἔνεκεν τῶν ὁποίων λησμονεῖ τὸ δηλητήριο, τὸ ἐντὸς χρυσῆς φιάλης προσφερόμενον αὐτῷ ὑπὸ τῆς κακίας; Ἀλλ' ἡ ἀρετὴ οὐδὲν ἄλλο ἔχει ἢ θέλει νὰ ἔχη θελγητρον, εἰμὴ τὸ ἴδιον αὐτῆς κάλλος· τὸ δὲ κάλλος αὐτὸ δὲν παράγεται μὲν, ἀλλὰ λαμπρότερον ἀναφαίνεται διὰ τοῦ πέπλου, ὅπερ ἐπ' αὐτοῦ τίθησιν ἡ ἀβρὰ αἰδώς.

Αὐτὴ ἡ φύσις ἐφύτευσεν ἐν τῇ καρδίᾳ ἐκάστου ἀνθρώπου τὸ αἶσθημα τῆς κοσμιότητος. Οὐδόλως ἐστὶ τὸ τοιοῦτον αἶσθημα ἀπόρροια μόνης τῆς ἀγωγῆς· καὶ αὐτοὶ οἱ ἀγριώτατοι λαοὶ δὲν ἀγνοοῦσιν αὐτό. Φαίνεται μάλιστα ὅτι ἀπαντᾷται καὶ ἐν τισι τῶν ζώων, ἅτινα κρύπτονται ὁσάκις πρόκειται νὰ πληρώσωσιν ἀσχηρὰς τινὰς χρείας.

Ἡ ἀγωγή δὲν δύναται νὰ πλάσῃ τὸ αἶσθημα αὐτό, ἀλλὰ μόνον νὰ ἀπεργασθῇ, νὰ ὀρίσῃ καὶ νὰ διευθύνῃ αὐτὸ ἰσχύει.

Ἀπαιτοῦνται ἄρα πλειότερα προσπάθεια καὶ κόπος ἵνα καταπνίξωμεν τὸ ἀβρὸν αἶσθημα τοῦ ὠραίου, τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ προσήκοντος, ἢ ὅπως διεγείρωμεν αὐτό. Ἀπαιτεῖται μακρὰ ἄσκησις καὶ ἡ ἀπαμβλύνουσα τὴν ψυχὴν δύναμις αἰσχυρᾶς ἕξεως ἵνα μὴ ἐρυθριῶμεν πλεον ἐπὶ τῇ ἀσχημοσύνῃ καὶ ἵνα ἀναισχύντως πράττωμεν τὰ ἀπρεπῆ. Ἡ δὲ ἐρυθρίασις πολλάκις καὶ ἀνὰ πᾶν βῆμα πρὸς τὴν κακίαν ἐπανέρχεται ἐπὶ τῶν παρειῶν· διότι ἡ

αἰδώς ἐστὶ θυγάτηρ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἡμῶν κριτοῦ, τῆς συνειδήσεως.

Ἡ συνειδήσις ἐγείρεται μετὰ τῶν πρώτων ἰδεῶν τοῦ παιδίου, καὶ ἡ αἰδώς χρωματίζει τὸ πρόσωπον τοῦ ἀθώου ἐφήβου, πρὶν ἔτι ἀποκτήσῃ αὐτὸς πλήρη γνῶσιν τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ἀδίκου. Εὐτυχῆς δὲ ὅστις διατηρεῖ καὶ ἐν τῷ γήρατι αὐτοῦ τὴν ἐπίζηλον ταύτην λεπτότητα τοῦ παιδικοῦ ἥθους. Ὁ τοιοῦτος μένει πάντοτε τοῖς πᾶσιν ἀγαπητός. Τὸ ἀμήχανον κάλλος τῆς ἀθωότητος καὶ τῆς ἀγνείας τῆς ψυχῆς παρέχει τὴν ὄντως ἀκατάσχετον χάριν, οὐ μόνον εἰς τὸ παιδίον, εἰς τὴν παρθένον καὶ εἰς τὸν νεανίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἄνδρα, καὶ εἰς τὸν γέροντα, καὶ εἰς τὴν μητέρα οἰκογενείας καὶ εἰς τὴν προβεβηκυῖαν χήραν. Τῆς φυσικῆς ὠραιότητος τὸ θέλγητρον αὐξάνει καὶ τὴν ἑλλειψιν αὐτῆς ἀναπληροῖ ἡ χαριεστάτη αἰδώς.

Τὸ ἀντίθετον τῆς αἰδοῦς ἐστὶν ἡ ἀναίδεια καὶ τὸ θράσος. Ἡ ἀναίδεια δὲ καὶ τὸ θράσος εἰσὶν ὀλιγωρία τῆς κρίσεως τῶν χρηστῶν, περιφρόνησις τῆς κοσμιότητος, ἐξύβρισις τοῦ ἐσωτερικοῦ ἡμῶν κριτοῦ, αὐτοχειρία τῆς ψυχῆς.

Ἡ ἀναίδεια δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ χωρὶς νὰ προηγηθῶσιν αὐτῆς ἡ ἀφάνισις τοῦ αἰσθήματος τῆς ἀνθρωπίνης ἀξίας καὶ τῶν τρυφερωτέρων σπερμάτων τῆς ἀρετῆς ἡ ἐκρίζωσις. Ἡ ἀναίδεια δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ, εἰὰν προηγουμένως δὲν ἀνατραπῶσιν ὅλαι αἱ ἰδέαι περὶ τοῦ δικαίου, τοῦ προσήκοντος καὶ τοῦ ἠθικῶς καλοῦ. Ἡ ἀναίδεια ἐκλαμβάνει τὸ ἐδελυκτὸν ὡς ἐπίχαρι, τὸ ἀπρεπὲς ὡς εὐάρεστον, τὸ παρὰ φύσιν ὡς φυσικόν, θεωρεῖ δὲ προσποίησιν τὴν μετριοφροσύνην, πρόληψιν τὴν αἰδῶ, πᾶν τὸ ἀποτρόπαιον ἐπαγωγὴν. Κωφεύουσα δὲ εἰς τὰς

νουθετήσεις τῆς ἀρετῆς, ἀκούει μόνον τῆς διαφθορᾶς τὸν ἐπιδοκιμαστικὸν γέλωτα· δὲν θέλει δὲ ν' ἀκούσῃ τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεως καὶ τοῦ ὀρθοῦ λόγου, ἀλλ' ἀποκαλεῖ αὐτὴν προκατάληψιν τῶν παιδικῶν χρόνων, λείψανον τῆς πρώτης ἀνατροφῆς.

Μήτηρ καὶ τίτθη αὐτῆς εἰσὶν ἡ κουφότης καὶ ἡ τυφλὴ φιλαρέσκεια. Ἵνα ἀρέσῃ, ἐκκαλύπτει ἡ ἀναιδέια διὰ θρασείας χειρὸς τὰ θέλγητρά της, καὶ ἐν τῇ κουφότητι αὐτῆς δὲν βλέπει ὅτι οὕτω ἀποτυγχάνει τοῦ σκοποῦ αὐτῆς. Ὅπως φανῇ εὐφυῆς καὶ ἀνωτέρα τῶν προλήψεων, ἀρέσκεται ἐν τῇ χρήσει αἰσχυρῶν παρονομασιῶν καὶ ἐκφράσεων καὶ ἀσέμνων σχημάτων, ἐπιζητεῖ δὲ τὰς ἀσηρὰς ἀμφιλογίας, χαίρουσα ὅτι κινεῖ τὸν γέλωτα τῶν διεφθαρμένων. Ἐπιδείκνυται τὸ αἷσχος αὐτῆς καὶ ἐπαίρεται τῇ κακίᾳ ὡς περ θριάμβῳ. Καὶ ὅμως τοσοῦτον ἰσχυρόν ἐστι τὸ πρὸς τὴν ἀρετὴν σέβας καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς φαυλοτέροις, ὥστε ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος κακία μόνον ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀσελγῶν ἐκδηλοῦται ἐν ἀπάσῃ τῇ ἱταμότητι αὐτῆς, εἰς δὲ τὰ ὅμματα τῶν χρηστῶν θέλει νὰ διατηρήσῃ τοῦλάχιστον τὸ πρόσχημα τῆς ἀρετῆς. Καὶ ὑποκρινομένη μὲν εἰσδύει μεταξὺ τῶν τιμίων· ἀλλ' ὅταν ἀδυνατῇ νὰ κρύψῃ ἑαυτὴν, ἀπωθεῖται παρὰ πάντων ὡς τὸ κάθαρμα τῆς κοινωνίας.

Πόσον καταφρονήσεως ἄξιος εἶνε ὁ ἀναιδὴς νεανίας, οὕτινος τὸ βλέμμα καὶ ἡ ὅλη κατάστασις ἀναγγέλλουσιν ὅτι πρὸ πολλοῦ ἐχωρίσθη ἀπὸ τῆς ἀθωότητός του καὶ ἐγένετο δοῦλος τῆς διαφθορᾶς! Πόσῃν ἀποστροφῇ ἐμπνέει ὁ ἀνὴρ, ὁ προβεβηκὼς τῇ ἡλικίᾳ, ὅστις διὰ τῶν αἰσχρολογιῶν του ἐρυθραίνει τὰς παρειάς τῶν ἀθώων καὶ ἀρέσκεται νὰ προσβάλῃ παντοιοτρόπως τὴν αἰδῶ

τῶν ἄλλων! Πόσον ἀξιοκαταφρόνητος καὶ κατὰπτυστος εἶνε ἡ γυνή, ἥτις ἀποστεροῦσα ἑαυτὴν τοῦ μεγαλειτέρου τοῦ γένους τῆς θελγήτρου, τῆς σεμνότητος, ἀποβάλλει τὴν φυσικὴν αὐτῆς ἀξίαν ἐν τε ταῖς κινήσεσιν, ἐν τοῖς σχήμασι καὶ ἐν τοῖς λόγοις αὐτῆς, ἵνα ἀρρενωπὸν ἀνάλαβη χαρακτῆρα, καὶ ἥτις ζητεῖ ν' ἀρέσῃ πλειότερον διὰ τῆς ἐξωτερικῆς τοῦ σώματος ὡραιότητος, ἢ διὰ τοῦ κάλλους καὶ τῶν πλεονεκτημάτων τῆς ψυχῆς, πλειότερον διὰ τῆς ἀναιδοῦς ἀπογυμνώσεως, τῆς δυναμένης νὰ διεγείρῃ σαρκικὰς ἐπιθυμίας, ἢ διὰ τῆς ἀληθοῦς καλλονῆς σώματος, ὅπερ προώρισαι νὰ ᾔγῃ τὸ διαφανὲς κάλυμμα τῆς ψυχῆς καὶ τῶν ἐρατεινῶν αὐτῆς ιδιοτήτων.

Καὶ πῶς δύναται ὁ ἄνθρωπος ν' ἀποδυθῇ τὸν λαμπρότερον αὐτοῦ στολισμὸν, τὴν αἰδῶ, τὴν περικοσμοῦσαν αὐτὸν ἐπιχαρίτως καὶ ἐν πενίᾳ διατελοῦντα; Αὐτὸς ὁ ἐπὶ ἀκολασία διαβόητος, ὁ ἀπολέσας πᾶν ἔχνος αἰδοῦς, δὲν ἀγαπᾷ τὴν ἀρετὴν αὐτὴν ὡς ἀκίς ἀπαντήσῃ αὐτὴν παρ' ἄλλοις; Δὲν θέλγει καὶ αὐτὸν τὸν πονηρὸν καὶ αὐτὸν τὸν ἐξώλην τὸ ἐπὶ τῶν παρειῶν τοῦ ἀθώου ἐρύθημα; Καὶ αὐτὴ ἡ ἐν πάσαις ἀτιμίαις ζῶσα γυνή δὲν προσποιεῖται τὴν αἰδήμονα ὅπως φανῇ ἀξιέρατος; Πῶς εἶνε δυνατὸν ὁ ἄνθρωπος ἐκουσίως καὶ δωρεὰν νὰ ἐγκαταλείψῃ ἐκεῖνο, ὅπερ παρ' ἄλλοις εὐρίσκει ἐπαγωγὸν καὶ ἐπίζηλον; Πῶς εἶνε δυνατὸν ὁ ἄνθρωπος μετὰ κόπου ν' ἀποστερήσῃ ἑαυτὸν ἀγαθοῦ, ὅπερ ἐστὶν ὁ ἀληθὴς προμαχὼν τῆς ἀρετῆς του καὶ τὸ πολυτιμότερον ἐχέγγυον τῆς ἡθικῆς αὐτοῦ ἀξίας;

Τοιαῦτα ἐρωτήματα, ὄντα σπουδαῖα διὰ πάντα σκεπτόμενον ἄνθρωπον, εἰσὶ πολλῶν σπουδαιότερα διὰ τὸν χριστιανόν, τὸν οὐδὲν γινώσκοντα ἄλλο χρῶμα τερπνό-

τερον, διαρκέστερον καὶ μᾶλλον πρόξενον εὐδαιμονίας, ἢ τὴν ἀγνότητα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ.

Ὁ ἰσχυρότερος καὶ ἐπικινδυνωδέστερος ἐχθρὸς τῆς αἰδοῦς, ἰδίως παρὰ τῷ γυναικείῳ φύλῳ, ἐστὶν ἡ ἄμετρος φιλαρέοκεια, ἣτις δράττεται τυφλῶς παντὸς μέσου ἵνα φανῇ ἀξιάγαστος, ἐστὶν ἡ μανία τῆς περὶ τὰς αἰσθητάς καινοτομίας, ἣτις παρέχει συγγνώμην καὶ εἰς τὰς ἡκιστα ἀνασχετὰς ἀποπλανήσεις τῆς φιλοκαλίας καὶ δικαιολογεῖ παρὰ τοῖς ἔχουσιν ἦθη χρηστὰ τὸν μᾶλλον ἀναιδῆ ἱματισμόν.

Ἡ γυνή, ἣτις ἐπλάσθη ὑπὸ τῆς φύσεως τρυφερώτερα καὶ εὐαίσθητοτέρα τοῦ ἀνδρός, τοῦ προωρισμένου ἵνα ὑφίσταται δεινότερας τὰς ἐξωτερικὰς τοῦ εἴου τρικυμίας, ἔχει λεπτότερον αὐτοῦ καὶ τὸ αἶσθημα τοῦ πρέποντος καὶ τοῦ ἠθικῶς καλοῦ καὶ ὠραίου. Εἰς τὴν γυναῖκα καὶ εἰς τὴν παρθένον ἰδίως ἐδόθη ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ ἡ αἰδώς, εἰς τὴν γυναῖκα καὶ εἰς τὴν παρθένον, αἵτινες, ὡς ἐκ τῆς φυσικῆς αὐτῶν διαπλάσεως, ἔχουσιν ἀποστολὴν νὰ μετριάξωσι διὰ τῆς πραότητος τοῦ ἥθους τὸ σκληρόν καὶ αὐστηρόν τοῦ ἀνδρός καὶ διὰ τοῦ κάλλους νὰ δεσμεύωσι τὸν ἄνδρα πρὸς τὸ ἀγαθόν. Γυνή, ἣτις ἀπώλεσε τὸ τρυφερόν αὐτὸ αἶσθημα τῆς αἰδοῦς, τὸ ὠραῖον αὐτὸ ἄνθος τῆς ψυχῆς, καὶ ἣτις δὲν ἐρυθριᾷ ἐπὶ ἀπρεπεῖ τινι πράξει ἢ καὶ ἐπὶ μόνῳ ἀκαθάρτῳ λογισμῷ, γίνεται ἀντικείμενον καταφρονήσεως τοῦ ἰδίου αὐτῆς γένους καὶ κατὰ γελῶς τῶν ἀνδρῶν. Ἡ γυνὴ ἐκείνη ἠφάνισε τὸν εὐγενέστερον αὐτῆς προορισμόν. Καί, δύναται μὲν ἐν τῇ πλάνῃ αὐτῆς νὰ διαμείνῃ ἔτι ὠραία κατὰ τὸ σῶμα, ἀλλ' ἔπαυσε τοῦ νὰ ᾔνῃ ἀξιαγάπητος. Ναι, δύναται ἡ γυνὴ ἐκείνη νὰ διεγείρῃ τὰς σαρκικὰς ἐπιθυμίας τοῦ ἀ-

σελγοῦς, ἀλλ' οὐχὶ καὶ νὰ ἐλκύσῃ τὴν καρδίαν τοῦ χρηστοῦ καὶ αἰδήμονος ἀνδρός. Αὐτὴ ἐαυτὴν ἐξητέλισε καὶ ἐταπείνωσε· διὰ τοῦτο δικαίως ὀδελύσσονται ἡ κατοικτεῖρουσιν αὐτήν.

Ἐν τούτοις πᾶν ὅ,τι ὅπωςδήποτε καταστρέφει τὸ σπέρμα τῆς ἀρετῆς, πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ δώσῃ ροπήν τινα εἰς τὴν φιληδονίαν καὶ εἰς τὰς ἐκ ταύτης πηγαζούσας ἀνοικεῖους κλίσεις καὶ ἐπιθυμίας ἀντίκειται ἀντικρου πρὸς τὴν θρησκείαν τοῦ Ἰησοῦ. Ὅθεν οἱ γνήσιοι χριστιανοί, παρ' οἷς ὁ Θεὸς καὶ ἡ αἰωνιότης δὲν εἶνε κενὰ καὶ ἀδιάφορα ὀνόματα, ἔχουσι καθῆκον ν' ἀποφεύγωσι πᾶσαν ἀφορμὴν ἠθικῆς ἀταξίας.

Τῶν δὲ γυναικῶν, λέγει ὁ ἀπόστολος Πέτρος, «Ἐστω οὐχ ὁ ἐξωθεν ἐμπλοκῆς τριχῶν, καὶ περιθέσεως χρυσίων, ἢ ἐνδύσεως ἱματίων κόσμος· ἀλλ' ὁ κρυπτὸς τῆς καρδίας ἄνθρωπος, ἐν τῷ ἀφθάρτῳ τοῦ πραέος καὶ ἡσυχίου πνεύματος, ὃ ἐστὶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ πολυτελής.» (Α', Ἐπιστ. Πέτρου Γ', 3-4).

Ἡ θρησκεία οὐδαμῶς κωλύει ἡμᾶς νὰ κοσμῶμεν τὸ σῶμα ἡμῶν καὶ ἰδίως νὰ φροντίζωμεν περὶ τῆς καθαριότητος αὐτοῦ, καθὼς καὶ νὰ ποιῶμεν χρῆσιν ἐξωτερικῶν τινων μέσων ὅπως κερδήσωμεν τὴν εὐμένειαν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως καὶ ἐξωτερικῶς ἀρέσωμεν αὐτοῖς. Τὸ ἐξωτερικὸν κάλλος δύναται ἀνεπαισθήτως νὰ φέρῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς ἀγάπην τῆς ἑσω ὠραιότητος, τῶν εὐγενῶν αἰσθημάτων, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς πραότητος ἐν τοῖς ἔργοις. Ἡ θρησκεία ὁμῶς τοῦ Ἰησοῦ ἀπαγορεύει ἡμῖν πᾶν ὅ,τι διὰ τοῦ εἶδους τῆς ἐνδυμασίας καὶ τοῦ στολισμοῦ δύναται νὰ διεγείρῃ ἐν ἡμῖν ἀνοικεῖους ἐπιθυμίας.

Ἡ ἐπικρατοῦσα περὶ τὸν ἱματισμὸν περίεργος κλίσις

ἢ ἡ περὶ τὰς ἐσθῆτας καὶ τὸν καλλωπισμὸν τοῦ σώματος καθημερινὴ καινοτομία ἀποπλανᾷ πολλάκις ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε, ἀντὶ ν' αὐξήσῃ τὴν χάριν τοῦ προσώπου, καθιστᾷ αὐτὸ δύσμορφον. Ἀληθῶς τὸ ἄσχατον τῆς κλίσεως ταύτης ἐλαττώνει τὸ ἐξ αὐτῆς κακόν, καὶ πολλοὶ ἐντὸς σμικροῦ χρόνου καταφρονοῦσιν ὡς ἄσχημον καὶ γελοῖον ὅ,τι πρό τινων ἐβδόμαδων ἐθαύμαζον. Εἶνε, οὕτως εἰπεῖν, καθῆκον ἡμῶν νὰ συμμορφούμεθα κατὰ τι πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσαν περὶ τὸν ἱματισμὸν καινοτομίαν, νὰ μὴ ἰδιάζωμεν ἀπομακρυνόμενοι ἰσχυρογνωμόνως ἀπὸ τοῦ κοινῶς παραδεδεγμένου τρόπου τοῦ ἐνδύεσθαι. Ἡ φρόνησις ἀπαιτεῖ νὰ μὴ διακρινώμεθα ἀπὸ τῶν συμπολιτῶν ἡμῶν δι' ἐνδυμασίας ἀσυνήθους καὶ παραξένου. Ἐπίσης δὲ ἀξιόμιεμπτος εἶνε ὁ ἐπιμένων εἰς ἰδιότροπον καὶ ἀπηρχαιωμένον εἶδος ἐνδυμασίας, ὡς ὁ μετὰ σπουδῆς καὶ εὐχερῶς ἀποδεχόμενος ἐν τοῖς πρώτοις τὰς νέας περὶ τὸν ἱματισμὸν καινοτομίας. Ἀλλ' ὅμως ἐν πάσῃ περιπτώσει οἰαδήποτε ἂν ᾖ ἡ κοινὴ περὶ τὸν ἱματισμὸν δόξα, ὀφείλομεν ν' ἀποφεύγωμεν πᾶν ὅ,τι προσβάλλει τὴν αἰδῶ ἢ εἶνε ἐπιβλαβὲς εἰς τὴν ὑγίαν.

Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἡ ἰσχὺς τῆς περὶ τὸν ἱματισμὸν συνηθείας καθίσταται εὐλογος πρόφασις πρὸς παραδοχὴν μὴ εὐκόσμου ἐνδυμασίας, καὶ ὅταν χρησαὶ γυναῖκες νομίζωσιν ἑαυτὰς ἡναγκασμένας ν' ἀκολουθῶσι κατὰ τοῦτο τὰ παραδείγματα τῶν μετὰ σπουδῆς ἀσπαζομένων τὰς ἀνοικείους καινοτομίας εἰς ἐπίδειξιν τῶν σωματικῶν αὐτῶν θελγήτρων, καὶ τότε καθῆκόν ἐστιν ἡ μετριοτήτης καὶ ἡ τήρησις τῆς εὐσηχημοσύνης. Οὐδόλως ἀρκεῖ νὰ ᾖ τις μόνον ἀθῶος, ὀφείλει προσέτι νὰ σέβηται τὴν ἀθωότητα τῶν ἄλλων καὶ νὰ μὴ ἐπιζητῇ τὸν ἔπαινον τῶν

αἰσχροῦν. « Ἀπὸ παντός εἶδους πονηροῦ ἀπέχεσθε· » λέγει ἡ Ἀγία Γραφή. (Α'. Ἐπισ. πρὸς Θεσσαλον. Ε', 22).

Καὶ μόνη ἡ ἐλαφροτάτη προσβολὴ κατὰ τῆς αἰδοῦς ἐστὶ πάντοτε προσβολή. Ἀνεπαισθήτως ἐφέλκει ἡμᾶς τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς τὸ δεύτερον. Ἀνεπαισθήτως ἡ ἀπρεπὴς ἀπογύμνωσις περὶ τὸ ἐνδύεσθαι ἐγείρει ἀκάθαρτα αἰσθήματα καὶ ἐπιφέρει στιγμαῖς τινας, καθ' ὧς κινδυνεύει ἡ ἀθωότης. Ἡ γυνή, ἡ παρισταμένη εἰς τὰ ὅρματα τῶν ἀνδρῶν ἐν ἀσέμνῳ ἐνδυμασίᾳ, δικαιοῖ αὐτοὺς νὰ κρίνωσιν αὐτὴν αὐστηρῶς καὶ προκαλεῖ τὸν ἀσελγῆ νὰ θεωρήσῃ αὐτὴν ἐπίσης ἀκόλαστον· δηλητηριάζει δὲ διὰ τῆς ἐξωτερικῆς ἀκολασίας τὸ καθαρὸν τῆς ἀθωότητος φρόνημα καὶ παράγει διαφθοράν, εἰς ἣν δὲν νομίζει ὅτι ἔλαβε μέρος.

Ἀλλ' ἡ περὶ τὰς ἐσθῆτας καινοτομία δὲν εἶνε ἡ μόνη παγὶς κατὰ τῆς αἰδοῦς, κατὰ τῆς πρώτης καὶ ἀπαραιτήτου ταύτης χάριτος πάσης καλλονῆς. Πολλάκις οὐδὲν ἦττον ὀλεθρία ἀποβαίνει εἰς τὴν ἀρετὴν ταύτην αὐτὴ ἡ χαρὰ, ὅταν ὑπερβάλλουσα καὶ ἀπρεπὴς κατασταθῇ.

Τούτου ἕνεκα δικαίως οἱ ἐνάρετοι καὶ χρηστοὶ τῶν ἀνθρώπων εἰσὶ λίαν πεφυλαγμένοι κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν ἡδονῶν καὶ τέρψεων αὐτῶν. Ποσάκις ὄντως λυπεῖται καὶ κλαίει ὁ ἀγαθὸς ἡμῶν ἄγγελος, βλέπων ἡμᾶς ἀφόδως παραδεδομένους τῇ ἡδονῇ! Οὐτε αἱ φροντίδες, οὐτε ἡ πενία, οὐτε ἡ ἀπόγνωσις τοσοῦτον ἐπικίνδυνοι τῇ ἀθωότητι ἀποβαίνουσιν, ὅσον ἡ χαρὰ, ἡ μεθύσκουσα τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν καὶ διακωλύουσα τὴν ἐλευθέραν τοῦ λογικοῦ χρῆσιν. Ἐν τῷ θορύβῳ ἐκείνῳ τῆς χαρμονῆς, ἐν ᾧ ἡ κολακεία ἐγείρει τὴν ματαιότητα ἡμῶν, καὶ ἡ ποικιλία τῶν ἀπολαύσεων ἐξαίρει ἡμᾶς, καὶ

καθιστᾷ εὐπαράφορα τὰ αἰσθήματα ἡμῶν, καὶ μεγίστην ἐξουσίαν δίδωσιν εἰς ἡμᾶς ταῖς περὶ τὸ σῶμα ἡδοναῖς, πολλάκις ἐξαφανίζονται αἱ ἁγιώτεραι ἀποφάσεις, λησμονοῦνται αἱ ἐπισημότεραι ὑποσχέσεις, καὶ ἡμεῖς συγχωροῦμεν ἡμῖν ὅσα ἐν ἄλλοις καιροῖς κατεκρίνομεν ἐν ἡμῖν τε καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ὡς ἀπρεπῆ καὶ ἀνοίκεια καὶ πάντως κατεφρονήσαμεν. Ποσάκις ἤδη ἡ μεταμέλεια μετὰ πικρῶν δακρύων καὶ κοίλων παρειῶν συνωδευμένη ἠκολούθησε τὴν ἐκ προσκαίρου ἡδονῆς μέθην! Ποσάκις καὶ πόσον εὐχερῶς ἐν μιᾷ στιγμῇ ἀπώλεσεν ἡ καρδιά τὴν πρώτην αὐτῆς ἀγνότητα καὶ ἡ ἀθωότης ἐξηφανίσθη ἐν τῷ μέσῳ τῆς ζάλης ἀνεπτρωμένης ἡδουπαθείας!

Καὶ αὐτὴ μὲν ἡ ἡδονὴ οὐδόλως ἀντίκειται πρὸς τὴν ἀληθῆ θρησκείαν· ἀλλὰ βεβαίως παντάπασιν ἐναντιοῦται πρὸς τὸν χριστιανισμόν τὸ νὰ παραδίδεται τις τυφλῶς τῇ ἡδονῇ. Ὁ χορὸς, ἡ ὁ εὐφραίνων καρδίαν ἀνθρώπου οἶνος δὲν ἀπαγορεύεται ἡμῖν ὑπὸ τῆς ἀρετῆς· ἀπαγορεύεται ὅμως ἡ ἄγαν χαρὰ, ἐν ᾗ ἀπερισκέπτως λησμονοῦμεν τὸ σέβας, ὅπερ ὀφείλομεν ἡμῖν αὐτοῖς καὶ τὸ ὅποιον ἔχομεν καθῆκον ν' ἀπαιτήσωμεν παρὰ τῶν ἄλλων. Ὅταν ἐν τῇ ὑπερβαλλούσῃ ταύτῃ χαρᾷ, ἐν τῇ κραιπάλῃ τῶν ἡδονῶν ἅπαξ προσεβλήθῃ καιρίως τὸ αἶσθημα τῆς εὐσχημοσύνης, ἡ αἰδώς, ἡ σωφροσύνη, ποία ἄμυνα μένει πλέον εἰς τὴν ἀθωότητα; ποῖον δὲ ἔχομεν τότε δικαίωμα ἐπὶ τῆς ὑπολήψεως τῶν χρηστῶν; Οὗτοι οἰκτείρουσιν ἡμᾶς, οἱ δὲ πονηροὶ θεωροῦσιν ἡμᾶς ὁμοίους αὐτῶν.

Ἴσως δὲν ἔγινες κακὸς ἐν ταῖς τοιαύταις περιστάσεσιν, ἀλλ' ἡ ἔνεκεν τῆς ἀπερισκεψίας σου λύπη σου θέλει

σὲ καταθλίβει ἐπὶ μακρόν. Ἡμέλησας τῆς αἰδοῦς σου, ἥ δὲ ἀμέλεια αὕτη ἐγένετό σοι αἰτία νὰ στερηθῇς τοῦ σεβασμοῦ τῶν χρηστῶν καὶ τῆς ἰδίας σου ὑπολήψεως.

Διὸ ἔσο προφυλακτικώτερος, ὅσάκις ἐν συναναστροφαῖς, ἔνθα ὑπερβιάλλουσα ἐπικρατεῖ χαρὰ, ἢ ἡδονὴ ἀπειλεῖ νὰ ὑποδουλώσῃ τὸ λογικόν σου. Ἐσο δὲ αὐστηρότερος πρὸς σεαυτὸν, ὅταν σύμπνοια ἐπαγωγῶν περιστάσεων διεγείρῃ τὴν φιληδονίαν σου καὶ κινδυνεύῃ νὰ παρადώσῃ τὴν ψυχὴν σου δεσμίαν εἰς τὴν ῥοπὴν εὐαρέσων αἰσθημάτων. Οὐδέποτε εἶσαι ἀσθενέστερος, ἢ ὅταν ἡ πλήρης θελγῆτρων ἡδονὴ σὲ περιβάλλῃ δεσμοῖς ἐκ ῥόδων πεπλεγμένοις. Ὅπου καταπατοῦνται ἡ κοσμιότης καὶ ἡ αἰδώς, ἡ ὑσπληγὺς κατέπεσε, πᾶν κώλυμα ἤρθη, καὶ ἡ ἁμαρτία μετὰ συνοδίας ἐγκλημάτων προβαίνει ἐλευθέρα διὰ τῶν ἀπορρήτων ἀτραπῶν πρὸς τὴν καρδίαν.

Ὅμιλῳιαι κακαὶ φθείρουσιν ἡθὴ χρησά. Ἡ μετὰ ἀναισχύντων συχνὴ διατριβὴ ἐστὶν ὀλεθρος τῆς αἰδοῦς. Τὸ παράδειγμα τῆς ἀναιδείας καθίστησιν ἐπὶ τέλους τὸν ἄνθρωπον ἀδιάφορον πρὸς πλεῖστα ἀπρεπῆ, καὶ ἡ συνεχὴς ὄψις τοῦ κακοῦ ἀμβλύνει τὸ εὐγενὲς τῆς αἰδοῦς αἴσθημα. Σπανίως, ἢ ἀκριβέστερον εἰπεῖν οὐδέποτε, ὁ ἀδιάφορον ἔχων τὴν καρδίαν θέλει εὖρε εὐχαρίστησιν ἐν τῇ συναναστροφῇ ἀνθρώπων, οἵτινες χλευάζουσι τὴν αἰδῶ καὶ τὴν χρηστότητα ἐξυβρίζουσιν. Ἐὰν δὲ ἀναγκάζεται νὰ ζήσῃ μετ' αὐτῶν, ἐπὶ μακρόν ἐπανίσταται ἡ αἰδημοσύνη αὐτοῦ κατὰ τῆς ἀναισχυντίας ἐκείνων.

Πολλάκις ὁμως ψευδὴς φιλοτιμία ἀποπλανᾷ καὶ αὐτὸν τὸν ἀθῶον, καὶ αὐτὸν τὸν ὑψηλῶν φρονημάτων ἄνθρωπον, καὶ ἀναγκάζει αὐτοὺς ν' ἀναμιχθῶσιν εἰς ἀνοικεῖους χαριεντισμοὺς καὶ εἰς αἰσχρολογίας. Ἡ δύναμις

τῆς ψευδοῦς ταύτης φιλοτιμίας ἐστὶ τοιαύτη, ὥστε τὸ αἶσθημα αὐτὸ εὐκόλως κυριεύει ὅλων τῶν ἄλλων, καὶ τῶν καλλιτέρων, ὁ δὲ ὑπ' αὐτοῦ κατεχόμενος ἀμιλλᾶται νὰ φθάσῃ τοὺς ἀξιοκαταφρονήτους ἐκείνους ἀνθρώπους, οἵτινες φαίνονται ὅτι ζητοῦσι νὰ ὑπερβάλωσιν αὐτὸν διὰ τῆς ἀκολασίας τοῦ φανταστικοῦ αὐτῶν καὶ διὰ τοῦ πλούτου τῶν ἀμφιβόλων ἐκφράσεων. Καὶ αὐτὸς θέλει τότε νὰ καταστήσῃ δῆλην τὴν εὐφυΐαν του, ἔστω καὶ ἐπὶ βλάβῃ τῆς ἀθωότητος τῆς καρδίας του. Δὲν συγκατατίθεται νὰ γίνῃ αὐτὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦ γέλωτος καὶ ἐκείνων, οὓς ἐνδομύχως καταφρονεῖ. Εἰς τὴν ἀναίδειαν ἐκείνων ἀντιτίθῃσιν αὐτὸς τετεχνημένην ἀναίδειαν, ζητεῖ δὲ νὰ ὑπερβῇ αὐτοὺς καὶ κατὰ τὰς μωρίας, καὶ κατὰ τὸ ἀκόλαστον τῆς διαίτης, καὶ κατὰ τοὺς ἀσέμνους αὐτῶν τρόπους, καὶ κατὰ τὴν αἰσχρολογίαν αὐτῶν. Ὅτι δὲ ἐν ἀρχῇ ἐνεποίει αὐτῷ ἀποστροφὴν, γίνεται ἐπὶ τέλους αὐτῷ συνήθεια καὶ ἕξις· ὅτι δὲ κατ' ἀρχὰς ἦν τετεχνημένον, γίνεται ἐπὶ τέλους ἄλλη φύσις. Ἐνεκεν μωρᾶς ματαιοφροσύνης ἠθέλησεν αὐτὸς νὰ μὴ ᾔγῃ ὁ ἐλάχιστος μεταξὺ τῶν πονηρῶν, καὶ νῦν ἔχουσιν αὐτὸν ἐν μεγίστῃ ἀτιμίᾳ οἱ χρηστοί.

Ἡ ψευδὴς αὕτη φιλοτιμία ἀποπλανᾷ πρὸ πάντων τοὺς νέους, οἵτινες, ἐν συνειδήσει τῆς δυνάμεώς των ὄντες καὶ ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ διακριθῶσι κατεχόμενοι, εἰσέρχονται ἐν τῷ κόσμῳ ἄνευ ἐδραίων ἀρχῶν καὶ χωρὶς σταθερᾶς ἀποφάσεως περὶ τῆς πορείας αὐτῶν. Μωρὰ φιλοδοξία, ἣτις φέρει εἰς τὴν ἄνεσιν, εἰς τὴν ἀκολασίαν, εἰς τὴν ἐξαγρίωσιν τῆς ψυχῆς, εἰς τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματος, εἰς τὴν ἀτιμίαν καὶ εἰς τὸ αἶσχος, πολλάκις δὲ εἰς βραδυχρόνιον μεταμέλειαν καὶ εἰς ἀπόγνωσιν!

Ὅστις ἀπώλεσε τὴν αἰδῶ, τὸ ἀμήχανον αὐτὸ κάλλος τῆς ἀρετῆς, καὶ προτιμᾷ τὰ ἀπρεπῆ καὶ τὰ αἰσχροῦ ἀντὶ τῶν κοσμίων καὶ τῶν εὐσχήμων, ὅσον χρησὸς καὶ ἂν ὑποτεθῇ κατὰ τὰ λοιπὰ, πάσης κακίας εἶνε ἐπιδεκτικὸς κατὰ τὴν ὥραν τοῦ πειρασμοῦ. Διότι ἡ ἱερὰ ἀσπίς τῆς ἀθωότητος ἐρράγη, καὶ ἡ ψυχὴ ἀπεγυμνώθη τοῦ ἰσχυροτέρου αὐτῆς ὅπλου κατὰ τῶν προσβολῶν τῆς κακίας.

Αἰδῶς ἐστὶν ἡ ἐν ταῖς ψυχαῖς ἔμφυτος ἀποστροφή πρὸς πᾶν ὅ,τι ἀντίκειται εἰς τὸ σέβας, τὸ ὅποιον ὁ ἐνάρετος ἄνθρωπος, ὁ ἀληθὴς χριστιανὸς ἔχει διὰ τὴν ἀγνότητα τῆς καρδίας του, ἀποστροφή πρὸς πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ καταστήσῃ αὐτὸν ἀξιοκαταφρόνητον εἰς τὰ ὅμματα τῶν ἄλλων· ἐπομένως ἀπέχθεια κατὰ τῶν ἐξεων, τῶν μὴ συναδουσῶν πρὸς ὅσα ἐν τῇ κοινωνίᾳ θεωροῦνται ὑπὸ τῶν χρηστῶν πρέποντα, σεμνὰ, κόσμια.

Ἀλλὰ καὶ αὕτῃ ἡ οὐρανία ἀρετὴ, ὅσον καθαρὰν, ὅσον ἀκέραιον καὶ ἂν ὀφείλωμεν νὰ διατηρήσωμεν αὐτὴν, ἔχει τὰ ὅριά της. Ὑπάρχει καὶ αἰδῶς ψευδῆς καὶ ἄδικος. Δὲν ἐννοῶ τὴν αἰδῶ ἐκείνην, ἣτις μὴ προερχομένη ἀπὸ τῆς καρδίας ἐστὶν ἀπλῶς προσποιήσις καὶ ὑποκρισία, ἣ ἣτις γίνεται φανερά ἐπὶ πραγμάτων ἀδιαφόρων, ἐν περιστάσεσι, καθ' ἃς οὐδόλως ἐνέχονται ἡ ἠθικὴ, ἡ τιμὴ καὶ τὸ πρέπον, ἀλλ' ὁμιλῶ περὶ τῆς ὑπερβολικῆς ἐκείνης αἰδοῦς, ἣτις θυσιάζει τὰ σπουδαιότατα ἕνεκεν τῶν ἐλαχίστων, ἣτις τίθεται ὑστέραν τῶν πρεπόντων τὴν ὑγείαν τοῦ σώματος, παρορᾷ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην χάριν τῆς κομψότητος, ἀποβάλλει τὸ ὠφέλιμον καὶ τὸ ἀναγκαῖον διὰ τὸν φόβον τῆς ἐσφαλμένης τῶν ἄλλων γνώμης. Τὸ ἐλάττωμα τοῦτό ἐστὶν ἥττον σφάλμα τῆς καρδίας, ἢ ἀποπλάνησις τῆς κρίσεως. Ἀρκεῖ μιᾷς στιγ-

μῆς ἡσυχος σκέψις, ἵνα πεισθῶμεν περὶ τοῦ βελτίονος, καὶ ἐπανορθοῦντες τὰς ιδέας ἡμῶν, προτιμήσωμεν ἐν τῷ μέλλοντι τὰ σοβαρὰ καὶ σπουδαῖα ἀντὶ τῶν τυχαίων καὶ σμικρῶν.

Ἔσο μοι διὰ παντὸς ἱερὰ, διὰ παντὸς σεβαστὴ, ὧ εὐγενὴς πρόνοια ὑπὲρ τῆς ἀληθοῦς μου τιμῆς, ἀξίεπαινος ἀγανάκτησις κατὰ παντὸς ὅ,τι καταλυμαίνεται ἀπέναντι αὐτῆς τῆς συνειδήσεώς μου τὴν ἀξίαν μου, ὧ ἐρασμία αἰδημοσύνη! Μὴ ἐγκαταλείψῃς ποτὲ τὴν καρδίαν μου, ἀλλὰ γενοῦ μοι μέχρι τοῦ τάφου ὁ ἄγρυπνος φύλαξ τῆς ἀγνότητος τῆς ψυχῆς μου, ἡ ἀσπίς τῆς ἀρετῆς μου.

Καὶ Σὺ, πανάγιε Δημιουργέ, Πάτερ οὐράνιε, ὁ θέσας ἐν τῇ καρδίᾳ μου τὸ τρυφερόν τοῦτο αἶσθημα, δὸς ἵνα ἡ αὐτὸ διηνεκῶς ἐνεργὸν ἐν ἐμοί! Οὔτε διαλογισμούς, οὔτε ἐπιθυμίας, οὔτε κλίσεις θέλω ἐπιτρέψει ἐμοί, ἐφ' οἷς θέλω ἐρυθριᾶ. Διότι, καὶ ὅταν οἱ ἄνθρωποι δὲν ἀνακαλύπτωσι τὰ συμβαίνοντα ἐν ἐμοί, μήπως ἐνώπιον Σοῦ, τοῦ τὰ πάντα εἰδότος, τοῦ βλέποντος καὶ εἰς τὰς ἐνδοτάτας πτυχὰς τῆς καρδίας μου, δὲν θέλω ἐρυθριάσει καὶ ἐν μέσῳ τῆς σκοτεινοτάτης νυκτός; Καὶ ποῦ δύναμαι νὰ κρυφθῶ, ὅπως διαφύγω τὸ ὄμμα Σου; Οἱ λογισμοί, οἷς ἐγὼ σύνειμι, δὲν ἀποτελοῦσι πράξεις; Αἱ ἀνόσιαι ὀρέξεις δὲν μολύνουσι τὴν ψυχὴν; Τὸ δὲ τιμαλφὲς χρῶμα τῆς ἀθωότητος δὲν κατερρύπανον ἤδη αἱ ἐγκληματικαὶ ἐπιθυμίαι, ὥς εἰσέτι δὲν ἐπρόφερον τὰ χεῖλη;

Θεέ τῆς ἀγιωσύνης! ἐνίσχυσόν με τῷ πνεύματί Σου τῷ ἁγίῳ, ἵνα αὐσηρῶς φυλάξω ἐμαυτὸν καὶ δυνηθῶ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου νὰ Σοὶ προσφέρω καρδίαν καθαρὰν.

ΡΑΣΤ'.

Ἡ ἀγιότης αἰείποτε πάντων ἐπικρατεῖ.

« Οἶδαμεν δὲ ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν
πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν, τοῖς κατὰ
πρόθεσιν κλητοῖς οὖσιν. »

(Ἐπιστ. Παύλου πρὸς Ῥωμ. Η', 28).

Οἱ ἀγαπητοὶ φίλοι καὶ μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ πάντες ἐ-
τράπησαν εἰς φυγὴν, περίφοβοι καὶ ἀδημονοῦντες· ἕκα-
στος αὐτῶν ἐζήτει τὴν μόνωσιν, ἵνα κλαύσῃ τὸν θάνατον
τοῦ θεοῦ τοῦ φίλου· ἕκαστος ἐζήτει ἀσφαλές τι καταφύ-
γιον, ἵνα θέσῃ ἐχυτὸν ἐν σκέπῃ τῶν ἀπλήστων αἵματος
Ἰουδαίων. Ἐνῷ δὲ ἐν βαθυτάτῃ λύπῃ ὄντες ἔκλαιον διὰ
τὴν γέρησιν τοῦ ὑπερφίλου αὐτῶν Διδασκάλου, ἴσως σκο-
τειναὶ τινες ἀμφιβολίαι κατελάμβανον τὴν ψυχὴν τινῶν
ἐξ αὐτῶν. Μοὶ φαίνεται ὡς νὰ ἀκούω τὰ παράπονα αὐ-
τῶν. « Πῶς, ἔλεγον ἴσως ἐν ἑαυτοῖς οἱ ἅγιοι ἐκεῖνοι, ὁ
Ἰησοῦς, ὁ θεῖος Διδάσκαλος ἐγένετο λεία πονηρῶν ἀν-
θρώπων, θῦμα φρικτοῦ κακουργήματος! Ἦν δυνατόν ὁ
Θεὸς νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν ἀγαπητὸν Αὐτοῦ, ὅστις ἐκά-
λει αὐτὸν Πατέρα; Ἦδύνατο ἡ Αὐτοαγιότης νὰ ἀφήσῃ
τὸν Ἅγιον ἵνα ἐξυβρισθῇ ὑπὸ τῶν ἀκαθάρτων; Τίς θέλει
γίνει ποτὲ ὁπαδὸς τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἀληθείας, ἐὰν αὐ-
ταὶ φέρωσιν εἰς τὴν ὥς ἐπὶ κακουργήματι κεφαλικὴν ποι-
νὴν, ἐνῷ ἡ κακία δημοσίᾳ θριαμβεύει; Πῶς; ὑπάρχει
Κριτὴς ὑπεράνω τῶν ἀστέρων, καὶ σιωπᾷ; Ὑπάρχει
Θεὸς ἀγάπης ἐν τῷ Σύμπαντι, καὶ ἐπιτρέπει νὰ πάσχῃ

καὶ χλευαζομένη νὰ διασύρηται ἡ ἀθωότης! καὶ ἀφίνει αὐτὴν νὰ πάσχη ἄνευ βοήθειας, χωρὶς ἀνακουφίσεως τῶν κακῶν, χωρὶς παραμυθίας! καὶ ἀφίνει νὰ διαρρήγνυνται οἱ ἱεροὶ δεσμοὶ τῆς ἀγάπης, οὓς αὐτὴ ἡ χεὶρ Τοῦ συνέπλεξε, καὶ νὰ αἰμορραγῶσιν αἱ πληγαί, ἃς ἔλαβον καρδίαι εὐαίσθητοι, διότι ἐνεπιστεύθησαν Αὐτῷ! »

Ἄλλ' ἰδοὺ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ διεδόθη ἀνά πᾶσαν τὴν χώραν τὸ ἐξαίσιον τοῦτο ἄκουσμα· « ὁ Ἑσταυρωμένος ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν! » Τρόμος κατέλαβε τοὺς ἀνόμους κριτὰς, τοὺς φονεῖς τοῦ ἀθώου. Ἐζήτουν αὐτοὶ νὰ καθησυχάσωσι τὴν τεταραγμένην συνείδησίν των, καταφεύγοντες εἰς ἀπιστίαν καὶ εἰς ἀρνήσεις. Μετὰ τινος διασταγμοῦ, ἀλλὰ χαίροντες ἀπεδέχθησαν τὴν εἶδησιν οἱ φίλοι τοῦ Ἰησοῦ. Μετὰ θαυμασμοῦ καὶ χαρᾶς μεγάλης εἶδον τὸν Διδάσκαλόν των καὶ ἐνόμισαν ὅτι ἐθεώρουν πνεῦμα καὶ ἐν τῷ αἰσθήματι ἐγκαρδίου λατρείας ἐψέλισαν· « Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου! » (Εὐαγγ. κατὰ Ἰωάνν. Κ', 28).

Ὁ Ἰησοῦς εἶχε νικήσει τὴν λαμπρὰν Αὐτοῦ νίκην. Ἐπιφανὴς ἐθριάμβευεν ἤδη ἡ ἀγιότης αὐτοῦ καθ' ὅλων τῶν παρελθόντων αὐτοῦ παθημάτων· ἡ δὲ θειότης τῶν ἀποκαλύψεων αὐτοῦ ἦν ἤδη ἀποδεδειγμένη καὶ κατάδηλος καὶ εἰς ἐκείνους, οἵτινες τοιαύτης ἔχρηζον ἀποδείξεως. Μάταιοι καὶ ἀνίσχυροὶ ἄρα ἀπέβησαν προδοσία, διωγμός, σταυρός, βασανιστήρια, θάνατος καὶ τάφος. Τὰ πάντα ἔπρεπε νὰ γίνωσιν ἵνα καταστήσωσιν ἔτι λαμπρότερον τὸν θρίαμβον τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Καὶ οὕτως ἐπαλήθευσε καὶ ἐνταῦθα, ἐν μεγίστῳ παραδείγματι, ἡ σωτήριος ἐκείνη ἀλήθεια, ἣν ἡ Ἀγία Γραφή ἔτι καὶ νῦν τίθησι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν διὰ τῶν λόγων τούτων·

« Οἶδαμεν ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν. » (Ἐπιστ. Παύλ. πρὸς Ῥωμ. Η', 28). Ἡ νίκη ἐπὶ τέλους μένει εἰς τὴν ἀγιότητα.

Τί δέ ἐστιν ἅγιον ἐν τῷ πνευματικῷ κόσμῳ; Ἅγιόν ἐστι τὸ καθαρὸν, τὸ ἀμίαντον· ἅγιόν ἐστι τὸ ὑπάρχον αὐτοτελὲς καὶ διαμένον, ὡς πρέπει νὰ διαμένῃ, ἄμικτον παντὸς ξένου αὐτῷ. Οὕτως ἀγία ἀποκαλεῖται ἡ ψυχὴ ἐκείνη, ἐν ᾗ οἰκεῖ ἡ ἀκήρατος ἀρετὴ, ἐν ᾗ οὐδὲν εἰσχωρεῖ πάθος, οὐδεμία ἀναμιγνύεται κλίσις πρὸς τὴν ἁμαρτίαν. Οὕτως ἡγιασμένον ἐστὶ τὸ πνεῦμα, ὅταν διατελῇ καθαρὸν παντὸς γηίνου, καὶ βούλεται καὶ ἐνεργεῖ, οὐχὶ ὑπὸ τοῦ σώματος ἐπηρεαζόμενον, ἀλλὰ συμφώνως πρὸς τοὺς ἰδίους αὐτοῦ νόμους, τοὺς ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ ὀρισθέντας αὐτῷ. Τὸ τοιοῦτον πνεῦμα ἔχει βεβαίαν τὴν τοῦ ἄκρου ἀγαθοῦ ἐπίτευξιν, προσεγγίζει δὲ τῇ τελειότητι. Πᾶν τὸ καθαρὸν ἐστὶν ἄφθαρτον, αἰώνιον· μόνα τὰ συμμιγῇ καὶ ὅπωςδὴποτε σύνθετα εἰσὶ φθαρτὰ, καταστρέφονται, εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθησαν διαλύονται.

Ἡ δὲ ἀλήθεια αὕτη ἰσχύει καὶ ἐν τοῖς ἀψύχοις καὶ ἐν τοῖς ζῶσι, νόμον ἀπαράβατον ἀποτελοῦσα τῆς φύσεως. Πᾶν ὅ,τι ὑπάρχει ἐν τῷ κόσμῳ, τῇ αἰσθήσει ληπτόν, ἐκ διαφόρων στοιχείων συνίσταται. Συμμιγνύμενα δὲ κατὰ ποικίλους συνδυασμοὺς τὰ ἐν τῇ αἰσθητῇ δημιουργίᾳ στοιχεῖα, ἡγουν αἱ ἀπλαῖ καὶ καθαραὶ ὕλαι, ἀποβάλλουσι τὴν καθαρότητα αὐτῶν. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀποσύνθεσιν τῶν σωμάτων, τὰ ἐξ ὧν ταῦτα συνετέθησαν στοιχεῖα ἐπανέρχονται εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτῶν καθαρότητα. Ἐὰν δὲ ἐπιτρέπηται νὰ παραβάλωμεν τὰ τοῦ ὕλικου κόσμου πρὸς τὰ πνευματικὰ, ἔχομεν τὸν χρυσόν, ὅστις εἶνε πολὺτιμος, καθὸ ἀποτελῶν μέταλλον ὄντως καθαρόν.

Ὁ χρυσὸς, ὡς γνωστὸν, οὐδόλως ὑπὸ τοῦ πυρὸς καταστρέφεται. Ἀπὸ τῆς στάκτης τοῦ καέντος ξύλου δὲν ἐξάγομεν αὖθις τὸ ξύλον· ἀλλ' ὁ χρυσὸς ἀποβάλλει ἐν τῷ πυρὶ μόνον τὰ ξένα αὐτῷ μόρια, τὰ ἀναμιχθέντα αὐτῷ, μόνον τὰς σκωρίας, ἐξέρχεται δὲ ἀπὸ τῶν φλογῶν καθαρώτερος καὶ πολυτιμότερος. Τοιοῦτόν τι συμβαίνει καὶ εἰς τὴν ἀγίαν ψυχὴν, ἀγνιζομένην ἐν τῷ πυρὶ τῶν γήινων παθημάτων. Ἡ ψυχὴ αὕτη ἀπορρίπτει ὅσα ἔτι παρέμεινον αὐτῇ ἐκ τῶν σωματικῶν ὀρέξεων καὶ παθῶν, ἐκ τῶν πρὸς τὰς τιμὰς καὶ τὰ ἀξιώματα καὶ τὰς κακὰς ἡδονὰς καὶ τὰ ἄλλα γήινα ἀγαθὰ κλίσεων αὐτῆς, καὶ παρίσταται καθαρωτέρα καὶ ἀγιωτέρα ἐν τῇ ἀκηράτῳ αὐτῆς συνειδήσει.

Ἡ ἀγιότης πάντων ἐπικρατεῖ. Τοῦτο ἀριδῆλως βεβαιοῖ ἡ ἱστορία ὅλων τῶν αἰώνων καὶ ὅλων τῶν λαῶν. Πλεῖσταί πλάναι ἐκ περιτροπῆς ἐπεκράτησαν ἐπὶ τῆς γῆς· ἀλλ' αἰέποτε ἡ ἀλήθεια κατέλυσε τὴν δύναμιν αὐτῶν. Οὐδεμία πλάνη δύναται διὰ παντός νὰ ὑπάρξῃ· τούναντίον, οὐδεμία εἰσέτι ἀλήθεια ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἀπώλετο. Πᾶσα ἀλήθεια μεταδιβάζεται διὰ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ὡς πολύτιμος παρακαταθήκη, ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, ἀπὸ αἰῶνος εἰς αἰῶνα. Καὶ δύνανται μὲν ἔστιν ὅτε πρόσκαιροι πλάναι νὰ ἐπισκοτήσωσιν αὐτήν, ὥσπερ ἐπισκοτοῦσι τὸν ἥλιον τὰ παρερχόμενα νέφη· ἀλλὰ τὰ νέφη οὐδαμῶς εἰσι συνεχῇ τῷ ἡλίῳ. Οὕτω καὶ ἡ ἀλήθεια μένει αἰωνίως ἀπὸ τῆς πλάνης κεχωρισμένη καὶ ἐξέρχεται αὖθις ἐν καιρῷ εὐθέτῳ ἔτι μεγαλοπρεπεστέρα ἀπὸ τῆς ἀχλύος τῆς ἀμαθείας, ὡς ἐξέρχεται ὁ ἀστὴρ τοῦ φωτὸς ἀπὸ τῆς ἐπιπροσθούσης αὐτῷ νεφέλης. Ναὶ μὲν πλεῖστα ἰσχύει ἡ τῶν ἀνθρώπων

εἶα· διότι καὶ τὴν γλῶσσαν τοῦ σοφοῦ διὰ τοῦ τρόμου
 νὰ δεσμεύσῃ, καὶ τοὺς ὁμολογοῦντας τὴν ἀλήθειαν εἰς
 θάνατον νὰ καταδικάσῃ δύναται. Ἀλλὰ καὶ ὅταν τὰ
 χεῖλη σιωπῶσιν, ἡ ἀλήθεια ζῇ ἐν ταῖς καρδίαις τῶν
 χρηστῶν καὶ γενναίων. Ἡ εἶα, ἡ κλείουσα τὰ στόμα-
 τα, δὲν φθάνει μέχρι τῆς διανοίας. Ἐλεύθερον ἐν τῷ
 κράτει τῶν διαλογισμῶν του τὸ πνεῦμα χλευάζει τὴν ἀ-
 δυναμίαν τῶν θνητῶν, ἡ δὲ ἀλήθεια, πλήρης θείας δυνά-
 μεως, μετ' οὐ πολὺ αἶρει τὰ σημεῖα τῆς νίκης αὐτῆς ἐπὶ
 τῶν τάφων τῶν διωκτῶν τῆς.

Ἄγιον, ὡς ἡ ἀλήθεια, ἐστὶ τὸ ἀγαθόν· ἔχομεν μαρ-
 τυροῦσαν περὶ τούτου αὐτὴν τὴν παγκόσμιον ἱστορίαν.
 Ὅ,τι ἀγαθόν ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς, ἦν σπόρος διαρκοῦς
 εὐλογίας. Διότι μόνον τὸ καλὸν καὶ τὸ δίκαιον εὐρίσκεται
 ἐν πλήρει καὶ θαυμαστῇ ἁρμονίᾳ πρὸς τε τὴν φύσιν καὶ
 πρὸς τὴν ψυχὴν· τοῦναντίον τὸ κακὸν ἐναντιοῦται πρὸς
 τοὺς νόμους τῆς Δημιουργίας. Ναὶ μὲν συμβαίνει ἐνίοτε
 νὰ βλέπωμεν τὸ κακούργημα πορφύραν περιβεβλημένον
 καὶ ἀτιμωρητὶ καταπατοῦν τὴν ἀθωότητα, ἀλλ' ἡ πορ-
 φύρα παλαιωθείσα εἰς ῥάκη σχίζεται, καὶ ἡ κακουργία
 μένει κακουργία, ἀπὸ δὲ τοῦ αἵματος τοῦ ἀθώου γεννᾶ-
 ται ὁ ἐκδικήσων αὐτόν. Μάτην ἀκονᾷ τὸν πέλεκυν αὐ-
 τῆς ἡ σήμερον ἰσχύουσα κακία καὶ παρασκευάζει πυρὰς
 διὰ τὴν ἀρετὴν. Δύνανται δειλοὶ τινες νὰ ἐπιθύσωσι τῷ
 κακούργῳ· ἀλλ' ἐντὸς μικροῦ ἡ ἰσχὺς τοῦ κακοῦ ἐξαφα-
 νίζεται, καὶ ἡ πυρὰ, ἡ ἀναφθεῖσα πρὸς καταστροφὴν τῆς
 παρεγνωρισμένης ἀρετῆς, μεταβάλλεται εἰς περίλαμ-
 προν θρόνον.

Διὰ τοῦτο ἡ μνήμη τῶν σοφῶν καὶ ἐναρέτων ἀν-
 θρώπων αἰέποτε ἐτιμήθη παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις.

Ἄπαντες ἐγένοντο διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν εὐεργέται ὁλοκλήρων λαῶν καὶ ὅλων τῶν μετέπειτα γενεῶν· ὑπὸ δὲ τῆς ἀμαθείας καὶ ὑπὸ τοῦ φθόνου τῶν συγχρόνων των παραγνωρισθέντες καὶ χλευασθέντες, κατέστησαν πολ-
λάκις θύματα τῆς ἀγαθότητος αὐτῶν καὶ τῆς κακίας τῶν ἄλλων. Ἀλλὰ κατεστράφη ἕνεκεν τούτου τὸ ἔργον αὐτῶν; Οὐχί· ἡ ἀγιότης ἐπὶ τέλους ἐνίκησεν. Ἐν τῇ ἡσυχῇ συνειδήσει τῆς εὐδαιμονίας, ἣν παρέσχον τῷ κόσμῳ, τὸ εὐγενὲς αὐτῶν πνεῦμα ἀπῆλθε τελειότερον εἰς τὰς οὐρανίους μονάς, ὅπως δρέψῃ ἐκεῖ τὰς ἀθανάτους τῆς νίκης δάφνας. Καὶ τί ἀπώλεσε τὸ πνεῦμα αὐτῶν, ὅτι ὁ κόσμος παρεγνώρισεν αὐτό; Ἐπὶ τῆς γῆς ἔπραξε τὸ δίκαιον καὶ τὸ καλόν, καὶ τὴν ἀρετὴν ἥσκησεν, οὐχὶ ἵνα τύχῃ τῆς ἐπιδοκιμασίας τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἕνεκα τῆς ἰδίας αὐτοῦ τελειοποιήσεως καὶ πρὸς πλήρωσιν τῆς ἐν αὐτῷ ὑφισταμένης ἀνάγκης. Παρεμύθει δὲ αὐτὸ ἡ ἐδραία πεποίθησις, ὅτι ἔπραξε τὸ καλόν, ὅπερ θέλει αὐξήσῃ τὴν εὐδαιμονίαν τῶν ἀνθρώπων, οὐδέποτε δὲ θέλει καταστραφῇ· καὶ οὐδόλως ἡπατήθη. Διότι ἐπὶ τέλους αἰείπο-
τε ἡ ἀγιότης πάντων ἐπικρατεῖ. Οἱ ἐπιγιγνόμενοι εὐλο-
γοῦσι τὰ ὀνόματα ἐκείνων, οὓς ὕβρισεν ἡ τῶν συγχρό-
νων ἀδικία.

Ἡ πεποίθησις αὕτη ἃς παραμυθῇ καὶ ἡμᾶς, ἃς ἀνυφοῖ τὴν ψυχὴν ἡμῶν, ἃς ἐνθαρρύνῃ καὶ ἃς ὑποστηρίξῃ ἡμᾶς εἰς τὴν ἀμετάτρεπτον ἀπόφασιν νὰ πράττωμεν τὸ κα-
λόν, νὰ πολιτευόμεθα συμφώνως πρὸς τὴν θείαν ἡμῶν φύσιν. Ὡς οἱ σοφώτεροι καὶ εὐγενέστεροι τῶν ἡμετέρων προγόνων, ἔχοντες τὰ βλέμματα ἡμῶν προσηλωμένα εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν ἀκράδαντον τὸ αἶ-
σθημα τῆς δικαιοσύνης, θέλομεν προστατεύσει πάσαις

δυνάμεσι τὸ ἔργον, ὅπερ ὡς καλόν, δίκαιον καὶ σωτήριον ἀναγνωρίζομεν, καὶ ἂν ὁ κοινὸς ὄμιλος τῶν θνητῶν χλευάζῃ ἡμᾶς καὶ συκοφαντῇ καὶ ἀποδίδῃ ἡμῖν ποταποὺς σκοποὺς, ἢ καὶ μισῇ καὶ οὐσιωδῶς ζημιοῖ ἡμᾶς. Ἡ ἀγιότης ἐπὶ τέλους ἐπικρατεῖ.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ μέγας τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων φίλος, ἐν τῷ μεγάλῳ Αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος ἀγῶνι, οὐδέποτε ἀπατράπη τῆς θείας Αὐτοῦ ἀποστολῆς ὑπὸ ἐπαγωγῶν πειρασμῶν ἢ ὑπὸ τοῦ τρόμου καὶ τῶν ἀπειλῶν, ἀλλὰ πλήρης ἀγάπης ἐν τῷ μέσῳ τῶν μισούντων Αὐτόν, καὶ ἀγαθοποιῶν τοὺς κακοποιοῦντας Αὐτόν, ἐπεραίωσε τὸ μέγα τῆς ἀπολυτρώσεως ἔργον. Αὐτὸς ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου ἔστω τὸ παράδειγμα τοῦ πῶς ὀφείλω νὰ πολιτευθῶ.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ μέγας μάρτυς τῆς ἀνθρωπότητος, ἐν τῇ ἐσχάτῃ αὐτοῦ μονώσει, ὅτε ὑπὸ οἰκείου καὶ μαθητοῦ αὐτοῦ ἐπροδόθη, ὅτε οἱ πιστοὶ αὐτοῦ ὁπαδοὶ ἔντρομοι, πεφοβισμένοι ἐγκατέλειψαν αὐτόν, ὅτε καὶ ὁ θερμότερος αὐτοῦ φίλος τρὶς ἠρνήθη αὐτόν, ἀναλλοίωτον διετήρησε τὴν μεγαλοψυχίαν αὐτοῦ καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀρετῆς του. Αὐτὸς ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου ἔστω τὸ παράδειγμα τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς καρτερίας μου.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ ἐκ νεκρῶν ἀναστάς, ἐν τῇ μεγαλοπρεπείᾳ τῆς νίκης αὐτοῦ εἶδε τὴν ἰσχὺν τῆς κακίας ἐκμηδενισθεῖσαν διὰ τῆς ἀρετῆς του, τὸ ἀνθρώπινον γένος λυτρωθὲν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, τοὺς πιστοὺς αὐτοῦ λαμπρῶς ἀνταμειφθέντας, τὸν οὐρανὸν ἀνεωγμένον ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς του, ὑπὸ τοὺς πόδας του δὲ τὴν γῆν μεθ' ὅλων τῶν ἐθνῶν λατρεύουσαν αὐτόν.

Αὐτός ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου ἔστω τὸ παράδειγμα τῶν ἐλπίδων μου.

Ἡ ἀγιότης αἰείποτε πάντων ἐπικρατεῖ. Ἔσο λοιπὸν ἅγιος. Μόνον τὸ οὐ καθαρὸν διαρρέει καὶ ἐξαφανίζεται. Πόρρω λοιπὸν τοῦ ἀκαθάρτου! Ἡ φωνὴ τοῦ Θεοῦ, ἡ προσομιλοῦσα ἀπὸ τῶν θαυμασίων τῆς φύσεως, ἀπὸ τῶν τυχῶν τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἀπὸ τῶν θείων λογίων τῆς Ἀποκαλύψεως, οὐδὲν ἰσχύει ἐπὶ τῆς καρδίας σου ;

Ἔσο ἅγιος, ἡγουν ἔσο καθαρός. Διαφύλαξον τὴν ψυχὴν σου ἀπὸ πάσης ἐπηρείας τῶν σαρκικῶν ὀρέξεων. Μηδέποτε ἐπιχειρεῖ τι ἀποβλέπων εἰς γήινην ἀμοιβήν. Πράττε δὲ τὸ καλόν, ὅπερ δύνασαι νὰ πράξης ἢ θέλεις νὰ πράξης, μόνον τοῦ καλοῦ αὐτοῦ ἕνεκα, καὶ οὐχὶ ἐπ' ἐλπίδι νὰ τιμηθῇς παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἢ ν' αὐξήσῃς τὴν περιουσίαν σου. Ἀλλως, ἐπ' ἀληθείας, καθιστᾷς τὴν ἀρετὴν ἀπλοῦν ὄργανον τῆς κακίας σου, καὶ ἐπομένως κατατάσσεις σεαυτὸν ἐν τῇ τάξει ἐκείνων, περὶ ὧν εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ἀπέσχον τὸν μισθὸν αὐτῶν. Ἀγάπα τοὺς ὁμοίους σου· ἔρχου προθύμως εἰς βοήθειαν αὐτῶν, ὡς ἂν δύνασαι· ἀνακούφιζε αὐτοὺς εἰς τὰς δυστυχίας, ἐὰν ἔχῃς τὰ πρὸς τοῦτο μέσα· λέγε τὰ καλὰ, ὅταν σοὶ δίδεται ἀφορμή· γενοῦ συνεργὸς ἄλλων πρὸς τὰ χρήσιμα καὶ ὅταν ἡ τοῦ ἔργου τιμὴ θέλει ἀποδοθῇ ἅπασα ἐτέροις. Ἀλλὰ τοιαῦτα φρόνει, λάλει καὶ πράττε, οὐχὶ ἵνα παρὰ τῶν ἄλλων ἀγαπηθῇς, οὐχὶ ἵνα ἀκουσθῇς ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ μόνον διότι εἶσαι πεπεισμένος, ὅτι τὸ ἔργον σου ἐστὶν ἀγαθόν, ὅτι πράττετε ἐπαξίως σεαυτοῦ, καὶ ὅτι ἀναφαίνεσαι ἐν τῇ τελειότητι ἐκείνη, ἣν ἀπαιτοῦσι παρὰ σοῦ ἡ ἰδία σου συνειδήσις, ὁ Θεός σου καὶ ὁ Σωτὴρ σου. Οὕτω ἀπαλλάττεσαι τῆς ἐπηρείας τῶν

γηίνων· οὕτω προσεγγίζεις εἰς τὴν ἀγιότητα τῆς ψυχῆς.

Ὑπαγε, ἐμπόδισον τὸ κακόν, ὅπερ ἄλλοι διανοοῦνται νὰ πράξωσιν· ἐλάττωσον τὴν δυστυχίαν, ἣν δὲν δύνασαι ἐντελῶς νὰ προλάβῃς· ἐργάσθητι ὑπὲρ ἐκείνων, οἵτινες ἐζήτησαν νὰ σὲ βλάψωσιν· ἀπόδειξον διὰ γενναίων πράξεων ἐσφαλμένην τὴν περὶ σοῦ γνώμην τῶν ἐχθρῶν σου. Ταῦτα δὲ πάντα οὐχὶ ἔνεκεν φόβου, ἀλλὰ διότι τοιοῦτόν ἐστι τὸ καθήκόν σου, ἀλλὰ διότι ὡς γνήσιος χριστιανὸς οὔτε νὰ πράξῃς οὔτε νὰ σκεφθῇς ἄλλως δύνασαι. Οὕτω τὸ ἔργον σου ἔσεται καθαρὸν πάσης ἀνοικείου τῶν γηίνων ἀναμίξεως, προῖον μόνον πνεύματος, εἰς ἀθανασία καὶ εἰς τελειότητα κεκλημένου καὶ προβαίνοντος πρὸς τὸ τέλος τῆς ἀγιότητος.

Καὶ ἡ ἀγιότης ἐπὶ τέλους πάντων ἐπικρατεῖ. Διὸ ἐξακολουθεῖ νὰ ἐμμένῃς τοῖς ἀγαθοῖς φρονήμασι καὶ ταῖς ἀγίαις σου ἀποφάσεσι καὶ μηδόλως ταραττοῦ ὑπὸ τῶν ἐξωτερικῶν ὠφελημάτων, ἢ ὑπὸ τῶν κατὰ τὸ φαινόμενον δυσχερειῶν ἢ ταπεινώσεων, αἵτινες συνήθως ἐνοχλοῦσι τὴν ἀρετήν. Ὁ μὴ ὢν τοιαύτης γενναιοψυχίας ἐπιδεκτικὸς ἀπόλλυται ἐν τῷ πλήθει τῶν πολλῶν καὶ δικαίως ἔχει τὴν ἀθλίαν τύχην, ἣν παρεσκεύασαν αὐτῷ ἡ ἀδυναμία καὶ ἡ ἀστασία αὐτοῦ.

Ἐκαστος σέβεται παρὰ τοῖς ἄλλοις τὴν καρτερίαν καὶ τὴν εὐστάθειαν τῶν ἡθῶν καὶ τῶν φρονημάτων, αἵτινες γίνονται δῆλαι ἐν ταῖς διαφόροις περιπετεῖαις τοῦ βίου. Καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς κακούργοις θαυμάζομεν ἐνίοτε τὴν ἑκτακτον τόλμην καὶ ἀταραξίαν, μεθ' ὧν σπεύδουσι καρτερῶς πρὸς τὸν ἐξ ἀρχῆς ἐκλεχθέντα αὐτῶν σκοπόν. Ἀλλὰ δικαίως πανταχοῦ καταφρονοῦνται ὅσοι, οὐδὲν ἔχοντες ἐφ' ἑαυτῶν κράτος, σήμερον χρηστοί, αὔ-

ριον φαῦλοι, αἰέποτε ταλαντεύονται μεταξύ κακίας καὶ ἀρετῆς, μεταξύ ἁμαρτημάτων καὶ μεταμελείας, καὶ οὐδὲν δύνανται νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν αὐτάρκειαν καὶ εἰς τὴν ἐλευθερίαν. Καταφρονοῦνται δὲ οἱ τοιοῦτοι, διότι δὲν ἔχουσιν ὠρισμένην καὶ ἰσχυράν θέλησιν. Ἐγκαταλιμπάνουσι τὴν ἀρετὴν, διότι φοβοῦνται τοὺς φθονεροὺς χλευασμοὺς τῶν ἀνοήτων· καὶ πάλιν ἐναγκαλιζονται αὐτὴν, διότι αἰσθάνονται ὅτι ἡ ἀρετὴ τιμᾷ αὐτοὺς πλείότερον τῆς κακίας. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἀπόλλυνται, καθότι εἰς μόνην τὴν καθαρότητα, εἰς μόνην τὴν ἀγιότητα ἀνήκει ἐν τῷ βίῳ ἡ νίκη. Ἐν αὐτοῖς οὐδεὶς ὑφίσταται ἀληθῆς ἀγῶν κατὰ τῆς ἰσχύος τῶν γηίνων περιστάσεων καὶ τῶν σαρκικῶν ἐπηρειῶν· δεῦρο δὲ κἀκεῖσε τὴν ῥοπὴν λαμβάνοντες, ἀποδεικνύουσιν ὅτι, βουλήσεως ἄπειροι, εἰσὶν ἕρμαιον τῶν ἰδίων παθῶν. Ἐν τῷ βίῳ αὐτῶν οὐδεμίαν ἀνέδειξαν ἰδίαν θέλησιν, οὐδένα ἴδιον νοῦν ἐφανέρωσαν· τί ἄρα δύναται νὰ μείνῃ αὐτοῖς ὑπόλοιπον, ὅταν διὰ τοῦ θανάτου ἀπολέσωσι τὸ σῶμα, τὸ ὑπὸ μόνων χοϊκῶν ὁρέξεων τέως ὀδηγηθέν;

Μόνῃ ἡ ἀγιότης τελευταῖον πάντων ἐπικρατεῖ. Μνήσθητι, ὦ ψυχὴ μου, τῆς μεγαλοπρεπειᾶς τοῦ Ἰησοῦ, τοῦ ἐκ νεκρῶν ἀναστάντος. Ὅταν οἱ ἄνθρωποι συνομόσαντες προσβάλλωσι τὰς καλλιτέρας ἀρχάς σου καὶ ἔνεκεν τοῦ καλοῦ, ὅπερ παρέχεις αὐτοῖς, ἀντὶ τῶν εὐλογιῶν τῆς εὐγνωμοσύνης, σοὶ ἀποδίδουσι τὴν ἀράν τοῦ μίσους, τοῦ φθόνου καὶ τῆς μοχθηρίας, ἐνθυμοῦ τὸν ἐσαυρωμένον καὶ ἀναστάντα Χριστόν. Ἡ ἀνδρία σου καὶ ἡ ἀρετὴ σου ἔχουσιν ἀνάγκην δοκιμασίας. Διότι τίς ἐν τῇ γαλήνῃ θερινῆς ἐσπέρας θέλει ἀποδείξει ὅτι καταφρονεῖ τῆς ἀκρασίας τοῦ ἀέρος; Ἡ τίς, ἄκρας ἐπικρατούσης εἰρήνης,

δύναται νὰ καυχηθῇ ἐπὶ πολεμικῇ δεξιότητι; Ἐν μέσῳ χειμῶνος καὶ φορᾶς ὑετῶν, ἐν μεταβολῇ κρύους καὶ θάλ-
πους ὁ ἡσκημένος τὸ σῶμα δεικνύει τὴν καρτερίαν αὐ-
τοῦ, καὶ ἐν τῷ τρόμῳ καταστρεπτικῆς μάχης ἀναφαίνε-
ται ὁ ἥρως.

Ὁ τὴν μερίδα τῆς ἀρετῆς ἐξελεξάμενος, ἡγουν ὁ
προηρημένος νὰ σκέπτηται, νὰ ὁμιλῇ καὶ νὰ πράττῃ
ὑπὸ τὴν ἐπίπνοιαν εὐγενῶν πεποιθήσεων καὶ καθαρῶν
φρονημάτων, ὀφείλει νὰ ᾔνῃ ἐξ ἀρχῆς προπαρεσκευα-
σμένος εἰς ἀπάντησιν πλείστων δυσπαρεσκευῶν καὶ κω-
λυμάτων. Ἄν ἡ ἀγάπη τοῦ καλοῦ, ἂν αἱ ὠφέλιμοι ἐπι-
χειρήσεις δὲν ἀπῆντων παντοίας δυσχερείας, ἂν δὲν ἡ-
ναντιοῦντο αὐταῖς τὰ πάθη τῶν ἀνθρώπων, τὸ καλὸν καὶ
τὸ ὠφέλιμον ἤθελε γίνεσθαι ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ οὐδαμῶς ἔχρη-
ζε τῶν βραχιόνων καὶ τῆς καρδίας του.

Ὅστις, ἀκολουθῶν τὰς ἀρίστας αὐτοῦ πεποιθήσεις, θέ-
λει νὰ διαπράξῃ τὰ βέλτιστα ἐν τῷ βίῳ καὶ νὰ κατα-
σταθῇ παράδειγμα δικαιοσύνης, ἐπιεικείας, χρηστότη-
τος καὶ κοινωφελείας, ὀφείλει νὰ περιμένῃ ὅτι πολλοὺς θέ-
λει ἔχει τοὺς ἀντιπράττοντας. Θέλουσι δὲ ἀντιπράξῃ
αὐτῷ πολλοὶ μὲν, διότι, ὡς φθονερά ὄντα, φθονοῦσιν ἐν
γένει πᾶν ὅ,τι γίνεται καλόν, ἂν αὐτοὶ δὲν συνέλαβον
πρῶτοι τὴν ἰδέαν αὐτοῦ ἢ δὲν ἐξετέλεσαν αὐτό, πολλοὶ
δὲ, διότι ἔχουσιν ἰδίον τι ἀπόκρυφον συμφέρον, ὅπερ ἀν-
τίκειται εἰς τὸ πραττόμενον καλόν. Ἄλλοι, διότι, αὐτοὶ
οὐδεμίαν ἔχοντες ἐσωτερικὴν ἀξίαν, ἐν οὐδεμιᾷ περι-
πτώσει δύνανται νὰ ὑποθέσωσι τοὺς ἄλλους βελτίονας
αὐτῶν, καὶ ἐπομένως καὶ εἰς τοὺς χρηστοτάτους ἀνθρώ-
πους αἰέποτε ταπεινὰ φρονήματα ἀποδίδουσι, καὶ εἰς
τὰς καλλιτέρας πράξεις ἰδιοτελεῖς ὑπονοοῦσι σκοπούς.

ἄλλοι πάλιν, διότι, καίτοι μὴ ὄντες κακοί, ἀλλοίως ἔχουσι περὶ τῶν πραγμάτων ἐννοίας ὥς ἐκ τῆς διαφορᾶς τῆς ἀνατροφῆς, τῆς ἰδιοσυγκρασίας, τῶν γνώσεων αὐτῶν, ἢ τῶν περιστάσεων, ἐν αἷς εὐρίσκονται· ἄλλοι, τέλος, διότι θεωροῦσι τὸν ἐπιχειροῦντα τὸ ἔργον ὥς φαντασιόκοπον, ἂν καὶ ἀποδίδουσι δικαιοσύνην εἰς τὴν ἀγαθὴν αὐτοῦ προαίρεσιν.

Ἄλλὰ σὺ, ὅταν, παραβάλλων τὰς ἀρχάς σου καὶ τὰς πεποιθήσεις σου πρὸς τοὺς θείους νόμους καὶ πρὸς τὴν φωνὴν τῆς ἰδίας σου συνειδήσεως, εὐρίσκῃς αὐτάς καθαρὰς καὶ ἀμίκτους παντὸς ἀνθρωπίνου πάθους καὶ ἀναγνωρίζῃς ὅτι ἀληθὴς ἐστὶν ἡ ἀλήθειά σου καὶ ὠφέλιμον τῇ ἀνθρωπότητι τὸ ἐπιχείρημά σου, οὐδόλως πρέπει νὰ διαστάσῃς νὰ μείνῃς πιστὸς πρὸς σεαυτὸν. Οὐδὲν θέλει κατισχύσει σοῦ. Διότι αἰωνίως ἐστὶ θεβαιον, ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν πάντα ἐπ' ἀγαθῷ ἀποβαίνουσι. Τὰ ἐμπόδια θέλουσι διπλασιάσει τὴν ἐνεργητικότητά σου καὶ θέλουσι προλάβει τὴν χαλάρωσιν τῶν δυνάμεών σου· αἱ ἐναντιώσεις καὶ αἱ ἀντιλογίαι θέλουσι σὲ καταστήσει προσεκτικώτερον εἰς σεαυτὸν, εἰς τὰ σφάλματα, ἅτινα δύνασαι νὰ πράξῃς, εἰς τὰς ὑπερβολὰς, εἰς ἃς δύνασαι νὰ ὑποπέσῃς. Ἀπασαὶ αἱ δυσχέρειαι αὗται δὲν δύνανται εἰ μὴ νὰ καθαρίσωσι τὰς ἀρχάς σου ἀπὸ παντὸς γηϊνοῦ ρύπου καὶ νὰ ἀναδείξωσι τὴν νίκην σου λαμπροτέραν.

Ἐὰν δὲ ἐπὶ τέλους ἡ σφοδρότης τῆς τρικυμίας καταβάλλῃ τὸ θάρρος σου καὶ παραλύσῃ τὰς δυνάμεις σου, τότε ἐνθυμήθητι τὸν ἐκ νεκρῶν Ἀναστάντα. Ὁ Θεὸς ἦν μετὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν τῷ Χριστῷ. Ὁ Θεὸς αἰέποτε παρέστη βοηθὸς τῶν εὐγενῶν ψυχῶν ἐν τῷ μέσῳ τῶν δεινότερων συμφορῶν τοῦ βίου. Ὁ Θεὸς ἐστὶ μετὰ σοῦ,

διότι σὺ μετὰ τοῦ Θεοῦ εἶ. Πιθανόν νὰ ὑποπέσης τῷ
 ἑαυρὶ τῶν πολλῶν κακῶν· πιθανόν νὰ καταστραφῇς.
 Ἄλλ' ὅμως τί καταστρέφεται; Ἴσως ἡ στιγμιαία τιμὴ,
 ἴσως τὸ τερπνὸν ἀνέτου καὶ ἡδέος βίου, ἴσως ἡ εὐπορία
 σου, ἴσως αὐτὴ ἡ γῆϊνη ζωὴ σου. Τί ἄλλο πλειότερον;
 Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἀποτελοῦσιν ἄρα γε μέρος τῆς ἐν
 σοὶ οἰκούσης ἀθανάτου οὐσίας; Οὐδαμῶς· ἡ σωματικὴ
 ζωὴ ἐστὶ κόνις καὶ ὄνειρον, ἐστὶν ἀπλῶς πρόσκαιρον εἶ-
 δος, προωρισμένον νὰ ἐξαφανισθῇ ἐν τῷ τάφῳ. Μεῖνον
 πιστὸς πρὸς σεαυτόν. Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος δύναται νὰ
 ἐξαφανισθῇ, ἀλλὰ τὸ ἀγαθὸν οὐδέποτε ἐξαφανίζεται.

Ἐπὶ τέλους ἡ ἀγιότης αἰέποτε πάντων ἐπικρατεῖ!
 Κύριε τῆς ζωῆς, ὁ θανάτῳ τὸν θάνατον καταπατήσας
 καὶ ἐκ νεκρῶν ἀναστὰς καὶ ἐν δόξῃ ἀναληφθεὶς, Ἰησοῦ
 Χριστέ, οὐράνιε Μεσσία καὶ Σῶτερ τοῦ κόσμου, ἡ λάμ-
 ψις, ἡ περιβάλλουσα τὸν ἀνατετραμμένον τάφον Σου, με-
 διδάσκει ν' ἀναγνωρίζω τὴν ὑψηλὴν ταύτην ἀλήθειαν
 καὶ ν' ἀγαπῶ αὐτήν. Ἐνίκησας, καὶ οἱ αἰῶνες ἀγάλ-
 λονται ἐπὶ τῇ Σῇ νίκῃ καὶ ἐξυμνοῦσιν αὐτήν, καὶ τὸ διὰ
 Σοῦ σωθὲν γένος τῶν ἀνθρώπων, κλῖνον γόνυ, προσεύχε-
 ται καὶ Σὲ λατρεύει.

Ὅτε Σὺ ταπεινὸς καὶ ἄγνωστος ἐβάδιζες ἐν τῷ μέσῳ
 τῶν συγχρόνων Σου, τίς αὐτῶν προέβλεπεν, ὅτι τὸ ὄνο-
 μά Σου ἔμελλε μίαν ἡμέραν νὰ ᾔηνε τὸ ἀντικείμενον τοῦ
 σεβασμοῦ καὶ τῆς ἀγάπης ὁλοκλήρου τῆς γῆς; Ὅτε δὲ
 ἐδίδασκες ἐν θείᾳ μεγαλοπρεпеίᾳ καὶ ἀπλότῃ τὰ ὑψι-
 στα καὶ ἀγιώτατα διδάγματα, τίς προέβλεπεν, ὅτι οἱ
 λόγοι Σου, οἱ ἐκφωνηθέντες ἐν ἐρήμοις τόποις ἢ ἐν τῷ
 στενῶν κύκλῳ οἰκείων καὶ φίλων, ἔμελλον νὰ ἐπανα-
 λαμβάνωνται μετὰ παρέλευσιν πολλῶν ἑκατονταετηρί-

δων ἀπὸ τοῦ στόματος μυριάδων λατρευτῶν, ἐν ἀπάσαις ταῖς γλώσσαις μετενηνεγμένοι, καὶ ὅτι ἡ προσευχή Σου ἔμελλε νὰ κατασταθῇ προσευχή καθολικὴ, ἀπομνημονευομένη ἐντὸς μεγαλοπρεπῶν ναῶν, καὶ ἐν ἐρημίαις, καὶ ἐν τοῖς πλουσίοις μεγάροις τῶν ἡγεμόνων, καὶ ἐν ταῖς καλύβαις τῶν πτωχῶν; Καθ' ἣν δὲ στιγμὴν στέφανον ἐξ ἀκανθῶν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχων καὶ καθημαγμένος ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ ἀπέθνησκες ἐν τῷ μέσῳ δύο κακούργων, καὶ ἡ κακία ἠλάλαζε, καὶ ἡ πίστις τῶν μαθητῶν Σου ἐνεδοίαζε, καὶ οἱ ἀγαπῶντές Σε ἔφευγον ἐντρομοί, τίς ἠδύνατο νὰ προῖδῃ, ὅτι αὐτὸς ὁ σταυρὸς, ἐφ' οὗ ἐκρέμασο πρὸς μαρτυρικὸν θάνατον, ἔμελλε νὰ γίνῃ τὸ σύμβολον τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ ν' ἀρθῇ εἰς τὰς ἀνύδρους καὶ ψαμμύδεις χώρας τῆς διακεκαυμένης ζώνης, ἐπὶ τῶν τέως ἀγνώστων παραλίων, ἐπὶ τῶν ὑπερνεφέλων κορυφῶν τῶν ὀρέων καὶ ἐπὶ τῶν χιοσκεπῶν πεδίων τοῦ βορρᾶ, ἔνθα οὐδέποτε εἰσδύει ἡ θερμαντικὴ τοῦ ἡλίου ἀκτίς;

Τὸ Σὸν παράδειγμα ἀκολουθοῦντες καὶ ὑπὸ τῆς νίκης Σου ἐνισχυθέντες οἱ μαθηταί Σου ἠγέρθησαν μετ' ὀλίγον, Πνεύματος ἁγίου πεπληρωμένοι, καὶ ἐπορεύθησαν ἵνα κηρύξωσι πᾶσι τοῖς τότε γνωστοῖς ἔθνεσι τὸ Εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Αἱ δειναὶ βάσανοι, αἱ ἀλύσεις, τὸ ξίφος καὶ ὁ σταυρὸς, οὐδὲν ἐπέστησεν αὐτούς. Οἱ ἄγιοι συνετέλεσαν τὸ ἔργον τῆς ἀγάπης, τὸ ἔργον τῆς ἀπολυτρώσεως. Ἀπώλοντο, οἱ πλεῖστοι ἐν μέσῳ στρεβλώσεων καὶ βασάνων· ἀλλὰ τὸ ἔργον αὐτῶν δὲν ἀπώλεσθη.

ὦ οὐράνιε Μεσσία, εἶθε καὶ γὼ νὰ ζήσω ὡς ἐκεῖνοι, καὶ ὡς ἐκεῖνοι ἐν ἀνάγκῃ νὰ ἀποθάνω! Ναί, ἀποφασί-

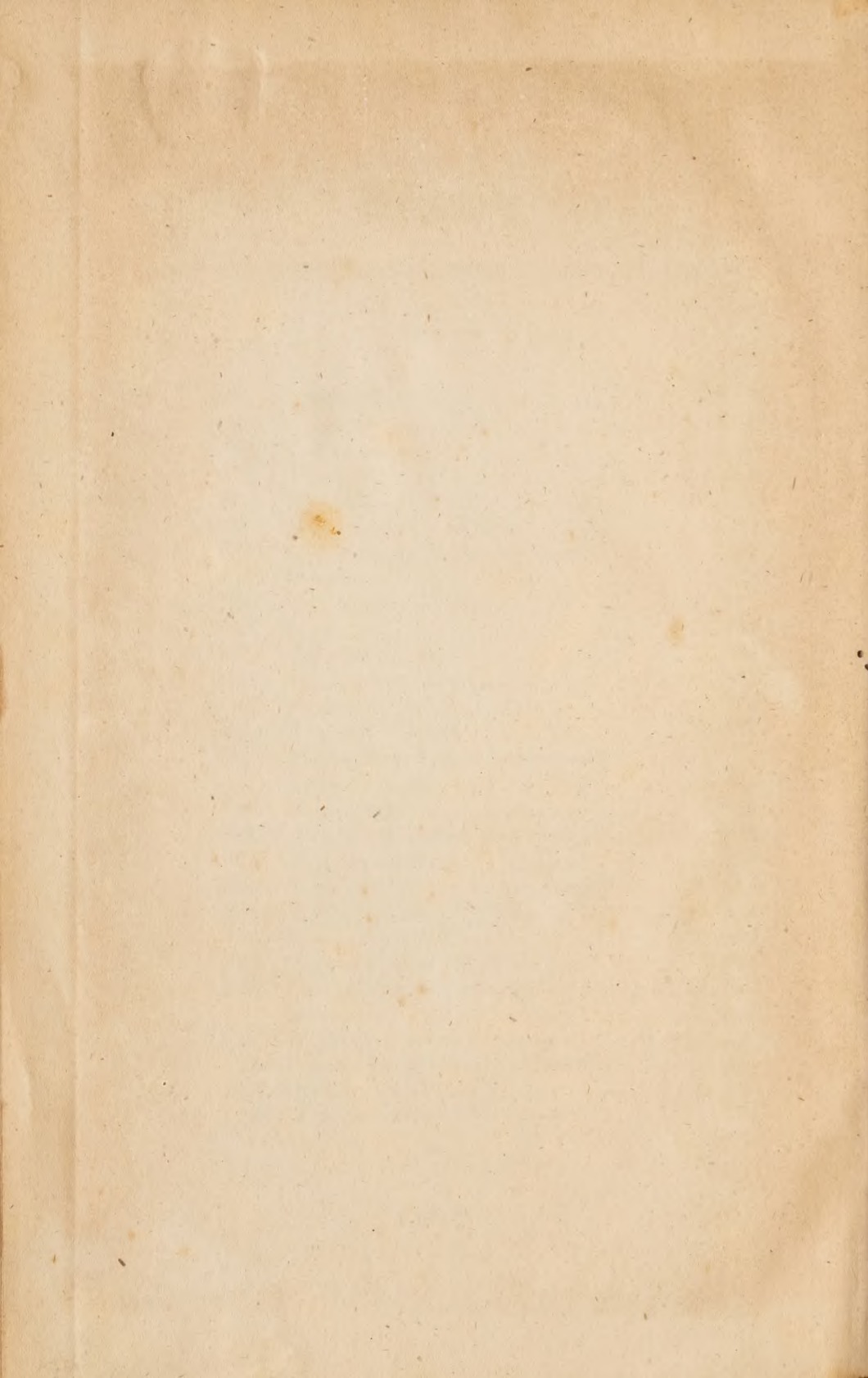
ζω νὰ καθαρίσω ἐμαυτὸν ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκός, ἀπὸ πάσης σωματικῆς ἀδυναμίας καὶ ν' ἀποδείξω δι' ἔργων, ὅτι ὁ λόγος Σου καὶ ἡ ἀλήθειά Σου ἰσχύουσι παρ' ἐμοὶ ὑπὲρ πάντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ. Ὅπου δὲ δύναμαι νὰ κατασταθῶ ὠφέλιμος τοῖς ἀνθρώποις οὐδόλως θέλω ὑπολογίσει τὸ ἴδιον συμφέρον, οὐδὲ θέλω διστάσει νὰ ἐκπληρώσω τὸ καθήκον μου μικροψυχῶν ἐὰν ἐμπέσωσι κωλύματα ἢ μὲ ἀπειλήσωσι πόνοι καὶ ταλαιπωρίαι. Ἡ ἐπιτυχία μου ἔσεται βεβαία. Φέρω δὲ τὴν ἀμοιβὴν ἐν τῇ καρδίᾳ μου· διότι ἡ ἀγιότης ἐπὶ τέλους πάντων ἐπικρατεῖ!

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΕΜΠΤΟΥ ΤΟΜΟΥ.

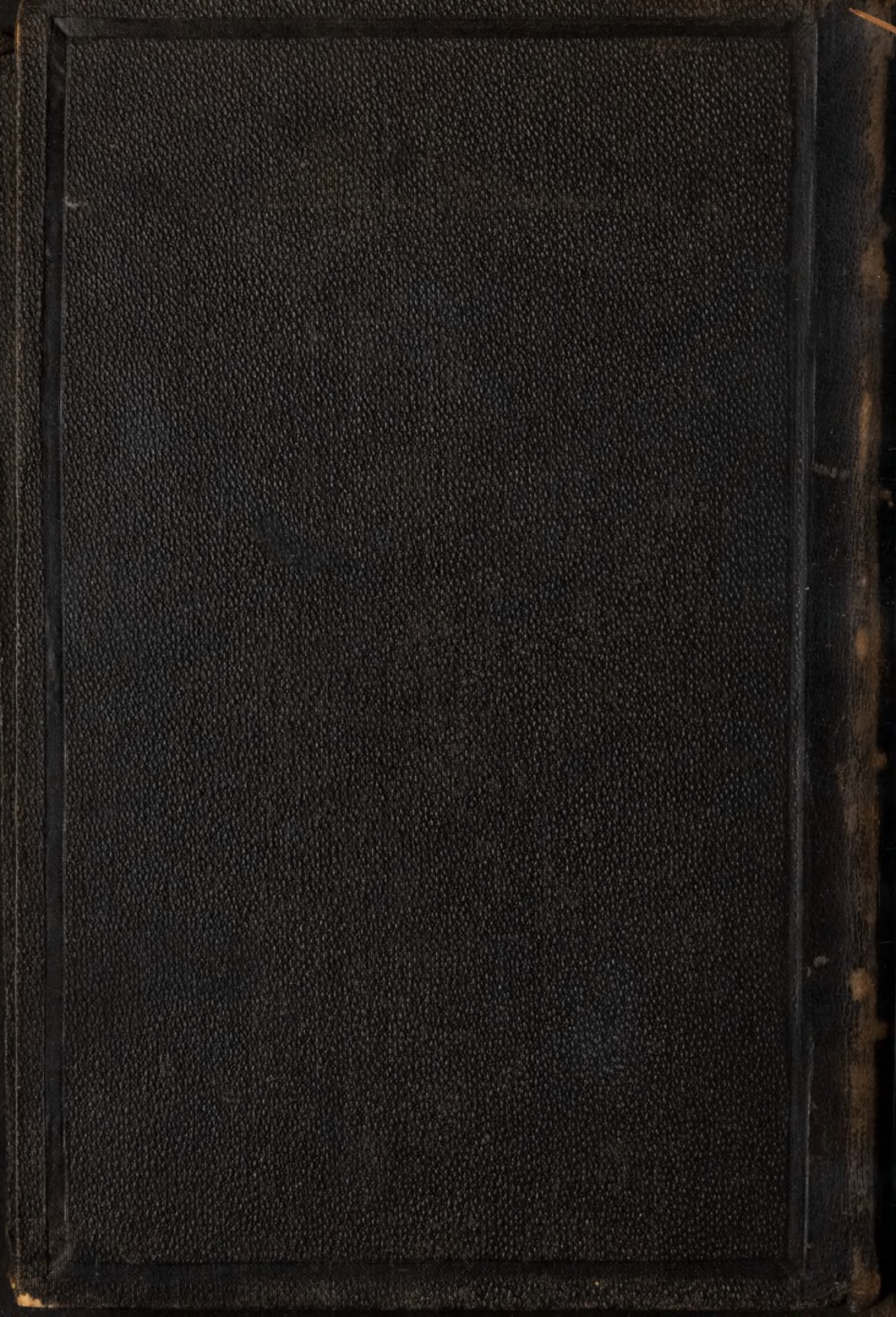
ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΕΝ Τῷ ΠΕΜΠΤῳ ΤΟΜῳ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ.

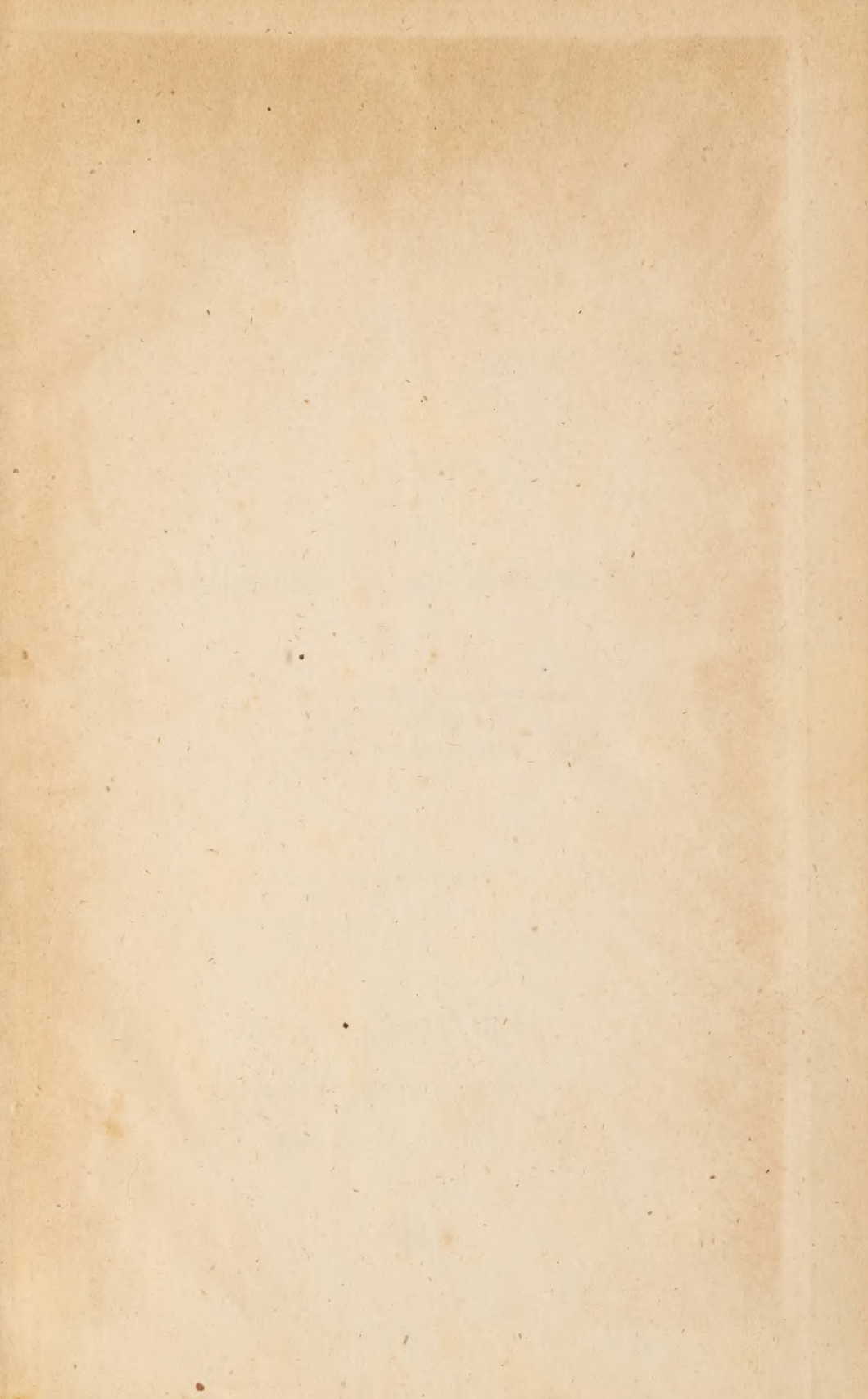
	Σελ.
Μελέτη ΠΙ'. Ὁ Θεὸς κυβερνᾷ πάντα τὰ ἐπὶ τῆς γῆς	5
— ΠΙΑ'. Τὸ πρὸς τὴν ἀρετὴν θάρρος.	14
— ΠΙΒ'. Τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ	28
— ΠΙΓ'. Ἡ χιών.	43
— ΠΙΔ'. Τὸ μεγαλεῖον τῆς ψυχῆς	58
— ΠΙΕ'. Σκέψεις ἐν τῷ τέλει τοῦ ἔτους.	74
— ΠΙΣΤ'. Ὁ χριστιανὸς καὶ οἱ ἐνεστῶτες καιροί.	88
— ΠΙΖ'. Ὁ νοσῶν.	104
— ΠΙΗ'. Ἡ ἀποχώρησις τοῦ χειμῶνος.	117
— ΠΙΘ'. Τὸ πῦρ.	129
— ΠΚ'. Ὁ βίος τοῦ ὑποκριτοῦ.	143
— ΠΚΑ'. Ἑαρινὴ προσευχή.	156
— ΠΚΒ'. Μητρὺς καὶ μητριὰ.	170
— ΠΚΓ'. Ἡ ὥρα τοῦ πειρασμοῦ	183
— ΠΚΔ'. Ἡ κοινωφελεία, ἡγουν ἢ ὑπὲρ τοῦ κοινῇ συμφέροντος καθιέρωσις ἑαυτοῦ.	197
— ΠΚΕ'. Ἡ μεσημβρία.	210
— ΠΚΣΤ'. Αἱ πρὸς τοὺς ὑπηρέτας σχέσεις τῶν κυρίων.	224
— ΠΚΖ'. Ἡ χριστιανικὴ Πίστις.	238
— ΠΚΗ'. Αἱ ἐργατικαὶ τοῦ λαοῦ τάξεις.—Οἱ τεχνῖται.	254
— ΠΚΘ'. Ἡ Θεία Πρόνοια ἐν ταῖς θεύλλαις καὶ ἐν ταῖς καταιγίσιν	271
— Ρ'Α. Τὸ ἐν τῷ παρόντι ζῆν.	288
— ΡΑΑ'. Οἱ κυβευταὶ καὶ οἱ χαρτοπαῖκται	302
— ΡΑΒ'. Τὸ αἶσθημα τῆς πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπης παρὰ τοῖς ἔθνεσι.	315
— ΡΑΓ'. Σκῆψεις καὶ προφάσεις τῆς κακίας	332
— ΡΑΔ'. Ὁ κόσμος ἐστὶ τὸ κάτωπτρον τῆς αἰωνιότητος	345
— ΡΑΕ'. Ἡ αἰδώς.	359
— ΡΑΣΤ'. Ἡ ἀγιότης αἰείποτε πάντων ἐπικρατεῖ	373

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

ΠΡΟΣ

ΜΟΡΦΩΣΙΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΩΝ ΑΡΕΤΩΝ

ΗΤΟΙ ΟΜΙΛΙΑΙ

*Περὶ πάσης σχεδὸν περιστάσεως καὶ περιπετείας τοῦ ἀνθρώπινου
βίου, συντεταγμέναι κατὰ τὰς θείας καὶ ἱερὰς Γραφάς.*

♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦

Κατ' ἐκλογὴν μεταφράσεις ἐκ τῆς ΚΕ' ἐκδόσεως τοῦ γερμανικοῦ πρωτοτύπου

ΥΠΟ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΣΤ. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΥ.

♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦
ΤΟΜΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ.
♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

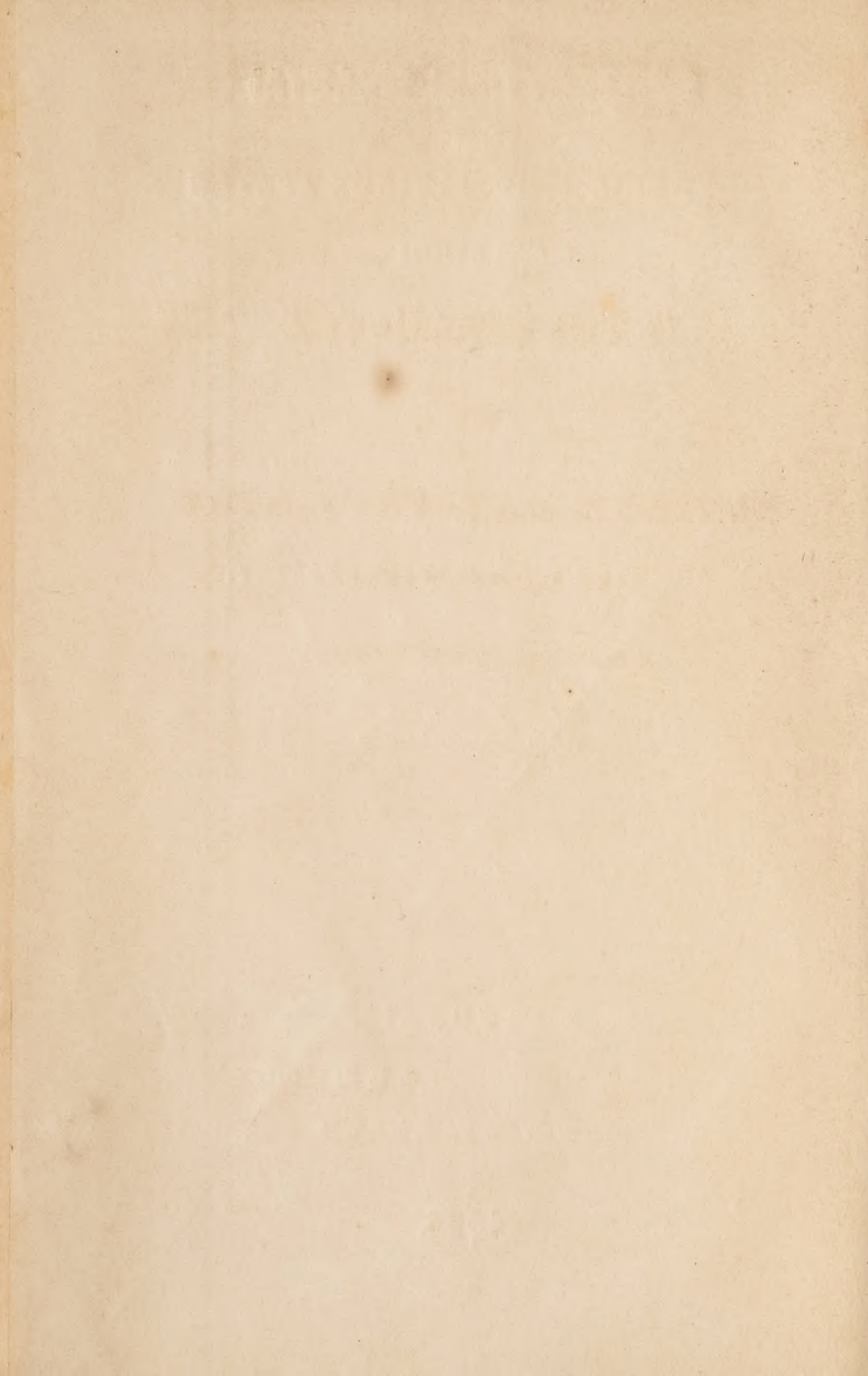
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Σ. Κ. ΒΛΑΣΤΟΥ.

(Κατὰ τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ, ἀριθ. 212).

♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦

1865.

92

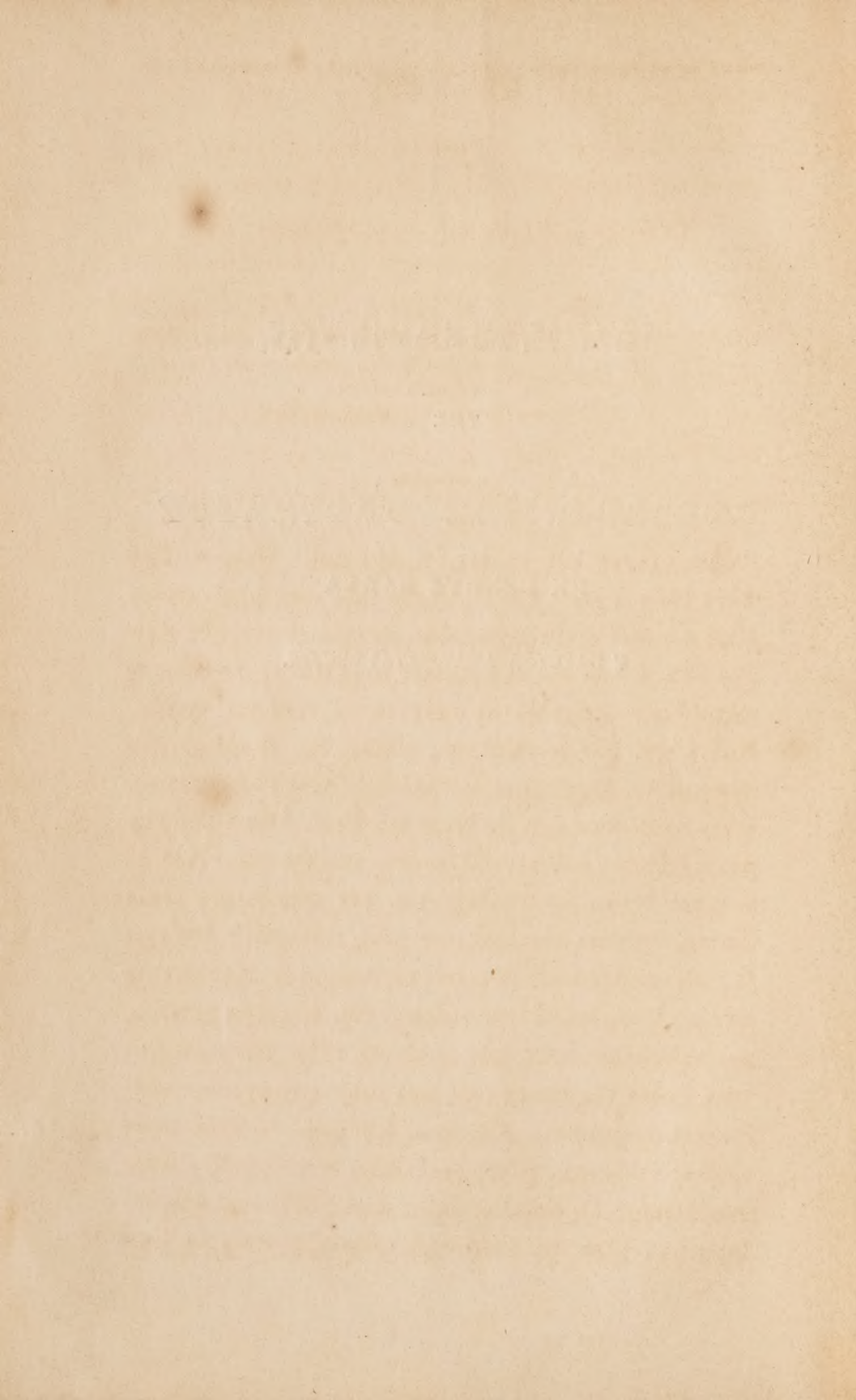
Τῆς ΑΓΑΘῆς ΚΑΙ ΜΑΚΑΡΙᾶς ΨΥΧῆς

ΤΗΣ

ΣΟΦΙΑΣ Δ. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΥ

ΕΚ ΓΕΝΟΥΣ ΒΑΛΣΑ

Ἡ ΠΑΡΟΥΣΑ ΑΝΑΤΙΘΕΤΑΙ ΒΙΒΛΟΣ.

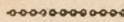

ΡΙ΄.

Ὁ Θεὸς κυβερνᾷ πάντα τὰ ἐπὶ τῆς γῆς.

« Πάντα τὰ ἔθνη κροτήσατε χεῖρας· ἀλαλά-
ξατε τῷ Θεῷ ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως. Ὅτι
Κύριος ὕψιστος, φοβερός· βασιλεὺς μέγας
ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. »

(Ψαλμ. ΜΣΤ', 2-3).

« ΣΧΟΛΑΣΑΤΕ καὶ γινῶτε, ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ Θεός. » Τοι-
αύτη ἐστὶν ἡ φωνὴ τοῦ Κυρίου ἐν ταῖς τύχαις τῶν ἐθνῶν.
Περὶ πάντων ἀνεξαίρετως ἀπὸ ἀμνημονεύτων ἤδη αἰώ-
νων ὅσα οἱ λαοὶ καὶ οἱ ἡγεμόνες ἠυχήθησαν, σπανίως ἐ-
πληρώθησαν, σχεδὸν δὲ πάντοτε τὸ ἐναντίον συνέβη.
Καὶ ὀλίγοι μὲν ἐννοοῦσι τὰς αἰτίας τῆς τοιαύτης τῶν
πραγμάτων πορείας, οἱ δὲ πολλοὶ αἰείποτε ἐθεώρησαν ὡς
ἔργον ἀνθρώπων ὅ,τι ἦν ἔργον τοῦ Θεοῦ. Οὕτω πλεῖστα
μετεβλήθησαν καὶ μεταβάλλονται ἐπὶ τῆς γῆς. Ἄλλ' οἱ
ἀνόητοι θνητοὶ δὲν ἀποδέχονται τὰς μεταβολὰς, νομί-
ζοντες, ὅτι μόνη σωτηρία καὶ μόνη εὐδαιμονία ὑπάρχει
ἐν τοῖς πεπαλαιωμένοις κατασκευάσμασι. Ζητοῦσι δὲ
πάσαις δυνάμεσι νὰ ἐπαναφέρωσι τοὺς ἀρχαίους χρόνους,
καὶ καθίσανται δυστυχεῖς ἐν τῇ νέᾳ τάξει τῶν πραγμά-
των, ἣν διὰ τῆς ἀντιστάσεώς των ταύτης ἐνισχύουσι μᾶλ-
λον καὶ στερεόνοουσι. Καὶ ὅμως ὅ,τι χεῖρ τοῦ Θεοῦ συνέ-
τριψεν, ἀνθρώπων χεῖρες δὲν θέλουσι ποτὲ δυνηθῇ ν' ἀνα-
σκευάσωσιν. Οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ λαοὶ ὀπλίζονται καὶ πο-
λεμοῦσιν· ἀλλὰ τὰ ἀρχαῖα δὲν ἐπανέρχονται, τὰ ἐρεί-

πια μένουσιν ἐρείπια, καὶ τὸ νέον οἰκοδόμημα ὑψοῦται, καὶ ἐναντίον τῆς ἐπιθυμίας ὄλων, ὁσημέραι ἐδραιότερον καὶ τελειότερον. Μάτην ὁ θόρυβος καὶ ἡ λύσσα τῶν ἀνθρώπων. Συνέβη ὅ,τι ἔπρεπε νὰ συμβῇ, καὶ οὐδὲν πλέον, οὐδὲν ἔλαττον. Τὰ πάντα ἔχουσιν ἀρχὴν, ἀκμὴν καὶ τέλος· οὐδὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τὰ τεθέντα αὐτῷ ὅρια. Ἀόρατος χεὶρ καταλαμβάνει ἐν τῷ μέσῳ τῆς πορείας αὐτοῦ καὶ τὸν ἰσχυρότατον τῶν θνητῶν.

«Σχολάσατε καὶ γινῶτε, ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ Θεός.» Γινῶτε τὴν θέλησιν τοῦ Κυρίου! Μεθ' ὅλης τῆς δυνάμεως ὑμῶν, μεθ' ὅλης τῆς τέχνης ὑμῶν δὲν δύνασθε ν' ἀνακαλέσητε ἀπὸ τοῦ τάφου αὐτοῦ τὸ παρελθόν, οὐδὲ νὰ δώσητε ζωὴν εἰς τὰς ἐξαφανισθείσας σκιὰς τῶν παρελθόντων αἰώνων. Ἡ φρόνησις καὶ ἡ ἀληθὴς σοφία ἀπαιτοῦσιν ἄρα παρ' ὑμῶν ν' ἀκολουθήσητε τὰς νέας προόδους, καὶ ὠφελοῦμενοι ἐξ αὐτῶν, νὰ ζητήσητε ἐν τοῖς νέοις κατασκευάσμασι τὴν εἰρήνην, τὴν δύναμιν, τὴν καθολικὴν εὐπραγίαν, ἧς δὲν ἠδυνήθησαν νὰ παράξωσιν οἱ ἀπηρχαιωμένοι θεσμοί. Μωροὶ εἰσιν ὅσοι παραμελοῦσι τοῦ καλοῦ τῆς σήμερον ἡμέρας ἐπὶ τῇ ἐλπίδι τοῦ βελτίονος, ὅπερ δύναται νὰ ἐπέλθῃ εἰς τὸ μέλλον· ἀλλ' ἀναντιρρήτως μωρότεροί εἰσιν οἱ καταφρονοῦντες τὸ παρόν, διότι θέλουσιν ἢ χθὲς νὰ γίνῃ αὐριον. Πότε ἀνεξάλη ἡ τοῦ χρόνου φυγή; ἢ πότε ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω ἡ πορεία τοῦ κόσμου; Τὰ πάντα πρόσω χωροῦσιν. Οὐδὲν μένει ἀείποτε τὸ αὐτό. Ἀλλὰ τῷ χρηστῷ πᾶν τὸ γινόμενον καθίσταται ἐπὶ τέλους καλόν, ἢ γίνεταί νεα τοῦ καλοῦ πηγὴ· ὁ δὲ σοφὸς γινώσκει ἐκ πάντων νὰ ἐκλέξῃ τὸ βέλτιον καὶ τὸ ἄριστον.

Γινῶτε τὸ κράτος τοῦ Θεοῦ! Αὐτὸς συνέτριψε τὰ ὑψηλὰ καὶ τὰ ταπεινὰ ἀνύψωσε. Τίς ἦν ὡς Αὐτὸς ἰσχυρὸς,

καὶ τίς ἠδύνατο νὰ κωλύσῃ Αὐτὸν ἵνα πράξῃ κατὰ τὴν θέλησιν Αὐτοῦ; Τί ἰσχυσαν οἱ δυνατώτεροι στόλοι τῶν θαλασσῶν; Αὐτὸς ἔπεμψε σφοδρὸν ἄνεμον, καὶ ἤγειρε κλύδωνα, καὶ τὰ πλοῖα ἐχωρίσθησαν ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ἐπὶ τὰ ἀχανῆ πελάγη διεσκορπίσθησαν, καὶ ὅ,τι οὐδεὶς εἶχεν ὑπολογίσει συνέβη, καὶ ὅ,τι ἀνθρώπινος νοῦς εἶχε σοφισθῇ ἔμεινεν ἄπρακτον. Τί ἰσχυσαν οἱ φοβερώτεροι στρατοί; Αὐτὸς ἐφύσησεν ἐπ' αὐτῶν, καὶ τὸ φύσημα αὐτὸ ἦν φύσημα θανάτου. Τὰ πτώματα καὶ τὰ ὅπλα τῶν πολεμιστῶν ἐσκέπασαν τὴν γῆν, καὶ ὅ,τι ἔμελλον νὰ διαπράξωσιν οἱ φοβεροὶ δὲν ἐτελέσθη· ὁ ἀδύνατος ἐγένετο δυνατός, καὶ ὁ ἰσχυρὸς ἀσθενὴς ἀπεδείχθη. Οὕτως ἠθέλησεν ὁ Κύριος. Εἰς τί ἐχρησίμευσαν τῶν βουλευμάτων ἡ πανουργία καὶ ἡ ἀνδρία τῶν στρατηγῶν; Μικρὸν τι ἐματαιώσε τὸ γιγάντειον σχέδιον· ἐν ἄτομον κονιορτοῦ ἐσταμάτησε τὴν μεγάλην μηχανήν· ἐν τῷ δρόμῳ τῆς θανατηφόρου σφαίρας βολῆς τηλεβόλου προσέβη ἐν ἀγνοίᾳ ὁ γενναῖος ἥρωας, καὶ ἐν ἀκαρεῖ ὁ τὴν ζωὴν μυριάδων ἀπειλῶν ἀνευ ζωῆς ἔπεσεν ἐν τῇ κόνει. Οὐδεὶς ἐστὶν ἰσχυρὸς κατενώπιον τοῦ Θεοῦ. Σοφοὶ ἐστέναζον ἐν δεσμωτηρίοις, καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ἐνθεα ἐποίει ἐκατομμύρια λαῶν πρὸς μεγάλα ἔργα, καὶ μετέβαλε τὴν κατὰστασιν ὀλοκλήρων χωρῶν. Οὐδεὶς μὲν γινώσκει εἰς τί προώρισεν αὐτὸν ὁ Θεός· ἕκαστος δὲ βεβαίως ἐστὶν ὄργανον τῆς θείας Προνοίας. Σοὶ μὲν, ὦ ἄνθρωπε, ἀνήκει ἡ καλὴ προαίρεσις κατὰ τὰς πράξεις σου· ἀλλὰ τὰ ἀποτελέσματα τῶν πράξεών σου αὐτῶν παρὰ μόνῳ τῷ Θεῷ κεῖνται. Σὺ ὀφείλεις λόγον περὶ τῆς θελήσεώς σου, αἱ δὲ συνέπειαι εἰσὶν ἔργον τοῦ τὰ πάντα ἐν σοφίᾳ διατάξαντος. « Σχολάσατε, λέγει ὁ Κύριος, καὶ γινώτε, ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ Θεός. »

Γινώτε Αὐτόν, τὸν Ἕνα ὄντα, τὸν τὰ πάντα διέπον-
 τα, τὸν ἐν τῷ ἀφανεῖ ὑπεράνω ὑμῶν μεγαλοπρεπῶς οἰ-
 کوῦντα· τὸν διατάττοντα τὴν φορὰν τῶν ἡλίων καὶ τῶν
 γαιῶν καὶ τὴν ἐλαφρὰν αἰώρησιν τῆς πετομένης ψυχῆς·
 τὸν τὰς πράξεις τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ ἐπαίτου ἐν τῷ αὐ-
 τῷ μέτρῳ κρίνοντα· τὸν ἐν ἴσῃ σοφίᾳ ὀρίζοντα τὴν εὐ-
 πραγίαν καὶ τὴν δυσπραγίαν ὀλοκλήρων μερῶν τῆς γῆς
 καὶ τῶν ἐλαχίστων καὶ μᾶλλον ἐγκαταλελειμμένων οἰ-
 κων. Αὐτός, ἄνευ τῆς θελήσεως τοῦ ὁποίου οὐδὲν τῶν
 συμβαινόντων συμβαίνει, Αὐτός ἔσωσε τὴν καταδικα-
 σθεῖσαν ἀθωότητα καὶ ἀπεκάλυψεν εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέ-
 ρας τὸν κρυπτόμενον κακοῦργον μεθ' ὅλης τῆς κακίας
 αὐτοῦ, ὥστε πάντες νὰ φοβηθῶσιν ἀπ' αὐτοῦ. Ὅταν ὁ
 χρηστός ἄνθρωπος ἐγινε θῦμα τῆς συκοφαντίας φθονερῶν
 ψυχῶν, ὅταν, ὑπὸ τὸ βῆρος αἰσχυρᾶς ὑποψίας διατελῶν,
 οὐδὲν εἶχε μέσον ἵνα περὶ αὐτῆς δικαιολογηθῇ πρὸς τὸν
 κόσμον, διότι ὅλα τὰ φαινόμενα ἦσαν κατ' αὐτοῦ, τότε
 δὲ ἀφανῆς τις τέως περίστασις αἴφνης ἐπῆλθεν ἵνα συνη-
 γορήσῃ ὑπὲρ τοῦ συκοφαντουμένου· καὶ ἔθετο εἰς φῶς τό-
 σον τὴν χρηστότητα αὐτοῦ, ὅσον καὶ τὴν κακίαν τῶν
 ὑβριστῶν αὐτοῦ· ἡ περίστασις αὕτη, ἣν ὑμεῖς τυχαῖον
 ἀποκαλεῖτε, ἦτον ἔργον τοῦ Θεοῦ.

Ὅταν ἄλλοτε ὁ ἀνόσιος ἀνὴρ ἐπὶ μακρὸν ἀφώρατος
 εἰργάζετο τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν τῇ σκοτίᾳ, ὅταν οὗτος μὲν
 ἐνταῦθα διὰ τοκογλυφίας, κλοπῆς διαθηκῶν, ἀδικίας τῶν
 χηρῶν, ἐξαπάτης τῶν ἀδυνάτων, παρακρούσεως τῶν ἐ-
 πιεικῶν, ὑπεξαίρέσεως ἀλλοτρίων χρημάτων, γῆζανε τὴν
 περιουσίαν του καὶ ὑπέφερεν ἀναλώματα, ἐκεῖνος δὲ ἐκεῖ
 ἐν τῷ κρυπτῷ ἐμηχανορῶρει καὶ ἐσυκοφάντει τὸν χρη-
 σόν, τὸν ὁποῖον δημοσίᾳ ἐτίμα, εἰς τοῦπίσω ἐκατηγόρει,

ὃν κατὰ πρόσωπον ἐπὶ ἡνείκε, ἀπόντα διέβαλλεν, ὃν παρόν-
 τα ἐνηγκαλίζετο, μία μόνη ὥρα, μία μόνη στιγμή ἤρ-
 κεσεν ἵνα ἀποκαλύψῃ ὅ,τι αἰσχρὸν ἐν τῷ κρυπτῷ ἐπρά-
 χθη· μία ἀκτὶς φωτὸς εἰσῆλθε δι' ἀοράτου σχίσματος
 ἐν τῇ κρύπτῃ τῶν κακιῶν, καὶ τὰ σκότια κακουργήματα
 ἐφανερώθησαν. Τοῦτο ἦν ἔργον τοῦ Θεοῦ· διότι, κατὰ τὸν
 θεῖον νόμον τοῦ συνόλου τῆς κτίσεως, τὸ ἄξιον καταδίκης
 οὐδέποτε δύναται νὰ διαφύγῃ τὴν καταδίκην. Ὅταν ἄλ-
 λοτε τὰ ἀσχηρὰ ἀποτελέσματα χυδαίας φιληδονίας ἐπὶ
 τέλους καταστηλιτεύουσιν ἐνώπιον τοῦ κόσμου τὸν ἄτι-
 μον ὑποκριτὴν, ἢ εἰς τὸν νοσηματικὸν τῷ σώματι ἀπο-
 δίδονται προῶρως ἐπὶ τῆς κλίνης τοῦ θανάτου τὰ ἐπί-
 χειρα τῆς ἀκρασίας του, ὅταν ἀπερισκέπτως ἐκβαλλό-
 μενον ῥῆμα, ἢ ῥανὶς αἵματος μὴ ἐξαλειφθεῖσα, ἢ δράγ-
 μα νεαρᾶς γῆς, ἢ πιτὺς κύων, ἢ ὠχρίασις ἐν οὐ δέοντι,
 μεθ' ἡμέρας καὶ ἔτη φέρει εἰς τὰ ποινικὰ δικαστήρια τὸν
 αἴτιον φόνου, τὴν ἀπόρρητον φαρμακεύτριαν, τὸν ἐκ
 προμελέτης φονέα, ὦ! μὴ ἀποκάλει τοῦτο τυχαῖον· τοῦτό
 ἐστὶν ἔργον τοῦ Θεοῦ. Διὰ πάντα κρυπτὸν κακοῦργον ἐ-
 πέρχεται τέλος ἢ ἡμέρα τῆς κρίσεως· καὶ ἂν αὐτὸς κυ-
 λίσῃ ὄρη ἐπὶ τῶν μαρτυρίων τοῦ κακουργήματός του,
 καὶ ἂν μόνον νύξ καὶ ἄφωνοι τοῖχοι καὶ σκοτεινὰ δάση
 εἶδον τὸ ἀνοσιούργημα αὐτοῦ, τὰ ὄρη ὡς κονιορτὸς δια-
 σκορπίζονται καὶ ἀπογυμνοῦσι τὸ κεκρυμμένον, οἱ λίθοι
 τῶν τοίχων φωνὴν λαμβάνουσι καὶ ἐγκαλοῦσι τὸν ἐνο-
 χον, τὰ φύλλα τοῦ δάσους ψιθυρίζουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ·
 κεραυνὸς πίπτει κατ' αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἀνεφέλου οὐρανοῦ.
 « Σχολάσατε, λέγει Κύριος, καὶ γινῶτε, ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ
 Θεός. »

Ναί, ἀναγνώρισον, ὦ ἄνθρωπε, τὴν βασιλείαν τοῦ

Θεοῦ! Αὐτός ἐστιν ὁ μόνος Κύριος, ὁ δυνάμενος τὸν πε-
πτωκότα νὰ ἀνεγείρῃ, τὸν κατὰκοπον ν' ἀναπαύσῃ, τὸν
ἀσθενῆ νὰ ἐνισχύσῃ, τὸν ἀπηλπισμένον νὰ παραμυθήσῃ,
τὸν ἔρημον νὰ προσκατεύσῃ. Οὐδὲν τυχαῖον ἰσχύει ἐν τῷ
οὐρανῷ, οὐδὲν τυχαῖον ἐπὶ τῆς γῆς· ἀλλὰ ζῇ καὶ ἀπάν-
των κρατεῖ καὶ τὰ πάντα διέπει προνοητικῇ, σοφῇ καὶ
φιλόστοργος Δύναμις. Διευθύνει δὲ αὕτη τὰ πάντα, οὐχὶ
ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ αὐτομάτου, ἀλλὰ κατὰ τοὺς αἰωνίους
νόμους, καθ' οὓς τὸ ἀγαθὸν πρὸς τὸ ἀγαθὸν φέρει. Ἄς
ἔχωσι λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι δυσμενῶς πρὸς ἀλλήλους· ἄς
λάμπῃ ἐπὶ τινα χρόνον διὰ τῆς βίας τοῦ ἰσχυροτέρου ἢ
διὰ πανούργων τεχνασμάτων ἢ πλάνῃ ἀντὶ τῆς ἀλη-
θείας· ἄς συγκρούωνται τὰ ἄγρια πάθη καὶ αἱ ἀνόσιοι
ὀρέξεις τοῦ ἀκαθάρτου καὶ πλεονεκτικοῦ πλήθους· σὺ
διατί τρέμεις, μικρόψυχε; Ὁ Θεὸς κυβερνᾷ.

Ὁ Θεὸς κυβερνᾷ! Διὰ τοῦτο ἐπὶ τέλους τὸ κρυπτόν
θέλει γίνεαι φανερόν, τὸ ἔγκλημα θέλει ἐξελεγχθῇ, ὅ,τι δὲ
κακόν ἐστι θέλει καταστραφῇ. Διὰ τοῦτο θέλει διαμείνει
καὶ ἐπικρατήσῃ ὅ,τι ἐν ἑαυτῷ ἐστὶ καλόν, δίκαιον, ἀλη-
θές. Καὶ εἶδε μὲν πολλάκις ἡ ἱστορία ὀλοκλήρους λαοὺς,
ὑπὸ τοῦ ἱλίγγου τῶν καινοτομιῶν κατειλημμένους ἢ ὑπὸ
τῆς διαφθορᾶς τῶν ἡθῶν ἀποπεπλανημένους, νὰ ποιῶσιν
ἀλήθειαν τὴν πλάνην· ἀλλ' ἡ σπουδὴ τῶν λαῶν αὐτῶν
ἦν ματαία. Ἄλλοτε τύραννοι ἀπὸ τοῦ θρόνου ἐδίδον αὐ-
θαίρετως τοῖς ὑπηκόοις τὴν μωρίαν αὐτῶν ὡς σοφίαν, ἐ-
ξώριζον τὴν ἀλήθειαν ὡς καθοσιώσεως ἔγκλημα καὶ μετ'
ἀναιδοῦς ὑπερηφανείας ὕβριζον πάντα τῆς ἀνθρωπότη-
τος τὰ δίκαια. Οἱ ἄθλιοι! Ἡ κόνις αὐτῶν ὑπὸ τῶν ἀνέ-
μων διεσκορπίσθη, τὸ γένος αὐτῶν ἐξηλείφθη, μόνον δὲ
τὸ ὄνομα αὐτῶν εἰσέτι διατηρεῖται ἐν τῇ μνήμῃ τῶν ἀν-

θρώπων, ἵνα δι' αὐτοῦ διασημαίνωσι τὸ αἶσχος καὶ τὴν
 μιαιρίαν. Ἄλλοτε πάλιν πλεονέκται καὶ ἄφρονες δυνά-
 σται ἐπειρῶντο νὰ ὠθῶσι τοὺς λαοὺς ὀπίσω εἰς τὴν ἀμά-
 θειαν καὶ εἰς τὴν βαρβαρότητα, ἵνα οὕτω εὐχερέστερον
 διατηρῶσιν αὐτοὺς εἰς τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας. Ἀλλὰ
 κατὰ τῶν δυναστῶν αὐτῶν καὶ κατὰ τῶν προπετῶν αὐ-
 τῶν σχεδίων ἀντέστη ἡ ἀνδρία καὶ ὁ λόγος ἑνὸς μόνου
 θεοπνεύστου σοφοῦ, καὶ ἅπασα ἡ δύναμις τῶν δυναστῶν
 διελύθη ὑπὸ τὴν πνοὴν τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀν-
 θρωπότης προῆλθεν εἰς φῶς, καὶ οἱ θρόνοι τῶν φίλων τοῦ
 σκότους συγκατέπεσον αὐτοῖς. Οἱ κεραυνοὶ αὐτῶν, αἱ
 πυραὶ, αἱ λαιμητόμοι, αἱ εἰρκταὶ καὶ αἱ ἀραι αὐτῶν
 ἦσαν ματαιοπραγία. Διὸ « Σχολάσατε, λέγει Κύριος,
 καὶ γνῶτε, ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ Θεός. »

Ἀναγνώρισον, ἄνθρωπε, τὸ κράτος τοῦ Θεοῦ ἐν ἀπά-
 σαις ταῖς ἀνατραπέσαις ἐπιθυμίαις σου· ἀναγνώρισον
 αὐτὸ καθ' ἀπάσας τὰς πληρωθείσας ἐλπίδας σου. Ἡ ἀ-
 γάπη τοῦ Δημιουργοῦ ἦν ἐνεργὸς πρὸς τὸ συμφέρον σου
 ἐν ταύταις καὶ ἐν ἐκείναις· διότι σκοπὸς τῆς Δημιουργίας
 ἐστὶν αὕτη ἡ εὐδαιμονία σου. Καὶ ὅταν ἡ καρδία σου
 καιρίαν λαμβάνῃ πληγὴν, καὶ καθ' ἣν περιστάσιν διαρ-
 ρήγνυνται ἱεροὶ δεσμοί, δεσμοὶ ψυχῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ὅτε
 παρὰ τὴν κλίνην θανάτου συζύγου, πατρός, μητρός, τέ-
 κνου, ἀδελφῆς, ἀδελφοῦ, ἐπίστευες ἀδύνατον τὴν ἀπο-
 βίωσιν τοιοῦτου φιλτάτου ὄντος, ἐπίστευες ὅτι δὲν ἡδύ-
 νατο ὁ Θεός νὰ θελήσῃ τοιοῦτον χωρισμόν, ὅτε κλαίων
 μετὰ λυγμοῦ ἐντὸς τοῦ δωματίου σου μόνος ὕψωνες τὰς
 χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ἡρώτας διατί; ὦ! διατί;...
 καὶ ὁμῶς ἀπώλεσας τὸν φίλτατόν σου καὶ σὺν αὐτῷ ἀ-
 πέδαλεις τὴν ἀρίστην τοῦ βίου σου χαράν· καὶ τότε διηυ-

θέτησε καὶ διέταξε ταῦτα ὁ Θεὸς χάριν τοῦ ἀποδιώσαν-
τος καὶ ἐπ' ἀγαθῷ σου τοῦ ιδίου, καίτοι διὰ τὴν στερή-
σιν αἷμα σταζούσης τῆς τρυφερᾶς καὶ θαθέως πληγωμέ-
νης καρδίας σου.

Ἡ ἐσωτερικὴ ἀξία καὶ ἡ ἐγκάρδιος περὶ τὸν Θεὸν εὐ-
σέβεια τῶν ἀνθρώπων γίνονται καταφανεῖς, οὐχὶ τόσον
ἀπὸ τῶν περὶ τοῦ παρελθόντος καὶ περὶ τοῦ παρόντος
ιδεῶν αὐτῶν, ὅσον ἀπὸ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν θεωροῦσι τὸ
μέλλον. Παραμυθεῖται τις ἐπὶ τέλους ἕνεκα παρελθουσῶν
συμφορῶν, καὶ ἐθίζει ἑαυτὸν πρὸς τὰ παρόντα· ἀλλὰ δὲν
ἀποβλέπει τις μετ' ἀδιαφορίας καὶ ἀταραξίας εἰς τὰ ἐρ-
χόμενα. Ὅσον πλειοτέρας αἰτίας ἔχει ὁ ἄνθρωπος ἵνα
φοβῇται τὸ μέλλον, τοσοῦτον σμικροτέρα ἐστὶν ἡ ἀξία
τῆς καρδίας του, ἢ σπανιωτέρα ἡ εὐσέβεια αὐτοῦ. Ὅσον
δὲ ἱλαρώτερον καὶ θαρρᾶλεώτερον προσβλέπει αὐτὸς τὰς
μηκέτι ὑπαρξάσας ἡμέρας, τοσοῦτον καθαρωτέρα ἐστὶν
ἡ ψυχὴ του, τοσοῦτον ἀληθεστέρα ἡ θρησκεία αὐτοῦ.

Τῷ ὄντι· μόνον ὁ ἀσθενὴς, ὁ σαρκικός, ὁ εἰς τὰ γήϊνα
προσκεκολλημένος ἄνθρωπος, μόνον ὁ ἄνθρωπος, ὥτινι
τὰ σπουδαιότατα ἐν τῷ βίῳ εἰσὶ τὰ σιτία, τὰ ποτὰ, τὰ
οἰκιακὰ αὐτοῦ σκεύη, τὰ ἔπιπλα, τὸ χρυσίον καὶ τὸ ἀρ-
γύριον, αἱ κοσμικαὶ τιμαὶ καὶ τὰ ἀξιώματα, δικαίως
τρέμει τὸ μέλλον, διότι πᾶσαν καὶ μόνην ἀποδίδει ἀξίαν
εἰς πράγματα, ἅτινα ἐξάπαντος θέλουσι φθαρῇ καὶ ἐξα-
φανισθῇ. Αὐτὸς κατ' ἀνάγκην ὀφείλει νὰ τρέμῃ ἀναλο-
γιζόμενος τὸ μέλλον, εἰ καὶ μὴ πάσης στερούμενος πί-
στεως, διότι γινώσκει ἐκ τῶν προτέρων, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν
θέλει ἀφήσει αὐτῷ τὰς διὰ τοῦ σώματος ἡδονάς. Λέγει
δὲ αὐτῷ ἡ συνείδησις αὐτοῦ, ὅτι διατελεῖ προσκεκολλη-
μένος μᾶλλον τῇ κόνει, ἢ τοῖς θείοις καὶ αἰωνίοις, μᾶλλον

εἰς τὴν ἐξωτερικὴν τοῦ κόσμου λάμπειν, ἢ εἰς τὴν ἀρετὴν, τὴν ὑπὲρ τὰ γῆϊνα ὑψουμένην.

Τοῦναντίον ὁ ἀληθῶς τῷ Θεῷ ἀφωσιωμένος χριστιανὸς μεθ' ἰλαρότητος βλέπει πρὸς τοὺς μέλλοντας καιροὺς. Οἱ καιροὶ αὐτοὶ οὐδὲν ἔχουσι νὰ τιμωρήσωσι κρυπτὸν αὐτοῦ ἔγκλημα, διότι αὐτὸς οὐδέποτε ἐγένετο ἐν γνώσει ἐνοχος κακοῦ, καίτοι μὴ ὦν παντάπασιν ἀναμάρτητος. Ὅσακις ἐν ἀγνοίᾳ ἠδίκησέ τινα, εὐθὺς ἐπανώρθωσε τὸ γενόμενον ἀδίκημα· πράττει δὲ, καθόλου εἰπεῖν, ὅ,τι δύναται νὰ πράξῃ ὁ ἄνθρωπος, ὅ,τι ὀφείλει νὰ πράξῃ ὁ ὁπαδὸς τοῦ Ἰησοῦ. Διὰ τοῦτο ὁ χριστιανὸς μεθ' ἰλαροῦ θάρρους προσβλέπει τὸ μέλλον. Καὶ οἷαδήποτε καὶ ἂν ὦσι τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὀρισθέντα, πόλεμος ἢ εἰρήνη, εὐπραγία ἢ ἔνδεια, χαρὰ ἐν τῷ μέσῳ τῶν φιλτάτων ἢ θάνατος αὐτῶν, γαλήνη ἢ καταιγίς, αὐτὸς πέποιθεν, ὅτι ὁ Θεὸς τὰ πάντα διέπει ἐπ' ἀγαθῷ. Καὶ ὅταν μαῦρα νέφη φαίνωνται συναγειρόμενα κατ' αὐτοῦ, αὐτὸς ἀκούει τὴν φωνὴν τοῦ Κυρίου λέγουσαν· « Σχολάσατε καὶ γινῶτε, ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ Θεός. » (Ψαλμ. ΜΕ', 11).

Καὶ διατί ὄντως ἐγὼ νὰ φοβῶμαι; Σὺ Θεός μου καὶ Πατήρ μου εἶ, ὁ ἀποστέλλων τὰ μαῦρα νέφη τῆς εἰμαρμένης· πῶς ἄρα δύνανται ταῦτα νὰ με βλάψωσιν ἄνευ τῆς Σῆς θελήσεως; Δύνασαι δὲ Σὺ νὰ θέλῃς νὰ καταστήσης δυστυχῆ καὶ ἐλσεινόν, ἐμὲ, τὸ τέκνον Σου, Σὺ ὁ πλάσας καὶ ἐξελέξας με πρὸς εὐδαιμονίαν; Σὺ ὁ Παντοδύναμος, ἐμὲ τὸ ἀσθενὲς τέκνον Σου, τὸ παρὰ Σοῦ τὰ πάντα ἔχον; Οὐχί, οὐχί· διὸ καὶ ὅλος γαλήνιός εἰμι καὶ ὅλος Σοὶ μόνῳ ἐπαναπαύομαι. Ἀφοῦ δὲ δὲν φοβοῦμαι τὸν θάνατόν μου, θεωρῶν αὐτόν ὡς τὴν λύσιν τῶν γηίνων μου δεσμῶν, ὡς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς ἀθανάτου ψυχῆς

μου, ὡς τὴν μετὰ Σοῦ ἔνωσιν αὐτῆς, τί ἄλλο ἔχω νὰ φοβηθῶ; Δὸς μοι ἡ ἀφαίρεσόν μοι τὰ γήινα ἀγαθὰ· ὑψώσον ἡ ταπεινώσον με· ἄφες νὰ γίνω χαρὰ τῶν φίλων μου ἡ θῦμα τῶν ἐχθρῶν μου· εὐγνωμόνως ἀποδέχομαι πάντα ὀριζόμενόν μοι κλῆρον· διότι Σὺ εἶ Πατὴρ μου, ἡ δὲ Σὴ ἀγάπη ἐστὶ τὸ ἄκρον ἀγαθόν μου, καὶ ἡ ἀρετὴ ἐστὶν ὁ ἀληθὴς πλοῦτός μου· πάντα δὲ τὰ λοιπὰ εἰσὶ κόνις, εἰσὶ φθαρτὰ καὶ ἐξίτηλα.

Εἰμὶ ἡσυχος· ἡσυχος καὶ πλήρης θάρρους· πλήρης θάρρους καὶ μεστός εὐφροσύνης· διότι ἀναγνωρίζω, ὅτι Σὺ ὁ Θεός καὶ Θεός μου εἶ αἰώνιος, καὶ πάντων κρατεῖς καὶ πάντα κυβερνᾷς ἐπ' ἀγαθῷ τῶν πλασμάτων Σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

oooooooooooo

ΡΙΑ΄.

Τὸ πρὸς τὴν ἀρετὴν θάρρος.

« Καὶ τίς ὁ κακώσων ὑμᾶς, ἐὰν τοῦ ἀγαθοῦ μιμηταὶ γένησθε; ἀλλ' εἰ καὶ πάσχετε διὰ δικαιοσύνην, μακάριοι. »

(Α΄. Ἐπιστ. Πέτρου Γ', 13—14).

ΕΠΗΛΑΤΕ εἰς τὸν ἀετόν· « Ἐγκατάλειψον, βασιλεῦ τῶν πτηνῶν, τὴν ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς πέτρας καλιάν σου, μετοίκησον ἀπὸ τῆς γειτονίας τῶν νεφῶν, καὶ ἐλθὲ ἵνα ἔρπῃς ἐν τῷ κονιορτῷ τῆς γῆς. » Εἶπατε καὶ εἰς τὸ κρίνον·

« Ὠραῖον ἄνθος, λάβει ὄρφνινον χρῶμα, φέρε ἀκάνθας καὶ γενοῦ δυσῶδες ὡς τὸ θανατηφόρον φυτὸν, τὸ ἐν τῇ νοσηρᾷ σκιᾷ βλαστάνον. » Τὸ λευκότετον κρίνον οὐδὲν ἤττον θέλει ἐξακολουθεῖ νὰ πληροῖ τὸν ἀέρα τῆς ἡδυτάτης αὐτοῦ εὐωδίας, καὶ ὁ ἀετὸς νὰ ἀνίπταται πρὸς τὸ ἄστρον τοῦ φωτός. Διότι καὶ φυτὰ καὶ ζῶα ἔχουσιν ἴδιον νόμον, ὃν ἀμεταπτῶτως ἀκολουθοῦσι καὶ οὐδαμῶς δύνανται ν' ἀποφύγωσι. Τὸν νόμον δὲ αὐτὸν ἔλαβον τὰ πλάσματα ταῦτα ἀπὸ τῆς χειρὸς τοῦ Δημιουργοῦ, καὶ διὰ τοῦτο εἰσὶν ὅ,τι προώρισται νὰ ᾧσι καὶ οὐδὲν ἄλλο γίνονται.

Μήπως δὲν ἔχει λάβει καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου τὸν νόμον αὐτῆς ἀπὸ τῆς χειρὸς τοῦ Κυρίου; Γινώσκει μὲν ὁ ἄνθρωπος τί ὀφείλει νὰ ᾧν καὶ πρὸς τί ἐκλήθη· ἀλλὰ σπανίως εἶνε ὅ,τι ὀφείλει νὰ ᾧν. Πολλοὶ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

Θέλετε νὰ μάθητε τὰς αἰτίας τῆς ἐν τῷ νῦν χρόνῳ διαφθορᾶς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους; Τὸ ἀνθρώπινον γένος ὁμοιάζει φυτῷ, οὔτινος ἢ μὲν κορυφὴ ὑψοῦται πρὸς τὸν οὐρανόν, αἱ δὲ ῥίζαι εἰσὶ προωρισμέναι νὰ εἰσδύωσιν εἰς τὴν γῆν. Καὶ κορυφὴ μὲν τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶ τὸ ἀθάνατον πνεῦμα, ῥίζαι δὲ τὸ σῶμα καὶ πάντα τὰ κατέχοντα αὐτὸν γῆινα πράγματα. Ἀλλὰ φεῦ! τὸ θεῖον αὐτὸ φυτὸν, τὸ ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς Δημιουργίας πεφυτευμένον, μαραίνεται καὶ διαφθείρεται ἐν ἑαυτῷ, καὶ ὁ χυλὸς αὐτοῦ παράγει μόνον ῥίζας τῇ γῇ προσπεφυκυίας. Τὸ μέγα πλῆθος τῶν ἀνθρώπων ἀγαπᾷ μόνον ὅ,τι ταπεινόν, εὐτελές, ζωῶδες καὶ σαρκικόν· τούτων ἕνεκα ζῇ καὶ πρὸς ταῦτα φέρεται μέχρι τελευταίας πνοῆς. Ἀγενές καὶ δειλόν, οὔτε πρὸς τὴν ἀρετὴν, οὔτε πρὸς τὴν καλίαν ἔχει

θάρρος. Δίκην δούλου μόνον τὴν τιμωρίαν, τὴν μάστιγα φοβεῖται καὶ δι' αὐτὴν ἀποφεύγει τὸ κακόν· τὴν δὲ ἀρετὴν ἐγκωμιάζει μόνον, διότι δι' αὐτῆς ἐλπίζει νὰ παρασκευάσῃ ἑαυτῷ εὐμαρεῖς ἡμέρας ἐν τε τῷ παρόντι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι βίῳ. Ἐν αὐτῷ, οὔτε ἄσπονδον μῖσος κατὰ τῆς κακίας, οὔτε ἔνθερμος ζῆλος ὑπὲρ τοῦ καλοῦ ὑπάρχει. Ἡ φιλοκέρδεια, ἡ πρὸς τὴν ἡδυπάθειαν κλίσις, ἡ τῆς ψευδοῦς δόξης ἐπιθυμία, εἰσὶν οἱ μόνοι μοχλοὶ, δι' ὧν τὰ πάντα κινοῦνται καὶ ἀπὸ τῆς ἀδρανείας καὶ ἀπραξίας των ἀποσπῶνται οἱ πλεῖστοι τῶν θνητῶν. Πόσους δὲ ἐξ αὐτῶν εὐρίσκει τις ἐν μυρίοις ἐτοίμους νὰ θυσιάσωσι τὸν πλοῦτον, τὴν ὑπόληψιν των, τὴν κοινωνικὴν αὐτῶν θέσιν, τὴν ζωὴν των ὑπὲρ τοῦ δικαίου, ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς; ἐνῷ τὰ πάνδευνα ὑπομένουσιν ἵνα διασώσωσι τὴν περιουσίαν των! ἐνῷ δι' ὀλίγον χρυσίον, δι' ἀπλὴν ἐλπίδα ὅτι θέλουσι τύχει ἐπαίνων καὶ τιμῶν ἐκ μέρους τῶν ὁμοίων των, ἢ ὅτι θέλουσι βιώσει εὐμαρέστερον καὶ εὐαρεστότερον, καὶ τῶν μεγίστων κατατολμῶσι κινδύνων!

Ταλαντευόμενοι οἱ πολλοὶ μεταξὺ τῆς σοφίας καὶ τῆς μωρίας, οὔτε ψυχροὶ οὔτε θερμοὶ εἰσιν, ἀλλὰ χλιαροί. Ἐπιθυμοῦσι νὰ δουλεύωσι συγχρόνως Θεῷ καὶ Μαρμωναῖ, θέλουσι νὰ ζῶσι κατὰ τὰς ὁρέξεις των καὶ νὰ ἐξακολουθῶσιν ἐνταύτῳ ἔχοντες ἀξίωσιν λαμπροῦ κλήρου ἐν τῇ μελλούσῃ αἰωνιότητι. Ἡ παροῦσα ὥρα ἐστὶ τὸ εἰδωλόν των· νόμοι δὲ αὐτῶν ἡ κρίσις τοῦ τυφλοῦ πλήθους. Κατακοιμίζουσι τὰς δυνάμεις αὐτῶν, ἐπιβάλλουσι σιγὴν τῇ ἰδίᾳ συνειδήσει ἵνα ἀπαρατῆρητοι καὶ ἀνενόχλητοι συμβαδίζωσι μετὰ τοῦ μεγάλου πλήθους τὴν εὐρεῖαν ὁδὸν τῆς φανλότητος· καὶ τοῦτο διότι εἰσὶν ἄνανδροι, ἅτε τι-

θέμενοι τὸν ἐξ ἀνθρώπων φόβον ὑπεράνω τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐξυμνοῦσι μὲν ἐν τοῖς λόγοις, ἐν τοῖς συγγράμμασι καὶ ἐν ταῖς θεατρικαῖς παραστάσεσι τοὺς μεγάλους τῆς ἀρχαιότητος ἄνδρας· ἀλλ' ὅστις ἐξ αὐτῶν ζητεῖ νὰ κατασταθῇ ἀληθῶς μέγας ὡς οἱ ἄνδρες ἐκείνοι, νὰ θυσιάσῃ ἑαυτὸν διὰ τὴν δικαιοσύνην καὶ διὰ τὴν ἀλήθειαν, νὰ προτιμήσῃ τὸν θάνατον ἀντὶ νὰ γίνῃ ἐνοχος ἀδίκου πράξεως, δόλου ἢ πλεονεξίας, ὀνομάζεται μωρὸς, μανικὸς νομίζεται, ὡς ιδιότροπος καταγελαῖται. Εἰς τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς φαίνεται ἡ πτωχεία αἰσχροτέρα τῆς κακίας, μᾶλλον δὲ ἄξιον περιφρονήσεως τὸ ἀποτετριμμένον ἐνδυμα, ἢ τῶν ἡθῶν καὶ τῶν φρονημάτων ἡ διαφθορά.

Οἱ κοινῶς παραδεδεγμένοι οὗτοι τρόποι, τὸ πνεῦμα αὐτὸ τὸ παρὰ τοῖς πολλοῖς ἐπικρατοῦν, ἡ οἰκειότης αὕτη πρὸς τὴν φαυλότητα, ἀποπλανῶσι καὶ ἐκείνους, ἐν οἷς ὑπάρχει εἰσέτι ζωηρὸν τὸ αἶσθημα τοῦ ἠθικῶς καλοῦ. Ἡ κραυγὴ τοῦ πολλοῦ ὄχλου καταπνίγει ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν τὴν φωνὴν τῆς ἀληθείας. Βλέποντες οὗτοι τὸ πλῆθος ν' ἀκολουθῇ ἄλλην διεύθυνσιν, ἀμφιβάλλουσιν ἂν τῷ ὄντι δὲν ᾔνε ἀπατηλὴ ἡ ὁδὸς, τὴν ὁποίαν αὐτοὶ σχεδὸν μονήρεις βαδίζουσι. Καὶ ἐνῶ ἀκούουσι καθημερινῶς ἐπαναλαμβάνόμενον, ὅτι ἡ ζωὴ καὶ αἱ πράξεις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰσὶ τὸ πρότυπον τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ὅτι θεῖαι ὑπῆρξαν αἱ πράξεις καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Θεανθρώπου, τὸ θέαμα, ὅπερ παριστᾷ καθ' ἡμέραν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ὁ κόσμος, ἀντίκειται ἀντικρυς πρὸς πᾶν ὅ,τι ὁ Σωτὴρ καὶ ἔπραξε καὶ ἐδίδαξε.

Καιρὸς ὅμως εἶνε αἱ εὐγενεῖς ψυχαὶ ν' ἀνακύψωσι, καὶ μιμούμεναι τὸν Κύριον ἡμῶν καὶ τοὺς μαθητὰς καὶ ἀποστόλους Αὐτοῦ καὶ πάντας τοὺς ἁγίους καὶ τοὺς μεγα-

λοψύχους ἄνδρας τῶν ἀρχαίων χρόνων, νὰ θέσωσι τὴν αἰωνίαν ἀλήθειαν ὑπεράνω τῆς προσκαίρου λάμψεως τοῦ ψεύδους, τὴν ἀμετάλλακτον δικαιοσύνην ὑπεράνω τοῦ ὄγκου τῆς ἐξουσίας, τὴν ἀθάνατον ἀρετὴν ἀνωτέρω τῶν παραυτίκα ἡδονῶν, ἀνωτέρω τῶν κοσμικῶν βαθμῶν καὶ τῶν θυμιαμάτων τῆς κολακείας. Ἡ ὁδὸς τῆς ζωῆς δὲν εἶνε ἐκείνη, εἰς ἣν σπεύδουσιν οἱ πολλοὶ, οἱ δοῦλοι τῶν ἰδίων παθῶν, ἀλλ' ἐκείνη πρὸς ἣν καλοῦσιν ἡμᾶς ἡ ἀλήθεια, ἡ θρησκεία καὶ ἡ συνείδησις. Ὁ Θεὸς καὶ οὐχὶ ὁ κόσμος ἐστὶν ὁ ἀνώτατος γνώμων τοῦ καλοῦ.

Ἡθέλομεν εἶσθαι εὐτυχέστεροι ἢ ἡμεῖς ἐναρετώτεροι, ἤγουν, ἂν εἴχομεν τὸ θάρρος νὰ ὦμεν τοιοῦτοι, ἂν ἐτιμῶμεν τὸ ἀληθές καὶ τὸ δίκαιον πλειότερον τῶν ἀξιωματικῶν, τὴν ἀφελῆ σοφίαν πλειότερον τῆς πανούργου φρονήσεως, ἂν πᾶσα πρᾶξις ἀγαθὴ ἐθεωρεῖτο παρ' ἡμῶν προτιμητέα παντὸς γηίνου καὶ ἀτομικοῦ συμφέροντος.

« Ὁ θέλων ζωὴν ἀγαπᾶν, καὶ ἰδεῖν ἡμέρας ἀγαθὰς, παυσάτω τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ ἀπὸ κακοῦ, καὶ χεῖλη αὐτοῦ τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον. Ἐκκλινάτω ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιησάτω ἀγαθόν· ζητησάτω εἰρήνην, καὶ διωξάτω αὐτήν. Ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ δικαίους, καὶ ὦτα Αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν· πρόσωπον δὲ Κυρίου ἐπὶ ποιούντας κακά. Καὶ τίς ὁ κακῶσων ὑμᾶς, εἰ ἂν τοῦ ἀγαθοῦ μιμηταὶ γένησθε; ἀλλ' εἰ καὶ πᾶσχοιτε διὰ δικαιοσύνην, μακάριοι. Τὸν δὲ φόβον αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε, μηδὲ ταραχθῆτε· Κύριον δὲ τὸν Θεὸν ἀγιάσατε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. » (Α'. Ἐπιστ. Πέτρου Γ', 10-15).

Τοιαῦτα παραινεῖ ἡμῖν καὶ οὕτω παροτρύνει ἡμᾶς ὁ θεὸς τῶν Γραφῶν λόγος. Θαρρνεῖτε λοιπόν. Ἐὰν ἀγαπᾶτε πᾶν ὅ,τι ἀγαθόν καὶ θεῖον, ὁ Θεὸς ἐστὶ μεθ' ὑμῶν.

Ἐὰν δὲ ὁ Θεὸς μεθ' ὑμῶν, τίς ἔσται καθ' ὑμῶν; Μὴ φοβεῖσθε τοὺς πονηροὺς, τοὺς ὑβριστάς, τοὺς σκώπτας· ἃς πράττωσιν οὗτοι τὰ πονηρὰ αὐτῶν ἔργα, ἃς ὑβρίζουσιν, ἃς σκώπτωσι. Σὺ, ὁ ἔχων ψυχὴν εὐγενεστέραν, τέλεσον ἀφόδως ὅ,τι ὁ Θεὸς θέλει, ὅ,τι διδάσκει ὁ Ἰησοῦς, ὅ,τι σοὶ ἐπιτάττει ἡ συνείδησις, καὶ ἡ γενναιότης σου θέλει καταπλήξει τὸν κακὸν καὶ θέλει ἐπὶ τέλους κατασχύνει τὸν ἐπὶ κοσμικῇ φρονήσει κομπᾶζοντα. Οὗτοι δύνανται νὰ σὲ καταφρονήσωσιν, ἀλλ' ἀδυνατοῦσι νὰ σὲ βλάψωσι· διότι ὁ τὸ κακὸν πράττων δύναται νὰ φαίνηται τολμηρὸς, ἀλλ' εἶνε πάντοτε πεφυλαγμένος καὶ δειλός· δειλή ἐστίν ἡ φιλαυτία, χαλαρὰ ἡ πλεονεξία· δειλὸν καὶ ἄνανδρόν ἐστι καὶ τὸ ὑπ' αὐτῶν κατεχόμενον πλῆθος. Διὸ εἰς τὴν ἀρετὴν ἀνήκει νὰ ἐκδηλωθῇ ἐν ἀπάσῃ τῇ λάμψει τῆς ἰσχύος αὐτῆς. Ἀπεφάσισας νὰ πράξης γενναῖόν τι καὶ ἅγιον ἔργον; Εἶσαι βέβαιος, ὅτι τὸ ἐπιχειρημὰ σου ἐστὶν ἀρεστὸν τῷ Θεῷ; Ἀόκνως ἐκτέλεσον αὐτό. Ὁ Θεὸς παρίσταται σοι, ἡ δικαιοσύνη σὲ ἐνισχύει· μετὰ σοῦ τάσσεται καὶ αὐτὴ ἡ τρέμουσα συνείδησις τῶν πονηρῶν· διὸ ἔσεται σοι κατ' αὐτῶν βεβαία ἡ νίκη.

Ἴδετε τοὺς ἀνθρώπους τοῦ αἰῶνος ἡμῶν· τί θέλουσι; τίς ἐστὶν ὁ σκοπὸς αὐτῶν; Φέρουσιν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν τὴν πανουργίαν, διὰ στόματος δὲ ἔχουσι τὴν καλοκαγαθίαν. Ἄνανδροι, καθὼ πονηροί, ζητοῦσι νὰ φαίνωνται ὅλως διάφοροι ἢ ὅ,τι ἀληθῶς εἰσιν. Ἐπομνύουσι φιλίαν, τὰ πιστὰ ἀλλήλοις δίδουσι, καὶ ὁμῶς οὐδένα ἄλλον πλὴν ἑαυτῶν ἀγαπῶσι. Τοῦτο πάντες γινώσκουσι, διὸ καὶ οὐδεὶς τὸν ἄλλον πιστεύει καὶ πάντες πάντας ὑποπτεύονται. Ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν κακῶν πάντες πρὸς ἀλλήλους στασιαζουσιν· ὁ ἐγωϊσμὸς ἐστὶ τὸ μόνον τῶν πράξεων

των ἐλατήριον· καὶ ἐν τούτοις δὲν δύνανται νὰ μὴ ἀποδώσωσι τὸ ὀφειλόμενον σέβας τῇ ἀρετῇ. Καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσιν εἰς ἓνα Θεὸν καὶ φρίσσουσι. Διὰ τοῦτο οἱ δειλοὶ δοῦλοι τῆς πλεονεξίας ἐργάζονται ἐν τῷ σκότει τὰ πλεονεκτικὰ αὐτῶν ἔργα καὶ δημοσίᾳ ἐπίδειξιν ποιοῦνται ἀφιλοκερδείας· τέχναις καὶ θωπεύμασι λαμβάνουσιν ἐξουσίαν, ἀξιώματα καὶ τιμητικὰς θέσεις, ἵνα τοὺς ἄλλους ὑπερβάλλωσι, καὶ ἐν ταῖς λόγοις αὐτῶν λαλοῦσι μετὰ συγκινήσεως περὶ τοῦ συμφέροντος τῇ πολιτείᾳ ὡς περὶ τοῦ μόνου ἀντικειμένου τῶν διαλογισμῶν των· προσκαλοῦσι τοὺς ἄλλους εἰς θυσίας ὑπὲρ τῶν κοινῶν, καὶ ἐν τῷ κρυπτῷ αἰσχροκερδοῦσι δανείζοντες ἐπὶ ὑπερόγκοις τόκοις, κλέπτουσι διαθήκας, πλαστογραφοῦσι δικόγραφα· πολὺν λόγον ποιοῦνται περὶ συνειδήσεως, παραβιάζουσι δὲ κρύφα καὶ πίστιν καὶ ὅρκους· διαπρέπουσι διὰ τοῦ πνεύματός των, διὰ τῆς ἀστείότητος καὶ τῆς εὐτραπελίας των ἐν ταῖς συναναστροφαῖς, ἐν δὲ τῷ οἴκῳ καταβασανίζουσι διὰ φιλονεικῶν καὶ μυρίων παρενοχλήσεων τοὺς κατ' ἀνάγκην συνοικοῦντας αὐτοῖς· ἐὰν ᾧσιν εὐτυχεῖς, ἀλαζονεύονται ἐπὶ τῇ εὐπραγίᾳ αὐτῶν· ἐὰν δὲ δυστυχῇσωσι, γίνονται δειλοὶ καὶ χαμερπεῖς· προτρέπουσι τοὺς ἄλλους εἰς τόλμην, καὶ αὐτοὶ κρύπτονται ὀπίσθεν τῶν θαρράλεων· παρελθόντος δὲ τοῦ κινδύνου, ὁμιλοῦσιν ὡς νὰ εἶχον μόνοι προκινδυνεύσει καὶ οἰκειοποιοῦνται τοὺς καρποὺς τῆς νίκης καὶ ἀρπάζουσι τὸν στέφανον τοῦ νικητοῦ· ἀχάριστοι πρὸς τοὺς εὐεργέτας αὐτῶν ὄντες, κηρύττουσι καὶ διδάσκουσι τὴν εὐγνωμοσύνην· ἀξιοῦσι δὲ νὰ εἰρηνεύσωσι τὰς οἰκογενείας, τὸν κόσμον ὅλον, καὶ, διὰ κόκκον σινάπεως, ἕνεκεν ἐλαχίστου συμφέροντος, ἐρίζουσι καὶ διχοστατοῦσι.

Τοιοῦτοί εἰσιν οἱ ἄνθρωποι οἱ μεγαλοῤῥημονοῦντες, οἱ νάνοι οἱ ὑπὸ τὸ προσωπεῖον γιγάντων κρυπτόμενοι, οἱ ὑφηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι, οἱ περίθλεπτοι, οἱ μόνον τὸ ἴδιον συμφέρον θεοποιοῦντες, παρ' οἷς ἡ θρησκεία ποτὲ μὲν ἐστὶ πρόσχημα ἔργων ἐπονιδίστων, ποτὲ δὲ χρησιμεύει ὡς χαλινωτήριον τῶν λαῶν, ὅπως καθιστῶντες αὐτοὺς δούλους κορένωσιν εὐκολώτερον τὴν πλεονεξίαν των καὶ εἴτα ἐν τῷ κρυπτῷ καταγελῶσιν αὐτῶν ὡς μωροπίστων καὶ χαίρωσιν ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ πανουργίᾳ. Ἴδου, ὦ εὐγενὴς ψυχὴ, οἱ ἀντίπαλοι καθ' ὧν ἔχεις νὰ πολεμήσης· ἰδου, δίκαιε, οἱ μέλλοντες νὰ σὲ χλευάσωσιν ὅταν σεαυτὸν ἀπαρνούμενος μιμηθῇς τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰησοῦ, τῶν ἀποστόλων καὶ ὁλων τῶν ἁγίων καὶ μεγάλων ἀνδρῶν τῆς ἀρχαιότητος· αὐτοὶ θέλουσι μὲν ἀναντιρῶντως σὲ καταδιώξει ὅταν ματαιώσης τὰς σκευωρίας καὶ θέσης τὴν ἀλήθειαν εἰς τὸν τόπον τοῦ ψεύδους, ἀλλὰ θέλουσι σὲ φοβηθῇ ὅταν ἴδωσι πραγματοποιουμένην ἐν σοὶ τὴν ἀρετήν, ἣν αὐτοὶ ὑποκρίνονται, καὶ θέλουσιν ὑποχωρήσει ὅταν πεισθῶσιν, ὅτι δὲν φοβεῖσαι πλέον αὐτούς.

Ἀνδρίζεσθε λοιπὸν πρὸς κτῆσιν τῆς ἀρετῆς. Στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ, τίς δύναται νὰ βλάβῃ ὑμᾶς πράττοντας τὰς ἐντολὰς τοῦ Σωτῆρος, προμαχομένους ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ;

Τὸ ἀναγκαῖον πρὸς τὴν ἀρετὴν θάρρος παρέχει ὑμῖν ὁ ἀληθὴς χριστιανισμός· οὐχὶ ὁ ψευδὴς καὶ τετεχνημένος χριστιανισμός, οὐχὶ ὁ ὀνόματι μόνον χριστιανισμός τοῦ τυφλοῦ καὶ ἡμελημένου καὶ ὑπὸ τῆς κακίας καὶ τοῦ ἐγωῖσμοῦ ἐκνευρισμένου πλήθους, τοῦ ἀναφωνούντος « Κύριε, Κύριε » καὶ μὴ ποιούντος τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, τοῦ ὁμνύοντος ὅτι ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν καὶ μισοῦντος

τὸν πλησίον αὐτοῦ, τοῦ προσκυνοῦντος τὸν Θεόν καὶ
θύοντος ταῖς τῆς σαρκὸς ἐπιθυμίαις. Τὸ πρὸς τὴν ἀρετὴν
θάρρος δίδωσιν οὐχὶ ὁ χριστιανισμὸς τοῦ αἰῶνος, οἷον
ἐλέπομεν αὐτὸν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις, ἀλλ' ὁ χρι-
στιανισμὸς τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου καὶ τῶν πρώτων
χριστιανῶν, οἵτινες ὑπὲρ τῆς ἀληθινῆς πίστεως καὶ ὑπὲρ
τῆς ἀγιότητος τῆς ἀρετῆς ὑπέστησαν γαληνιαίως καὶ
καρτερικῶς ὕδριν, ἀτιμίαν, πένιαν, παντοίας στερήσεις,
διώξεις, τὸν θάνατον.

« Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἔλεγεν ὁ Κύριος πρὸς
πάντας, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν
αὐτοῦ καθ' ἡμέραν, καὶ ἀκολουθείτω μοι. Ὃς γὰρ ἂν
θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν
ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, οὗτος σώσει αὐ-
τήν. » (Εὐαγγ. κατὰ Λουκ. Θ', 23, 24). Ἐν ταῖς ὀλίγαις
ταύταις λέξεσι περικλείεται ἡ τέχνη τοῦ νὰ ᾔνέ τις κρείτ-
των ἐν ἀρετῇ· ἐν αὐταῖς εὑρηται ἡ κλεῖς τοῦ θριάμβου
κατὰ πάσης κακίας. Ὅθεν, ἀντέχου τῆς ἀρετῆς, πράτ-
τε τὸ ἀγαθὸν τοῦ ἀγαθοῦ ἕνεκα, καὶ μηδόλως εἰς τὸ σὸν
ἀποβλέπων συμφέρον· βαῖνε ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ Ἰησοῦ καὶ
ἐπιλανθάνου σεαυτοῦ.

Ἐπιλανθάνου σεαυτοῦ, ἡγουν, ὁσάκις ἔχῃς ἀφορμὴν
νὰ πράξῃς τι δίκαιον, ἀγαθόν, κοινωφελές, μὴ ἐρωτᾷς
ὁποῖον ὄφελος προσγενήσεται σοι ἐξ αὐτοῦ ἢ τί θέλουσιν
εἶπει οἱ ἄνθρωποι περὶ αὐτοῦ· ἀλλὰ ποιεῖ τὸ καλόν, διότι
ἐστὶ καλόν· ἔσο δὲ δίκαιος διὰ τὴν πρὸς τὸ δίκαιον ἀγά-
πην. Μὴ ὑπολογίζου περιδεῶς τὴν ἐλάβδην, ἥτις πιθανῶς
δύναται νὰ πηγάσῃ διὰ σὲ ἐκ τῆς διαγωγῆς σου αὐτῆς·
μηδόλως φρόντιζε ἂν οὕτω πολιτευόμενος θέλῃς ἐπισύρει
κατὰ σοῦ τὴν ὀργὴν ἰσχυρῶν, ἂν θέλῃς ἀπολέσει τὴν δη-

μοσίαν λειτουργίαν σου, ἂν θέλῃς στερηθῇ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου, ἂν πάντες θέλουσι σὲ ἐπιδοκιμάσει. Θέσεις, ἀξιώματα, περιουσία, εὐμαρὴς βίος, φόβος τῶν ἀνθρώπων, τίποτε δὲν πρέπει νὰ σοὶ φανῇ μέγα, πλὴν τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἀρετῆς. Πράττων δὲ τὸ δίκαιον ὀφείλεις νὰ μὴ ἔχῃς ὑπ' ὄψιν τὰ ἰδιωτικὰ συμφέροντα, ἀλλὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ τὰ ἐπιβεβλημένα σοι καθήκοντα, πρὸς πλήρωσιν τῶν ὁποίων πρέπει καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν σου προθύμως νὰ θυσιάσῃς. Τότε μόνον ἔση ἀληθὴς χριστιανὸς, γνήσιος ὁπαδὸς τοῦ Θεανθρώπου. Τὸν μὴ φοβούμενον τὰ πάντα νὰ ἀπολέσῃ, ἀναγκαίως φοβοῦνται ὅσοι οὔτε νὰ τολμήσωσιν, οὔτε νὰ ἀπολέσωσιν τι θέλουσιν. Αὐτὸς μόνος μένει νικητῆς. Διότι ὁ θέλων νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν αὐτοῦ, θέλει ἀπολέσει αὐτήν. Ὁ ἔνεκεν γῆνιου τινὸς ἀγαθοῦ ἀποβάλλων τὸν πνευματικὸν βίον ἀγοράζει στιγμιαίαν ἀπόλαυσιν ἀντὶ ὀλοκλήρου αἰωνιότητος. Τοῦναντίον ὅστις ἀπολέσῃ τὴν ζωὴν αὐτοῦ ἔνεκεν τοῦ Ἰησοῦ, οὗτος θέλει σώσει αὐτήν. Ὁ δὲ ἀγαθὸν τι οὐράνιον καταφρονῶν ἐφημέρου καὶ εὐτελοῦς ὠφελήματος ἀπόλλυσιν ἄτομον κονιορτοῦ καὶ γίνεται κύριος βελτίονος κόσμου. Διὰ ταῦτα πράττε τὸ ἀγαθὸν καὶ μηδένα φοβοῦ.

Καὶ ὅταν κακῶς πάσχῃς, χάριν τῆς δικαιοσύνης, τὰ παθήματά σου οὐδαμῶς ἀλλοιοῦσι τὴν ἀληθῆ σου εὐδαιμονίαν. Νομίζεις, ὅτι ὁ διὰ κακουργημάτων καὶ διὰ χαμερπειῶν ἀποκτήσας τιμὰς καὶ ἀξιώματα δύναται ν' ἀπολαύσῃ αὐτῶν ἡσύχως καὶ εὐτυχῶς; Καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ θρόνου ὁ ἐστεμμένος δεσποτισμὸς τρέμει ὑπὸ τὴν πορφύραν ἀπέναντι τῆς δυνάμεως τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ δικαίου, καὶ φρίττει, ἀναλογιζόμενος τὴν ὥραν τῆς κρί-

σεως καὶ μισθαποδοσίας, ἥτις τάχιον ἢ βράδιον σημαίνει δι' ἕκαστον θνητόν. Νομίζεις, ὅτι ὁ πονηρὸς εἶνε εὐτυχὴς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ μεγάλου πλούτου, ὃν ἐσύναξε δι' ἀπάτης, δι' ἐπιπορκίας, διὰ σφετερισμοῦ ξένης περιουσίας, δι' αἰσχυρᾶς ἐπιβουλῆς; Ὅχι, βεβαίως δὲν εἶνε αὐτὸς εὐτυχὴς· ἀλλὰ τὸ μὲν χρυσίον καθίσταται αὐτῷ ἀδιάφορον, ἡ δὲ συνειδήσις τοῦ αἰσχυροῦ του ταράσσει αὐτόν. Ἵνα καθησυχάσῃ ἑαυτὸν ἀσμένως ἤθελεν ἐξαφανίσει ἀπὸ τῆς γῆς τὴν ἰδέαν τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ· ἀλλ' ὅμως ἀδυνατεῖ νὰ καταπνίξῃ ἐν τῇ καρδίᾳ του τὴν ἀλγεινὴν φωνὴν τοῦ συνειδότος. Οἱ ἐπὶ τῆς τραπέζης του παλαιοὶ καὶ ποικίλοι οἶνοι δύνανται νὰ μεθύσωσιν αὐτόν, οὐχὶ δὲ καὶ νὰ ἐνισχύσωσι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ· ἡ λαμπροφωρία καὶ λοιπὴ περὶ αὐτόν λάμψις δύναται ν' ἀποτυφλώσῃ, οὐχὶ δὲ καὶ νὰ ποιήσῃ αὐτόν εὐδαίμονα. Ἄν ἔβλεπες τὸν ἁμαρτωλὸν κατὰ τὰς ἀφανεῖς τῆς μονώσεώς του ὥρας, δὲν ἤθελες δεχθῇ ἀντὶ ὅλου τοῦ χρυσοῦ αὐτοῦ μίαν μόνην ἐκ τῶν τρομερῶν αὐτοῦ στιγμῶν.

Σὺ δὲ, χρηστὲ ἄνθρωπε, καὶ ἂν κακῶς πάσχῃς χάριν τῆς δικαιοσύνης, οὐχ ἥττον εἶσαι εὐδαίμων. Καὶ ἂν σὲ ἀποβάλωσιν ἀπὸ τῆς πατρίδος σου, ὁ ἐνάρτεος πανταχοῦ εὐρίσκει πατρίδα. Καὶ ἂν ἔμελλες ν' ἀπολέσῃς τὴν εὐνοίαν τῶν ἰσχυρῶν, καὶ ἂν ἔμελλες ν' ἀπολέσῃς τὴν δημοσίαν θέσιν σου, τὰ ἀξιώματα καὶ τὰς τιμὰς σου καὶ ὅλας τὰς εὐαρέστους σχέσεις σου, ἡ ἀρετὴ σοὶ μένει. Αὕτη ἐν παντὶ τόπῳ καὶ χρόνῳ σοὶ παρέχει θαυμαστάς καὶ ἐπαινέτας καὶ τιμὴν, ἣν οὔτε ἐξουσία οὔτε μονάρχης διὰ πάσης δυνάμεως δύναται νὰ σοὶ ἀφαιρέσῃ. Καὶ ἂν ἔμελλες ὑπὲρ τοῦ δικαίου καὶ τοῦ καλοῦ ν' ἀπολέσῃς πάντα σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ εἰς ἐσχάτην περιελθὼν πε-

νίαν νὰ ζητήσης τὸν ἐπιούσιον ἄρτον ἐπὶ ξένης, τὸ ὑψι-
λὸν σου φρόνημα, ἢ συναίσθησις τῆς ἀρετῆς σου ἤθελον
μεταβάλλει τὸν εὐτελῆ ψωμὸν εἰς πολυτελῆ ἐστίασιν. Ἐν
τῇ ἐνδείᾳ σου ἤθελες εἶσαι ἀνώτερος τοῦ μεγαλειτέρου
δεσπότης τῆς γῆς. Ἀπώλεσας πράγματα, ἅπερ κατὰ
τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον εἰσὶν ἀθύρματα τῆς κατὰ γῆν εὐδαι-
μονίας, εὗρες δὲ ἀντ' αὐτῶν τὸν ἔσω ἄνθρωπον, τὴν ἀ-
ληθῆ σου ὑπαρξίν· πτωχὸς καὶ παρὰ πάντων ἐγκαταλε-
λειμμένος, ἤθελες εἶσθαι εὐτυχῆς, ὄντως μακάριος. Εἰς
τὸν Θεὸν ἐπαναπαυόμενος καὶ πλήρης ἰλαρότητος, ἤθε-
λες θαρρόαλῶς καὶ ἀνευθριάστως προσβλέπει κατὰ πρό-
σωπον πάντας τοὺς ἀνθρώπους. Οἱ διώκταί σου ἤθελον
ἐπὶ τέλους ἡττηθῇ, σὺ δὲ ὁ διωκόμενος ἤθελες θριαμβεύ-
σει. Πλήρης δὲ πεπειθήσεως ἤθελες ἀναφωνεῖ μετὰ τοῦ
βασιλέως Δαυΐδ· « Κύριος ποιμαίνει με, καὶ οὐδέν με ὑ-
στερήσει. Εἰς τόπον χλόης ἐκεῖ με κατεσκίνησεν· ἐπὶ
ὑδατος ἀναπαύσεως ἐξέθρεψέ με. Τὴν ψυχὴν μου ἐπέ-
στρεψεν· ὠδήγησέ με ἐπὶ τρίβους δικαιοσύνης ἕνεκεν τοῦ
ὀνόματος Αὐτοῦ. Ἐὰν γὰρ καὶ πορευθῶ ἐν μέσῳ σκιᾶς
θανάτου, οὐ φοβηθήσομαι κακὰ, ὅτι Σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ· ἡ
ῥάβδος Σου καὶ ἡ βακτηρία Σου αὐτά με παρεκάλεσαν.
Ἡτοίμασας ἐνώπιόν μου τράπεζαν ἐξεναντίας τῶν θλι-
βόντων με· ἐλίπανας ἐν ἐλαίῳ τὴν κεφαλὴν μου, καὶ τὸ
ποτήριόν μου μεθύσκον ὡς κρᾶτιστον. Καὶ τὸ ἔλεός Σου
καταδιώξεται με πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου· καὶ
τὸ κατοικεῖν με ἐν οἴκῳ Κυρίου εἰς μακρότητα ἡμερῶν. »
(Ψαλμ. KB', 1-6).

Καὶ τίς ἐστὶν ὄντως ὁ κακῶς με, ἐὰν τοῦ ἀγαθοῦ
μιμητὴς γίνω; Καὶ ἐὰν πάσχω κακῶς ὑπὲρ τῆς δικαιο-
σύνης, ὅμως ἀπολαύω ἐνδομύχου καὶ καθαρᾶς τῆς ψυ-

χῆς γαλήνης, ὁμῶς εἰμὶ ἀληθῶς εὐδαίμων. Διό δὲν θέλω φοβηθῆ τὴν θρασύτητα τῶν πονηρῶν, οὐδὲ θέλω ταραχθῆ ἀπὸ τῶν ἀπειλῶν αὐτῶν. Θάρρει λοιπὸν πρὸς τὴν ἀρετὴν, ὃ καρδιά μου· τόλμησον νὰ πολεμήσῃς ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς ἀρετῆς, καὶ ἡ νίκη ἔσεται βεβαία. Μὴ τρέμῃς περὶ τῆς εὐπραγίας σου καὶ περὶ τῆς ὑπολήψεως, τὰς ὁποίας πιθανῶς θέλεις ἀπολέσει διὰ τὸ δίκαιον, ἀλλὰ τρέμε περὶ αὐτοῦ τοῦ δικαίου μόνον! Μήπως θᾶττον ἢ ὕστερον δὲν θέλεις ἐγκαταλείπει ἅπαντα τὰ γῆινά σου ὑπάρχοντα καὶ δὲν θέλεις ἐξέλθῃ ἐκ τῆς παρούσης ζωῆς γυμνός ὥσπερ εἰσῆλθες; Ἀλλ' ἡ ἀγιότης τῆς διαγωγῆς σου μένει εἰς τὸν αἰῶνα· ὁ δίκαιος ἀποθνήσκει ἐν Κυρίῳ καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ. Μὴ τρομάξῃς, ὃ καρδιά μου, ὅσάκις πρόκειται περὶ πράγματος ἀφορῶντος τὸν Θεόν καὶ τὴν ἀνθρωπότητα. Τὸ φοβεῖσθαι καὶ τρέμειν ἀνήκει εἰς τοὺς πονηροὺς, ἀνήκει εἰς τοὺς ἐγῶ-ιστάς ἐκείνους, οἵτινες ζῶσι μόνον διὰ τὴν παροῦσαν στιγμὴν, διὰ τὴν εὐτελεῆ ταύτην κόνιν, διὰ τὰς παραυτίκα ἡδονάς, διὰ τὰς ψευδεῖς τιμὰς κολάκων καὶ ὑποκριτῶν, χωρὶς νὰ ἔχωσι γινῶσιν ἢ προαίσθησιν τινα περὶ τῶν ὑψηλῶν ἀγαθῶν, περὶ τῶν ἀνεκτιμήτων κειμηλίων τῆς ψυχῆς, πρὸς ἀπόλαυσιν τῶν ὁποίων ὁ χριστιανὸς ἀλύπως ἐγκαταλιμπάνει τὸ ζῆν.

Ὅπου ἀναγνωρίσῃς τὸ δίκαιον, σπεῦσον διὰ πάσης θυσίας νὰ ὑπερασπίσῃς αὐτὸ γενναίως καὶ καρτερικῶς. Ὅπου παρουσιάζεται φίλος τις τῆς ἀληθείας, ὁμιλῶν ὑπὲρ αὐτῆς ἢ ἐργαζόμενος κατὰ τοῦ ψεύδους, γενοῦ αὐτῷ παραστάτης καὶ συναντιλήπτωρ· συναγωνίζου καὶ σύμπασχε καὶ συγκαρτέρει· ὁ δὲ μισθὸς ἐκείνου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἔσεται καὶ μισθός σου. Ἐν ἐνὶ λόγῳ, ὁμολόγει

τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ Αὐτὸς θέλει σὲ ὁμολογήσει.

Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ἠρώτησεν ὁ Πιλάτος, ὁ ἄρχων τῆς χώρας, τὸν Μεσσίαν, ἐμφανισθέντα ἐνὸπιον τοῦ δικαστικοῦ βήματος ἐν τῇ ἀκηράτῳ λάμπει τῆς ἀθωότητος Αὐτοῦ. Πέριξ ἴστατο ὁ τυφλὸς καὶ ἄστατος ὄχλος, νεωτέρων ἔργων καὶ πολυκρότων θεαμάτων ἐπιθυμητῆς· πλησίον δὲ ἡ ἐκδίκησιν πνέουσα ἄνανδρος σπείρα τῶν κατηγορῶν καὶ ἐχθρῶν τῆς ἀληθείας, τῶν συκοφαντῶν τῆς ἀρετῆς· μακρὰν ἐφαίνετο ὁ Πολγοθαῖς καὶ τὸ ἐπ' αὐτοῦ κολαστήριον· ἐν τοῖς βλέμμασι τοῦ μαλακοφύχου Πιλάτου ἠδύνάτο τις ν' ἀναγνώσῃ τὴν ἐπιθυμίαν, ἣν αὐτὸς εἶχε νὰ σώσῃ τὸν γενναῖον, εἰς δὲ οὐδεμίαν εὗρισκεν ἐνοχλήν. Πορρωτέρω ἐβλεπέ τις εὐαρίθμους καὶ δειλοὺς φίλους, μαθητὰς δακρυρρόοῦντας. Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ἠρώτησεν ὁ Πιλάτος, ἐλπίζων νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ Ἰησοῦ μίαν ἐκ τῶν φρονίμων ἐκείνων ἀπαντήσεων, τῶν συνήθων ἐν τῷ κόσμῳ, ἐν δειλὸν οὐ, ὅπερ ἤθελε σώσει τὸν εὐγενῆ κατηγορούμενον. Ἄλλ' ὁ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς αὐτῷ ἔφη· « Σὺ λέγεις. »

Ω Υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ὦ Σῶτερ τῆς ἀνθρωπότητος! Καὶ χάριν ἐμοῦ τοῦ ἀναξίου ὑπέστης τὴν ἀτιμίαν καὶ τὸν θάνατον. Καὶ πῶς λοιπόν! δὲν θέλω μιμηθῇ τὸ θεῖόν Σου θάρρος καὶ ἀπαρνηθῇ ἐμαυτὸν, ὅταν μὲ προσκαλῆς νὰ ὁμολογήσω τὸ ὄνομά Σου καὶ νὰ βαδίσω ἐπὶ τὰ ἴχνη Σου, ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἀρετῆς; Τίνος τὰς ἀπειλὰς θέλω φοβηθῇ, ὅταν ἔχω ἀντιλήπτωρα τὸν Κριτὴν τοῦ κόσμου; Τίς δὲ δύναται νὰ μοὶ δώσῃ ἢ νὰ μοὶ ἀφαιρέσῃ τὴν τιμὴν καὶ τὴν εὐτυχίαν; Βεβαίως οὐχὶ ἡ εὐνοία ἢ τὸ μῖσος τῶν ἀνθρώπων, οὐχὶ ἡ ἐπίνοια ἰσχυροῦ, οὐχὶ ἡ εὐμένεια ἢ ἡ δυσμένεια προῖσαμένου, οὐχὶ ἡ κρίσις τοῦ κοινοῦ καὶ

εὐμεταβόλου πλήθους. Ἡ γαλήνη τῆς καρδίας μου οὐ-
δαμῶς ἐξαρτᾶται ἀπὸ τῆς δυστροπίας τῶν ἀνθρώπων,
ἡ δὲ ἀληθῆς καὶ αἰωνία τιμὴ τῆς ψυχῆς μου εὕρηται ἐν
τῇ ἀρετῇ, ἧς ἡ ἀξία ἀναλλοίωτος μένει παρὰ τῷ Θεῷ.
Οἱ ἄνθρωποι δύνανται νὰ θανατώσωσι τὸ σῶμά μου,
ἀλλὰ τὰ βέλη αὐτῶν οὐδόλως προσβάλλουσι τὴν ψυχὴν.
Δύνανται αὐτοὶ νὰ διαστρέψωσι τὸ δίκαιον μετὰ πονη-
ρίας, νὰ συκοφαντήσωσιν ἀνάνδρως τὴν ἀθωότητα· ἀλ-
λὰ μάτην τὰ σκοτεινότατα νέφη ἐπισωρεύονται καὶ κα-
λύπτουσι τὸ φῶς τοῦ ἄστρου τῆς ἡμέρας, τὰς ἀθανάτους
αὐτοῦ ἀκτῖνας οὐδόλως ἰσχύουσι νὰ σβέσωσιν. Ἡ ἀλή-
θεια λάμπει ἐν ἀπάσῃ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ αὐτῆς εἰσέτι
μετὰ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας ὑπεράνω τῶν τάφων
τῶν ὑπὲρ αὐτῆς μαρτυρησάντων.

PIB'.

Τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ.

« Οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ
σου ἐπὶ ματαίῳ· οὐ γὰρ μὴ καθαρί-
σῃ Κύριος τὸν λαμβάνοντα τὸ ὄνο-
μα Αὐτοῦ ἐπὶ ματαίῳ. »

(Ἐξόδος Κ', 7.)

« **ΛΕΓΤΕ** προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν (Αὐτῷ), καὶ
κλαύσωμεν ἐναντίον Κυρίου τοῦ ποιήσαντος ἡμᾶς· ὅτι
Αὐτός ἐστιν ὁ Θεὸς ἡμῶν. » (Ψαλμ. **ΙΔ'**, 6-7).

Τίς ἐξισοῦται τῇ μεγαλειότητι, τῇ ἰσχύϊ καὶ τῇ ἀγαθότητι τοῦ Αἰωνίου, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου τὰ μεγαλεῖα τῆς γῆς ἐξαφανίζονται καὶ ἅπαντα ἡ ἀνθρωπίνη μεγαλοπρέπεια ἐστὶν εὐτελὲς κόνις; Δύναται ὁ ἰσχυρότερος ἐπὶ τῆς γῆς δυνάστης νὰ κατασκευάσῃ μίαν μόνην βοτάνης καλάμην, ἢ νὰ δημιουργήσῃ τὸ ἐλάχιστον ἔντομον, ἢ νὰ καταδιβάσῃ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ μίαν ὕδατος σταγόνα; Δύναται ὁ τοῖς πᾶσι φοβερός θνητὸς νὰ προσθέσῃ εἰς τὴν ζωὴν αὐτοῦ μίαν μόνην στιγμὴν, ὅταν τὸ μέτρον τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ ἐπληρώθῃ;

Διατί ἐξυμνοῦσιν οἱ μωροὶ τὸ μεγαλεῖόν των, περὶ οὗ μετ' ὀλίγα ἔτη οὐδεὶς οὐδὲν πλέον γινώσκει; Διατί φαντάζονται ἑαυτοὺς παντοδυνάμους, καθὼ δυναμένους νὰ ὑποτάσσωσιν ἢ νὰ καταστρέφωσι τοὺς ὁμοίους αὐτῶν, τοὺς ἀπὸ εὐθραύστου πηλοῦ πεπλασμένους; Δὲν πίπτουσιν οἱ ἰσχυρότατοι ἄρχοντες καὶ βασιλεῖς ὑπὸ τὰ ξίφη τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, ἢ δὲν καταβαίνουνσι μετὰ τοῦ πένητος εἰς τὸν αὐτὸν τάφον; Μόνος Εἷς ἐστὶ μέγας καὶ παντοδύναμος καὶ ἰσχυρὸς, τὸ δὲ ὄνομα αὐτοῦ Θεός!

Τί τὸ τοσοῦτον θαυμασὸν ἐν ταῖς τέχναις καὶ ἐν ταῖς ἐφευρέσεσι τοῦ ἀνθρωπίνου νοός; Τί εἰσὶ τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων καὶ αὐτὰ τὰ τιμιώτατα; Συνδυάζουσιν οἱ θνητοὶ λείψανα, ἐπισωρεύουσι κόνιν ἐπὶ κόνεως, ἵνα οἰκοδομήσωσιν ἑαυτοῖς κατοικίας, ἵνα ὑφάνωσιν ἑαυτοῖς ἐνδύματα, ἢ ὅπως μιμηθῶσι κατὰ τὸ φαινόμενον τὰ ἀληθῶς ἀμίμητα προϊόντα τῆς φύσεως. Ἀλλὰ τί; μήπως δὲν κατασκευάζουσιν καὶ πλεῖστα ζῶα, ὑπὸ μόνης τῆς φύσεως ὀδηγούμενα, τὰς φωλεὰς αὐτῶν ἐπίσης εὐτέχνους ὥς ὁ ἄνθρωπος τὰς οἰκοδομὰς αὐτοῦ, καὶ πολλάκις ἐπιτηδειότερας πρὸς τὰς ἀνάγκας αὐτῶν; Ὅφειλομεν ἄρα

νά θαυμάσωμεν καὶ τοὺς μύρμηκας, καὶ τὰς μελίσσας, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, τὰ ἐκλέγοντα τοσοῦτον καταλήλως καὶ κατασκευάζοντα τοσοῦτον εὐστόχως τὰς φωλεὰς αὐτῶν, καὶ κρεμῶντα καὶ ἀποκρύπτοντα αὐτάς; Ἡ διατί νὰ μὴ θαυμάσωμεν τὰς μακρὰς καὶ περιοδικὰς τῶν πτηνῶν αὐτῶν ἀποδημίας; Ἀλλ' ὄχι. Εἰς μόνος ἐστὶν ἀπείρως σοφός, ἀκαταλήπτως θαυμαστός ἐν ταῖς ἔργοις Αὐτοῦ. Οὗτος δὲν προστίθησιν ὕλην ἐπὶ ὕλης, ὥς περ τὸ ζῶον ἢ ὁ τεχνίτης ἄνθρωπος, ἀλλὰ ζωοποιεῖ τὴν ὕλην διὰ κεκρυμμένων δυνάμεων καὶ νοερῶν ψυχῶν. Δι' Αὐτοῦ τὰ πάντα κινοῦνται καὶ ζῶσιν, ἢ διανοοῦνται καὶ ἐνεργοῦσιν. Ὁ ἀνώτατος αὐτός καλλιτέχνης, ὁ μέγας αὐτός θαυματουργός ἐστὶν ὁ Θεός!

Τί δύνασθε νὰ ἐξυμνήτε, καὶ δὲν εἶνε ἔργον Αὐτοῦ; Τί δύνασθε ν' ἀγαπᾶτε, καὶ δὲν ἐξῆλθεν ἀπὸ τῶν χειρῶν Αὐτοῦ; Τί καταθέλγει ὑμᾶς ἐνταῦθα, ὅπερ νὰ μὴ ᾔνε δῶρον ἀπὸ τῆς ἀγαθότητός Του προσερχόμενον; Τί φοβεῖσθε, ὅπερ νὰ μὴ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τῆς ἐξουσίας Αὐτοῦ; Τί ἐλπίζετε, τὸ ὅποῖον νὰ μὴ δύναται Αὐτός μόνος νὰ δώσῃ ὑμῖν;

Ὅσον πλειότερον παρατηροῦμεν τὸν Θεὸν ἐν τῇ ἀπειρίᾳ τῶν ἔργων Αὐτοῦ, ἢ ἐν ταῖς ἀλλεπαλλήλοις μεταλλαγαῖς τῶν πραγμάτων καὶ περιστάσεων, εὐτυχῶν ἢ λυπηρῶν, τοῦ ἡμετέρου βίου, τοσοῦτω μᾶλλον ἡ καρδιά ἡμῶν καταλαμβάνεται ὑπὸ σεβασμοῦ πρὸς τὸ πανάγιον καὶ πανῦπιστον Ὄν, εὐτινος τὸ ἄπειρον μεγαλεῖον οὐδὲν ὄνομα δύναται νὰ ἐκφράσῃ. Τότε ἐν βαθυτάτῃ λατρείᾳ ἀναφωνοῦμεν ὡς ὁ Παῦλος· α Ὡς βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ! Ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα Αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ Αὐτοῦ.

Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν Κυρίου; ἢ τίς σύμβουλος Αὐτοῦ ἐγένετο; ἢ τίς προέδωκεν Αὐτῷ, καὶ ἀνταποδοθήσεται αὐτῷ; ὅτι ἐξ Αὐτοῦ καὶ δι' Αὐτοῦ καὶ εἰς Αὐτόν τὰ πάντα· Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. » (Ἐπισ. πρὸς Ῥωμαίους ΙΑ', 33-36).

Ὅθεν εἰς τὰ ὄμματα τοῦ σοφοῦ, τοῦ ἀληθῶς πεφωτισμένου, ἡγουν τοῦ χριστιανοῦ τοῦ ὅλως κατειλημμένου ὑπὸ τοῦ θεοῦ μεγαλείου, οὐδὲν ἐστὶν ἀγιώτερον τοῦ ὀνόματος τῆς Θεότητος. Καὶ ὅταν ἡ καρδιά αὐτοῦ ἐπαναλαμβάνει τὴν πλήρη ὑψηλῶν ἐννοιῶν κυριακὴν προσευχὴν, οὐδὲν μέρος αὐτῆς ἐκφράζει μετὰ τοσούτου σεβασμοῦ, μεθ' ὅσου τὰς λέξεις « Ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά Σου. » Ἀναλογιζόμενος τὸ Ὑψιστον τῶν ὄντων ἐν τῷ Σύμπαντι, συγκινεῖται καὶ κυριεύεται ὑπὸ θεοῦ φρικασμοῦ.

Πάντα τὰ ἔθνη, οἵανδῆποτε καὶ ἂν πρεσβεύωσι θρησκείαν, αἰσθάνονται τὸ βαθύτατον τοῦτο σέβας πρὸς τὸ Ὑψιστον ὄν. Τινὰ μόλις τολμῶσι νὰ ἐκφράσωσι τὸ ὄνομα Αὐτοῦ· ἄλλα δὲ οὐδέποτε προφέρουσιν αὐτό, χωρὶς νὰ δείξωσι συγχρόνως διὰ τινος ἐξωτερικοῦ σχήματος ποῖον αἶσθημα ἐγείρει ἐν αὐτοῖς ὁ στοχασμὸς τῆς θείας μεγαλειότητος· ἐκφερομένου δὲ τοῦ παναγίου τούτου ὀνόματος, ἀποκαλύπτονται ἢ γονατίζουν ἢ καταβιβάζουσι τὰ βλέμματα ἐν εἵδει ταπεινώσεως πρὸς τὴν γῆν, ἢ μετ' εὐλαβείας ἀνυψοῦσι τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν οὐρανόν, ὡς πρὸς τὸν θρόνον τοῦ βασιλέως τῶν ὄλων.

Ποίαν δὲ ὅψιν παρέχουσιν ἐν ὁμοίᾳ περιβάσει αἱ χριστιανικαὶ κοινότητες, αἱ ὑπὸ τῶν ἀποκαλύψεων τοῦ Ἰησοῦ διαπεφωτισμέναι; Οἱ χριστιανοὶ δὲν ἔχουσι πλειοτέρας τῶν ἄλλων λαῶν αἰτίας ἵνα ἐκδηλῶσι τὸ θρησκευτικὸν αὐτῶν σέβας πρὸς τὸ Θεῖον; Ἡ λατρεία αὐτῶν, ἡ

τοσαύτας ἔχουσα σχέσεις πρὸς τὸν Πλάστην, δὲν πρέπει νὰ χρησιμεύῃ εἰς τὰ ἄλλα ἔθνη ὡς παράδειγμα ἐνδομύχου καὶ βαθυτάτου πρὸς τὰ θεῖα σεβασμοῦ; Ὅσάκις προφέρωσι τὸ ἅγιον ὄνομα τοῦ οὐρανοῦ αὐτῶν Πατρὸς, δὲν πληροῦνται πάντες σοβαρῶν λογισμῶν, σεμνοπρεπείας, βαθυτάτου σεβασμοῦ καὶ ἐνθέρμου ἀγάπης;

Φεῦ! τὸ ἐναντίον συμβαίνει. Οἱ χριστιανοὶ προφέρουσι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ χωρὶς οὐδόλως νὰ σκεφθῶσι τὸ Θεῖον· προφέρουσιν αὐτὸ ὡς ἤθελον προφέρει τὸ ὄνομα τοῦ χυδαιοτέρου πράγματος. Ἐν τῇ πολυπληθεστέρᾳ πρὸ πάντων τάξει τοῦ λαοῦ τὰ παιδιὰ περιηχοῦσι τὰς ἀγυῖας διὰ τοῦ ἀγίου αὐτοῦ ὀνόματος, παίζοντα· οἱ νέοι καὶ οἱ ἄνδρες κενὰ ὁμνῶουσι καὶ βλασφημοῦσι δι' αὐτοῦ, ὡς νὰ ἤθελον νὰ καταστήσωσι τὸν Θεὸν μάρτυρα καὶ παραστάτην τῆς θρασυστομίας αὐτῶν. Ναὶ αὐτοὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες τρέμουσιν ὅσάκις ὀνομάζεται τὸ ὄνομα ἀδυνάτων θνητῶν, βασιλέων καὶ δυναστῶν τῆς γῆς καλουμένων, γέλωτα καὶ παιδιὰν ποιοῦνται τὸ ὄνομα τοῦ Παντοδυναμοῦ καὶ Παντοκράτορος! Αὐτοὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες ταπεινοῦνται καὶ ἔρπουσιν ὡς ἀνδράποδα ἐνώπιον τῶν προΐσταμένων των ὅσάκις ἀποτείνωσιν αὐτοῖς τὸν λόγον, ἀπολαλοῦσι τὰς δεήσεις καὶ προσευχὰς αὐτῶν πρὸς τὸν Θεὸν μετ' ἀπρεποῦς γέλωτος καὶ μετ' ἀνοικείου ἀπροσεξίας καὶ ἄνευ τῆς ἐλαχίστης εὐλαθείας, ὡς νὰ μὴ ὑπῆρχεν ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς Θεός, καὶ ὡς νὰ ἦτον ἡ προσευχὴ πρᾶξις πάντῃ ἀλλοτρία τοῦ νοός, παιδιὰ, λῆρος!

Πόθεν προέρχεται ἡ ὀλιγωρία ἢ ἡ καταφρόνησις αὕτη τοῦ ἁγιωτάτου τῶν ἐν τῷ κόσμῳ; Πόθεν ἡ βεβήλωσις αὕτη καὶ λοιδορία τοῦ Μεγάλου Ὀνόματος, ἐνώπιον τοῦ

ὁποίου ἅπαντες οἱ κόσμοι τρέμουσιν ἐν σιωπηλῇ λατρείᾳ; Καὶ τὸ χεῖρισον, πῶς τουτ' αὐτὸ συμβαίνει καὶ παρ' αὐτοῖς ἐκείνοις, οἵτινες λέγονται μαθηταὶ καὶ ὁπαδοὶ καὶ μιμηταὶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἀποκαλύψαντος αὐτοῖς τὸν οὐρανόν, τοῦ Λυτρωτοῦ καὶ Σωτῆρος τῶν ἀνθρώπων, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ;

Μεγάλῃ ὄντως πρέπει νὰ ᾔνη ἡ ἀμάθεια ἢ ἡ φαυλότης τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν, ὥστε ἐξ ὅλων τῶν ὀνομάτων, ἅπερ ἀνθρωπίνῃ γλῶσσαι προφέρει, τὸ ὄνομα τῆς Θεότητος νὰ φαίνεται αὐτοῖς τὸ μᾶλλον ἀδιάφορον καὶ νὰ γίνηται ἀγοραῖον ὄνομα, λέξις ἐκ τριόδου! Ὡ! ὅποια λύπη πρέπει νὰ καταλαμβάνῃ τὸν φίλον τῆς ἀνθρωπότητος, ὅταν βλέπῃ χριστιανοὺς νὰ ἴστανται ὡς πρὸς τὰς περὶ τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς μεγαλοπρεπειᾶς τοῦ Θεοῦ ιδέας κατωτέρω καὶ αὐτῶν τῶν τυφλῶν ἐθνικῶν!

Ναί, δυστυχῶς ὑπάρχουσιν εἰσέτι πολλοὶ χριστιανοί, οἵτινες καίτοι τὸ ὄνομα τοῦτο φέροντες, καίτοι ἐν τῷ ὀνόματι αὐτῷ βαπτισθέντες, καίτοι προσερχόμενοι εἰς μετάλληψιν τῆς θείας κοινωνίας, εἰσὶν ἀγροικότεροι τὴν ψυχὴν καὶ ἀμαθέστεροι τὸν νοῦν καὶ εἰς οὐδὲν κρείττονες αὐτῶν τῶν ἐθνικῶν. Οἱ λεγόμενοι αὐτοὶ χριστιανοὶ ἔχουσι θρησκείαν, ἀλλὰ στεροῦνται θρησκευτικοῦ αἰσθήματος· ἔχουσι Θεόν, ἀλλ' οὔτε σέβονται οὔτε αἰδοῦνται Αὐτόν.

Τοῦτο δ' ἐστὶν ἀποτέλεσμα τῆς βαρβαρότητος, εἰς ἣν οἱ κρατοῦντες ἀφίνουσιν εἰσέτι τὸν λαόν. Σκορπίζεται ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἄργυρος, ὑπέρογκα δαπανῶνται ποσὰ πρὸς πολεμικὰς παρασκευάς, πρὸς ἐπίδειξιν δυνάμεως, εἰς μεγαλοπρεπεῖς ἐορτάς, εἰς θεάτρα καὶ θεάματα, εἰς πλείστας ἄλλας λαμπρὰς μωρίας· ἀλλὰ μετὰ πολλῆς

φειδοῦς καὶ ὀλίγιστα μόνον ἐξοδεύονται πρὸς κατάρ-
τισιν δημοτικῶν σχολείων ἐν ταῖς πόλεσι καὶ ἐν τοῖς χω-
ρίοις, πρὸς ἐκπαίδευσιν καὶ ἀνατροφὴν τοῦ λαοῦ. Εἰς
δὲ τὴν ἐν τοιαύτῃ βαρβαρότητι διατήρησιν τοῦ λαοῦ
συντελεῖ μεγάλως ἡ κατὰστασις, εἰς ἣν δυστυχῶς εἰσέτι
εὐρίσκεται παρ' ἡμῖν ὁ κατώτερος κλῆρος, καὶ ἐπομένως
ἡ περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς σπουδαιοτάτης ἀποστο-
λῆς των ὀλιγωρία τῶν λειτουργῶν τῆς θρησκείας. Ἀπι-
στοι ταμίαι τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ οἱ πολλοί, ἀρκοῦνται
εἰς τὴν ἐξωτερικὴν λατρείαν τοῦ πνευματικοῦ αὐτῶν ποι-
μνίου, εἰς τὴν φοίτησιν τῶν ναῶν, εἰς τὴν μηχανικῶς γι-
νομένην ἐπανάληψιν μακρῶν προσευχῶν, εἰς τὴν κατὰ
τύπον μόνον πλήρωσιν τῶν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐπιβαλ-
λομένων ὑποχρεώσεων. Πόσου δὲ ἡθικοῦ κακοῦ αἰτία ἐ-
στὶν ἡ ἑλλειψις ἱεροκηρύκων, διδασκόντων τὸν λαὸν τὰ
θεῖα διδάγματα, καταδεικνύοντων αὐτῷ τὰ σοβαρὰ κα-
θήκοντα, ὧν ἡ ἀκριβὴς ἐκπλήρωσις ἀποτελεῖ τὸν πρώτι-
στον ὅρον τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας ἡμῶν!

Ἡ ἀμαθία τοῦ λαοῦ, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ θρησκευτι-
κὰ καὶ τὰ ἡθικὰ αὐτοῦ καθήκοντα, γεννᾷ τὴν κτηνώδη
ἐκείνην ἀναισθησίαν, ἥς καθ' ἡμέραν γινόμεθα μάρτυρες
καὶ ἐφ' ἣ δικαίως ἀγανακτοῦμεν. Τὸ ἡλίθιον πλῆθος τρέ-
μει τὴν ῥάβδον τοῦ ἄρχοντος, ἀλλὰ μυκτηρίζει τὸν ἀό-
ρατον Παντοκράτορα· ἀποβλέπει εἰς τὴν ὥραν τὴν πα-
ροῦσαν, καὶ τὴν αἰωνιότητα τὴν μέλλουσαν παρορᾷ· ἐὰν
δὲ δὲν ἐργάζεται ἀνόσια, τοῦτο προέρχεται μᾶλλον ἐκ
τοῦ φόβου τῆς κολάσεως, ἢ ἐκ τῆς πρὸς τὰ θεῖα ἀγάπης.

Παραπλήσιος τῇ ἐξ ἀμαθείας προερχομένη ἡλιθιότητι
ἐστὶν ἡ ἡθικὴ ἀκοσμία ἀνθρώπων τινῶν ἐκ τῶν εἰς τὰς
ἀνωτέρας τῆς κοινωνίας τάξεις ἀνηκόντων, ἀνθρώπων,

οἷτινες ἐδιδάχθησαν τέχνας καὶ ἐπιστήμας, ἀλλ' οὐδό-
λως ἐξεπαιδεύθησαν πρὸς τὴν ἀρετὴν, πρὸς τὰ θεῖα καὶ
ὑψηλὰ καὶ ἐπομένως εἰσὶν ἀνίκανοι νὰ σκεφθῶσι περὶ
τοῦ ἐν αὐτοῖς ὑπάρχοντος θείου, περὶ τοῦ ἀθανάτου αὐ-
τῶν προσορισμοῦ. Μωροὶ καὶ ἀδύνατοι, νομίζουσιν οὗτοι
ἑαυτοὺς σοφοὺς καὶ ἰσχυροὺς, ἐπειδὴ περιφρονοῦσι πᾶσαν
πίστιν, πᾶσαν θρησκείαν. Ἀποφεύγουσι τὸ κακόν, μόνον
διὰ τὸ ἐξ αὐτοῦ προστριβόμενον αἴσχος· πράττουσι τὸ
ἀγαθόν, μόνον ἕνεκεν συμφέροντος· θεωροῦσι τὴν μὲν
θρησκείαν ὡς μυθᾶριον πλαστοουργηθὲν πρὸς ἐκφόβησιν
καὶ περιστολὴν τοῦ ὄχλου, τὴν δὲ ἀρετὴν ὡς ἀπλὴν εὐ-
σχημοσύνην, ἣτις εἶνε ὠφέλιμον νὰ τηρῇται ἐνώπιον τοῦ
κόσμου, ἀλλὰ τῆς ὁποίας δυνάμεθα ν' ἀπαλλαγῶμεν
ἄνευ βλάβης ἐν τῷ κρυπτῷ. Παρεσκευασμένοι τεχνικώ-
τερον τοῦ κτήνους, οὐδὲν ἥττον βλέπουσιν ὡς αὐτὸ μόνον
τὴν πρὸ τῶν ποδῶν των γῆν, ἣν νομίζουσι σεμνυνομένην
ὅτι φέρει αὐτούς· οὐδόλως δὲ προσέχουσι τὸν νοῦν εἰς τὸν
ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν λάμποντα οὐρανόν.

Ἡ βαρβαρότης, ἡ ἀμάθεια καὶ μωρά τις ἀπιστία δὲν
ἀποτελοῦσι μόναι τὰ αἷτια τῆς βεβηλώσεως τῶν θείων.
Ἡ ἑλλειψὶς τῆς πρὸς τὰ θεῖα ὀφειλομένης εὐλαθείας προ-
έρχεται καὶ ἐξ ἄλλων πηγῶν, αἷτινες εἰσὶ· πρῶτον ἄξιο-
κατάκριτός τις ἐλαφρόνοια, δυστυχῶς εἰς πολλὰ ἐπιπο-
λάζουσα ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις· δεύτερον ἡ περὶ τὴν
μίμησιν νόσος, καθ' ἣν θεωρεῖται ὡς μέγα καὶ ἄξιον ἔρ-
γον τὸ ὁμνῆειν καὶ βλασφημεῖν καὶ καταρᾶσθαι· τρίτον
ὁ τυφός, ὁ ἐπιζητῶν διάκρισιν καὶ ὑπεροχὴν πνεύματος
διὰ τῆς ἐπίτηδες ἐπιδεικνυομένης ἀπροσεξίας ἐν τοῖς
ναοῖς ἢ διαρκούσης τῆς κατ' οἶκον λατρείας· τελευταῖον
δὲ τὸ κράτος τῆς συνηθείας, ἣτις εἰς τὰ καθ' ἡμέραν ἐ-

παναλαμβανόμενα καθιστᾷ ἐπὶ τέλους τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου πάντῃ ξένον πρὸς τὰ ὑπὸ τῶν χειλέων προφερόμενα.

Ἀπασαι αἱ αἰτίαι αὗται ἐξασθενοῦσι τὴν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ὀφειλομένην εὐλάβειαν καὶ πολλαπλασιάζουσι τὴν κατάχρησιν τῶν σεβαστῶν αὐτῶν ὀνομάτων, ἅτινα ὁ ἄνθρωπος ὥφειλε νὰ μὴ προφέρῃ ποτὲ ἄνευ ἐγκαρδίου λατρείας καὶ θαυταύτης εὐγνωμοσύνης.

Πολλάκις ἡ διηνεκὴς ἀναφωνήσις τῶν ὀνομάτων τοῦ Θεοῦ, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἢ τῆς Παναγίας καὶ ἐν ταῖς μᾶλλον ἀσημάντοις ἀφορμαῖς, ἐστὶ μόνον ἀπόδειξις πτωχείας ἰδεῶν, ἕνεκεν τῆς ὁποίας ἐν ἐλλείψει λόγου ἐπιτηδειότερου γίνεται χρῆσις ἀναφωνήσεώς τινος. Ἡ συχνὴ αὕτη ἐπανάληψις τῶν ἀναφωνήσεων, γινομένη παρὰ πολλῶν ἄνευ τῆς ἐλαχίστης κακῆς προθέσεως καὶ μάλιστα ἐν ἀγνοίᾳ ὅτι πράττουσιν ἀνοικεῖόν τι, καθίσταται ἐπὶ τέλους ἀνυπέρβλητος συνήθεια, ὥστε, καίτοι ἀναγνωριζομένης τῆς πρὸς τὴν εὐσέβειαν βλάβης, εἶνε ἀδύνατον ν' ἀπαλλαγῇ τις αὐτῆς, ἐὰν μὴ συντονώτατα ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν του εἰς τὰ παρ' αὐτοῦ λεγόμενα.

Ἐπίσης καὶ ἡ κατάχρησις τῶν θείων ὀνομάτων ἐν ὄρκοις καὶ ἀραῖς καὶ βλασφημίαις ἐστὶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μᾶλλον ἀπερίσκεπτος συνήθεια, ἀποτέλεσμα κακῆς ἀγωγῆς, ἢ σημεῖον καρδίας διεφθαρμένης. Εἰκότως τὸ ἐπομνύειν, τὸ καταρᾶσθαι καὶ τὸ βλασφημεῖν εἰσὶν ἀδιάψευστος ἀπόδειξις, ὅτι δὲν ὑπάρχει παρὰ τοῖς ποιοῦσι χρῆσιν αὐτῶν οὐδὲν αἶσθημα τοῦ πρέποντος, τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ δικαίου. Ἔτι πλέον, πάντες γινώσκουσιν, ὅτι ὁ ζητῶν νὰ ἐνισχύσῃ τοὺς λόγους αὐτοῦ διὰ πολλῶν καὶ

ἀσεβῶν ἐπιμαρτυριῶν πολλάκις ἐφεύσθη, καὶ διὰ τοῦτο ἤξεύρει ὅτι δὲν πιστεύουσιν αὐτὸν οἱ ἄλλοι. Διότι ἐκεῖνον μὲν, ἐξ οὗ ἐσυνειθίσαμεν ν' ἀκούωμεν τὴν ἀλήθειαν, πιστεύομεν καὶ ὅταν τὰ παρ' αὐτοῦ λεγόμενα δὲν συνοδεύωσιν ὅρκοι καὶ ἀραί. Τούναντίον δὲ ὁ φήμην ἔχων ψεύσου οὐδὲ λως παρέχει τὰ πιστὰ καὶ ἐὰν ἐπιβεβαιοῖ τὰ λεχθέντα διὰ τῶν φρικωδεστέρων ἀρῶν καὶ ὀρκῶν, καὶ ἐὰν λάβῃ μάρτυρα τῆς ἀληθείας τὸν Θεόν, τὸν ὁποῖον ἡ βδελυρὰ αὐτοῦ γλῶσσα ὑβρίζει.

Ὁ λόγος, δι' οὗ βεβαιοῖ ἢ ἀρνεῖται τι ὁ χριστιανός, ἔστω ὁ λόγος τοῦ αἰήποτε τὰ ἀληθῆ λέγοντος καὶ πεπεισμένου περὶ τῆς χρηστότητος αὐτοῦ, ἔστω τὸ ἀπλοῦν ναὶ καὶ τὸ ἀπλοῦν οὐ. Πᾶν τὸ περιπλέον, πᾶσα προσθήκη ὀρκου ἢ βλασφήμου ἐπιμαρτυρίας οὐ μόνον περιττὴ ἐστίν, ἀλλὰ καὶ καθίστησιν ὑποπτον τὴν καλὴν τοῦ λέγοντος πίστιν.

« Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, εἶπεν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, μὴ ὁμόσαι ὅλως· μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ Θεοῦ· μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστι τῶν ποδῶν Αὐτοῦ· μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως· μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὁμόσῃς, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι. Ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν, Ναὶ ναὶ, Οὐ οὐ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστίν. » (Εὐαγγ. κατὰ Ματθ. Ε', 34-37).

Ἡ κατάχρησις τῶν θείων ὀνομάτων ἐν τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ ἐστὶ καθόλου ἐπίμεμπτος καὶ καταδικαστέα, καὶ ὅταν δὲν συνυπάρχῃ κακὴ πρόθεσις τῆς καρδίας. Διότι ὅταν τις γινώσκῃ ὅτι τὸ παρ' αὐτοῦ πραττόμενον εἶνε ἀνάξιον ἑαυτοῦ καὶ τῆς Θεότητος, ὅταν γινώσκῃ ὅτι

αὐτὸ ἀτιμάζει αὐτὸν καὶ ζημιοῖ τὴν ψυχὴν του καὶ διὰ τοῦ κακοῦ παραδείγματος βλάπτει τοὺς ἄλλους, καὶ ὁμῶς ἐξακολουθεῖ νὰ βλασφημῇ ἀναισχύντως καὶ νὰ ἐπικαλῆται ἀσεβῶς τὰ ἁγιώτατα, δὲν ἁμαρτάνει ἄρά γε; Καὶ δύναται αὐτὸς νὰ προτείνῃ πρὸς δικαιολόγησιν τῆς ἐλαφρονοίας του τὴν ἐλαφρόνοιαν; Τοῦτο ἤθελεν εἶσθαι ταυτὸν ὡς νὰ ἐζήτει τις νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἁμαρτίαν ὁμολογῶν ὅτι εἶνε ἁμαρτία.

Ἡ ἀναιδήμων χρῆσις τοῦ θείου ὀνόματος ἀποδεικνύει ἔλλειψιν ἀγάπης πρὸς τὸν Θεόν. Τίς τῷ ὄντι ἤθελεν ὑποφέρει ν' ἀκούῃ βεβηλούμενον τὸ ὄνομα ἐκείνου, ὃν ἀγαπᾷ; Ποῖον χρηστὸν παιδίον ἤθελε μένειν ἀδιάφορον ὅταν ἐνώπιόν του καταχρῶνται τοῦ ὀνόματος τῶν γονέων του; Ποῖος ἀνὴρ, ἐὰν ἀγαπᾷ, ἤθελεν ἐπιτρέψει νὰ προσφέρωσιν εἰκῇ καὶ ὡς τύχῃ καὶ εἰς ἀνοικείους περιστάσεις τὸ ὄνομα τῆς συζύγου ἢ τῆς φίλης αὐτοῦ; Καὶ ἡμεῖς θέλομεν ἀκούει ἄνευ ἀγανακτήσεως νὰ βεβηλῶσιν ἀσεβῇ χεῖλῃ ἐν πάσῃ περιστάσει καὶ ἀφορμῇ τὸ πανάγιον τοῦ Θεοῦ ὄνομα;

Ἐὰν τις ἐνῶ ἀποτείνει σοι τὸν λόγον σοὶ στρέφῃ τὰ νῶτα, ἐὰν φαίνεται μόλις παρατηρῶν τὴν παρουσίαν σου καὶ καταγίνεται περὶ ἄλλα μηδενὸς λόγου ἄξια πράγματα, μηδὲν προσέχων τὸν νοῦν εἰς σέ, μετὰ τοῦ ὁποίου ὁμιλεῖ, δὲν ἤθελες πεισθῇ ἐντεῦθεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος σέ καταφρονεῖ, ὅτι πᾶν ἄλλο πρᾶγμα προτιμᾷ τῆς παρουσίας σου, καὶ ὅτι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ οὐδὲ ἡ ἐλαχίστη δόσις ἀγάπης καὶ ὑπολήψεως πρὸς σέ ὑπάρχει; Καὶ ὅταν σὺ ἀναφωνῇς τοῦ Ὑψίστου τὸ ὄνομα χωρὶς οὐδὲ νὰ διανοῇσαι Αὐτόν, ὅταν προσεύχησαι χωρὶς νὰ προσέχῃς εἰς Αὐτόν, ὅταν εὐχαριστῇς Αὐτόν

τοῖς χεῖλεσιν, ἡ δὲ καρδία σου μένη ξένη Αὐτῷ, εἰσὶ ταῦτα ἥττον ἰσχυραὶ ἀποδείξεις παντελοῦς ἐλλείψεως ἀγάπης πρὸς τὸν Πλάστην σου, πρὸς τὸν οὐράνιον καὶ διηνεκῇ Εὐεργέτην σου;

Βεβαίως ἡ ἀσεβὴς χρῆσις τῶν ἀγίων ὀνομάτων ἀτιμάζει τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸν νοῦν αὐτοῦ, καὶ οὐδαμῶς τὸν Θεόν. Οὐχὶ τὸν Θεόν, ἀλλὰ σεαυτὸν ἐξυβρίζεις, ὃ βλασφημόγλωσσε, ἀναμιγνύων ἐν τοῖς ἀπερισκέπτοις ὅρκοις καὶ ἐπαραιῖς καὶ βλασφήμοις ἐπιφωνήσεσι τὰ ἀγιώτατα μετὰ τῶν ἀτιμοτάτων. Ὁμολογεῖς δημοσίᾳ δι' ἀναιδοῦς γλώσσης τὴν ἀξιοθρήνητον ἐξαγρίωσιν τῆς ψυχῆς σου καὶ τὴν ἀσχημοσύνην τῆς ἐλαφρονοίας σου, τὴν παίζουσαν μετ' ἱταμῆς ἀπερισκεψίας πρὸς αὐτὰ τὰ σεβαστότατα. Ὁμολογεῖς τὴν ὀλίγην πίστιν, ἣν παρέχουσιν οἱ λόγοι σου, ἐπικαλούμενος κατὰ πᾶσαν στιγμὴν μάρτυρα καὶ ἐγγυητὴν πᾶν ὅ,τι ἔχει ὁ κόσμος μέγα καὶ ἅγιον· ὁμολογεῖς τὴν μικρότητα τοῦ νοός σου, τοῦ ἀγνοοῦντος τί πράττει, τοῦ ἀδυνατοῦντος νὰ ἐννοήσῃ τὴν σπουδαιότητα τῶν βλασφημιῶν καὶ ἔχοντος ἐλεεινὰς ἰδέας περὶ τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς μεγαλειότητος τοῦ Θεοῦ.... Σὲ αὐτόν, καὶ οὐχὶ τὸν Θεὸν ἀτιμάζεις· τὴν ἰδίαν σου ἀξίαν, καὶ οὐχὶ τὴν ἀξίαν τῆς Θεότητος βεβηλοῖς. Ὡς κόνις, ἐκ κόνεως προελθοῦσα, πῶς δύναται ἡ σὴ φρενοβλάβεια, καὶ ἂν μεγίστη ὑποτεθῇ, νὰ βεβηλώσῃ τὸ Ἀπειρον καὶ τὸ Πανάγιον Ὄν; Πῶς δύναται ἡ ἄτομος, ἡ ἐντὸς ἡλιακῆς ἀκτῖνος μεταιωρούμενη, νὰ ἐπισκοτίσῃ τὸν παμμεγέθη τῆς ἡμέρας ἀστέρα, τὸν διαχέοντα ἀνεξάντλητα κύματα φωτός ἐν ταῖς ἀπείροις διαστάσεσι τοῦ οὐρανοῦ ἵνα διαθερμάνῃ καὶ λαμπρύνῃ ὁλοκλήρους μεγάλους κόσμους;

Ἡ ἀσεβὴς χρῆσις ἁγίων ὀνομάτων ἐξασθενεῖ τὴν πρὸς τὴν ἀρετὴν τάσιν τῶν ἀνθρώπων καὶ τὸ θρησκευτικὸν αὐτῶν αἶσθημα. Ὅντως, ὁ ἀρεσκόμενος τοιαύτη ἀγροικία, πραγματικῇ ἢ τετεχνημένη, ἐκ φυσικῆς διαθέσεως ἢ ἐκ συνηθείας προερχομένη, πῶς δύναται νὰ προσέχῃ δεόντως τὸν νοῦν εἰς τὴν λεπτοτέραν διάπλασιν τῆς ψυχῆς του πρὸς πᾶν τὸ εὐγενές, τὸ μέγα καὶ τὸ ἡθικῶς καλόν; Πῶς ἤθελεν εἶσθαι δυνατόν νὰ ἔχῃ τὴν πρὸς ταῦτα ἀγάπην; Πῶς δύναται ὁ τοιοῦτος νὰ προσευχηθῇ μετ' ἀληθοῦς εὐλαθείας καὶ ἐκ μέσης καρδίας αὐτοῦ πρὸς τὸν οὐράνιον Πατέρα, οὔτινος πρὸ μικροῦ ἐβροδήλου τὸ ὑπεράγιον ὄνομα ἐν ἀπρεπέσιν ὁμιλίαις;

Ὁ χριστιανὸς, ὅστις περὶ πολλοῦ ποιεῖται τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ τελειοποίησιν καὶ ὅστις σπουδαίως θέλει νὰ γίνῃ ἀρεστὸς τῷ Θεῷ, ὀφείλει πρῶτον πάντων νὰ ἀπομακρύνῃ ἑαυτοῦ πᾶν τὸ προσδῶλλον ὅπωςδὴποτε τὴν ἀξίαν τῆς ψυχῆς του, εἴτα δὲ χρεωστεῖ νὰ καταστήσῃ ἐν ᾧπασι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ δὴλὴν τὴν ἀρετὴν του καὶ τὴν ἐγκάρδιον αὐτοῦ ἀγάπην πρὸς τὸ Θεῖον. Ἀλλ' ἡ ἀγροικία τῆς ψυχῆς, ἡ ἐκδηλουμένη ὑπὸ τῆς θρασυστομίας, χαλεπωτέρα ποιεῖ τὴν ἀποκαθάρσιν τῆς καρδίας καὶ τὴν διαφώτισιν τοῦ πνεύματος. Ἡ ἀγροικία αὕτη ἀπωθεῖ μὲν τοὺς χρηστοὺς, προσελκύει δὲ τὸν ἀνάντιον τοὺς πονηροὺς. Ἐντεῦθεν ἡ τῶν διεφθαρμένων προσέγγισις, ἐντεῦθεν αἱ κακαὶ συναναστροφαι, ἐνθα βλέπομεν τὴν ἀμοιβαίαν ἐνθάρρυνσιν πρὸς τὸ κακόν, πρὸς τὴν ἀσχημοσύνην, πρὸς τὴν πλήρωσιν ἀνοικείων παθῶν, λυμαιομένων τὴν ὑγίαν τοῦ σώματος καὶ ταραττόντων τὴν γαλήνην τῆς ψυχῆς.

Τελευταῖον ἡ ἀσεβὴς χρῆσις ἁγίων ὀνομάτων δια-

φθείρει τὴν καρδίαν καὶ τὰ ἦθη τῆς ἀθώας νεότητος. Ἐν-
ταῦθα ὁ,τι συνήθως ἦν ἀπλῶς μωρία, ἀπλῶς ἀξιοκατα-
φρόνητος συνήθεια, καθίσταται ἐγκλημα διὰ τῆς βλαβε-
ρᾶς ἰσχύος τοῦ παραδείγματος. Ὡς οἱ βλασφημοῦν-
τες τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ὑμῶν, οἱ τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ
ὑμῶν καταχρώμενοι, πῶς ἐλπίζετε νὰ ἐμπνεύσητε τοῖς
ὑμετέροις τέκνοις σέβας πρὸς τὸν Πανάγιον; Σεῖς, οἱ ἀ-
ποστοματίζοντες ἐνώπιον τῶν τέκνων ὑμῶν ἀδιανοήτους
μακρὰς προσευχὰς πρωτὶ καὶ ἐσπέρας ἢ παρὰ τῇ τραπέ-
ζῃ, τῇ γεμούσῃ δώρων τοῦ ἀγαθοῦ Δοτῆρος, πῶς δύνασθε
νὰ ἐλπίζετε, ὅτι οὕτω θέλουσι διδαχθῇ τὰ τέκνα ὑμῶν
νὰ κοινωνῶσιν ἐν πνεύματι μετ' ἐγκαρδίου ἀγάπης καὶ
υἱκῆς ἀφοσιώσεως τῷ οὐρανίῳ αὐτῶν Πατρί; Πατέρες
καὶ μητέρες ἀσύνετοι, καὶ ὑμεῖς πάντες, εἰς οὓς ἡ ἡλι-
κία παρέχει δεσποτείαν, σεῖς διὰ τοῦ ὀλεθρίου ὑμῶν πα-
ραδείγματος ἄρδην ἀναιρεῖτε ἐν ταῖς καρδίαις τῶν παί-
δων τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ σπέρματα τῆς ἀρε-
τῆς! Σεῖς διδάσκοντες τὰ παιδιά νὰ θεωρῶσι τὴν θρη-
σκείαν μόνον ὡς ἔργον μνήμης ἢ ἐκ συνηθείας ἕξιν, καθι-
στᾶτε αὐτὰ ἀδιάφορα πρὸς τὴν θρησκείαν, ἐν ἄλλαις
λέξεσι καταστρέφετε ἐν αὐτοῖς πᾶν θρησκευτικὸν αἶσθη-
μα! Σεῖς σκανδαλίζετε τὴν ἀθωότητα αὐτῶν, καὶ εἰς ὑ-
μᾶς ἐπομένως ἀνάγεται τὸ λόγιον τοῦ Ἰησοῦ λέγοντος·
« Οὐαὶ ἐκείνῳ δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται! »

Πολλοὶ ἴσως οὐδέποτε ἐσκέφθησαν σπουδαίως περὶ
τῶν κακῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐλαφρονοίας αὐτῶν,
μεθ' ἧς πολλάκις κατεχράσθησαν τοῦ Παναγίου Ὀνόμα-
τος· πολλοὶ ἴσως οὐδέποτε ἀνεγνώρισαν τὸ ἐπονείδιστον
καὶ ἀξιόποινον τῆς τοιαύτης καταχρήσεως. Ὡς! ἅς συν-
έλθωσιν οὗτοι εἰς ἑαυτοὺς, ἅς ἴδωσι τὸ κακόν, ὅπερ ἐν

ἀγνοία ἐπροξένησαν, καί, ἂν εἰσέτι σώζεται ἐν τῇ καρδία αὐτῶν τὸ αἶσθημα τοῦ δικαίου καὶ τοῦ καλοῦ, ἃς τρέμωσι διὰ τὴν ἐγκληματικὴν ταύτην διαγωγὴν των καὶ ἃς εἰσέλθῃ αὐτοῖς μεταμέλεια τοῦ ἁμαρτήματος!

Δύω μόνον ἀποτελεσματικὰ μέσα ὑπάρχουσι πρὸς ἀνατροπὴν τῆς εἰς συνήθειαν μεταβληθείσης κακίας. Τὸ πρῶτον ἐστὶ διηνεκὴς καὶ αὐστηρὰ προσοχὴ εἰς ὅλους τοὺς λόγους ἡμῶν, ὅπως μὴ ἐπιτρέπωμεν ἑαυτοῖς τὴν ἐλαχίστην ἔκφρασιν ἐναντίον τῆς εὐλαβείας, ἣτις ὀφείλεται εἰς τὸν Πλάστην ἡμῶν, εἰς τὸν Σωτῆρα τῶν ἡμετέρων ψυχῶν. Τὸ δὲ δεύτερον ἀδιάκοπος προσπάθεια ἵνα κατανοήσωμεν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον σαφέστερον καὶ ἀκριδέστερον τὸ μεγαλεῖον, τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ.

Ναί, ὦ οὐράνιε Πάτερ, Θεὲ τῆς ἀγάπης καὶ τῶν οἰκτιρμῶν! Ὅστις Σὲ ἐγνώρισεν ἢ προσπαθεῖ νὰ Σὲ γνωρίσῃ, πῶς δύναται μετ' ἀδιαφορίας ν' ἀναβλέψῃ εἰς Σὲ, μετ' ἀπροσεξίας νὰ Σοὶ ἀπευθύνῃ τὴν προσευχὴν του; Ὅστις δὲ θεωρεῖ τὸ μεγαλεῖόν Σου καὶ τὴν θαυμαστήν Σου ἰσχὺν ἐν τοῖς ἔργοις τῆς φύσεως ἢ ἐν ταῖς περιπετείαις τοῦ ἰδίου αὐτοῦ βίου, πῶς δύναται νὰ βεβηλοῖ τὸ πανάγιον ὄνομά Σου, ποιῶν χρῆσιν αὐτοῦ ἀνοίκειον ὡς πράγματος κοινοῦ καὶ εὐτελοῦς;

ὦ Πανύπιστε καὶ Πανοικτίρμων, τῷ ὀνόματι τοῦ ὁποίου πάντες νὰ κάμψωσι γόνυ ὀφείλουσιν· ὃν προσκυνοῦσι λατρεύοντες πάντες οἱ ἄγγελοι, τρέμουσι πάντες οἱ κόσμοι ἐν βαθυτάτῳ σεβασμῷ! Οὐδέποτε, οὐδέποτε θέλω ἀτιμάσει ἑμαυτὸν δι' ἑλλειψιν τῆς εὐλαβείας, ἣν Σοὶ ὀφείλει ἡ πτωχὴ, ἀλλ' εὐγνώμων ψυχὴ μου. Θέλω δὲ εἶσθαι αὐστηρὸς καὶ ἀκριδὴς τηρητὴς καὶ αὐτῶν τῶν ἐξω-

τερικῶν ἐνδείξεων τοῦ σεβασμοῦ, καθότι αὐταὶ εἰσιν ἑκ-
φρασις τῶν ἐνδομύχων μου αἰσθημάτων, καθίστανται δὲ
ἐτέροις ὠφέλιμον παράδειγμα καὶ διπλασιαζοῦσι τὴν
ιδίαν μου εὐλάβειαν.

Ναί, Πάτερ ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνο-
μά Σου!

oooooooooooo

ΠΙΤ'.

Ἡ χιών.

« Μέγας ὁ Κύριος ἡμῶν, καὶ μεγάλη ἡ ἰσχὺς Αὐτοῦ·
καὶ τῆς συνέσεως Αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἄριθμός.—Τοῦ δι-
δόντος χιόνα ὥσπερ ἔριον, ὁμίχλην ὥσπερ σποδὸν πάσ-
σοντος· βάλλοντος κρύσταλλον Αὐτοῦ ὥσπερ ψωμούς·
κατὰ πρόσωπον ψύχους Αὐτοῦ τίς ὑποστήσεται; »

(Ψαλμ. ΡΜΣΤ', 5. ΡΜΖ', 5, 6).

ΟΤΕ, ἐν ἐπιχαρίτῳ τινὶ πρωΐᾳ τοῦ ἔαρος ἢ τοῦ θέρους,
ἡ ποικίλη λαμπρότης ἀναριθμητῶν ἀνθέων καὶ ἰούλων
καταθέλγει τὸν ἡμέτερον ὀφθαλμόν, ἀόρατος δὲ εὐωδίας
θάλασσα περιβάλλει ἡμᾶς, πραεῖα θερμότης ἐπιπνέει ἡ-
μῖν καὶ πέριξ ἡμῶν ἀντηχοῦσιν ὁ τριγμός τοῦ κανθάρου,
ὁ βόμβος τῶν μελισσῶν καὶ τὸ ἥδὺ τῶν πτηνῶν κελάδη-
μα, ἢ ὅτε τὸ πλουτοφόρον φθινόπωρον καταχρυσοῖ τοὺς
ὑψηλοὺς στάχους, κατακάμπτει ὑπὸ τὸ φορτίον παντοει-
δῶν κόκκων καὶ καρπῶν τοὺς κλώνους τῶν δένδρων καὶ
τοὺς θάμνους, καὶ ἀντὶ τοῦ χλοεροῦ φυλλώματος δίδωσιν

ἐπὶ τέλους εἰς τὰ δάση πολυχρώματον στολισμὸν, τότε αἰσθανόμεθα τὴν ἀκήρατον καὶ γαληνιαίαν ἐκείνην ἔκστασιν, ἣν μόνῃ ἡ τῆς φύσεως χάρις δύναται νὰ παρέξῃ καὶ ἥτις διατίθῃσι τὴν εὐαίσθητον ψυχὴν τοῦ χριστιανοῦ εἰς λατρείαν τοῦ παναγίου Θεοῦ Δημιουργοῦ.

Ἀλλὰ, ἐπ' ἀληθείας, οὐδόλως κατωτέρα τῆς ἐαρινῆς ἢ θερινῆς ἐκείνης πρωίας ἐστὶ καὶ ἡ σεμνὴ μεγαλοπρέπεια ωραίας χειμερινῆς ἡμέρας, ὅτε τὰ πάντα ἕνεκα τοῦ φύχους ῥιγῶσιν, αἱ δὲ πρῶται ἡλιακαὶ ἀκτῖνες ἐμφαίνονται ἐν τῷ διαφανεῖ πάγῳ, οὐτινος οἱ κρύσταλλοι ὡς λάμποντες ἀδάμαντες ἐκρεμάσθησαν τῇ χειρὶ τῆς φύσεως θαυμασίως ἀπὸ τῶν κλάδων τῶν δένδρων· ὅτε ὄρη, λόφοι, κοιλάδες καὶ πεδία, στίλβουσιν ὑπὸ τὸ κάλυμμα λευκοτάτης χιόνος, ἐφ' ἧς ὁ ἥλιος παντοῖα ἐνοπτρίζει χρώματα· ὅτε ὁ ἀπαλὸς καὶ ἀργυροφανὴς αὐτὸς τάπητης, ὁ καλύπτων τὰς κατοικίας τῶν ἀνθρώπων καὶ τοὺς ἀγροὺς αὐτῶν, μετέβαλεν ἤδη ἅπασαν τὴν ἐκτεταμένην χώραν εἰς ἀπέραντον καὶ λάμπουσιν ἐρημίαν, ἔνθα μόλις ἀναγνωρίζομεθα καὶ σχεδὸν φαίνεται ἡμῖν ὅτι διὰ μαγικῆς ῥάβδου μετεκομίσθημεν ἐν πάντῃ ξένῳ ἡμῖν τόπῳ. Ἡ ὄψις τῆς χειμερίας φύσεως, ἡ μονοτονία καὶ ἡ λάμψις τοῦ λευκοῦ περικαλύμματος τῆς χώρας, ἡ βαθεῖα καὶ διηνεκὴς σιωπὴ, ἐγγύς τε καὶ μακρὰν, διεγείρουσιν ἐν ἡμῖν ἀκουσίως τὸ σοβαρὸν αἶσθημα τοῦ ὕψους καὶ τοῦ μεγαλείου, ὥσπερ τὸ θέρος ἐμποιεῖ ἡμῖν τὸ τερπνὸν αἶσθημα τῆς ἐπιχαρίτου καλλονῆς. Τίς ἐξ ἡμῶν, ἐκτὸς ἂν διέρχεται τὸν βίον αὐτοῦ ἐν κτηνώδει ἀδιαφορίᾳ, δὲν ἐλαβε πείραν ἐν χειμῶνι τοῦ τοιοῦτου αἰσθήματος;

Ἄλλ' ὁ κοινὸς ἄνθρωπος, καὶ ὅταν ἀκόμη ἡ ὄψις τοῦ χειμερίου κόσμου τέρπῃ τὴν καρδίαν του, οὐδὲν ἄλλο ἐν

αὐτῷ βλέπει, εἰ μὴ ἀπλοῦν καὶ κενὸν θέαμα. Ἐκδηλοῖ μὲν αὐτός ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ τὴν ἡδονὴν καὶ τὸν θαυμασμόν του, ἀλλ' οἱ λόγοι του προδίδουσι ψυχὴν ἀνεπίδεκτον πνευματικῆς ἀνυψώσεως. Τὸναντίον ὁ Χριστιανὸς βλέπει ἐν τῇ μεγαλοπρεπείᾳ τῆς φύσεως πάντοτε καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ Δημιουργοῦ. Ἀείποτε ὁ ὑπὸ τῆς Ἀληθείας πεφωτισμένος προσεγγίζει ἐν πνεύματι τῷ πανταχοῦ παρόντι Θεῷ· ἡ δὲ χαρὰ αὐτοῦ, ὁ θαυμασμός του καὶ ἡ σιωπηλὴ ἔκστασις του καθίστανται προσευχὴ, ὕμνος.

Οὕτως ἐκ παντὸς χρόνου ἐθεώρησεν ἕκαστος εὐγενὴς θνητὸς τὰς μεταλλαγὰς τῆς φύσεως. Διότι καὶ ἐν τῷ θεάματι τοῦ χειμῶνος ἄξια θαυμασμοῦ εἰσιν, οὐχὶ ἡ καθολικὴ σιωπὴ, ἡ ἐπικρατοῦσα ἐπὶ τῶν χιονοσκεπέστων πεδίων, οὐχὶ ἡ τῶν χρωμάτων λάμπρις, οὐχὶ ἡ ὥσπερ κάτοπτρον ἐκλάμπουσα ἐπιφάνεια τοῦ πάγου ἐπὶ τῶν ποταμῶν καὶ τῶν λιμνῶν, ἀλλ' ἡ μυστηριώδης, ἡ ἄπειρος, ἡ ἀείποτε πρὸς τὸ καλὸν τέλος φέρουσα δημιουργὸς δύναμις τοῦ παναγάθου Πατρὸς τῶν ὄλων. Οὕτως ἐθεώρει τὴν φύσιν καὶ ὁ Δαυὶδ, ὁ μέγας, ὁ τὸ βασιλικὸν ἐστεμμένος διάδημα Ψαλμῳδός. Ἀείποτε ἀπὸ τῆς ὀψεως τῶν δημιουργημάτων ἀνυψουμένη ἡ εὐσεβὴς αὐτοῦ ψυχὴ πρὸς τὸν Δημιουργὸν ἔφαλλε τάδε· « Μέγας ὁ Κύριος ἡμῶν, καὶ μεγάλη ἡ ἰσχὺς Αὐτοῦ· καὶ τῆς συνέσεως Αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἀριθμός.—Τοῦ διδόντος χιόνα ὥσεί ἔριον, ὀμίχλην ὥσεί σποδὸν πάσσοντος· βάλλοντος κρύσταλλον Αὐτοῦ ὥσεί ψωμούς· κατὰ πρόσωπον ψύχους Αὐτοῦ τίς ὑποστήσεται; » (Ψαλμ. ΡΜΣΤ', 3. ΡΜΖ', 3, 6).

Ναί, « Μέγας ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ τῆς συνέσεως Αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἀριθμός. » Ἀλλὰ πόσον εὐάριθμοί εἰσιν οἱ

ἄνθρωποι οἱ ἀνακαλύπτοντες τὸ μεγαλεῖον αὐτὸ καὶ τὴν σύνεσιν αὐτὴν ἐν τοῖς θαυμαστοῖς φαινομένοις τοῦ χειμῶνος! Οἱ πλεῖστοι, αὐτόπται γινόμενοι τῶν μεγάλων μεταβολῶν ἐκάστης ἡμέρας, οὐδὲν βλέπουσιν ἐν αὐτοῖς ἑκτακτον, ἀλλὰ τὰ πάντα ὡς συνήθη καὶ ἀνάξια λόγου συμβεβηκότα ἐκλαμβάνουσιν. Ὡς περὶ ὁ κόραξ ἵπταται ὑπεράνω τῶν χιονοσκεπῶν πεδιάδων, ζητῶν τὴν τροφήν του, μόνον οὖσαν ἀντικείμενον τοῦ διανοήματός του, οὕτω καὶ τὸ μέγα πλῆθος τῶν ἀνθρώπων, παντάπασιν ἀδιάφορον καὶ ἀναίσθητον πρὸς τὰ περικυκλοῦντα αὐτὸ μεγαλουργήματα, περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἔχει νοῦν καὶ στοχασμόν, ἢ περὶ κέρδους, περὶ τροφῆς τοῦ σώματος καὶ περὶ σωματικῶν ἡδονῶν. Τὸ πλῆθος αὐτὸ τῶν θνητῶν δὲν βλέπει ἐν τῇ χιόνι καὶ ἐν τῷ πάγῳ, εἰ μὴ ὕδωρ ἢ ἀτμὸν πεπηγμένον· πέραν δὲ τούτου οὔτε δύναται νὰ σκεφθῇ, οὔτε θέλει νὰ ἐρευνήσῃ.

Καὶ ὁμως ἐκάστη χιόνος νιφὰς ἀπὸ τοῦ νέφους καταπίπτουσα ἐστὶν ὄντως θαῦμα καὶ κηρύσσει, ὅτι « Μέγας ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ τῆς συνέσεως Αὐτοῦ οὐκ ἐστὶν ἀριθμός. » Πῶς γεννῶνται ἐν τοῖς ἀπείροις ἐκτάσεσι τοῦ οὐρανοῦ οἱ ὑπερμεγέθεις ἐκεῖνοι ὄγκοι ἀπαλῶς πεπηγότος ὕδατος; Τίς κρατεῖ τὰ βάρη αὐτὰ, ὑπὸ τὰ ὁποῖα συντρίβονται κλάδοι δένδρων καὶ συμπιέζονται καλύβαι, καὶ ἄτινα, πολλὰς ἐκατοντάδας λιτρῶν ἔλκοντα, αἰωροῦνται ἐν τῷ αἰθέρι ἐλαφρὰ ὡς τὸ πτερὸν καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀόρατα; τίς ὑποστηρίζει καὶ ἐμποδίζει αὐτὰ νὰ καταπέσωσι πρὸ τοῦ ὠρισμένου χρόνου· εἴτα δὲ διαίρει αὐτὰ εἰς ἀπείρως μικρὰ καὶ ἀπαλὰ τεμάχια, ὥστε κατὰ τὴν πτώσιν αὐτῶν οὐδὲ τὴν λεπτοτάτην βοτάνην νὰ βλάπτωσι;

Καὶ δυνάμεθα μὲν ἀναμφισβόλως νὰ εἰπωμεν, ὅτι ἅτμοι ὑψοῦνται ὑπεράνω ἡμῶν, συμπυκνοῦνται εἰς νέφη, καὶ ὑπὸ τοῦ ψυχους καταπηγνύμενοι καὶ κρυσταλλούμενοι, ἀποκτῶσιν εἰδικὴν βαρύτητα, ἕνεκα τῆς ὁποίας κατ' ἀνάγκην καταπίπτουσι διὰ τοῦ περιέχοντος ἐπὶ τῆς γῆς· ἀλλὰ ποία ἐστὶν ἡ δύναμις, ἥτις μετ' ἀκατανοήτου ταχύτητος συναγείρει ἐξαπίνης, πλήρους οὔσης αἰθρίας, ἅτμους καὶ σχηματίζει νέφη; Τίνι τρόπῳ γίνεται ἡ πήξις; Τί ἐστὶ τὸ ψυχος; Πῶς, χειμῶνος ἀκμάζοντος, τὸ ψυχος ποτὲ μὲν παράγει φαινόμενά τινα, ἄλλοτε δὲ δὲν παράγει αὐτά; "Ω! ταῦτα πάντα ὑπερβαίνουσιν ἴσως τὰ ὅρια τοῦ διανοητικοῦ ἡμῶν, καὶ ἐπομένως εἰσὶ καὶ θέλουσιν εἶσθαι διὰ παντὸς ἀκατάληπτα ἡμῖν. Οὐδεὶς ὁφθαλμὸς θνητοῦ εἰσέδυσεν εἰσέτι εἰς τὸ ἀπόρρητον δημιουργεῖον τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ.

Ἐὰν ἀκριβέστερον παρατηρήσωμεν τὴν καταπίπτουσαν χιόνα, βλέπομεν, ὅτι ἐκάστη αὐτῆς νιφάς, ἰδίως ὅταν ἐν εὐδία μετέωρος φέρεται, συνίσταται ἐκ πολλῶν σμικρῶν καὶ λίαν ἀπαλῶν γλωχίνων πάγου, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν θαυμαστῇ κανονικότητι συνηρητῆμένων. Οὕτως αἱ νιφάδες ἀποτελοῦσι συνήθως ἀστερίσκους ἐξαγωνίους καὶ λεπτῶς τετρημένους, τῶν ὁποίων οἱ σχεδὸν διαφανεῖς κρύσταλλοι ἀποκορυφοῦνται λεπτότατοι. Ἔστιν ὅτε δὲ ὁμοιάζουσι πρὸς ἄνθη ἰνώδη ἢ πρὸς σύμπλεγμα βρύων· ἄλλοτε εἰσὶ παρεμφερεῖς πτίλοις· καὶ ἄλλοτε πάλιν ἔχουσι τὸ σχῆμα ἐλάτης μετὰ τῶν συμμέτρως διαστηκόντων κλάδων αὐτῆς. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τὰ οὐράνια ταῦτα πλάσματα εἰσὶ τοσοῦτον ἀπαλὰ, ὥστε ἡ ἐλαφροτέρα πνοή τοῦ ἀνέμου ἀρκεῖ ἵνα κατὰ τὴν πτώσιν των διαλύσῃ αὐτά.

Μάτην διερευνᾷ τις μεθ' ὅλης τῆς δυνατῆς ἀγχινοίας τίνι τρόπῳ κατασκευάζονται εἰς τὰ ὕψη τοῦ καθαρωτάτου αἰθέρος αἱ μυριάδες αὗται τῶν κρυσταλλίνων ἀστερίσκων, τῶν τοσοῦτον θαυμασῶν καὶ τοσοῦτον ποικίλων· αἰέποτε ὁ ἐρευνητὴς θέλει σταματήσει εἰς ἓν ἀνεξήγητον διατί. Δὲν εἶνε ἀπίθανον, ἐν τούτοις, αἱ ἐντὸς τῶν νεφῶν σχηματιζόμεναι νιφάδες νὰ πολλαπλασιαῶνται καὶ ν' αὐξάνωσι κατὰ τὴν πτώσιν αὐτῶν, ἂν καὶ διέρχωνται διὰ τοῦ κατὰ τὸ φαινόμενον κενοῦ ἀτμῶν περιέχοντος. Οὕτω, ἐπὶ παραδείγματος, παρατηρεῖται, ὅτι ὅταν ὁ κεραυνὸς πίπτῃ εἰς οἰκίαν τινὰ, οἱ ἀπὸ τοῦ κεραυνίου πυρὸς σπινθῆρες ἀνάπτουσι, καίουσι καὶ καταθραύουσι τὰ ἐν τῇ οἰκίᾳ πράγματα καὶ ὅπου αὐτὸς ὁ κεραυνὸς δὲν ἔπεσε· τοῦτο δὲ διότι ὁ ἀπὸ τῆς κεραυνοφόρου νεφέλης κατασκήπτων κεραυνὸς ἀναπτύσσει κατὰ τὴν πτώσιν αὐτοῦ τοὺς ἐν τῷ περιέχοντι εὐρισκομένους ὁμοειδεῖς αὐτῷ σπινθῆρας. Ὡσαύτως παρατηρεῖ τις, ἐὰν ἐντὸς ὕδατος, ἔνθα ὑπάρχει διαλελυμένη ἱκανὴ ποσότης ἁλατος, ῥίψῃ τεμάχιον πηκτοῦ ἁλατος, ὅτι τὸ τεμάχιον αὐτὸ καταπίπτον συνεπισύρει μεθ' ἑαυτοῦ τὰ ἐν ὑγρᾷ καταστάσει ἀλάτια καὶ ἀναγκάζει αὐτὰ νὰ κρυσταλλοθῶσι καὶ προσκολλώμενα ν' αὐξήσωσιν αὐτὸ κανονικῶς καὶ συμμέτρως. Ἐτι πλεόν, πᾶν σῶμα εἰς ὃξὺ λήγον παρόμοιον παράγει φαινόμενον· ἐν τῇ ἐργασίᾳ ἔνθα ἀποκρυσταλλοῦσι τὸ ἅλας, ὅταν ῥίψῃ τις ἐντὸς τοῦ περιέχοντος τὸ ἀλατῶδες ὑγρὸν σκεύους κλωνάριον ἐξ ἀκανθῶν, τὸ πρῶτον πηκτὸν ἅλας σχηματίζεται ἐπὶ τῆς ὀξείας ἄκρας ἐκάστης ἀκάνθης. Πιθανὸν ἄρα αἱ πρῶται ἐν τῷ νέφει κατασκευασθεῖσαι νιφάδες χιόνος, οὔσαι μάλιστα βελονοειδεῖς, διερχόμεναι ἐν τῇ πτώσει αὐτῶν διὰ στρωμά-

των αέρος περιέχοντος ατμούς ύδατος, νὰ ἀπεργάζωνται τὴν πῆξιν τῶν ύδατίνων μορίων καὶ τὸν σχηματισμὸν νέων νιφάδων, καὶ δι' αὐτῶν ν' αὐξάνωσιν.

Ἡ χιών, ὡς γνωστὸν, ἐστὶ πολὺ ἐλαφροτέρα τοῦ πάγου, ὅστις καὶ αὐτός ἐστιν ἐλαφρότερος τοῦ ύδατος. Ὁ πάγος ἔχει ὄγκον κατὰ ἓν ἑννατον μεγαλείτερον τοῦ ύδατος ἐξ οὗ συνεπάγη, ἐνῶ ἡ νεωστὶ καταπεσοῦσα χιών κατέχει χῶρον δεκάκις καὶ δωδεκάκις μεγαλείτερον ἢ ὅσον κατέχει τὸ ἐκ τῆς διαλύσεως αὐτῆς προερχόμενον ὕδωρ. Οὕτω ἡ σοφία τοῦ Δημιουργοῦ ἔδωκε τῇ χιόνι τὴν σκληρότητα τοῦ πάγου, συνδυάσασα αὐτὴν μετὰ τῆς ἀπαλότητος τοῦ ύδατος καὶ μετὰ τῆς ἐλαφρότητος τοῦ ατμοῦ, ὅπως τὰ ἀναρίθμητα τοῦ πάγου μόρια πίπτοντα ἐπὶ τῆς γῆς μὴ βλάπτωσι τὰ φυτὰ καὶ τοὺς κατοίκους αὐτῆς. Αἱ λεπταὶ τῆς χιόνος νιφάδες εἰσὶ σχεδὸν διαφανεῖς, ὡς αὐτὸς ὁ πάγος· ἀλλ' ἡ καταπεσοῦσα χιών, πιεζομένη, ἀποβάλλει τὴν λευκότητα αὐτῆς καὶ συγχρόνως γίνεται καταφανεστέρα, ἢ ὅσον ἦτον ὅτε αἱ νιφάδες χαλαρῶς ἀλλήλαις ἐπέκειντο, ἀφίνουσai μετὰ αὐτῶν πλεῖστα κενὰ διαστήματα, αἱ δὲ ἀκτῖνες τοῦ φωτός ἐθλῶντο ἐπὶ τῶν πολλῶν ἐπιφανειῶν. Ἡ χιών κέκτηται ἐν γένει τὴν ιδιότητα ν' ἀντανακλᾷ ἰσχυρῶς τὸ φῶς καὶ οὕτω νὰ πολλαπλασιάσῃ αὐτό. Θέλομεν δὲ πεισθῆ περὶ τούτου ἐὰν μακρὰν ὁδὸν πορευθῶμεν ἐπὶ χιονοσκεπάστων πεδιάδων, ὑπὸ τοῦ ἡλίου φωτιζομένων· ἡ ἀνταύγεια εἶνε τοσαύτη καὶ τοσοῦτον ἐντείνει τὴν ὄψιν, ὥστε δύναται οὐ μόνον φλεγμονὴν τῶν ὀφθαλμῶν εὐκόλως νὰ προξενήσῃ, ἀλλὰ καὶ παντελῇ αὐτῶν πῆρῳσιν νὰ φέρῃ. Ἀλλ' αὐτὴ αὕτη ἡ ιδιότης τῆς χιόνος τοῦ ἀντανακλᾶν τὸ φῶς ἐστὶν ἐν τῶν ἀξιολογωτέρων εὐερ-

γετημάτων τοῦ Δημιουργοῦ, ἐξαιρέτως ἐν ἐκείναις ταῖς σχεδὸν διηνεκῶς κατεψυγμέναις χώραις, ἔνθα ἐννεάμη-
νος χειμῶν ἀποτελεῖ οὕτως εἰπεῖν μίαν μόνην ἐννεάμη-
νον νύκτα, καὶ ὅπου ὁ ἥλιος μόνον ἐπὶ ὀλίγας ὥρας λάμ-
πει, ὁλοκλήρους δὲ ἐβδομάδας καὶ μῆνας οὐδὲ τὸ πα-
ράπαν ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος φαίνεται. Ἐν ταῖς χώραις ἐκεί-
ναις ἢ τῆς λευκοτάτης χιόνος λάμπει διαφωτίζει ὅπω-
σοῦν τὰς διαρκεῖς νύκτας καὶ τὰς ἀνηλίους ἡμέρας καὶ
ὅταν οὔτε ἡ σελήνη παρέχει τὸ φῶς τῆς, οὔτε τὸ θόρειον
σέλας διαχέει τὸ ἐρυθροειδὲς καὶ ἐξάισιον αὐτοῦ φέγγος.

« Μέγας ὁ Κύριος ἡμῶν, καὶ μεγάλη ἡ ἰσχὺς Αὐτοῦ·
καὶ τῆς συνέσεως Αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἀριθμός! » Τὸ φῶς,
τὸ ὁποῖον ἐκφέρει ἡ χιών ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀξένου ἐκείνου
σκότους δὲν εἶνε τὸ μόνον εὐεργέτημα Αὐτοῦ· καὶ ἡ θερ-
μότης τῆς χιόνος οὐδὲν ἥττον ἀξία ἐστὶ τῆς προσοχῆς
καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης ἡμῶν. Καίτοι ἐκ πάγου ἡ χιών
συνισαμένη, θερμαίνει πᾶν ὅ,τι καλύπτει· προφυλάττει δὲ
ἀπὸ τοῦ παγετοῦ τὴν γῆν, τοὺς σπόρους τῶν φυτῶν, τὰ
σπέρματα τῶν ζώων καὶ τὰ ἔντομα, τὰ κοιμώμενα καὶ
περιμένοντα τὴν ἔγερσίν των ἐν τῷ ἔαρι. Χειμῶν δρι-
μύς, ἀλλ' ἄνευ χιόνος, ἤθελεν εἶσθαι ὀλεθριώτερος δι' ἄπα-
σαν τὴν γῆνιν φύσιν, ἢ θέρος καυσικὸν μετ' ἀνομβρίας.
Ἡ ὑπερβολικὴ θερμότης, καταστρέφουσα τὴν ἐπὶ τῆς
ἐπιφανείας τῆς γῆς φυτεῖαν, ἤθελεν εἶσθαι ἥττον θανα-
τηφόρος ἢ τὸ ψῦχος, τὸ διαφθεῖρον καὶ αὐτὰς τὰς ρίζας
καὶ αὐτὰ τὰ σπέρματα τῶν φυτῶν. Κατ' ἔλεος τῆς θείας
Προνοίας, αἱ κοιλάδες τῶν ὀροπεδίων καὶ αἱ πλούσιαι ὀ-
ρειναὶ νομαὶ σχεδὸν πάντοτε πρῶται καλύπτονται τῷ
θερμαντικῷ τῆς χιόνος σκεπασματι καὶ ἔσχαται ἀπεκ-
δύονται αὐτό, διότι ἐπὶ τῶν ὀρέων καὶ ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν

τόπων συνήθως διαρκέστερος καὶ δριμύτερος ἐπικρατεῖ ὁ ψυχρὸς ἀήρ. Ὑπὸ τοῦ κρύους νεναρκωμένοι ἄνθρωποι καὶ ζῶα ἢ καὶ μέλη τοῦ σώματος αὐτῶν παγωμένα, ἐπαναλαμβάνουσιν εὐκόλως τὴν φυσικὴν αὐτῶν θερμότητα, ὅταν περικαλυφθῶσι καθ' ὁλοκληρίαν ἢ τριβῶσι χιόνι. Πότεν προέρχεται ἡ μεγάλη αὕτη δύναμις τῆς χιόνος; Δὲν εἶνε ἡ χιών τέκνον τοῦ ψύχους; Πῶς δὲ δύναται ὅ,τι ἐν ἑαυτῷ μόνον κρύος φέρει νὰ παράγῃ καὶ νὰ παρέχῃ πρᾶξιαν καὶ ζωογόνον θερμότητα; Ἄνθρωπε, ζητεῖς θαύματα, καὶ καθημερινῶς θαύματα σὲ περικυκλοῦσιν· ὁ ποὺς σου πατεῖ ἐπὶ μαλακοῦ τάπητος καλύπτοντος τὴν γῆν καὶ παρεσκευασμένου ἐν τοῖς συννέφοις τοῦ οὐρανοῦ· οὐδεὶς τεχνίτης ἐν ἀπάσῃ τῇ τέχνῃ αὐτοῦ καὶ μεθ' ὅλης αὐτοῦ τῆς ἐπιδεξιότητος, ἤθελε δυνήθῃ νὰ κατασκευάσῃ μίαν μόνον κροκίδα τοῦ τάπητος τούτου, οὐδὲ ἤθελε δυνήθῃ νὰ θέσῃ τὴν θερμαντικὴν δύναμιν ἐν τοῖς κόλποις τοῦ πάγου, τὴν ζωὴν ἐν τοῖς κόλποις τοῦ θανάτου.

Πλὴν τῆς γλυκείας θερμότητος, ἣν διατηρεῖ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς γῆς, παρέχει ἡ χιών καὶ τροφὴν καθαρὰν καὶ λίαν ἐνδυναμωτικὴν εἰς τὰ φυτὰ, μετατρεπομένη διὰ τῆς κατὰ μικρὸν διαλύσεως εἰς λεπτοτάτην δρόσον καὶ οὕτω εἰσδύουσα εἰς τὰς ρίζας τῶν χόρτων, τῶν θάμνων καὶ τῶν δένδρων. Εἴτε δὲ ὡς περιέχουσα ὠφελίμους οὐσίας, εἴτε ὡς ἐλκύουσα ἀπὸ τῆς ἀτμοσφαίρας στοιχεῖα κατὰλληλα πρὸς γονιμοποίησιν τῆς γῆς, ἡ χιών τὰ μέγιστα χρησιμεύει εἰς τὴν φυτεῖαν, ὅσον οὐδεμία ἐν ὥρᾳ θέρους βροχή. Διαπερῶσα τὰ στερρότερα μόρια τῆς γῆς, ποτίζει αὐτὰ καὶ διαλύει αὐτὰ ἀποτελεσματικώτερον, ἢ τὸ κοινὸν ὕδωρ τῶν ποταμῶν καὶ τῶν φρεάτων καὶ αὐτὸ τὸ βρόχινον. Οὕτω ἡ χιών πιαίνει τοὺς ἀγροὺς καὶ τοὺς

λειμῶνας τοῦ γεωργοῦ, ἐνῷ συγχρόνως προδίδει τὰ ἔχνη τῶν ἐπ' αὐτῆς πατημάτων τῶν ἀγρίων καὶ σαρκοφάγων θηρίων, ὅταν ταῦτα, ὑπὸ τῆς πείνης ἀναγκαζόμενα, ἐξέρχονται τῶν φωλεῶν καὶ τῶν καταδύσεων αὐτῶν καὶ αἰμόδιφα πλησιάζωσι τοῖς ποιμνίοις καὶ ταῖς κατοικίαις τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ χιών διὰ τοῦ κάλλους τῆς καταθέλγει, διὰ τοῦ φωτός τῆς φωτίζει, διὰ τῆς περιβολῆς αὐτῆς θερμαίνει, διὰ τῆς ἄλλης ιδιότητός τῆς γονιμοποιεῖ τὴν γῆν. Ἀλλὰ τίς γινώσκει ὅλας τὰς εὐλογίας, ἃς ἔθετο ἡ σοφία τοῦ παναγάθου Δημιουργοῦ καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ἐλάχιστον τεμάχιον τῆς ἀπείρου Αὐτοῦ Δημιουργίας; Ἐμφανιζομένης τῆς εὐεργετικῆς χιόνος, ἀγάλλονται ὁ ὁδοιπόρος καὶ ὁ γεωργός, ὁ σκώληξ καὶ τὸ φυτὸν, ὁ σοφὸς φυσιολόγος καὶ τὸ ἄπειρον παιδίον. Ἡ νεολαία μεθ' ὅσης χαρᾶς ὑποδέχεται τὰ πρῶτα ἄνθη τοῦ ἔαρος καὶ τοὺς πρώτους καρπούς τοῦ φθινοπώρου, μετὰ τῆς αὐτῆς σχεδὸν ἀγαλλιᾶσεως χαιρετᾷ τὰς ἀργυροφανεῖς νιφάδας, τὰς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ πιπτούσας, καὶ δι' αὐτῶν ποικίλει τὰς ἡδονὰς αὐτῆς. Τὴν δὲ χαρὰν αὐτὴν τῆς νεότητος συμμερίζονται καὶ οἱ τῇ ἡλικίᾳ προβεβηκότες καὶ οἱ γέροντες. Ὁ Θεὸς παντὶ τῷ δωρήματι Αὐτοῦ συνέδεσεν ἰδίαν ἡδονὴν ὑπὲρ τῶν πλασμάτων Αὐτοῦ. Ὁ Πανάγαθος θέλει νὰ βλέπῃ ἡμᾶς ἀγαλλομένους καὶ εὐτυχεῖς.

Ἡ ἐξαφάνισις τῆς χιόνος ἀναγγέλλει τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἔαρος. Κατὰ πρῶτον ἀπαλλάσσονται αὐτῆς τὰ χθαμαλὰ πεδία καὶ αἱ κοιλάδες· ἡ δὲ τοῦ χειμερίου αὐτοῦ περικαλύμματος εὐεργετικὴ ἐπιρροή ἐκδηλοῦται διὰ μυρίων ἀναβλαστανόντων φυτῶν καὶ ἀνθῶν. Ὁ λευκὸς πέπλος διασπᾶται καὶ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀποσύρε-

ται πρὸς τὰ ὑψηλότερα μέρη, εἴτα δὲ βαθμηδὸν πρὸς τὰ ὄρη μέχρι τῶν κορυφῶν αὐτῶν, ὅθεν ὕστατον ἀποχωρεῖ, καθόσον ἐκεῖ καὶ τὸ ψυχρὸς πλείοτερον διαρκεῖ καὶ ἐπομένως ἐπὶ πλείοτερον καθίσταται ἀναγκαῖον διὰ τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα τὸ διαφυλάττον αὐτὰ θερμὸν σκέπασμα. Ἀλλ' ἐπὶ τῶν ὑψηλοτέρων κορυφῶν τῶν ὀρέων, ἔνθα μόλις γλίσχρα τινὰ εὐθηνοῦσι φυτὰ, διαμένει σχεδὸν διηνεκῆς ἢ χιών καὶ κατὰ τὰς θερμότερας τοῦ θέρους ἡμέρας· μόνον δὲ εὐαρίθμους ἐβδομάδας ἐκλείπει καθ' ὁλοκληρίαν ἐπὶ τῶν κατωτέρω κειμένων ὀρεινῶν νομῶν, ὅπου δύναται ν' αὐξήσῃ χόρπος χρήσιμος πρὸς τροφήν τῶν ζώων· ἀλλὰ βεβαίως οὐκ ὀλίγον συντελεῖ ἐνταῦθα ἡ δύναμις τῆς χιόνος εἰς τὸ νὰ γίνηται ἢ ἐκβλάστησις, ἢ ἄνθησις καὶ ἡ τελεσφόρησις τῆς φυτείας μετ' ἐκτάκτου ταχύτητος, ἧς οὐδὲ ιδέαν ἔχουσιν οἱ ἐν ταῖς πεδιναῖς χώραις οἰκοῦντες.

Αἱ μεγάλαι ἀποθῆκαι τῶν μήποτε διαλυομένων χιόνων εὐρίσκονται ἐπὶ τῶν Ἀλπεων εἰς ὕψος ἑπτακις χιλίων μέχρις ὀκτακις χιλίων ποδῶν ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, ἣτις ἀποτελεῖ τὴν ταπεινοτάτην ἐπιφάνειαν τοῦ γήινου πλανήτου. Ἐν δὲ ταῖς ὑπὸ τὸν ἰσημερινὸν χώραις δὲν ἄρχεται ἡ διηνεκῆς χιών, εἰ μὴ ἀπὸ ὕψους δεκατεσσάρων ἕως δεκαπέντε χιλιάδων ποδῶν ὑπὲρ τὴν αὐτὴν ἐπιφάνειαν.

Εἰς τὰ ὕψη ἐκεῖνα, εἰς ἃ ὀλίγοι ἔφθασαν θνητοὶ, κεῖνται πρὸ αἰώνων ἀδιάλυτοι ὑπερμεγέθεις ὄγκοι χιόνος διὰ τῆς ἰδίας αὐτῶν πίεσεως εἰς διαφανῆ καὶ κυανόλευκον πάγον μεταβεβλημένοι· ἔχουσι δὲ οἱ ὄγκοι αὐτοὶ πάχος ἑκατὸν ὀργυῶν καὶ ἐπέκεινα καὶ θεμελιοῦνται ἐπὶ τῆς πετρώδους τοῦ ὅρους πλακὸς ἢ πληροῦσι βαθείας φάραγ-

γας καὶ ἀμέτρητα βάραθρα. Καὶ ἡ μὲν φυσικὴ τῆς γῆς θερμότης, ἥτις καὶ ἐνταῦθα δὲν ἐκλείπει ἐντελῶς, διατῆ-
κει ἀκαταπαύστως μέρος αὐτῶν ἐκ τοῦ πρὸς τὸ ἔδαφος
στρώματος, καθὼς καὶ ὁ ἥλιος διὰ τῶν καυστικῶν αὐτοῦ
ἀκτίνων ἀπορρόφᾳ καὶ ἐξατμίζει ποσόν τι ἐκ τῆς ἐξω-
τερικῆς αὐτῶν ἐπιφανείας. Ἀλλ' ὅσον μέρος τῶν κρυ-
σταλλοπήκτων αὐτῶν ὁρέων ἀπόλλυται ἐντεῦθεν, ἀντι-
καθίσταται πάντοτε καὶ ἐν ὄρα θέρους διὰ νέας κατα-
πιπτούσης χιόνος, ἥτις ἀλλαχοῦ, εἰς τοὺς ὑπὸ τῶν ἀνθρώ-
πων κατοικουμένους τόπους, εἰς ἀναψυκτικὸν μεταβάλλε-
ται ὑετόν. Ἐντεῦθεν οἱ μεγάλοι αὐτοὶ ἐκ χιόνος ὄγκοι,
αἰείποτε ἐπιβαρυνόμενοι ἄνωθεν, συγκαταπίπτουσι δίκην
δισχισμένων θόλων, ἢ διαρρήγνυμενοι πληροῦσι φοδερῶν
κροτημάτων καὶ πατάγων τὸ περιέχον τῶν ἐρημιῶν ἐ-
κεῖνων. Ὅπως ἐν τοῖς πεδίοις καὶ ἐν ταῖς κοιλάσι τῶν
εὐκραεστέρων κλιμάτων, οὕτω καὶ εἰς τὰ σχεδὸν ἀπρό-
σιτα ἐκεῖνα ὕψη, ἀδιακόπως ἐνεργὸς διατελεῖ ἡ φύσις. Ὁ
Θεὸς ἐπικρατεῖ καὶ βασιλεύει καὶ εἰς τὰς ὕψηλās ἐκεῖνας
ἐρημίας, ἔνθα καὶ αὐτὸς ὁ ὑψιπέτης ἀετὸς σπανίως ἀπο-
πλανᾷται, ὥσπερ ἐπικρατεῖ καὶ βασιλεύει πανταχοῦ ἐν
τοῖς ἀγροῖς καὶ ἐν ταῖς καλύβαις ἡμῶν.

« Μέγας ὁ Κύριος ἡμῶν » ἀκαθεῖ ὡς ἐνταῦθα, « καὶ
μεγάλῃ ἡ ἰσχὺς Αὐτοῦ· καὶ τῆς συνέσεως Αὐτοῦ οὐκ ἔ-
στιν ἀριθμὸς. » Διότι αἱ αἰωνίως χιονοσκεπεῖς ἐκεῖναι
κορυφαὶ τῶν ὕψηλῶν ὁρέων εἰσὶν ἀνεξάντλητα ταμεῖα
πηγαίων ὑδάτων. Ἐσιν ὄντως σοφωτάτη οἰκονομία τῆς
θείας Προνοίας, ὅτι αἱ πλεῖσται καὶ ἀφθονώτεραι πηγαὶ
κεῖνται παρὰ τὰς κορυφὰς τῶν ὕψηλῶν ὁρέων. Χάρις εἰς
τὴν διάταξιν ταύτην, τὰ ὕδατα τῶν ρυάκων, τῶν ποτα-
μίων καὶ τῶν μεγάλων ποταμῶν, πρὶν ἢ φθάσωσιν εἰς

τὴν θάλασσαν, πολλὴν διαρρέουσι χώραν καὶ ποτίζοντα τὰς γαίας, τὰ πάντα γονιμοποιοῦσι, καταψύχουσι καὶ τρέφουσι. Μόνον δὲ ἡ χιὼν δύναται νὰ διατηρήσῃ τὴν διαρκῆ ροὴν τῶν πηγῶν· ἡ βροχὴ ἤθελε λίαν ταχέως ἐξογκώσῃ αὐτάς καὶ εἴτα καταρρέουσαι, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἤθελεν ἀφήσῃ ξηρὰ τὰ ὑψηλὰ τῶν ὀρέων μέρη. Τοῦναντίον ἀμετακινήτως καὶ διαρκῶς καταμένει ἡ χιὼν, ἐφελκυομένη καὶ στεγομένη ὑπὸ τῶν ὑψιτενῶν καὶ ὑπερφυῶν τὸ μέγεθος πετρῶν, ὑπεράνω τῶν κατοικουμένων τόπων. Καὶ ἡ μὲν βροχὴ ταχέως ἐξατμίζεται, ἡ δὲ χιὼν ἀνεπαισθήτως καὶ κατ' ὀλίγον μόνον ἐξαερούται καὶ ἐπομένως ἦττον εὐκόλως καταναλίσκεται. Ἄνευ τῆς χιόνος, ἐν ταῖς καυστικαῖς τοῦ θέρους ὥραις, ἀνομβρίας συμπίπτουσης, ἤθελον ἀναγκαιῶς αἱ πλεῖσται τῶν πηγῶν διὰ λειψυδρίαν ἐξαντληθῇ, οἱ πλεῖστοι ῥύακες ἀποξηρανθῇ, τὰ ποτάμια καὶ οἱ ποταμοὶ κατασταθῇ ὕδατος ἐνδεεῖς καὶ ἄπλωτοι. Ἄλλ' αἱ ὑπερμεγέθεις καὶ πολλῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἀπέχουσαι κρυσταλλόπηκτοι καὶ χιονοσκεπεῖς κορυφαὶ τῶν ὑψηλῶν ὀρέων κρατοῦσιν ἀκριβῆ καὶ εὐεργετικὴν ἰσορροπίαν μεταξὺ τῆς ὑπερμέτρου ἀφθονίας καὶ τῆς παντελοῦς ἀπορίας ὑδάτων. Ἐνῶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, ἐν χειμῶνι καὶ ἐν ὥρᾳ καύσωνος, οἱ ἐκ πάγων καὶ χιόνος αὐτοὶ ὄγκοι ἀφ' ἑνὸς μὲν βραδέως καὶ ὁμοειδῶς διὰ τῆς θερμότητος τοῦ ἐδάφους διατήκονται ἐν τοῖς κατωτάτοις αὐτῶν στρώμασιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τῆς ὑπερθεν καταπιπτούσης νέας χιόνος ἀναπληροῦσι τὴν ὑπὸ τῆς τήξεως ἐλάττωσιν αὐτῶν, οὐδέποτε παύουσι τρέφοντες τακτικῶς τὰς ἀπ' αὐτῶν προερχομένας πηγάς.

Αὐτοὶ δὲ οὗτοι οἱ αἰῶνιοι πάγων καὶ χιόνων σωροὶ, οἱ παρέχοντες τῇ γῇ, τοῖς ἀνθρώποις καὶ τοῖς ζώοις ἀφθο-

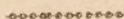
να καὶ οὐδέποτε ἐξαντλούμενα ρεῖθρα, συντελοῦσι πρὸς τούτοις ἰσχυρῶς εἰς τὴν γένεσιν τῶν ἀνέμων ἢ εἰς τὴν ψῦξιν αὐτῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ θέρους. Πάντοτε οἱ ἄνεμοι, οἱ πνέοντες ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν καὶ διὰ παντός κεχιονισμένων ὀρέων, εἰσὶ ψυχρότεροι, δροσερώτεροι καὶ μᾶλλον ζωογόνοι τῶν ἄλλων. Αἱ ἐκπνοαὶ τῶν παγωμένων αὐτῶν θαλασσῶν καὶ τῶν χιονοβλήτων ἐρήμων, τῶν τοῖς συννέφοις παρακειμένων, προσξενοῦσιν ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ἀνακινήσεις οὐδὲν ἥττον δυνατὰς ἢ ἡ κατάψυξις τοῦ περιέχοντος, ἥτις καθέλκει θερμότερου ἀέρος ρεύματα. Καὶ ἐὰν ἀπὸ τῶν κατανιφομένων αὐτῶν κορυφῶν τῶν ὑψηλῶν ὀρέων, ἀπὸ τῶν ταμείων αὐτῶν τῶν καθαρωτέρων πηγῶν, στρέψω τὰ βλέμματά μου εἰς τὰς ἀπομεμακρυσμένας ἐκείνας καὶ ἀγρίας χώρας, ἔνθα ἢ χιὼν μόνον ἐπὶ μικρὸν ἐγκαταλείπει τοὺς ἀγροὺς τῶν εὐαρίθμων αὐτῶν κατοίκων, πόσα ἐξαίσια θαύματα, πόσῃ ἐυλογίᾳ θέλω κακεῖ ἀνακαλύψει! Ὅπου καὶ ἂν προσηλώσω τὴν προσοχήν μου, ὦ Θεέ μου, οὗτινος καὶ ἐν τοῖς ἐλαχίστοις ἄπειρόν ἐστι τὸ μεγαλεῖον, πανταχοῦ καὶ πάντοτε Σὺ εὐρίσκω θαυμαστὸν, σοφὸν καὶ πλούσιον ἐν εὐλογίαις!

Δόξα καὶ τιμὴ καὶ εὐγνωμοσύνη Σοὶ τῷ Κυρίῳ καὶ Θεῷ καὶ Πατρὶ ἡμῶν, Σοὶ τῷ ἐν παντὶ χρόνῳ καὶ ἐν πάσῃ ὥρᾳ, ἐπὶ τὰ ὕψη τῆς γῆς καὶ εἰς τὰ βάθη τῶν οὐρανῶν, ἀναμιμνησκομένῳ ἡμῶν, τῷ ἀριθμοῦντι πλήθη ἄστρον καὶ πᾶσιν αὐτοῖς ὀνόματα καλοῦντι!

Σὺ εἶ μέγας ὁ Κύριος ἡμῶν, καὶ μεγάλη ἡ ἰσχὺς Σου· καὶ τῆς συνέσεώς Σου οὐκ ἔστιν ἀριθμός. Σὺ περιβάλλεις τὸν οὐρανὸν ἐν νεφέλαις, καὶ ἐτοιμάζεις τῇ γῇ ὕετόν, καὶ πληροῖς νέφη φλογῶν καὶ ὑδάτων ἵνα ἐν καιρῷ εὐθέτω

παρέξῃς εὐλογίαν πᾶσι τοῖς ζῶσιν ἐπὶ τῆς γῆς. Σὺ δίδεις χιόνα ὥσεί ἔριον, ὀμίχλην ὥσεί σποδὸν πάσσοντος. Σὺ βάλλεις κρύσταλλον Σου ὥσεί ψωμούς· κατὰ πρόσωπον φύχους Σου τίς ὑποστήσεται; Σὺ ἀποστελεῖς τὸν λόγον Σου, καὶ τήξει αὐτά· πνεύσει τὸ πνεῦμά Σου, καὶ ῥύσσεται ὕδατα! (Ἐκ τῶν Ψαλμ. ΡΜΣΤ', καὶ ΡΜΖ').

Κύριε, Θεὲ ἡμῶν, Παντοδύναμε, Πάνσοφε, Ἄπειρε ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς, Σὲ θέλω ἀναζητεῖ καὶ Σὲ θέλω εὐρίσκει καὶ Σὲ θέλω θαυμάζει ἐν ταῖς θαυμασίαις τῶν ἔργων Σου! διότι ὅποια μεγαλειτέρα εὐδαιμονία ἐκείνης, ἧς ἀπολαύει τις ἐν τῇ Σῇ ὄψει! Θέλω δὲ αἰείποτε ἐξυμνεῖ τὴν Χάριν Σου, καὶ δοξάζει τὴν Ἀγαθωσύνην Σου, ἔνεκεν τῶν ὁποίων ἐμνήσθης ἐμοῦ καὶ πρὶν ἔτι ὑπάρξω καὶ ὑπεράσπισας ἐμὲ πρὶν ἔτι γνωρίσω τὸν κίνδυνον. Κύριε, ἔστω ἅπας ὁ βίος μου, ἅπασα ἡ γῆίνῃ πορεία μου, ἐνώπιόν Σου ὕμνος εὐγνωμοσύνης, λατρεία ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ! Ἀμήν!

ΡΙΑ΄.

Τὸ μεγαλεῖον τῆς ψυχῆς.

« Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ
ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς
τέλειός ἐστιν. »

(Εὐαγγ. κατὰ Ματθ. Ε', 48).

ΠΛΕΙΣΤΑΚΙΣ εἶδα τὸν ἄνθρωπον ἐν τῇ ταπεινότητι αὐ-
τοῦ· ἀλλ' εἶδα αὐτὸν ἄρα γε καὶ ἐν ἅπαντι τῷ μεγαλείῳ
αὐτοῦ;

Εἶδα τὸν ἄνθρωπον ὅλον παραδεδομένον ταῖς σωματι-
καῖς ἡδοναῖς καὶ ταῖς ὑλικάς ἀπολαύσεσι, μὴ μεριμνῶν-
τα εἰ μὴ πῶς νὰ πορισθῇ τὰ πρὸς συντήρησιν αὐτοῦ, ἢ
πῶς ν' ἀποκτήσῃ πλειοτέραν τῆς τοῦ γείτονος αὐτοῦ πε-
ριουσίαν, ἢ πῶς νὰ ζολίσῃ ἑαυτὸν κομψοτέροις ἐνδύμασιν·
εἶδα αὐτὸν ἀγαλλόμενον καὶ γαυριῶντα ἐπὶ κατὰ φαν-
τασίαν πλεονεκτήμασιν, ἢ ἕνεκεν πολυτελῶν συμποσίων,
ἢ διὰ τὴν ἐξουσίαν, ἣν εἶχεν ἐπὶ τινων τῶν ὁμοίων αὐ-
τοῦ· εἶδα αὐτὸν διηνεκῶς ἐνησχολημένον περὶ τὴν βελ-
τίωσιν τῆς ὑλικῆς αὐτοῦ καταστάσεως, ἥκιστα δὲ φρον-
τίζοντα περὶ τῆς ἠθικῆς βελτιώσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ,
ὥς περὶ πράγματος σμικροῦ λόγου ἀξίου· εἶδα αὐτὸν
καλλιεργοῦντα τὸν νοῦν του, συλλέγοντα παντοειδεῖς γνῶ-
σεις, ἀποκτῶντα ἐπιδειξιότητας, ὅπως, ὥς ὁ ἴδιος λέγει,
δεξιῶς καὶ εὐδοκίμως διανύσῃ τὸ στάδιόν του ἐν τῷ κό-
σμῳ, ὥς ἂν εἰ ἐδόθησαν αὐτῷ παρὰ τῆς θείας Προνοίας
αἱ εὐγενεῖς δυνάμεις μόνον ἵνα καταστήσωσιν αὐτὸν πα-

νουργότερον, τεχνικώτερον, ισχυρότερον, ἀλλὰ συγχρό-
νως καὶ ἐπικινδυνωδέστερον ὅλων τῶν ζώων· εἶδα αὐτὸν
τῇ ἰδίᾳ φύσει δουλεύοντα, καὶ ἀναισχύντως ἥττω γινό-
μενον τῶν παθῶν, ὡς ἂν εἰ ἦτο πρῶγμα ἄξιον ζήλου οὐ-
δέποτε νὰ ᾔνέ τις κύριος ἑαυτοῦ, ν' ἀφίνη δ' ἐλεύθερον
τὸν χαλινὸν εἰς τὰς παντοίας κλίσεις, ὀρέξεις καὶ ἐπιθυ-
μίας του καὶ νὰ καταβιβάζη ἑαυτὸν εἰς τὴν τάξιν τῶν
ἀλόγων ζώων· εἶδα αὐτὸν ὁμολογοῦντα θρησκείαν οὐχὶ
τῇ καρδίᾳ, ἀλλὰ μόνον τοῖς χείλεσι, καὶ μόνον ἵνα συμ-
μορφωθῇ πρὸς τὰ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἐθισμένα, βαπτολο-
γοῦντα προσευχὰς καὶ δεήσεις, φοιτῶντα εἰς τοὺς ναοὺς
καὶ εἰς τὰς ἀκολουθίας, ὡς ἂν εἰ ἐπρόκειτο περὶ ἀπλῆς ἐθι-
μοταξίας πρὸς εὐαρέστησιν τοῦ τῶν ὅλων Δεσπότη, τοῦ
διευθύνοντος τὰς τύχας τῶν ζώντων καὶ κρίνοντος τοὺς
νεκρούς· εἶδα τέλος αὐτὸν ἔχοντα τὴν θρησκείαν ὡς προ-
κάλυμμα τῶν κακῶν αὐτοῦ πράξεων, ὡς λόγον ἐπανα-
παύσεως τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ καὶ ζητοῦντα νὰ πείσῃ
ἑαυτὸν, ὅτι ἡ θυσία τοῦ Ἰησοῦ, ὁ θάνατος τοῦ Κυρίου
καὶ Σωτῆρος ἡμῶν ἐξηγόρασεν ἀπάσας τῶν χριστιανῶν
τὰς ἁμαρτίας καὶ ἀπήλλαξε τοὺς ὁμολογοῦντας Αὐτὸν
πάσης τιμωρίας καὶ καταδίκης.

Φεῦ! εἰς ποίαν ἄβυσσον κακίας δύναται νὰ πέσῃ ὁ
ἄνθρωπος! Φέρει ἐν ἑαυτῷ πόθον ἄπλετον πρὸς τὴν
εὐδαιμονίαν, καὶ ὅμως οὐδέποτε ἐστὶν εὐτυχής, διότι
σπεύδει ἐν γνώσει πρὸς βέβαιον ὀλεθρον οἶονεὶ ὑπὸ ἀκα-
ταμαχήτου καὶ ἀοράτου δυνάμεως παρασυρόμενος. Ναι,
ἀναμφιβόλως εἰς ἀόρατον καὶ ἀγρίαν ὑπείκει δυνάμιν,
εἰς τὰ ἀνοίκεια αὐτοῦ πάθη, τὰ διαφθείροντα τὴν ψυχὴν
του καὶ ἀείποτε ἐχθρικῶς διακείμενα πρὸς τὴν γαλήνην
καὶ τὴν εὐδαιμονίαν αὐτῆς.

Τίς λοιπὸν ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος ὁ ἐν ἅπαντι τῷ μεγα-
λείῳ αὐτοῦ ἀναδεικνύμενος, ὁ πλασθεὶς κατ' εἰκόνα καὶ
καθ' ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ; Ἔστιν ἄρά γε ὁ χριστιανός,
ὅστις μετ' ἀκριβοῦς γνώσεως ἑαυτοῦ προσέχει ἀκατα-
παύστως τὸν νοῦν εἰς τὰς πράξεις του ἵνα μὴ ἀμαρτήσῃ
καὶ ἵνα διατηρῇ τὸ ἐπὶ τῶν αἰσθημάτων αὐτοῦ κράτος,
δι' οὗ διακρίνεται ἀπὸ τοῦ μεγάλου πλήθους;

Βεβαίως ἄξιος σεβασμοῦ ἐστὶν ὁ σοφός, ὁ διαμένων ἀ-
νώτερος τοῦ θελγήτρου τῶν σωματικῶν ἡδονῶν, κρείτ-
των τῆς γοητείας τῶν παθῶν, ἰσχυρότερος τῆς δυνά-
μεως τῆς φιλοδοξίας, τῆς ματαιότητος, τῆς ἡδυπαθείας,
τοῦ θυμοῦ, ἐλεύθερος ἐν μέσῳ ἀνελευθέρων, βασιλεὺς ἐν
μέσῳ δούλων! Ἄξιος σεβασμοῦ ἐστὶν αὐτός· καθόσον οὐ-
δεμίᾳ ἐξωτερικῇ δυνάμει κλίνει αὐτόν, οὐδεμίᾳ εὐτυχίᾳ
ἀλλοιοῖ τὸ ἦθος αὐτοῦ, οὐδὲν δυστύχημα καταβάλλει αὐ-
τόν· ἴσταται ἀκλόνητος ἐν τῷ μέσῳ ὅλων τῶν καταιγί-
δων καὶ αὐτός μόνος τὰ πάντα εἰς ἑαυτόν ὑποτάσσει,
διότι, ὢν κύριος τῶν παθῶν καὶ τῶν αἰσθημάτων, οὐδό-
λως κατὰ τὰς ἀποφάσεις του παρ' αὐτῶν ἐπηρεάζεται.
Ὁ τοιοῦτός ἐστιν ἀξιοθαυμαστότερος τοῦ δορικτήτορος,
ὅστις τῇ βοήθειᾳ ὑποδεδουλωμένων λαῶν ἄλλους καθυ-
ποτάσσει λαοὺς, καὶ ὅμως ἀδυνατεῖ νὰ νικήσῃ τὴν ἰδίαν
αὐτοῦ δοξομανίαν· ἐστὶν ἀξιοθαυμαστότερος τοῦ ἀρίστου
τῶν καλλιτεχνῶν καὶ συγγράφων, οἵτινες κατασκευά-
ζουσι ποιήματα παρὰ πάντων θαυμαζόμενα, ἀλλὰ δὲν
δύνανται νὰ ἰδρύσωσι τὴν μόνιμον γαλήνην καὶ εὐδαι-
μονίαν τῆς ἰδίας αὐτῶν ψυχῆς.

Ἄλλ' εἶνε ἄρά γε ἡ ἑαυτοῦ ἐγκράτεια, ὁ ὕστατος καὶ
ὑψιστος βαθμὸς τῆς τελειότητος, εἰς ἣν δύναται νὰ φθά-
σῃ ὁ ἄνθρωπος;

Οὐχί! Ἄν οὕτως εἶχε τὸ πρᾶγμα, ὁ Ἰησοῦς, ὁ θεῖος φωτὶ φωτίσας τὸν κόσμον, οὐδὲν ὑψηλότερον ἐκήρυξε καὶ ἐδίδαξε τῶν ὅσα πρὸ Αὐτοῦ ἐκήρυξαν καὶ ἐδίδαξαν πλεῖστοι τῆς ἀρχαιότητος σοφοί! Ἀληθῶς, πρὶν ἢ ἔλθῃ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐπὶ τῆς γῆς, οἱ ἐναρετώτεροι καὶ συνετώτεροι ἄνδρες ἐδίδαξαν, ὅτι τὸ γινῶθι σαυτὸν καὶ τὸ κρατεῖν τῶν ἐπιθυμιῶν ἀποτελοῦσι τὰ ἀληθῆ μέσα, δι᾽ ὧν δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ὑψίστην αὐτοῦ ἀξίαν. Ἔτι πρὸς, αὐτοὶ οὗτοι ἔδωκαν ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτῶν λαμπρῷ βίῳ τὸ ὡραῖον παράδειγμα τῆς τοιαύτης γνώσεως καὶ τῆς τοιαύτης ἐγκρατείας καὶ ἀπέδειξαν, ὅτι αἱ ἀρεταὶ αὗται οὐδόλως ἦσαν ἰδανικαί, ἀλλ' ὄντως ἐφικταὶ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει. Τὰ ἔργα αὐτῶν συνεφώνουν τοῖς λόγοις· διὸ ἔτι σήμερον ὁ κόσμος τιμᾷ τὰ ὀνόματα αὐτῶν. Τοιαῦτα καὶ ἔλεγον καὶ ἔπραττον οἱ εὐγενεῖς ἐκεῖνοι ἄνδρες, ὧς χριστιανοί, οἵτινες δουλικῶς τρέμετε καὶ δειλῶς ἀποφεύγετε τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἱερῶν ὑμῶν καθηκόντων! τοιαῦτα ἔλεγον καὶ ἔπραττον ἐκεῖνοι, καὶ ὁμῶς ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶχε φανῇ αὐτοῖς, καὶ ὁμῶς αὐτοὶ εἶχον ἀμυδράν μόνον προαίσθησιν περὶ τῆς αἰωνιότητος καὶ περὶ τῆς ἐν τῷ μέλλοντι μισθαποδοσίας, περὶ ὧν ὑμεῖς διὰ τῆς θείας Ἀποκαλύψεως ἔχετε βεβαιότητα θελκτικωτάτην ἅμα καὶ τρομεράν. Ναὶ τοιαῦτα καὶ ἔλεγον καὶ ἔπραττον ἐκεῖνοι, καὶ ὁμῶς ἦσαν ἐθνικοί.

Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς, ὁ Ὑπέρτατος, ὁ Θεάνθρωπος, ἐνεφανίσθη εἰς τὸν κόσμον ἐν ἀπάσῃ τῇ λάμπει οὐρανίου σοφίας καὶ ἠθέλησε καὶ ἀπήτησε πλείοτερα.

Καὶ αὐτὸς ἀπήτησε τὸ γινῶθι σαυτόν· καὶ αὐτὸς ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον νὰ ἐξετάζῃ ἕκαστος ἀκριβοῶς ἑαυτόν, διότι ἄνευ τῆς ἀκριβοῦς γνώσεως τῶν ἡμετέρων ἁμαρ-

τιῶν καὶ ἐλλείψεων δὲν εἶνε δυνατόν ν' ἀποφύγωμεν αὐ-
τάς. Καὶ αὐτὸς ἀπήτησε νὰ ὦμεν ἐγκρατεῖς τῶν πα-
θῶν ἡμῶν, καθότι ὁ μὴ δυνάμενος νὰ ἐμβάλλῃ χαλι-
νοὺς καὶ στόμια εἰς τὰς ὀρέξεις καὶ ἐπιθυμίας του θέλει
μετ' οὐ πολὺ καταδουλωθῇ παρ' αὐτῶν καὶ κατὰ συνέ-
πειαν ἀποκλεισθῇ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γνησίων ὁπαδῶν τοῦ
Ἰησοῦ. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἐπραττον καὶ οἱ ἐθνικοί.
Καὶ οἱ ἐθνικοὶ ἐφείδοντο τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν· καὶ οἱ ἐθνι-
κοὶ εἰργάζοντο ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας τῶν φίλων των· καὶ οἱ
ἐθνικοὶ ἐβδελύττοντο τὰς ἀκολασίας τοῦ δοξομανοῦς, τοῦ
λάγνου, τοῦ ἀσώτου, τοῦ οἰνόφλυγος· κατεφρόνουν δὲ τὴν
ἀλαζονείαν τοῦ πλούτου, τὴν μωρίαν τῆς φιλαργυρίας,
τὸ ἀκόρεστον τῆς πλεονεξίας, τὸ αἰσχος τῶν ὑπολογισμῶν
τοῦ ἐγωΐσμου. Ἀλλ' ἅπασαι αἱ ἀρεταὶ αὗται δὲν ἀπετέ-
λουν μόναι τὴν χριστιανικὴν ἀρετὴν.

Ὁ Ἰησοῦς ἀπήτησε παρὰ τῶν ἀνθρώπων πλείοτερον·
ὁ Ἰησοῦς ἀπήτησε παρ' ἡμῶν τὴν προσέγγισιν ἡμῶν τῷ
Θεῷ, τὴν κατὰ τὸ δυνατόν ἐξομοίωσιν ἡμῶν πρὸς τὸν
Θεόν· ἀπήτησε μεγαλοψυχίαν, ἐφ' ὅσον ἐστὶν αὐτῆς ἐπι-
δεκτικὸς ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς.

«Ἠκούσατε, ὅτι ἐρρέθη, Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου,
καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, εἶπεν ὁ
Κύριος καὶ ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς
ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖ-
τε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπη-
ρεσζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς· ὅπως γένησθε υἱοὶ
τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον Αὐτοῦ
ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δι-
καίους καὶ ἀδίκους. Ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶν-
τας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ

αὐτὸ ποιοῦσι; Καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι οὕτω ποιοῦσιν; Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστιν. » (Εὐαγγ. κατὰ Ματθ. Ε', 43-48).

Αὕτη ἐστὶν ἡ μεγαλοψυχία, ἣν ἀξιοὶ παρ' ἡμῶν ὁ Οὐράνιος. Δὲν ἀρκεῖ νὰ κρατῶμεν ἡμῶν αὐτῶν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ μὴ ἀποπλανῶσιν ἡμᾶς εἰς ἀνοσίους πράξεις αἱ κλίσεις καὶ τὰ αἰσθήματα ἡμῶν· ὀφείλομεν προσέτι νὰ ἐπεκτείνωμεν κύκλῳ ἡμῶν τὴν εὐλογίαν καὶ τὴν εὐπραγίαν ἐφ' ὅσον ἐπιτρέπουσιν αὐτὸ αἱ δυνάμεις ἡμῶν. Δὲν εἶνε ἀρκούντως ἐνάρετος ὁ οὕτως ἐκυτοῦ κρατῶν, ὥστε οὐδέποτε νὰ ὀλιγορῇ ἢ νὰ παραβαίνει τὸ καθήκον του, ἀλλ' ἀληθῶς ἐνάρετος εἶνε ἐκεῖνος, ὅστις, οὐδὲν πρὸς τὰς ἐξωτερικὰς περιστάσεις ἀποβλέπων, ἄνευ συμφέροντος καὶ χωρὶς διακρίσεως προσώπων, πράττει τὸ ἀγαθὸν καὶ ἐργάζεται ὑπὲρ τῆς καθολικῆς εὐδαιμονίας καὶ ὑπὲρ αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν του.

Αὕτη ἐστὶν ἡ μεγαλοψυχία τοῦ χριστιανοῦ· οὗτός ἐστιν ὁ κολοφὼν τῆς ἐπιγείου τοῦ ἀνθρώπου τελειότητος! Ὁ ἀληθὴς σοφός, καὶ τὸ ὄνομα αὐτὸ μόνον εἰς τὸν γνήσιον τοῦ Ἰησοῦ ὁπαδὸν ἀνήκει, ὁ ἀληθὴς σοφός ἐστὶ κρείσσων τῶν τεχνασμάτων καὶ τῶν πραγματειῶν καὶ τῶν παθῶν τοῦ κοσμικοῦ βίου· ἐνῷ δὲ ἄλλοι, ὑπὸ τοῦ ἐγωῦ κατεχόμενοι, πλεῖστα ποιοῦσι κακὰ, αὐτὸς μερμᾶ καὶ ἐργάζεται μόνον ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας τῶν ἄλλων. Ὁ ἀληθὴς σοφός ἐστὶ κρείσσων τῶν προσβολῶν καὶ τῆς ἔχθρας καὶ οὐδέποτε παρ' αὐτῶν κωλύεται νὰ ἀγαθοποιήσῃ τοὺς μισοῦντας αὐτόν. Ἡ δ' ἐκδίκησις αὐτοῦ ἐστὶ λήθη καὶ συγχώρησις. Ὁ ἀληθὴς σοφός ἐστὶ κρείσσων

σων τῆς ἀναξίου σπουδῆς, μεθ' ἧς οἱ κοινοὶ τῶν ἀνθρώπων ζητοῦσιν ἐπὶ ματαίῳ καθ' ὅλον τὸν βίον αὐτῶν τὴν ἄκραν εὐδαιμονίαν ἐν ταῖς σωματικαῖς ἡδοναῖς ἢ ἐν τινι τῶν γηίνων ματαιοτήτων. Τὸ ἄκρον αὐτοῦ ἀγαθὸν ἀποτελεῖ ἢ ἐν τῷ Θεῷ ὑπαρξίς, ἢ πρὸς τὸν Θεὸν ἐξομώσις. Ὁ ἀληθὴς σοφὸς, ἑαυτοῦ ἐγκρατὴς ὢν πάντοτε ἵνα τηρήσῃ καθαρὰν καὶ ἀμίαντον τὴν καρδίαν του, δὲν μισεῖ τοὺς ἁμαρτάνοντας, ἀλλὰ θεωρεῖ αὐτοὺς, ὅπως καὶ ἀληθῶς εἰσιν, ὡς νοσοῦντας καὶ ὑπὸ τοῦ σώματος πιεζομένους τε καὶ ἐπηρεαζομένους, ὡς ἀνθρώπους, ὢν ὁ ἀποπλανηθεὶς νοῦς προέθετο ὡς τέλος πλαστόν τι ἀγαθόν, ἢ ἐξελέξατο ὡς ἀξιέπαινον καὶ ὠφέλιμον σκοπὸν ψευδὲς τι μέσον· δὲν μισεῖ αὐτοὺς, ἀλλὰ λυπεῖται αὐτοὺς καὶ προσπαθεῖ διὰ σοφῆς καὶ μετ' ἀγαθότητος παρεχομένης διαφωτίσεως νὰ ὀλιγοστεύσῃ τὰ ἐκ τῆς πλάνης καὶ ἐκ τῆς ἀμαθείας κακὰ. Ὁ ἀληθὴς σοφὸς ἐστὶ κρείσσων τῶν ὑποβολῶν τοῦ ἐγωῖσμοῦ καὶ τῆς πλεονεξίας. Ζητεῖ μὲν αὐτὸς νὰ γίνῃ ὡς οἶόν τε ἐναρετώτερος καὶ εἰ δυνατόν χρηστότατος πάντων, οὐχὶ δὲ ἵνα ὑπὲρ πάντας τιμηθῇ· διότι ἂν πρὸς τοιοῦτον ἔτεινε τέλος, δὲν ἤθελεν εἶσθαι χρηστός. Πράττει τὸ ἀγαθὸν οὐχὶ ἕνεκεν ἐλπιζομένης ὑψηλοτέρας ἀμοιβῆς· διότι ἂν ἐκ τοιαύτης ἐκινεῖτο ἐλπίδος, ἢ ἀρετὴ αὐτοῦ δὲν ἤθελεν εἶσθαι ἀρετὴ, ἀλλὰ πανουργία καὶ φρόνιμος φιλοκέρδεια. Ἀγαπᾷ δὲ τὴν ἀρετὴν καθὼ οὔσαν θεῖαν· θέλει νὰ γίνῃ τέλειος, διότι ὁ Πατὴρ αὐτοῦ ὁ οὐράνιος τέλειός ἐστι· θέλει νὰ ζήσῃ ἐν τῷ Θεῷ, διότι ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐκ τοῦ Θεοῦ προερχομένη σπουδάζει ὅπως ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτῆς πηγὴν.

Ἴδου τὸ ἀληθὲς μεγαλεῖον τῆς ψυχῆς, ὅπερ ὁ Ἰησοῦς ἀπαιτεῖ παρὰ τῶν ὁπαδῶν Αὐτοῦ. Ἀγαθοποιία καὶ ἀ-

ληθῆς τοῦ πλησίον ἀγάπη ἀποτελοῦσι τὴν χριστιανικὴν αὐτὴν ἀρετὴν, καὶ αἰδήμων ταπεινοφροσύνη ἐστὶ τὸ κάλυμμα αὐτῆς. Ἡ μεγαλοψυχία τοῦ χριστιανοῦ, ἐφιεμένη τῶν ὑψίστων, θεωρεῖ ὡς ταπεινὸν καὶ εὐτελὲς πᾶν ὅ, τι ἀπὸ τῆς κόνεως προέρχεται καὶ εἰς κόνιν ἐπιστρέφει. Πατὴρ αὐτῆς ἐστὶν ἡ Αἰωνιότης· ἐν δὲ τῷ χρόνῳ καὶ ἐν τῇ γῇ τὴν ζωὴν βλέπει αὐτὴ βαθμοὺς προπαρασκευῆς πρὸς τὸ μέλλον. Σέβεται μὲν τοῦ χριστιανοῦ ἡ μεγαλοψυχία τὰ τῶν ἀνθρώπων κατασκευάσματα καὶ τοὺς νόμους τῶν κοινωνιῶν, ὡς μέσα τείνοντα πρὸς ἐπίτευξιν εὐδαιμονίας· ἀλλ' ἡ ἀλήθεια, ἡ δικαιοσύνη, ἡ ἀγαθοποιία εἰσὶν αὐτῇ ἀνώτεραι πάσης ἀνθρωπίνης διατάξεως· διότι συνεχέστατα οἱ ἄνθρωποι, τυφλούμενοι ὑπὸ τῆς λάμψεως τῶν ἰδίων αὐτῶν ἔργων, λησμονοῦσι τὸ σεμνόν, ἀλλὰ πόρρω κείμενον τέλος, ἡγοῦν αὐτὴν τὴν ἀρετὴν. Ὁ Θεὸς ἐστὶ διὰ τὴν χριστιανικὴν αὐτὴν ἀρετὴν τὸ πᾶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, διότι ὁ Θεὸς ἐν παντὶ ἐστὶ καὶ αὐτὴ ἐν τῷ Θεῷ ὑπάρχει. Ἀγαπᾷ δὲ ὁ μεγαλόψυχος χριστιανὸς τὴν παροῦσαν ζωὴν, διότι ἡ ζωὴ ἐστὶν ὑπαρξίς ἐν τῷ Θεῷ, ἀλλ' οὐδόλως φοβεῖται τὸν θάνατον, διότι ὁ θάνατός ἐστιν ἀπλῶς σμικρὰ μεταβολὴ τῆς ἡμετέρας ὑπάρξεως.

ὦ θεῖε Ἰησοῦ, τοιαύτη ἐστὶν ἡ θρησκεία Σου, τοιαύτη ἡ ἀποκάλυψις, ἣν ἔφερεις ἐν τῇ ζωῇ τῶν θνητῶν, καὶ τῆς ὁποίας μόνης καρπὸς ἐστὶν ἡ ἀληθὴς μεγαλοψυχία τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλὰ, φεῦ! τί εἰμι ἐγὼ αὐτός; Μέχρι τοῦδε ἤμην ἄρά γε ἀληθὴς χριστιανός; Ποῖα ἦσαν τὰ αἰσθήματα, τὰ ἔργα μου, τὰ φρονήματά μου; Ὁχι, δὲν ἤμην χριστιανός, δὲν εἶχον ἐν ἐμοὶ τὸν ἀληθῆ χριστιανισμόν. Ἀσθενὴς καὶ δειλὸς ἐταλάντευόμην μεταξὺ κα-

(ΤΟΜΟΣ Ε').

κίας καὶ ἀρετῆς, μεταξύ οὐδενείας καὶ ὑπάρξεως, μεταξύ γῆς καὶ οὐρανοῦ. Ὡς Ἰησοῦ, νῦν πρῶτον τὸ ἅγιόν Σου λόγιον εἰσέρχεται ὡς ἀκτὶς φωτὸς ἐν τῇ ψυχῇ μου· νῦν πρῶτον ἀνακαλύπτω σαφέστατα τὴν ἔννοιαν τοῦ οὐρανοῦ στοχασμοῦ, τοῦ ἀπορρέοντος ἐκ τῶν λόγων τούτων· « Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστι. »

Τὸ μεγαλεῖον τῆς ψυχῆς παρὰ τοῖς χριστιανοῖς δὲν συνίσταται ἄρα εἰς τὴν ἐντελῆ ὀλιγωρίαν καὶ εἰς τὴν κάκωσιν τοῦ σώματος, εἰς τὴν ἀπονέκρωσιν ὅλων τῶν ὀρέξεων, εἰς τὴν παντελῆ ἐγκατάλειψιν πάσης ἐπιγείου χαρᾶς. Ὅχι· τὸ χοῖκόν σῶμα ἐς τὸ ὄργανον τὸ παρὰ τοῦ Θεοῦ δεδομένον μοι, δι' οὗ δύναμαι νὰ ἐνεργήσω ἐπωφελῶς ἐν τῷ παρόντι κόσμῳ. Δὲν μοὶ εἶνε λοιπὸν ἐπιτετραμμένον οὔτε νὰ περιφρονήσω, οὔτε νὰ παραμελήσω αὐτό· ἄλλως ἤθελον στερήσει τὴν ψυχὴν μου τοῦ σπουδαιοτάτου μέσου, ὅπερ αὐτὸς ὁ Θεὸς παρέσχεν αὐτῇ πρὸς τελειοποίησίν της. Ἀλλ' ὅμως ἀφ' ἐτέρου οὐδὲν πλέον ἢ ὡς ἀπλοῦν ὄργανον ὀφείλω νὰ θεωρήσω τὸ σῶμά μου. Φροντίσας περὶ τῆς ὑγείας, περὶ τῆς ῥώμης, περὶ τῆς εὐκινησίας καὶ περὶ τῆς ἐπιδεξιότητος τοῦ σώματος, ἐξεπλήρωσα πᾶν ὅ,τι ὤφειλον πρὸς τὸ ἀναγκαῖον αὐτὸ ὄργανον τῆς ψυχῆς μου. Τὸ κάλλος αὐτοῦ καὶ ὁ ἐξωτερικὸς αὐτοῦ στολισμὸς εἰς πράγματα δευτερεύοντα καὶ εὐκόλως παρερχόμενα, εἰς ἃ δὲν πρέπει ν' ἀποδίδωμεν μεγάλην ἀξίαν, καὶ χάριν τῶν ὁποίων πρὸ πάντων δὲν πρέπει νὰ ἐλλάπτωμεν τὴν ῥώμην καὶ τὴν ὑγείαν αὐτοῦ. Ὁ μεταχειριζόμενος καὶ διευθύνων τὸ ὄργανον τῆς ψυχῆς ἔχει θεθαίως μεγαλειτέραν τοῦ ὁργάνου αὐτοῦ ἀξίαν· μεταχειρίζεται δὲ καὶ διευθύνει τὸ σῶμα ἢ ψυχὴ τοῦ

χριστιανοῦ. Ὁ χριστιανὸς θυσιάζει ἐν ἀνάγκῃ τὸ ὄργανον αὐτὸ, ἵνα τύχη τοῦ ὑψίστου σκοποῦ, ἡγουν ὑπὲρ τῆς καθολικῆς εὐδαιμονίας. Νόσος, πληγαί, πόνος σωματικός, θάνατος, οὐδὲν κωλύει τὴν μεγάλην ψυχὴν τοῦ χριστιανοῦ ὅταν πρόκειται νὰ σώσῃ τὰ ὑψιστα ἀγαθὰ, τὴν ἀλήθειαν, τὸ δίκαιον, τὴν πίστιν, τὴν ἀθωότητα, ἢ νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τῆς ἀνθρωπότητος.

Τὸ μεγαλεῖον τῆς ψυχῆς τοῦ χριστιανοῦ δὲν συνίσταται εἰς τὴν ὑπερήφανον ἀπόρριψιν ὅλων τῶν ἡδονῶν τοῦ βίου· ἀλλ' αἱ ἡδοναὶ αὗται οὐδὲν πλέον εἰσὶ διὰ τὸν χριστιανόν, ἢ ἀπλῆ ἀνάψυξις τοῦ σώματος, ὅπως διὰ παρεχομένης ἀναπαύσεως νέας ἀνακτῆσιν δυνάμεις πρὸς ὠφέλιμον ἐργασίαν. Οὐδόλως ἐπιδιώκει ὁ μεγαλόψυχος χριστιανὸς τὰς τοῦ σώματος ἡδονὰς χωρὶς πρότερον νὰ ἐργασθῇ ἀρκούντως. Οὐδεμίαν ἡμέραν διέρχεται χωρὶς νὰ πράξῃ ἀγαθὴν τινα πράξιν. Ὅλας δὲ τὰς ἡδονὰς χαίρων θυσιάζει ἵνα δυνηθῇ νὰ αὐξήσῃ τὴν εὐπραγίαν τῶν ἄλλων· ἡδέως πάντων στερεῖται καὶ πάντα ὑπομένει ἵνα μόνον ἄλλους καταστήσῃ εὐτυχεῖς.

Τὰ πλούτη, αἱ τιμαὶ, τὰ ἀξιώματα οὐδόλως καταφρονοῦνται ὑπὸ τοῦ μεγαλοψύχου χριστιανοῦ, ἀλλ' οὐδὲ εἰσὶν ἀντικείμενα τῆς ἰδιαζούσης αὐτοῦ μερίμνης καὶ προσπαθείας. Ἀπασαὶ αἱ λαμπρότητες αὗται, τὰς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος ἀποθεῖ καὶ λατρεύει, οὔτε ν' αὐξήσωσι τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ σοφοῦ χριστιανοῦ δύνανται, ἐὰν κλήρῳ λάχῃ αὐτῶν, οὔτε, ἐὰν ἀφαιρεθῶσιν ἀπ' αὐτοῦ, ἐλαττόνουσιν αὐτήν· εἰσὶ δὲ αὐτῷ ἀπλῶς μέσα πρὸς πραγματοποίησιν ἀγαθῶν ἔργων, πρὸς ἀνάπτυξιν μεγαλειτέρας δραστηριότητος ὑπὲρ τῆς κοινῆς εὐημερίας. Ὁ χριστιανὸς οὗτος κάλλιστα γινώσκει πόσον ἐφήμερά εἰσι

τὰ ἀξιώματα, πόσον ἀμφίβολοι αἱ τῆς τιμῆς ἐπιδείξεις, οὐδόλως δὲ ἀγνοεῖ, ὅτι ὁλος ὁ χρυσὸς τοῦ κόσμου ἀδυνατεῖ νὰ παρέξῃ τῇ ψυχῇ διαρκῇ εὐδαιμονίαν. Ἐν παντὶ καιρῷ καὶ ὥρα εἶνε ἕτοιμος ν' ἀποστῇ παντὸς προσωπικοῦ πλεονεκτήματος, ἐὰν οὕτω δύναται νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν εἰρήνην καὶ εὐτυχίαν τῆς μιᾶς καὶ μεγάλης τῶν ἀνθρώπων οἰκογενείας. Ἀείποτε εἶνε πρόθυμος, ἀνάγκης οὔσης, νὰ θυσιάσῃ πάντα πλοῦτον, ἐὰν δι' αὐτοῦ κατορθόνη ν' ἀνακουφίσῃ τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τῶν δεινῶν καὶ τῶν πόνων αὐτῆς.

Ὅτι ἐκ τῆς κόνεως προέρχεται ἐστὶν αὐτῷ κόνις· καὶ αὐτὰ τὰ λαμπρότερα καὶ ἐκπρεπέστερα τῶν γήινων οὐδὲ στεναγμοῦ ἐνὸς ἄξια παρ' αὐτοῦ θεωροῦνται. Καὶ τί ὄντως διαφέρει ἂν ὀλίγας ἡμέρας ἢ εὐάριθμα ἔτη πρότερον ἀπολέσωμεν ὅσα ἐπὶ τέλους ἐξ ἀνάγκης πάντοτε θέλομεν ἀπολέσει; Ἀρκεῖ μόνον ἡ ἀπώλεια αὕτη νὰ γίνῃ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ὅλης ἀνθρωπότητος. Πολλῶν χρημάτων σωροὶ οὐδόλως ἀντισταθμίζουσι τὴν συνείδησιν γενναίας τινὸς πράξεως, ἡ δὲ ζωὴ εὐχερέστερον θυσιάζεται, ἢ ἡ ἀθωότης.

Ἡ μεγαλοψυχία τοῦ χριστιανοῦ ἀναμφιδόλως δὲν συνίσταται εἰς τὸ νὰ ὑπερορᾷ τις τὴν ὑπεράσπισιν τῶν δικαίων αὐτοῦ καθὼς καὶ τῶν δικαίων τῶν ἀδελφῶν του, ὅσάκις κίνδυνος ἀπειλῇ αὐτά. Πάντα τὰ δίκαια, ὧν ἀπολαύομεν ἐν τῇ ἀστυκῇ καὶ πολιτικῇ κοινωνίᾳ, ἀποτελοῦσιν ὅρους ἀναγκαίους τῆς ἐν τῇ κοινωνίᾳ ταύτῃ ὑπάρξεως ἡμῶν, καὶ παρέχουσιν ἡμῖν τὰ μέσα ἵνα κατασταθῶμεν χρήσιμοι καὶ ὡς οἷόν τε εὐεργετικώτεροι πρὸς τοὺς ὁμοίους ἡμῶν. Ὅφειλομεν ἐπομένως νὰ ἐπαναφέρωμεν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντός του διὰ τῆς ἡπιότη-

τος, ἢ ἐν ἀνάγκῃ καὶ διὰ τῆς νομίμου αὐστηρότητος, τὸν εἶτε ἐκ μοχθηρίας εἶτε ἐκ πλάνης ἐπιχειροῦντα ν' ἀφαιρέσῃ ἡμῖν τὰ πρὸς τὸ ἀγαθοποιεῖν ταῦτα μέσα. Τὸν τοιοῦτον κοινῶς ἀποκαλοῦμεν ἐχθρὸν ἡμῶν· ἀλλ' ὁ χριστιανὸς οὐδένα ἔχει ἐχθρὸν. Δυνατὸν εἶνε νὰ περιφρονήσωσι, νὰ καταδιώξωσι, νὰ μισήσωσιν ἢ νὰ φθονήσωσι τὸν σοφόν· ἀλλ' οὗτος, καίτοι ὑπερασπίζων τὰ δίκαιά του, οὐδὲν ἦττον μένει φίλος τοῦ ἀντιπάλου ἢ ἀντιδίκου αὐτοῦ. Ἀντὶ μνησικακῶς ν' ἀποφεύγῃ αὐτόν, λυπεῖται αὐτόν, καὶ ὁσάκις δύναται ἔρχεται εἰς βοήθειαν αὐτοῦ, καὶ, περιστάσεως τυχοῦσης, ἀγαθοποιεῖ αὐτόν. Ἐπὶ πᾶσι δὲ, ὅταν δὲν μένῃ τῷ σοφῷ εἰμὴ νὰ ἐκλέξῃ μετὰ τοῦ ἀδικεῖν καὶ τοῦ ἀδικεῖσθαι, ἡ ἐκλογὴ οὐδόλως φαίνεται αὐτῷ δυσχερὴς· ὑποβάλλει ἑαυτὸν τῇ ἀδικίᾳ.

Ἐν τούτοις μάλιστα ζωηρότατα ἀναδεικνύεται τὸ μεγαλεῖον τῆς ψυχῆς τοῦ χριστιανοῦ, ὅτι αὐτὸς ἐν παντὶ τόπῳ καὶ χρόνῳ πλήρης ἐστὶν ἀγάπης πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα ὅπως αὐτὸς ὁ Θεός· ὅτι ἡ ἀγάπη αὐτοῦ οὐδόλως ψυχραίνεται ὑπὸ τῆς ἀγνωμοσύνης τῶν ἄλλων· ὅτι οὐδεμίαν διαφορὰν τίθησιν αὐτὸς ἐν τῇ ἀγαθοποιίᾳ αὐτοῦ μετὰ τῶν φίλων καὶ τῶν ἐχθρῶν· καὶ ὅτι οὐχὶ διὰ τῶν λόγων, ἀλλὰ διὰ τῶν ἔργων αὐτοῦ γίνεται δῆλος. Ἐν πάσῃ ὥρᾳ, εἰς πᾶσαν ἐνασχόλησιν, εἰς πᾶν ἔργον, ζητεῖ ὁ μεγαλόψυχος χριστιανὸς νὰ κατασταθῇ, ὅσον ἐπιτρέπουσιν αὐτῷ αἱ παροῦσαι δυνάμεις καὶ περιστάσεις, τέλειος καὶ ὠφέλιμος· τὰς δὲ ἀρετὰς αὐτοῦ ἐξασκεῖ μᾶλλον ἐν τῷ κρυπτῷ, ἢ ἐν τῷ φανερῷ. Ἀλλὰ καὶ τὰ βλέμματα τῶν ἀνθρώπων οὐδαμῶς φοβεῖται, ὁσάκις νομίζει ὅτι τὸ παράδειγμα αὐτοῦ δύναται νὰ ᾔγῃ ὠφέλιμον ἐπ' αὐτοῖς.

Αὐτὸς θέλει, εἰς οἵανδήποτε καὶ ἂν ἐτάχθῃ ὑπὸ τῆς
θείας Προνοίας τάξιν, πᾶν ὅ,τι εὐγενέσατον καὶ καθα-
ρώτατον. Καὶ δὲν θέλει αὐτὸ μόνον ἐν λόγοις, ἀλλὰ τὴν
θέλησίν του ἐν τῷ ἅμα πραγματοποιεῖ. Κρύπτει δὲ με-
τριοφρόνως τὸ παρ' αὐτοῦ πραττόμενον καλόν, διότι δὲν
πράττει αὐτὸ διὰ τὸν ἐξ ἀνθρώπων ἔπαινον, οὐδὲ ἵνα
ἐξυμνήσωσιν αὐτὸν οἱ ἀδύνατοι, οἵτινες δυστυχῶς συνει-
θίζουσι νὰ ἐγκωμιάζωσιν ὅσα οὐδὲν ἄλλο εἰσὶν, ἢ αὐτὸ
τὸ καθήκον τοῦ χρηστοῦ ἀνθρώπου. Ἀγαθὴ πράξις, ἥτις
ἐπιζητεῖ τὸν ἔπαινον αὐτῆς, ἀπόλλυσι τὴν ἀξίαν της, κα-
ταδικάζεται ὑπὸ τῶν ἀληθῶς ἐναρέτων καὶ οὐδαμῶς ἀ-
ναγνωρίζεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀληθὴς μεγαλοψυχία ἐν
τούτῳ ἰδίως τυγχάνει τῆς τελειότητος, ὅτι πᾶσαν προσ-
φέρει θυσίαν ὑπὲρ τῆς καθολικῆς εὐδαιμονίας χωρὶς οὐ-
δεὶς τῶν ἀνθρώπων νὰ γνωρίσῃ αὐτήν. Ὁ ἀληθὴς χρι-
στιανὸς, ὅστις συναισθάνεται τὰς ἀδυναμίας καὶ τὰς
ἐλλείψεις αὐτοῦ καὶ διηνεκῶς καταπολεμεῖ αὐτάς, δὲν δύ-
νεται νὰ ὑποθέσῃ τοὺς ἄλλους ἀναισθήτους καὶ ἀπροθύ-
μους πρὸς τὴν ἀρετήν. Οὐδὲν ἀνιαιρότερον τῷ ἀνθρώπῳ
αὐτῷ τῶν διδομένων αὐτῷ ἐπαίνων ἔνεκα τῆς ἐκπληρώ-
σεως τῶν καθηκόντων του, διότι αὐτὸς ὁ ἔπαινος δηλοῖ
τότε ὅτι ἀνάξιοί εἰσιν οἱ δίδοντες αὐτὸν, καθόσον ὁ ἐπαι-
νὼν ὅ,τι ἀπλῶς ἐστὶν ἐκπλήρωσις καθήκοντος, ὁμολογεῖ
ὅτι ὁ ἴδιος συνήθως ὀλιγωρεῖ τῶν ἰδίων καθηκόντων. Ὁ-
ποῖαν δὲ ἀξίαν δύναται νὰ ἔχῃ διὰ τὸν χρηστὸν ὁ ἀπὸ
τοῦ στόματος τοιούτων ἀνθρώπων ἔπαινος;

Καὶ ἐὰν, τούναντίον, ὕβρεις, προπηλακισμοί, κατα-
διωγμοί, φυλακίσεις καὶ λαιμητόμος ᾧσι τὰ ἀποτελέ-
σματα ἐναρέτου διαγωγῆς, τί τοῦτο; Ἡ ἀληθὴς ἀρετὴ
ἐστὶν ἀνωτέρα παντὸς τρόμου, πάσης καταφορᾶς, ὥς

ἐστὶν ἀνωτέρα παντὸς ἐπαίνου. Ἡ ἀληθὴς ἀρετὴ ἐστὶ τὸ πᾶν· φυλακὴ δὲ καὶ λαιμητόμος εἰσὶν ἀπλῶς ἐνύπνια. Ἐλευθέρα ἀείποτε διατελεῖ ἡ ψυχὴ, ἐνῷ τὰ δεσμὰ βασανίζουσι τὸ σῶμα. Καὶ διαφέρει τάχα ὁ ἐπὶ τῆς λαιμητόμου ὑπὲρ τῆς ἀληθείας θάνατος καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ ἐπὶ τῆς κλίνης νοσοῦντος; Ποίαν διαφορὰν δύναται νὰ φέρῃ ἐν προσκεφάλαιον διὰ τὴν ψυχὴν, τὴν ἐν Κυρίῳ ζῶσαν καὶ ἐν Κυρίῳ ἀποθνήσκουσαν; Πόσοι δὲ γενναῖοι ἄνδρες ἀπέθανον ὑπὸ τὴν κατάραν τῶν συγχρόνων των καὶ ὑπὸ τὸν πέλεκυν τοῦ δημίου, καὶ ὅμως τὴν κόνιν αὐτῶν ἐτίμησαν χύνοντες εὐγνωμοσύνης δάκρυα οἱ μεταγενέστεροι! Ἄς μὴ ἀνησυχῇ ἡμᾶς τὸ τί οἱ ἄλλοι περὶ ἡμῶν φρονοῦσιν, ἀλλὰ τὸ τί πραγματικῶς ἐσμὲν ἃς μεριμνῶμεν. Μόνοι αἱ ἡμέτεραι πράξεις καὶ οὐχὶ αἱ περὶ αὐτῶν κρίσεις τοῦ κόσμου ἄφ' ἡμῶν ἐξαρτῶνται. Ἐκεῖναι μόνοι ἀνήκουσιν ἡμῖν, αὗται δὲ εἰσιν ἄθυρμα τῶν περιστάσεων· ἐκεῖναι μόνοι ἔχουσι ῥοπήν τινα ἐπὶ τῆς ἡμετέρας ἀξίας, ἐπὶ τῆς τελειότητος καὶ τῆς εὐδαιμονίας ἡμῶν καὶ ἀποτελοῦσι τὴν μεγαλοψυχίαν, τὴν οὖσαν πολλῷ ὑπερτέραν τῆς παρούσης προσκαίρου ζωῆς, ἣν θᾶπτον ἢ θράδιον θέλομεν ἐγκαταλείψει. Ἐν τῷ κόσμῳ ἐντὸς ὀλίγου λησμονεῖται καὶ ὁ φονεὺς καὶ ὁ φονευθεὶς. Ἀλλὰ ζῇ ὁ Θεὸς καὶ δικαία ἐστὶν ἡ κρίσις Αὐτοῦ.

Σὺ μόνος εἶ ὁ ζῶν διὰ παντὸς καὶ κρίνων δικαίως, ὦ πανάγιε Θεέ! Καὶ τί ἐστὶ τὸ ἐμὸν σῶμα ἐν τῷ θανάτῳ; Διςχισμένον ἱμάτιον. Τί δὲ ἡ κατὰ σάρκα ζωὴ, ὅταν προσεγγίσῃ τῷ τέλει αὐτῆς; Ὅνειρον, οὗτινος αἱ ποικίλαι καὶ ὠραῖαι εἰκόνες ἀμυδροῦνται κατὰ τὴν ἐξ ὕπνου ἐγερσιν. Εἰμὶ πνεῦμα· ἄλλως οὐδὲν εἰμι καὶ οὐδὲν ἔχω.

Μόνον τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν δύναμιν, ὥς τὸ πνεῦμα αὐτὸ ἀπέκτησε διαρκούσης τῆς ἐπιγείου αὐτοῦ ἐνεργείας, οὐδόλως ἰσχύει ἡ τοῦ θανάτου χεὶρ ν' ἀφαιρέσῃ ἡμῖν· διότι ἡ ἰδιότης αὕτη ἔγκειται τῷ ἀφθάρτῳ τε καὶ ἀθανάτῳ, δὲν εἶνε κόνις.

Ἡ ἐπίτευξις τῆς χριστιανικῆς μεγαλοψυχίας, ἰδοὺ ὁ προτεθεὶς σκοπὸς τοῖς καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ πεπλασμένοις. Ὅτι δὲ ἡ τοιαύτη μεγαλοψυχία δὲν εἶνε ἀνωτέρα τῶν ἀνθρωπίνων δυνάμεων, ἀπέδειξεν αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς, ὅστις ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον ἐγένετο ἄνθρωπος, ἵνα δηλώσῃ διὰ τῶν μεγάλων Αὐτοῦ ἔργων, ὅτι ἡ τελειότης αὕτη εἶνε ἐφικτὴ τῷ θέλοντι σπουδαίως νὰ τύχῃ αὐτῆς. Κατόπιν τοῦ Ἰησοῦ ἦλθον πλεῖστοι ἄλλοι, οἵτινες, ὑπὸ τοῦ λόγου καὶ ὑπὸ τοῦ παραδείγματος Αὐτοῦ ἐμπνεόμενοι, ἠκολούθησαν τὰ ἔχνη Αὐτοῦ. Περιουσίαν, φιλίαν, ἀγάπην, τιμὴν, ἰσχύν, ἐλευθερίαν, ὅλα τὰ ἀγαθὰ τοῦ βίου καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν ἐθυσίασαν οὗτοι προθύμως τε καὶ θαρράλεως ὑπὲρ τῆς ἀθωότητος καὶ ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς, ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ διατί ὅ,τι αὐτοὶ ἠδυνήθησαν νὰ μὴ δύναμαι ἐγώ; Διατί νὰ μὴ δύναμαι ὅ,τι μυριάδες ἀδύνατοι θνητοὶ πρὸ ἐμοῦ ἠδυνήθησαν, διότι ἄλλαι πολλαὶ μυριάδες ἐπίσης ἀδυνάτων, ἀλλὰ καὶ διεφθαρμένων ὑπὸ τῆς ἡδυπαθείας, ἀμφιβάλλουσι περὶ τῆς εἰλικρινείας τῆς τοῦ βίου μου διαγωγῆς ἢ ἀποκαλοῦσιν αὐτὴν μανίαν; Κρίσις τοῦ Θεοῦ μου, ἡ ὁμιλοῦσα εἰς τὴν καρδίαν μου, ὁποῖαν ἀξίαν δύνανται νὰ ἔχῃ πρὸς Σὲ παραβαλλομένη ἡ κρίσις τῶν ἐν τῷ βωρβόρῳ τῶν σαρκικῶν παθῶν καὶ τοῦ ἐγωῖσμοῦ κυλλιομένων ἀνθρώπων; Ἐὰν οὗτοι ἀναισθήτως ἔχοντες πρὸς τὴν τελειοποίησιν τῆς ψυχῆς αὐτῶν εἰσὶν ἀνίκανοι ν' ἀ-

ποκαλέσωσι κόνιν ὅ,τι οὐδὲν ἄλλο ἢ κόνις ἐστὶ καὶ νὰ ἀνταλλάξωσι τὰ φθαρτὰ πρὸς τὰ αἰώνια, διατί νὰ ὁμοιάσω αὐτοῖς;

Ἰησοῦ Χριστέ, παντέλειε, θεῖε, τύπε καὶ ὑπογραμμὰ τοῦ ἀληθοῦς μεγαλείου τῆς ψυχῆς, τῆς τελειότητος τῶν πνευμάτων! Σὺ, δι' Οὗ ὁ Θεὸς καὶ ἡ φύσις λαλοῦσι πρὸς τὴν ψυχὴν μου, Σὺ ὅστις ἐν τῇ ἐπιγείῳ πορείᾳ Σου ἔδειξας ἡμῖν τὴν ὁδόν, ἣν ὀφείλομεν νὰ βαδίσωμεν, ἐὰν τὴν τελειότητα ἐπιζητῶμεν, τὸ Σὸν παράδειγμα ἐστὶ τὸ φῶς, τὸ ὁδηγοῦν με ἐν τῇ σκοτίᾳ. Οἱ σύγχρονοί Σου ἐν τῷ κόσμῳ δὲν Σε ἐνόησαν, ὦ Ἀγία Δύναμις! Αὐτοὶ ἤσαν ἐπληρμένοι ταῖς τιμαῖς καὶ τοῖς ἀξιώμασι καὶ τῇ κοσμικῇ ἐξουσίᾳ, καὶ ἐσκοτισμένοι ὑπὸ τῆς λάμπφους τῶν ματαιοτήτων· ἀλλὰ Σὺ κατεπάτεις τὴν ἐπιλάμπουσαν ταύτην κόνιν καὶ ἐγνώριζες μόνον τὰς αἰωνίους σχέσεις, τὰς μεταξὺ Σοῦ καὶ τοῦ Πατρὸς Σου τοῦ ἐν οὐρανοῖς!

Ὡσπερ Σὺ, οὕτω θέλω πολιτευθῆ καὶ γῶ, Σῶτέρ μου! Ἄν δὲν ἔμελλον νὰ γίνω μιμητῆς Σου, διατί ἐβαπτίσθην καὶ τῷ ὀνόματί Σου καθιερώθην ἀπὸ τῆς κοιτίδος; Θέλω ἀναγνώσει τὸν βίον Σου, θέλω μελετήσῃ τὰς διδασκαλίας Σου, καὶ γνήσιος ὁπαδός Σου θέλω βαδίσῃ κατόπιν Σου. Θέλω δὲ πράξῃ τὰ δυσχερέστατα, θέλω πᾶσαν καταβάλλῃ σπουδὴν, ἵνα τυχῶν τῆς τοῦ πνεύματός μου ἐλευθερίας προσεγγίσω τῇ θείᾳ τελειότητι. Ὁ κατὰ τῶν σωματικῶν ὀρέξεων καὶ κλίσεων ἀγὼν ἔσεται ἐνίοτε ἀλγεῖνός· ἀλλὰ Σὺ, Θεέ μου, παράσχου μοι τὴν δύναμιν, τὴν ἐπιμονὴν καὶ τὸ θάρρος, ὧν χρήζω πρὸς ἀπόκτησιν τῆς μεγαλοψυχίας, τῆς μόνης ἀποτελούσης τὸν ἀληθῆ χριστιανόν! Γένοιτο, γένοιτο!

PIE'.

Σκέψεις ἐν τῷ τέλει τοῦ ἔτους.

« Ἐν πρώτῳ σπείρον τὸ σπέρμα σου, καὶ εἰς ἐσπέραν μὴ ἀφέτω ἡ χεὶρ σου· ὅτι οὐ γινώσκεις ποῖον στοιχήσει, ἢ τοῦτο ἢ τοῦτο, καὶ ἐὰν τὰ δύο ἐπιτοαυτὸ ἀγαθὰ.»

(Ἐκκλησιαστής ΙΑ', 6).

ΡΙΝΙΣΜΑ μικρὸν ἔπεσεν ἐπὶ τῆς γῆϊνης σφαίρας, μία ὕδατος ῥανὶς ἐντὸς τοῦ ὠκεανοῦ, ἐν ἔτος ἐν τῇ ἀβύσσῳ τῶν αἰώνων· πεσόντα δὲ ταῦτα ἐχάθησαν. Ποῦ δύναμαι νὰ ζητήσω, ποῦ νὰ ἀνεύρω αὐτά;

Ἐν ἔτος! Ἀληθῶς εἶπεῖν, σημεῖον ἀόρατον ἐν τῇ ἀπείρῳ διαδοχῇ τῶν χρόνων· ἀλλ' ὅμως μέρος σπουδαῖον τοῦ βίου τοῦ ἐμοῦ! Ὑπολογίζω τὴν ἐπὶ τῆς γῆς ὑπαρξίν μου κατ' ἔτη, καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐτῶν, ἅπερ δύναμαι εἰσεῖτι νὰ ζήσω, δὲν εἶνε πολὺς. Τίς ἠξέυρει ἐὰν θέλω τελειώσει δύο ἢ καὶ ἐν μόνον ἔτος; Τίς ἐξ ὅλων τῶν θνητῶν δύναται νὰ μοὶ ἐγγυηθῇ, ὅτι μετὰ παρέλευσιν δώδεκα ἢ εἰκοσιτεσσάρων μηνῶν αἱ τῆς χιόνος νιφάδες δὲν θέλουσι καταπίπτει ἐπὶ τοῦ τάφου μου;

Πόσον μέγα, πόσον ἀπέραντον μοὶ φαίνεται ἐν ἔτος καθ' ἣν στιγμὴν εἰσέρχομαι ἐν τῇ χρονικῇ ταύτῃ περιόδῳ! ὦ! πόσον διαρκεῖ ὁ δριμύς χειμὼν! Μετὰ πόσης ἀνυπομονησίας περιμένω τὸ βραδυπόρον ἔαρ, κεκοσμημένον τῇ καλλονῇ καὶ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ τῶν ἀνθέων αὐτοῦ, ἔπειτα δὲ τὰς ποικίλας ἀπολαύσεις ἐν τοῖς κήποις!

Κατόπιν, πόσον βραδέως μοι φαίνεται ὅτι ἔρχεται τὸ φθινόπωρον μετὰ τῶν συγκομιστηρίων καὶ μετὰ τοῦ τρυγητοῦ ἐν τοῖς ἀγροῖς, ἢ κατὰ τὰς πλήρεις θελγήτρων ἐκδρομάς! Τὸ πλῆθος τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν ὥρῶν, τῶν συμβάντων καὶ τῶν περιστάσεων, τῶν εὐαρέστων στιγμῶν, τῶν συναπαντωμένων φίλων . . . ἐστὶ δυσαρίθμητον! σχεδὸν οὐδὲν ἔχει τέλος!

Καὶ ἀφ' ἐτέρου πάλιν τὸ αὐτὸ ἔτος πόσον βραχὺ, ἐφήμερον, ταχέως παρατρέχον καὶ σχεδὸν μηδὲν παρίσταται ἡμῖν, ἀφιχθῆσιν εἰς τὸ τέρμα αὐτοῦ! Τί, ὄντως, μοι παρέσχε τὸ ἔτος αὐτό; Κατὰ τί διαφέρει τοσούτων ἄλλων ἐτῶν, ἅτινα καθὼς καὶ αὐτὸ ὡς ὄνειρα ἐξηφανίσθησαν; Ὅ,τι ἐν αὐτῷ ἤμην, νῦν δὲν εἶμαι πλέον! Ὅσα ἔσχον ἐν τῷ δωδεκαμῆνι αὐτῷ διαστήματι, δὲν ἔχω πλέον. Μόλις δὲ ἀπῆλαυσα ἡδονῶν τινῶν εὐαρίθμων ἐν μέσῳ πλείστων δυστυχιῶν καὶ θλίψεων! Σχεδὸν πάντα παρῆλθον καὶ ὅ,τι εἰσέτι μοι μένει θέλει ὡσαύτως παρέλθει.

Ὅσον πλεióτερον ζῶ, τοσοῦτον βραχυτέρα καθίσταται ἡ ζωή μου. Ἐκαστον ἔτος, ὅπερ διανύω, σμικρύνει τὸν κύκλον τῶν μενόντων μοι ἐνιαυτῶν. Ἡ πρὸ ἐνὸς ἔτους κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἡμέρα, ἢ παραμονὴ τῆς πρώτης τοῦ ἐνιαυτοῦ, μοι φαίνεται ὡς νὰ ἦτον ἡ ἐχθὲς, καὶ ἀδυνατῶ νὰ κατανοήσω ὅτι ἔκτοτε πλέον τῶν τριακοσίων ἡμερῶν παρῆλθον! Ἡ ἡμέρα ἐκείνη μοι μένει ἔτι ὅλως ζωηρά ἐν τῇ μνήμῃ μου. Ἐνθυμοῦμαι καὶ τοὺς λόγους τῶν φίλων μου, καὶ τὴν λύπην ἡμῶν διὰ τὴν ἔλλειψιν ἐκείνων, οὓς ὁ θάνατος εἶχε θερίσει, καὶ τὰς εὐχὰς ἡμῶν ὑπὲρ τῆς εὐημερίας ὅλων κατὰ τὴν προσεχῶς ἀρχομένην νέαν ἐποχὴν. Ἐνθυμοῦμαι ἔτι ποῦ ἴστατο οὗτος καὶ ποῦ

ἐκεῖνος. Καὶ ἂν ἀναθεωρήσω ἔπειτα τὰ ἀπὸ ἐνὸς ἤδη ἔ-
τους συμβάντα, ἐκπλήττομαι ὅτι τοσαῦται ἐβδομάδες
καὶ τοσοῦτοι μῆνες παρῆλθον ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης,
ἧς ἡ ἀνάμνησις μοι εἶνε τοσοῦτον ζωηρὰ μέχρι τῆς σή-
μερον. Πόσον ταχέως παρέρχεται ἐν ἔτος! καὶ αὐτὴ δὲ
ἡ ζωὴ μετὰ πόσης ταχύτητος φεύγει! Καὶ ὅταν τέλος
συμπληρώσω τὸν κύκλον τῶν ὀρισθέντων μοι ἐνιαυτῶν,
μοὶ φαίνεται ὡς νὰ ἤρχιζα μόλις τὸ ζῆν. Φεῦ! τί ἐστι
βίος ἐβδομήκοντα ἢ ὀγδοήκοντα ἐτῶν; "Ονειρον διαρκοῦν
ἐβδομήκοντα ἢ ὀγδοήκοντα στιγμᾶς, ὧν τινες μόνον φέ-
ρουσιν ἀστραπηδὸν παροίχομένην χαρὰν, αἱ δὲ λοιπαὶ
εἰσὶ λύπης καὶ πόνων μεσται καὶ οἶονεὶ μακρὰ καὶ ὀδυ-
νηρὰ νύκτες.

Μυριάδες ἐκ τῶν ὁμοίων μου ἔχουσιν ἐν τῷ τέλει τοῦ
ἔτους τὸ αὐτὸ ὡς ἐγὼ αἰσθημα τῆς ταχείας αὐτοῦ παρε-
λεύσεως. Ἀλλ' ἐξ αὐτῶν πολλοὶ χαίρουσιν, ὅτι τὰ πάν-
τα τοσοῦτον ταχέως ἐξίτηλα γίνονται· τοῦτο δὲ οὐχὶ διὰ
κόρον τοῦ ζῆν, ἀλλ' ἔνεκεν τοῦ πρὸς τὰ κοινὰ καὶ ἄγνω-
στα ἔρωτος. Ὅσα ἀπήλαυσαν καὶ ὅσα ἐκ πείρας ἐδι-
δάχθησαν οὗτοι φαίνονται αὐτοῖς ἥττον σπουδαῖα ἐκεί-
νων, ἅπερ εἰσέτι δύνανται νὰ ἀπολαύσωσι καὶ νὰ μά-
θωσιν. Ἀγαπῶσι τὴν ζωὴν καὶ ἐξακολουθοῦσι νὰ ζῶσι
σχεδὸν μόνον ἔνεκεν ἄκρας περιεργείας. Ἀείποτε ἔχουσι
τὰ βλέμματά των ἐστραμμένα πρὸς τὸ μέλλον, ἐνθα τὰ
λάμποντα παίγνια τῆς φαντασίας, ἰδίως τὰ ὄνειροπο-
λήματα καὶ αἱ ἀπατηλαὶ ἐλπίδες καταθέλγουσιν αὐτούς.
Ἀδιάφοροι πρὸς ὅσα εἶδον, ἀηδιάζοντες ὅσα ἀπήλαυ-
σαν, οὐδόλως θέλουσι νὰ ἐμβλέψωσι πρὸς τὸ παρελθόν.
Καθ' ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὸ ἐνεστώς, μόλις λαμβάνουσι και-
ρὸν νὰ ἀπολαύσωσιν αὐτοῦ καὶ ν' ἀξιώσωσι προσοχῆς

τινος τὰ προκείμενα αὐτοῖς πράγματα. Πάντοτε νέα σχηματίζουνσι σχέδια. Ὀλόκληρος ὁ βίος αὐτῶν ἐστὶ διηνεκῆς προσδοκία, ἀκατάπαυστος πρὸς νέους σκοποὺς σπουδή. Καὶ ὅταν εἰς τὸ τέρμα τοῦ βίου των ἀφικθῶσι, κατακλίνονται, ὑπὸ τῆς ἀκάρπου ἐργασίας ἐξηντλημένοι, αἰσθάνονται δὲ ὅτι δὲν ἔζησαν, καὶ προτίθενται ἔτι νὰ ζήσωσι καθ' ἣν σιγμὴν ὑποῖ ἑαυτοῖς ἡ ζωὴ.

Ἐπ' ἀληθείας, τὰ παιδιά, ἅτινα ἄνευ λύπης διὰ τὸ παρελθὸν καὶ χωρὶς περιεργείας καὶ φροντίδος περὶ τοῦ μέλλοντος ἀπολαύουσι πάντοτε καὶ τελείως τῶν παρόντων, γινώσκουσι τὸ ζῆν κάλλιον πολλῶν τῇ ἡλικίᾳ προβεβηκότων, ἅτε ἀπαράσκευα, ἀληθῆ καὶ τὴν φύσιν ἀκολουθοῦντα. Ἀλλ' ὁ ἐν ἡλικίᾳ ἄνθρωπος συνεχέστατα δι' ἀπαύστου τέχνης καὶ πολλοῦ κόπου ἀπομακρύνεται τῆς ἀπλότητος καὶ τῆς ἀληθείας τῆς φύσεως. Τὰ παιδιά βλέπουσι τὴν ζωὴν καὶ ἀπολαύουσιν ἀφθόνως αὐτῆς ὅπως ἔλαβον αὐτήν. Ἀλλ' οἱ ἡλικίαν ἔχοντες, ὑπὸ σφοδρῶν κατελιγμένοι παθῶν, διέρχονται πλησίον τῶν δώρων τῆς ζωῆς μετὰ τῆς αὐτῆς ταχύτητος, μεθ' ἧς φεύγει αὐτοῖς ἡ ζωὴ. Θύματα τῆς ψυχικῆς αὐτῶν νόσου, τρέχουσι κατόπιν τοῦ πλούτου καὶ παραμελοῦσι τὰ δῶρα, τὰ ὑπὸ τῆς θείας Προνοίας ἀπονεμηθέντα αὐτοῖς. Ὑπὸ δίψης κατατρυχόμενοι, διαβαίνουσι πλησίον ἀφθόνου πηγῆς, καὶ ἀναισθητοῦσι πρὸς τὰ δροσερὰ αὐτῆς νάματα, καὶ κωφεύουσι πρὸς τὸν γλυκὺν αὐτῆς ψιθυρισμόν! Σπουδάζουσι περὶ τιμῶν καὶ ἀξιομάτων, ἐπιποθοῦσι τὴν δόξαν, καὶ μόλις προσέχουσιν εἰς τὴν ὑπόληψιν μεθ' ἧς περιβάλλονται. Οὐδὲν ἀρκεῖ αὐτοῖς. Ὁ πάντοτε νέα ἐπιδιώκων πράγματα οὐδέποτε πρὸς τὸ τέρμα ἀφικνεῖται.

Ἀληθῶς εἰπεῖν, ὀφείλομεν νὰ διδαχθῶμεν τὴν τέχνην

τοῦ βίου ἀπὸ αὐτῶν τῶν παιδίων, οἷς αἰέποτε ἡ ἐγγυτέρα στιγμή ἐστὶν ἡ ἀρίστη. Ἀποδέχονται αὐτὰ μετὰ φαιδρᾶς καρδίας τὰ ἐλάχιστα δῶρα· ἀνθίστανται δὲ κατὰ τοῦ πόνου τοῦ ἐπιπίπτοντος αὐτοῖς καὶ λησμονοῦσιν αὐτὸν ἅμα παρελθόντα. Οὕτω καὶ ὁ Ἰησοῦς, ὁ μέγας Διδάσκαλος τῆς τοῦ βίου σοφίας, ἐνετείλατο ἡμῖν νὰ ἀπολαύωμεν ἱλαρῶς τῆς παρούσης ὥρας, χωρὶς νὰ περιαλγῶμεν, περὶ τοῦ μέλλοντος μεριμνῶντες· « Μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον· ἡ γὰρ αὔριον μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς. Ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς. » (Εὐαγγ. κατὰ Ματθ. ΣΤ', 34).

Ἡ ἀληθὴς τέχνη τοῦ βίου, ἣν κέκτηται ὁ σοφός, οὐδαμῶς συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἐπιδιώκῃ τις ἀνενδότως βελτίονα τύχην, ἀλλ' εἰς τὸ νὰ ἡξέυρῃ ν' ἀνακαλύπτῃ τὰ πλεονεκτήματα τῶν παρουσῶν σχέσεων καὶ περιστάσεων καὶ ν' ἀπολαύῃ καταλληλότερον καὶ εὐαρεστότερον αὐτῶν. Μόνον ὅ,τι ἡ παροῦσα σοὶ παρέχει ὥρα δύνασαι, ὦ ἄνθρωπε, νὰ θεωρήσῃς βέβαιον· ἀγνοεῖς δὲ παντάπασιν τί θέλει σοὶ φέρεи τὸ μέλλον. Μὴ ὀλιγωρῇς ἐπομένως ν' ἀπολαύσῃς ἀταράκτως πάσης ἡμέρας, ἣν ὁ Κύριος προστίθῃς εἰς τὴν ζωὴν σου· ἄλλως, πτωχὸς καὶ ἄθλιος μετ' ἀνεκπληρώτου καὶ ἀσκόπου ματαίων πραγμάτων ἐπιθυμίας, θέλεις φθάσει εἰς τὸν τάφον. Ζήτει καὶ ἔλπιζε τὰ βελτίω, ἀλλὰ στέργε τὰ παρόντα, καὶ μὴ λησμόνει τὸ ἀγαθόν, ὅπερ νῦν κατέχεις. Ἐνθυμοῦ πάντοτε τὸ παρελθόν· ἀλλ' αὐτὴ ἡ ἀνάμνησις τοῦ παρελθόντος ἅς σὲ προτρέπῃ νὰ ὠφελῇς ἐκ τοῦ παρόντος πλείοντερον καὶ καλλίτερον, ἢ ὅσον ὠφελήθῃς ἐκ τοῦ μὴ ὑπάρχοντος πλέον χρόνου. Ἐν ταῖς ὀλίγαις ταύταις λέξεσιν ἅπασα τοῦ σοφῶς ζῆν ἡ τέχνη περιλαμβάνεται.

Τὸ ζῶον, τὸ ἀμοιροῦν λόγου, οὔτε περὶ τοῦ μέλλοντος φροντίζει, οὔτε διὰ τὸ παρελθόν μεριμνᾷ. Εὐγενέστερός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος καὶ μᾶλλον τῷ Θεῷ προσεγγίζει. Αὐτὸς ποικιλώτερον τοῦ ἀλόγου ζώου ζῇ βίον. Ζῇ δὲ ταυτοχρόνως διὰ τὸ ἐνεστώς, διὰ τὸ παρελθόν καὶ διὰ τὸ μέλλον. Βεβαίως ἤθελε καταβιβάσει ἐαυτὸν ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν τάξιν τῶν ζώων καὶ ἐντελῶς πρὸς ταῦτα ἐξομοιωθῇ, ἂν οὐδόλως τὸ τέλος σκοπῶν παρεδίδετο ὅλος ταῖς παραυτίκῃς ἡδοναῖς. Ἀλλ' ἀφ' ἐτέρου ἤθελεν εἶσθαι μωρός, ἂν ἔνεκα τοῦ μέλλοντος δὲν ἐτόλμα νὰ ἀπολαύσῃ τοῦ παρόντος· ἤθελε δὲ γίνεαι αὐτόχειρ, ἂν διὰ τὴν λύπην τοῦ παρελθόντος, καὶ ἐκλείψαντος αὐτοῦ, παρημέλει καὶ διέφθειρε τὸ ἐνεστώς καὶ τὸ μέλλον.

Ὁ σοφὸς ἀποβλέπει πρὸς πᾶν ὅ,τι ἦν, ἐστὶ καὶ ἔσεται. Ἀπὸ τῆς πείρας τῶν παρελθόντων ἐτῶν ἀντλεῖ τὸ θάρρος, τὴν περίνοιαν καὶ τὴν σύνεσιν, δι' ὧν δύναται κατ' ἄριστον τρόπον νὰ ἀπολαύσῃ τῶν προκειμένων αὐτῷ ἀγαθῶν. Ἀλλ' ὅμως ἀπολαύει τῆς σήμερον μετὰ τοσαύτης μετριότητος καὶ φρονίμου μερίμνης, ὥστε σπείρει ὅ,τι ἐπιθυμεῖ νὰ θερίσῃ αὔριον, οὐδεμία δὲ μετέπειτα μεταμέλεια ἐμπικραίνει τὴν παροῦσαν αὐτοῦ ἡδονήν.

Οὕτω λοιπὸν καὶ γὰρ ἐν τῷ τέλει τοῦ ἔτους τούτου, τὸ ὁποῖον μοι ἐχάρισε τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, θέλω ρίψαι ἐξεστρικά βλέμματα ἐπὶ τοῦ παρελθόντος, ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ ἐπὶ τοῦ μέλλοντος, ὅπως δυνηθῶ νὰ εἰσέλθω εἰς τὸ μετ' οὐ πολὺ ἀρχόμενον νέον ἔτος, ἂν ὅχι διὰ τῆς κατὰστάσεώς μου εὐδαιμονέστερος, τοῦλάχιστον ἀξιώτερος εὐδαιμονίας, ἢ ὅσον ἤμην κατὰ τὸ παρελθόν. Θέλω κλείσει τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ παρελθόντος, ἵνα γνωρί-

σω ἀκριβῶς τί μοι μένει ἔτι μετὰ τὰς ζημίας, ἃς ὑπέστην, καὶ τίνος ποσοῦ δύναμαι νὰ ποιήσω χρῆσιν πρὸς βελτίωσιν τοῦ μέλλοντός μου.

Ὅφείλω πρὸ παντός ἄλλου νὰ ἐξετάσω, ὡς καλὸς οἰκογενειάρχης, τὴν διὰ τῆς φιλοπονίας μου καὶ διὰ τῆς εὐλογίας τοῦ Θεοῦ ἀποκτηθεῖσαν γῆνιν περιουσίαν μου. Ὅφείλω δὲ νὰ πράξω τοῦτο, διότι ἡ περιουσία αὕτη ἐστὶ μέσον, δι' οὗ δύναμαι νὰ μὴ ἔχω ἀνάγκην τῆς εὐσπλαγχνίας τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ πολιτεύωμαι ἐλευθερώτερον. Αἱ πολλαὶ τοῦ βίου μεταστάσεις, οἱ δυσχερεῖς χρόνοι, πόλεμος, ἐμφύλιοι ταραχαὶ καὶ στάσεις, σιτοδεία, ὑπερτίμησις τῶν τροφίμων, δύνανται νὰ ἐμβάλωσι καμὲ εἰς ἀμηχανίαν ἢ καὶ εἰς ἐντελῇ νὰ μὲ φέρωσι πενίαν, ἃν ὠλιγώρουν τὰ ὑπάρχοντά μου, ἃν δὲν ἐξήταζον τὴν ἀληθῆ κατὰστασιν τῆς περιουσίας μου, ἃν δὲν ἐγίνωσκον ἀκριβῶς πόσα τὰ ἔσοδά μου καὶ ὁπόσα τὰ χρέη μου. Ἡ ἐξέτασις αὕτη καθήκόν ἐστιν, ἐπιβαλλόμενόν μοι ὑπὸ τῆς ὑποχρεώσεως, ἣν ἔχω ὡς οἰκοδεσπότης ἢ οἰκοδέσποινα, τοῦ νὰ φροντίζω περὶ πάντων τῶν ἐμῶν. Αὕτη ἡ τιμὴ τοῦ οἴκου μου καὶ τὸ ἀγαθὸν ὄνομα, ὃπερ ὀφείλω ν' ἀφήσω μετὰ θάνατον, ἀπαιτοῦσι τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ εἰρημένου καθήκοντος· διότι ἄνευ τῆς κοινῆς ὑπολήψεως καὶ ἐμπιστοσύνης τῶν ἀνθρώπων στεροῦμαι ἀναγκαίας ὑποσηρίξεως, καὶ κατὰ συνέπειαν ἀδυνατῶ νὰ πράξω ἐπὶ τῆς γῆς δι' ἔργων καὶ διὰ λόγου ὅσα ἀγαθὰ κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ ὀφείλω νὰ πράξω.

Ἐκ τῆς ἀκριβοῦς ταύτης ἐξετάσεως τοῦ συνόλου τῆς περιουσίας μου ἐν τῷ τέλει τοῦ ἔτους θέλω ἀναγνωρίσει εἰς ἅν κατὰ τὸν νῦν λήγοντα ἐνιαυτὸν αἱ γήϊναι περιστά-

σεις μου ἐβελτιώθησαν ἢ ἐχειροτέρευσαν. Θέλω ἀναγνωρίσει ἂν δύναμαι ἀκινδύνως νὰ ἐξακολουθήσω τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦ ζῆν καὶ τὰς συνήθεις μου δαπάνας, ἢ ἂν ὀφείλω νὰ εἰσάξω νέας οἰκονομίας πρὸς τὸ συμφέρον ἐμοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας μου, καὶ νὰ γίνω φειδωλότερος, ἰδίως ὅταν οἱ ἐνεστῶτες καιροὶ κατεπείγῃσι καὶ χαλεπαὶ περιστάσεις, ἐνδεῖαι τροφῶν ἢ διαρκῆς πόλεμος ἀπειλῶσι νὰ ὀλιγοστεύσωσι τὴν τε κοινὴν καὶ τὴν ἰδιαιτέραν ἐκάστου εὐπραγίαν.

Ἀλλὰ δὲν θέλω νὰ μένω ἐπὶ τούτων μόνον· θέλω προσέτι νὰ ἐξετάσω σπουδαίως ἂν δύναμαι νὰ περιορίσω ἀνάγκας μου τινάς. Πιστεύω δὲ ὅτι δύναμαι, καὶ κατὰ συνέπειαν ὅτι ὀφείλω νὰ φέρω τοὺς περιορισμοὺς αὐτοὺς, ἀρχομένου τοῦ νέου τούτου ἔτους, ἂν καὶ κατ' ἀρχὰς θέλουσι μοὶ φανῇ λίαν χαλεποί. Καὶ ἐὰν σμικρὰ μόνον προκύψῃ ἐντεῦθεν οἰκονομία, ἢ οἰκονομία αὕτη θέλει βεβαίως κατὰ τι βελτιώσῃ τὴν κατάστασιν τῆς περιουσίας μου. Τὸ ἐκ τῆς οἰκονομίας ταύτης πλεόνασμα ἔσεται ἀληθῶς σμικρὸν, οὐχ ἥττον ὅμως δύναται νὰ χρησιμεύσῃ εἰς μεγαλειτέρας ἀνάγκας ἄλλων ἀπορωτέρων ἐμοῦ. Ὅποια δὲ χαρὰ δι' ἐμὲ, ἐὰν δυνηθῶ νὰ γίνω, καίτοι μετρίαν ἔχων περιουσίαν, εὐεργετικώτερος πρὸς τοὺς δυστυχοῦντας ἀδελφοὺς μου ἢ αὐτοὶ οἱ θαθύπλουτοι τῶν συμπολιτῶν μου! Ὅποια ἡδονή, ἐὰν ἡ καλὴ διοίκησις τῶν ὀλίγων, ἅπερ θεία ἀντιλήψῃ κέκτημαι, μοὶ ἐπιτρέψῃ νὰ ἀφιερῶσω μέρος αὐτῶν εἰς βοήθειαν τῆς πασχούσης ἀνθρωπότητος!

Ναί, ἰδοὺ παρέρχεται τὸ ἔτος. Πρέπει νὰ τακτοποιήσω τὰ τῆς οἰκίας μου. Καὶ ἂν τὸ τέλος τοῦ ἔτους τούτου προώρισται νὰ ᾔγῃ ἐνταυτῷ ὁ ὕστατος σταθμὸς τοῦ

(ΤΟΜΟΣ Ε΄.)

ἐπιγείου βίου μου, θέλω τουλάχιστον νὰ ἀφήσω τακτοποιημένα τὰ πάντα οὕτως, ὥστε οἱ περιλειπόμενοι νὰ τιμῶσι καὶ νὰ εὐλογῶσι τὴν μνήμην μου. Θέλω νὰ κατασταθῶ ἐν παντὶ πράγματι ὡς οἶόν τε τελειότερος χριστιανὸς καὶ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν νὰ ᾔμαι ἕτοιμος, ἵνα μεταβῶ ἄνευ ἐλέγχου ἀπὸ τῆς παρούσης καὶ γῆϊνης εἰς τὴν μέλλουσαν καὶ αἰωνίαν ζωὴν. Οὕτω καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, ἀποθνήσκων ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ἐφρόντισε περὶ τῆς κλαιούσης μητρὸς Αὐτοῦ (Εὐαγγ. κατὰ Ἰωάνν. ΙΘ', 26-27), ὅπως μὴ μείνῃ ἐγκαταλελειμμένη καὶ ἔρημος ἐπὶ τῆς γῆς.

Μὴ ἀρκούμενος εἰς τὴν διευθέτησιν τῶν οἰκιακῶν μου πραγμάτων ἐν τῷ τέλει τοῦ ἔτους, θέλω ἀφαιρέσει χρόνον τινὰ ἀπὸ τῶν ἀσχολιῶν μου, ὅπως καταμόνας διεξέλθω πρὸς ἑμαυτὸν πᾶσας τὰς σχέσεις καὶ περιστάσεις τῆς παρούσης καταστάσεώς μου, καὶ ἀναζητήσω τίνι τρόπῳ δύναμαι ἀξιοπρεπῶς καὶ καταλλήλως νὰ προλάβω ἢ νὰ μεταβάλλω ἐν τῷ μέλλοντι τὰ ἐν τῷ παρόντι πιθανῶς ὑπάρχοντα δυσάρεστα καὶ ἐναντία.

Εἶνε ἀληθές, ὅτι ἐν ταῖς παρούσαις τοῦ βίου μου περιστάσεσιν ὑπάρχουσι πικρίαί τινές καὶ δυσχέρειαι. Ἀλλὰ πόθεν προέρχονται αὗται; Δύναμαι ν' ἀποδώσω αὐτὰς εἰς τὸν παρὰ τοῦ Θεοῦ δοθέντα μοι κλῆρον ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ; Ἡ ἐγὼ αὐτὸς ἐγενόμην ἡ κυρία αὐτῶν αἰτία διὰ τῆς ἐλαφρονοίας μου, διὰ τῆς ἀτάκτου διαγωγῆς μου, διὰ τῆς ἀπερισκεψίας μου, διὰ τῆς ἰσχυρογνωμοσύνης, τῆς ὑπερηφανείας καὶ τῶν ἄλλων ἀνοικειῶν παθῶν, τῶν κατασπαραπτόντων τὴν καρδίαν μου; Καὶ πῶς νὰ ἀποφύγω τὰ δεινὰ ταῦτα, τὰ ταράσσοντα τὴν ἡσυχον τοῦ βίου μου πορείαν, τὰ παρέχοντά μοι πλεί-

στας ὥρας λύπης μεστάς; Δύναμαι νὰ μεταβάλω τὰς περιστάσεις, τὰ περικυκλοῦντά με πράγματα; Ἡ ἐρώ-
τησις αὕτη ἐστὶν ἀξία σπουδαίας σκέψεως. Ἡ ἴσως ὀ-
φείλω ἐμὲ αὐτὸν νὰ μεταβάλω; Τοῦτο πιθανώτερον.
Διότι οἰαδήποτε καὶ ἂν ᾖ ἡ θέσις μου, ἀρκεῖ νὰ διάκει-
μαι πανταχοῦ ὅπως ὀφείλω, καὶ τὰ πάντα περὶ ἐμὲ θέ-
λουσιν ἐπανορθωθῇ. Ἐὰν μόνον διατηρήσω καρδίαν κα-
θαράν καὶ συνείδησιν ἐλευθέραν, οὐδὲν ἰσχύει νὰ ταράξῃ
τὴν εὐδαιμονίαν μου, νὰ ἐπισκιάσῃ τὸν βίον μου.

Ἀφιχθεὶς εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους, ἐνῶ ἐξετάζω τὴν ἐ-
νεστῶσαν κατάστασίν μου πανταχόθεν, θέλω συγχρό-
νως ἐπιστήσῃ τὴν προσοχήν μου εἰς τὰς μεταξὺ ἐμοῦ
καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων σχέσεις. Ἐχω ἄρά γε σήμε-
ρον πλειότερους φίλους ἢ ὅσους εἶχον, ἀρχομένου τοῦ ἔ-
τους; Κατώρθωσα διὰ τῆς διαγωγῆς μου νὰ ἀποκτήσω
παρ' ἐκείνοις, οἵτινες μὲ γνωρίζουσι, περισσοτέραν ἐμπι-
στοσύνην καὶ περισσοτέραν ἀγάπην, ἢ κατὰ τὸ παρελ-
θόν; Ἡὔξησεν ἡ ἡλαττώθη ἡ πρὸς με ὑπόληψις τῶν συμ-
πολιτῶν μου, τῶν προϋσταμένων μου, τῶν ὑποδεεστέ-
ρων μου, τῶν οἰκείων μου; Καὶ ἂν οὐδεμία ἐγένετο πρόο-
δος κατὰ ταῦτα, βεβαίως δὲν ἠὔξησεν ἡ ἀληθὴς εὐδαι-
μονία μου, διότι ἐν διαστήματι ὁλοκλήρου ἔτους οὐδό-
λως προσήγγισα πρὸς τὴν ἠθικὴν τελειότητα. Τίς δὲ
πταίει; Δύναμαι ν' ἀποδώσω τὴν αἰτίαν ἑτέροις; Δὲν
εἶμαι ἄρά γε ἐγὼ αὐτὸς αἴτιος τῆς δυστυχίας μου; Ἄς
ἀκούσω τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεως, ἐλέγχουσάν με. Ἄς
θέσω τὴν χεῖρα εἰς τὴν καρδίαν μου, καὶ ἅς ἐξετάσω ἐ-
μαυτόν!

Ναί, δὲν θέλω υποβάλλει εἰς ἐξέτασιν ἐν τῷ τέλει τοῦ
ἔτους μόνον τὰ οἰκιακὰ μου πράγματα, μόνον τὰς ἐξω-

τερικάς μου σχέσεις, ἀλλὰ θέλω ἐξετάσει, κατενώπιον τοῦ Θεοῦ, αὐτὸν τὸν ἔσω ἄνθρωπον, αὐτὴν τὴν καρδίαν μου. Ἐπιθυμῶ νὰ γνωρίσω ἀκριβέστερον τὴν παροῦσαν τῆς ψυχῆς μου κατάστασιν, νὰ μάθω ἂν τὰ φρονήματα καὶ τὰ αἰσθήματά μου καὶ ἡ ἐν τῷ κρυπτῷ διαγωγῇ μου ὑπέστησαν μεταβολὴν τινὰ κατὰ τὸ ἥδη λήγον ἔτος· διότι πάντοτε δὲν μένει τις ὁ αὐτός, ἀλλὰ προοίους τῆς ἡλικίας συναυξάνουσι καὶ αἱ γνώσεις καὶ ἡ πείρα αὐτοῦ. Καὶ κατὰ τὸ διάστημα τῶν δώδεκα τελευταίων μηνῶν μοι ἐπῆλθον συμβάντα τινά, ἄλλα μὲν εὐτυχῇ, ἄλλα δὲ δυσάρεστα ἢ λυπηρά· ταῦτα δὲ πάντα ἀδύνατον νὰ μὴ ἔσχον ῥοπήν τινὰ ἐπὶ τῆς ἐμῆς ψυχῆς.

Καὶ λοιπὸν, ἐποῖός τις εἰμι νῦν, ὅποια φρονῶ καὶ πῶς πολιτεύομαι; Ἰδοὺ ἵσταμαι ἐνώπιον τοῦ πανταχοῦ Παρόντος, τοῦ ἐτάζοντος καρδίας καὶ νεφρούς. Τὸ ὄμμα τοῦ Παντεπόπτου εἰσδύει μέχρι τῶν ἐνδοτάτων λογισμῶν μου. Θέλω δοκιμάσει νὰ ὑποκριθῶ ἐνώπιον Ἐκείνου, ὅστις βλέπει ἐν τῇ ψυχῇ μου ἀκριβέστερον, ἢ ἐγὼ ἐντὸς διαυγεστάτης ὕδατος ῥανίδος; Θέλω ἐπιχειρήσει νὰ ἐξαπατήσω ἐγὼ ἑμαυτὸν, νὰ διαψεύσω αὐτὴν τὴν συνείδησίν μου; Τὸ τοιοῦτον ἤθελεν εἶσθαι μωρία.

Πρὶν ἔτι ἐντελῶς λήξῃ τὸ παρὸν ἔτος, θέλω εὔρει μίαν ὥραν, καθ' ἣν ὅλος ν' ἀνήκω ἑμαυτῷ, καθ' ἣν οὐδὲν νὰ ταράσῃ τὴν μελέτην μου, καὶ τότε θέλω κρίνει τὰς κακίας μου ἕξεις, τὰ σφάλματα καὶ τὰς κακίας μου, ὅλην τὴν σειρὰν τῶν ἀνοικείων μου κλίσεων καὶ τῶν κρυπτῶν μου ἁμαρτιῶν. Ἀνάγκη δὲ πᾶσα νὰ κριθῶσι παρ' ἐμοῦ, πρὶν ἢ κρίνῃ αὐτὰς ὁ Θεός. Θέλω καταστήσει καταφανεῖς εἰς τοὺς ἰδίους μου ὀφθαλμοὺς τὰς ἐλλείψεις καὶ τὰς ἀδυναμίας μου, θέλω καταδείξει ἀνηλεῶς πᾶν ὅτι ἀνα-

καλύψω ἐν ἐμοὶ ἄξιον κατακρίσεως. Τότε λάλησον με-
γάλη τῇ φωνῇ, ὡς ὦ κριτὰ ἐμαυτοῦ, αὐστηρὰ συνείδη-
σις, ἡ συναισθανομένη τὴν ἐνοχλήν μου! Ὁ Θεὸς σὲ ἀ-
κούει!

Καὶ ὄντως ὀφείλω ἐν τῷ τέλει τοῦ ἔτους νὰ ἐκτιμήσω
μετ' ἀκριβείας τὴν ἀξίαν καὶ τὴν φαυλότητά μου. Ὀφεί-
λω νὰ μάθω ὅλα τὰ ἐλαττώματά μου, διότι τὰ ἐλαττώ-
ματα ταῦτά εἰσιν ἡ πηγὴ ὅλων τῶν δεινῶν μου καὶ εἶνε
δίκαιον καὶ καθήκον μου νὰ γνωρίζω τίνα τὰ καλύματα
τῆς εὐδαιμονίας μου, τίνα τὰ αἷτια τῆς ἀνατροπῆς τῆς
ψυχικῆς μου γαλήνης. Ἡ μήπως ἄρά γε συγκατανεύω
νὰ ζήσω ἐτι ὁλόκληρον ἔτος ὑπὸ τὸν αὐτὸν ζυγόν; νὰ
μείνω καὶ ἐν τῷ μέλλοντι μακρὰν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς
ἠθικῆς τελειότητος; νὰ μὴ κατασταθῶ ἄξιος ὅσον δύνα-
μαι καὶ ὅσον ὀφείλω, ἵνα κληθῶ τέκνον τοῦ Θεοῦ, ἀδελ-
φός τοῦ Ἰησοῦ; Δὲν δύναμαι ν' ἀποκρύψω ἐμαυτῷ, ὅτι
ἂν κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ παρελθόντος βίου μου πολλά-
κις πρὸς ἐμαυτὸν δυσηρεστήθην καὶ ἔγινα ἀληθῶς δυσ-
τυχῆς, τοῦτο κατὰ μέγα μέρος προῆλθεν ἐκ τῶν ἰδίων
μου ἀδυναμιῶν. Ποτὲ μὲν αἱ ἀδυναμίαι αὗται μοὶ ἐγέ-
νοντο αἰτίαι πολλῶν πραγμάτων καὶ μεριμνῶν· ἄλ-
λοτε δὲ ἐπιρύξησαν τὴν δυσχέριαν τῶν δυσαρέσων συμ-
βάντων τοῦ βίου μου. Ἀντὶ νὰ ἀποδεχθῶ τὰς δοκιμα-
σίας ταύτας μετὰ γενναιοψυχίας, ἀφείθην ὅπως μὲ πα-
ρασύρῳσιν ἰσχυρῶς ἡ ἀγανάκτησις, ἡ ὀργή, ἡ τῆς ψυ-
χῆς δυσθεσία, καὶ αὐτὴ ἡ λύπη. Ἀπέδωκα ἀφρόνως ὑ-
περβολικὴν ἀξίαν εἰς τὰ πρόσκαιρα καὶ φθαρτὰ τοῦ κό-
σμου καὶ δὲν ἠδυνήθην νὰ ὑποφέρω ἡσύχως καὶ γενναίως
τὴν στέρησιν γηίνων ἀγαθῶν, καίτοι πάντοτε ἀνεχόμε-
νος σχεδὸν ἀλύπως τὰς ἀδυναμίας καὶ τὰς ἐλλείψεις μου,

τάς προξενούσας μοι τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἀληθοῦς τῆς ψυχῆς μεγαλείου.

Νῦν ὀριστικῶς ἀπεφάσισα· θέλω κατὰ τὸ ἐρχόμενον ἔτος μεταβάλλει τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι καὶ τοῦ πολιτεύεσθαι· θέλω ἀποπειραθῇ νὰ κατασταθῶ μέγας ἐν ταῖς δυσπραγίαις καὶ εὐτυχῆς ἐν ἀπάσαις ταῖς περιστάσεσι τοῦ βίου μου, νὰ πράττω δὲ μόνον τὸ δίκαιον, τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀρετὸν τῷ Θεῷ. «Ἐν πρώτῃ σπεῖρον τὸ σπέρμα σου, καὶ εἰς ἐσπέραν μὴ ἀφέτω ἡ χεὶρ σου· ὅτι οὐ γινώσκεις ποῖον στοιχήσει, ἢ τοῦτο ἢ τοῦτο, καὶ ἐὰν τὰ δύο ἐπιτοαυτὸ ἀγαθὰ.» εἶπεν ὁ Ἐκκλησιαστής (ΙΑ', 6).

Τοιουτοτρόπως θέλω περάνει τὸ ἔτος ὡς γνήσιος Χριστιανός. Ἡ δὲ τελευταία μου πρᾶξις ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ τοῦ χρόνου, ἔστωσαν εὐχαὶ εὐχαριστήριοι πρὸς τὸν Ὑψίστον, ἕνεκεν ὅλων τῶν εὐλογιῶν, ἃς ἐπεδαφιλέυσατο ἐμοῖ τε καὶ τοῖς ἐμοῖς, καὶ ἕνεκεν τῆς ἀγάπης, ἥς τοσαῦτα μοι ἔδωκε δεῖγματα κατὰ τὸ ἤδη λήγον ἔτος.

ὦ Πάτερ μου, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ Θεέ μου! δύναμαι νὰ λησμονήσω ὅτι Σὺ ὑπῆρξας καθ' ἅπαντα τὸν βίον μου Θεός καὶ Πατήρ μου; Εἶνε δυνατόν νὰ μὴ ἐνθυμῶμαι τὸ πρὸς ἐμὲ καὶ πρὸς τοὺς ἐμοὺς ἄπειρον ἔλεός Σου καὶ τὴν ἄκραν πρὸς ἡμᾶς μακροθυμίαν Σου; Ἀλλ' ἐγὶνα ἄρά γε ἄξιος τῆς τοσαύτης ἀγάπης; Ἐγὶνα ἄξιος τῶν τοσούτων εὐεργετημάτων διὰ τῆς ἀρετῆς μου καὶ δι' ἀμέμεπτου βίου; Ὁχι, ὄχι· ὁ ἄθλιος, οὐδεμιᾶς τῶν πολλῶν Σου εὐεργεσιῶν ἐγενόμην ἄξιος. Ἀλλὰ καὶ ἂν εἶχον ἐν ἐμοὶ ἀγγέλου ἀρετὴν, πάλιν δὲν ἤθελον ἔχει δικαίωμα ἐπὶ τῆς χάριτός Σου. Οὐχὶ τὰ ἔργα μου, ἀλλὰ μόνον τὸ ἄπειρον ἔλεός Σου μοὶ φέρει τὴν εὐλογίαν, τὴν σωτηρίαν, τὴν εὐδαιμονίαν.

Χάρις λοιπὸν καὶ εὐχαριστία ἀπὸ θάθους εὐγνώμονος
 ψυχῆς εἰς Σὲ τὸν Ὑψίστον καὶ Πανοικτίρμονα ἐν ταῖς
 τελευταίαις ταύταις ὥραις τοῦ παρερχομένου τούτου ἐνι-
 αυτοῦ! Εὐλογῶ Σε, Κύριε, διὰ τὴν μακροθυμίαν Σου
 πρὸς τὰς ἁμαρτίας μου. Εὐλογῶ Σε διὰ τὰς μυρίας ἡ-
 δονάς, δι' ὧν μὲ εὐφραίνεις. Εὐλογῶ Σε διὰ τὴν πατρι-
 κὴν Σου ἀντίληψιν, ἥτις οὐδέποτε μοὶ ἔλειψε, καὶ ἥτις
 πολλάκις τότε μᾶλλον ἐγγύς μου ἦν, ὅτε, εἰς τὴν ἐσχά-
 την περιελθὼν ἀπορίαν καὶ πλήρως ὦν ἀπελπισίας, οὐ-
 δεμίαν πλέον ἐβλεπον διέξοδον. Εὐλογῶ Σε διὰ τὴν δύ-
 ναμιν, ἣν μοὶ παρέσχες πρὸς τὸ ἀγαθοποιεῖν, ἃν καὶ δυ-
 στυχῶς δὲν μετεχειρίσθην πάντοτε αὐτὴν πρὸς τὸν σκο-
 πὸν, πρὸς ὃν μοὶ ἐδόθη. Εὐλογῶ Σε διὰ τὴν πρόνοιάν
 Σου, τὴν ἀπὸ πολλῶν κινδύνων ἐμέ τε καὶ τοὺς ἐμοὺς
 διασώσασαν. Εὐλογῶ Σε πρὸς τούτοις, πανάγαθε Πά-
 τερ, καὶ διὰ τὰς λύπας καὶ τοὺς πόνους, οὓς ὑπέστην
 κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, καὶ δι' ὧν ἠθέλησας νὰ μὲ διδά-
 ξῃς καὶ νὰ μὲ ὑπενθυμίῃς τὰ ὑψηλά μου κατήκοντα
 καὶ τὸν εἰς τὴν αἰωνιότητα προορισμόν μου. Ναί, ἐκ
 πείρας ἔμαθον καὶ ἐκ πάντων ἐπείσθην, ὅτι Σὺ εἶ ὁ Θεὸς
 τῆς ἀγάπης, ὅτι Σὺ εἶ ὁ Ποιητὴς παντὸς ἀγαθοῦ, ὅτι δὲ
 ἐν ἀπάσῃ τῇ Δημιουργίᾳ Σου οὐδὲν ὑπάρχει κακόν, πλην
 τῆς ἁμαρτίας, ἣν ἡμεῖς πράττομεν, παραβαίνοντες ἐκου-
 σίως τὸν νόμον Σου.

Ἐν ἔτος τοῦ θείου μου παρῆλθεν! ὦ! ἂν ἡδυνάμην
 νὰ κρύψω διὰ παντὸς τὰ σφάλματα καὶ τὰς κακίας,
 δι' ὧν ἐμόλυνα αὐτό! Συγγνώμην, ἔλεος ἐξαιτοῦμαι παρὰ
 Σοῦ, Πάτερ, ἵνα μὴ γίνωσιν αἱ ἁμαρτίαι μου κατήγο-
 ροί μου ἐνώπιον τοῦ θρόνου Σου τοῦ ἁγίου! Νέον ἤδη ἔρ-
 χεται ἔτος· νέος καὶ κρείττων τοῦ παλαιοῦ ἄνθρωπος

θέλω νὰ εἰσέλθω ἐν τῷ μέλλοντι χρόνῳ. Τὸ μέλλον αὐτὸ
ἐστὶ σκοτεινόν· ἀλλὰ θέλω ἀνεύρει καὶ ἐνταῦθα Σὲ ὑπε-
ρασπιστὴν καὶ πατέρα μου! ὦ! μὴ μ' ἐγκαταλείπῃς,
Θεέ μου! Μὴ ἐγκαταλείπῃς τοὺς ἀγαπητοὺς μου, ἔχε
δὲ αὐτοὺς πάντοτε ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν πτερύγων Σου!
Μὴ ἐγκαταλείπῃς τὴν φιλτάτην μου πατρίδα, ἀλλ' ἐπι-
σχίασον αὐτὴν καὶ τοὺς ὑπὲρ αὐτῆς ἐν εὐθύτητι καὶ δι-
καιοσύνῃ ἐργαζομένους τῇ θείᾳ Σου χάριτι καὶ εὐλογίᾳ!

ΡΙΣΤ'.

Ὁ Χριστιανὸς καὶ οἱ ἐνεστῶτες καιροί.

« Βλέπετε οὖν πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε, μὴ ὡς
ἄσσοι, ἀλλ' ὡς σοφοί, ἐξαγοραζόμενοι τὸν και-
ρὸν, ὅτι οἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσιν. »

(Ἐπιστ. Παύλ. πρὸς Ἑφραίμους Ε', 45—46).

ΜΙΑ τῶν συνηθεστέρων κατηγοριῶν ἐστὶν ἡ κατὰ τῆς
διαφθορᾶς τῆς καθ' ἡμᾶς γενεᾶς. Τὴν τοιαύτην κατηγο-
ρίαν ἀναγινώσκομεν ἐν ταῖς ἐφημερίσιν, ἀκούομεν ἐν ταῖς
τριύδοις καὶ ἐν ταῖς συνελεύσεσι.

Χωρὶς νὰ ἐρευνήσωμεν ἂν ἡ αὐστηρὰ αὕτη κρίσις
πηγάζῃ πάντοτε ἀπὸ καθαρᾶς πηγῆς, χωρὶς νὰ ἐξετά-
σωμεν ἂν ἡ κατηγορία στηρίζεται εἰς τὰ πράγματα,
συμφωνοῦμεν καὶ ἡμεῖς πολλάκις εἰς τὴν καθολικὴν ταύ-
την κατὰ τοῦ αἰῶνός μας κατακραυγὴν, ἰδίως ὅταν δυσ-

τύχημά τι συμβαίνει ἡμῖν, ὅταν ἀναγκάζομεθα ἐνεκεν ἐλλείψεως πόρων νὰ περιορίσωμεν τὰς δαπάνας ἡμῶν, ὅταν γινώμεθα θύματα τῆς ἀπάτης, τῆς μοχθηρίας ἢ τῆς ἀγνωμοσύνης ἀνθρώπων τινῶν, καὶ ὅταν ἐξ ἀφροσύνης ἢ ἀπερισκεψίας ὑφιστάμεθα ζημίαν τινά. Ἀναστενάζοντες τότε, ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι οἱ καιροὶ εἰσι χαλεποὶ καὶ ὅτι ὁ κόσμος ὅσημέραι ἐξαχρειοῦται.

Καὶ ὅμως αἱ τοιούτου εἵδους μέμφεις ἀναμφιλέκτως μεγίστην ἔχουσι ῥοπὴν ἐπὶ τῆς ἡμετέρας εὐημερίας, ἐπὶ τοῦ τρόπου τοῦ πολιτεύεσθαι καὶ τοῦ σκέπτεσθαι ἡμῶν. Διότι ἢ ἐν τῷ κόσμῳ διαγωγὴ ἡμῶν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τῆς γνώμης, ἢν περὶ τοῦ κόσμου ἔχομεν. Ὅπως βλέπομεν τὸν κόσμον, οὕτω συνήθως καὶ κρίνομεν αὐτὸν καὶ προσφερόμεθα αὐτῷ· ὅ,τι δὲ περὶ τῶν ἀνθρώπων φρονοῦμεν, τοῦτο καὶ δεικνύομεν αὐτοῖς ἐν τοῖς ἔργοις καὶ ἐν τοῖς λόγοις καὶ ἐπὶ τοῦ προσώπου ἡμῶν.

Ἐπειδὴ λοιπὸν αἱ περὶ τοῦ κόσμου, περὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ περὶ τῶν ἐνεστώτων καιρῶν ἡμέτεραι κρίσεις καθίστανται, πολλάκις καὶ ἐν ἀγνοίᾳ ἡμῶν, γνώμων τῶν τε αἰσθημάτων καὶ τῶν φρονημάτων ἡμῶν, οὐδὲν δύναται νὰ ᾔηνε ἀδιάφορον διὰ τὸν χριστιανόν, διὰ τὸν σοφὸν μαθητὴν τοῦ Σωτῆρος νὰ γνωρίσῃ ἂν ὀρθῶς περὶ τῶν πραγμάτων κρίνῃ, ἂν ἴσως παρασύρεται ἢ ἀποπλανᾶται ὑπὸ γενικῶν ἢ μερικῶν προλήψεων ἢ ὑπὸ προσωπικῶν κακῶν. Διὸ ἕκαστος ἅς ἐξετάσῃ ἑαυτὸν καὶ τὰς κρίσεις του, καὶ εἰς ἑαυτὸν συστραφεῖς, ἅς σκεφθῇ καταμόνας, ἡσύχως, καὶ ἀπαθῶς, καὶ ἅς ἐξετάσῃ διατί αἰτιώμεθα τοσοῦτον εὐχερῶς καὶ ἀσμένως τὴν διαφθοράν τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος. Ἔστιν ἄρά γε ὁ αἰὼν οὗτος χείρων τῶν πρὸ αὐτοῦ; Ἐχομεν λόγους βα-

σίμους ἵνα δυσανασχετῶμεν πρὸς τὸν σημερινὸν κόσμον;
Ἐὰν ἀποβλέψωμεν εἰς τὰ αἷτια, τὰ προκαλοῦντα
τὰς ἐπιμέμφεις ταύτας, εὐρίσκομεν αὐτὰ λίαν διάφορα
παρὰ τοῖς διαφοροῖς ἀνθρώποις.

Τινὲς στενάζουσιν ἕνεκεν τῆς ἐλαττώσεως τῆς τε δη-
μοσίας καὶ τῆς ιδιωτικῆς εὐημερίας, διὰ τὴν ἔλλειψιν
 χρημάτων καὶ ἐργασίας, διὰ τὴν νέκρωσιν τοῦ ἐμπορίου,
κατὰ συνέπειαν πολέμων καὶ ἐμφυλίων ταραχῶν, ἢ διὰ
τὰς δυσχερείας, ἃς ἔχει νὰ ὑπερνικήσῃ ὁ τίμιος οἰκογε-
νειάρχης ἵνα πορισθῇ τὰ τοῦ βίου χρειώδη καὶ διατηρή-
σῃ προσηκόντως τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Κατὰ τὴν περίσασιν ταύτην, οἱ τῇ ἡλικίᾳ προβεβη-
κότες δὲν λείπουσι νὰ ὑπερεκθειάζωσι τοὺς παλαιοὺς κα-
λοὺς καιροὺς· διηγοῦνται δὲ πῶς ἄλλοτε ἕκαστος ἔζη εὐ-
κόλως ἀπὸ τοῦ ἔργου αὐτοῦ, καὶ διὰ σμικρᾶς δαπάνης ἐ-
πορίζετο οὐ μόνον τὰ χρειώδη καὶ ὠφέλιμα, ἀλλὰ καὶ
πλείστας ἀναπαύσεις καὶ ἀπολαυὰς τοῦ βίου.

Ἄλλοι αἰτιῶνται τὰς συχνὰς ἐπαναστάσεις καὶ τοὺς
καταστρεπτικούς πολέμους τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων καὶ
τὰ φρικώδη αὐτῶν ἐπακόλουθα. Γίνεται λόγος περὶ κα-
ταπατήσεως ἐθνικῶν δικαίων, περὶ λεηλασίας χωρῶν,
περὶ διαρπαγῆς πόλεων· γίνεται λόγος περὶ λαῶν πιεζο-
μένων ὑπὸ βαρυτάτων φόρων, περὶ πλείστων ἄλλων κα-
κῶν, ἅτινα, λέγουσιν, ἦσαν ἄγνωστα ἐν τῷ ἔμπροσθεν
χρόνῳ καὶ οὐδέποτε θέλουσιν ἐπαναληφθῇ εἰς τὸ μέλλον.

Καθόλου εἰπεῖν, πολλὰ τῶν κατηγοριῶν τούτων,
ἴσως καὶ ὅλαι, εἰσὶ δυστυχῶς ἀληθεῖς. Ἄλλ' ὅμως ὀφεί-
λομεν νὰ ὤμεν δίκαιοι ἐν ταῖς κατακραυγαῖς ἡμῶν καὶ
νὰ μὴ μεγαλύνωμεν τὰς συμφοράς. Οὐδαμῶς ἔξεστιν ἡ-
μῖν νὰ θεωρήσωμεν ὡς καθολικὸν δυστύχημα τὸ ἀφορῶν

μίαν ἢ τινὰς μόνον χώρας, καὶ νὰ διῃσχυρίζώμεθα ὅτι οἱ καλοὶ καιροὶ δὲν θέλουσιν ἐπανέλθει πλέον, καὶ ὅτι τὰ πάντα ἦσαν πάλαι εἰς βελτίονα κατάστασιν ἢ σήμερον.

Ἀληθῶς πλείσται οἰκογένειαι ἀπώλεσαν τὸ εὖ εἶναι· ἀλλ' ἀντ' αὐτῶν πλείστους ἄλλους βλέπομεν οἴκους ὑψωθέντας καὶ βελτιώσαντας τὴν τύχην των. Ἀληθῶς πλείστοι κλάδοι τῆς ἀνθρωπίνης βιομηχανίας, ἄλλοτε ἀκμάζοντες, νῦν κακῶς ἔχουσιν ἢ ἀσύμφοροι κατέστησαν· ἀλλ' ὅμως ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἄλλαι τέχναι, πρότερον παρημελημέναι, ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν ὑπὸ καιρικῶν ἢ τοπικῶν περιστάσεων βιοηθούμεναι, εὐθηνούσιν. Ἡ μεταβολὴ αὕτη τῶν περιουσιῶν, ἡ ἀκμὴ καὶ ἡ παρακμὴ αὕτη τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων ὑπῆρξαν ἐν ἅπαντι τῷ χρόνῳ καὶ θέλουσιν ὑπάρξει διηνεκῶς. Ὅσοι ἐζημιώθησαν, εἴτε ἀναιτίως, εἴτε ἐνεκεν ἰδίου σφάλματος, κλαίουσιν· ἄλλοι ὅμως, οἵτινες ἐκέρδησαν, ἀγάλλονται.

Ἀληθῶς, αἱ ἐπαναστάσεις καὶ οἱ ἐξωτερικοὶ πόλεμοι ἐπὶ ἡνεγκον τὴν ὑπερτίμησιν πολλῶν πραγμάτων, ὑπὸ τῆς συνηθείας καταστάντων ἡμῖν ἀναγκαίων. Ἀλλ' ὅμως ὀφείλομεν νὰ ἀναγνωρίσωμεν, ὅτι ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ δὲν ἐγκατέλιπεν ἡμᾶς ἐν γένει· ὅτι καὶ ἔχομεν καὶ δυνάμεθα νὰ προμηθευθῶμεν ὅσα εἰσὶν ἀπολύτως ἀναγκαῖα εἰς διατροφὴν καὶ συντήρησιν ἡμῶν, καὶ ὅτι ἡ μεμψιμοιρία ἀρμόζει μόνον εἰς τοὺς ἀβροδίους, οἵτινες τὰ περιττὰ καὶ τὰς ἀξιώσεις τῆς παραυτίκα ἡδονῆς ποιοῦσιν ἑαυτοῖς ἀνάγκας ἀπαραιτήτους, ζητοῦσι δὲ τὴν εὐδαιμονίαν των ἐν ταῖς σωματικαῖς ἀπολαύσεσιν ἢ ἐν ταῖς ὑπερβολικαῖς δαπάναις, ταῖς νῦν ἀπαγορευομέναις αὐτοῖς. Χάρις εἰς τὴν πρόνοιαν τοῦ οὐρανοῦ ἀπάντων

Πατρός, εἰς τὴν ἀγαθοποιῶν τῶν γενναίων τῆς ἀνθρω-
πότητος φίλων, καὶ οἱ πτωχότεροι ἐξ ἡμῶν εὐρίσκουσι
ζέγγην, ἵνα ἀπὸ τοῦ ψύχους προφυλαχθῶσιν, ἔνδυμα, ἵνα
καλύψωσι τὸ σῶμα αὐτῶν, ἄρτον, ὅπως μὴ ἀποθάνωσι
τῆς πείνης.

Ἀληθῶς, οἱ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν πόλεμοι ἀρχαίας
κατέστρεψαν περιουσίας, ἀνεγνωρισμένα καὶ κληρονο-
μικὰ δίκαια κατεπάτησαν. Ἀλλὰ τὰ κακὰ ταῦτα συνέ-
βησαν μόνον εἰς εὐαρίθμους χώρας, εἰς τινὰς πόλεις, εἰς
τινὰς οἰκίας. Καθ' ἅπαντας δὲ τοὺς αἰῶνας οἱ λαοὶ τῆς
γῆς πρὸς ἀλλήλους ἐπολέμησαν, οἱ δὲ πόλεμοι αὐτῶν
ἦσαν τὸ πάλαι πολὺ δεινότεροι καὶ ἀπανθρωπότεροι ἢ
ὅσον νῦν εἰσι. Τὸ φύσει φιλοτάραχον τῶν ἀνθρώπων, αἱ
ἐπιθυμίαι καὶ τὰ πάθη αὐτῶν καθιστῶσιν ἀδύνατον τὴν
διηνεκῇ εἰρήνην. Αὕτη δὲ ἡ εἰρήνη, παρακολουθουμένη
ὑπὸ τοῦ τρυφεροῦ καὶ ἀνειμένου βίου, ὑπὸ τῆς πολυτε-
λείας καὶ τοῦ ὄγκου, ὑπὸ τῆς ἐκλύσεως τῶν δυνάμεων,
γεννᾷ αὖθις τὸν πόλεμον. Οὕτως ὁμοιάζουσιν οἱ χρόνοι
καθ' οὓς ζῶμεν πρὸς τοὺς χρόνους τοὺς παρελθόντας. Καὶ
οἱ ἡμέτεροι πατέρες ἔπαθον ὅπως πάσχομεν ἡμεῖς. Ἀλ-
λ' ἡμεῖς γινώσκουμεν μόνον τὰ ἡμέτερα παθήματα, τὰς
ἡμετέρας ταλαιπωρίας καὶ αἰσθανόμεθα ζωηρῶς μόνον
τὰς ἡμετέρας στερήσεις καὶ τὰ ἡμέτερα βάρη, ἐνῶ
τὰ δεινὰ, ὑπὸ τὰ ὁποῖα ἐστέναζον οἱ πρόγονοι ἡμῶν,
διέρχονται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν μόλις ὡς ἐλαφραὶ
σκιαί. Διὰ τοῦτο ἅς ἀποφεύγωμεν πᾶσαν ἄδικον ὑπερ-
βολήν· ἅς μὴ καταβιβάζωμεν ὑπερμέτρως τὴν ἀξίαν
τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, καὶ ἅς μὴ ἐπαινῶμεν καθ' ὑπερ-
βολὴν τοὺς χρόνους τῶν ἀρχαίων. Ἡ ἰσορία τῶν παρελ-
θουσῶν ἑκατονταετηρίδων διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι οἱ καιροὶ

ἐκεῖνοι ἦσαν ἐν πολλοῖς δυστυχέστεροι τῶν παρόντων.

Ἀναμφισβόλως πλείω τῶν παρόντων δεινῶν εἰσὶ βάρύτατα. Ἀλλὰ ποῖον ἐστὶν ἐπὶ τῆς γῆς κακὸν, ὅπερ αἰωνίαν νὰ ἔχῃ διάρκειαν; Οὐδὲν βεβαίως. Καὶ αὐτὰ τὰ κακὰ, ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ὁποίων σήμερον στενάζομεν, θέλουσι παρέλθαι τάχιον ἢ βράδιον· μετ' αὐτὰ δὲ θέλει ἐπέλθαι ἡ εὐλογία.

Καὶ ὅταν τὰ δεινὰ, ἐνεκεν τῶν ὁποίων νῦν ὀδυρόμεθα, παρέλθωσι, θέλομεν ἄρα γε γίνεαι εὐτυχέστεροι ἢ ὅσον σήμερον ἐσμέν, ἢ τοῦλάχιστον οἱ ἡμέτεροι ἀπόγονοι θέλουσιν εἶσθαι εὐδαιμονέστεροι ἡμῶν; "Ω! ἅς μὴ ἐξαπατῶμεν ἑαυτούς! Ἐν τῷ μέσῳ εἰρήνης τὰ τέκνα ἡμῶν θέλουσι παλαίει πρὸς ἄλλα ἄλλου εἶδους δεινὰ καὶ αἰείποτε νέας θέλουσιν ἔχει μεμφιμοιριῶν αἰτίας. Οὐδεὶς ἐστὶν ἀπολύτως εὐτυχὴς ἐν οὐδενὶ χρόνῳ. Ἐκάστη ἡμέρα ἔχει τὴν κακίαν αὐτῆς, κατὰ τὸν Κύριον ἡμῶν. (Εὐαγγ. κατὰ Ματθ. ΣΤ', 34). Οὔτε δὲ ὁ κόσμος, οὔτε οἱ καιροὶ καθιστῶσι τὸν ἄνθρωπον δυστυχῆ, ἀλλ' αὐτὸς μόνος πληροῖ δυστυχημάτων τὸν τε κόσμον καὶ τὸν αἰῶνα ἐν ᾧ ζῇ. Ὁ χριστιανὸς, ὁ δίκαιος καὶ σοφός, δύναται νὰ διατηρήσῃ καὶ ἐν ταῖς δεινοτάταις τοῦ βίου τρικυμίαις ἀναλλοίωτον ἰλαρότητα. Πειθόμενος εἰς τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ καὶ στέργων τὸν ὑπὸ τῆς θείας Προνοίας ὀρισθέντα αὐτῷ κληρὸν, ὁ γνήσιος ὁπαδὸς τοῦ Ἰησοῦ προσπαθεῖ παντὶ σθένει νὰ ἐξάξῃ ἐκ τῆς παρουσίας τῶν πραγμάτων καταστάσεως ὠφέλειάν τινα καὶ χαρὰν, καὶ διὰ τῆς ἀγαθοποιΐας αὐτοῦ κατὰ τὸ μέτρον τῶν μέσων καὶ τῶν δυνάμεων αὐτοῦ νὰ φέρῃ ἀνακούφισιν τῶν κοινῶν κακῶν.

Βασιμώτεροι φαίνονται οἱ περὶ τῆς ἐξαχρειώσεως τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ παρουσίᾳ καταστάσει τῆς κοινωνίας ἐ-

λεγχοι ἄλλων, κατηγορούντων τὴν ὁσημέραι προοδεύουσαν διαφθοράν τῶν ἡθῶν, τὴν ὅλον ἐν ὑπερπλεονάζουσιν κακίαν. Οὗτοι δεικνύουσι τὴν ἐλαφρόνοιαν τῆς νεολαίας, ἥτις διασύρει τὰ σεμνότατα καὶ φεύγει τὴν ἐργασίαν· δεικνύουσι τὴν πολυτέλειαν καὶ τὸν ἐκδεδιητημένον βίον πλείστων οἰκων, οἵτινες ἀμέριμνοι περὶ τοῦ μέλλοντος καὶ οὐδεμίαν λαμβάνοντες πρόνοιαν ὑπὲρ τῶν τέκνων αὐτῶν ἐξακολουθοῦσι τὰς μωρὰς αὐτῶν δαπάνας· δεικνύουσι τὴν ὑπερβολὴν τοῦ ψευδοῦς πολιτισμοῦ καὶ τὴν περισσοτεχνίαν τῆς κακίας· δεικνύουσι τοὺς ναοὺς τοῦ Θεοῦ ἐρήμους, καὶ τὸ πλῆθος συρρέον εἰς τὰ καταγώγια τῆς ἀσωτίας· δεικνύουσι τὴν καταφρόνησιν ἀρχαίων καὶ ἀξιοσεβάστων ἐθίμων καὶ αὐτοῦ τοῦ πρέποντος τὴν ὀλιγωρίαν· δεικνύουσιν ὅτι τὴν σήμερον αἱ αἰσχισται κακίαι ἀρετῶν ὀνόμασι κοσμοῦνται· ὅτι τὴν ὑπόκρισιν ἀποκαλοῦσιν ἀσειότητα τρόπων, τὴν ἀσέλγειαν ἐρασμιότητα, τὴν ἀπάτην καὶ τὸ ψεῦδος φρόνησιν, τὴν περὶ τὸν γάμον ἀπιστίαν ἀδυναμίαν, τὴν ἀσέβειαν περὶ τὰ θεῖα πνεύματος ὑπεροχὴν, τὴν παράβασιν τοῦ ὅρκου ἐλλειψιν προλήψεων.

Καὶ ταῦτα μὲν βεβαίως ἀληθῆ εἰσιν· ἀλλ' ἐπίσης ἀληθὲς μένει, ὅτι ἤθελεν εἶσθαι ὑπερβαλλόντως ἄδικον νὰ ἀποδώσῃ τις τὰς τοιαύτας κατηγορίας εἰς πάντας. Εἰσέτι μυριάδες ἀνθρώπων λατρεύουσι τὸν Θεόν· εἰσέτι μυριοὶ ἐπὶ μυρίοις ὁμολογοῦσιν οὐ μόνον τῷ στόματι, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ βάθους καρδίας τὸν Ἰησοῦν καὶ ἀπεκδέχονται ἀπὸ τῆς διδασκαλίας Αὐτοῦ τὴν σωτηρίαν αὐτῶν· ἔτι καὶ νῦν ἄπειροί εἰσιν οἱ μισοῦντες τὰς κακίας καὶ πρὸς τὴν τελειότητα σπεύδοντες. Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ὑπάρχει ἔτι ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ

ἰσχύει πάντοτε παρά τε τοῖς μεγάλοις καὶ παρά τοῖς μικροῖς. Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν θριαμβεῦει ὁ Σωτὴρ τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ αἱ θεῖαι Αὐτοῦ ἀποκαλύψεις, ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν μεταδίδασκόμεναι, θέλουσι διαμείνει εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα.

Ναὶ μὲν μεγάλη ἐστὶ καὶ ἰσχυρὰ ἡ πρὸς τὴν ἁμαρτίαν κλίσις, « Ὅτι ἔγκειται ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐπιμελῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος αὐτοῦ. » (Γενέσ. Η', 21). Ἀλλ' οὕτως εἶχον τὰ τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. Ποσάκις ὁ Δαυὶδ παρεπονεῖτο λέγων· « Σῶσόν με Κύριε, ὅτι ἐκλέλοιπεν ὅσιος, ὅτι ὀλιγόθησαν αἱ ἀλήθειαι ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων. » (Ψαλμ. ΙΑ', 2). Ἐξ ἀρχῆς μέγας ἦν ὁ ἀγὼν μεταξύ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς· ἐξ ἀρχῆς ἐπάλαισεν ἡ κακία πρὸς τὴν ἀρετὴν, τὸ θέλγητρον τῶν σαρκικῶν παθῶν πρὸς τὴν συνείδησιν τοῦ βελτίονος. Ὁ καθ' ἡμᾶς αἰὼν ἔχει βεβαίως κακίας, αἵτινες εἰσὶν ἰδιάζουσαι αὐτῷ. Ἀλλὰ καὶ πᾶς πρὸ ἡμῶν αἰὼν ἐπίσης εἶχε τὰς ἰδίας αὐτοῦ κακίας. Πόσον ἡγανάκτων οἱ Προφῆται κατὰ τῶν ἁμαρτανόντων! Μετὰ πόσης σφοδρότητος λόγων κατεδίκαζον, ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ Ἀπόστολοι τὰς κακίας τῆς ἐποχῆς των! Καὶ ἄχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν πάντες οἱ μεγάθυμοι τῆς ἀνθρωπότητος ἄνδρες γενναίως ἀντέστησαν κατὰ τῆς ἐπ' αὐτῶν ἐπιπολαζούσης διαφθορᾶς τῶν ἡθῶν.

Ὅθεν ἅς μὴ ἐξυμνῶμεν μετ' ἀδίκου προτιμῆσεως τοὺς ἀρχαίους χρόνους, ἵνα διὰ τῆς παραβολῆς αὐτῶν καταδικάσωμεν ὡς ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ πονηροτέρας τὰς ἡμέρας ἡμῶν. Προϊόντος τοῦ χρόνου μεταβάλλονται αἱ ιδέαι καὶ τὰ ἦθη καὶ μετ' αὐτῶν ἀλλοιοῦνται καὶ αἱ καὶ καὶ αἱ ἀγαθαὶ κλίσεις τῶν ἀνθρώπων. Ἄν ἀπὸ αἰῶ-

νος εἰς αἰῶνα οἱ ἄνθρωποι προώδευον μόνον εἰς τὴν κακίαν, ἂν τὸ καλὸν δὲν ἀντεστάθμει πάντοτε τὸ κακόν, ἐπ' ἀληθείας ὁ παρὼν κόσμος, πρὸ πολλοῦ καταγώγιον ληστῶν καὶ φονέων, ἤθελεν εἶσθαι φρικώδης ἔρημος ἐν μέσῳ ναῶν κατερειπωμένων, θρόνων ἀνατετραμμένων, πολιτειῶν ἀναστάτων, οὐδεὶς ἤθελεν ὑπάρχει νόμος, οὐδεμία τάξις, πίστις, ἀγάπη, ἀσφάλεια, οὐδεὶς κοινωνικὸς δεσμός.

Οἷοςδὴ ποτ' ἂν ᾗ ὁ χαρακτήρ αὐτοῦ, ἕκαστος αἰὼν ἔχει τὰ πλεονεκτήματα καὶ τὰς ἐλλείψεις του, τὰ καλὰ καὶ τὰ κακὰ αὐτοῦ, ὥσπερ καὶ ἐκάστη ἡλικία τοῦ ἀνθρώπου εἶου. Τὸ ἔαρ τοῦ βίου ἐστὶ πλῆρες ἡδονῶν, ἀλλὰ καὶ πλῆρες δακρύων· ὁ ἀνὴρ ἔχει μεγαλύνειρα προτερήματα καὶ ποικιλώτερας ἀπολαύσεις, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ φροντίδας καὶ λύπας ἔχει, ὥσπερ ἀγνοεῖ ὁ παῖς· ὁ δὲ γέρον ἀπολαύει μὲν βίου ἡσυχωτέρου, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ δυσφόρων κακῶν ἐνοχλεῖται. Τοιαύτη ἐστὶν ἡ παρὰ τῆς σοφίας τοῦ Δημιουργοῦ ὀρισθεῖσα τάξις τῆς φύσεως.

Ἐν τούτοις, οἰαυδὴ ποτε καὶ ἂν ὣσιν αἱ τῶν καιρῶν περίοδοι, ὅφ' οἰωνδὴ ποτε νεφῶν καὶ ἂν περικαλύπτηται τὸ μέλλον, ὁ χριστιανὸς οὐδέποτε πρέπει νὰ ἀποδειλιάσῃ. Ὅσον πονηρότεροί εἰσιν οἱ καιροί, τοσοῦτον καλλίτεροι ἔστωσαν οἱ ἄνθρωποι. «Βλέπετε οὖν, λέγει πρὸς ἡμᾶς ἡ φωνὴ τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ὡς πρὸ δισχιλίων περίπου ἐτῶν πρὸς τοὺς ἐν Ἐφέσῳ χριστιανούς ἔλεγε, βλέπετε οὖν πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε, μὴ ὡς ἄσοφοι, ἀλλ' ὡς σοφοί, ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσιν. » (Ἐπιστ. πρὸς Ἐφεσ. Ε', 13-16).

Ὡς οἷόν τε μάλισα πεφυλαγμένως περιπατεῖν ἐν ταῖς πονηραῖς ἡμέραις, ἰδοὺ τὸ ἀληθὲς γνῶρισμα τοῦ σοφοῦ.

Ὁ σοφὸς διατάσσει τὰ κατ' αὐτόν οὕτως, ὥς οἱ ἐκ τῶν χρόνων κίνδυνοι νὰ μὴ διασείσωσι τὰς πεποιθήσεις του, τὰ δυστυχήματα νὰ μὴ καταβάλωσι, καὶ αἱ κακίαι νὰ μὴ διαφθείρωσιν αὐτόν.

Διὰ τοῦτο, ὅσον πονηρότεροί εἰσιν οἱ καιροί, τοσοῦτον μεγαλείτερον λάμβανε θάρρος, ὃ χριστιανέ, ἵνα ἀντιτάξης αὐτοῖς ἐδραίαν καὶ ἰσχυράν θέλησιν. Ὅστις ἐν ταῖς χαλεπαῖς περιστάσεσι τοῦ βίου ἀπόλλυσιν ἐν μέρει ἢ ὁλοκλήρως τὸ θάρρος καὶ τὴν πίστιν αὐτοῦ, συναπώλετο καὶ αὐτός· διότι, τοῦ φόβου παραλύσαντος τὰς δυνάμεις του, δὲν δύναται πλέον ν' ἀντισταθῇ ἀποτελεσματικῶς εἰς τὸν χεῖμαρρόν τοῦ κακοῦ. Ἀνάθες τῷ Κυρίῳ τὴν περὶ τῆς σωτηρίας σου φροντίδα· πρὸς Αὐτόν ἀπόβλεψον, ἐπ' Αὐτῷ ὡς ἐπὶ ἐδραίῳ βράχῳ στήριζον τὴν πεποιθήσιν σου. Αὐτός ἐστι βροχὸς καὶ ἀντιλήπτωρ σου, καταφυγὴ καὶ σκέπη σου. Μὴ ἐγκαταλείπῃς Αὐτόν μήτε ἐν τῇ πίστει, μήτε ἐν τοῖς ἔργοις σου, καὶ Αὐτός δὲν θέλει σ' ἐγκαταλείψῃ. Ἐὰν δὲ ὁ Θεὸς μεθ' ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν ἔσεται;

Θάρρει, ὦ φίλε! Ἄνευ θάρρους, ἀδύνατον νὰ ἔχῃς τὴν πρόνοιαν τοῦ σοφοῦ καὶ τὴν ἡσυχον σκέψιν καὶ τὴν ἀναγκαίαν φρόνησιν πρὸς ἐλάττωσιν τῶν ἐπιπιπτόντων σοι κακῶν. Φεῦγε λοιπὸν τὰς τετριμμένας αὐτὰς μεμψιμοιρίας, ὅτι οἱ καιροί εἰσι χαλεποὶ καὶ πονηροί. Τοιαῦται κατηγορίαι καὶ σὲ καθιστῶσι μικρόψυχον, καὶ τοὺς ἀκούοντάς σε ἀποθαρρύνουσι. Μᾶλλον δὲ παρόρμησον σεαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους, καὶ διὰ τοῦ ἰδίου παραδείγματος καὶ διὰ λόγων, ἐπὶ ἔνδοξον εὐστάθειαν καὶ καρτερίαν. Ἀναδείχθητι ἐν ταῖς δεινότεραις περιστάσεσι μεγαλόψυχος· οὕτω θέλεις ἀνεγείρει τὸ καταπεσὸν φρόνη-

μα τῶν ἄλλων καὶ θέλεις σώσει αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἐσχάτης ἀπογνώσεως. Οὐδὲν ὑπάρχει ἐπὶ τῆς γῆς κακὸν, καθ' οὗ νὰ μὴ δύναται νὰ θριαμβεύσῃ ψυχὴ ἐνάρετος καὶ γενναία.

Λάμβανε θάρρος! Μὴ λησμόνει ὅτι αὐτὸς ὁ Θεὸς ἔθετο ἀπ' αἰῶνος τοὺς νόμους, τοὺς διέποντας τὴν πορείαν τῶν πραγμάτων, καὶ ἐπομένως καὶ τὴν τύχην τῶν ἐνεστώτων καιρῶν. Μὴ λησμόνει ὅτι Αὐτὸς ἐστὶν ὁ Κύριος, εἰς ὃν πάντες οἱ κόσμοι ὑπέικουσιν, ὅστις τὰ πάντα συγκρατεῖ τῇ παντοδυνάμῳ Αὐτοῦ δεξιᾷ καὶ ἀοράτως καθοδηγεῖ τὰς καρδίας τῶν βασιλέων καὶ τῶν λαῶν. Μὴ λησμόνει μάλιστα, ὅτι καὶ τὰ δεινὰ τοῦ παρόντος χρόνου περιελήφθησαν ἐν τοῖς σοφοῖς σχεδίοις τοῦ Προϊσταμένου τῆς κτίσεως, καὶ ὅτι, καθ' ἃ ἀπεκάλυψεν ἡμῖν διὰ τοῦ ἁγίου Αὐτοῦ λόγου, τὰ πάντα εἰσὶ διατεταγμένα ἐπ' ἀγαθῷ τῶν ἀγαπώντων Αὐτόν.

Ὅστις μετὰ τοιούτων φρονημάτων ἀντιτάσσεται εἰς τὴν θύελλαν τοῦ βίου καὶ μετὰ τοιαύτης γενναιότητος ὑπομένει τὰ παρόντα δεινὰ, ἔχει βεβαίως παραστάτην καὶ ἀντιλήπτορα τὸν Θεόν. Αὐτὸς ὑπὸ τῆς κραταιᾶς δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου στηριζόμενος, οὐδαμῶς σφάλλεται ἐν τῇ πορείᾳ αὐτοῦ· ἀταράχως βλέπει τὰ προσπεσόντα αὐτῷ κακὰ καὶ ἡσύχως σκέπτεται καὶ ἀποφασίζει τίνι τρόπῳ νὰ ἀπαλλαγῇ αὐτῶν. Μόνος αὐτὸς δύναται νὰ πολιτευθῇ ὡς σοφός.

Μετὰ πόνου καὶ μόχθου καὶ μετ' ἀνιαρῶν φροντίδων πορίζεσαι τὰ πρὸς διατροφήν καὶ συντήρησιν σου τε καὶ τῆς οἰκογενείας σου ἀναγκαῖα. Ἀλλὰ γενοῦ κρείττων τῶν συμφορῶν τοῦ παρόντος χρόνου διὰ τῆς γενναιότητος καὶ διὰ τῆς φρονήσεώς σου. Μάθε νὰ μὴ ἔχῃς χρεῖαν

πολλῶν, καὶ θέλεις κατασταθῇ πλούσιος· μάθε νὰ περιο-
ρίσης τὰς ἀνάγκας σου, καὶ θέλεις ἐν ἀφθόνοις βιοτεύσει·
μάθε νὰ οἰκονομῇς τὰ ἀποκτηθέντα, καὶ οὐδέποτε ἐπα-
χθῆς ἐνδεὶα θέλει ἀπειλήσει τὸν οἶκόν σου. Πρὸς δὲ τού-
τοις θέλεις δυνηθῇ ἐκ τῆς περιουσίας σου νὰ ἔλθῃς εἰς
βοήθειαν ἄλλων, δυστυχεσέρων σου, ἢ μὴ λαβόντων τὴν
πρόνοιαν, ἣν σὺ ἔλαβες. Ἀλλὰ πῶς; Σοὶ εἶνε τόσον δύσ-
κολον νὰ στερήσῃς σεαυτὸν πραγμάτων τινῶν περιτ-
τῶν; Σοὶ εἶνε τόσον δύσκολον νὰ ἐγκαταλείψῃς ἡδονάς
τινας; Ἐγίνες δοῦλος τῆς ὑπερφίας, δοῦλος τῶν εὐμα-
ρειῶν τοῦ βίου; Ὡ! ἐὰν ἀδυνατῇς νὰ διαρρήξῃς τοιαῦτα
δεσμὰ, εἶσαι ἄξιός νὰ δουλεύῃς τὴν αἰσχίστην δουλείαν,
εἶσαι ἄξιός νὰ περιέλθῃς βαθμηδὸν εἰς ἐσχάτην πενίαν
καὶ νὰ γίνῃς ἐξουθένημα. Οὐδεὶς σώζει σε, ἐὰν σὺ δὲν
σώσῃς σεαυτὸν. Τοῦτο καὶ σὺ αἰσθάνεσαι· αὐτὴ ἡ συνεί-
δησίς σου σοὶ λέγει, ὅτι δὲν εἶσαι ἄξιός σωτηρίας, διότι
δὲν δύνασαι νὰ ἀρνηθῇς σεαυτὸν καὶ νὰ γίνῃς σοφός,
γνήσιος χριστιανός.

Πολιτεύου μὴ ὡς ἄσοφος, ἀλλ' ὡς σοφός. Θυσίαζε γεν-
ναίως τὰ πάντα ὑπὲρ πάντων, ὅταν ἡ θυσία αὕτη ᾔνε
ἀναγκαία· ἐπίβαλε σεαυτῷ στερήσεις, ὅσας αἱ περι-
στάσεις ἀπαιτῶσιν αὐτάς· ἔσο δίκαιος πρὸς τοὺς συμ-
πολίτας σου καὶ πρὸς τὰς προϊσταμένας Ἀρχάς· ὑπό-
μενε τὰ δεινὰ μετὰ καρτερίας τε καὶ ἀταραξίας ψυχῆς
καὶ ἐκτέλει πάντοτε τὰ καθήκοντά σου, περὶ δὲ τῶν
λοιπῶν θέλει μεριμνήσει ὁ Θεός. Ἄφες εἰς τὴν σοφίαν
Αὐτοῦ νὰ δώσῃ εἰς τὴν τύχην σου τὴν διεύθυνσιν, ἣν θέ-
λει. Αὐτὸς τὰ πάντα διέπει εὐεργετικώτερον ἢ ὅσον δύ-
ναται νὰ φαντασθῇ ὁ περιορισμένος νοῦς τοῦ ἀνθρώπου.
Μὴ τρέμῃς, κατὰ τὰς προσπεσούσας συμφοράς, διὰ

τὴν τύχην τῶν φίλων σου ἢ διὰ τὴν τύχην τῶν τέκνων σου. Ὁ Θεός, ὁ πατήρ σου, εἶνε καὶ αὐτῶν πατήρ· καὶ ὅτε σὺ δὲν θέλεις πλέον ὑπάρχει καὶ δὲν θέλεις δύνασαι νὰ φροντίσῃς περὶ αὐτῶν, ζῇ ἔτι ὁ Θεός καὶ φροντίζει περὶ αὐτῶν.

Ὑπὸ τῆς αὐτῆς δὲ σοφίας ὀδηγούμενος, ἐξόπλισον καὶ τὰ τέκνα σου κατὰ τῆς ταλαιπωρίας τῶν παρόντων καιρῶν. Παίδευσον αὐτὰ οὐχὶ πρὸς βίον εὐμαρῆ, ἀλλὰ πρὸς βίον ἀπλοῦν καὶ κανονικὸν καὶ πρὸς σπουδαίαν ἐνασχόλησιν· οὐχὶ πρὸς τὰς ἡδονάς, ἀλλὰ πρὸς ὠφέλιμον δραστηριότητα, δι' ἧς ἐν παντὶ τόπῳ καὶ χρόνῳ θέλουσιν εὔρει μέσα ἵνα ζήσωσιν ἀνεξάρτητοι καὶ γίνωσι τῆς ἰδίας αὐτῶν τύχης δημιουργοί. Ἴσως νῦν διαπρέπεις μεταξὺ τῶν συμπολιτῶν σου, τιμαῖς καὶ ἀξιώμασι καὶ πλούτῳ· ἀλλὰ δύνανται πάντα τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα ἐν τῇ θυέλλῃ τῶν καιρικῶν περιστάσεων ν' ἀπολεσθῶσι, τὰ δὲ τέκνα σου κατὰ συνέπειαν μεγάλης καταστροφῆς νὰ ᾧσιν ἠναγκασμένα τὸν ἐπιούσιον ἄρτον νὰ ἐπαιτήσωσιν ἐπὶ ξένης. Διὰ τοῦτο οὐχὶ τὸ τί ἀφίνεις αὐτοῖς, ἀλλὰ τὸ πῶς παρασκευάζεις αὐτὰ ἀποτελεῖ τὴν ἀρίστην κληρονομίαν.

Ἐξαγοράζεσθε τὸν καιρὸν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσιν· εἶπεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος. Ὡς περ δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Ἀποστόλου, οὕτω καὶ σήμερον παλαίει ἰσχυρῶς τὸ παράδειγμα τῶν κακῶν ἡθῶν πρὸς τὰς χλευαζομένας ἀρετάς· ὅπως ἄλλοτε, θριαμβεῦει ἔτι καὶ νῦν ἡ ὑπερήφανος δύναμις τοῦ ἰσχυροῦ κατὰ τῆς ἀγιότητος τοῦ δικαίου, ἡ πανοῦργος κακία κατὰ τῆς ἀπροστατεύτου ἀθωότητος, ἡ ἐπιδέξιος κακεντρέχεια κατὰ τῆς χρηστότητος καὶ τῆς εἰλικρινείας. Ὅπως πάλαι, καὶ σήμερον

τὸ πολὺ πλῆθος προσκυνεῖ, ἀντὶ τοῦ Παναγίου, τὰ εἶδω-
λα τοῦ παρόντος κόσμου, τὰς τιμὰς, τὸν χρυσόν, τὴν
γῆνιν ἐξουσίαν· « Ἐξαγοράζεσθε τὸν καιρόν. Βλέπετε
πῶς ἀκριβοῶς περιπατεῖτε μὴ ὡς ἄσοφοι, ἀλλ' ὡς σοφοί. »
Ἦγουν, ἅς μὴ πράττωμεν ὅσα ὁ τυφλὸς ὄχλος πράττει·
ἅς μὴ τιμῶμεν τὴν εὐτυχοῦσαν κακίαν, τὴν ὁποίαν αὐ-
τὸς τιμᾷ· ἅς μὴ καταφρονῶμεν τὴν περιφρονουμένην ἀ-
ρετὴν· ἀλλ' ἅς μάθωμεν τὴν διαφθοράν τοῦ αἰῶνος ἡμῶν,
ἵνα μὴ μολυνθῶμεν ὑπ' αὐτῆς· ἅς περιβάλωμεν τὴν ἡμε-
τέραν ἀρετὴν συνέσει τε καὶ προνοίᾳ, ἵνα μὴ γινώμεθα
λεία τῶν ὑπὸ τῆς κακίας κατεχομένων· ἅς περιπατῶ-
μεν πεφυλαγμένως ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀκανθῶν καὶ τῶν
τριβόλων τοῦ βίου, ἵνα ἀποφύγωμεν τὰς ἐξ αὐτῶν ὀδυ-
νηρὰς πληγὰς.

Ἀπειλεῖ ἡ διαφθορά τῶν ἡθῶν νὰ ἐπικρατήσῃ ἐν τῇ
πατρίδι σου, ἐν τῷ δήμῳ σου, ἐν τῇ ἐστίᾳ σου; Σπεῦ-
σον, σύνελθε τοῖς χρηστοῖς καὶ γενναίως ἀντιτάχθητι
πρὸς τὸν καταστρεπτικὸν χεῖμαρρόν. Δείξον καὶ σὺ μεθ'
ὅλων τῶν ἐναρέτων συμπολιτῶν σου, ὅτι ὑπάρχουσιν εἰ-
σέτι ἄνθρωποι, οἵτινες τιμῶσι τὴν ἀρετὴν καὶ καταφρο-
νοῦσι τὴν κακίαν καὶ εὐλογοῦσι τὸ ἅγιον τοῦ Θεοῦ ὄνο-
μα, ὅπερ μάτην τολμᾷ ὁ ἀσεβὴς νὰ βεβηλώσῃ. Οὕτω
ὀλιγοστεύεις τὴν κακίαν τοῦ καιροῦ σου.

Ζητοῦσιν ἡ ἀπιστία καὶ ἡ περὶ τὰ ἱερὰ ἀσέβεια νὰ
ἐπικρατήσωσι; Δείξον διὰ τοῦ παραδείγματός σου, δεῖ-
ξον, λόγῳ τε καὶ ἔργῳ μετὰ τῶν περικυκλούντων σε ἐνα-
ρέτων συμπράττων, ὅτι οὐδόλως ὑφίσταται ἀληθὴς ἀρε-
τὴ χωρὶς σεβασμοῦ πρὸς τὰ θεῖα, χωρὶς πίστεως πρὸς
τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ, ἄνευ ἀπεκδοχῆς ζωῆς ἀθανάτου
καὶ αἰωνίου μισθαποδοσίας. Τίμησον πρῶτος πάντων

διὰ τοῦ παραδείγματός σου τὴν δημοσίαν ἐν τοῖς ναοῖς λατρείαν· παίδευσον πρῶτος πάντων τὰ τέχνα σου εἰς τὰς ἀληθείας τῆς χριστιανικῆς θρησκείας· ἀπόδειξον διὰ τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης σου, διὰ τῆς προθύμου πρὸς πάντας θεραπείας σου, διὰ τῆς γενναιοφυχίας σου ἐν ταῖς ταλαιπωρίαις καὶ ἐν ταῖς θλίψεσι, διὰ τῆς πραότητός σου ἐν ταῖς εὐπραγίαις, διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης σου ἐν τῷ ἄκρῳ τῆς δυνάμεως καὶ τῆς δόξης, διὰ τῆς φρονήσεώς σου ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου, ὁποῖαν δύναμιν παρέχει τοῖς ὁπαδοῖς αὐτῆς ἡ θρησκεία τοῦ Ἰησοῦ, ἡ ἀνεξάντλητος αὕτη πηγὴ πάσης σοφίας καὶ πάσης μακαριότητος.

Οὕτω πολιτεύεται ὁ χριστιανὸς ἐν τῷ μέσῳ τῶν καιρικῶν περιστάσεων. Αἱ περιστάσεις αὗται δύνανται νὰ μεταβληθῶσιν· αὐτὸς μένει ὁ αὐτός. Ἀμετάβλητος δὲ, ὥσπερ ἡ εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν ἀρετὴν πιστὴ αὐτοῦ καρδιά, μένει αὐτῷ ἡ χάρις τοῦ Παντοδυνάμου. Καὶ πάλιν ἐπαναλέγω, ὅτι ὁ ἄνθρωπος καθίστησι δυστυχεῖς τοὺς καιροὺς, οὐδέποτε δὲ οἱ καιροὶ φέρουσι τὴν δυστυχίαν τοῦ ἀνθρώπου.

Διό, Κύριε, θέλω περιπατήσαι καὶ ἐν ταῖς παρούσαις ἡμέραις οὐχὶ ὡς οἱ ἄσοφοι, ἀλλ' ὡς οἱ σοφοί. Ὅλος πεποithώς ἐπὶ Σε, τὸν Θεὸν καὶ Προστάτην καὶ Ῥύστην μου, γενναίως θέλω προσκαρτερήσαι τοῖς δυσυχήμασιν. Ὅσον φρικταὶ καὶ ἂν ᾖσιν αἱ συμφοραὶ καὶ τὰ δεινὰ τῆς πατρίδος μου, ὅσον μεγάλα τὰ δυστυχήματα τοῦ οἴκου μου, τῶν ἀγαπητῶν μου, ὅσον δυσδίαστακτος ἡ ταλαιπωρία μου, ἀρκεῖ νὰ διατηρήσω καρδίαν καθαρὰν καὶ νοῦν ὑπὸ τῆς ἀγιότητος ἐμπνεόμενον, καὶ οὐδέποτε θέλω ἀποδελιάσει, οὐδέποτε θέλω ἀπελπισθῆ. Σὺ, Πά-

τερ τῶν πασχόντων καὶ ταλαιπωρουμένων, εἶσαι πάν-
τοτε ἡ ἐλπίς μου, ἡ προστασία μου, τὸ ἔρεισμά μου.

Ἐν ὁποίαις τρομεραῖς περιστάσεσιν ἀπεστάλης ἐπὶ
τῆς γῆς ὑπὸ τὴν ἀνθρωπίνην Σου μορφήν, Σὺ, Υἱὲ τοῦ
Θεοῦ μου, Ἰησοῦ μου, φίλε τῆς ἀθανάτου μου ψυχῆς!
Ἦσαν οἱ καιροὶ ἐκεῖνοι ἦττον δυσχερεῖς, ἦττον διεφθα-
ρμένοι τῶν σημερινῶν; Οὐχὶ βεβαίως. Σὺ, ὁ ἀγιώτατος
τῶν ἀνθρώπων, κατεφρονήθης, κατεδιώχθης, πολλάκις
οὐδὲ ποῦ τὴν κεφαλὴν νὰ κλίνης εἶχες. Καὶ ὅμως ἐν τῷ
μέσῳ τῶν ἀλγεινοτάτων ἀναγκῶν καὶ ταλαιπωριῶν τοῦ
βίου, διετήρησας τὴν ψυχικὴν γαλήνην τοῦ δικαίου καὶ
τοῦ σοφοῦ, τοῦ κρείττονος πάσης ἐξωτερικῆς συμφορᾶς.
Εἶδες Σεαυτὸν ὑπὸ ἀμαρτωλῶν περικυκλούμενον, ἐξη-
σας ἐν μέσῳ αὐτῶν καὶ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτῶν εἰρ-
γάσθης. Αὐτοὶ Σὲ ἐπρόδωσαν, Σὲ ἐξύβρισαν, Σὲ ἐθανά-
τωσαν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ. Ἀλλ' ἡ ἀγάπη Σου, ἡ γεν-
ναιοψυχία Σου καὶ ἡ ἰλαρότης Σου οὐδέποτε Σὲ ἐγκα-
τέλιπον.

Πνεῦμα Θεοῦ, θεία Ἀρετὴ, μὴ ἐγκαταλείπης καὶ μὲ
κατὰ τοὺς ἐνεστῶτας τούτους καιροὺς! Ἰησοῦ, Σὲ ἀκο-
λουθῶ! Πιστὸς ὁπαδός Σου, θέλω καὶ γὰρ νὰ ἀγωνισθῶ τὸν
καλὸν ἀγῶνα καὶ κατὰ τὴν Σὴν θέλησιν νὰ περαιώσω
τὴν πορείαν μου. Ἐλθέ, Κύριε, εἰς βοήθειάν μου! Στε-
φάνωσον, Κύριε, τὰς προσπάθειάς μου τῷ ἀθανάτῳ τῆς
ἐπιτυχίας στεφάνῳ!

PIZ'.

Ὁ νοσῶν.

« Καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων τὸ Εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. »

(Εὐαγγ. κατὰ Ματθ. Θ', 35).

ΜΕΤΑΞΥ τῶν ποικίλων δυστυχημάτων τοῦ βίου ἐν τῶν σκληροτέρων ἐστὶν ἡ ἀπώλεια τῆς υγείας. Σύμπαντα τὰ γήινα ἀγαθὰ οὐδόλως ἀντισταθμίζουσι τὰ παθήματα τοῦ νοσοῦντος. Δὸς τῷ νοσοῦντι τὰ πάντα, καὶ ἄφες αὐτῷ τὰ κακὰ του· αἱ πλεῖσται τῶν ἡδονῶν αὐτοῦ θέλουσιν εἶσθαι μάταιαι. Κατάκλινον αὐτὸν ἐπὶ κρεμασῶν καὶ πτιλωτῶν στρωμνῶν· θέλει ἀναστενάξει ὑπὸ τῶν πόνων κατεχόμενος, ἐνῷ ὁ πενέστατος τῶν θνητῶν, ἀπολαύων υγείας, κοιμᾶται ἡσύχως ἐπὶ τῆς σκληρᾶς γῆς. Πλήρωσον τὴν τράπεζαν αὐτοῦ ἡδίστων φαγητῶν καὶ ποτῶν· ὁ ἀσθενὴς θέλει ἀπωθήσει αὐτὰ καὶ θέλει ζηλεύσει τὸν ἄπορον, τὸν τρώγοντα μετὰ πολλῆς ἡδονῆς τεμάχιον μέλανος ἄρτου. Περικύκλωσον τὸν νοσοῦντα βασιλικῇ μεγαλοπρεπείᾳ, ἔδρα αὐτοῦ ἔστω θρόνος, καὶ σκηπτρον ἢ βακτηρία του· αὐτός θέλει ῥίπτει ἀδιαφορίας καὶ περιφρονήσεως βλέμματα ἐπὶ τῶν πολυτίμων λίθων καὶ ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ καὶ ἐπὶ τῆς πορφύρας, ἐν δὲ ταῖς ὀνειροπολήσεσιν αὐτοῦ θέλει θεωρεῖ ἑαυτὸν εὐτυχῆ, ἂν ἡδύ-

νατο ὑπὸ τὴν καλαμίνην στέγην τοῦ γεωργοῦ ἄσημος νὰ διανύσῃ τὰς ἡμέρας του ἐν πλήρει ὑγείᾳ.

Διὰ τοῦτο καὶ μόνη ἡ ὄψις τοῦ ἀσθενοῦς ἐστὶ δι' ἑκαστον ἀλγεινὸν θέαμα. Οὐδεὶς βλέπει ἄνευ οἴκτου, ἄνευ συγκινήσεως τῆς ψυχῆς, τὰς ὠχρὰς παρειάς, τοὺς ὑποτετριμμένους καὶ κοίλους ὀφθαλμούς, τὸ καταβεβλημένον σῶμα τοῦ πάσχοντος. Καὶ αὐτὸς ὁ ἄγριος πολεμιστῆς καταπαύει τὴν λύσσαν του καὶ φρίδεται τοῦ δυστυχοῦς.

Εἰς τὰ ὄρματα τοῦ χριστιανοῦ ὁ νοσῶν εἶνε καὶ πρέπει νὰ ᾔηνε ἀντικείμενον σεβασμοῦ. Παρὰ τῇ κλίνῃ τοῦ πάσχοντος καὶ αὐτὸς ὁ μᾶλλον ἐλαφρόνους καθίσταται σοβαρὸς καὶ σκεπτικός.

Ἰσως καὶ σὺ, ἀναγνώστα, κατελογίσθης ποτὲ μεταξὺ αὐτῶν τῶν ἀξίων ἐλέους ἀνθρώπων. Ἐνθυμήθητι τὰς ἡμέρας ἐκείνας τοῦ ἄλγους καὶ τῆς δοκιμασίας, καθ' ἃς μεγάλην ἔλαβες πολλοῦ πόνου πεῖραν. Πρόσελθε τῇ διανοίᾳ μετ' ἐμοῦ πρὸς τὴν ὀδυνηρὰν κλίνην, ἐφ' ἧς στενάζει ὑπὸ τῶν πόνων βασανιζόμενος εἰς τῶν ἀδελφῶν σου, καὶ ἀνανέωσον ὅσα ἐν νῷ εἶχες ὅτε εἰς παρομοίαν εὐρέθης κατάστασιν.

Καὶ ἂν ἡ ὑγεία σου οὐδόλως μέχρι τοῦδε προσεδόλῃ, πιθανῶς θέλει ἔλθει ἡμέρα, καθ' ἣν θέλεις στερηθῇ αὐτῆς ἀπροσδοκήτως. Προετοίμασον σεαυτὸν ὡς σοφὸς πρὸς τὴν δοκιμασίαν ταύτην. Μάθε νὰ τιμᾷς καὶ μετὰ φιλοστόργου μερίμνης νὰ ἐπιμελῇσαι τὸν ἀσθενῆ, ἵνα καὶ σὲ ἐν καιρῷ τιμήσωσι καὶ ἐπιμεληθῶσιν ἄλλοι.

Αἱ νόσοι οὐδόλως εἰσὶ συμφυεῖς τῷ σώματι, οὔτε ἀποτελοῦσιν ὅρον ἀπαραίτητον τοῦ βίου. Ἡ ἐξ ἀρχῆς γένεσις τοῦ ἀνθρώπου ἦν πλήρης καθ' ὅλα τὰ μέρη αὐτοῦ, ἦν

τελεία. Πλείστοι ζῶσι χωρὶς διαταράξεώς τινος τοῦ σώματος αὐτῶν ὀργανισμοῦ καὶ ἀποθνήσκουσιν ἄνευ νόσου· σθένυννται δὲ ὡς ὁ λύχνος, οὗτινος ἐκάη τὸ ἔλαιον· ἀποκοιμῶνται ἡσύχως ὡς ὁ ὑπὸ τοῦ καμάτου καταπονηθεὶς θεριστὴς μετὰ τὸ ἡμερήσιον αὐτοῦ ἔργον.

Ὅταν δὲν ἐκκληρονομήσαμεν ἀπὸ τῶν γονέων ἡμῶν τὸ σπέρμα νόσου τινός, συνήθως μόνη ἡ ἀπρονοησία καὶ ἡ ἀφυλαξία ἡμῶν καταστρέφουσι τὸ τιμαλφέστατον αὐτὸ δῶρον τοῦ Θεοῦ, τὴν ὑγείαν, καὶ μετ' αὐτῆς διαφθείρουσι τὸ ὄργανον, δι' οὗ ἡ ψυχὴ ἡμῶν δύναται νὰ κατασταθῇ ὠφέλιμος ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει παρατήρει τὴν φυσικὴν κατασκευὴν τοῦ σώματός σου, τὴν κρᾶσίν σου, καὶ κατ' αὐτάς ῥυθμιζε τὸν βίον σου, κανόνιζε τὰ τῆς τροφῆς καὶ τὰ τῆς ἐνδυμασίας σου, τὰς ἡδονάς, τὰς διασκεδάσεις σου, τὰ ἔργα σου. Μηδέποτε λησμόνει, ὅτι μιᾶς μόνης ὥρας ἀκρασία γίνεται μήτηρ πολλῶν καὶ μακροχρονίων πόνων, ὅτι ἀρκεῖ μιᾶς μόνης στιγμῆς ἀβουλία καὶ ἀποπλάνησις, ὅπως ὁλόκληρον τὴν ζωὴν ἡμῶν δηλητηριάσῃ.

Τὸ σῶμα δὲν εἶνε ἰδιοκτησία τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ πρᾶγμα δεδανεισμένον παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὃπερ ὀφείλομεν νὰ ἐπιστρέψωμεν, ὄργανον τῆς ψυχῆς, χωρὶς τοῦ ὁποίου ἡ ψυχὴ ἀδυνατεῖ νὰ ἐκπληρώσῃ τὰ ἐπιβληθέντα αὐτῇ καθήκοντα, ἥτοι τὸν ἐπὶ τῆς γῆς προορισμὸν αὐτῆς. Ὁ ἁμαρτάνων ἐπομένως ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ, μεγίστης ἀμαρτίας ἔνοχος γίνεται, διότι ἀφαιρεῖ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐπὶ μακρόν ἢ καὶ διὰ παντός τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ βίου, ἡγουν τὴν δύναμιν τοῦ πράττειν τὸ καλόν, εἰς ὃ προώρισεν αὐτὸν ὁ Θεός.

Οὐ μόνον δὲ διὰ τῆς ἀλογίστου παραμελήσεως τῆς ὑγείας καθιστάμεθα ἀνίκανοι νὰ ἐκπληρῶμεν δεόντως τὰ καθήκοντα ἡμῶν πρὸς τὸν Θεόν, πρὸς τὴν πατρίδα, πρὸς τοὺς συμπολίτας, τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἀδελφούς ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ αἱ ἐκ τῆς παραμελήσεως ταύτης προελθούσαι ἀρρώστιαί, καὶ ἐὰν φαινομένως ἐντελῶς ἐθεραπεύθησαν, ἐπισπεύδουσι τὸν θάνατον ἡμῶν. Ὁ περὶ τὰς ἡδονὰς ἀκρατὴς, ὁ ἄφρων, ὁ ἐνεκεν ματαιότητος ἐκθέτων ἑαυτὸν ἀνωφελῶς εἰς κίνδυνον, καθὼς καὶ ὁ ὑπερβαλλόντως διαθρύπτων ἑαυτὸν, γίνονται ἐνοχοὶ αὐτοχειρίας, ἥτις, καίτοι ἀκουσία καὶ ἀπροαίρετος, οὐδὲν ἥττον ἐστὶν ἐγκληματική.

Πρὸς τούτοις, πολλῶν νόσων τὸ σπέρμα μεταδίδεται κατὰ κληρονομίαν ἀπὸ τῶν γονέων εἰς τὰ τέκνα· αἱ ἀσθενεῖαι καὶ τὰ πάθη τῶν ζώντων ἔσονται ἀσθενεῖαι καὶ πάθη τῶν μετὰ ταῦτα γενεῶν. Διατήρησον λοιπὸν ἐπιμελῶς τὴν ὑγείαν τοῦ σώματός σου, ὅπως μὴ σὲ αἰτιῶνται μίαν ἡμέραν τὰ τέκνα σου, ὀδυνηρὸν βίον τρίβοντα, ὡς γενόμενον παραίτιον τῶν δεινῶν καὶ τῶν πόνων αὐτῶν, ὅπως μὴ σὲ κατηγορῶσι διὰ τῶν ἐπινόσων αὐτῶν σωμάτων, ὅτι ἐνεκεν στιγμιαίας μωρίας ἔγινες πηγὴ τῆς παρούσης αὐτῶν ταλαιπωρίας καὶ ἀθλιότητος. Οὕτω, κατὰ τὸ λόγιον τῆς Γραφῆς, ἐπάγει Κύριος ἀμαρτίας πατέρων ἐπὶ τέκνα καὶ ἐπὶ τέκνα τέκνων ἐπὶ τρίτην καὶ τετάρτην γενεάν.

Προσέρχου ἐν πράγματι, ἢ καὶ κατὰ διάνοιαν μόνον, συνεχῶς παρὰ τῷ νοσοῦντι. Ἡ ὄψις αὐτοῦ ἔσεται σοι σχολεῖον σοφίας. Βλέπων μετὰ λύπης καὶ τρόμου τοὺς κοίλους ὀφθαλμούς καὶ τὴν νεκρικὴν πελιδνότητα ἐπὶ τὸ πρόσωπον τοῦ ἀσθενοῦς, θέλεις ἐμμένει ἐδραῖος τῇ ἀπο-

φάσει ν' ἀποφύγῃς πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ φθείρῃ ὅπωςδὴ ποτε τὴν σὴν ὑγείαν.

Ἀλλὰ μὴ φρόντιζε μόνον περὶ σοῦ· φρόντιζε καὶ περὶ τῆς ὑγείας τῶν φίλων σου. Μὴ παρασύρῃς ἄλλους εἰς διασκεδάσεις πλέον τοῦ ἱκανοῦ, εἰς ἀσωτίας, δυναμένας νὰ γίνωσι πηγὴ ἀσθενειῶν. Καὶ τί ἐπὶ τέλους θέλεις κερδήσει, ἀφαιρῶν ἀπὸ τοῦ πλησίον σου τὴν ἀνθρῶν αὐτοῦ ὑγείαν, γενόμενος καταστροφεὺς τῆς ζωῆς αὐτοῦ;

Φεῦ! καὶ ὁμῶς συνεχέστατα ὡς πρὸς τοῦτο ἀμαρτάνουσι καὶ αὐτοὶ οἱ ἄλλως χρηστοὶ ἄνθρωποι, οὐχὶ ἐκ πονηρίας, οὐχὶ ἐξ ἐπιβουλῆς, ἀλλ' ἐν τῇ μέθῃ τῆς ἡδονῆς! Τὸ παράδειγμα αὐτῶν, αἱ προτροπαὶ τῶν παρασύρουσι τοὺς ἀσθενεστέρους εἰς πράγματα, ἅτινά εἰσιν ἀληθεῖς ὑπερβολαὶ δι' αὐτούς. Ζητοῦσιν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι νὰ δώσωσι τοῖς φίλοις αὐτῶν δείγματα τῆς φιλίας καὶ ἀγάπης των, παρέχοντες αὐτοῖς ἀφορμὰς καὶ μέσα ἡδονῶν· καὶ ὁμῶς προσφέρουσι τὴν κύλικα τοῦ δηλητηρίου. "Ω! ποσάκις ἡ κακία τῶν ἀνθρώπων ἐστὶν ἥττον ἐπικίνδυνος τῆς ἀλογίστου αὐτῶν ἐλαφρονοίας!

Χριστιανέ, φείδου τῆς ὑγείας σοῦ τε καὶ τῶν ἄλλων· διαφύλαττε ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ τὸ πολύτιμον αὐτὸ τῆς θείας Προνοίας δῶρον· πρὸς δὲ τοὺς ἀσθενεῖς ἐκτέλει τὰ ζηλωτὰ καθήκοντα τῆς φιλανθρωπίας.

Ἔσο ὁ φίλος τῶν νοσούντων, ὥςπερ ἦν ὁ Ἰησοῦς, τὸ τελειότατον αὐτὸ πρότυπον τῶν ἔργων καὶ τῆς πολιτείας ἡμῶν. Αὐτὸς ὁ Θεάνθρωπος δὲν παρέστη παρὰ τῇ κλίνῃ τῶν θνησκόντων, ὡς ἄγγελος εἰρήνης καὶ ἀγαθοποιίας; Δὲν ἀπεδέχθη μετ' ἀγάπης τοὺς τυφλοὺς καὶ τοὺς χωλοὺς, τοὺς λεπροὺς καὶ τοὺς δαιμονιῶντας; Δὲν ὑπῆρξε τὸ καταφύγιον ὅλων τῶν δυστυχῶν; Οἱ παν-

τὸς εἰδούς ἀσθενεῖς δὲν προσήρχοντο αὐτῷ, ἅμα ἐμάνθανον τὴν ἄφιξιν τοῦ θεοῦ αὐτοῦ φίλου τῆς πασχούσης ἀνθρωπότητος; Ὡς, ὁ τιμώμενος διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ χριστιανοῦ, γενοῦ ἀληθῆς χριστιανός, γενοῦ μαθητῆς τοῦ Ἰησοῦ, μιμητῆς τοῦ Διδασκάλου σου.

Βεβαίως ἡ χεὶρ σου δὲν ποιεῖ θαύματα· ἀλλὰ δύναται νὰ εὐεργετήσῃ. Ἡ χεὶρ σου δὲν ἐπαναφέρει εἰς τὴν ἀνθηρὰν κατὰστασιν τῆς ὑγείας τὸν εἰς ἀνίατον περιπεσόντα νόσον, δὲν ἀπαλλάττει αὐτὸν τοῦ θανάτου· ἀλλὰ δύναται νὰ ὑποστηρίξῃ τὸν ἀσθενῆ καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειαν τοῦ αἰσθανομένου τὴν ἀνάγκην τῆς ἀγάπης. Ὁ ἀπὸ τοῦ στόματός σου ἐξερχόμενος λόγος δὲν καταπαύει τοὺς πόνους τοῦ πάσχοντος· ἀλλ' ὅμως δύναται νὰ παρηγορήσῃ καὶ νὰ συμβουλεύσῃ τὸν δυστυχῆ, εἰς ὃν τὰ πάντα λείπουσι, καθὼς ἐστερημένον ὄντα τοῦ κυριωτέρου, τῆς ὑγείας.

« Ἀσθενὴς ἤμην, καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με » θέλει εἶπει ὁ Ἰησοῦς μίαν ἡμέραν εἰς τοὺς σκληροκαρδίους, οἵτινες ἀστόργως ἐγκαταλιμπάνουσι τοὺς πάσχοντας ἀδελφοὺς αὐτῶν.

Ἰδίως βοήθει μεταξὺ τῶν ἀσθενῶν τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς ξένους. Ὁ ἡμεδαπὸς ἔχει τὴν περίθαλψιν τῶν οἰκείων καὶ τῶν συμπολιτῶν του. Ὁ πλούσιος εὐρίσκει πάντοτε ἀντίληψιν, διότι ἕκαστος προθύμως ὑπηρετεῖ αὐτὸν, τὸ δὲ ἀργύριον δύναται νὰ προμηθεύσῃ αὐτῷ πᾶν ὅ,τι συντελεῖ εἰς τὴν ἀνακούφισιν τῶν πόνων του. Ἀλλὰ περὶ τοῦ πτωχοῦ τίς φροντίζει; Ἴσως μόλις μισθωτός τις, ἀναισθήτως πρὸς αὐτὸν διακείμενος. Τίς δὲ θεραπεύει τὸν νόσῳ ἀπολλύμενον ξένον; Ἴσως οὐδεὶς. Πολύλακίς δὲν ἔχει ὁ δύστηνος ὑπὲρ αὐτοῦ, εἰ μὴ τὰς εὐχὰς

καὶ τὴν λύπην τῶν μακρὰν αὐτοῦ εὐρισκομένων συγγενῶν καὶ φίλων του.

Ἐπιθυμεῖς νὰ ἦσαι εὐεργετικός, καὶ νομίζεις ὅτι ἀρκούντα ἔπραξες, ρίψας τὴν ἐλεημοσύνην σου εἰς τὸν παρὰ τὴν ὁδὸν ἐπαίτην, τὸν διεγείραντα τὸν οἶκτόν σου. Φεῦ, πόσον μικρά ἐστὶν ἡ εὐεργεσία σου αὕτη! Ὁ Θεὸς σοὶ ἔδωκε πλείονα τῆς μικροῦ λόγου ἀξίας καὶ λίαν εὐχεροῦς αὐτῆς ἐλεημοσύνης, ὅτε εἰσῆλθες γυμνὸς καὶ ἄπορος καὶ ἀδύνατος ἐν τῷ παρόντι κόσμῳ. Ὑπρχγε, δὸς πλείότερα τοῖς χρεῖαν ἔχουσι, γενοῦ ὡς οἶόν τε ὠφέλιμος τοῖς πάσχουσιν. Ἐνθυμοῦ τί εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· « Ἐρ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. » (Εὐαγγ. κατὰ Ματθ. ΚΕ', 43).

Ἐπισκέπτου τὰς καλύδας τῶν πτωχῶν καὶ τῶν τάλαιπωρουμένων, καὶ ἰδὲ ἐν αὐταῖς ἐν μέσῳ κλαιόντων παιδίων τὸν ἄθλιον πατέρα, τὸν ἐνδεῆ πάντων τῶν πρὸς τὸν βίον, ἢ τὴν κινδυνεύουσαν μητέρα κατάκοιτον ἐπὶ τῆς ψάθης, ἄνευ θεραπείας, ἄνευ συμβουλῆς, χωρὶς ἱατροῦ καὶ χωρὶς φαρμάκων. Ἐκεῖ ἐστὶν ἡ τιμητικὴ σου θέσις· ἐκεῖ ἐστὶν ὁ ἀγρὸς, ὃν δύνασαι νὰ σπεύρης, ἵνα λαμπροὺς θερίσης καρποὺς ἐν τῇ αἰωνιότητι· ἐκεῖ τὸ εὐρὺ καὶ ἐνδοξον στάδιον, ὃπερ δύνασαι νὰ διανύσης πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ στεφάνου τῆς νίκης. Ἄν δὲ ὁ Θεὸς σὲ εὐλόγησεν, εἰάν ἔχῃς τὰ ἀναγκαῖα, ἢ εἰάν κέκτησαι πλοῦτον, ζήτησον τὰ ὀνόματα τῶν ἀπόρων οἰκογενειῶν, τῶν ἐν τῇ πόλει ἢ ἐν τῷ χωρίῳ σου, ἐρώτησον τὰς χρεῖας αὐτῶν, μάθε πῶς ζῶσι, καὶ, ὅταν τις ἐκ τῶν δυστυχῶν αὐτῶν ἀδελφῶν σου ἀσθενήσῃ, σπεῦσον πρὸς αὐτὸν ὡς ἀγαθοποιὸς ἄγγελος.

Πολλάκις ἡ ἐλεημοσύνη, ἣν δίδεις εἰς τὸν ἐξ ἐπαγγέλ-

ματος ἐπαίτην, ἐστὶν ὑποσήμερις τῆς φυγοπονίας αὐτοῦ, βοήθημα τῆς ῥαθυμίας του, ἔρανος εἰς τὴν ἀταξίαν τοῦ βίου του. Ἀλλ' ἂν οἱ ὀφθαλμοὶ σου ἔβλεπον τὰ ἐντὸς οἰκων τινῶν ἀπόρων, οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοὶ ἤθελον χύσει δάκρυα αἵματος. Ἦθελες ὑπὸ φρίκης καταληφθῇ ἐν ὄψει τῆς ἀνεκφράστου ἀθλιότητος, ἣν περικλείει ἡ εὐτελής τοῦ πτωχοῦ καλύβη, ἡ πλησίον τῶν πλουσίων μεγάρων, ἐν οἷς ἀλαζονικῇ ἐπιδεικνύεται πολυτέλεια. Ἦθελες φρίξει, βλέπων ἐν πόλει ὑπὸ χριστιανῶν οἰκουμένην πλεῖστα τέκνα τοῦ Θεοῦ σου ἄστεγα καὶ γυμνητεύοντα καὶ πείνη ἀπολλύμενα, μυρία δὲ κακὰ σκότει καὶ σιωπῇ συγκαλυπτόμενα ἐν μέσῳ τοῦ πλούτου καὶ τοῦ θροῦ τῶν ἡδονῶν. Ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν σπανίως ἀπαντᾷ τις Λάζαρρον, πτωχὸν καὶ ἔλκη ἔχοντα, καθήμενον πρὸ τῶν θυρῶν τοῦ πλουσίου καὶ ἀποζῶντα ἐκ τῶν ἀπὸ τῆς τραπέζης αὐτοῦ πιπτόντων ψυχίων· ἀλλ' εἰσελθε εἰς τὴν παρκαλειμένην οἰκίαν· ἐκεῖ θέλεις εὔρει αὐτὸν μονίαν καὶ ἐγκαταλελειμμένον εἰς τὴν ταλαιπωρίαν καὶ ἀθλιότητά του· οὐδεὶς ἀκούει τοὺς στεναγμοὺς αὐτοῦ, εἰ μὴ ὁ μόνος ὁ πανταχοῦ παρὼν Θεός.

Ἔρχου, ἐὰν ἡ περιουσία σου σοὶ ἐπιτρέπη, εἰς βοήθειαν τῶν πτωχῶν καὶ τῶν ξένων ἀσθενῶν διὰ τῆς ἰδρύσεως ἢ τῆς προικοδοτήσεως ἀγαθοεργῶν καταστημάτων, τοιοῦτον ἐχόντων σκοπόν. Κατ' ἔθος λίαν ἀξιεπαινοῦν τῶν πατέρων ἡμῶν, οἱ τυχόντες παρὰ Θεοῦ ἄφθονον περιουσίαν ἀφιέρουν μέρος αὐτῆς ὑπὲρ τῶν εὐαγῶν καθιδρυμάτων. Ὁ Θεὸς ἔδωκεν αὐτοῖς τὸν χρήσιμον αὐτὸν πλοῦτον, καὶ αὐτοὶ ἐπέστρεφον Αὐτῷ ἐν ταῖς διαθήκαις αὐτῶν τὰ ληφθέντα ἀγαθὰ. Αἱ εὐσεβεῖς αὐτῶν καρδίαι, λατρεύουσαι τὸν κοινὸν πάντων Πατέρα, ἀπεδείκνουν

τὴν πρὸς Αὐτὸν ἀγάπην των διὰ τῆς πρὸς τοὺς δυστυχοῦντας ἀδελφούς των ἀγάπης, καὶ διὰ τοῦτο ἐν καιρῷ οἱ ἄποροι, οἱ ἀσθενεῖς καὶ οἱ ὀρφανοὶ ἐλάβανον μέρος εἰς τὴν κληρονομίαν τῶν εὐγενῶν ἐκείνων ἀνδρῶν.

Σήμερον ἐν πολλαῖς χώραις τὸ σεβαστὸν καὶ ἀληθῶς χριστιανικὸν αὐτὸ ἔθος εἰς παντελῇ ἔπεσεν ἀχρηστίαν· ἐν ἄλλαις δὲ μόλις λαμβάνει ἐφαρμογὴν. Οἱ πατέρες ἡμῶν ἀπέθανον, μυριάδες δὲ ἀσθενῶν καὶ ἀναπήρων, οἵτινες διὰ τῶν εὐεργετικῶν αὐτῶν κληροδοτήσεων εἰσέτι δωρεὰν θεραπεύονται ἐντὸς δημοσίων εὐσεβῶν καταστημάτων, προσεύχονται ἔτι καὶ νῦν εὐγνωμόνως ὑπὲρ τῶν ἀγνώστων καὶ πρὸ πολλοῦ ἀποκοιμηθέντων εὐεργετῶν. Θέλουσιν ἄρά γε προσευχηθῇ ἄλλοι καὶ δι' ἡμᾶς; ὦ πλούσιοι τοῦ αἰῶνος! οἱ ἀπόγονοι ὑμῶν βλέπουσιν ἀδιάφοροι τὰ ἐκ μαρμάρου μνημεῖα, ἅπερ ἀφίνετε ἵνα ἐγερθῶσιν ἐπὶ τῶν τάφων ὑμῶν, αἰσθάνονται δὲ μόνον οἶκτον διὰ τὴν ἀνωφελῆ ματαιότητα ὑμῶν, τὴν ζητοῦσαν νὰ ἐπιδειχθῇ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ θανάτῳ. Ἐν μόνον θερμὸν δάκρυ τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ τῆς χαρᾶς τοῦ ἀσθενοῦς, τοῦ λαμβάνοντος ἀνακούφισιν καὶ περίθαλψιν ἕνεκεν ὑμῶν, ἤθελεν εἶσθαι ἀσυγκρίτως πολυτιμότερον τῶν ψυχρῶν δακρύων, ἅπερ τὸ γλυφεῖον τοῦ λιθοξόου κατασκευάζει ἐπὶ τῶν μαρμαρίνων εἰκόνων τοῦ μαυσωλείου ὑμῶν. Ἐκεῖνο μὲν τὸ δάκρυ ἀριθμεῖ ὁ Θεός, ταῦτα δὲ εἰσὶ κόνις καὶ λεία τοῦ χρόνου.

Ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ καλὸν καὶ σεμνὸν τῶν πατέρων ἡμῶν ἔθος. Κλινῆρεις ὑπὸ νόσου, ἅς ἐνθυμώμεθα τοὺς ἀσθενεῖς, τοὺς στερουμένους τῆς περιθάλψεως καὶ τῆς θεραπείας, ὑφ' ὧν περιστοιχούμεθα, καὶ ἅς σπεύσωμεν νὰ ἐπιχύσωμεν ἔλαιον ταῖς πληγαῖς, νὰ καταπραΰνωμεν

δὲ τοὺς πόνους αὐτῶν, ὅτε ἡ χεὶρ τοῦ Θεοῦ κατέπαυσε πλέον τοὺς ἡμετέρους πόνους.

Σεβάσθητι, ἄνθρωπε, ἐν παντὶ τόπῳ καὶ χρόνῳ τὰ πυχθήματα τοῦ νοσοῦντος ἀδελφοῦ σου. Ἄν δὲν ἦσο ποτὲ φίλος του, γενοῦ ἤδη φίλος αὐτοῦ. Ἄν ἦσο ἄλλοτε ἐχθρὸς του, ὑπαγε καὶ διαλλάγηθι αὐτῷ. Σὲ ἡδίκησεν; Ὑπαγε καὶ συγχώρησον αὐτῷ τὴν γενομένην σοι ἀδικίαν, ὅπως ἀποχωρισθῇ ἄνευ πικρίας ἀπὸ σοῦ καὶ ἀπὸ τῆς ζωῆς. Ὁργίσθη ἴσως δικαίως κατὰ σοῦ; Ὑπαγε νὰ ζητήσης παρ' αὐτοῦ τὴν συγχώρησιν. Οὐδεὶς ἅς μὴ φέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ ἐν τῷ τάφῳ δικαίαν κατὰ σοῦ ἀγανάκτησιν. Ἐν τοῖς πεδίοις τῆς αἰωνιότητος οὐδεμία ψυχὴ πρέπει νὰ ὑπάρχῃ, δυναμένη νὰ σ' ἐγκαλέσῃ ἐνώπιον τοῦ αἰωνίου Κριτοῦ.

Τάχιον ἢ βράδιον θέλεις περιπέσει καὶ σὺ νόσῳ τινὶ καὶ θέλεις κατακλιθῇ ἐπὶ ἀλγεινῆς νοσοῦντος κλίνης. Τότε οὐδὲν βάλαμον, οὐδὲν φάρμακον ἔσεται σοι ἀποτελεσματικώτερον, οὐδεμία παραμυθία ἡδυτέρα τοῦ σοχασμοῦ, ὅτι οὐδεὶς ἐστὶν ὁ ἀγανακτῶν ἐναντίον σου, ὅτι δάκρυα μὲν καὶ συναγμοὶ ἀγαθῆς καὶ ἀγαπώσης σε καρδίας θέλουσι σοὶ ἀποταθῇ ἐν τῇ αἰωνιότητι, οὐδενὸς δὲ ἡ ἀρὰ θέλει σὲ παρακολουθήσει.

Ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ ἄλγους ποίησον καταφανῆ τὰ χριστιανικά σου αἰσθήματα διὰ τῆς ὑπομονῆς τῶν κακῶν, διὰ τῆς εὐλαβοῦς ὑποταγῆς εἰς τὴν θέλησιν τοῦ Πλάστου σου, τοῦ ἀνέκαθεν ὁδηγήσαντός σε καὶ μέλλοντος νὰ σὲ ὁδηγήσῃ ἐντὸς ὡς καὶ ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς παρούσης ζωῆς. Ἐκδήλωσον τὴν εἰς τὸν Θεὸν πίστιν σου διὰ γαληνιαίας πεποιθήσεως εἰς τὴν Πρόνοιαν Αὐτοῦ, δι' ἡσύχου προσδοκίας, δι' ἱλαροῦ θάρρους. Ἄν ἡδυνήθῃς νὰ ζήσης ἐν Χριστῷ, μάθε καὶ νὰ ἀποθάνῃς ἐν Χριστῷ.

Μὴ ἐπιζήτει μὲν τὸν θάνατον· ἀλλὰ καὶ μὴ φοβοῦ τὴν ἡσυχον ἐν Κυρίῳ κοίμησιν, ὅταν αὕτη ἐπέλθῃ. Ἑκατομύρια ἀπεβίωσαν πρὸ σοῦ· ἑκατομύρια θέλουσιν ἀποβιώσει μετὰ σέ· τοιοῦτός ἐστιν ὁ ἀναλλοίωτος νόμος τῆς δημιουργίας, ὁ ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ Σύμπαντος ὀρισθείς. Σὺ αὐτὸς μέχρι τοῦδε πολλάκις ἀπέθανες· ὁσάκις ἐκοιμήθης ἐν τῷ βίῳ ἡσθάνθης τὸν θάνατον. Οὐδὲν τούτου πλέον ἐστὶν ἡ τελευταία κοίμησις, ἣν θάνατον ἀποκαλοῦμεν. Ἀλλ' ὅχι· δὲν κοιμᾶσαι σὺ ἐν τῷ θανάτῳ, ἀλλὰ μόνον τὸ σῶμά σου καταπαύει τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ· ἡ ψυχὴ σου οὐδέποτε ἀποκοιμᾶται, ἀλλ' ἐγρηγορεῖ ἐν τῷ Θεῷ, ζῇ ἐν τῷ Θεῷ, παρίσταται εἰς νέας καὶ λαμπροτέρας σχέσεις καὶ γελᾷ διὰ τὰς προτέρας αὐτῆς μερίμνας καὶ σενοχωρίας.

Καὶ ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ κατέχουσά σε νόσος δὲν εἶνε θανατηφόρος καὶ ὅτι θέλεις ἀνακτήσει τὴν ὑγείαν σου· εἶνε ἄρά γε τοῦτο τοσοῦτον μεγάλη εὐτυχία; Ἀπεχώρησας βήματά τινα ἀπὸ τοῦ ἀνοιχθέντος σοι τάφου· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ὁ τάφος αὐτὸς θέλει αὐθις ἀνεωχθῇ καὶ θέλεις καταβῇ εἰς αὐτόν. Τὸ ἐπίγειον ὄνειρόν σου παρετάθη ἐπὶ ὀλίγας στιγμὰς καὶ ἐπὶ σμικρὸν ἀνεβλήθη ἡ λαμπρότης τοῦ βελτίονος κόσμου, ὃν προσδοκᾷς κατὰ τὴν δοθεῖσάν σοι παρὰ τοῦ Ἰησοῦ ὑπόσχεσιν.

Καὶ ἐπὶ τῆς ὀδυνηρᾶς τῆς νόσου κλίνης μὴ λησμονεῖ τοὺς δυστυχοῦντας ἀδελφούς σου, μὴ παῦε εὐεργετῶν αὐτούς. Καὶ ἐν μέσῳ τῶν πόνων σου ἔμμεινον τῇ ἀγαθοποιῇ. Ἐὰν ἐν ἡμέραις ἀνθηρᾶς ὑγείας παρημέλησας καλὸν τι ἔργον, νῦν σπεῦσον νὰ ἐκτελέσῃς αὐτὸ ἐφ' ὅσον δύνασαι. Οὐδεμία ἄς μὴ παρέλθῃ ἡμέρα τοῦ βίου σου ἄνευ ἀγαθοεργίας. Οὕτω ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου ἡ ἀνάμνησις τῶν ἀρετῶν σου θέλει σὲ καταστήσει μακάριον.

Ἀλλὰ, ἀσθενὴς ἢ πλήρης υἰείας, ὡς χριστιανὸς ὀφεί-
λεις νὰ ἦσαι πάντοτε ἑτοιμος νὰ ἀνταλλάξῃς τὰ γήινα
πρὸς τὰ αἰώνια. Τοῦτο δὲ οὐδόλως σημαίνει ὅτι ὁ τοῦ
θανάτου στοχασμὸς πρέπει νὰ ἐνασχολῇ διηνεκῶς καὶ
ἀποκλειστικῶς τὸν νοῦν σου. Ἦθελεν εἶσθαι μάλιστα μω-
ρία καὶ πρὸς τούτοις ἀγνωμοσύνη πρὸς τὸν Θεόν τὸ νὰ
καταστρέφωμεν διὰ λυπηρῶν λογισμῶν ὅλα τὰ θέλητρα
τῶν παρὰ τῆς θείας Χάριτος δοθέντων ἡμῖν ἀγαθῶν.
Οἰκονόμει λοιπὸν τὸν παρόντα βίον ὡς ἂν ἔμελλες μίαν
ἡμέραν ἀπροσδοκῆτως καὶ ταχέως νὰ ἐγκαταλείψῃς αὐ-
τόν. Παρασκεύαζε τὴν καρδίαν σου ὅπως ἐν πάσῃ ὥρᾳ
ἐλαρῶς ἀποδέχεται τὴν προσπεσοῦσαν αὐτῇ τύχην. Διά-
ταξον τὰ τοῦ οἴκου σου, ὥστε, ἐὰν αἴφνης ὑπὸ νόσου ἢ
ὑπὸ τοῦ θανάτου καταληφθῇς, νὰ ἔχῃς πεπληρωμένα τὰ
πρὸς τοὺς περιλειπομένους καθήκοντά σου.

Τακτοποιεῖ πάντοτε τὰ κατὰ σὲ μετὰ τῆς δεούσης
συνέσεως καὶ ἀκριθείας, ὥστε, ἐπερχομένου σοι τοῦ θανά-
του, νὰ μὴ ὑποσῇ ὁ οἶκός σου διπλὴν τὴν στέρησιν καὶ δι-
πλὴν τὴν λύπην. Ὑγιαίνων, φροντίζεις μετὰ φιλοστορ-
γῆς μερίμνης περὶ τῆς παρούσης εὐπραγίας τῶν ἀγαπη-
τῶν σου· τοῦτο δὲν ἀρκεῖ. Ἀνάγκη νὰ σκεφθῇς τίνι τρό-
πῳ θέλουσι ζῆσει αὐτοὶ, ἂν λυπηρὸν συμβῇ σὲ ἀπέσπα
αἰφνιδίως σήμερον ἀπὸ τῶν ἀγκαλῶν αὐτῶν καὶ αὐτοὶ
ἔμενον ὀρφανοὶ ἄνευ σοῦ. Μὴ ἐλπίζε ὅτι θέλεις ἔχει ἐν
μακρᾷ νόσῳ τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον ἵνα τὰ πάντα
τακτοποιήσῃς. Δὲν βλέπεις τοσάκις ἀνθρώπους ἐν πλή-
ρει υἰείᾳ καὶ σωματικῇ ῥώμῃ αἴφνης πίπτοντας ὑπὸ τὸ
δρέπανον τοῦ θανάτου; Δὲν βλέπεις ἄλλους ὑπὸ ὀδυνη-
ρᾶς νόσου καθισταμένους ἀνικάνους πρὸς πᾶσαν σπου-
δαίαν ἐνασχόλησιν;

Ὁ ἀληθὴς χριστιανὸς κατὰ τοῦτο διακρίνεται, ὅτι ἐν πάσαις ταῖς περιστάσεσιν αὐτοῦ, καὶ ὡς πολίτης τῆς γῆς καὶ ὡς πολίτης τῆς αἰωνιότητος, ἐπίσης καλῶς διευθετεῖ τὰ κατ' αὐτὸν καὶ παρασκευάζεται. Διέρχεται τὸν βίον φαιδρῶς καὶ ἀφόβως· πᾶσα δὲ ὥρα εὕρισκει αὐτὸν ἑτοιμον νὰ δώσῃ λόγον τῶν πεπραγμένων.

Εἶθε τοιοῦτος νὰ γίνω καὶ γὼ μίαν ἡμέραν, ὦ Θεέ μου καὶ Πάτερ μου! Μόνος ὁ τέλειος χριστιανὸς ἐστὶ μέγας ἐπὶ τῆς γῆς. Αὐτὸς διάκειται εἰρηνικῶς καὶ εὐαρέστως πρὸς τε τὸ παρελθὸν καὶ πρὸς τὸ μέλλον. Αὐτὸς, ἀπολαύων εὐγνωμόνως τῶν ἀγαθῶν τοῦ παρόντος βίου, φέρει συγχρόνως ἀπὸ παντὸς γηϊνικοῦ ἐλεύθερον τὸ πνεῦμα αὐτοῦ πρὸς τὰ λαμπρὰ τῆς ἀθανασίας πεδία. Αὐτὸς ἐστὶν ἰσχυρότερος πάσης συμφορᾶς, διότι οὐδὲν ἐξ ἀπροσδοκίτου ἐπιπίπτει αὐτῷ. Αὐτὸς ἐστὶ κρείττων πάσης ἀνάγκης, διότι ἐπὶ Σέ, Κύριε, πεποιθυῖα ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, ἀναφαίνεται πάσης περιπετείας ὑπερτέρᾳ.

Εἶθε τοιοῦτος νὰ κατασταθῶ καὶ γὼ, ἐφ' ὅσον τοῦλάχιστον μοὶ ἐπιτρέπουσι τοῦτο αἱ τῆς ἀτελοῦς ἀνθρωπίνης φύσεως δυνάμεις μου! Σὺ δὲ, ὦ θεῖε Διδάσκαλε, Ἰησοῦ Χριστέ, Ὑψιστε ἰατρὲ τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ὁ ἰώμενος πᾶσαν νόσον, ὁ εἰς εὐλογίας μετατρέπων τὰ δεινὰ ἡμῶν, ἡ παραμυθία τῶν πασχόντων, ὁ εὐεργέτης πάντων τῶν ἐπὶ Σέ ἐλπίζόντων, δός, ἵνα ἀείποτε ἐδραῖος ἐν τῇ πίστει καὶ ἐν τῇ ἀγάπῃ, δυνηθῶ ἐν πάσαις ταῖς περιστάσεσι τοῦ βίου μου, καὶ ὑγιαίνων καὶ νοσῶν, νὰ μὴ παραμελήσω τὴν πλήρωσιν τῶν ἐντολῶν Σου, δι' ἧς μόνης γίνεται ἐφικτὴ ἡ ἀληθὴς καὶ ἄφθαρτος εὐδαιμονία!

ΡΗΉ΄.

Ἡ ἀποχώρησις τοῦ χειμῶνος.

« Εὐλόγει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον, καὶ πάντα
τὰ ἐντός μου τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον Αὐτοῦ· εὐ-
λόγει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον, καὶ μὴ ἐπι-
λανθάνου πάσας τὰς ἀνταποδόσεις Αὐτοῦ. »

(Ψαλμ. ΡΒ΄, 4—2).

Ἡ φύσις ἐγείρεται· ὁ χειμὼν καὶ τὸ ἔαρ διαμιλλῶνται
ἀλλήλοις περὶ τῆς δεσποτείας τῆς γῆς. Ὁ πάγος ὑπο-
χωρεῖ ἐν τοῖς ποταμοῖς· ἡ χιὼν ὀλιγοσεύει ἐπὶ τῶν βου-
νῶν. Ἦδη πρασινίζουσιν οἱ λειμῶνες· λευκὰ ἤδη καὶ ὑ-
πέρυθρα ἀναφαίνονται ἔνθα καὶ ἔνθα ἄνθη τινά· πλείστα
δὲ αὐτῶν, ὑπὸ τῆς παντοδυνάμου πνοῆς τοῦ Δημιουργοῦ
εὐνοϊκώτερον βιοηθούμενα, ἐτρύπησαν διὰ τῶν ἀπαλῶν
αὐτῶν φύλλων τὴν καλύπτουσαν αὐτὰ χιόνα, ἵνα φανῶ-
σιν ἐν τῷ ὥρισμένῳ αὐτοῖς χρόνῳ. Οἱ θάμνοι, αἱ αἵμα-
σιαὶ καὶ οἱ τοῖχοι στολίζονται ἔσθ' ὅπου ὑποχλώροις ἀνα-
βλαστήμασιν, ὅπως ἀναγγείλωσι τὴν ἐπάνοδον τῆς νέας
ῥαγας, ἡ δὲ πρόωρος κορυδαλλὶς ψάλλει χαρμοσύνης εἰς
τὰ ὕψη, ἐνῷ τὸ εὐθυμον κελάδημα τῶν σπιζῶν ἀπὸ δέν-
δρου εἰς δένδρον ἐπαναλαμβάνεται.

Ἐκάστη λαμπρὰ ἡμέρα προσκαλεῖ ἡμᾶς εἰς τὸ ὑπαι-
θρον, ἵνα τὸν ἐλεύθερον ἀναπνεύσωμεν ἀέρα. Μετὰ με-
γίστης ἀνυπομονησίας περιμένομεν ν' ἀνθήσῃ ἅπασα ἡ
φύσις ἐν ὅλῃ τῇ λάμπει αὐτῆς, ἡ γῆ ν' ἀποκαλύψῃ τὸν

γόνιμον αὐτῆς κόλπον, οἱ ἐξωγκωμένοι ὄζοι νὰ ἐκβάλλω-
στήσωσιν ἐφ' ὅλων τῶν κλάδων, οἱ δὲ κῆποι, οἱ ἀγροὶ
καὶ ἡ χώρα ἅπασα, διαθερμανθέντος τοῦ ἐδάφους ὑπὸ
τῶν ἐαρινῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, ν' ἀποτελέσωσι μίαν μό-
νην δέσμην ἀνθέων, πληρούντων εὐωδίας τὸ περιέχον
καὶ διὰ τῆς ποικιλίας τῶν χρωμάτων καταθελγόντων
τὴν ὄρασιν.

Ἡ προσεγγίζουσα καλοκαιρινὴ ὥρα μυρίαίς ἐλπίσιν
ἐπελπίζει ἡμᾶς, ἀναλογιζομένους τὰς ἐξ αὐτῆς προσδο-
κωμένας ποικίλας ἡδονάς. Προβλέπομεν ἤδη τὰς πολ-
λὰς εὐφροσύνας ἡμέρας, ἃς θέλομεν διέλθει, εἴτε μόνοι
εἰς ὠραίαν τινὰ τοποθεσίαν, εἴτε μετὰ τῶν φίλων ἡμῶν
ὑπὸ αἴθριον καὶ λαμπρὸν οὐρανόν. "Ω! ὅποιαι μεγαλο-
πρεπεῖς πρῶται περιμένουσιν ἡμᾶς! ὅποιαι ἡδίσται ἐσπε-
ριναὶ ὥραι, ὅτε ὁ ἥλιος δύνει φλογερὸς καὶ ἡ γῆ ἐλαφρῶ
ἀτμῷ καλυπτομένη εἰς ὕπνον καταφέρεται, ἐνῷ πόρρω-
θεν ἀπὸ τῶν θάμνων ἀκούονται εἰσέτι αἱ φωναὶ τῶν ἀη-
δόνων, ἡ δὲ ἀργυροφανὴς σελήνη χύνει θελκτικὸν φῶς
ἐπὶ τῶν ἀγρῶν, ἐπὶ τοῦ δάσους, ἐπὶ τῶν ὑδάτων καὶ ἐπὶ
τὰς σιωπηλὰς κατοικίας τῶν ἀνθρώπων! Ἐνθυμοῦμαι
τότε τὰς παρελθούσας ἡδονάς· συλλογίζομαι τὰς ἀπο-
λαύσεις τοῦ μέλλοντος καὶ ἐκδοῶ μετὰ τοῦ Δαυὶδ· «Εὐ-
λόγει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον, καὶ πάντα τὰ ἐντός μου
τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον Αὐτοῦ· εὐλόγει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύ-
ριον, καὶ μὴ ἐπιλανθάνου πάσας τὰς ἀνταποδόσεις Αὐ-
τοῦ.» (Ψαλμ. ΡΒ', 1-2).

Οὐδέποτε θέλω ἀποκάμει θεωρῶν τὴν μεγαλοπρέ-
πειαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐξυμνῶν μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὰ ποι-
κίλα Αὐτοῦ θαύματα. Εἶδον ἀπὸ τῶν παιδικῶν μου χρό-
νων τὴν περιτροπὴν τῶν ὥρῶν τοῦ ἔτους πάντοτε τὴν

αὐτήν, καὶ ὁμῶς πάντοτε νέαν. Ἐφ' ὅσον δὲ προέβαιεν ἡ ἡλικία μου, ἐπὶ τοσοῦτον μοὶ ἐφαίνετο ταχύτερον διερχόμενον τὸ ἔτος· χαριέστερα καθίσταντό μοι τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος, πληρέστεραι δὲ ἡδονῶν αἱ ὥραι τοῦ φθινοπώρου καὶ τοῦ χειμῶνος. Τίς ἐστὶν ὡς ὁ Κύριος, ὡς ὁ Θεὸς ἡμῶν;

Ἐν τῇ θεῇ Δημιουργίᾳ τὰ πάντα εἰσὶ ζωῇ, κίνησις, μεταλλαγὴ. Οὐδὲν μένει τὸ αὐτό. Ἀστέρες, ἥλιοι, σελήναι ἀνατέλλουσι καὶ δύουσιν· ἔρημοι, ὑπὸ πάγων καὶ χιόνος κεκαλυμμέναι, μεταβάλλονται εἰς πεδιάδας πλήρεις χάριτος· φυτὰ μαραίνονται καὶ ἄλλα φυτὰ ἀνθοῦσι· ζῶα θνήσκουσι, καὶ ἄλλα ζῶα γεννῶνται· πάντα ἐξαφανίζονται, καὶ πάντα ἐπανέρχονται πάλιν. Τοιαύτη ἐστὶν ἡ ἱστορία τῆς φύσεως ἀπὸ αἰώνων εἰς αἰῶνας.

Ἀλλ' ἐν τοῖς συστήμασιν αὐτοῖς τῶν αἰωνίων μεταβολῶν καὶ τῆς ἀπείρου ποικιλίας ἐπικρατεῖ εἷς μόνος θαυμάσιος νοῦς, μία μόνη μυστηριώδης ἐνότης. Τὰ πλεῖστα ἐκείνων, ὅσα σὺ, ἄνθρωπε, ἐν τῷ σύμπαντι ἀποκαλεῖς μεταβολαί, εἰσὶν ἀπλῶς φαινόμενα. Οἱ ἀστέρες καὶ οἱ ἥλιοι ἐκεῖνοι, οἱ ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς σου ἀνατέλλοντες καὶ δύνοντες, εἰσὶν ἀκίνητοι· τοῦλάχιστον ὁ ὀφθαλμός σου ἀδυνατεῖ νὰ παρατηρήσῃ τὰς κινήσεις αὐτῶν. Αἱ ἡμέραι καὶ αἱ νύκτες, αἱ πρωῒαι καὶ αἱ ἐσπέραι, καὶ αὐταὶ αἱ ὥραι τοῦ ἔτους, ὧν ἡ διαδοχὴ σὲ ἡδύνει, ὑφίστανται πάντοτε ταυτοχρόνως ἐπὶ τῆς γῆς. Ὁ χρόνος ἐστὶ διηνεκῶς ὁμοίος πρὸς ἑαυτόν. Ἡ ἱστορία ἐνὸς ἔτους μετὰ τῶν ἑκατοντάδων τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν νυκτῶν, τῶν ὁρθῶν καὶ τῶν ἡλίου δυσμῶν, μετὰ τῶν ἀνθῶν καὶ τῶν καρπῶν καὶ τῶν ἐκ χιόνος νιφάδων αὐτοῦ περικλείεται ὁλόκληρος ἐν σμικρῷ ἐν τῇ ἱστορίᾳ πάσης στιγμῆς.

Ἄν ἡδύνασο ἐπὶ πτερύγων ἀγγέλου νὰ ὑψωθῇς ὑπε-
 ράνω τῆς γῆς ἐν ταῖς ἀμετρήτοις διαστάσεσι τῶν οὐρα-
 νῶν, ἤθελες ἶδει ὑπὲρ κεφαλῆς τοὺς ἡλίους καὶ τοὺς ἀσέ-
 ρας ἡρεμοῦντας, ὑπὸ τοὺς πόδας σου δὲ τὴν γῆν, παμ-
 μεγέθη σφαῖραν στρεφομένην περὶ τὸν ἴδιον ἄξονα, δίκην
 πτεροῦ αἰωρουμένην ἐν τῷ ἀπείρῳ κενῷ καὶ μετὰ κατα-
 πληκτικῆς ταχύτητος περιγράφουσιν ἐν διαστήματι ἐνὸς
 ἔτους μυριοπλεθρον ἑλλειψιν κύκλῳ τοῦ ἡλίου. Τῶν δύο
 ἡμισφαιρίων τοῦ ἡμετέρου πλανήτου φωτιζομένων ἀλλη-
 λοδιαδόχως ὑπὸ τοῦ μεγάλου φωστῆρος, ἤθελες ἶδει ἐν
 τῇ αὐτῇ στιγμῇ ὅλας τὰς ὥρας τῆς ἡμέρας· πιπτουσῶν
 δὲ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ποῦ μὲν τῆς γῆς ὀρθοτέρων,
 ποῦ δὲ πλαγιωτέρων, ἤθελες ἶδει ἐν τῇ αὐτῇ στιγμῇ καὶ
 ἀπάσας τὰς ὥρας τοῦ ἐνιαυτοῦ. Τοιαύτη στιγμῇ ἤθελε
 παριστᾶ τὴν ἰσορίαν ἴσως ὅλης τῆς αἰωνιότητος. Ὁ αὐτὸς
 ἥλιος, ὅστις ἐν τινι χώρᾳ τῆς γῆς ἀποκαλεῖται δύνων ἡ-
 λιος, ἐστὶ κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν δι' ἄλλους ἀπομε-
 μακρυσμένους λαοὺς ἥλιος ἀνατέλλων. Τὸ ἐσπερινὸν λυ-
 καυγὲς πολλῶν χωρῶν ἐστὶ συγχρόνως ὑπολάμπουσα ἡὺς
 πολλῶν ἄλλων. Ἦθελες ὡσαύτως ἶδει γέννη ἀνθρώπων,
 ἀνακτῆσαντα διὰ τοῦ ὕπνου τὰς σωματικὰς αὐτῶν ду-
 νάμεις, νὰ ἐγείρωνται καθ' ἣν στιγμὴν ἄλλων τόπων ἄν-
 θρωποι, κεκμηκότες ὑπὸ τῶν ἔργων τῆς ἡμέρας, κατα-
 κλίνονται πρὸς νυκτερινὴν ἀνάπαυσιν. Ἦθελες ἶδει, ὅπου
 μὲν φθάνει ἡλιακὴ τις ἀκτίς, ζῶν καὶ κίνησιν καὶ θροῦν,
 ὅπου δὲ κυλινδουμένη ἡ γῆϊνη ἡμῶν σφαῖρα ἀποκρύπτει
 ἑαυτὴν ταῖς ἀκτῖσι τοῦ φωτοδόλου ἀστέρος, νέκρωσιν,
 ἀκίνησίαν καὶ νεκρικὴν σιωπὴν. Ἦθελες ἶδει, ἐνταῦθα μὲν
 τῆς γῆς, φαιδρότητα ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ, ἐπέκεινα δὲ,
 τὴν ὄψιν σκοτεινοῦ μεσονυκτίου. Ἦθελες ἶδει πρὸς τού-

τοῖς ἐν τῇ αὐτῇ στιγμῇ, κατὰ τὴν διάφορον θέσιν τῆς γῆς πρὸς τὸν ἥλιον, ἐν μέρος τοῦ ἡμετέρου πλανήτου εἰσενεὶ κατηργυρωμένον ὑπὸ χιόνος καὶ πάγων καὶ τοὺς κατοίκους αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ψύχους ῥιγοῦντας, ἐνῷ εἰς τὸ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον μέρος ὑπερβολικὸς καύσων τοῦ θεοῦ κατακαίει τὰ πάντα, ὄρη καπνίζουσι, φυτὰ καὶ ζῶα θνήσκουσιν ὑπὸ πνίγους. Ἡθελες ἴδει τὰ ἀργυροφανῆ τοῦ ἔαρος ἄνθη νὰ περιστέφωσιν ὁλόκληρον τῆς γῆς ζώνην, ἐνῷ ἐν τῇ ἐπέκεινα ἀντιστοιχοῦσῃ ζώνῃ ὁ ἔαρινός ἥλιος ἐστὶν ἥλιος φθινοπώρου, καὶ ἀντὶ ἀνθέων, βρίθουσιν ὠρίμων καρπῶν οἱ θάμνοι καὶ τὰ δένδρα.

Ὅποία γοητεία! Ὅπόση πλάνη, καὶ ὁπόση ἀλήθεια! Ὁ ἥλιος, διαρκούσης τῆς τε ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός, ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἀνατέλλει καὶ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν δύει. Ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ μεσονυκτίου ἐστὶ πλήρης μεσημβρία. Ὅ,τι ἐμοὶ ἐξιν ἐπερχόμενον ἔαρ, ἐτέροις ἐστὶν ἐπερχόμενον φθινόπωρον. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς μεταβάλλει τὰ χρώματα αὐτῆς καὶ ἀλλοιοῦται, καθόσον ὁ πλανήτης αὐτός νεύει πρὸς τὸν ἥλιον ἢ ἀποστρέφεται καὶ ἀπομακρύνεται ἀπ' αὐτοῦ· πρασινίζει δὲ ἢ λευκαίνεται, ἀνθεὶ ἢ πῆγνυται· ταῦτα δὲ πάντα ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ στιγμῇ συμβαίνουσιν. Ὁ δὲ ἄνθρωπος, ὁ διαμένων ἐπὶ ἐνὸς μόνου μικροῦ σημείου τῆς γηίνης σφαίρας, ἀποκαλεῖ τὰ γινόμενα διαδοχὴν τῶν ὥρῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ! Ἐν τούτοις ὅλον τὸ θαῦμα αὐτὸ, τὸ τοσαῦτα ἀπερίγραπτα καὶ ποικίλα ἔχον ἀποτελέσματα, παράγεται ἐκ μόνης τῆς διπλῆς περὶ τὸν ἴδιον ἄξονα καὶ περὶ τὸν ἥλιον κινήσεως τῆς ἡμετέρας γῆς. Τίς ὄντως ἐστὶν ὡς ὁ Κύριος, ὡς ὁ Θεὸς ἡμῶν;

Παραπλήσιαί τῇ γηίνῃ σφαίρα, ἐφ' ἧς οἰκοῦμεν, αἰώ-

ροῦνται ἐν τῷ αἰθέρι καὶ περὶ τὸν ἥλιον ἐν ἀμετρήτοις ἀποστάσεσι περιστρέφονται καὶ ἄλλαι γαῖαι. Καὶ τὰ ὄντα, ἅτινα ἐπὶ τῶν γαιῶν αὐτῶν οἰκοῦσιν, ἔχουσιν ὡς ἡμεῖς τὰς ὥρας τῆς ἡμέρας καὶ τοὺς καιροὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ αὐτῶν. Ἀλλὰ πόσον σμικροί εἰσιν ἅπαντες οἱ κόσμοι ἐκεῖνοι, συγκρινόμενοι πρὸς τὸν ἥλιον, ἀπὸ τοῦ ὁποῦ λαμβάνουσι θερμότητα, φῶς καὶ ὅλα τὰ θέλγητρα τῆς ζωῆς! Πόσον δὲ σμικροί εἰσιν οἱ κόσμοι ἐκεῖνοι ἐν τῷ ἀπείρῳ τῶν ὄλων συστήματι, ἔνθα λάμπουσιν ἀναρίθμητοι μυριάδες ἡλίων μεγαλειτέρων τοῦ ἡμετέρου! Φεῦ! ἡ γῆ ἡμῶν μόλις ἐστὶν ἀόρατος ἄτομος ἐν τῇ ἀπεράντῳ Δημιουργίᾳ τοῦ Παναγίου! ἡμεῖς δὲ οἱ ἐπὶ τῆς ἀτόμου ταύτης κατοικοῦντες τί ἐσμεν; Τί ἐστὶν ὁ νομιζόμενος ἡμῶν πλοῦτος καὶ ἡ φαντασιώδης ἡμῶν λάμψις; Τί εἰσιν ἐπὶ τοῦ παρ' ἡμῶν κατοικουμένου αὐτοῦ ἀκάροῦς ὅλα τὰ βασιλεία καὶ σύμπαντες οἱ στρατοὶ, οἵτινες ποιοῦσιν ἡμᾶς νὰ τρέμωμεν ἐνώπιον ψευδοῦς δυνάμεως, ἐνῷ, ἀλ-
ζόνες θνητοὶ, οὐδόλως τρέμομεν ἐνώπιον τοῦ Ὑψίστου, τοῦ ἔχοντος ὑποπόδιον Αὐτοῦ τὴν ἀπειρον αὐτὴν Δημιουργίαν, ἐνώπιον Ἐκείνου, ὅστις ἐπιτρέπει ἡμῖν ν' ἀποκαλῶμεν Αὐτὸν Πατέρα; ὦ! πόσον μικρὸς καὶ πόσον μέγας ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ αὐτῇ στιγμῇ! Πόσον ἰσχυρὸς καὶ πόσον ἀδύνατος συγχρόνως!

Χαίρων διὰ τὴν ἐπάνοδον τῆς ἐαρινῆς ὥρας, θαυμάζω ἐνταυτῷ τὴν θαυμαστὴν ἁρμονίαν τῶν ἔργων τοῦ Δημιουργοῦ. Ἐξ ἰδίας πολυχρονίου πείρας καὶ ἐκ τῶν ἀπὸ στόματος καὶ τῶν γραπτῶν παραδόσεων τῶν πρὸ ἐμοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης οἰκησάντων, γινώσκω, εἰ καὶ κατ' ἐλάχιστον μόνον μέρος, τοὺς νόμους, τοὺς διέπον-
τας τὴν ὁρατὴν Δημιουργίαν. Πλεῖστα τῶν πραγμά-

των ὑπόκεινται εἰς μεταλλαγάς· ἀλλ' ἀμετάτρεπτός ἐστιν ἡ θεία νομοθεσία ἐν τῇ φύσει. Ὅσον ἀγρία καὶ ἂν ᾦ τῶν νιφετῶν ἢ καταφορὰ, ὅσον πολὺς ὁ χειμὼν, ἡξεύρω ὅτι ἐπὶ τέλους θέλουσιν ἀνθήσει οἱ ἀγροί, ἡξεύρω ὅτι ὁ καιρὸς τῶν ῥόδων ἐγγίζει. Εἰς οὐδὲν ἄλλο δύναμαι μετὰ πλειοτέρας βεβαιότητος νὰ πιστεύσω. Οἱ ἄνθρωποι πολλάκις ἀνακαλοῦσι τὰς διαταγὰς των, καὶ αὐτὸς ὁ σοφώτατος βασιλεὺς δύναται νὰ περιπέσῃ εἰς ἀντιφάσεις· ἀλλ' αἰωνίως ἀμετάβλητοι μένουσιν ὁ Θεὸς καὶ ἡ θέλησις Αὐτοῦ, ἀμετάτρεπτοι αἱ ἀποφάσεις Αὐτοῦ, ἀκατάλυτοι οἱ νόμοι Αὐτοῦ. Διατί λοιπὸν πιστεύω μᾶλλον τοῖς λόγοις τῶν ἀνθρώπων, ἢ τοῖς βουλεύμασι τοῦ Θεοῦ; Διατί ἀκολουθῶ τὰς παραινέσεις καὶ τὰς διδασκαλίας ἀσυνέτων θνητῶν, ἀντὶ ν' ἀκολουθῶ τὰς διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἀποκλυφθεῖσας θελήσεις τοῦ οὐρανίου Πατρὸς, τὰς μενούσας αἰέποτε τὰς αὐτὰς πρὸς σωτηρίαν τοῦ γένους ἡμῶν ἐν ἀπάσαις ταῖς χώραις καὶ καθ' ἅπαντας τοὺς αἰῶνας; Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ διαμένει εἰς τὸν αἰῶνα! Διὸ ὀφείλεις, ἄνθρωπε, νὰ ὑπακούσῃς μᾶλλον τῷ Θεῷ, ἢ τοῖς ἀνθρώποις, τοῖς πλειστάκις πρᾶγινωρίσαι τὸν λόγον καὶ τοὺς νόμους Αὐτοῦ.

Ἐν τούτοις ἡ ὁμοιότροπος καὶ σταθερὰ ἐπάνοδος τῶν ὥρῶν τοῦ ἔτους μοὶ ἐπιβάλλει σκέψιν τινά, ἥτις κινεῖ ὅλην μου τὴν ψυχὴν καὶ μεγίστην ἔχει δι' ἐμὲ σημασίαν.

Ἀμετακίνητοί εἰσιν αἱ διατάξεις τοῦ Δημιουργοῦ ἐν τῷ ἀπείρῳ κράτει τῶν δημιουργημάτων· διὰ τοῦτο τὰ πάντα θέλousι μένειν ἐν τῇ αἰωνιότητι ὅπως ἀπὸ καταβολῆς τῶν πραγμάτων ἦσαν. Ἡ τῶν ὅλων σύνταξις ἀναλλοκώτος διασώζεται. Ναὶ μὲν μέρη τινὰ κεχωρισμέ-

να ἐκλείπουσι, μαραίνονται, θνήσκουσι, καταρρέουσι, σήπονται, εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθησαν διαλύονται· ἀλλ' ἐξ αὐτῶν ἐξέρχεται νέα ζωὴ ἐν νέαις μορφαῖς. Οὐδὲν ἐντελῶς ἀπόλλυται· ἀλλὰ πᾶν τὸ γενόμενον πάλιν γίνεται. Ὡς περ ὁ καταδυόμενος ἥλιος λαοῦ τινος ἐστὶν ἐν τῇ αὐτῇ στιγμῇ ἀνατέλλων ἥλιος ἐτέρου, οὕτω καὶ ὁ θάνατος ἢ ἡ καταστροφὴ ἀναριθμήτων πλασμάτων ἐστὶ γένεσις καὶ ἐκβάσθησις ἀναριθμήτων ἄλλων πλασμάτων. Θάνατος καὶ γένεσις, σῆψις καὶ βλάστησις εἰσὶν ἐν καὶ τὸ αὐτό. Τὰ πάντα συστρέφονται καὶ συγκλείονται ἐν τῷ αὐτῷ ἀπείρῳ κύκλῳ. Ὁ λέγων, ὅτι ὄν τι ἀποθνήσκει, λέγει συγχρόνως ὅτι ὄν τι γεννᾶται. Ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν ἢ παμπάλαιος Δημιουργία αὐτὴ ἑαυτὴν ἀνακαινίζει· ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ὑπὸ γήρως φθείρεται αὕτη καὶ ἐξανθεῖ ἐν ἀκμαζούσῃ νεότητι καὶ καλλονῇ. Ὅποιον ὄντως ἐκπληκτικὸν καὶ ἀκατάληπτον φαινόμενον!

Καὶ ὁμοῦ καὶ τοῦτο δὲν εἶνε τὸ θαυμαστότατον τῶν θαυμασιῶν τῆς θείας Δημιουργίας! Ὁ Θεὸς ἀφθόνως ἐξέχυσεν ἐν τῷ αἰωνίῳ τῶν κόσμων κράτει μυρίας ζώσας δυνάμεις. Αἱ δυνάμεις αὗται συζεύγνυνται καὶ ἀποχωρίζονται, περιβάλλονται ὁραταῖς μορφαῖς, εἶτα ἀπορρίπτουσι τὸ ἔνδυμα αὐτὸ, ἵνα εἰς νέους εἰσέλθωσι συνδυασμούς. Οὐδεμίᾳ ὑφίσταται ἀνάπαυσις ἐν ταῖς μεταμορφώσεσι ταύταις· τούναντίον ἀδιάκοπος κίνησις, ἀκατάπαυστος μεταβολή. Ὁ εἰσπνεόμενος ἀήρ καὶ ἡ τροφὴ μεταβάλλονται εἰς αἷμα καὶ εἰς σάρκα ἐν τοῖς ἀνθρώποις καὶ ἐν τοῖς ζώοις, διὰ δὲ τῆς σήψεως τῶν ὄντων αὐτῶν ἄλλας τὰ μεταβληθέντα λαμβάνουσι μορφάς. Ὁ φυτικὸς χυμὸς ῥέει ἐντὸς τῆς δρυὸς, τοῦ φοίνικος καὶ τοῦ ταπεινοῦ ἔρβου καὶ παράγει ὕλην πρὸς αὐξήσιν αὐτῶν. Τὸ

ἀπὸ τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων καταβαῖνον ὕδωρ σχηματίζει
πηγὰς, ῥύακας καὶ ποταμοὺς καὶ εἰς τὴν θάλασσαν ἐκχύ-
νεται· ἀπὸ δὲ τῶν θαλασσῶν καὶ τῶν λιμνῶν ἐξατμιζόμε-
νον ἀναβαίνει εἰς τὰ ὕψη ἐν εἵδει νεφῶν, καὶ εἶτα καταπί-
πτει ὡς βροχή, ἵνα καταστήσῃ εὐφόρους τὰς ὑπὸ τῶν
ἀνθρώπων καλλιεργουμένας γαίας. Αἰωνία καὶ θαυμαστὴ
ἀνακύκλησις! Ὁ ὕψιστος νόμος πανταχοῦ ἐφαρμόζεται·
ἡ θέλησις τοῦ Θεοῦ πληροῦται ἐπὶ τῆς γῆς ὡς καὶ ἐν τοῖς
οὐρανοῖς.

Ἐν εὐρεῖ κύκλῳ φέρεται ἡ σελήνη περὶ τὴν ἡμετέραν
γῆν, ἵνα φωτίσῃ τὰς νύκτας ἡμῶν καὶ λάβῃ ὡς ἀντάλ-
λαγμα τὸ παρὰ τῆς γῆς ἀντανακλώμενον φῶς τοῦ ἡ-
λίου. Ἡ γῆ καὶ πολλοὶ ἄλλοι μετ' αὐτῆς πλανῆται δια-
νύουσιν ὑπερμεγέθεις τροχιάς περὶ τὸν ἥλιον. Ἀλλὰ καὶ
ὁ μέγας φωτοδότης ἀστήρ οὐδόλως ἡρεμεῖ· καὶ αὐτὸς
πιθανῶς μετ' ἄλλων ἡλίων, ἄλλας φωτιζόντων γαίας,
περιστρέφεται περὶ μεγαλείτερόν τινα ἥλιον, ὃν ἴσως
διακρίνομεν ὡς ἐλάχιστον φωτεινὸν σημεῖον ἐν μέσῳ
τῶν μυρίων ἀστέρων, τῶν ἐξ ἀκαταλογίστων ἀποστά-
σεων ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς ἡμῶν καταλαμπόντων, ἀλλ'
ἀδυνατοῦμεν νὰ ὀρίσωμεν μετὰ βεβαιότητος. Πιθα-
νῶς δὲ καὶ ὁ ἥλιος ἐκεῖνος, τὸ κέντρον τῆς κινήσεως μυ-
ρίων ἴσως ἡλίων, κινεῖται ἐν κύκλῳ ἀπειρώς εὐρυτέρῳ μεθ'
ὅλης τῆς πομπῆς ἀναριθμήτων σπινθηροδόλων κόσμων
περὶ τινα κυρίαν ἐστίαν, ἥς οὐδὲ ἶχνος ἀνακαλύπτομεν
καὶ διὰ τῶν ἰσχυροτέρων τηλεσκοπίων! Ἐπέκεινα καὶ
πορρώτερον καὶ πανταχῇ τὰ πάντα ἐν αἰωνίᾳ ἀνακυ-
κλήσει!

Ἰλιγγίῳ, φρίττω! Ἐκστασις καὶ τρόμος μὲ κατα-
λαμβάνουσι, τοιαῦτα ὑψηλὰ λογιζόμενον. Τί ἐστι τὸ ση-

ρεῖον, ἐφ' οὗ κατοικῶ, μεταξύ τοῦ ἀπεράντου αὐτοῦ συμπαντος τῆς θείας Δημιουργίας καὶ Μεγαλειότητος; Τί δέ εἰμι ἐγώ, πρὸς Ἐκεῖνον παραθαλλόμενος, ἐνώπιον τοῦ ἐποίου ὅλη ἡ ἄπειρος λαμπρότης ἐστὶ κόνις, σκιά; Τίς ἐστὶν ὡς ὁ Κύριος, ὡς ὁ Θεός ἡμῶν; Ὅποιος πλοῦτος ἀνεξάντλητος θαυμάτων ἐπιδείκνυται εἰς τοὺς νοεροὺς ὀφθαλμοὺς τῆς λατρευούσης τὸν Κύριον ψυχῆς μου!

Καὶ ὁμῶς καὶ ταῦτα δὲν εἶνε τὰ θαυμαστότατα τῶν θαυμασιῶν τοῦ Δημιουργοῦ. Ἀπὸ πολλῶν ἤδη χιλιετηρίδων διαρκεῖ ἡ ἀνακύκλησις αὕτη τῆς ζωῆς· καὶ ἐν τούτοις ἀφθαρτον, ἀναλλοίωτον, πάντοτε τὸ αὐτὸ, ὡς ὁ ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ τεθεὶς νόμος, δικμῆνει πᾶν πλάσμα ἐν τῷ μέσῳ τῆς φαινομένης τῶν πραγμάτων μεταλλαγῆς. Ἰδέτε τὰ φυτὰ· οὔτε τελειότερα, οὔτε ἀτελέστερα ἦσαν ἐπὶ τῶν πρώτων ἀνθρώπων, ἢ ὅσον σήμερον εἰσὶ. Τὸ μῆλον ἐρυθραίνεται ἐν τῷ ἐπιγίῳ παραδείσῳ· ὁ κλάδος τῆς ἀμυγδαλέας ἡνθει ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Ἀαρών· τὰ ρόδα καὶ τὰ κρίνα ἐστόλιζον τοὺς κήπους τοῦ Σολομῶντος. Χιλιάδες ἔτη παρήλθον ἔκτοτε, καὶ τὰ φυτὰ ταῦτα ἔμειναν ἐν τῇ αὐτῇ καταστάσει, καὶ θέλουσι μείνει τὰ αὐτὰ καὶ μετὰ χιλιάδων ἐτῶν παρέλευσιν. Ὡσαύτως μετὰ πολλῶν αἰώνων διαδοχὴν οὔτε τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, οὔτε τὰ ἐν τοῖς ὕδασι ὄντα, οὔτε τὰ χερσαῖα ζῶα, οὔτε τὰ ἐρπετὰ, οὔτε τὰ ἔντομα ἐγένοντο διάφορα τῶν πρώτων, τῶν ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ εἰς τὸ εἶναι κληθέντων. Καὶ αὐτὸ δὲ τοῦ ἀνθρώπου τὸ σῶμα καὶ αἱ σωματικαὶ αὐτοῦ ιδιότητες οὐδόλως ἐτελειοποιήθησαν, ἀλλ' ἔμειναν ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτῶν καταστάσει.

Ἐν μέσῳ τῆς καθολικῆς καὶ παναρχαίας ταύτης ταυτότητος τῶν ὄντων, ἐν τι μόνον διακρίνεται καὶ κατὰ

μικρὸν ἐξευγενίζεται καὶ ἐπίδοσιν λαμβάνει καὶ αὐξάνει τὰς γνώσεις αὐτοῦ καὶ μεῖζον καὶ τελειότερον ἀείποτε γίνεται, ὁ ἀνθρώπινος νοῦς. Δι' αὐτὸν οὐδεμία ἡλικία τοῦ κόσμου ἀπόλλυται· αὐτὸς διατηρεῖ ἐν τῇ μνήμῃ αὐτοῦ ὅλον τὸ παρελθόν, καὶ ὡς ἡ μέλισσα ἀπὸ τῶν ἀνθέων, συλλέγει τὴν τροφὴν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἱστορίας καὶ ἀπὸ τῶν λογισμῶν καὶ ἐπινοημάτων ὅλων τῶν αἰώνων. Ναὶ μὲν μέγαλα καὶ περικλεῆ ἔθνη τῶν ἀρχαίων χρόνων ἐξέλιπον ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς καὶ τοὺς τάφους αὐτῶν πατοῦσι σήμερον βάρβαροι καὶ ἀγρίοις παραπλήσιοι λαοί, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ πλούτου, ὃν συνέλεξαν τὰ ἔθνη ἐκεῖνα, οὐδὲν ἀπωλέσθη. Ἡ ἀνθρωπότης ἐγένετο κληρονόμος τοῦ πλούτου αὐτοῦ, καὶ οὐχὶ ὁ βάρβαρος δορυκτῆτωρ τῆς γῆς. Ἐκάστη ἐκατονταετηρὶς ἐκληρονόμησε τὴν πείραν καὶ τὰς γνώσεις τῶν προηγουμένων αἰώνων, καὶ οὕτω ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἀνεπτύχθη καὶ τελειότερος κατέστη. Οἱ ἄνθρωποι ἀπεβίωσαν, ἀλλ' αἱ καλλίτεροι αὐτῶν ἰδέαι, αἱ ἐπίνοιαι, αἱ ἐπιστῆμαι καὶ αἱ τέχναι αὐτῶν μετεδόθησαν ζωηραὶ τοῖς ἐκγόνοις αὐτῶν. Λαοὶ ἐξηφανίσθησαν, ἀλλ' ἡ ἀνθρωπότης διασώζεται καὶ ἐκπρέπει, κεκαλλωπισμένη διὰ τῶν σκέψεων καὶ διὰ τῶν ἔργων τῶν ἐξηφανισμένων. Πασιφανεστάτη καὶ ἀναντίρρητός ἐστιν ἡ μεγάλη καὶ συνεχὴς ἀνάπτυξις τῶν ἀνθρωπίνων δυνάμεων. Τὰ πάντα ἔμειναν ἐπὶ τῶν πρώτων αὐτῶν βαθμίδων· μόνος ὁ νοῦς τῆς ἀνθρωπότητος ἀνεπτύχθη καὶ προώδευσεν.

Ἀληθῶς εἰπεῖν, δὲν μετέσχε τῆς προόδου ταύτης καὶ τῶν καρπῶν αὐτῆς ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος· ἀλλὰ θεβαίως μέγα μέρος αὐτοῦ. Ὡσπερ πανταχοῦ ἐν τῇ φύσει, οὕτω καὶ ἐν τῇ ἀνθρωπότητι, βλέπω μυριοπληθεῖς βαθ-

πιδας τῆς ἐπαλλήλου αὐξήσεως τῶν ἐσωτερικῶν ἀναπτύξεων, τῶν δυνάμεων καὶ τῶν γνώσεων.

Ὅποια ὄντως παραμυθία καὶ ὁποίας εὐγενοῦς ὑπερφανείας δίκαιος τίτλος! Ἐγὼ τέκνον Σου, ὦ Θεέ! ἐγὼ ἐκλεκτός Σου μεταξὺ τῶν ἀναριθμήτων ὄντων, τῶν ἀπὸ τῆς δημιουργικῆς Σου δυνάμεως παραχθέντων! Τὸ πνεῦμά μου ἐστὶν ἄνθος, ὅπερ αὐξάνει μὲν καὶ ἀναπτύσσεται ἐπὶ μακρόν, ἀλλὰ μόνον ἐν τῇ αἰωνιότητι τυγχάνει τῆς τελείας ἀρετῆς. Ἐκλέγεις μόνον τὸ πνεῦμα αὐτὸ ἐν τῷ ἀπείρῳ κράτει τῶν πλασμάτων, τῶν ἀνεφίκτων εἰς γήϊνον ὀφθαλμόν. Ἐστω λοιπὸν αὐτὸ ἅγιον, πάσης ἐλλείψεως καὶ πάσης ἀτελείας ἀπηλλαγμένον, διότι Σὺ εἶ ἅγιος, Κύριε καὶ Πάτερ ἀπάσης τῆς Κτίσεως!

Ἄν δὲν προώδευσά πλείοτερον ἐν τῇ ὁδῷ, τῇ πρὸς τὴν τελειότητα ἀγούσῃ, τίς ἄλλος πταίει, εἰ μὴ μόνος ἐγώ; Διατί ὑπῆρξα ῥάθυμος καὶ ἀναίσθητος; Διατί ἔζησα μόνον διὰ τὰ κατὰ τὴν γῆν ἀγαθὰ, ἅτινα οὔτε μένουσιν, οὔτε ἐξευγενίζονται, ἀλλ' εἰσὶν ἀπλῶς μέσα πρὸς τελειοποίησιν τῆς ψυχῆς, τῆς ἐπὶ τούτῳ προσκαίρως μετ' αὐτῶν συνενωθείσης;

ὦ Σὺ, ἀγιώτατον Πνεῦμα, τὸ κινοῦν τὰ πάντα! Σὺ, ὦ Ζωὴ πάσης ζωῆς, ὦ Φῶς παντός φωτός, ζωοποίησον καὶ διαφώτισον καὶ Σουχνάκις θέλω θεωρεῖ τὰ θαυμάσια μεγαλουργήματά Σου, ὅπως ἔχω διὰ μνήμης ζωηρότατα τὴν θέλησίν Σου, τὸ μεγαλεῖόν Σου καὶ τὸν ἀπὸ πάσης γῆϊνης περιπετείας ἀνεξάρτητον προορισμόν μου. Σὲ προαισθάνομαι, Σὲ βλέπω, ὦ Ἀνεξερεύνητε, Ἀρρήτε, διὰ τῆς παρὰ Σοῦ δημιουργηθείσης μεγαλοπρεπείας τῆς φύσεως, ὡς διὰ πυκνοῦ ἐπιπροσθούντος παραπετάσματος· καὶ ἡ καρδιά μου πληροῦται θαυμασμοῦ καὶ λα-

τρεῖας· καὶ ὁμολογῶ, Κύριε Παντοκράτωρ καὶ Πάτερ μου, ὅτι Σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΡΙΘ'.

Τὸ πῦρ.

« Ὁ Κύριος ἐδασείλευσεν, ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ· εὐφρανθήτωσαν νῆσοι πολλαί. Νεφέλη καὶ γνόφος κύκλω Αὐτοῦ· δικαιοσύνη καὶ κρίμα κατόρθωσις τοῦ θρόνου Αὐτοῦ. Πῦρ ἐναντίον Αὐτοῦ προπορεύεται, καὶ φλογεὶ κύκλω τοὺς ἐχθροὺς Αὐτοῦ· ἔφαναν αἱ ἀστραπαὶ Αὐτοῦ τῇ οἰκουμένῃ, εἶδε καὶ ἐσαλεύθη ἡ γῆ. Τὰ ὄρη ἐτάκκησαν ὥστε κηρὸς ἀπὸ προσώπου Κυρίου· ἀπὸ προσώπου Κυρίου πάσης τῆς γῆς. Ἀνῆγγειλαν οἱ οὐρανοὶ τὴν δικαιοσύνην Αὐτοῦ· καὶ εἶδον πάντες οἱ λαοὶ τὴν δόξαν Αὐτοῦ. »

(Ψαλμ. 78Τ', 4--6).

ΚΑΙ ἂν ἡδυνάμην ὅλας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου ἀπὸ ὀρθρου θαθέος μέχρι τῆς σοβαρᾶς τοῦ μεσονυκτίου ὥρας νὰ θεωρῶ τὰ ἀναρίθμητα ἔργα Σου, ὦ θαυμάσιε Δημιουργέ, δὲν ἤθελον κατορθώσαι νὰ πληρώσω τὴν περιέργειάν μου, δὲν ἤθελον ἀπαντήσῃ τὸ τέρμα τῶν δημιουργημάτων Σου, δὲν ἤθελον δυνηθῇ νὰ περιγράψω καὶ νὰ θαυμάσω ἀρκούντως τὴν ἄπειρον ποικιλίαν καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν αὐτῶν.

Πόσον ἀξιολύπητός ἐστὶν ὁ ἐκ γενετῆς τυφλός, κατα-

(ΤΟΜΟΣ Ε΄)

δεδικασμένος νὰ περιπατῇ ψηλαφῶν ἐν διηνεκεῖ σκότει καὶ νὰ μὴ ἐννοῇ ποτὲ τὰς ἡδονὰς τῶν βλεπόντων! Ὁ δυστυχὴς δὲν εἶδε τὸ μειδίημα τῆς φιλοστοργίας ἐπὶ τῶν χειλέων τῆς μητρός του, οὐδὲ τὴν ἔκφρασιν τῆς συμπα-
θεὺς λύπης ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ καλοῦ αὐτοῦ πατρός, φέρει δὲ ἐν τῇ ψυχῇ μόνον συγκεχυμένην καὶ ἀτελῆ εἰκό-
να τῶν ἀγαπητῶν του. Ἐκ τοῦ ἀνθινοῦ κόσμου τοῦ ἑαρος καὶ ἐκ τῆς λαμπρότητος τοῦ θέρους, οὐδὲν ἄλλο αἰσθάνε-
ται, εἰ μὴ μόνον τὴν εὐεργετικὴν θερμότητα τῶν καλο-
καιρινῶν ἡμερῶν καὶ τὴν εὐωδίαν τῶν σκοτεινῶν ἀνθέων. Δι' αὐτὸν τὸ ἥμισυ τοῦ κόσμου δὲν ὑπάρχει. Δι' αὐτὸν οἱ βλέποντες εἰσὶν ἀνώτερα καὶ προνομιοῦχα πλάσματα τοῦ Θεοῦ.

* Ἀν αἰφνης, ἐν λαμπρᾷ τινι ἑαρινῇ ἡμέρᾳ, τὸ καλύ-
πτον τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ σκότος διεσκορπίζετο καὶ τὸ φῶς ἤνοιγεν αὐτῷ οἶονεὶ νέαν πύλιν τῆς θείας Δη-
μιουργίας, ὅποια χαρᾶς ἔκστασις ἤθελε καταλάβει τὸν τυφλὸν αὐτόν! Τὸ πρῶτον αὐτοῦ βλέμμα ἐπὶ τῆς γοη-
τευτικῆς καλλονῆς τῆς φύσεως ἤθελεν ὁμοιάζει πρὸς τὴν πρῶτην ἔγερσιν τοῦ Ἀδὰμ ἐν τῷ ἐπιγεῖῳ παραδείσῳ. Ὁ τυφλός, ἐξαπίνης ἀναβλέψας, ἤθελεν ἐκπλαγῆ, καὶ δι' ὑπερβάλλουσιν χαρὰν ἤθελε γίνεαι παράφορος· ἤθελεν ἀ-
ποπειραθῆ νὰ ψαύσῃ τῇ χειρὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, νὰ ἐναγκαλισθῇ τὸ Παῦν· ἤθελε νομίσαι ὅτι πλέει ἐντὸς ὠκεανοῦ ξένων φαινομένων, καὶ ὅτι πρόκειται ν' ἀπολεσθῇ ἐν τῇ μεγαλοπρεπείᾳ τοῦ Ὑψίστου. Αἱ χρυσολαμπεῖς ἀ-
κτῖνες τοῦ ἡλίου διαχέονται ἐπὶ τῶν σκοτεινῶν δασῶν καὶ ἐπὶ τῆς διαγελώσης χλόης τῶν λειμῶνων· τὰ μα-
κρὰν κείμενα ὄρη φαίνονται ἐλαφρὰ νέφη, τὰ δὲ νέφη ὄρη πλωτά· τὸ οὐράνιον τόξον μετὰ τῶν ἀνταυγῶν αὐ-

τοῦ χρωμάτων, κυρτούμενον ἐπὶ τοῦ κυανοῦ οὐρανοῦ πρὸς τὴν ποικιλόστολον γῆν, παρίσταται ὡς παμμεγέ-
θης καὶ λαμπρὰ στοὰ δευτέρου κόσμου· μυρία ἄνθη στο-
λίζουσι τὸν ὑπὸ τοὺς πόδας χλοερὸν τάπητα· αἱ πετό-
μεναι ψυχαὶ περιίπτανται ὡς πολύχροα ἄνθη ἀπὸ τοῦ
ἐδάφους ἀπεσπασμένα, καὶ τὸ περιέχον ἀντηχεῖ ὑπὸ ἁ-
σμάτων, ἅτινα φαίνονται προερχόμενα ἀπὸ μελανῶν
καὶ κινήτων σημείων· τὰ σημεία ταῦτα εἰσὶν αἱ κορυ-
θαλλίδες, ὑπεράνω δὲ αὐτῶν, ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν νεφῶν,
πλανᾶται μονίας ὁ ἀετός.

Ὅποια αἰσθήματα κατακλύζουσι τὴν καρδίαν τοῦ
τυφλοῦ, εἰς ὃν αἰφνιδίως ἐδόθη τὸ φῶς! Καὶ ὁμως ἡμεῖς,
οἱ κεκτημένοι τὴν ὄρασιν, βαδίζομεν, δίκην τυφλῶν, ψυ-
χροὶ καὶ ἀναίσθητοι πρὸς τὰ θαυμάσια ἔργα τοῦ Θεοῦ
ἡμῶν!

Ἀπολογούμεθα δὲ, λέγοντες ὅτι ἡ τοιαύτη ἡμῶν ψυ-
χρότης ἐστὶν ἀποτέλεσμα τῆς συνηθείας. Ἀληθῶς εἰπεῖν,
ἡ συνηθεια οὐκ ὀλίγον συντελεῖ εἰς τὸ νὰ θεωρῶμεν ἡσυ-
χαίτερον τὸ κάλλος τῆς φύσεως. Εἶνε ὄντως ἀδύνατον
πρᾶγμα ἡ διηνεκὴς ἔκστασις. Τὸ νὰ ὁμιλῇ δέ τις ἐν πά-
σῃ περιπτώσει περὶ θαυμασμοῦ, ἤθελεν εἶσθαι ὑπόκρισις
εὐαισθησίας. Ἀλλ' ἡ φυσικὴ αὕτη γαλήνη τῆς ψυχῆς,
ἐν ᾗ ὑπάρχει ἡ εὐγνωμοσύνη πρὸς τὴν ἀγαθότητα τοῦ
Δημιουργοῦ κατὰ πᾶσαν τοῦ ἡμετέρου βίου στιγμήν, ὅλως
διάφορός ἐστι τῆς ψυχρᾶς ἀναισθησίας πρὸς τὰ θεῖα
μεγαλουργήματα, τὰ δι' ἐκάστης ἡλιακῆς ἀκτῖνος ἀνα-
νεούμενα, καὶ τῆς παντελοῦς ἀμβλύτητος, τῆς οὐδαμοῦ
ὁρώσης πλέον θαύματα καὶ ζητούσης τοιαῦτα παρὰ τοῦ
Θεοῦ. Αἱ τελευταῖαι αὗται ψυχικαὶ ιδιότητες οὐδαμῶς
ἐκ τῆς συνηθείας προέρχονται, ἀλλ' εἰσὶν ἀπλῶς ἀποτε-

λέσματα νοός ἀγυμνάσου περὶ τὴν θεωρίαν καὶ τὴν μελέτην τῶν περικυκλούντων ἡμᾶς πραγμάτων, ἢ καρδίας διεφθαρμένης ὑπὸ κουφότητος καὶ πάσης ἄλλης κακίας, καὶ ἐπομένως ἀναλγήτου μὲν πρὸς τὸ ὕψος καὶ τὴν καλλογὴν τῆς μεγάλης καὶ μυστηριώδους φύσεως, ἐχούσης δὲ διακαῇ ἔρωτα μόνον πρὸς τὰς περισσοτεχνίας τῆς ἀνθρωπίνης τέχνης, πρὸς τὰς σαρκικὰς ἀπολαύσεις ἢ πρὸς τὴν ἐπισώρευσιν πλούτου πολλοῦ καὶ δόξης ψευδοῦς.

Ὅτε, ἄνθρωπε, ἐξέρχεσαι μόνος ἐπὶ τῶν ἀνθούτων ἀγρῶν, ἵνα ἀπὸ τῶν ἔργων τῆς ἡμέρας ἀναπαυθῇς, λάβῃς τῇ διανοίᾳ ἐπὶ μικρὸν τὴν θέσιν τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ· κλείσῃς τοὺς ὀφθαλμοὺς σου, μένε ἐπὶ χρόνον τινὰ ἐν τῇ σκοτεινῇ τοῦ δυσυχοῦς ἐκείνου νυκτὶ καὶ φαντάσθητι ὅτι οὐδέποτε εἰσέτι εἶδες τὸν κόσμον τοῦ Θεοῦ. Ἐπειτα αἰφνιδίως ἀνοιξὼν τὰ βλέφαρά σου καὶ ἐν ὄψει τοῦ ἐπὶ μυριάδων ἀντικειμένων ἀπασράπτοντος φωτὸς αἰσθάνθητι καὶ ἀπόλαυσον ὅλην τὴν εὐδαιμονίαν, ἣν σοὶ ἐπεφύλαξεν ἡ θεία Ἀγαθότης. Τὸ ποικίλον τῶν ζωηρῶν χρωμάτων κράτος, ἐξαπλούμενόν ἐνώπιόν σου ἀπὸ τοῦ γλαυκοῦ οὐρανοῦ ἕως τοῦ πρασίνου λειμῶνος, θέλει ἴσως τὸ πρῶτον σὲ ἐκπλήξῃ καὶ θαθέως τὴν ψυχὴν σου συγκινήσει.

Τί δέ εἰσι τὰ χρώματα ταῦτα, τὰ τέρποντα τὴν ὄρασίν σου, τὰ τοσοῦτον ὥραϊα, καὶ ὅμως ἀπερίγραπτα διὰ τὸν μὴ ἰδόντα αὐτά; Εἰς μάτην ἀποτείνεται ἡ ἐρώτησις αὕτη· ὁ σοφώτατος τῶν θνητῶν, ὁ ἀκρότατος ἐπιστήμων τῆς φύσεως ἀδυνατεῖ νὰ ἐρμηνεύσῃ τὸ θεῖον αὐτὸ ἀπόρρητον. Τί εἰσι τὰ χρώματα ταῦτα; Οὐδὲν πλέον περὶ αὐτῶν γινώσκομεν, εἰμὴ ὅτι εἰσὶν ἀποτελέσματα τοῦ φωτὸς, καθόσον ἄνευ τοῦ φωτὸς τὰ πάντα φαίνονται σκοτεινά. Ἀλλὰ πῶς τὸ φῶς τοιαῦτα κατερ-

γάζεται θαύματα, πίπτουν ὅτε μὲν ἐπὶ τῶν ἐν τῷ δωματίῳ ἡμῶν πραγμάτων, ὅτε δὲ ἐπὶ τῶν ἀγρῶν, ἐπὶ τῶν λόφων, τῶν δένδρων, τῶν ὑδάτων, ἄλλοτε δὲ ἐπὶ τοῦ ὑγροῦ καὶ νεφελώδους ἀέρος, ἐφ' οὗ τὴν λαμπρὰν ἀπεικάζει ἱρὶν; Ἴδὲ πόσον ἀπειρὸς ἐστὶ τῶν τῆς φύσεως πραγμάτων ὁ ἄνθρωπος, ὥστε δὲν δύναται καὶ αὐτὰ τὰ ἐγγύτατα αὐτῷ, καὶ αὐτὰ τὰ καθ' ἡμέραν συμβαίνοντα θαύματα νὰ κατανοήσῃ! Ἴδὲ πόσον περιορισμένος ἐστὶ δυστυχῶς ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, ὥστε ἀμυχανεῖ νὰ ἐρμηνεύσῃ καὶ ὅσα ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν βλέπει!

Αὐτὸ δὲ τὸ φῶς, τὸ παράγον τὰ χρώματα, ἐστὶ νέον αἰνίγμα. Οὔτε ποθεν λαμβάνει τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ, οὔτε τίνι τρόπῳ ἐνεργῇ γνωρίζομεν· ἠξεύρομεν δὲ μόνον ὅτι τὸ φῶς ἀποτελεῖ ἐν τῶν εὐγενεστέρων καὶ πολυτιμοτέρων δώρων τοῦ Θεοῦ, τοῦ μεγάλου αὐτοῦ καὶ τοσάκις παρὰ τῶν ἀνθρώπων παραγνωριζομένου Δοτῆρος παντός ἀγαθοῦ καὶ τελείου δωρήματος. "Οὕτως, ἄνευ τοῦ φωτός ὁ κόσμος ἅπας ἤθελεν εἶσθαι τάφος ἀπέραντος, νεκρὰ φύσις. Ἄνευ φωτός, οὐδὲν φυτὸν ἠδύνατο νὰ βλαστήσῃ ἢ νὰ προκόψῃ. Σπείρατε, θνητοί, ἐπὶ ἐδάφους, ἐνθα δὲν φθάνει τὸ φῶς τῆς ἡμέρας· πασχίσατε νὰ ἐγείρητε τὴν βλάστησιν διὰ τεχνητῆς θερμότητος. Ὁ βλαστὸς, μόλις ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ἐξελθὼν, θέλει μαρανθῇ. Παρατηρήσατε τὰ ἄνθη καὶ τὰ φυτὰ, οἷς κοσμεῖτε ἐν χειμῶνι τὰς κατοικίας ὑμῶν· καίτοι ὑπαρχούσης ἐντὸς τῶν δωματίων καταλλήλου θερμοκρασίας, ταῦτα σρέφονται πρὸς τὰ ψυχρὰ παράθυρα, ἵνα διὰ τῶν φύλλων αὐτῶν ῥοφήσωσιν, οὕτως εἰπεῖν, τὸ ἐξωθεν ἐρχόμενον φῶς. Διατρέξατε τὸ πυκνὸν δάσος, καὶ θέλετε ἰδεῖ μετὰ θαυμασμοῦ ὅλα τὰ δένδρα, μικρὰ καὶ μεγάλα, προτείνοντα

ἐπιθυμητικῶς τὰς κορυφὰς αὐτῶν πρὸς τὸ φῶς, ὅσα δὲ παρ' ἄλλων ὑποσκιάζονται, οἷονεὶ πενθοῦσι καὶ ἀποξηραίνονται διὰ τὴν στέρησιν τοῦ φωτός. Καὶ αὐτὰ δὲ τῶν ζώων καὶ τῶν ἀνθρώπων τὰ σώματα ἐπαισθάνονται τῶν ἀγαθῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ ἡλιακοῦ φωτός. Ὁ διηνεκῶς ὑπὸ τὴν σκιὰν κατακλείστων διαματίων ἐνδιαιτώμενος χλωριᾷ καὶ φθίνει ὡς ἀπομαραινόμενον φυτόν.

Περιπατοῦμεν ἀδιακόπως ἐν μέσῳ τῆς πληθύος τῶν θείων εὐεργετημάτων, καὶ μόλις γινώσκομεν τοῦτο. Ἐκάστη ἀκτὶς τοῦ ἡλίου καθιστᾷ ἡμᾶς ὀφειλέτας τοῦ Ὑψίστου Ὁντος, καὶ οὔτε κἂν συλλογιζόμεθα τί ἐλάβομεν. Μάλιστα πολλάκις ἐρωτῶμεν διατί ὁ Θεὸς δὲν φανερώνεται πλέον διὰ σημείων ἢ διὰ θαυμάτων ὡς ἄλλοτε. Ὡ! Αὐτὸς καθ' ἐκάστην ἡμέραν καὶ καθ' ἐκάστην ὥραν ποιεῖ σημεῖα καὶ τέρατα· ἡμεῖς ὁμῶς, ὄντες τυφλογενεῖς τὸν νοῦν, δὲν βλέπομεν αὐτά!

Τί λοιπὸν εἰσὶν αἱ τοῦ φέγγους αὐγαί, αἱ τοσοῦτον θαυμασίως ἐνεργοῦσαι ἐπὶ τε τῆς ζωῆς καὶ ἐπὶ τῆς νεκρᾶς φύσεως; Τὸ μέγιστον τοῦ ἡμετέρου φωτός ταμεῖόν ἐστιν ὁ ἥλιος· ἡ δὲ ταχύτης τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ἐν ταῖς ἀπεράντοις διαστάσεσι τοῦ Σύμπαντος τρομάζει καὶ αὐτὸ τὸ τολμηρότερον φανταστικόν. Ἐφ' ὅσον ἀπαιτεῖται ἵνα κλείσης καὶ ἀνοίξης τὰ βλέφαρά σου, δηλαδὴ ἐν μιᾷ ὀφθαλμοῦ ῥοπῇ, διατρέχει τὸ φῶς τοῦ ἡλίου διάστημα, ὡς ἔγγιστα, τριακοσίων εἴκοσι χιλιάδων σταδίων.

Πόθεν γεννᾶται τὸ ἄφθονον αὐτὸ καὶ οὐδέποτε μειούμενον φῶς; Ἐκ τοῦ πυρὸς λέγουσιν. Ἀλλὰ καὶ τὸ πῦρ τί ἐστι; Καὶ τοῦτο πάλιν ἐστὶ θαυμαστὸν ἀποτέλεσμα ὑποκεκρυμμένων καὶ ἀγνώστων δυνάμεων. Οὕτω ἀπὸ

ἐνός θαύματος παράγεται ἕτερον θαῦμα, ἀπὸ μιᾶς εὐλογίας ἄλλη ἐξέρχεται εὐλογία.

Τὸ πῦρ ἐστὶν ἐν τῶν καθολικωτέρων καὶ οὐσιωδεστέρων στοιχείων ἐν τῷ Σύμπαντι· πάντα τὰ σώματα περιέχουσιν αὐτό, εἰ καὶ ἀόρατον. Διεγειρομένης δὲ ὑπὸ ἐξωτερικῆς τινος αἰτίας τῆς ἐν ἐκάστῳ σώματι εὕρισκόμενης πυρωτικῆς δυνάμεως, ἀναπτύσσεται τὸ τέως λανθάνον πῦρ καὶ ἀναφαίνεται ἢ ἐξ αὐτοῦ προκύπτουσα φλόξ. Τὸ πῦρ ὑπάρχει πανταχοῦ ἐν ἀπάσῃ τῇ προσιτῇ ἡμῖν δημιουργίᾳ, ἐν τῷ ἡλίῳ, ὡς καὶ ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ σώματι, εἰς τὰ αἰθέρια ὕψη καὶ εἰς τοὺς βαθυτάτους κόλπους τῆς γῆς. Ὁ δὲ ἄνθρωπος γινώσκει δι' ἀπλῶν μέσων νὰ διεγείρῃ πανταχοῦ τὸ πῦρ· ἐξάγει τὸν ὑποκαθεύδοντα σπινθῆρα ἀπὸ τῆς σκληροτάτης πέτρας καὶ ἀπὸ τοῦ ψυχροτάτου χάλυβος ἀνάπτει πυράν.

Τὸ φῶς δὲν εἶνε ἡ μόνη λαμπρὰ ιδιότης τοῦ πυρός· ὑπάρχει καὶ ἄλλη ιδιότης αὐτοῦ οὐδὲν ἥττον πολύτιμος καὶ εὐεργετικὴ, ἡ ιδιότης τῆς θερμότητος. Ἡ θερμότης αὕτη, ἡ πανταχοῦ εἰσχωροῦσα καὶ εἰς ὅλα εἰσδύουσα τὰ σώματα, ἐξεγείρει θαυμαστῶς τὰ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἀναρίθμητα σπέρματα καὶ τὰ βλαστήματα αὐτῶν διευθύνει πρὸς τὸ ἡλιακὸν φῶς, ζωογονεῖ δὲ ἀνθρώπους καὶ ζῶα καὶ συντελεῖ εἰς τὴν διὰ τῶν αἱματοφόρων ἀγγείων κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος.

Τὸ σύμπαν τῆς Δημιουργίας ἐστὶ ζωὴ καὶ οἰονεὶ ἅπειρος ὠκεανὸς πυρός, ἐντὸς τοῦ ὁποίου κινούμεθα, ζῶμεν καὶ εὐφραινόμεθα. Τὸ πορφυροῦν βόρειον σέλας, ὅπερ ἐν ταῖς ἀρκτώαις χώραις λάμπει ἐν εἵδει πυρφόρων ταινιῶν ὑπεράνω τοῦ ὀρίζοντος, ὁμοιάζει πρὸς τοὺς σπινθῆρας, οὓς διὰ τῆς τριβῆς ἀπὸ τοῦ χάλικος παράγομεν. Ἡ

χρυσῇ ἀκτὶς τοῦ ἡλίου, ἡ ἀπορρόφουσα τὴν ψακάδα ἀπὸ τῆς ἡμικλείστου κάλυκος τοῦ νέου ῥόδου, ἐστὶν ὁμοίως φύσεως πρὸς τὸ πῦρ, τὸ μετὰ πατάγου ἀπὸ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆνιης σφαίρας ἐξανιστάμενον, ἢ ἐν εἵδει φλογεροῦ ρεύματος ἀπὸ τῶν κορυφῶν πυριπνῶν ὁρέων ἐξερευγόμενον, ἢ δι' ὑπογείων σεισμῶν ὀλοκλήρους χώρας συνταράσσον καὶ κρημνίζον κολοσσαῖα κτίρια, μεταβάλλον πόλεις εἰς σωροὺς ἐρειπίων, συντρίβον καὶ ἀνατρέπον ὑψηλὰ ὄρη. Ἀλλ' ὅμως οὐχὶ παντοῦ καὶ πάντοτε ἀναπτύσσεται καὶ καθίσταται ἐνεργὸν τὸ ἐν ἅπασιν τοῖς σώμασιν ἐν ἡρέμῳ καὶ ἀφανεῖ καταστάσει περιεχόμενον πῦρ.

Ἐὰν ὑπὸ τὴν νέαν ταύτην ὄψιν θεωρήσω τὸ μέγα τοῦ Σύμπαντος οἰκοδόμημα, πόσον καταπληκτικὸν μοὶ ἀναφαίνεται, πόσον νέον, πόσον αἰνιγματῶδες! Πόσον δὲ μέγας, πόσον καθυπέρτερος ἐν τῇ ἀπεριορίστῳ Αὐτοῦ οἰκονομίᾳ παρίσταται ὁ Πάνσοφος! Πόσης λατρείας ἄξιός ἐστιν ὁ Παντοδύναμος, ὁ συνδέων καὶ συναρμολογῶν τὰ μᾶλλον ἀλλήλοις ἀντικείμενα στοιχεῖα, ἵνα παρέξῃ ἄφθονα τὰ ἀγαθὰ καὶ ποικίλας τὰς ἀπολαύσεις τοῖς πλάσμασιν Αὐτοῦ!

Ἄν ἐπεχείρουν, ὦ πάντων Ὑπέρτατε Κύριε, νὰ χαρακτηρίσω τὴν Σὴν ἀγαθότητα, τὴν ἐκδηλουμένην καὶ ἐν ἐνὶ μόνῳ τῶν ἀπείρων δώρων Σου, ἐν μόνοις τοῖς ὠφελίμοις ἀποτελέσμασι τοῦ φωτός καὶ τῆς θερμότητος, ὅλος ὁ βίος μου δὲν ἤθελεν ἐξαρκέσει, ἵνα ἐξαντλήσω τὸ ἐν αὐτῷ ἀντικείμενον καὶ ἵνα παραστήσω τὸ μέγεθος τῆς εὐεργεσίας Σου. Καὶ ἐν τούτοις δὲν ἡδυνάμην βεβαίως νὰ ἐξυμνήσω, εἰμὶ ἐλάχιστον μέρος τῆς ἀξίας τοῦ δωρηματός Σου, διότι τὰ πλεῖστα αὐτοῦ μένουσιν ἄγνωστα

καὶ ἀνεξερευνήτα εἰς τὴν ἀσθενῆ καὶ περιορισμένην ἐπὶ τῆς γῆς διάνοιάν μου.

Φωτίζω τὰς νύκτας μου διὰ τεχνητοῦ φωτός, θερμαίνω ἐν χειμῶνι τὰ ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ ριγοῦντα μέλη τοῦ σώματός μου διὰ πυρρίων, ἅπερ ἰδίαις ἀνάπτω χερσί· βλέπω τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου ὠριμαζούσας τοὺς καρποὺς τῶν ἀγρῶν, τὰς πολυτίμους ὁπώρας τῶν δένδρων, τοὺς βότρυς ἐν τῇ ἀμπέλῳ, καὶ παρασκευάζω ἐπὶ τῶν ἐμπύρων ἀνθράκων τῆς ἐσχάρας ὑγιεινὴν τῷ σώματί μου τροφήν. Τὰ μέταλλα τήκονται ἐν τοῖς χωνευτηρίοις ὑπὸ τῆς δυνάμεως τοῦ πυρός καὶ λαμβάνουσι διαφόρους μορφὰς καταλλήλους πρὸς τὰς ἀνάγκας μου. Τὸ θηλάζον βρέφος ἐν ταῖς μητρικαῖς ἀγκάλαις ἐπιζητεῖ τὸ φῶς καὶ ὁ γέρων ἡδέως ἡλιαζεται.

Πᾶν ὅ,τι ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Θεοῦ ἐξέρχεται, ἐστὶν εὐλογία. Ἀλλὰ πολλάκις ἡ ἁμαρτία τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἀμάθεια ἢ ἡ μοχθηρία αὐτοῦ μεταβάλλει καὶ τὴν εὐλογίαν εἰς κατάραν. Διὸ καὶ αὐτὸ τὸ πῦρ, ὅσον ὠφέλιμον καὶ εὐάρεστον εἶνε, τοσοῦτον τρομερὸν καθίσταται διὰ τῆς ἀκηδεῖας ἡμῶν ἢ διὰ τῆς κακῆς αὐτοῦ χρήσεως.

Φοβερά φαίνεται ἡ δύναμις τοῦ πυρός ἐν τῇ φύσει, ὅταν, θυέλλης ἐπερχομένης, μαῦρα σύννεφα συναγείρωνται ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν ἡμῶν καὶ πανταχόθεν βρονταὶ μετ' ἀστραπῶν ῥήγνυνται ἐπὶ τῆς σιγῆς καὶ ἐντρόμου γῆς. "Οὕτως φοβερά ἐστὶν ἡ δύναμις αὕτη! Φοβερά, καὶ ὅμως ἐξαισία, καὶ πολλῶν ἀγαθῶν ἀφθονία περιῤῥεομένη! Διότι πᾶν ὅ,τι ἐκ τοῦ Θεοῦ προέρχεται, ἐστὶ συμφέρον τοῖς ἀνθρώποις, ἐστὶν εὐλογία· οἶον τὸ ὕδωρ, οἶαι αἱ φλόγες τοῦ πυρός. Μόνοι ἢ ἀπρονοησία καὶ ἡ μωρία τῶν ἀνθρώπων μεταβάλλουσι πολλάκις

εἰς βλάβην καὶ ὀλεθρον ὅ,τι εἰς εὐδαιμονίαν αὐτῶν προώ-
ρισται, τὸ ἐν τοῖς ποταμοῖς, ἐν ταῖς λίμναις καὶ ἐν τῇ
θαλάσῃ ὕδωρ, καθὼς καὶ τὸ καταστρεπτικὸν πῦρ τοῦ
κεραυνοῦ.

Οὐδὲν μεγαλοπρεπέστερον ἅμα δὲ καὶ χρησιμώτερον
θυέλλης, ἥτις ἐν ἡμέρᾳ ἢ ἐν νυκτὶ τοῦ φθινοπώρου διὰ
τοῦ ἐκνεφίου ἀνέμου καὶ διὰ τῶν ἀστραπαίων ὑδάτων
συνταράσσει τὴν ἀτμοσφαῖραν καὶ ἀπὸ τῶν μiasμάτων
καθαρίζει αὐτήν. Δυστυχῶς ἡ θεὰ τοῦ μεγαλουργήματος
αὐτοῦ γεννᾷ παρὰ πλείστοις ὑπερβάλλοντα καὶ δεισι-
δαιμονικὸν φόβον, ὅστις τοσοῦτον μᾶλλον εἶνε παράλο-
γος, καθ' ὅσον μακρὰ πείρα ἀρκοῦντως ἀπέδειξεν, ὅτι ἐκ
βροντῶν ἑκατὸν εἰς μόνος κατασκήπτει κεραυνὸς εἰς τὴν
γῆν, καὶ ὅτι μεταξὺ χιλίων κεραυνῶν μόλις εἷς προσβάλ-
λει ζῶον, ἄνθρωπον ἢ οἰκίαν.

Εἶνε ἀληθές, ὅτι ἡ ἀνησυχία πολλῶν ἀνθρώπων, ὅταν
βροντᾷ καὶ ἀστράπτῃ, προέρχεται συχνῶς ἐκ σωματι-
κῆς ἀδυναμίας. Ὁ ἀήρ, γέμων ἡλεκτρισμοῦ, τοσοῦτον
ἰσχυρῶς ἐνεργεῖ ἐπὶ τοῦ νευρικοῦ αὐτῶν συστήματος,
ὥστε προαισθάνονται οὗτοι τὴν γεννησομένην μεταβολὴν
τοῦ καιροῦ πρὶν εἶτι ἐπέλθῃ. Πάσχουσι δὲ ἀτονίαν, κό-
πωσιν, στενοχωρίαν καὶ μετὰ δυσκολίας ἀναπνέουσιν.
Ἄλλ' ὁ χριστιανὸς, πεποιθὼς εἰς τὴν ἀγαθότητα τοῦ
Θεοῦ, κρείττων γίνεται τῶν πόνων διὰ τῆς γενναιοφυ-
χίας αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς τρομερᾶς, ἀλλ' εὐεργετι-
κῆς τῶν στοιχείων πάλης, ὅτε κρουνοὶ ὑδάτων καὶ πῦρ
κεραύνιον μετὰ ἀστραπῶν καὶ βροντῶν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ
καταρρέουσιν, γαλήνιος καὶ ἰλαρὸς ἐξυμνεῖ τὸν Πατέρα
αὐτοῦ, τὸν Αἰώνιον!

Παρὰ τοῖς πλείστοις, ὁ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς θυέλ-

λης φόβος ἐστὶν ἀπλῶς ἀποτέλεσμα κακῆς ἀγωγῆς καὶ ψευδοῦς διδασκαλίας περὶ τῶν αἰτίων καὶ τοῦ σωτηρίου σκοποῦ τούτου τοῦ ἐν τῇ φύσει φαινομένου. Παρ' ἄλλοις πάλιν ὁ φόβος αὐτὸς πηγάζει ἀπὸ ὅλως ἀναξίων ἐννοιῶν περὶ Θεοῦ, ἀπὸ τῶν ἐσφαλμένων δοξασιῶν ἐκείνων, οἵτινες ἐξ ἀγνοίας ἢ ἐκ προθέσεως παριστῶσι τὸν Θεὸν ὀργίλον, ἐκδικητικόν, ἀνελεήμονα καὶ ἀδιάλλακτον ἐπὶ τοσοῦτον, ὅσον οὐδὲ ὁ ἁμαρτωλότερος ἄνθρωπος νὰ ᾔηνε δύναται. Ἐντεῦθεν ἡ δεισιδαίμων πλάνη πολλῶν ἀνθρώπων ἢ καὶ ὀλοκλήρων λαῶν, οἵτινες, ὅσάκις ὁ Παντοκράτωρ ἐκδηλοῖ ἐν τῇ φύσει τὸ μεγαλεῖον, τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀγάπην Αὐτοῦ, ὑπὸ παιδικοῦ δέους καταλαμβανόμενοι, τρέπονται εἰς φυγὴν, ἢ ψάλλουσι καὶ προσεύχονται, ἵνα, ὡς πιστεύουσιν, ἐξιλεώσωσι τὸ Θεῖον καὶ ἀποτρέψωσιν ἀφ' ἑαυτῶν τὴν ὀργὴν Αὐτοῦ, ἢ ἐνίοτε ἀκούουσι τὴν κωδωνοκρουσίαν τῶν Ἐκκλησιῶν μετὰ πλειοτέρας πίστεως ἢ τὴν φωνὴν τῆς φύσεως, τὴν λέγουσαν διὰ τῶν ἀστραπῶν καὶ τῶν θρονῶν καὶ διὰ τῆς λαίλαπος· «Μὴ φοβοῦ· ὁ Θεός ἐστιν Ἀγαθότης καὶ Ἀγάπη!»

Οὐαὶ τῷ χριστιανῷ, τῷ μὴ γινώσκοντι τὴν ἀξίαν τῆς εὐλαβείας καὶ τῆς προσευχῆς, εἰ μὴ ὅταν ἐν τῇ φιλαυτίᾳ αὐτοῦ τρέμῃ διὰ τὴν κατοικίαν του, διὰ τοὺς ἀγρούς του, διὰ τὴν ζωὴν του! Οὐαὶ τῷ ἀποτείνοντι λιπαρεῖς δεήσεις πρὸς τὸν οὐρανὸν τότε μόνον, ὅταν νομίζῃ ἐγγὺς τὴν τελευταίαν αὐτοῦ ὥραν· οὐαὶ τῷ ψελλίζοντι εὐσεβεῖς εὐχὰς καὶ ὑποσχέσεις τότε μόνον, ὅταν ἴσως δὲν θέλει ἔχει πλέον καιρὸν νὰ ἐκπληρώσῃ αὐτάς! Ἡ εὐλάβεια αὐτοῦ, αἱ προσευχαί του, αἱ ἀποφάσεις του, ἀπὸ ἀκαθάρτου καρδίας πηγάζουσιν, εἰσὶν ἀσέβημα πρὸς τὸ Θεῖον, εἰσὶν ἀπεχθεῖς τῷ Κυρίῳ. Ὁ φιλόστοργος ἡμῶν Πατὴρ, ὁ ἐν

τοῖς οὐρανοῖς, ἀξιοῖ παρ' ἡμῶν μόνον ἀγάπην καὶ πίσιν· ἀλλ' ὅστις ἐπικαλεῖται τὸν Θεὸν μόνον ἐν μέσῳ τοῦ τρά-μου τοῦ θανάτου, προσεύχεται οὐχὶ μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης, ἀλλὰ δι' ὑποψίαν καὶ φόβον.

Τί δὲ ἀναξιώτερον πρὸς τὴν ὑψηλὴν ιδέαν, ἣν ὀφεί-λομεν νὰ ἔχωμεν περὶ Θεοῦ, τοῦ νὰ πιστεύωμεν δεισι-δαιμόνως, ὅτι τεμάχια χαλκοῦ ἤχοῦντος, ὅτι ὁ τοῦ κώ-δωνος ψόφος θέλει ἐξορκίσει τὰ στοιχεῖα καὶ θέλει ἀπο-τρέψει ἀπὸ τῶν οἰκιῶν καὶ ἀπὸ τῶν ἀγρῶν ἡμῶν τὸν ἐκ τῆς θυέλλης κίνδυνον; Μήπως δὲν ἀπέδειξε μυριάκις ἡ πείρα τὸ πάντῃ ἀνωφελὲς τῆς κωδωνοκρουσίας, καὶ μά-λιστα τὸν κίνδυνον, εἰς ὃν εἰσὶν ἐκτεθειμένοι ἐν ὄρῳ ἀ-στραπῶν καὶ βροντῶν οἱ ὑπὸ τὰ κωδωνοστάσια ἱστάμε-νοι; Καθὼς τὸ ὕδωρ, ὡς ἐκ τῆς φυσικῆς αὐτοῦ βαρύτη-τος, ῥέει ἀδιακόπως πρὸς τὰ κάτω καὶ συναθροίζεται εἰς τὰς κοίτας τῶν ποταμῶν καὶ εἰς τὰς τεχνητὰς διώρυ-γας, οὕτω καὶ τὸ ἡλεκτρικὸν ῥευστὸν, ἐξ οὗ ὁ κεραυνὸς συνίσταται, φύσει πρὸς τὴν γῆν ῥέπει καὶ ἐν τῇ πτώσει αὐτοῦ κατὰ φυσικὸν λόγον ἐκλέγει τὰς ἀκρωρείας τῶν ὀρέων, τὰ ὑψηλὰ δένδρα, τοὺς ἰστούς τῶν πλοίων, καὶ ἐν γένει πάντα τὰ ἐν τῷ περιέχοντι ἐξέχοντα, καὶ μάλι-στα τὰ εἰς ὃξὺ λήγοντα. Ἐπίσης ἀπεδείχθη, ὅτι ἐκ τῶν γηγένων πραγμάτων εἰσὶ τινὰ μᾶλλον τῶν ἄλλων ἀγωγὰ τοῦ ἡλεκτρισμοῦ· καὶ τοιαῦτα εἰσὶν ἰδίως τὰ διάφορα μέταλλα.

Ὑπὸ τῆς πείρας διδαχθέντες οἱ ἄνθρωποι, ἔσκαψαν βαθυτέρας κοίτας εἰς τοὺς χειμάρρους καὶ εἰς τοὺς πο-ταμούς καὶ κατεσκεύασαν αὐτοῖς ὑψηλότερα καὶ στε-ρεώτερα προχώματα, ἵνα ταχύτερον διαρρέυσωσι τὰ ὕδατα αὐτῶν, καὶ οὕτω προληφθῶσιν αἱ πλημμύραι, αἱ

παρασύρουν καὶ καταστρέφουν γεννήματα, κατοικίας, ἀποθήκας, ἐπαύλεις καὶ ζῶα. Οὕτω, χάρις εἰς τὸν ἐφευρετικὸν αὐτῶν νοῦν, ἡδυνήθησαν οἱ ἄνθρωποι ἐπίσης νὰ εὕρωσι τὸ μέσον, ὅπως ἀκινδύνως ὁδηγήσωσι πρὸς τὸν ὑγρὸν τῆς γῆς κόλπον τοὺς ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς των αἰωρουμένους ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ κεραυνούς. Πρὸς τοῦτο προσήλωσαν ἐπὶ τῶν οἰκιῶν αὐτῶν τὸν κεραυναγωγόν, ἀκμὴν μεταλλίνην, ἣτις ἐλκύει τὸ κεραύνιον ῥευστὸν καὶ διὰ μεταλλίνης ἀλύσεως ἢ σύρματος διοχετεύει αὐτὸ πρὸς τὸ ἔδαφος. Τὸ μέσον τοῦτο, δι' οὗ προφυλάττομεν τὰς οἰκίας ἡμῶν καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ οὐρανίου πυρός, περιποιεῖ τιμὴν εἰς τὸν ἀνθρώπινον νοῦν, καὶ ὡς ἐφεύρημα ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἀνθρωπότητος ἐστὶν ἀρεστὸν τῷ Θεῷ.

Μάτην αἱ δεισιδαίμονες προλήψεις τῶν ἀμαθῶν ἐναντιοῦνται εἰς τὴν χρῆσιν τῶν πρὸς βοήθειαν ἡμῶν ὑπὸ τῆς θείας Προνοίας ὑποδεικνυομένων ἡμῖν μέσων· μάτην ἀντιλέγουσιν ὅτι ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ἀνωτέρα τῆς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ δύναται νὰ φθάσῃ καὶ νὰ προσβάλῃ ἡμᾶς ἐν μέσῳ ὧν τῶν προφυλάξεων ἡμῶν καὶ ὁπισθεν ὧν τῶν τειχῶν καὶ ἐρεισμάτων ἡμῶν. Οὐδὲν ἥττον τὰ βοηθητικὰ αὐτὰ μέσα ἀναριθμήτους ἔσωσαν καὶ σώζουσιν ἀνθρώπους. Καὶ ὄντως αὐτὸς ὁ Θεὸς ὑπέδειξεν ἡμῖν διὰ τοῦ ἡμετέρου νοός τὰ βοηθήματα ταῦτα, ἅτινα ἐπομένως ὀφείλομεν νὰ μεταχειριζώμεθα εἰς τὰς ἀνάγκας ἡμῶν. Οὕτω ἡ εὐεργετικὴ χεὶρ τοῦ Δημιουργοῦ ἔθετο πρόχειρα ἡμῖν πλεῖστα βότανα, χρησιμεύοντα ὡς ἀντιφάρμακα δηλητηρίων ἢ πρὸς θεραπείαν νόσων, προερχομένων ἀπὸ τῶν ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ μiasμάτων, καὶ ἔδωκεν ἡμῖν τὰ μέσα ἵνα προφυλαχθῶμεν ἀπὸ τῶν θα-

νατηφόρων ἀποτελεσμάτων τοῦ παγετοῦ καὶ τοῦ ἡλιακοῦ καύσωνος.

* Ἄς μελετῶμεν καὶ ἅς ἐξετάζωμεν καθ' ἑκάστην ἐπὶ πλέον καὶ ἀκριβέστερον τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ ἐν τοῖς ἔργοις Αὐτοῦ, καὶ θέλομεν καθίστασθαι ὁσημέραι σοφώτεροι καὶ εὐδαιμονέστεροι. * Ἄς ἀποβάλωμεν τοὺς δεισιδαίμονας φόβους, ἐπαναπαυόμενοι μετ' ἀπεριορίστου πεποιθήσεως εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ οὐρανοῦ ἡμῶν Πατρός. Ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ, καὶ οὐχὶ μῖσος· ἀγάπην ἔχει, καὶ οὐχὶ ὀργήν· θέλει ἀγάπην, καὶ δὲν θέλει φόβον.

Παιδαγωγήσατε καὶ διδάξτε, ὦ χριστιανοί, τὰ τέκνα ὑμῶν ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ, πόρρω τῶν δεισιδαίμονικῶν προλήψεων καὶ φόβων. Ἐθίζετε αὐτὰ ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων νὰ βλέπωσι καὶ ἐν τοῖς τρομερωτέροις φαινομένοις τῆς φύσεως τὸ ἔλεος τοῦ Πανοικτίρμονος, τοῦ τοῖς πᾶσιν εἰς ἐπικουρίαν ἐρχομένου. Προσέχετε μὴ αὐξάνετε διὰ τῶν ἐκδηλώσεων τῶν ἀντιχριστιανικῶν ὑμῶν φόβων τὴν φυσικὴν τῶν παιδῶν δειλίαν· διότι αἱ ἐντυπώσεις τῆς τρυφερᾶς ἡλικίας διαμένουσι καθ' ἅπαντα τὸν βίον ἀνεξάλειπτοι, καὶ μάχονται πρὸς τὰς μᾶλλον ἰσχυράς τοῦ ὀρθοῦ λόγου πεποιθήσεις καὶ πρὸς τὰς καλλιτέρας ἀρχάς, καὶ οὕτω εἰσὶν ἡ ἀρχικὴ αἰτία, δι' ἣν ἐν ἀδημονίᾳ κατατρίβομεν πλείστας ὥρας, καθ' ἃς ἡδυνάμεθα καὶ ὠφείλομεν νὰ λατρεύωμεν καὶ νὰ ἐξυμνῶμεν τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν χάριν τοῦ Ὑψίστου.

Ἐγὼ δὲ ἐν τῷ θαυμασμῷ τῶν μεγαλουργημάτων τῆς θείας Δημιουργίας περαίνω τὴν παροῦσαν μελέτην, ἐπαναλαμβάνων τὸν ἐν κεφαλίδι αὐτῆς γεγραμμένον λαμπρὸν ὕμνον τοῦ Ψαλμωδοῦ· « Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ· εὐφρανθήτωσαν νῆσοι πολλαί. Νεφέ-

λη καὶ γνώρος κύκλω Αὐτοῦ· δικαιοσύνη καὶ κρίμα κα-
τόρθωσις τοῦ θρόνου Αὐτοῦ. Πῦρ ἐναντίον Αὐτοῦ προπο-
ρεύεται, καὶ φλογιεῖ κύκλω τοὺς ἐχθροὺς Αὐτοῦ· ἔφανα-
ν αἱ ἀστραπαὶ Αὐτοῦ τῇ οἰκουμένῃ, εἶδε καὶ ἐσαλεύθη ἡ
γῆ. Τὰ ὄρη ἐτάκῃσαν ὥσεί κηρὸς ἀπὸ προσώπου Κυ-
ρίου· ἀπὸ προσώπου Κυρίου πάσης τῆς γῆς. Ἀνῆγγειλαν
οἱ οὐρανοὶ τὴν δικαιοσύνην Αὐτοῦ· καὶ εἶδον πάντες
οἱ λαοὶ τὴν δόξαν Αὐτοῦ. » (Ψαλμ. 143, 1-6).

.....

PK'.

Ὁ βίος τοῦ ὑποκριτοῦ.

« Τεκνία μου, μὴ ἀγαπῶμεν λόγῳ μὴδὲ
γλώσσῃ, ἀλλ' ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ. »
(Α'. Ἐπιστ. Ἰωάνν. Γ', 18).

ΠΟΣΟΝ ἄπιστοί εἰσιν οἱ ἄνθρωποι! Ποσάκις ἀπατᾶται
τις παρ' αὐτῶν ἐκείνων, ἐφ' οὓς ἐνόμιζεν ὅτι ἡδύνατο ἀ-
σφαλέστατα νὰ στηριχθῇ! Ὅπου περιέμενέ τις ἀγαθό-
τητα, εὔρεν ἀπλῶς ψυχρὰν κομψότητα τρόπων· ὅπου ὑ-
πελάμβανε φιλίαν, ἦν μόνον εὐτελὲς συμφέρον· ὅ,τι ἐπί-
στευέ τις ἔρωτα, ἦν μόνον φιλαρέσκεια καὶ ματαιότης·
ἡ φαινομένη ἀφοσίωσις εἰς γενναῖον ἔργον ἔκρυπτεν ἐν-
δόμουχον ἀλαζονείαν καὶ ἐπιδέξιον φιλοδοξίαν· ἡ νομιζο-
μένη ἀθωότης οὐδὲν ἄλλο ἦτον, ἢ ἐπίπλασον φάσμα. Ὡ!
ποῦ ἔφυγον ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ χρηστότης; Πόσον διεφθαρ-

μένον πρέπει νὰ ᾔηνε τὸ πλεῖστον τῶν ἀνθρώπων, ἀφοῦ
δὲν τολμᾷ νὰ παρασταθῇ οἷον ἀληθῶς ἐστι.

Τοιαῦται μέμφεις συνεχῶς ἐπαναλαμβάνονται, καὶ
πολλάκις δικαίως. Ἐντεῦθεν γεννᾶται παρὰ τοῖς πολλοῖς
λυπηρά τις δυσπιστία πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ πρὸς
αὐτοὺς τοὺς ἀληθῶς ἐναρέτους. Ἐντεῦθεν ἡ ὑποψία κατὰ
πάσης πράξεως ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ἐπαινουμένης. Συνεθίζει
τις πανταχοῦ νὰ ὑποπτεύηται καὶ νὰ ὑποθέτῃ τὸ κακόν.
Οὕτως ἀπόλλυται πᾶσα πίστις πρὸς τὴν ἀρετὴν καὶ
πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ μετὰ τῆς πίστεως ταύτης
συναπόλλυται καὶ τὸ τερπνότερον μέρος τῆς ἐπιγείου εὐ-
δαιμονίας. Ὅποια τῷ ὄντι φρικτὴ θάσσανος, τὸ νὰ ᾔηνε ἢ
τὸ νὰ νομίζῃ τις ὅτι εἶνε περικυκλωμένος ὑπ' ἀνθρώ-
πων, ἀφ' ὧν ἐξέλιπε πᾶσα ἀρετὴ καὶ οἵτινες διηνεκῶς
κρύπτουσι τὰ φρονήματα αὐτῶν καὶ ψευδῇ ὑποκρίνονται
αἰσθήματα! Ὅποια τις ἔσεται ἡ ὑπαρξίς ἡμῶν ἄνευ τοῦ
θελγήτρου πιστῆς φιλίας; Τίς ἔσεται ὁ βίος, ὃν θέλομεν
διάγει ἐν μέσῳ ξένων πανούργων, ἀκαταπαύστως ζη-
τούντων νὰ ἐξαπατήσωσιν ἡμᾶς καὶ νὰ στήσωσιν ἡμῖν
παγίδας;

Ἄλλ' ὅμως σὺ, ὅστις τοιαῦτα μέμφεσαι, ἐξέτασον
σεαυτὸν μὴ τυχὸν κατὰ τὸν βίον σου ἔδωκας αὐτὸς αἰ-
τίαν ἢ ἀφορμὴν εἰς γένεσιν δικαίων ἐλέγχων, ὁμοίων ἐ-
κείνοις, οὓς νῦν ἀποτείνεις ἑτέροις. Ἔσο δὲ εἰλικρινής,
καὶ ὁμολόγησον· ὑπῆρξες πάντοτε καὶ πρὸς πάντας τό-
σον δίκαιος καὶ εἰλικρινής, ὅσον θέλεις νὰ ᾤσιν αὐτοὶ πρὸς
σέ; Ἀμάρτημά τι, ἐν τῷ κρυπτῷπραχθέν, δὲν σέ ἡ-
νάγκασεν ἔστιν ὅτε νὰ φανῇς εἰς τὰ ὅμματα τῶν ἄλλων
κρίπτων, ἢ ὅσον πραγματικῶς ἦσο; Ἴνα κερδήσῃς τὴν
εὐνοίαν τινος ἢ ἵνα τύχῃς τῶν σκοπῶν σου, δὲν ἐπροσ-

ποιήθης ποτὲ ἐν τοῖς λόγοις σου αἰσθήματα, ἅτινα δὲν ὁμολόγει ἢ συνείδησίς σου; Δὲν ἐπέζητήσας ποτε ἐν ὥρᾳ διαχύσεως καὶ δὲν ἀπέκτησας ἴσως φιλίας, αἵτινες ἀκολούθως, μεταβληθεῖσὼν τῶν περιστάσεων, σοὶ ἐγένοντο ἀδιάφοροι ἢ καὶ ἀπεχθεῖς; Δὲν ἐξηπάτησας οὕτω τὰς καρδίας πολλῶν, οἵτινες τὸ πρῶτον πλήρεις ἐμπιστοσύνης πρὸς σέ, ἐπὶ τέλους ἔλαβον ὑποψίαν κατὰ σοῦ;

Ἴδου εἶσαι καὶ σὺ ὁμοίος πρὸς τοὺς ἄλλους. Αὐτὸς δέ, ὃν κατακρίνεις ἢ καὶ καταφρονεῖς, οὐδόλως πονηρότερός σου ὑπῆρξε, καίτοι ἐν τῇ παρούσῃ στιγμῇ ἐναντιούμενος εἰς τὰ σχέδια τῆς φιλαυτίας σου.

Καθόλου δ' εἰπεῖν, ἀρκούντως ἑάσιμοί εἰσιν αἱ κατὰ τῆς ὑποκρίσεως καὶ κατὰ πάσης προσποιήσεως μέμψεις. Αἱ κακίαι αὗται χωρίζουσι τοὺς ὄντας προωρισμένους νὰ συζῶσι, δηλητηριάζουσι τὰς καθαρωτέρας σχέσεις, καταπικραίνουσι τὰς πολυτιμωτέρας τοῦ ἡμετέρου βίου στιγμὰς, καθιστῶσιν ἡμᾶς μισανθρώπους, ἐμποιοῦσιν ἡμῖν σιχχασίαν κατὰ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας. Διὰ τοῦτο ὁ Ἰησοῦς, ἡ πηγὴ πάσης ἀληθοῦς εὐδαιμονίας, ἐνετείλατο τοῖς μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις Αὐτοῦ νὰ ὦσιν ἀληθεῖς ἐν τοῖς λόγοις καὶ ἐν τοῖς ἔργοις καὶ ν' ἀποφεύγωσι πᾶν ἀπατηλὸν σχῆμα, πᾶσαν πρόφασιν, πᾶσαν προσποίησιν. Διὰ τοῦτο ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης παρεκάλει τοσοῦτον ζωηρῶς καὶ συγκινητικῶς τοὺς φίλους αὐτοῦ, λέγων· « Τεκνία μου, μὴ ἀγαπῶμεν λόγῳ μὴδὲ γλῶσσῃ, ἀλλ' ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ. » (Α', Ἐπιστ. Ἰωάνν. Γ', 18).

Τὸ μέγα τοῦτο κακόν, τὸ τῆς καθολικῆς ὑποκρισίας παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, προέρχεται κυρίως ἐκ τοῦ ὅτι συνεθίζουσι τοὺς νέους νὰ τιμῶσι τὴν ἐπιδέξιον φρόνησιν πλείον-

(ΤΟΜΟΣ Ε').

τερον τῆς ἀπλοϊκῆς ἀρετῆς. Οὕτω μεταξύ τῶν ἀνθρώπων περισσότεροί εἰσιν οἱ πανούργοι, καὶ ὀλιγώτεροι οἱ ἐνάρετοι. Οἱ δὲ πανούργοι ἄνθρωποι, ἐν τῇ γεγυμνασμένῃ συνέσει των, εὐρίσκουσι τὸν τρόπον νὰ καλύπτωσι τὰ ζωώδη φρονήματα καὶ τὰς ἀνοσίους ὁρέξεις των ὑπὸ τὸ προσχημα τοῦ προσήκοντος καὶ τῆς τιμιότητος. Ἐν τῷ κρυπτῷ παραδίδουσιν ἑαυτοὺς πάσῃ ἀκολασίᾳ, δημοσίᾳ δὲ λαλοῦσιν ὡς οἱ ἐναρετώτεροι τῶν ἀνθρώπων. Ζητοῦντες δὲ νὰ ἐξαπατήσωσιν ἄλλους, αὐτοὶ ἑαυτοὺς ἐξαπατῶσι.

Δὲν λείπουσι τοῖς θνητοῖς ἡ ἀγάπη καὶ τὸ σέβας πρὸς τὴν ἀρετὴν· καὶ ὁ μέγιστος τῶν κακούργων τιμᾷ τὴν ἀρετὴν· μόνος ὁ παράφρων δύναται νὰ μισῇ τὸ τέλειον· ἀλλὰ λείπει αὐτοῖς τὸ ἀναγκαῖον θάρρος, ὅπως νικῇσωσι τὰς σαρκικὰς αὐτῶν ἐπιθυμίας καὶ καταβάλωσι τὰ ἀνοίκεια πάθη των καὶ οὕτω κατασταθῶσιν ἐνάρετοι. Ἐντεῦθεν αἱ κακαὶ αὐτῶν ἕξεις, αἱ ἀκολασίαι, ἡ διαφθορὰ αὐτῶν. Καὶ ὁμως, καίτοι τοιοῦτοι ὄντες οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, οὐδόλως ἀφίστανται τῶν ἀξιώσεων ἐπὶ τῆς κοινῆς ὑπολήψεως, ἥτις ἀνήκει ἀποκλειστικῶς τοῖς χρηστοῖς καὶ ἐναρέτοις. Τί πράττουσι λοιπόν; Προσποιῶνται τὸν ταπεινόφρονα, ἵνα ἀσφαλέστερον κρύψωσι τὴν ἀλαζόνα φιλοδοξίαν των· περικαλύπτονται τῷ πέπλῳ τῆς ἀθωότητος καὶ τῆς ἀγνείας, καίτοι ῥιπτόμενοι εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ἐχθροῦ αὐτῶν, τῆς ἡδυπαθείας. Φωνάζουσι κατὰ τῆς σκληρότητος, κατὰ τῆς φιλαργυρίας τῶν ἀνθρώπων· πλουτοῦσιν ὁμως διὰ καταπίεσεων καὶ καταχρήσεων καὶ τοκογλυφίας, καὶ, ὅσάκις περὶ κοινωφελοῦς τινος ἔργου πρόκειται, ἴστανται μακράν, μετριοφροσύνην προσποιούμενοι, ἢ καὶ ἀρνοῦνται πᾶσαν συνδρομὴν, ἐὰν δύνανται εὐσχημόνως ν' ἀποφύγωσιν αὐτήν.

Οὕτω ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον σκληρυνόμενοι ἐν ταῖς κακίαις αὐτῶν, συνεθίζουσιν ἑαυτοὺς νὰ τηρῶσι μὲν τὸ πρέπον, νὰ διανοῶνται δὲ καὶ νὰ πράττωσιν ἐν τῷ κρυπτῷ ὅσα εὐχαριστοῦσι τὰς ἀκράτους καὶ ἀνοσίους ἐπιθυμίας των. Γίνονται δὲ ὑποκριταὶ καὶ παρομοιάζουσι τάφοις κεκονιαμένοις, κατὰ τὸν Ἰησοῦν, τὸν Σωτῆρα καὶ καρδιογνώστην ἡμῶν. (Εὐαγγ. κατὰ Ματθ. ΚΓ', 27).

Διὸ ἄς μὴ ἐκπληττώμεθα, ὅταν ἀκούωμεν τοσούτους ἀνθρώπους νὰ παραπονῶνται ἐναντίον τῶν δεινῶν τοῦ κόσμου, ὅταν βλέπωμεν ὀλιγίστους μόνον ἀρεσκομένους τῷ κόσμῳ καὶ ἀληθῶς εὐτυχοῦντας. Οἱ δυστυχεῖς! ὑποκρίνονται τοὺς ὑγιεῖς, ἐνῷ ἀπνευστὶ καταπίνουσι τὸ δηλητήριο τῆς κακίας καὶ φέρουσιν ἤδη ἐν τοῖς κόλποις αὐτῶν τὸν θάνατον. Ἀληθῶς εἰπεῖν, οἱ πλεῖστοι τῶν κατηγορούντων τὴν παροῦσαν ζωὴν ἑαυτοὺς κυρίως κατακρίνουσιν. Ὁ σκόληξ τῆς συνειδήσεως δάκνει τὴν καρδίαν των, οὐδόλως δὲ εἰσιν ὅ,τι φαίνονται, οὐδόλως εἰσὶν ὅπως ἀξιοὶ παρ' αὐτῶν νὰ ὦσιν ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ· ἀλλ' ἐντρέπονται νὰ ὁμολογήσωσι τοῦτο, φοβούμενοι μὴ καταφρονηθῶσι καὶ οὐδὲ τύχωσιν ἐλέου.

Διατί ἐν τούτοις οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων γυμνάζονται εἰς τὴν τέχνην τοῦ ὑποκρίνεσθαι; Τοῦτο, λέγουσιν, ἀπαιτεῖ ἡ φρόνησις. Ἀλλ' εἶνε ἄρα γε φρόνησις ἡμεῖς αὐτοὶ τὸν ἡμέτερον βίον νὰ ἐμπικραίνωμεν; Εἶνε φρόνησις νὰ κατακαλύπτωμεν τὰς κηλίδας τῆς ψυχῆς, ἀντὶ νὰ ἐξαλείψωμεν αὐτάς, νὰ ὑποκρύπτωμεν τὸ ἐν ἡμῖν ἀπόστημα, ἀντὶ νὰ θεραπεύσωμεν αὐτό; Εἶνε φρόνησις ἐπὶ τοσοῦτον νὰ ἐξαχρειωθῶμεν, ὥστε νὰ φοβώμεθα μὴ φανῶμεν οἱοὶ πραγματικῶς ἐσμεν, καὶ νὰ ὦμεν ἡναγκασμένοι καθ' ἅπαντα τὸν βίον μέχρι τοῦ τάφου ἀ-

διακόπως νὰ προσέχωμεν μὴ ἀποσπάσωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἔστω καὶ ἐπὶ μίαν μόνην στιγμὴν, τὸ προσωπεῖον ἡμῶν; Ὁ ὑποκριτής, καὶ ὅταν δὲν ᾔνε ἐκ τῶν μᾶλλον διεφθαρμένων, ὁμοιάζει πάντοτε πρὸς κακοῦργον φεύγοντα καὶ κρυπτόμενον ὅπισθεν τῶν θάμνων ἵνα μὴ ἀναγνωρισθῇ. Τίνα ἡδονὴν δύναται νὰ αἰσθανθῇ ἐν τῇ ἀθλίᾳ ταύτῃ καταστάσει τῆς ὑποκρίσεως; Ἀναμφιβόλως οὐδεμίαν ἄλλην, πλὴν τῆς εὐχαριστήσεως τοῦ νὰ ἐξαπατήσῃ ἐπὶ ὀλίγον χρησούς τινας καὶ εὐαπατήτους ἀνθρώπους. Ἀλλ' εἶνε ἐπὶ τέλους ἡ πρόσκαιρος αὕτη νίκη ἀνταξία τοσούτων ἀνησυχιῶν καὶ φροντίδων καὶ διηνεκῶν φόβων, καὶ τοῦτο, ἵνα ἀπροσδοκῆτως μίαν ἡμέραν τὰ πάντα ἀποκαλυφθῶσι καὶ καταισχυρθῇ ὁ ὑποκριτής; Τί δὲ γίνεται ὁ θρίαμβος τοῦ τοιοῦτου ἀνθρώπου, ὅταν, ἐξελεγχθέντος τοῦ ψεύδους, οἱ παρ' αὐτοῦ ἀπατηθέντες ἀποστραφῶσιν αὐτὸν μετὰ περιφρονήσεως, αὐτὸς δὲ μείνῃ μόνος ἐν τῷ αἴσχει καὶ ἐν τῇ τύψει τοῦ συνειδότος;

Ὁ βίος τοῦ ὑποκριτοῦ ἐστὶ διηνεκῆς ἀντίφασις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς ἑαυτόν. Ὁ ὑποκριτής ὁμοιάζει τοὺς ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὑποκρινομένους, οἵτινες οὐδέποτε φαίνονται δημοσίᾳ ἐν τῇ ἀληθινῇ αὐτῶν μορφῇ καὶ μετὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν φρονημάτων, ἀλλὰ πάντοτε ἄλλα παριστῶσι πρόσωπα. Ὁμοιάζει προσέτι κίβδηλον νόμισμα, ὅπερ, οὐδεμίαν ἔχον ἐσωτερικὴν ἀξίαν, ἀπατᾷ διὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ τύπου τοὺς ἀπείρους καὶ ἀπροσέκτους. Οὐδεὶς ὅμως καταφρονεῖ τὸν ὑποκριτὴν, ὅσον καταφρονεῖ αὐτὸς ἑαυτὸν ἐν ταῖς ὥραις σοβαρᾶς σκέψεως, διότι οὐδεὶς γινώσκει κάλλιον αὐτοῦ τὸν βαθμὸν τοῦ αἴσχους του.

Μόνῃ ἡ συνείδησις τῆς τετεχνημένης φρονήσεως, μεθ' ἧς προσφέρεται πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ καλύπτει τὰς

ἐλλείψεις του ἢ ἐπιδεικνύει ιδιότητος καὶ ἀρετᾶς, αἵτινες ἀληθῶς δὲν ἀνήκουσιν αὐτῷ, παρὰ μὴ εἶναι καὶ ἐνθαρρύνει τὸν ὑποκριτὴν νὰ ὑποκρίνηται τὸ ψευδὲς αὐτοῦ πρόσωπον. Ὁ ὑποκριτὴς οὐδέποτε κρίνει τοὺς ἄλλους ἀπὸ τῶν ιδιοτήτων τῆς καρδίας των, ἀλλ' ἐκτιμᾷ αὐτοὺς μόνον κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς ὑπεροχῆς τοῦ ἐνδύματός των, τῆς εὐφυΐας των. Ὁμοίως ἐστὶ πρὸς τοὺς ἀγύρτας καὶ γόητας, οἵτινες διὰ διαφόρων ἔργων εὐχειρίας, τέρποντες τοὺς θεατὰς, φροντίζουσιν ἰδίως μὴ ἀνακαλυφθῶσι τὰ τεχνάσματα αὐτῶν παρὰ τῶν εὐφροεστέρων. Διὰ τοῦτο ὁ ὑποκριτὴς ἵσταται πάντοτε ὡς πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους εἰς θέσιν ἐχθρικὴν, παρατηρῶν, ἀκροαζόμενος μετὰ προσοχῆς, λαμβάνων τὰ δέοντα μέτρα, ὅπως μὴ φανερωθῇ καὶ ὅπως ἐξακολουθήσῃ τὰ πονηρὰ αὐτοῦ μηχανήματα. Ὅλος ὁ βίος αὐτοῦ ἐστὶ διηνεκὴς ἐργασία πρὸς ἐπίτευξιν πράγματος κενοῦ. Ἡδύνατο νὰ ᾔηται εὐτυχὴς καὶ ἄνευ τῆς ἀνεξελέκτου ταύτης πλοκῆς σχεδίων, μηχανορραφῶν, ὑποσχέσεων, κολακειῶν, βουκολημάτων, ψευδολογιῶν· μετ' ἀληθοῦς ἀξίας καὶ ἀνυποκρίτως ἤθελε τύχει τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ ἀσφαλέστερον καὶ τελειότερον. Ἀλλ' ἐτέραν ἐκλέξας ὁδὸν, ἐκουσίως ἐξελέξατο φροντίδας, ἀνησυχίας, δυσχερείας, δυσαρεστήσεις, αἰσχύνας καὶ τὴν καταφρόνησιν ἑαυτοῦ.

Ὅ,τι δὴποτε καὶ ἂν πράξῃ ὁ ἄνθρωπος, εἰς τὸν μόνον ἐπ' ἐλάχιστον ἐγκαταλείψῃ τὴν ἀλήθειαν, πίπτει ἐν μέσῳ ἀκανθῶν καὶ τριβόλων. Ἀμα ἀναλαβὼν τὴν προσοπίδα, ἀρχίζει βίον ἐπίπονον καὶ ταραχώδη πρὸς διατήρησιν αὐτῆς. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὀφείλει διηνεκῶς νὰ ἐργάζεται ἵνα μένη κύριος τῶν λόγων, τῶν βλεμμάτων καὶ τῶν κινήσεων αὐτοῦ· ὀφείλει νὰ βασανίζῃ

τὴν μνήμην του, ἵνα μὴ ὑποπέσῃ εἰς τινα ἀντίφασιν, δυναμένην νὰ καταστήσῃ ὑπόπτους τὰς λαμπρὰς αὐτοῦ θεωρίας. Καὶ ὁμῶς ἐπὶ τέλους τάχιον ἢ βράδιον δὲν θέλει κατορθώσει νὰ μὴ φανερωθῇ τὸ ψεῦδος αὐτοῦ, καὶ ἡ ὑπόληψις, ἣν παρ' ἀξίαν ἰδιοποιήθη, νὰ μεταβληθῇ εἰς ἀναπάλειπτον αἶσχος· διότι τί ἐτελέσθη ποτὲ ἐν τῷ κόσμῳ κρυπτόν, τὸ ὁποῖον δὲν ἦλθεν ἐπὶ τέλους εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας διὰ θαυμαστῆς συμπτῶσεως περιστάσεων;

"Ὡ! εἰς ποίαν ἀνωφελῆ ἐργασίαν, εἰς ποίαν ματαιίαν βάσανον καταδικάζει ὁ ἄνθρωπος ἑαυτὸν, ὅπως ἡ ἀτιμωρήτως πονηρός. Διὰ τοῦ ἡμίσεος τῶν πόνων, τῶν μόχθων καὶ τῶν θυσιῶν, δι' ὧν καθίσταται δούλος, ἤθελεν εἶσθαι ἐνάρετος καὶ χρηστός, καὶ ἤθελεν ἀπολαύει ἐν ταυτῷ τῆς κοινῆς ὑπολήψεως καὶ τῆς εὐτυχίας. "Ἔστιν ἄρα ἡ λεγομένη φρόνησις τοῦ ὑποκριτοῦ ἀληθῶς ἀξία τοῦ ὀνόματος τούτου; Δὲν εἶνε μᾶλλον ἡ μεγίστη καὶ ὀλεθριωτάτη τῶν μωριῶν;

"Ὅ,τι καὶ ἂν πράξῃ ὁ ἄνθρωπος, ὅσην ἐπιδεξιότητα καὶ ἂν μεταχειρισθῇ, ὅπως ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ἀθωότητος καὶ τῆς χρηστότητος κρύψῃ τὰ ἀγεννῆ καὶ ταπεινὰ αὐτοῦ αἰσθήματα, κατ' ἀνάγκην ἐμπίπτει εἰς ἀπορίαν, μεθ' ὅλης τῆς δολιότητος, τῆς ψευδοῦς ἀρετῆς καὶ τῆς ὑποκρίσεως αὐτοῦ. Καὶ εἶνε ἄρα γε ἀνταξία τοσούτων τεχνασμάτων καὶ προσπαθειῶν καὶ μιᾶς μόνης στιγμῆς ἀδημονία καὶ αἰσχύνη; Δὲν δύναται αὐτὸς νὰ ἐκβάλῃ ἀπὸ τῆς καρδίας του τὸν φόβον, ὅτι μίαν ἡμέραν θέλει ἀφαιρεθῇ τὸ προσωπεῖόν του καὶ θέλει γνωρισθῇ ὁποῖος ἀληθῶς εἶνε, καθόσον δὲν δύναται νὰ ἀποκρύψῃ ἑαυτῷ, ὅτι δὲν εἶνε κύριος τῶν περιστάσεων, ἃς ἡμεῖς συμπτώσεις τυχαίας ἀποκαλοῦμεν. Γινώσκει αὖ-

τός, ὅτι ἡ νύξ οὐδὲν φυλάττει μυστικόν, ἀλλ' ἀποκαλύπτει εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας τὰ ἐν τῷ σκότει αὐτῆς πραχθέντα κακουργήματα. Ἐξεύρει ὅτι τὸ κῦμα ἐπαναφέρει εἰς τὴν ὄχθην τὸ πτώμα τοῦ φονευθέντος, ἵνα ἰδῶσιν αὐτὸ οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅτι ἡ χεὶρ παιδίου, ἀνοίγουσα τὴν σφραγίδα θαθείως κεκρυμμένων πραγμάτων, δημοσιεύει ἀπόρρητα, ἐξ ὧν οὐδὲν εἶχε δυνηθῆ νὰ προῖδῃ ἡ ὀξύδερκεια τοῦ δικαστοῦ. Πῶς λοιπόν! εἶνε ἡ ταραχὴ αὕτη εὐτυχία; εἶνε ἡ περίφοδος καὶ διηνεκῆς αὕτη μέριμνα εὐδαιμονία, ὑπὲρ ἧς ὀφείλομεν νὰ θυσιάσωμεν μέγα μέρος τοῦ χρόνου ἡμῶν καὶ τῶν θεμιτῶν ἡδονῶν τοῦ παρόντος βίου; Προσπαθεῖς, ὦ ἄνθρωπε, νὰ φαίνῃσαι ἐνάρετος καὶ χρηστός· διατί δὲν θέλεις μᾶλλον νὰ ᾗσαι τοιοῦτος; Αἰσθάνεσαι θεοβαίως ὅτι δὲν σοὶ εἶνε δυνατόν νὰ δουλεύῃς συγχρόνως δυσὶ κυρίοις, τῷ Θεῷ καὶ τῷ Μαρμῶνᾳ· διατί λοιπόν διστάζεις νὰ ἐκλέξῃς τὴν ἀγαθὴν μερίδα;

Ὁ φόβος, ὁ συνήθης αὐτὸς σύντροφος τῆς ὑποκρίσεως, καθίστησι τὴν ἐπίγειον ἡμῶν πορείαν βίον ἀβίωτον. Ὅσα διὰ τῆς ὑποκρίσεως ἀποκτᾷ τις, εἰσὶν ἄρπαγμα, ὡς πᾶν προῖόν τῆς ἀπάτης. Ἀλλὰ τὸ λυπηρότατον, ὁ ὑποκριτὴς δὲν δύναται ν' ἀπολαύσῃ τὴν εὐδαιμονίαν τῆς φιλίας, εὐδαιμονίαν οὐράνιον, ἀνῆκουσαν μόνον εἰς τὸν ἀψευδῆ καὶ ἀκέραιον. Οἰαδήποτε καὶ ἂν ᾗ τοῦ ὑποκριτοῦ ἡ τέχνη ἐν τῇ εὐτραπελίᾳ καὶ ἐν ταῖς προσποιήσεσιν, ὑπάρχει τι, ὅπερ ἀντιλέγει αὐτῷ· ἡ σοβαρὰ φωνὴ τῆς συνειδήσεώς του ἀκούεται οἷον ἐξερχομένη ἀπὸ τῶν μελιχιῶν αὐτοῦ λόγων. Εἰς μάτην πάντοτε μειδιᾷ· τὸ ὑποκρυπτόμενον αἶσθημα ταρασσει τὸ βλέμμα του καὶ καθίστησιν αὐτὸ ἀμφίβολον. Εἰς μάτην ὀμνύει ὅρκον· ἡ

συνείδησις δίδει εἰς τὸν τόνον τῆς φωνῆς τοῦ ἔκφρασιν, ἣτις διαψεύδει τὸ βεβαιούμενον. Ἐν ἐνὶ λόγῳ, καὶ ἂν οὐδεὶς προδώσῃ αὐτόν, καὶ ἂν οὐδὲν τῶν ἐξωτερικῶν πραγμάτων ἀποκαλύψῃ τὴν ὑπόκρισιν αὐτοῦ, αὐτὸς ἑαυτὸν προδίδει.

Δὲν βλέπεις, ὦ ὑποκριτὰ, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἀποφεύγουσι τὸ μειδιάμαί σου καὶ τὰς θωπείας σου, ὅτι δυσκόλως πιστεύουσι τοῖς λόγοις σου καὶ ὅτι οὐδεμίαν ἀποδίδουσιν ἀξίαν εἰς τὰς διαμαρτυρίας σου; Δὲν βλέπεις ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων διάκεινται ψυχρῶς πρὸς σέ καὶ παρατηροῦσι τὰ διαθήματά σου; Ἡ πρώτη καὶ ἐλαχίστη ἀμφίβολος πρᾶξις σου θέλει σοὶ ἀφαιρέσει ἴσως διὰ παντὸς τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν συγγενῶν καὶ τῶν γειτόνων σου.

Τίς δὲ ὁ καρπὸς τῆς τέχνης σου, τῆς νομιζομένης φρονήσεώς σου; Διπρόσωπος, μόνος διανύεις τὴν ὁδὸν τῆς ζωῆς καὶ οὐδεμίαν εὕρισκεις καθαρὰν καὶ χρηστὴν καρδίαν, θέλουσαν νὰ προσκολληθῇ εἰς τὴν ἐδικήν σου. Στερεῖσαι φίλων! Τὰ πλούτη σου δύνανται νὰ ἐλκύσωσι περὶ σέ κόλακας, οἵτινες σὲ ἐξαπατῶσιν, ὥςπερ σὺ ἐξαπατᾷς τοὺς ἄλλους· αἱ γνώσεις σου καὶ ἡ εὐφυΐα σου δύνανται νὰ διεγείρωσι τὸν κοινὸν θαυμασμόν καὶ νὰ σοὶ παρέξωσι τὴν εὐνοίαν τοῦ πλήθους· βεβαίως θέλουσιν ἀποδώσει εἰς τὸν θαυμνὸν καὶ εἰς τὸ ἀξίωμαί σου τὸ ὀφειλόμενον ἐξωτερικὸν σέβας. Ἄλλ' ἐν τῷ βάθει τῶν καρδιῶν καταφρονεῖσαι· ἀλλὰ μὴ ἔλπιζε νὰ τύχῃς ποτὲ τῆς εἰλικρινοῦς ἀγάπης τῶν συμπολιτῶν σου, τῆς ἐμπιστοσύνης τῶν μετὰ σοῦ εἰς σχέσιν ἐρχομένων, τῆς ὁλοσχεροῦς καὶ ἀδόλου ἀφοσιώσεως καὶ μιᾶς μόνης καρδίας. Σὺ, δύστηνε, κατεδίκασας σεαυτὸν εἰς τὴν διὰ παντὸς

στέρησιν τῶν εὐγενῶν ἡδονῶν, τῶν ἀπὸ τῆς ἀμοιβαίας οἰκειότητος καὶ φιλίας πηγαζουσῶν.

Καὶ τί ὄντως δύνανται οἱ ἄνθρωποι ν' ἀγαπήσωσιν ἐν σοί, ἀφοῦ οὐδέποτε εἶσαι ὅ,τι προσπαθεῖς νὰ φαίνησαι; Δύνανται ν' ἀγαπήσωσι τὴν ψυχὴν σου, τὰ προτερήματα τῆς καρδίας σου; Ἀλλὰ, τῇ ἀληθείᾳ, ὅ,τι μετὰ τοσαύτης προσοχῆς ἀπὸ τῶν ἄλλων κρύπτεις, δὲν πρέπει νὰ ᾔηνε τόσοσιν ἀξίεραστον· ὅ,τι δὲ δημοσίᾳ δεικνύεις, δὲν εἶνε αὐτὴ ἡ ψυχὴ σου καὶ ἡ καρδιά σου, ἀλλὰ ξένον προσωπεῖον. Ἀπόθες τὸ προσωπεῖον αὐτὸ καὶ τόλμησον νὰ φανῇς εἰς τὸν κόσμον ἐν ἀπάσῃ τῇ αἰσχύρῳ τῶν φρονημάτων σου, ἣν τοσοῦτον τεχνήντως ἀποκρύπτεις, καὶ τότε ἄκουσον τὰς περὶ σοῦ κρίσεις τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλὰ τὴν τρομερὰν κρίσιν τοῦ Ὑψίστου Κριτοῦ θέλεις ἀκούσει μίαν ἡμέραν τάχιον ἢ βράδιον. Ἀλλὰ καὶ ἤκουσες ἤδη τὴν κρίσιν ταύτην, ἀντηχοῦσαν ἐν αὐτῇ τῇ φωνῇ τῆς ιδίας σου συνειδήσεως καὶ λέγουσάν σοι, ὅτε ἔπραττες πράξιν τινα· Τοῦτό ἐστιν ἄδικον, κακόν, ἄτιμον!

Τίς δὲ ἠδύνατο νὰ σὲ ἀγαπήσῃ καὶ νὰ σὲ τιμῇσῃ, ὃ ὑποκριτὰ, ἂν αἰφνης ἐδεικνύεσο ἐν ὅλῳ τῷ αἵσχει σου; ἂν ἔβλεπον οἱ ἄνθρωποι διὰ πόσων παρανομιῶν καὶ ανοσιουργημάτων ἐσφετερίσθης ξένην περιουσίαν; πῶς, ὑπὸ τοῦ πάθους τῆς δοξομανίας τετυφλωμένος, λυμαίνεσαι ἐπιβούλως τὴν δόξαν ἄλλων; πῶς ἔρπεις χαμερπῶς πρὸς ἐπίτευξιν τῆς εὐνοίας ἐκείνων, οὓς δὲν δύνασαι νὰ κερδήσῃς διὰ τῆς ἀληθοῦς ἀξίας σου; Ἄν σ' ἔβλεπον πλήρη σαρκικῶν ὀρέξεων, ἐν τῷ κρυπτῷ πᾶσαν ἀκολασίαν ἐργαζόμενον καὶ πᾶσαν διψῶντα διαφθοράν· ἂν ἔβλεπον καὶ σὲ τὸν φιλέδικον μετ' ἀνάνδρου ὑπουλότητος σταίνοντα παγίδας εἰς τὸν πλησίον σου καὶ ὑποσκάπτοντα

αὐτῷ λάκκον, ἐν ᾧ σὺ αὐτὸς θέλεις πέσει· καὶ σὲ τὸν φι-
λάργυρον, τὸν προσευχόμενον καὶ νηστεύοντα καὶ κη-
ρύττοντα ἀγάπην καὶ ἔλεος, καὶ ὁμῶς δολιευόμενον χή-
ρας καὶ ὀρφανὰ καὶ ἀρπάζοντα τὰ χρήματα αὐτῶν· καὶ
σὲ τὸν ἀλαζόνα καὶ μάταιον ἐπιδιώκοντα καλλωπισμοὺς
καὶ ἐξωτερικὴν λάμψιν, ἐνῷ καὶ τῶν ἀναγκαίων στερεῖ-
σαι, δαπανῶντα δὲ οὕτω κατὰ μικρὸν καὶ αὐτὸν τὸν ἐ-
πιούσιον ἄρτον τῆς οἰκογενείας σου· ἂν ὑμᾶς πάντας,
ἄθλιοι ὑποκριταί, ἔβλεπον οἱ ἄνθρωποι ἐν ἀπάσῃ τῇ ἡθι-
κῇ ὑμῶν ἀσχημοσύνῃ, τίς ἤθελε δυνηθῇ νὰ ἀγαπήσῃ ὑ-
μᾶς ἢ νὰ πιστεύσῃ ὑμῖν;

Ἐν τούτοις, κατὰ φυσικὸν λόγον, συνήθως ἡ κοινὴ
γνώμη αὐξάνει πέραν τῆς ἀληθείας τὰ ἐλαττώματα καὶ
τὰς κακίας ἐκείνου, οὗτινος ἅπαξ ἐγένετο γνωστὴ ἡ ὑπό-
κρισις. Λαμβάνει ἄρα ὁ ὑποκριτὴς διπλὴν τὴν τιμω-
ρίαν· δὲν πιστεύεται, καὶ ὅταν ᾔνε ἄξιος πίστεως· ἐκλαμ-
βάνονται ὡς ψευδεῖς καὶ τετεχνημέναι καὶ αἱ ἀληθῶς
καλαὶ αὐτοῦ ιδιότητες, διότι ἀγνοεῖται μέχρι τίνος φθά-
νει ἡ περὶ τὸ ἐξαπατᾶν τοὺς ἄλλους τέχνη του. Καὶ ὅ-
ταν σπουδαίως ἐπιθυμῇ νὰ πολιτευθῇ χρηστῶς, ὁ κό-
σμος ὑποτίθῃσιν αὐτῷ πανούργον πρόθεσιν, ἀποδίδει δὲ
ἀθέμιτον αἰτίαν καὶ εἰς τὰς ἀγαθὰς αὐτοῦ πράξεις.

Τοιοῦτός ἐστιν ὁ κλῆρος τοῦ ὑποκριτοῦ, τοιοῦτος ὁ
βίος αὐτοῦ! Ὁ ὑποκριτὴς ἐλπίζει νὰ ὑπερνικήσῃ τὰ
πάντα διὰ τῆς φρονήσεως· ἀλλ' ὁ κόσμος καὶ αἱ περι-
στάσεις ἀνατρέπουσι τὰ σχέδιά του καὶ θριαμβεύουσι
κατὰ τῆς πονηρίας καὶ τοῦ δόλου αὐτοῦ. Ὁ ἀπατῶν, ἐπὶ
τέλους γίνεται τῆς ἀπάτης τὸ ἐλεεινότερον θῦμα, καὶ
πρῶτον ἀπὸ τῶν πικρῶν ἀποτελεσμάτων τῆς διχγωγῆς
του ἀναγγνωρίζει ὅτι ἀφρόνως ἐπολιτεύθη.

Ἔσο ἀψευδὴς καὶ καθαρός. Πράττε τὸ καλὸν καὶ μηδὲνα φοβοῦ. Ἔστο ὅ,τι θέλεις νὰ φαίνησαι· ἀλλὰ μὴ ζήτει νὰ φαίνησαι ἀνώτερος ἢ καλλίτερος, ἢ ὅσον ἀληθῶς εἶσαι. Ἔσο φιλόανθρωπος τὸ φρόνημα, ὅσον τὸ βλέμμα· δίκαιος καὶ χρηστός ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὅσον ἐν τοῖς λόγοις σου· σώφρων καὶ ἀγνός ἐν τῇ ψυχῇ σου, ὅσον ἐπὶ τοῦ προσώπου σου. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἀληθής, ἡ βεβαία, ἡ ποιούσα ἡμᾶς εὐδαίμονας, ἡ οὐδέποτε εἰς ἀπώλειαν φέρουσα φρόνησις τοῦ Θεοῦ. Αὕτη ἐστὶν ἡ φρόνησις, ἣν ἐνετείλατο ἡμῖν ὁ Ἰησοῦς καὶ τὴν ὁποίαν ἐπιδοκιμαῖει ὁ καρδιογνώστης Θεός.

« Καὶ ἔγνων, Κύριε, ὅτι Σὺ εἶ ὁ ἐτάζων καρδίας, καὶ δικαιοσύνην ἀγαπᾷς. » (Α', Παραλειπ. Βασιλ. Ἰούδα ΚΘ', ιτ'). Οὕτω προσεχύχeto πάλαι ὁ βασιλεὺς Δαυὶδ· οὕτω θέλω καὶ γὼ προσευχηθῆ, ὑψῶν ἀείποτε τοὺς διαλογισμούς μου πρὸς τὸν Θεόν, τὸν τὰ πάντα εἰδότα, τὸν καταισχύνοντα πᾶσαν ἀνθρωπίνην μηχανορραφίαν καὶ φρόνησιν. « Ἐγνων, Κύριε, ὅτι Σὺ εἶ ὁ ἐτάζων καρδίας. » Ἐγνων, ὅτι Σὺ ὁ ἐτάζων τὰς καρδίας, κρίνεις αὐτάς καὶ ὅπου δὲν εἰσδύει ὁ ὀφθαλμὸς τῶν ἀνθρώπων ἵνα ἴδῃ καὶ κρίνῃ τὰ ἀπόκρυφα αὐτῶν. Ναὶ, Κύριε, Σὺ ὁ πανταχοῦ παρὼν καὶ τὰ πάντα ὁρῶν, Σὺ, ὃν οὐδεὶς νὰ ἐξαπατήσῃ δύναται, ἰδὲ καὶ ἐν τῷ βάθει τῆς ἐμῆς καρδίας! Φεῦ! οὐχὶ ὅτι δύναμαι ἀκατακρίτως νὰ ὑποστῶ τὴν ἐξέτασίν Σου, οὐχὶ ὅτι δύναμαι νὰ μεγαλαυχῆσω ἐνώπιόν Σου· Σὺ γινώσκεις κάλλιον ἐμοῦ αὐτοῦ τὸ πλῆθος τῶν ἐμῶν πλημμελημάτων. Ἀλλὰ, κατεχόμενος ὑπὸ τοῦ σωτηρίου λογισμοῦ τῆς Σῆς παρουσίας, θέλω κατασταθῆ αὐστηρότερος πρὸς ἑμαυτὸν καὶ θέλω κερδήσει δύναμιν, ἵνα καταβάλω τὴν ἐν ἐμοὶ κακίαν. Οὕτω

θέλω παρασκευάσει ἑμαυτὸν, ὅπως παραστῶ μετὰ παρ-
ρησίας καὶ ἀπροκαλύπτως εἰς τὰ ὄμματα τῶν ἀνθρώπων
καὶ ἐνώπιον Σοῦ, δίκαιε Κριτὰ τῶν λογισμῶν καὶ τῶν
αἰσθημάτων ἡμῶν!

oooooooo

ΡΚΑ΄.

Ἑαρινὴ προσευχή.

« Αἰνεῖ ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον· αἰνέσω
Κύριον ἐν τῇ ζωῇ μου, ψαλῶ τῷ Θεῷ
μου ἕως ὑπάρχω ».

(Ψαλμ. ΡΜΕ', 1—2).

ΘΕΡΜΟΤΕΡΑΙ αὖραι περιπνέουσai φέρουσι θαλασμάδεις
εὐωδίας ἀπὸ μυρίων ἀνοιγομένων ἀνθέων. Νέα καὶ λαμ-
πρᾶ χλόη λάμπουσιν οἱ πέριξ λόφοι καὶ τὰ δάση· ἀρ-
γυροφινῆς δὲ ὄμβρος καταπίπτει ἀπὸ τῶν εὐανθῶν δέν-
δρων περὶ ἐμὲ κατὰ πᾶσαν κίνησιν τοῦ ἀέρος. Ὁ ρύαξ,
ὁ πρὸ μικροῦ πεπηγμένος, ἤδη ῥεῖι χαρμωδῶς ὑπὸ τὴν
φαιδρὰν σκιὰν πρασίνων θάμνων, καὶ ἀνθινῷ στεφάνῳ
στεφανοῦνται αἱ ὄχθαι αὐτοῦ. Πετόμεναι ψυχαὶ ἵπταν-
ται τῇδε κάκεισε ὥσπερ ζῶντα ἄνθη· κύνθαροι βομ-
βοῦσιν ἐν τῇ θερμῇ ἡλιακῶν ἀκτίνων καὶ αἱ κορυδαλ-
λίδες ᾄδουσιν ὑπεράνω τῶν σιτοφόρων πεδίων, ὑψούμε-
ναι πρὸς τὸ λαμπρὸν τῆς ἡμέρας ἄστρον.

Ὅποῖα μεγαλοπρέπεια κύκλω ἡμῶν! Ὅποῖα θαυμα-

τὴ ποικιλίᾳ χρωμάτων ἐν τοῖς κήποις! Τὰ ἄνθη ἀποκαλύπτονται τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου ἐν ταῖς ὡραίαις καὶ ποικίλαις αὐτῶν μορφαῖς, ἀνοίγουσι τὰς ἀπορρήτους αὐτῶν κάλυκας καὶ προχέουσιν, ὡς ἀπὸ θυσίμων φιαλῶν, ἡδέας ὁσμὰς ἐπὶ τῆς γῆς εἰς δόξαν τοῦ Αἰωνίου.

Ποῦ εὐρίσκομαι; Εἶνε ἄρά γε ὁ κόσμος οὗτος αὐτὸς ἐκεῖνος, ὅστις πρὸ εὐαρίθμων ἐδομαδάδων ἔκειτο ἐνώπιόν μου νεκρὸς καὶ οἶονεῖ νεκρικῇ σινδόνι κεκαλυμμένος; Εἶνε αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ χθὲς καὶ πρῶτην κόσμος, ἐν ᾧ τὰ πάντα ἦσαν νεναρκωμένα ὑπὸ τῆς χιόνος καὶ τοῦ πάγου καὶ οὕτως εἰπεῖν ἐντὸς κοινοῦ καὶ ὑπερμεγέθους τάφου συγκεχυμένα; Τότε ἐσίγα τῆς δημιουργίας ὁ ὕμνος, πλὴν μόνον ἴσως ὅτε ποῦ καὶ ποῦ στεναγμὸς εὐγνωμοσύνης ἀνέβαινεν ἀπὸ ἐρημικῆς καλύβης πρὸς τὸν οὐρανόν. Ἡ καθολικὴ αὕτη σιωπὴ ἐνεποιεῖ φρίκην· ἀλλὰ σήμερον ἐγείρονται πανταχόθεν ἀγαλλιάσεως φωναί, ἵνα χαιρετήσωσι τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἔαρος.

Οἱ ἐν τῷ ἀέρι αἰοιδοὶ ἐξέρχονται ἀπὸ τοῦ χειμερινοῦ αὐτῶν τάφου· ἐντὸς τῶν λειμώνων καὶ ἐν ταῖς λόγχαις ἀντηχοῦσι τὰ χαρμόсуна αὐτῶν ἄσματα· τὰ δὲ ῥυάκια καὶ οἱ ποταμοὶ καὶ αἱ θάλασσαι ἀγάλλονται. Λατρεία τῆς αἰωνίου Ἀγαθότητος καὶ ὕμνος τοῦ Κυρίου ἐστὶν ἅπανσα ἡ φύσις ἐν τῇ θαυμαστῇ αὐτῆς ἀναστάσει.

Καθὼς δὲ ὅλα τὰ πλάσματα, καταλαμβάνει κἀμὲ νέον οὐράνιον αἶσθημα. Ἀναπνέω ἐλευθερώτερον ἐν τῇ λάμπει τοῦ ἡλίου καὶ ἐν τῷ διαυγεῖ καὶ εὐωδιάζοντι ἀέρι τῆς ἀνοίξεως. Ἡ πρωῒνῃ δρόσος καταπίπτει ἐπὶ τῶν ἀνθέων καὶ ἐν τοῖς κόλποις τῶν ἡμιανοιγομένων ῥόδων ὡς δάκρυα χαρᾶς ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς φύσεως. Θρησκευτικὴ τις εὐδαιμονία ἀποσπᾷ καὶ ἀπὸ τῶν ἐμῶν ὁ-

φθαλμῶν τοιαῦτα δάκρυα, καταπίπτοντα διὰ τῶν πα-
ρειῶν μου ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ στεναγμός ἀπὸ τῆς βαθέως
συγκινηθείσης καρδίας μου ἐνοῦται μετὰ τοῦ μεγάλου
ὕμνου ἀπάσης τῆς ζωῆς φύσεως.

Ζωηρότερον ἀλαλάζουσι τὰ ἄκακα παιδιά, παίζοντα
ἐν μέσῳ τῶν ἀνθέων, ἐν τοῖς κήποις καὶ ἐπὶ τῆς ἐν τῷ
λειμῶνι χλόης. Ὡραιότεροι γενόμενοι διὰ τερπνοτέρου
αἰσθήματος, ἐξέρχονται εἰς τὴν διαγελῶσαν δημιουργίαν
ἥ τε ἀκμαία παρθένος καὶ ὁ ἐπιχειρηματικὸς νεανίας. Οἱ
σύζυγοι δὲν ἐνθυμοῦνται πλέον τὸν μελαγχολικὸν χειμῶ-
να καὶ τὰς οἰκιακὰς μερίμνας· ἡ ὄψις τῆς μεγαλοπρε-
ποῦς φύσεως καθαρίζει τὰς καρδίας των καὶ πληροῖ αὐ-
τὰς γαλήνης καὶ οὐρανίου ἡδονῆς. Καὶ αὐτὸς ὁ γέρων
αἰσθάνεται ἑαυτὸν νεάζοντα, καὶ ὑπάγει ν' ἀπολαύσῃ
τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, καὶ κατευφραίνεται ἐν τῇ ζωογόνῳ
αὐτῶν θερμότητι. Ὁ πλούσιος λησμονεῖ τὰς μαρμαρίνας
στήλας του, τῆς χειρὸς τοῦ Παντοδυνάμου κοσμησάσης
τὴν γῆν λαμπρότερον τοῦ ἀρίστου τῶν θνητῶν καλλιτέ-
χνου. Ὁ πτωχὸς ἐγκαταλείπει τὴν πενιχρὰν καλύβην
του· ὁ Θεὸς ὠκοδόμησεν αὐτῷ μέγαρον, οἶον οὐδὲ οἱ αὐ-
τοκράτορες καὶ οἱ βασιλεῖς ἔχουσιν.

ὦ Θεέ, ὦ τῶν ὅλων Δημιουργέ! ἡ μεγαλοπρέπειά
Σου καὶ ἡ ἀγαθότης Σου καταπλήττουσι τὸν ἀνθρώπινον
νοῦν! Ὅταν θεωρῶ τὰ θαυμάσια ἔργα Σου, ὅλος κυρι-
εύομαι ὑπὸ τῶν θείων αὐτῶν θελγήτρων· ὅταν ἡ πνοὴ
τοῦ ἔαρος πλατύνῃ τὸ στῆθος μου καὶ οἱ φθόγγοι τῆς
χαρᾶς τῶν πλασμάτων Σου ἀντηχῶσιν εἰς τὰ ὠτά
μου, ὅταν βλέπω ὑφ' ἡδονῆς σκιρτῶντας τὸν ἄνθρωπον
καὶ τὸ σκωλήκιον, τότε φαίνεται μοι ὥς ἂν ἐπεθύμουν
νὰ διαλυθῶ καὶ συγχωνευθῶ ἐν τῷ ἐξαισίῳ αὐτῷ καὶ

ἀπειρῶ συνόλω τῶν ὄντων, ὅπως ὅλος ἐν Σοὶ ὑπάρξω.

Ποῦ δύναμαι ζωηρότερον νὰ θεωρήσω τὴν Σὴν μεγαλειότητα, ἢ ἐν τοῖς κόλποις τῆς φύσεως; Ποῦ δύναμαι νὰ ἴδω ἐναργέστερον τὴν σοφίαν καὶ τὴν παντοδυναμίαν Σου, ἢ ἐν αὐτῇ τῇ βίβλῳ τῆς φύσεως, τῇ ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν μου ἀνεωγμένῃ; Πότε δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐστὶ καταλληλότερον ν' ἀναγνώσωμεν τὴν βίβλον ταύτην, ἢ κατὰ τὴν διαγελῶσαν ὥραν, κατὰ τὸν χρόνον τῆς καθολικῆς ἀνεγέρσεως τῶν ὄντων ἐν τῷ ἔαρι; Καὶ δὲν εἶνε τὸ ἔαρ ἢ ἐπέτειος ἐορτὴ τῆς ἀναστάσεως τῆς γῆς; δὲν εἶνε οὕτως εἰπεῖν τὸ μνημόσυνον, τὸ τελούμενον ἐτησίως ὑπὸ τῆς φύσεως εἰς ἀνάμνησιν τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς δημιουργίας, ἐν αἷς πλήρης ἀναριθμήτων θαυμασίων ἐξῆλθε τὸ πρῶτον ἢ γῆ ἀπὸ τῶν παντοδυνάμων χειρῶν Σου, ὦ Ὑψιστε;

Ὡ! ἂν εἶχον τὰ πτερὰ τοῦ ἀετοῦ, ἵνα ἀναβῶ εἰς τὰ ὕψη τοῦ αἰθέρος· ἂν ἡδυνάμην ἐπὶ ὑψηλότερον ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων νὰ διατρέξω τοὺς οὐρανούς καὶ νὰ ἴδω ὑποκάτω μου τὴν γῆνιν σφαῖραν, τὰς χώρας αὐτῆς καὶ τὰς διαφορούς αὐτῆς ὅψεις ἐν τῇ τακτικῇ καὶ ἀλλεπαλλήλῳ διαδοχῇ τῶν ὥρῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ!

Ἐν ταῖς ἀπεράντοις διαστάσεσι τοῦ Παντός αἰῶρουμένη ὥσεί πτερόν, ἐλαφρὰ καὶ ἀσφαλῆς κινεῖται ἐν τάχει ἢ γῆ περὶ τὸν ἀπωτάτω κείμενον καὶ ἀκτινοβόλον ἥλιον, τὸν ἐκχέοντα εἰς ἀμέτρητον ἀπόσασιν ὄλον ὠκεανόν φωτός καὶ θερμότητος. Ἡ γῆ αὕτη, κατοικίᾳ οὐσα ἀπειροπληθῶν ἐκατομμυρίων εὐδαιμόνων ἢ πρὸς εὐδαιμονίαν πεπλασμένων ὄντων, μετέωρος φέρεται διὰ τῶν οὐρανίων κενῶν, ὑπὸ ἀοράτου χειρὸς ὀδηγουμένη, εἰς ἀμετάπτωτον περίοδον. Οὕτως ὄριστα παρὰ Σοῦ, ὦ καθυ-

περτάτη Δύναμις! Ἡμεῖς ἐκπληττόμεθα, βλέποντες τὸ ἀκκατάληπτον αὐτὸ θέαμα, ζητοῦμεν δὲ διὰ τοῦ ἀσθενοῦς ἡμῶν νοῦ τὴν λύσιν τοῦ αἰνίγματος αὐτοῦ, ἐξηγοῦντες τὸ θαῦμα διὰ νέου θαύματος, ὅπερ ὑποπτεύομεν κεκρυμμένον ἐν τῇ αἰωνίᾳ τῶν μυστηρίων ἀδύσσω.

Ὅταν τὸ παρ' ἡμῶν οἰκούμενον ἡμισφαίριον λάβῃ τοιαύτην πρὸς τὸν ἥλιον κλίσιν, ὥστε αἱ ἀκτῖνες τοῦ φωτοβόλου ἄστρου νὰ πίπτωσι πλαγίως ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἡμετέρου ἐδάφους, τὰ πάντα ψυχραίνονται περὶ ἡμᾶς, τὰ πάντα θνήσκουσιν. Ἡ δρόσος γίνεται πάχνη· ἀπὸ τῶν νεφῶν πίπτει χιὼν, ἀντὶ βροχῆς· οἱ ποταμοὶ παγόνουσι· τὰ φυτὰ μαραίνονται· οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ ζῶα κρύπτονται. Ἐντὸς μικροῦ τὸ ἥμισυ τῆς γῆτινς σφαίρας καθίσταται ἀπέραντος ἐρημία, νεκρὰ ἔρημος, ὡς νὰ εἶχε λησμονήσῃ αὐτὸ ὁ Δημιουργὸς, ἐνῶ αἱ χῶραι τοῦ ἐτέρου ἡμισφαιρίου λάμπουσιν ἐν τῷ πρασίνῳ αὐτῶν θερινῷ στολισμῷ, τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων πιπτουσῶν κατὰ κάθετον καὶ διαθερμαίνουσῶν αὐτάς.

Ἐν τοσούτῳ ἀνεπίσχετος κυλινδεῖται πρὸς τὰ πρόσω ὁ ἡμέτερος πλανήτης ἐν τῇ πορείᾳ αὐτοῦ περὶ τὸν φλογερὸν ἥλιον. Μετ' ὀλίγον στρέφει ἡ γῆ τὴν χειμερινὴν αὐτῆς πλευρὰν πρὸς τὴν μεγάλην πηγὴν τῆς θερμότητος καὶ τοῦ φωτός. Κατὰ μικρὸν πίπτουσιν αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες ἥττον πλαγίαι ἐπὶ τὴν παγωμένην ταύτην πλευρὰν καὶ ἡ θερμότης ἐπέρχεται. Ἡ χιὼν ἐξαφανίζεται ἀπὸ τῶν πεδιάδων· οἱ τοῦ κρυσταλλίνου αὐτῶν θώρακος ἀπαλλαγέντες ποταμοὶ ῥέουσι ῥοχθίζοντες περὶ τὰς ὄχθας αὐτῶν· λεπτὴ χλόη περιβάλλει τοὺς λόφους καὶ τὰς κοιλάδας. Τὸ ἔαρ ἄρχεται δι' ἡμᾶς καθ' ὃν χρόνον οἱ ἄγροί τοῦ ἄλλου ἡμισφαιρίου ἐπιξανθίζουσιν ἐν φθινο-

πύρου ὥρα, ἀκμάζει δὲ ἐν ἀπάσῃ τῇ λαμπρότητι αὐτοῦ παρ' ἡμῖν, ὅτε ἄλλου νιφετῶν συρμός καταρημόνει τὴν χώραν· ἐνῶ δὲ ὑπὸ τὰς σχεδὸν ὀρθὰς τοῦ ἡλίου ἀκτῖνας τὰ πάντα εἰσὶν ἐν τῇ ἀκμῇ τοῦ θέρους ἐνταῦθα, εἰς τοὺς ἀντίποδας ἡμῶν χιόνος σωροὶ καὶ πάγων στιβάδες καλύπτουσι τὴν ἔρημον γῆν.

Τοιαύτη ἐστὶν ἡ αἰωνία τάξις, ἡ διέπουσα τὴν γῆ-
νην σφαῖραν καθόλου. Οὕτως ἡ ὁδός, ἣν διανύει ὁ πλανή-
της ἡμῶν περὶ τὸν ἥλιον, παράγει τὰς μεταλλαγὰς τῶν
ὥρῶν τοῦ ἔτους. Γενεαὶ γεννῶνται καὶ γενεαὶ θνήσκου-
σιν· ἀλλ' οἱ νόμοι τῆς φύσεως διαμένουσιν. Ἀεῖποτε ἀνα-
νεάζει ἡ γῆ· αἰεῖποτε θνήσκει, ὅπως πάλιν ἀναζήσῃ. Φεῦ!
μυριάδες ἐν τούτοις θνητῶν θαδίζουσιν ἐπὶ τῆς γῆς ταύ-
της, τῆς θαυμάτων πεπληρωμένης, καὶ οὐδὲ προσέχουσιν
εἰς τοὺς ὑψηλοὺς νόμους τῆς Δημιουργίας, καὶ ἐν οὐδενὶ
λόγῳ ποιοῦνται τὴν ἀναλλοίωτον ἀγαθότητα τοῦ Δημι-
ουργοῦ, τοῦ ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας αὐτῶν ἐν ἀκαταλογί-
στοις ἀποστάσεσι διαγράψαντος τὴν πορείαν καὶ τὴν
ἐνέργειαν τῶν ἀμετρήτων οὐρανίων σωμάτων!

Καθὼς δὲ ἐν ταῖς ἀπεράντοις αὐταῖς ἀποστάσεσι τοῦ
οὐρανοῦ, οὕτω καὶ πλησίον τοῦ ἡμετέρου πλανήτου ἡ
θαυματουργὸς τοῦ Ὑψίστου χεὶρ μεγαλουργεῖ. Τὰ νέφη
ἐκεῖνα, ἅτινα πρὸ ὀλίγων μηνῶν κατεκάλυπτον ἀφθόνῳ
χιόνι τοὺς ἀγροὺς ἡμῶν, νῦν γονιμοποιοῦσιν αὐτοὺς δι' ὑ-
ποθέρμων ὄμβρων, ἐξαπίνης καταχεομένων, καὶ ἀναζωο-
γονοῦσι τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα. Τίς νὰ διαγνώσῃ δύναται
τὸ ἐξαίσιον καὶ ἀπόρρητον ἄθυρμα τῶν μετεώρων; Ἄτμοι
πλανῶνται ὑπεράνω τῶν λειμώνων καὶ παρὰ τὰ πλευρὰ
τῶν λόφων καὶ τῶν βουνῶν ἐν μορφαῖς ὁραταῖς· ἄλλοι
ἀόρατοι ἄτμοι καὶ ἀναθυμιάσεις, διὰ τῆς θερμότητος τῆς

γῆς παραγόμενοι ἢ ἀπὸ τῶν ἐπ' αὐτῆς παντοίων πλασμάτων προσερχόμενοι, ἀναβαίνουνσιν ἐλαφροὶ καὶ μετέωροι εἰς τὰ ὕψη. Πληρουμένου δὲ ὑπὸ τῶν ἐξατμίσεων τούτων τοῦ περιέχοντος καὶ εἶτα καταψυχθέντος, σχηματίζονται τὰ σύννεφα. Νέφη καὶ ὀμίχλαι λαμβάνουσι τὴν σύστασιν ἀπὸ τῶν ἀτμίδων αὐτῶν. Ἀλλὰ τίνι τρόπῳ γίνεται τοῦτο; Πῶς δὲ τὰ νέφη ταῦτα, τὰ ὑπερμεγέθη αὐτὰ ὕδατος ταμεῖα, ἅπερ εἰς σταγόνας συρρέοντα καταπίπτουσιν εἰς ὑετὸν μέγαν, καὶ μεταβάλλουσι ρυάκια εἰς χειμάρρους, καὶ χειμάρρους εἰς ποταμούς, καὶ ἐκτεταμένους κατακλύζουσι χώρας, δύνανται νὰ αἰωρῶνται ἐλαφρὰ καὶ εὐκίνητα ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς ἡμῶν, ἐνῷ τὸ ἐν αὐτοῖς περιεχόμενον ὕδωρ ἐστὶ δισχιλιάκις βαρύτερον τοῦ ἀέρος, ἐφ' οὗ αὐτὰ πλέουσι;

Καὶ ὁ μὲν χειμέριος οὐρανὸς δίδωσι τῇ γῇ τὴν χιόνα, ἵνα θέσῃ τὰ ἀναρίθμητα αὐτῆς φυτὰ ἐν σκέπῃ τῆς κατασρεπτικῆς δυνάμεως τοῦ πάγου καὶ διαθερμάνῃ αὐτά· ὁ δὲ ἐαρινὸς οὐρανὸς διανέμει τῷ ἡμετέρῳ πλανήτῃ τὴν βροχὴν, ἵνα παρέξῃ τροφὴν εἰς τὰς μυριάδας τῶν νέων βλαστημάτων καὶ ζωογονήσῃ αὐτά. Θαύματα ἐπὶ θαυμάτων σωρεύονται ἀνὰ πᾶσαν τοῦ χρόνου στιγμὴν καὶ αἱ ἀποδείξεις τῆς ἀγαθότητος καὶ τῆς πανσόφου προνοίας τοῦ Δημιουργοῦ διηνεκῶς ἀλλήλας διαδέχονται. Καὶ ἐγὼ, ὅστις μάρτυς εἰμὶ τῶν εὐεργετικῶν αὐτῶν θαυμάτων, θέλω μείνει ἀδιάφορος αὐτῶν θεατής;

Ἄν νεύματι μόνῳ ἡ θεία Παντοδυναμία ἐφίστα τὴν πορείαν τῆς γηίνης σφαίρας, ἥρκει τοῦτο ἵνα ὁλόκληρον τὴν ζῶσαν φύσιν ἐξαφανίσῃ. Αἰώνιος χειμὼν ἤθελεν ἐπικρατήσῃ πανταχοῦ μεθ' ὅλων τῶν δεινῶν αὐτοῦ. Οὐδὲν ἔαρ ἤθελεν ἐπαναφέρειν ἄνθη, οὐδὲν θέρος χρυσοῦς σάχους,

οὐδὲν φθινόπωρον ἀφθόνους καρπούς. Τὰ νεναρκωμένα ἔντομα καὶ τὰ λοιπὰ ζῶα ἤθελον κοιμᾶσθαι τὸν ὕπνον τοῦ θανάτου· οἱ λαοὶ ἤθελον ἐκλείψει ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, καταστρεφόμενοι ὑπὸ τοῦ ὑπερβάλλοντος φύχους ἢ ὑπὸ τοῦ ἀφορήτου καύσωνος. Ἡ γῆνιη σφαῖρα ἤθελε γίνεαι ὑπερμεγέθης τάφος τῶν κατοίκων αὐτῆς, καὶ ὁ τελευταῖος ἄνθρωπος, μόνος ἐπὶ πτωμάτων βαδίζων, ἤθελε βλέπει τὴν καθολικὴν τοῦ κόσμου καταστροφὴν ἐν ἀπάσῃ τῇ φρίκῃ αὐτῆς.

Ἀλλὰ ζῇ ὁ Θεός, καὶ θέλει νὰ ἐγείρῃ πανταχοῦ τὴν ζωὴν καὶ νὰ βλέπῃ τὴν κίνησιν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν καθ' ἅπασαν τὴν κτίσιν. Ἀμεταπτώτως ἐξακολουθεῖ κινουμένη ἡ μεγάλη μηχανὴ τῆς φύσεως κατὰ τοὺς αἰώνιους νόμους, οὓς ἡ Ὑψίστη Σοφία ἐξ ἀρχῆς ἔθετο. Σειρὰ ἀπορρήτων δυνάμεων ἀποτελεῖ τὰ κινήτήρια ὄργανα, ἅτινα διατηροῦσι τὴν διηνεκὴ αὐτὴν κίνησιν. Διατί θέλω νὰ εἰσδύσω εἰς τοὺς οὐρανούς καὶ νὰ ζητήσω ἐν τῷ μέσῳ τῶν μᾶλλον ἀπ' ἐμοῦ ἀφεστηκότων κόσμων τὴν θαυματουργὸν τοῦ Δημιουργοῦ χεῖρα; Ἡ χεὶρ αὕτη πανταχοῦ ἐστὶ μοι ἐγγύς· καὶ τοῦ εὐτελεστάτου φυτικοῦ σπέρματος ἡ ἱστορία μοι ἀποκαλύπτει τὴν σοφίαν, τὴν τάξιν καὶ τὰς εὐεργεσίας τῆς Δημιουργίας ἐπίσης σαφῶς καὶ περιφανῶς, ὅσον ἡ πορεία τῆς γῆς, τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ἀστέρων, ἐξ ἧς ἡ τῶν ὥρῶν τοῦ ἔτους προέρχεται μεταλλαγή.

Τὰ θέλγητρα ἡμέρας εὐδίου ἐν ἑαρινῇ ὥρᾳ σὲ προσκαλοῦσιν εἰς τὴν ἐξοχὴν, ἐν ὑπαίθρῳ. Ὁ ποὺς σου καταπατεῖ ὀλόκληρον γένος ποικίλων καὶ ἀγνώστων σοι φυτῶν καὶ συνθλίβει τρυφεροὺς βλαστούς, οἵτινες ζητοῦσι ν' ἀναβῶσιν ἀπὸ τῆς γῆς. Φεῦ! ἀγνοεῖς σὺ ὅποσας τρυ-

φεράς μερίμνας ἔσχεν ἡ φύσις πρὸς διατήρησιν αὐτῶν μέχρι τοῦδε.

Κατὰ φθινόπωρον, ἡ παλαιὰ δρῦς τοῦ δάσους ἐρρίψεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοὺς καρποὺς αὐτῆς. Τὸ πλεῖστον τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐχρησίμευσεν ὡς τροφή ἀναριθμήτοις ζώοις· καὶ ὁμῶς ἔμεινάν τινες αὐτῶν ἀνέπαφοι ἐπὶ τῆς γῆς μεταξὺ τῆς μαραινομένης χλόης. Μετ' ὀλίγον, πρὸ τοῦ ἐπερχομένου χειμῶνος, τὸ μητρικὸν δένδρον ἔστρωσε τὰ ἀποξηρανθέντα φύλλα του καὶ ἐκάλυψε δι' αὐτῶν τὰς λησμονηθείσας δρυοβαλάνους, ἵνα ὑπερασπίσῃ αὐτάς κατὰ τῆς δριμύτητος τῆς χειμερινῆς ὥρας· ὑπεράνω δὲ τοῦ φυλλίνου καλύμματος ἐξετάθη ἡ προστατίς χιών. Τοιούτοτρόπως τὸ τρυφερόν σπέρμα τῆς ἀπὸ δρυὸς βαλάνου, ἐν ἀσφαλείᾳ τεθὲν, ἐκοιμήθη διαρκούντος τοῦ ψύχους καὶ ἐσώθη. Σὺ ἐν τούτοις, ὦ ἄνθρωπε, οὐδαμῶς περὶ αὐτοῦ ἐφρόντισας. Αὐτὴ ἡ ἄψυχος φύσις ἐπεμελήθη αὐτοῦ καὶ διεφύλαξεν αὐτὸ, κατὰ τὰς σοφὰς διατάξεις τοῦ Δημιουργοῦ. Ἐρχεται τὸ ἔαρ. Ἡ θερμότης, ἡ τὰ πάντα ζωογονοῦσα, εἰσδύει καὶ ἐντὸς τῆς λησμονηθείσης δρυοβαλάνου. Τὸ σπέρμα διαρρήγνυσι τὸν περικλείοντα αὐτὸ πυρῆνα καὶ ῥιζοβολεῖ λεπτοτάτην ῥίζαν ἐν τῷ ἐδάφει, τῷ ὑπὸ τῆς χιόνος καὶ τῆς βροχῆς πρὸς τὸ μαλακώτερον παρασκευασθέντι καὶ ὑπὸ τοῦ κατασεσηπότος φυλλώματος τῆς δρυὸς πιανθέντι. Ἡ ῥίζα ἀπομυζᾷ τὴν πρώτην αὐτῆς τροφήν ἀπὸ τῶν κόλπων τῆς γῆς, τῆς κοινῆς ταύτης τροφοῦ πάντων τῶν γιγίνων πλασμάτων. Ἐντεῦθεν τὸ σπέρμα νέαν λαμβάνον ἰσχὺν, ἀναδίδει λεπτὸν καὶ λαχανώδη καυλόν, ἐφ' οὗ ἀναπτύσσονται τρυφερά φύλλα ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλιακοῦ φωτός. Διὰ τῶν φύλλων τὸ νέον φυτᾶριον νέαν ἀπορρόφᾷ τροφήν ἀπὸ τοῦ ἀέρος· ἐνι-

σχύεται δὲ καὶ αὐξάνει ὑπὸ τὴν ἀλλεπάλληλον ἐπιρροὴν τῆς βροχῆς, τοῦ ἀνέμου καὶ τῆς ἡλιακῆς θερμότητος. Σὺ διαβαίνεις καὶ οὐδὲ προσέχεις εἰς τὸ χαμαίζηλον αὐτὸ φυτόν. Ἄλλ' αἰείποτε ἄγρυπνος ἡ εὐεργετικὴ φύσις μετὰ μητρικῆς στοργῆς φροντίζει καὶ ἐπιμελεῖται αὐτοῦ ὡς φροντίζει καὶ περὶ σοῦ. Ἰδοῦ, τὸ ταπεινὸν αὐτὸ φυτόν γίνεται δένδρον· ἔσεται δὲ μίαν ἡμέραν στολισμὸς τοῦ δάσους, πλοῦτος τοῦ ἀνθρώπου, ὅτε τὸ σῶμά σου δὲν θέλει εἶσθαι εἰμὴ κόνις. Ἔτι ἐνιαυτοὶ τινες, καὶ θέλει ἐπιδεικνύει τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν ἑκατονταετῇ αὐτοῦ καλλονήν, καὶ οἱ ἀπόγονοί σου θέλουσιν ἴσως ἀναπαυθῇ ὑπὸ τὴν σκιάν τῆς σεβασμίας αὐτῆς δρυὸς, τῆς ὁποίας τὴν ἀπαλὴν κορυφὴν σήμερον ὁ ποῦς σου καταφρονητικῶς καταπατεῖ.

Οὕτω ἡ θεία Πρόνοια τὰ πάντα μετὰ πολλῆς μερίμνης καὶ ἀγάπης διέταξεν. Οὕτω τὰ πάντα εἰσὶ στενωδὸς πρὸς ἄλληλα συνδεδεμένα. Οὐδέν ἐστι μάταιον ἢ ἄχρηστον. Τὰ διάφορα μέρη τῆς δημιουργίας ἀλλήλοις συνίστανται καὶ ἀμοιβαίως βοηθοῦνται. Ἡ ἐαρινὴ ἡμέρα, ἥτις σήμερον σὲ εὐφραίνει, προνοεῖ περὶ τῶν μελλόντων χρόνων, ἐργάζεται ὑπὲρ τῶν τέκνων σου, ὑπὲρ τῶν ἐγγόνων καὶ ἀπεγγόνων σου.

Τὰ πάντα ἔχουσιν ἄρα σπουδαιότητα καὶ βαθεῖαν σημασίαν διὰ τὸν παρατηρητὴν, τὸν μελετῶντα τὴν ἀναγεννωμένην δημιουργίαν. Ὁ χριστιανὸς ἀνακαλύπτει ἐν ἐκάστῳ ἄνθει τὸ ἀμετάπτωτον τῶν νόμων τοῦ Σὺμπαντος. Πᾶσα βoτάνης καλάμη καταδεικνύει τοῖς νοεροῖς αὐτοῦ ὀφθαλμοῖς τὸν θαυμαστὸν Ποιητὴν· πᾶν φύλλον ἐξαγγέλλει αὐτῷ τὴν ἀγαθότητα καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ του.

Πόσα δὲ πλήθη ἑκατομμυρίων ὄντων λαμβάνουσιν ὑπαρξιν ἐν τῷ παρόντι ἔαρι! Τίς ν' ἀριθμήσῃ δύναται τὰς στρατιάς τῶν ἐρπόντων ζώων, τίς τὰ στίφη τῶν πτηνῶν, τὰ πανταχόθεν διασχίζοντα τὸν ἀέρα καὶ πληροῦντα ἁσμάτων τὰ δάση; τίς τὸ ἀμήχανον πλῆθος τῶν ἰχθύων, τῶν ἐν τοῖς ποταμοῖς καὶ ἐν ταῖς θαλάσσαις πολυγονούντων; τίς τὰ παντοῖα εἶδη τῶν ἀγρίων θηρίων καὶ τῶν ἡμέρων ζώων, ἅτινα περιφέρονται ἐπὶ τῶν νεμομένων πεδίων, καὶ ἐντὸς τῶν δασῶν, καὶ ἐπὶ τῶν ὀρέων, καὶ ἐν ταῖς κοιλάσι; Περὶ πάντων μεριμνῶσι τοῦ Θεοῦ ἡ ἀγάπη καὶ ἡ σοφία. Ἡ ἱστορία ἐκάστου τῶν πλασμάτων αὐτῶν, ἡ ἱστορία τοῦ ἐλαχίστου σκωληκίου, ἀπὸ τῆς γενέσεως μέχρι τῆς διαλύσεως αὐτοῦ, ἐστὶ σελὶς τῆς μεγάλης καὶ ἀφάτου ἱστορίας τῆς θαυμαστῆς παντοδυναμίας καὶ τῆς ἀπείρου σοφίας τοῦ Θεοῦ.

ὦ! ἀδύνατον, ἀδύνατον εἶνε νὰ παρατηρήσω καὶ νὰ διερευνήσω ἅπαντα τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ, τὰ περικυκλοῦντά με. Ὁ βραχύτατος βίος μου δὲν μοὶ ἐξαρκεῖ ἵνα ἀναγνωρίσω ὅλα τὰ θεῖα δημιουργήματα, καὶ αὐτὰ τὰ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου κείμενα. Ἀπειρον, ἀπέραντον, ἀκατάληπτον ἐστὶ τὸ Ὑψιστον Ὄν, ὥς περ ἐν Ἑαυτῷ, οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἔργοις Αὐτοῦ.

Καὶ ὅμως, πόσοι θνητοὶ βαδίζουσιν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἐπαγωγῷ τούτου πλήθους τῶν θαυμασίων, χωρὶς οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην νὰ αἰσθανθῶσι συγκίνησιν τῆς ψυχῆς ἐν ὅψει αὐτῶν! Ὁ ἄνθρωπος, τὸ τελευταῖον καὶ εὐγενέστερον ἔργον τῆς Δημιουργίας, αὐτὸς, ὅστις μόνος μεταξὺ ὅλων τῶν ὁρατῶν πλασμάτων ἵσταται ὀρθίος καὶ τὸ πρόσωπον πρὸς τὸν οὐρανὸν ἐστραμμένον ἔχει καὶ φαίνεται γεννηθεὶς ἵνα τῶν ἄλλων ἐξουσιάζῃ, αὐτὸς, ὁ νοε-

ρᾶς μετασχὼν φύσεως, ὁ κεκοσμημένος τῷ φωτὶ τοῦ λόγου καὶ τῷ πολυτίμῳ τῆς γλώσσης δωρήματι, δι' οὗ ἐκφράζει τὴν ἔννοιαν τῆς Θεότητος, δύναται νὰ μένη ἀναίσθητος πρὸς τὴν ἡδονὴν τῆς ἀναγεννωμένης ἐν τῷ ἔαρι φύσεως; δύναται, δίκην ἀλόγου ζώου, οὐδὲν ἄλλο νὰ βλέπῃ ἐν ὅλῃ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ καὶ τῇ χάριτι τῆς ἀνοιξέως, εἰμὴ μέσα πρὸς σωματικὴν ἀπόλαυσιν καὶ ἀναψυχὴν, εἰ μὴ ἀπλὴν μεταβολὴν σκηνογραφίας καὶ προσκαίρων ἡδονῶν;

Ὅχι· εἰμὶ χριστιανός. Βλέπω μετὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, ἐν τῇ Δημιουργίᾳ, οὐχὶ ἀπλῶς γῆινον θέαμα, ἀλλὰ τὴν θεῖαν καὶ ἐνεργὸν Δύναμιν τοῦ οὐρανοῦ Πατρὸς μου· οὐχὶ τὰ ἐφήμερα καὶ ἐξίτηλα, ἀλλὰ τὰ μόνιμα, τὰ αἰώνια, τὰ ἀείποτε ὑπὸ νέας μορφᾶς ἐπανερχόμενα. Δι' ἐμὲ, ἢ ἐν τῷ ἔαρι ἀνέγερσις τῆς φύσεως, ἐστὶν ἡ ἐπέτειος ἐορτὴ τῆς θείας κοσμογονίας. Ἡ αὐτὴ Δύναμις, ἥτις πρὸ αἰώνων πολλῶν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παρήγαγε τὸ φῶς καὶ τοὺς ἀστέρας, τὰς θαλάσσας καὶ τὰς ἡπείρους, τὰ φυτὰ, τὰ ἐρπετὰ καὶ τὰ ἄλλα ζῶα, ἥτις ἐποίησε τὰς ἡμέρας καὶ τὰς νύκτας καὶ διέταξε τὰς ὥρας τοῦ ἔτους, ἡ αὐτὴ χεὶρ, ἡ ἐκ τοῦ μεγάλου χάους ἐξαγαγοῦσα τὴν πλήρη θαυμασίων δημιουργίαν, προεκάλεσε καὶ ἀπὸ τῶν κόσμων τῆς νεναρκωμένης χειμερινῆς φύσεως τὴν νέαν ταύτην ἀναβλάστησιν, τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς ἐαρινῆς ἀνθήσεως. Ἐκαστον ἔαρ ἐστὶν οἰονεὶ ἀνανεομένη δημιουργία καὶ μαρτυρεῖ θαυμασίως περὶ τῶν κατὰ τὴν γένεσιν τοῦ κόσμου μεγάλων ἔργων τῆς θείας καὶ παναγάθου Παντοδυναμίας.

Καὶ ἐγὼ αὐτός εἰμὶ ἐν ἐκ τῶν ἀναριθμήτων αὐτῶν

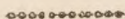
θαυμάτων, θαῦμα ἀκατάληπτον εἰς ἐμέ, καὶ θεοσίως οὐχὶ ἐκ τῶν ἐλαχίστων. Ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ὑπερίπταται παντὸς γήινου, περιλαμβάνει ἅπασαν τὴν μεγάλην τῶν ὄντων ποικιλίαν καὶ φέρει ἐν ἐκυτῷ τὴν εἰκόνα τοῦ κόσμου καὶ τῆς Θεότητος. Ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἐστὶ τὸ ἐκπρεπέστατον τῶν θείων πλασμάτων, τὸ ὕστατον καὶ χαριέστατον ἄνθος τῆς δημιουργίας, ὅπερ ἐμβιοτεύει μὲν τῇ γῇ, ὑψοῖ δὲ τὴν θείαν κορυφὴν τοῦ πρὸς τὸν ἐν οὐρανοῖς Θεόν.

Διὰ τοῦτο ἀναμιγνύεται ἡ χαρὰ καὶ ἡ προσευχή μου τῇ ἀλαλαγῇ τῶν πλασμάτων Σου. Καὶ ἡ ἐμὴ ψυχὴ Σὸν ἐσιν ἔργον, Πάτερ τῶν κόσμων, Ἀρρήτε καὶ Ἀπόρρητε Δημιουργέ! Κἀγὼ εἰμι τέκνον Σὸν, κληθὲν ἐκ τοῦ μηδενὸς εἰς τὸ φῶς τῆς ἀθανασίας. Ναί, κἀμοὶ προσήκει νὰ εὐφρανθῶ ἐν τῷ μεγαλείῳ Σου, ἐντὸς τοῦ μεγαλοπρεποῦς ναοῦ τῆς τῶν ὄλων συντάξεως. Κἀμοὶ ἔξεστι νὰ παρασταθῶ ἐνώπιόν Σου καὶ νὰ Σοὶ προσφέρω ὡς πνευματικὸν θυμίαμα τὴν ἐγκάρδιον λατρείαν μου.

Τί δέ εἰμι ἐγώ; Χοῦς ἐκ χοός. Καὶ ὅμως Σὺ, Πανοικτίρμων καὶ Πανάγαθε, μὲ καταξιοῖς νὰ θαυμάζω τὴν μεγαλοπρέπειάν Σου καὶ νὰ Σὲ ἐξυμνῶ. Καὶ ὅμως νῦν ἀφάτῳ μακαριότητι μὲ κατακλύζεις, καὶ ἐν τῇ θείᾳ ἐκστάσει, ὑφ' ἧς ἐν ὅψει τῶν θαυμασίων Σου καταλαμβάνομαι, μοὶ παρέχεις τὴν προαίσθησιν τῶν ὑψηλῶν προσορισμῶν τῆς μελλούσης ὑπάρξεώς μου.

Πλήρης ὑπερβαλλούσης χαρμονῆς ἀλαλάζω, ψάλλω καὶ ὑμνολογῶ, ἕως οὗ φθάσῃ ἡ φωνή μου διὰ τῶν ἀπεράντων οὐρανῶν πρὸς τὸν Ὑψιστον, τὸν ὑπεράνω τῶν ἀστέρων ἔχοντα τὸν θρόνον Αὐτοῦ. Ἀτελεύτητον τὸ ἔλεος Κυρίου ἐπὶ τοὺς ποιοῦντας τὸ θέλημα Αὐτοῦ καὶ βαθυ-

τάτῃ ἢ εὐγνωμοσύνῃ μου πρὸς Αὐτόν διὰ τὸ πλῆθος τῶν
 εὐεργετημάτων Αὐτοῦ. Αὐτὸς ἐκτίσας τὴν γῆν καὶ τοὺς
 ἀστέρας καὶ ἀπλέτῳ φωτὶ περιέβαλεν αὐτοὺς, ὅπως κα-
 ταστήσῃ εὐδαίμονα τὰ ἀναγνωρίζοντα Αὐτὸν πλάσμα-
 τα Αὐτοῦ. Αὐτὸς ἐδημιούργησε τὰς νοερὰς δυνάμεις καὶ
 πνεύματα ἐποίησε λειτουργοὺς Αὐτοῦ. Ὡ πόσον μέγα,
 πόσον λαμπρὸν ἐστὶ τὸ κράτος Αὐτοῦ! Τὴν δύναμιν καὶ
 τὴν μεγαλοπρέπειαν Αὐτοῦ ἀπεικονίζουσα ἡ φύσις ἅπα-
 σα, Αὐτὸν πανταχοῦ παρόντα ἐκδηλοῖ καὶ κηρύσσει. Ὁ
 ἐπίγειος κόσμος, ἐν τῇ ἑαρινῇ αὐτοῦ καλλονῇ, τὰ ἀπειρο-
 πληθῆ τῶν ἀστέρων συστήματα καὶ αἱ χορεῖαι πᾶσαι
 τῶν νοερῶν δυνάμεων ψάλλουσι μετ' ἐμοῦ. « Δόξα τῷ ἐν
 Ὑψίστοις Θεῷ! Εἴη εὐλογημένον τὸ ὄνομα Αὐτοῦ εἰς
 τὸν αἰῶνα! »

Μητροὺς καὶ μητροῖά.

« Εἰστέχουσιν δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ, καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ. Ἰησοῦς οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα, καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα ὃν ἠγάπα, λέγει τῇ μητρὶ αὐτοῦ, Γύναι, ἰδοὺ ὁ υἱός σου. Ἔπειτα λέγει τῷ μαθητῇ, Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου. Καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν αὐτὴν ὁ μαθητὴς εἰς τὰ ἴδια. »

(Εὐαγγ. κατὰ Ἰωάνν. 19', 25—27).

ΕΝ τῇ φρικτῇ τοῦ σωτηρίου πάθους ὥρᾳ, ὅτε ὁ Ἰησοῦς, ὁ θεὸς αὐτὸς μάρτυς τῆς ἀληθείας, ἐκρέματο ἐπὶ τοῦ σταυροῦ καὶ ὁ κόσμος ἐξηφανίζετο κατὰ μικρὸν ἀπὸ τῶν θνησκόντων αὐτοῦ ὀφθαλμῶν, ὅτε πάντα τὰ τραύματα αὐτοῦ εἶχον ἤδη γίνεαι ἑξαίμα, αὐτὸς δὲ ἡσθάνετο ἑαυτὸν κεχωρισμένον ἀπὸ παντός ὅ,τι παρέσχεεν αὐτῷ ἐν τῷ περὶ χάριν ἢ παραμυθίαν τινα, ἔστρεψεν ὁ Θεάνθρωπος καὶ πάλιν πρὸς τὴν γῆν τὰ βλέμματα αὐτοῦ, ἅπερ τέως ἦσαν ἡτενισμένα ἐν προσευχῇ πρὸς τὸν οὐράνιον Αὐτοῦ Πατέρα. Νέα καὶ ἀλγυνὴ λύπη κατέλαβεν τότε τὴν ψυχὴν τοῦ Σωτῆρος, ὅταν παρετήρησε πλησίον του τινὰς τῶν ἀγαπητῶν του, πιστοὺς αὐτῷ μέχρι θανάτου, συγγενεῖς φιλάτους, οὓς ἔδει νὰ ἐγκαταλείψῃ ἀπροστατεύτους ἐν τῇ ζωῇ. Εἶδε τὴν μητέρα αὐτοῦ Μαρίαν κλαίουσαν καὶ θεωροῦσαν τὰ πάθη τοῦ τρισαγίου αὐτῆς υἱοῦ· εἶδε τὴν ἀδελφὴν τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίαν τὴν τοῦ Κλωπᾶ, καὶ Μαρίαν τὴν Μαγδαληνὴν.

Ἰδίως δὲ προσηλώθησαν τὰ περίλυπα βλέμματά του εἰς τὴν ἐγκαταλελειμμένην μητέρα του. Αὕτη ἦν ἡ ὑστάτη καὶ ἐγκάρδιος αὐτοῦ μέριμνα ἐπὶ τῆς γῆς. Στρέψας τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸν Ἰωάννην, τὸν μαθητὴν του τὸν ἀγαπητόν, ὅστις παρίστατο, εἶπε τῇ μητρὶ αὐτοῦ. « Γύναι, ἰδοὺ ὁ υἱός σου. » Ἐπειτα εἶπεν εἰς τὸν μαθητὴν του· « Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου. » Καὶ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης ἔλαβεν ὁ πιστὸς μαθητὴς εἰς τὰ ἴδια τὴν ὑπεράγίαν μητέρα τοῦ θεοῦ αὐτοῦ Διδασκάλου. (Εὐαγγ. κατὰ Ἰωάνν. ΙΘ', 23 27).

Ἐλαβεν ὁ πιστὸς μαθητὴς Ἰωάννης τὴν μητέρα τοῦ θεοῦ αὐτοῦ Διδασκάλου εἰς τὰ ἴδια· ἐγένετο αὐτῇ υἱός· ἐξεπλήρου πρὸς τὴν ἔρημον ταύτην μητέρα καθήκοντα εὐγνώμονος υἱοῦ· μετέδιδεν αὐτῇ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων του, ἐπεμελεῖτο αὐτῆς καὶ ὑπερασπίζε καὶ συνέτρεχε καὶ παρερῦθει αὐτήν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς, μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ τελευταίου τούτου καθήκοντος, ἀπέθανεν ἡσυχος καὶ γαληνιαῖος καὶ μετὰ χαρᾶς παρέδωκε τὸ πνεῦμα εἰς χεῖρας τοῦ αἰωνίου αὐτοῦ Πατρός.

Τὸ ἀπλοῦν αὐτὸ συμβάν διεγείρει ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ χριστιανοῦ πλείστας συγκινητικὰς σκέψεις. Ὑπενθυμίζει αὐτῷ ὅποια πρέπει νὰ ὦσι κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου τὰ αἰσθήματα χρηστοῦ πατρὸς, ὅτε αὐτὸς ἀποχωρίζεται διὰ παντός ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτοῦ, τῶν ἐχόντων εἰσέτι χρεῖαν πατρικῶν φροντίδων· ἐξεικονίζει αὐτῷ τὴν θαθεῖαν λύπην τρυφερᾶς μητρικῆς καρδίας ἐν τῇ τελευταίᾳ στιγμῇ, καθ' ἣν λύονται οἱ γήϊνοι δεσμοί, οἱ συνδέοντες αὐτήν μετὰ λίαν περιλημμένων τέκνων. Ὡ! θεδαίως συγγνωστὴ εἶνε ἡ τοιαύτη λύπη. Καὶ πῶς, τῷ ὄντι, δύνανται ν' ἀποχωρισθῶσιν ἀλύπως ἀπ' ἀλλή-

λων καρδίαι ἠνωμέναι παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ διὰ τῶν ἱερῶν καὶ ἀλύτων δεσμῶν τοῦ αἵματος, τῆς φύσεως, τῆς ἀγάπης; "Ω! ποσάκις θνήσκων πατὴρ ἔσφιξεν εἰς τὰς ἀσθενωθείσας ἀγκάλας του τὸ ἀγαπητὸν αὐτοῦ τέκνον καὶ εἶπε στενάζων· « Εἰς ποίων χεῖρας σὲ ἀφίνω; τίς θέλει φροντίσει περὶ σοῦ; τίς θέλει ἐργασθῇ ὑπὲρ σοῦ, ὅπως ἐγὼ ἐφρόντισα καὶ εἰργάσθην; Εἰς τίνος τὸ στῆθος θέλεις κλαύσει τοῦ λοιποῦ, ἵνα ἐλαφρύνῃς τὴν λύπην σου; Τίς θέλει εἶσθαι μετὰ σοῦ, ὅταν πονηραὶ ἐπέλθωσιν ἡμέραι; » Ποσάκις μήτηρ, ἐκπνεύουσα, ἐθρήνησε τὰ μέλλοντα νὰ ἀπορφανισθῶσι τεκνία της καὶ εἶπε πρὸς αὐτά· « "Ω! ἂν ἡδυνάμην, γλυκά μου παιδιά, νὰ σᾶς ἀναλάβω εἰς τὰς ἀγκάλας μου καὶ νὰ σᾶς φέρω μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν σιωπηλὴν χώραν τῆς ἀναπαύσεως! Τίς θέλει εἶσθαι εἰς τὸ ἐξῆς μήτηρ σας; τίς θέλει εἶσθαι ὁ ἐπίγειος ἄγγελός σας; »

Εὐτυχῶς, χάρις εἰς τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐν ταῖς κοινωνίαις φιλανθρωπίαν, αἱ μέριμναι αὗται τῶν θνησκότων, καίτοι συγγνωσταί, εἰσὶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ περιτταί. Τίς ἐστὶ τοσοῦτον σκληρὸς, ὥστε νὰ μὴ ὑπερασπίσῃ τὰ ὀρφανά; Ὅποιαν δὲ ὑπόλοιψιν φέρει, πόσῃ τιμῇ περιποιεῖ τὸ νὰ κατασταθῇ τις προστάτης καὶ πατὴρ ὀρφανῶν! Ὑπὲρ τίνος προνοοῦσιν οἱ νόμοι καὶ φροντίζουσιν αἱ ἀρχαὶ τῆς πολιτείας μετὰ τοσαύτης συντόνου προστασίας καὶ διηνεκοῦς ἐνεργείας, μεθ' ὅσης ὑπὲρ τῶν ὀρφανῶν; Καὶ περὶ αὐτῶν τῶν πτωχοτάτων γίνεται πρόνοια ὄντως παραμυθητικὴ. Πολλάκις τὰ ὀρφανὰ λαμβάνουσιν ἀγωγὴν καλλιτέραν ἐκείνης, ἣν ἤθελον ἔχει ἐν τῷ πατρικῷ οἴκῳ· τυγχάνουσι δὲ καὶ ἀποκαταστάσεως, ἥς δὲν ἤθελον τύχει ἄλλως.

Ἀληθῶς, δυστυχῇ καὶ ἀξιολύπητά εἰσι πολλάκις τὰ ὀρφανὰ, ὅταν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐτέρου τῶν ἀγαπητῶν αὐτῶν γονέων, διὰ νέου γάμου τοῦ ἐπιζῶντος, δίδεται αὐτοῖς μητριὸς ἢ μητριᾶ. Καὶ μόνον τὰ ὀνόματα μητριὸς καὶ μητριᾶ εἰς ὅλας τὰς γλώσσας σημαίνουσί τι λυπηρὸν καὶ ἀπεχθές. Παρ' ἅπασι τοῖς ἔθνεσιν ἡ λέξις μητριᾶ κατέστη παροιμιώδης ἔκφρασις δεινοτάτης ἀστοργίας καὶ στυγερωτάτων αἰσθημάτων πρὸς τὸ ὀρφανὸν παιδίον. Πᾶς, ὅστις εὐρίσκεται εἰς τὴν θέσιν μητριοῦ ἢ μητριᾶς, ὀφείλει ἐπομένως νὰ ἐξετάσῃ τὴν καρδίαν αὐτοῦ καὶ τὴν διαγωγὴν του, ὅπως ἴδῃ ἂν δικαίως δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ αὐτῷ ἡ κακὴ αὕτη τοῦ ὀνόματος σημασία.

Ἐν ταῖς περὶ ὧν ὁ λόγος σχέσεσιν αἱ μέμφεις τῆς κοινῆς γνώμης ἐπιπίπτουσι σφοδρότεραι κατὰ τῶν γυναικῶν, ἢ κατὰ τῶν ἀνδρῶν· διότι αἱ γυναῖκες, φύσει μᾶλλον εὐαίσθητοι καὶ εὐερέθιστοι, ἄλλως τε καὶ ἐπιφορτισμένοι ιδίως τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων, ῥέπουσιν εὐχερέστερον εἰς ἄδικον αὐστηρότητα πρὸς τὰ ὀρφανὰ, μάλιστα ὅταν αὗται ὧσιν ἐστερημέναι θρησκευτικῶν αἰσθημάτων.

Ἀλλὰ πόθεν ἡ στυγερά καὶ ἀποτρόπαιος αὕτη κακία; Πόθεν ἡ ψυχρότης καὶ ἡ ἀστοργία τινῶν, ἵνα μὴ εἴπω ὅλων τῶν μητριοῦν, πρὸς τὰ τέκνα τοῦ πρώτου γάμου;

Εὐκόλως εὐρίσκομεν τὰς αἰτίας τοῦ κακοῦ, ἐὰν μόνον ἐμβλέψωμεν εἰς τὰς οἰκογενείας ἐκεῖνας, ἐν αἷς τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ ἐκδηλοῦνται ἢ ἀναπτύσσονται.

Πρωτίστη καὶ συνηθεστάτη τῶν αἰτιῶν αὐτῶν ἐστὶν ἡ φυσικὴ τῶν ιδίων τέκνων προτίμησις. Λέγομεν δὲ φυ-

σικὴν τὴν προτίμησιν ταύτην, διότι αὐτὴ ἡ φύσις συνέ-
δεσε στενώτατα τοὺς γονεῖς πρὸς τὰ ἴδια τέκνα. Θέλει
τις παρατηρήσει πολλάκις, ὅτι σύζυγοι ἀμφοτέρων τῶν
γενῶν δίδουσι πλεῖστα δείγματα εὐγενοῦς καὶ εἰλικρινοῦς
φιλοστοργίας πρὸς τὰ ἐξ ἄλλου γάμου ἀνήλικα ὀρφανὰ,
ἐνόσω οἱ ἴδιοι δὲν ἔχουσιν ἴδια τέκνα. Ἐπαινεῖται καὶ
ὡς παράδειγμα ἀναφέρεται ὁ σύζυγος, ὅστις μετὰ πα-
τρικῆς ὄντως μερίμνης φροντίζει περὶ τοῦ προγονοῦ ἢ
τῆς προγονῆς, ὡς περὶ ἰδίων αὐτοῦ τέκνων· τιμᾶται δὲ
ἡ νέα σύζυγος, ἥτις περιβάλλει τὰ ἐκ προτέρου γάμου
τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς τέκνα μεθ' ὅλης τῆς ἀγάπης ἀληθοῦς
μητρός.

Ἀλλὰ παρὰ τοῖς πλείστοις αἴφνης μεταβαλλομένης
ἐλέπομεν τὰς διαθέσεις ταύτας, ἅμα γεννηθέντος τέ-
κνου, ὅπερ, ὡς ἴδιον, ἀγαπητότερον γίνεται τοῦ ἐπικτή-
του. Τότε σβέννυται ἡ παλαιὰ πρὸς τὸ ξένον παιδίον
ἀγάπη καὶ ἅπασαι αἱ ἀκτῖνες αὐτῆς συγκεντροῦνται
ἐπὶ τοῦ ἰδίου, ὅπως περιθάλψωσι, λαμπρύνωσι καὶ ποιή-
σωσιν αὐτὸ εὐδαιμον· τότε κολακεύεται ἡ ματαιότης ἀ-
δυνάτου πατρὸς ἢ μητρός διὰ τῶν ἐπαίνων καὶ τοῦ θαυ-
μασμοῦ, τῶν ἀποδιδομένων εἰς τὸ ἀγαπητὸν τέκνον·
τότε ἐγείρεται ζηλοτυπία, εἴαν εἰς τὰ ὄμματα τῶν ἄλ-
λων φανῇ ἄξιαγαπητότερον τὸ ξένον· τότε ἐπέρχεται ὁ
φθόνος, ἐνεκεν τῶν τυχόν ὑπαρχόντων πλεονεκτημάτων
τοῦ ξένου παιδίου, καὶ μετὰ τὸν φθόνον τὸ μῖσος. Τότε ὁ
ἄδικος ἐγωϊσμός σμικρύνει τὰ προτερήματα τοῦ προγο-
νοῦ, ἅπερ πρότερον ὡμολογοῦντο, μεγαλύνει δὲ καὶ εἰς
φῶς τίθησι τὰς ἐλλείψεις αὐτοῦ, ἃς ἄλλοτε μετὰ καλο-
κάγαθίας ἐδικαιολόγει καὶ μετὰ πραότητος ἐζήτηι νὰ
διορθώσῃ ὁ τόπον γονέως ἐπέχων. Εἰς τὸ ἐξῆς πᾶν μι-

κρόν σφάλμα τοῦ ὀρφανοῦ θεωρεῖται μέγα κακούργημα, πᾶν βλέμμα μελαγχολικόν, ὑποκεκρυμμένη πονηρία, ἑκαστον δάκρυ, ὑπόκρισις, κακόνιοι, μελετωμένη ἐκδίκησις.

Οὕτω ἐκλείπει ἡ ἐν τῷ οἴκῳ εἰρήνη· οὕτω καταστρέφεται ἡ εὐδαιμονία πλείσων ψυχῶν. Φεῦ! καὶ ὅλα ταῦτα διὰ τῆς ἀπερισκεψίας καὶ τῆς μωρίας πολλάκις ἐνός μόνου ἀνθρώπου, ἀνθρώπου ἄλλως χρηστοῦ, ἐρασμοῦ, καλοῦ κάγαθοῦ!

Αἱ λυπηραὶ αὗται ἀλλοιώσεις δὲν γίνονται διὰ μιᾶς· τὸ κακὸν αὐξάνει κατὰ πᾶσαν ἡμέραν καὶ κατὰ πᾶν ἔτος. Ἡ ἀγάπη ψυχραίνεται, πρὶν ἢ μεταβληθῇ εἰς μῖσος ἢ εἰς ὕβριν καὶ διωγμόν. Πρῶτον, ὁ προγονὸς καθίσταται ἀντικείμενον ἥττον φιλοστόργου μερίμνης· εἶτα ὀλιγοροῦσιν αὐτοῦ καὶ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον γίνονται ἀδιάφοροι πρὸς αὐτὸν οἱ ὑπὸ τοῦ νόμου δοθέντες αὐτῷ γονεῖς· μετὰ ταῦτα ἐπέρχεται ὁ κόρος καὶ ἡ ἀποστροφή, καὶ μετ' αὐτὴν ἀναπτύσσεται κρυπτὸν μῖσος· τελευταῖον δὲ ἡ ἀδικία καὶ ἡ σκληρότης ἀπροκαλύπτως καταπίπτουσι κατὰ τοῦ ξένου παιδός. Τότε εἰσέρχονται ἐν τῷ ἄλλοτε εὐδαίμονι οἴκῳ ἡ κατάρρα καὶ ἡ ἀθλιότης μεθ' ὅλης συνοδίας κακιῶν καὶ παθῶν ἀνοικείων, τέως ἀγνώστων.

Ἐντὸς ὀλίγου ψυχρότης καὶ μετ' αὐτὴν διαφωνία καὶ ἔρις καθίστανται καὶ μεταξὺ τῶν συζύγων. Ὁ πατὴρ βλέπει μετὰ λύπης τὸ ἀγαπητὸν αὐτοῦ τέκνον πανταχοῦ ἐν ὑστέρῳ τιθέμενον, παραμελούμενον καὶ ἀπωθούμενον ὑπὸ τῆς ἀδικούσης αὐτὸ μητρειᾶς. Ἡ μήτηρ ἀδημονεῖ, βλέπουσα τὴν σκληρότητα τοῦ μητρυιοῦ πρὸς τὸ τέκνον αὐτῆς, τὸ ὁποῖον αὐτὸς εἶχεν ὑποσχεθῇ νὰ ὑπερασπίζη. Κατ' ἀρχὰς γίνεται προσπάθεια πρὸς ἐλάτ-

τωσιν τοῦ κακοῦ διὰ φιλικῶν παραστάσεων· ἀλλ' ἡ ἐπανάληψις τῶν παραστάσεων αὐτῶν φέρει λόγους ἐναντίους· οἱ ἐναντίοι λόγοι γίνονται λόγοι πικροί· ἡ διαφωνία ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐπικρατεῖ· ἡ ἔρις πνίγει τὴν ἀγάπην, καὶ ὁ ἄριστος οἶκος εἰς ἀληθῆ κόλασιν μεταβάλλεται. Θῦμα δὲ ὄλου τοῦ ἐντεῦθεν προερχομένου μίσους εἶνε τὸ δυστυχές, τὸ ἀθῶον παιδίον, τὸ μητρὸς ἢ πατρὸς ἔρημον.

Κατὰ συνέπειαν, εἰς διχοστασίαν περιέρχονται καὶ ἅπαντες οἱ συγγενεῖς. Οἱ μὲν ὑπερασπίζουσι τὸ ἀδικούμενον ὀρφανόν, οἱ δὲ λαμβάνουσι μέρος ὑπὲρ τοῦ ἀδικούντος· ὁ δὲ οἶκος ἀπόλλυσι τὴν ἐπ' ἀρετῇ εὐκλειαν αὐτοῦ.

Διαφωνοῦσι δὲ καὶ ἐρίζουσι πρὸς ἀλλήλα καὶ τὰ τέκνα. Οἱ μὴ ὁμομήτριοι καὶ μὴ ὁμοπάτριοι ἀδελφοὶ ἀλλήλοισι ἐχθραίνονται ἢ ἀμοιβαίως ἐπίφθονοι καθίστανται, ἔνεκεν εὐτελῶν πλεονεκτημάτων ἀνίσως διανεμομένων. Μιμούμενοι τὰς μωρίας τῶν ἀφρόνων γονέων των, ἀποδεικνύουσι διὰ τῆς διαγωγῆς των, ὅτι ἐνεσταλάχθη ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν ἅπανσα ἡ πικρία στυγερῶν παθῶν ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων, οἵτινες ὤφειλον νὰ ὦσιν αὐτοῖς παράδειγμα ἀρετῆς καὶ ἀγάπης. Τὰ αἰσθήματα αὐτῶν διαφθείρονται πρὶν ἢ ἔτι λάβωσι τὸν καιρὸν ν' ἀναπτυχθῶσι· τίθεται δὲ τὸ θεμέλιον ἰσοδίου δυσαρεστήσεως ἔνθα ἔπρεπε νὰ τεθῇ τὸ θεμέλιον τῆς μελλούσης αὐτῶν εὐδαιμονίας.

Τέλος, συνίσταται ἔρις καὶ μεταξὺ γονέων καὶ τέκνων, καὶ ἡ ἔρις αὕτη παραδίδεται καὶ τοῖς μετέπειτα χρόνοις. Πᾶν δεινόν, πᾶσαν ταλαιπωρίαν εὐκόλως λησμονεῖ ὁ εὐστροφος νοῦς τοῦ παιδίου· ἀλλὰ τὰς ἀδικίας, ἃς ὑπέστη αὐτὸ ἐν τῇ τρυφερᾷ καὶ ἀδυνάτῳ αὐτοῦ ἡλικίᾳ, οὐδ' αὖ-

τὸς ὁ χρόνος ἰσχύει νὰ ἐξαλείψῃ ἀπὸ τῆς μνήμης του, ἢ δὲ ἀνάμνησις αὐτῶν ἔτι ἐπὶ μακρὸν παροξύνει καὶ τὰς ἡπιωτέρας ψυχάς.

ὦ σὺ, εἰς τὴν φροντίδα τοῦ ὁποίου ἐνεπιστεύθη ὁ Θεὸς ὀρφανὸν ἢ ὀρφανήν τινα, καὶ ὅσις ὀφείλεις νὰ χρησιμεύσῃς αὐτοῖς ἀντὶ πατρὸς ἢ μητρὸς! εἴθε οἱ λόγοι οὗτοι νὰ ἐγγίξωσι τὴν καρδίαν σου· εἴθε, πληθεῖς ἐν ὄψει τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς πρὸς τὰ δυστυχῆ αὐτὰ ὄντα βαρβάρου διαγωγῆς σου, νὰ συνέλθῃς καὶ νὰ εἴπῃς εἰς σεαυτόν· « Ἡ εἰκὼν αὕτη δὲν εἶνε ἡ εἰκὼν τῆς ἰδίας μου διαγωγῆς; Φέρω ἄρά γε καρδίαν εὐγενεστέραν, ψυχὴν χριστιανικωτέραν τῆς καρδίας καὶ τῆς ψυχῆς τῆς μητρικῆς ἐκείνης ἢ ἐκείνου τοῦ μητρουῖο; Εἰμὶ ἄρά γε πρὸς τὸ θετὸν ἐμοῦ τέκνον ὁποῖος ὀφείλω νὰ ἦμαι κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ; ὁποῖος ὑπῆρξέ ποτε ὁ ἀγαπητὸς ἀπόστολος Ἰωάννης πρὸς τὴν μητέρα τοῦ Κυρίου; »

Ἡ φύσις σὲ διδάσκει νὰ περιβάλλῃς πάσῃ φιλοστοργίᾳ τὸ ἰδιὸν σου τέκνον· ἀλλὰ δὲν σὲ διδάσκει ν' ἀπωθῇς μετὰ σκληρᾶς ἀδιαφορίας ἀπὸ τῆς καρδίας σου τὸ ἐπίκτητον, πρὸς δ' ἐπέχεις θέσιν πατρὸς ἢ μητρὸς. Σεβαστὴ εἶνε ἡ ἀγάπη σου πρὸς τὸ ἐκ σοῦ γεννηθέν· ἀλλ' ἀγιωτέρα ἐστὶν ἡ ἀγάπη, ἣν ἔχεις πρὸς τὸ ὀρφανόν, τὸ ὑπὸ τὴν προστασίαν σου τεθέν. Τὰ ἴδια τέκνα καὶ αὐτὸς ὁ ἄγιος ἀγαπᾷ· οὐδεμία ἐν τῇ τοιαύτῃ ἀγάπῃ ὑπάρχει ἀξία, οὔτε ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, οὔτε ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλὰ τὸ νὰ γίνῃς ἐπὶ τὸ ἀκριβὲς καὶ ἐπαξίως τῆς ἱερότητος τοῦ ὀνόματος πατὴρ ἢ μήτηρ πρὸς τὰ πατρὸς ἢ μητρὸς ὀρφανὰ, ἀποδεικνύει γενναίαν ψυχὴν καὶ εὐγενῆ αἰσθήματα, μαρτυρεῖ ὅτι πολιτεύεσαι συμφώνως τῇ ἐντολῇ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῖς δόγμασι τοῦ

Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ὅτι δὲν ἀνήκεις εἰς τὴν τάξιν τῶν χυδαίων καὶ ἀξίων περιφρονήσεως, παρ' οἷς τὰ ὀνόματα μητρικοῦ καὶ μητρικῆς κατήντησαν ὀνόματα αἰσχύους.

Ἡ φύσις σὲ διδάσκει ὁποῖος ὀφείλεις νὰ ἦσαι πρὸς τὰ ἰδιά σου τέκνα· αὕτη ἐνέγραψεν ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὰ καθήκοντα, ἅτινα σοὶ ἐπέβαλεν. Ἀλλ' ὅταν ἐνώπιον τῆς Ἐκκλησίας, ἐπιμάρτυρα λαβὼν αὐτὸν τὸν Θεὸν, συνῆψες γάμον μετὰ τινος ἔχοντος τέκνον, ἀνεδέχθης καθήκοντα οὐδὲν ἥττον μεγάλα καὶ σοβαρὰ τῶν ὑπὸ τῆς φύσεως ἐπιβαλλομένων σοι, ἀνέλαβες ὑποχρεώσεις πρὸς τε ζῶντας καὶ πρὸς ἀποβιώσαντας. Εἰς τοιοῦτου γάμου ἐρχόμενος κοινωνίαν ὑπεσχέθης τῷ Θεῷ νὰ ἀποδώσῃς εἰς τὸ ὀρφανὸν ὅ,τι ἀπώλεσε διὰ τοῦ θανάτου πατρὸς ἢ μητρὸς, ἠθέλησες νὰ γίνῃς πατὴρ ἢ μήτηρ αὐτοῦ.

Ὡ! ἐὰν ἐν βελτίονι κόσμῳ δύναται ἡ ψυχὴ μητρὸς νὰ γνωρίσῃ τὴν τύχην τοῦ τέκνου, ὅπερ ἀφῆκεν ἐπὶ τῆς γῆς, μεθ' ὁπόσης ἀγάπης καὶ ὁποίας μελαγχολίας θέλει ἐμβλέπει εἰς τὸ πτωχὸν ὀρφανὸν τῆς! Ἡ ψυχὴ αὕτη θέλει προφέρει τὸ ὄνομά σου κατενώπιον τοῦ Θεοῦ, εὐλογοῦσά σε, ἐὰν ἀντικαθιστᾷς παρὰ τῷ φιλτάτῳ αὐτῇ τὴν μητρικὴν φιλοστοργίαν, θέλει δὲ σὲ ἐγκαλεῖ ἐνώπιον τοῦ δικαίου Κριτοῦ καὶ Μισθαποδότου, ἐὰν ἄστοργος καὶ μετὰ ψυχρᾶς ἀδιαφορίας ἐγκαταλιμπάνῃς ἢ παραμελῇς αὐτό.

ὑπόθεσις ὅτι ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν (διότι τίς οἶδε τὴν ὥραν;), ὑπόθεσις ὅτι ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν ἐμφανίζεται σοι ὁ ἄγγελος τοῦ θανάτου. Ἐὰν αἰφνης ἐμφανισθῇ καὶ ζητήσῃ νὰ σὲ ἀφαρπάσῃ ἀπὸ τῶν ἀγκαλῶν τῆς συζύγου σου καὶ τοῦ φιλτάτου τεκνίου σου, ὅποιοι θέλουσιν εἶσθαι οἱ δικηλογισμοί σου; τίς ἢ πρὸς τὸν Θεὸν προσευχή σου;

τί θέλεις εὐχρηθῇ ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ σου, ὑπὲρ τοῦ θυγατρίου σου, ὑπὲρ τῶν ἀγαπητῶν σου αὐτῶν ὄντων, ἅπερ μέλ-
λεις ν' ἀφήσης ὀρφανὰ εἰς χεῖρας ξένων; "Ω! αἰσθάνεσαι
τὴν πικρίαν τῆς κατασάσεως ταύτης; ἡ καρδία σου ἀρ-
κούντως σοὶ παριστᾷ αὐτήν. Πῶς λοιπόν; ὁ Θεὸς σὲ ἀ-
φίνει νὰ ζῇς, καὶ δὲν λαμβάνεις τὸν τόπον χρηστοῦ γο-
νέως ἀπέναντι τῶν ἐξ ἐτέρου γάμου τέκνων, ὅπως ἤθε-
λες ἐπιθυμήσει ἄλλοι νὰ σὲ ἀντικαταστήσωσι μετὰ τὸν
θάνατόν σου πρὸς τὰ ἰδιά σου τέκνα; Τοιαῦται ἀντιφά-
σεις πῶς δύνανται νὰ ὑφίστανται ἐν χριστιανικῇ ψυχῇ;
Ἄγε, σύνελθε εἰς σεαυτόν· γενοῦ τῷ ἀπωρφανισμένῳ
παιδίῳ ὅ,τι ἤθελες ἐπιθυμήσει νὰ γίνωσιν ἄλλοι, ὅταν ἀ-
ποθάνῃς, τῷ ἰδίῳ σου τέκνῳ. Μὴ λησμονῇς, ὅτι καὶ ἐπὶ
τῆς γῆς ὑπάρχει θεία Δίκη καὶ τρομερὰ ἀνταπόδοσις.
Ἀναλογίζου, ὅτι σὲ καὶ τὰς πράξεις σου πιθανῶς βλέ-
πουσιν οἱ τεθνεῶτες, βεβαίως δὲ καθορᾷ ὁ Παντεπόπτης
καὶ Παντοδύναμος.

Ὑπαγε, ἐναγκαλίσθητι τὸν ὀρφανὸν παῖδα, ὃν ὀλίγον
ἠγάπησας καὶ τοῦ ὁποίου τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐμπιστο-
σύνην ἀπώθησεν ἡ ψυχρότης σου· σφίγγον εἰς τὰς ἀγκά-
λας σου τὸ ὀρφανὸν αὐτὸ παιδίον, πρὸς ὃ, ἂν ὅχι ἄλλο,
τούλάχιστον οἶκτον ὀφείλεις νὰ ἔχῃς· σφίγγον εἰς τὸ σῆ-
θός σου τὸ ἔρημον πατὴρ ἢ μητὴρ αὐτὸ πλάσμα, ὅπερ
ἔσωσεν ἐνεκα τῆς σῆς ἀδιαφορίας ἐγένετο ἥττον καλὸν καὶ
ἀξιαγάπητον, ἢ ὅσον ἠδύνατο νὰ κατασταθῇ δι' εὐμενε-
στέρων φροντίδων· σφίγγον εἰς τὴν καρδίαν σου τὸ ὀρ-
φανὸν αὐτὸ καὶ συλλογίσου ὅτι τινὰ τῶν ἐλαττωμάτων
αὐτοῦ εἰσὶν ἔργον τῶν ἐλλείψεών σου.

Καὶ ἐν τούτοις, μεθ' ὅσης φιλοστοργίας καὶ ἂν προσ-
φερθῇς τῷ ἀθῶῳ αὐτῷ θύματι τῆς δυσμοιρίας, φεῦ! οὐ-

δέποτε θέλεις δυνηθῇ ν' ἀντικαταστήσης ἐντελῶς τὸ πρόσωπον, οὔτινος τὴν στέρησιν δικαίως θρηνεῖ. Οἰαδήποτε καὶ ἂν ᾖ πρὸς τὸ ὀρφανὸν ἢ εὐμένειά σου, δὲν εἶσαι πατήρ, καὶ τὰ σπλάγχνα σου εἰσὶ μόνον θετοῦ πατρὸς σπλάγχνα. Οἰαδήποτε καὶ ἂν ὑποτεθῇ ἢ ὑπὲρ τοῦ τέκνου αὐτοῦ τρυφερά μέριμνά σου, ἢ ἀγάπη σου δὲν ἔχει τὴν πηγὴν της εἰς τὰ ἀκένωτα βάθη μητρικῆς καρδίας. "Οχι, οὐδεμία χεὶρ ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν φιλόστοργον χεῖρα πατρὸς, οὐδεμία καρδιά πάλλει ὡς πάλλει μητρὸς ἢ καρδιά.

Καὶ ἐὰν δὲν δύνασαι νὰ ἀρνηθῇς τὴν ὑπὸ τῆς φύσεως ἐπιβαλλομένην σοι προτίμησιν τῶν ἰδίων σου τέκνων, κρύψον αὐτὴν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς συζύγου σου, αὐτὴ δὲ θέλει δεόντως ἐκτιμῇσαι τὴν εὐγενῆ σου διαγωγὴν καὶ θέλει ἀνταμείψει αὐτὴν, διπλασιάζων τὴν πρὸς σὲ ἀγάπην της. Κρύψον πρὸ πάντων τὴν προτίμησιν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ ἐπικτητοῦ τέκνου σου, καὶ μὴ ἀφίνης νὰ ἐκδηλωθῇ αὕτη ἐν τοῖς ἔργοις σου, ἐν τοῖς λόγοις σου, ἐν τοῖς σχήμασι τοῦ προσώπου σου, καὶ θέλεις προσοικειωθῇ καρδίαν φιλικὴν, ἐπιζητοῦσαν ἀγάπην· θέλεις δὲ συγχρόνως περιβληθῇ ὑπὸ τε τῆς ἀγάπης τῶν περικυκλούντων σε καὶ ὑπὸ τοῦ δικαίου σεβασμοῦ τοῦ κόσμου· διότι ὅσον καθολικῶς καταφρονεῖται καὶ μισεῖται ἢ τῶν μητρειῶν συνήθης ἀστοργία, τοσοῦτον προθύμως παρὰ πάντων ἀποδίδεται δικαιοσύνη καὶ θαυμασμὸς εἰς τὴν ἀρετὴν ἐκείνων, οἵτινες εἰσὶν ἐπίσης φιλόστοργοι γονεῖς πρὸς τὰ ἐξ ἄλλου γάμου τέκνα τῶν συζύγων των, ὡς πρὸς τὰ ὑπὸ τῆς φύσεως δοθέντα αὐτοῖς.

Κρύπτε καὶ ἀπὸ τῶν ἰδίων σου τέκνων τὴν κατὰ προτίμησιν πρὸς αὐτὰ ἀγάπην σου. Τὰ παιδιά εἰσὶν ὅξυ-

δερκέστερα τῶν ἐν ἡλικίᾳ, καὶ διότι ἡ προσοχὴ αὐτῶν δὲν περισπᾶται ὑπὸ πολλῶν πραγμάτων, καὶ διότι τὰ ἄκακα αὐτὰ ὄντα ἰδίως παρατηροῦσι τὸ πρόσωπον καὶ τοὺς λόγους τῶν γονέων αὐτῶν, τοὺς ὁποίους δικαίως θεωροῦσιν ὡς τοὺς κυρίους αὐτῶν, ὡς τοὺς φυσικοὺς αὐτῶν φίλους καὶ προστάτας, ὡς τὰ τέλεια αὐτῶν πρότυπα. Οὐαί σοι, ἐάν ποτε δι' ἀπερισκέπτων θωπευμάτων γίνῃ δῆλῃ αὐτοῖς ἡ προτίμησίς σου, καὶ οὕτω διεγερθῇ ἐν αὐτοῖς ἡ ζηλοτυπία! Ἔσπειρες τὸν σπόρον τῆς ἐριδος καὶ τῆς ἔχθρας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς ἀγάπης. Οὐαί σοι, ἐάν ποτε ἡ προτίμησίς σου σὲ παρασύρῃ εἰς ἀδικίαν τινὰ κατὰ τοῦ ἥττον ἀγαπωμένου τέκνου! Ἐγίνες τῇ ἀθωότητι αἷτιος δακρύν, ἅτινα ἀριθμεῖ ὁ Θεός.

Ἵστερον, ὅταν τὸ παρὰ σοῦ μετ' ἀληθῶς πατρικῆς καὶ μητρικῆς φιλοσοργίας ἀνατραφέν παιδίον, φθάσῃ εἰς ὄριμον ἡλικίαν, κατανοήσῃ τὸ μέγεθος τῆς ἀρετῆς σου, ὅταν ἰδῇ πόσον μεγάλη κατ' ἀνάγκην ὑπῆρξεν ἡ ἐσωτερικὴ πάλη κατὰ τῆς ἰδίας σου καρδίας καὶ κατὰ τῶν φυσικωτέρων αὐτῆς ὁρμῶν, ὅπως μὴ φανῇς ἀποκλίνων πρὸς τοῦτον ἢ πρὸς ἐκεῖνον, τότε αὐτὸ θέλει ἀνταμείψει τὴν ἀληθῆ καὶ πολύτιμον ἀγάπην σου δι' ἴσης ἀγίας ἀγάπης. Πρῶτον ἐκ τῆς γνώσεως τῆς εὐεργεσίας ἀναπτύσσεται ἄφθονος ἡ εὐγνωμοσύνη. Ἐντεῦθεν τὰ οὐ σπάνια παραδείγματα προγονῶν, οἵτινες μετὰ τὸν χρόνον τῆς ἀνατροφῆς των ἐφρόντισαν περὶ τῶν μητρειῶν αὐτῶν πλείτερον τῶν ἰδίων τέκνων, καὶ πολλάκις ἔδωκαν εἰς τοὺς νέους γονεῖς καὶ ἀγαθοὺς αὐτῶν τροφεῖς ἀποδείξεις ὄντως ἐπικλῶσης τὴν καρδίαν ἀφοσιώσεως. Διότι, ὅπου τὰ φυσικὰ τέκνα βλέπουσιν ἀπλῆν ἐκπλήρωσιν καθήκοντος πατρικοῦ ἢ μητρικοῦ, ἐκεῖ οἱ προγονοὶ

ἀναγνωρίζουσι μαρτύρια ἀφιλοκερδοῦς ἀγάπης καὶ ἀλη-
θοῦς ἀγαθότητος ἐκ μέρους τῶν θετῶν αὐτῶν γονέων.
Ἀναμνησκόμενοι δὲ τῆς ἐπιμελείας, ἧς ἔτυχον ἐν τοῖς
παιδικοῖς αὐτῶν χρόνοις, καὶ εὐγνωμονοῦντες, ἀνταποδί-
δουσι τὴν ἀγάπην καὶ τοῖς ἴσοις τοὺς εὐεργέτας ἀντα-
μείβουσι. Παιδιά ὄντες, δὲν ἐνόουν τί ἔδιδες αὐτοῖς, πα-
ρετήρουν δὲ μόνον τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἔδιδες τὰ διδόμε-
να· ἤδη ἡλικίαν ἔχοντες, καταλαμβάνουσι καὶ ἀναμε-
τροῦσι τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἀξίαν τῶν εὐεργετημάτων σου.

Χριστιανοί, πατέρες καὶ μητέρες, ἐστὲ ἀληθεῖς γονεῖς
πρὸς τὰ ὀρφανὰ, τὰ ὡς ἱερὰ παρακαταθήκη ἐμπιστευ-
θέντα ὑμῖν. Καταστήσατε σεβαστὸν ἐν τῷ οἴκῳ καὶ ἐν
τῷ δήμῳ ὑμῶν τὸ ὄνομα μητριοῦ καὶ μητριοῦς. Ἐνθυ-
μεῖσθε διηνεχῶς τὰ καθήκοντα ὑμῶν πρὸς τὸν Θεόν,
τὸν αἰώνιον Προστάτην τῶν ὀρφανῶν. Καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ
δὲν εἴσθε ὀρφανοί, γονέων ἔρημοι, ὧν μόνη ἐλπίς ἐστὶ τὸ
ἔλεος τοῦ οὐρανίου Πατρός; Διὰ μνήμης ἔχετε τοὺς ἀπο-
βιώσαντας, ὧν τὸ πνεῦμα περιβάλλει τὰ ὀρφανὰ καὶ ἀ-
παιτεῖ παρ' ὑμῶν νὰ ᾔσθε αὐτοῖς πατήρ καὶ μήτηρ. Ἐν-
θυμεῖσθε τί ὀφείλετε τῷ συζύγῳ ὑμῶν, καὶ μὴ λησμονεῖτε
ὅτι πληγόνετε τὴν καρδίαν αὐτοῦ, μὴ φροντίζοντες περὶ
τῶν ἐξ ἄλλου γάμου τέκνων αὐτοῦ μετὰ τῆς αὐτῆς φιλο-
στοργίας, μεθ' ἧς περὶ τῶν ὑμετέρων μεριμνᾶτε. Ἀπο-
βλέψατε καὶ εἰς τῶν ἰδίων τέκνων σας τὴν τύχην καὶ
συλλογίσθητε, ὅτι διὰ τῆς ἀπερισκέπτου προτιμῆσεως
ὑμῶν διαφθείρετε τὴν καρδίαν των καὶ ἐν τῷ μέλλοντι
στερεῖτε αὐτὰ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ὑποστηρίξεως, ἃς
ἤθελον παρέχει ἄλλως αὐτοῖς οἱ ἑτερομήτορες καὶ ἑτερο-
πάτορες ἀδελφοί των. Ἐνθυμήθητε πλὴν τούτου τὴν ἐν
τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου γλυκεῖαν παραμυθίαν, τὴν προκύ-

πτουσιν ἐκ τῆς πεποιθήσεως, ὅτι πάντες οἱ περὶ ὑμᾶς
ὡς ἄφ' ἐνὸς σώματος καὶ ἀπὸ μιᾶς καρδίας θέλουσι θρη-
νεῖ τὴν στέρησιν ὑμῶν, ὅτι θέλουσι μιᾷ γνώμῃ εὐλο-
γεῖ ὑμᾶς, καὶ ὅτι οὐδείς τῶν ὑμετέρων θέλει σιωπᾶ παρὰ
τὴν σορὸν ὑμῶν. Φαντάσθητε ὅλους τοὺς ἀγαπητοὺς ὑ-
μῶν ἀνατείνοντας τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ προσ-
ευχομένους ὑπὲρ ὑμῶν, παρ' ὧν πάντες ἴσῃν ἔλαβον πα-
ραμυθίαν καὶ χαράν. Ἀναλογίσθητε τὴν μακαριότητα
τῆς στιγμῆς ἐκείνης, ὅτε ἐν τοῖς πεδίοις τῆς Αἰωνιότη-
τος τὸ παρ' ὑμῶν υἱοθετηθὲν τέκνον, ἀστράπτον τῇ δόξῃ
τῶν ἐκλεκτῶν, θέλει ἀσπασθῇ ὑμᾶς, καὶ αἱ εὐγνώμονες
ψυχαὶ τῶν γονέων αὐτοῦ, οὓς ἀντικατεστήσατε ἐπὶ τῆς
γῆς, θέλουσιν ὑποδεχθῇ ὑμᾶς μετ' εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν.

ΡΚΤ'.

Ἡ ὥρα τοῦ πειρασμοῦ.

« Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν,
ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. »
(Εὐαγγ. κατὰ Ματθ. ΣΤ', 13).

Εἰς μόνος ἐστὶ τέλειος, ἀναμάρτητος, ἅγιος, ὁ Θεός·
τὸ δὲ πλάσμα Αὐτοῦ, ὁ ἄνθρωπος, παλαιῶν διηνεκῶς
πρὸς τὰς ἐπιθυμίας καὶ πρὸς τὰ πάθη του, καθ' ἡμέραν
κινδυνεύει τὸν κίνδυνον τοῦ ἁμαρτάνειν. Καὶ ὁ ἄριστος
τῶν θνητῶν δὲν εἶνε πάσης ἁμαρτίας καθαρὸς, δὲν εἶνε

ἅγιος· τὸ πολὺ μόνον ἐνάρετος εἶνε. Ἄλλ' ὁμως ἅπασαι αἱ προσπάθειαι ἡμῶν τείνουσιν ἵνα γίνωμεν ἅγιοι καὶ τέλειοι, ὥσπερ ὁ Πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος τέλειός ἐστιν. (Εὐαγγ. κατὰ Ματθ. Ε', 48).

Ἄπας ὁ ἀνθρώπινος βίος ἐστὶν ἀκατάπαυστος ἀγὼν τῆς ψυχῆς κατὰ τῶν ἀτελειῶν καὶ τῶν κακιῶν αὐτῆς. Ὅσον δὲ πλείοτερον ἀγωνίζεται ἡ ψυχὴ, τοσοῦτον μεγαλύτεραν ἀποκτᾷ δύναμιν καὶ ἀρετὴν, τοσοῦτον μᾶλλον γίνεται ἀξία τῆς ὑπάρξεώς της καὶ τοῦ εἰς ἀθανασίαν προορισμοῦ αὐτῆς.

Πάντες αἰσθανόμεθα ἐν ἡμῖν τὸ κράτος τῆς ἁμαρτίας· πρὸς τὴν ἁμαρτίαν φερόμεθα ὑπὸ τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ αἵματος ἡμῶν, ὑπὸ τῆς κράσεως ἡμῶν, ὑπὸ τῆς πρὸς τὰς σωματικὰς ἡδονὰς ὁρμῆς ἡμῶν, ὑπὸ τῶν περιστασιῶν, ἐν αἷς ζῶμεν. Ἀλλὰ καὶ πάντες ὀργῶμεν πρὸς τὴν ἀρετὴν, πρὸς τὴν ὁσιότητα τῆς ψυχῆς, παρορμώμενοι ὑπὸ τοῦ νοὸς ἡμῶν καὶ ὑπὸ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ. « Ἡ δὲ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν διὰ πνεύματος Ἀγίου, τοῦ δοθέντος ἡμῖν. » (Ἐπιστ. πρὸς Ῥωμ. Ε', 5).

Ἄλλ' ἡ σὰρξ καὶ τὸ αἷμα κατ' ἀνάγκην θέλουσι γίνεαι κόνις καὶ σποδός· μόνη ἡ ψυχὴ, ἀθάνατος οὖσα, ὑπερβαίνει τὰ ὅρια τοῦ χρόνου καὶ σπεύδει ἐπέκεινα τοῦ τάφου πρὸς τοὺς ὑψηλοὺς αὐτῆς προορισμούς. Τὸ ἐγὼ, τὸ διανοούμενον καὶ βουλούμενον, δὲν εἶνε ἡ σὰρξ, δὲν εἶνε τὸ αἷμα· εἶνε δὲ ἡ θαυμαστὴ καὶ ἀόρατος ἐκείνη δύναμις, ἥτις προωρισμένη νὰ κρατῇ τῶν σωμάτων καὶ τῆς κόνεως, ὑψοῦται θριαμβευτικῶς ὑπεράνω τῶν γηίνων καὶ εὐτελῶν σπαραγμῶν.

Ἐντεῦθεν ἔπεται, ὅτι πᾶσα ἁμαρτία ἐστὶν ἀληθῆς

ἀντίφασις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Διὰ τῆς ἁμαρτίας ἡ ψυχὴ, ἡ πλασθεῖσα ἵνα ἄρχῃ, καθίσταται δούλη τῆς ὕλης, ἥτις μετ' ὀλίγον καταρρέει καὶ σήπεται· ἡ δὲ σὰρξ καὶ τὸ αἷμα, τὰ ταπεινὰ ὄργανα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ παρόντι κόσμῳ, ὑποχείριον ποιῶνται τὸν ἄνθρωπον, τὸν ὀφείλοντα νὰ δεσπόζῃ αὐτῶν. Ἐνὶ λόγῳ, ἡ ἁμαρτία καταβιβάζει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν τάξιν τῶν κτηνῶν, ἅτινα μόνον ταῖς τοῦ σώματος ὀρμαῖς ὑπέικουσιν.

Ὁ χριστιανὸς, διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τὰ τῶν ἁγίων μεμυημένος, ἤττον παντὸς ἄλλου ἀνθρώπου πρέπει νὰ γίνηται δούλος τῶν γηίνων κλίσεων καὶ τῶν ὀρέξεων τῆς σαρκός. Ὁ χριστιανὸς ὀφείλει νὰ κρατῇ αὐτῶν. Καὶ τὸ μὲν σῶμα κατ' ἀνάγκην ἐστὶ δούλον τῶν κατὰ τὴν γῆν, τὸ δὲ πνεῦμα τοῦ χριστιανοῦ δύναται καὶ πρέπει νὰ ᾔνε ἐλεύθερον.

Ἀλλὰ χριστιανικὴ ἐλευθερία οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, ἢ αὐτὴ ἡ δύναμις τῆς ψυχῆς, ἡ καθιστῶσα αὐτὴν ἀνεξάρτητον ἀπὸ τοῦ κράτους τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν. Ἐλεύθερός ἐστι μόνος ἐκεῖνος, ὅστις εἰς οὐδέν·α ξένον νόμον ὑπέικει, ἀλλὰ κατὰ τοὺς ἰδίους αὐτοῦ νόμους, ἡγουν συμφώνως πρὸς τοὺς βελτίστους αὐτοῦ λογισμοὺς πολιτεύεται. Ἐὰν λοιπὸν γινώσκωμεν τί ἐστὶν ἀπρεπές, κακόν, ἀνόσιον, καὶ οὐδὲν ἤττον πράττωμεν αὐτὸ, ζῶμεν καὶ πολιτευόμεθα, οὐχὶ ὡς ἐλεύθεροι, οὐχὶ κατὰ τοὺς νόμους τοῦ ἰδίου ἡμῶν λογικοῦ, ἀλλ' ἀκολουθοῦντες ξένα προστάγματα, ἅπερ ἐκ τῶν προτέρων κατεδικάσαμεν· οὕτω δὲ ἀρνούμενοι τὴν οὐρανίαν ἡμῶν φύσιν, γινόμεθα δούλοι τῆς κόνεως, ἀνδράποδα τοῦ γηίνου κόσμου.

Διὰ τοῦτο ὀφείλομεν νὰ ἀγωνιζώμεθα περὶ ἐλευθερίας, περὶ χριστιανικῆς ἀνεξαρτησίας, περὶ τοῦ κράτους τῆς

ψυχῆς κατὰ τῶν αἰσθήσεων. Ἀντὶ νὰ ἐνδίδωμεν εἰς τὰ θέλγητρα τῆς ἁμαρτίας, ἀντὶ νὰ νικώμεθα ὑπὸ τοῦ πειρασμοῦ, ὀφείλομεν ν' ἀνθιστάμεθα αὐτοῖς μεθ' ἡρωϊκῆς σταθερότητος, ὀφείλομεν νὰ γίνωμεν κρείττονες αὐτῶν.

Πᾶς ἄνθρωπος δοκιμάζεται ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας· ἐκαστὴ ἡλικία εἰς ἰδίους ὑπόκειται πειρασμούς. Ἡ νεότης ἀφαρπάζεται ὑπὸ τῆς ἐλαφρονοίας καὶ τῆς ζωηρότητος· ἡ ὥριμος ἡλικία παρασύρεται ὑπὸ τῆς ὁρμῆς τῶν παθῶν καὶ ὑπὸ τῆς ἰσχύος τῶν ἐξέων· τὸ γῆρας ὑποχέριον γίνεται τῆς ἀποδελιάσεως, τῆς ἀσθενείας καὶ τοῦ τύφου.

Οἱ πειρασμοὶ δὲν ἔρχονται ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Πῶς, ὄντως, ἡδύνατο ὁ Θεός; ὁ Πανάγιος, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου φεύγει ἡ κακία καὶ κρύπτεται, ὁ Πανάγαθος, ὁ ἀποστείλας τὸν Υἱὸν Αὐτοῦ, ἵνα ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας λυτρώσῃ ἡμᾶς, πῶς ἡδύνατο Αὐτὸς νὰ θέλῃ νὰ παρορμᾷ ἡμᾶς πρὸς τὸ κακόν; Οἱ λόγοι ἄρα τῆς κυριακῆς προσευχῆς, « Μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, » δὲν σημαίνουνσι « Μὴ διεγείρῃς ἡμᾶς εἰς τὸ ἁμαρτάνειν, » ἀλλὰ « Φύλαξον ἡμᾶς ἀπὸ πάσης περιστάσεως καὶ ἀφορμῆς τοῦ πράττειν τὸ κακόν· ἐνίσχυσον ἡμᾶς κατὰ τῶν θελγήτρων τῆς κακίας. »

Οἱ πειρασμοὶ δὲν ἔρχονται ἀπὸ τοῦ διαβόλου, ὡς πιστεύουσιν ἀσμένως ἀδύνατοί τινες ψυχαί, ἵνα ἔχωσι πρόφασιν τῆς μωρίας αὐτῶν. Ποῖον πνεῦμα τοῦ σκότους δύναται νὰ λάβῃ ἐξουσίαν ἐφ' ἡμᾶς, οἵτινες ἀνήκομεν τῷ Χριστῷ, ἀνήκομεν τῷ Θεῷ; Τὰ πονηρὰ πνεύματα οὐδὲν ἰσχύουσιν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. « Ὁ Θεὸς ἀγγέλων ἁμαρτησάντων οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ σειραῖς ζόφου ταρταρώσας παρέδωκεν εἰς κρίσιν τετηρημένους. » (Β', Ἐπιστ. Πέτρου Β', 4). « Ἀγγέλους τοὺς μὴ τηρήσαντας τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν, ἀλλὰ ἀπολιπόντας τὸ ἴδιον οἰκητή-

ριον, εἰς κρίσιν μεγάλης ἡμέρας δεσμοῖς αἰδίοις ὑπὸ ζόφον τετήρηκεν. » (Ἐπιστ. Καθολ. Ἰούδα, 6).

Ὁ ἄνθρωπος γίνεται αὐτὸς ἑαυτῷ πειραστῆς, ἡγουν αὐτὸς ἑαυτὸν πρὸς τὴν ἁμαρτίαν διεγείρει, ὅτε ἐπιλήσμων τοῦ Θεοῦ, ἐπιλήσμων τῆς αἰωνιότητος, ἐπιλήσμων τοῦ ὑψηλοῦ αὐτοῦ προορισμοῦ, ζῇ καὶ αἰσθάνεται μόνον τὸν ζωώδη βίον, πράττει δὲ οὐχὶ ὅ,τι νομίζει δίκαιον καὶ καλόν, ἀλλ' ὅ,τι εὐχαριστεῖ τὰς αἰσθήσεις του, ὅ,τι ἀναπαύει τὰ ποταπὰ πάθη του, ὅ,τι ἐστὶν ἄρεστον εἰς τὰς ἀγρίας αὐτοῦ ὀρέξεις. Διὸ «Νήψατε, γρηγορήσατε.» (Α', Ἐπιστ. Πέτρ. Ε', 8).

Ἰδέτε τὸν ἄθλιον ἐκείνον ἄνθρωπον, τὸν οὐδενὸς ἄξιον, τὸν σχεδὸν καθ' ἡμέραν διὰ μεθυσιῶν ποτιῶν ναρκόνοντα τὰς αἰσθήσεις του, τὸν κατασρέφοντα τὴν ὑγείαν τοῦ σώματός του, τὸν ἐμβάλλοντα τὸν οἶκον αὐτοῦ εἰς λύπην καὶ αἴσχος. Ἦν ποτε χρόνος, ὅτε αὐτὸς ἐγίνωσκε τὴν φαυλότητα τοῦ πάθους του. Ἦν ποτε χρόνος, καθ' ὃν αὐτὸς ὁ ἴδιος κατεβδελύττετο τὸν μέθυσον, τὸν παρέχοντα τὸ οἰκτρὸν θέαμα, ὅπερ αὐτὸς νῦν παρὶς. Ἀλλ' ὁ κνισμὸς τῶν νεύρων, ὁ ὑπὸ τῶν μεθυστικῶν ποτιῶν παραγόμενος, ἤρχισε νὰ ᾔνε αὐτῷ εὐάρεστος. Εἰς μάτην ὁ νοῦς καὶ ἡ θρησκεία ἐνουθέτουν αὐτὸν ν' ἀποφεύγῃ τὸν γαργαλισμὸν τῶν αἰσθήσεών του, νὰ ἀνθίσταται εἰς τὸ θέλητρον τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν, νὰ καταπολεμῇ ἐγκαίρως τὴν τετεχνημένην ἀνάγκην, πρὶν ἢ γίνῃ παντᾶπαισι δοῦλος αὐτῶν. Φεῦ! ἀντὶ νὰ πολεμήσῃ καὶ νὰ ἀντισταθῇ, ὑπεχώρησεν· ἀντὶ νὰ προσπαθήσῃ ν' ἀπαλλαγῇ τοῦ ὀσμῆραι κυριεύοντος αὐτὸν πάθους, ὑπέκυψεν αὐτῷ. Μετ' ὀλίγον μάλιστα αὐτὸς πρὸς τὸν πειρασμὸν ἔσπευδε καὶ ἐζήτει τὰς ἐπαγωγοὺς ἀφορμάς. Οὕτω κατέπεσεν ἀπὸ

τῆς ἀνθρωπίνης ἀξίας εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀλόγων ζώων, τῶν ἐπιζητούντων μόνον τὰς περὶ τὸ σῶμα ἡδονάς· οὕτω κατεκρήμνισεν ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς θέσεως τοῦ χριστιανοῦ εἰς τὸν βόρβορον τῆς κακίας· οὕτω κατέσρεψε τὰ πάντα, τὴν ὑγείαν τοῦ σώματός του, τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τὴν εἰρήνην, τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ οἴκου του.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπιγείου ἡμῶν ζωῆς ἡ ἐπιρροή τοῦ σώματος ἐπὶ τῆς ψυχῆς ἐστὶν ἐπίσης μεγάλη, ὡς ἡ τῆς ψυχῆς ἐπὶ τοῦ σώματος. Ἀλλ' ἐνόσω φέρομεν τὸ ὑλικὸν αὐτὸ περιβάλλουμεν, ἡγοῦν ἐνόσω ἐσμέν ἄνθρωποι, ἔχομεν νὰ παλαιώμεν κατὰ τῆς ὑπερβολικῆς ἐπιρροῆς τοῦ σώματος ἡμῶν, ἥτοι κατὰ τῶν πειρασμῶν τῆς ἀμαρτίας.

Ἐν τῇ ὥρᾳ ὅμως τοῦ πειρασμοῦ ὁ χριστιανὸς ἀναφαίνεται μεθ' ὅλης τῆς λάμπσεως αὐτοῦ. Ἐνθα δὲν ὑπάρχει παρόρμησις πρὸς τὸ ἀμαρτάνειν, ἐκεῖ καὶ οὐδεμία ἀρετὴ ὑφίσταται. Καὶ τίς θέλει ἀποκαλέσει ἐνάρετον τὸν κλέπτην, διότι δὲν κλέπτει ἐν τῇ φυλακῇ, ὅπου λείπει αὐτῷ ἡ περίστασις πρὸς τὴν κλοπὴν;

Ἡ ὥρα τοῦ πειρασμοῦ διὰ τὸν χριστιανόν, διὰ τὸν σοφόν ἐστὶν ἡ ὥρα τοῦ θριάμβου τῆς θρησκείας καὶ τῶν πεποιθήσεων αὐτοῦ. Ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ περιστάσει δύναται ν' ἀναδείχθῃ ἐν ὅλῳ τῷ μεγαλείῳ αὐτοῦ καὶ νὰ μάθῃ αὐτὸς ὁ ἴδιος μέχρι τίνος φθάνει τὸ θάρρος του, ἡ θρησκευτικὴ αὐτοῦ δύναμις, ἡ ἀνεξαρτησία αὐτοῦ, τὸ κράτος αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ σωματικοῦ κόσμου.

Ἡ ὥρα τοῦ πειρασμοῦ διὰ τὸν χριστιανόν, διὰ τὸν σοφόν, ἐστὶν ἡ ὥρα τῆς λαμπρότητος αὐτοῦ, ἐστὶν ἡ ὥρα τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ διαφωτίσεως καὶ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ὁμοιώσεως αὐτοῦ. Κατ' αὐτὴν αἰσθάνεται καὶ

ἀναγνωρίζει, ὅτι τὸ καλλίτερον μέρος αὐτοῦ, τὸ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ προερχόμενον, προώρισται εἰς ἀθανασίαν· κατ' αὐτὴν προσφέρει ὑπὲρ τῶν ἱερῶν αὐτοῦ φρονημάτων θυσίαν, ἥτις ἐστὶ τοσοῦτον μᾶλλον εὐγενεστέρα, ὅσον ἡ πρὸς ἑαυτὸν πάλῃ ἐστὶ μεγαλειτέρα, δυσκολωτέρα δὲ ἡ νίκη αὐτοῦ.

Πρὸς τὰς παρελθούσας ὥρας τοῦ πειρασμοῦ ἰδίως στρέφει τοὺς νοεροὺς αὐτοῦ ὀφθαλμοὺς ὁ ἀληθὴς χριστιανὸς μετ' ἐνδομύχου ἡδονῆς περὶ τὸ τέρμα τοῦ βίου του· διότι αἱ ὥραι αὐταὶ εἰσὶν αἱ ἀσφαλέστεραι ἐγγυήσεις καὶ αἱ πιστότεραι μαρτυρίαι περὶ τῆς ὀριμότητος τοῦ πνεύματός του πρὸς βελτίονα κόσμον, πρὸς ὑψηλοτέρας ἀποστολάς. Ἡ ἀνάμνησις τῶν ὥρῶν αὐτῶν παραμυθεῖ τὸν χριστιανὸν ἐπὶ τῆς κλίνης τοῦ θανάτου καὶ ἐπιτρέπει αὐτῷ νὰ ἀποβλέψῃ μετ' ἐλπίδος πρὸς τὴν αἰωνιότητα καὶ νὰ εἴπῃ ἐν ἑαυτῷ· « Δόξα καὶ εὐχαριστία τῷ Κυρίῳ καὶ Θεῷ μου! Κἀγὼ τὸν καλὸν ἡγωνίστην ἀγῶνα. »

Καθὼς δὲ ὁ πολypeiros καὶ συνετὸς στρατάρχης, εἰς δὴ ἀνετέθη τὸ ἔργον τοῦ νὰ καταβάλῃ τὸν ἐχθρὸν, δὲν συνάπτει ἀμέσως μετ' αὐτοῦ μάχην, ἥς τὸ ἀποτέλεσμα δύναται νὰ ᾔνε ἀμφίδολον, ἀλλὰ πρῶτον πάντων ζητεῖ νὰ γνωρίσῃ ἀκριβῶς τὸν ἐχθρὸν καὶ νὰ ἐξασθενήσῃ τὰς δυνάμεις αὐτοῦ, ἵνα κατασταθῇ βεβαιότερος περὶ τῆς νίκης, οὕτω πράττει καὶ ὁ χριστιανός.

Καὶ διὰ τίνων μέσων δύναται ὁ χριστιανὸς νὰ ἐλαττώσῃ τὴν ἰσχὺν τοῦ πειρασμοῦ, ὥστε νὰ μένῃ διηνεκῶς νικητῆς, ἡγουν κύριος ἑαυτοῦ, καὶ ἐπομένως ἄξιος ὁπαδὸς τοῦ Ἰησοῦ, ἀβέβηλον τέκνον τοῦ Παναγίου;

Πρὸ πάντων προσπαθεῖ νὰ γνωρίσῃ τὰ ἐλαττώματα καὶ τὰς ἐλλείψεις αὐτοῦ, τὰς ἐκ τῆς ἰδιοσυγκρασίας του,

ἡγούν τὰς κακὰς αὐτοῦ κλίσεις καὶ τὰς φαύλας αὐτοῦ συνηθείας, αἵτινες εἰσὶν ἴδιαι τῆς τοῦ σώματος αὐτοῦ κατασκευῆς. Καὶ ὄντως· πῶς δύναται τις ἐπιτυχῶς νὰ καταπολεμήσῃ τὰ ἐλαττώματά του, πρὶν ἢ γνωρίσῃ αὐτὰ καὶ τὰς αἰτίας αὐτῶν;

Ἐξετάζων δὲ ἑαυτὸν ὁ χριστιανὸς ἀκριβῶς, θέλει ἀνακαλύψει ὅτι φύσει ἐστὶν ὀργίλος καὶ ἀκράχολος, ἢ λίαν δειλὸς καὶ μικρόψυχος· ὅτι ἐστὶν ἐπιρρέπτης πρὸς τὴν μελαγχολίαν καὶ τὴν δυσαρέσησιν, ἢ πρὸς τὴν ἐλαφρόνοιαν καὶ τὴν ἀκολασίαν· ὅτι ἀποκλίνει πλείοτερον εἰς φιλαργυρίαν, εἰς φιλοκέρδειαν, ἢ εἰς κενοδοξίαν, εἰς ὑπερβολικὴν φιλοτιμίαν, εἰς ἀλαζονείαν καὶ οἷησιν· ὅτι ἐκ φύσεως ἐστὶ σκληροκάρδιος, ἀπάνθρωπος, ἀνάλγητος πρὸς τὰ παθήματα τῶν ἄλλων, ἢ καὶ χαιρέκακος, ἢ ὅτι ἐστὶν εὐκατάφορος πρὸς τὸν μαλθακὸν καὶ ἀνειμένον βίον, πρὸς τὰς ἀπὸ τοῦ σώματος ἡδονάς.

Διὰ τῆς ἐξετάσεως ἑαυτοῦ ὁ χριστιανὸς θέλει εὐκόλως ἰδεῖ, ὅτι ἐν ταῖς ἀδυναμίαις του ταύταις εὔρηται ἡ αἰτία τῶν πλείστων αὐτοῦ σφαλμάτων καὶ ἀποπλανήσεων. Τότε θέλει κατανοήσῃ τί ὀφείλει νὰ πράξῃ ἵνα κατασταθῇ τελειότερος. Γινώσκων δὲ τὰς πληγὰς τῆς ψυχῆς του, δύναται νὰ θεραπεύσῃ αὐτάς· γινώσκων τὰ τρωτὰ τῆς καρδίας του μέρη δύναται νὰ προφυλάξῃ αὐτά.

Οὕτως ὁ σοφὸς ἄρχεται τοῦ μεγάλου ἔργου τῆς βελτιώσεως αὐτοῦ δι' ἡσύχου καὶ σοβαρᾶς ἐπισκοπήσεως τῆς καρδίας του. Ἀνακρίνει ἀπάσας τὰς μυστικὰς αὐτοῦ ἐπιθυμίας καὶ εὐχάς, καὶ ἐξ αὐτῶν μανθάνει τὰς πλημμελεῖς καὶ ἀνοσίους αὐτοῦ κλίσεις. Ὁ ἐχθρὸς τῆς εὐδαιμονίας του, ὁ καταστροφεὺς τῆς ψυχικῆς του γαλήνης, ὁ κωλύων τὴν χριστιανικὴν αὐτοῦ τελειοποίησιν,

ἤδη ἐγένετο αὐτῷ γνωστός. Ὁ σοφὸς ἀποφασίζει σπουδαίως καὶ ὀριστικῶς νὰ μεταβάλλῃ τὴν διαγωγὴν του καὶ νὰ πράξῃ τὸ ἐναντίον ἐκείνου, ὅπερ ὑπαγορεύουσιν αὐτῷ αἱ ἀνόσιοι κλίσεις του. Εἶνε ὀξύθυμος; Ἄν δὲν δύναται νὰ καταπνίξῃ τὰ πρῶτα κινήματα τοῦ θυμοῦ του, ἐπιβάλλει ἐαυτῷ νόμον ἀπαράβατον νὰ ὁμιλῇ ἢ νὰ πράττῃ μόνον, ὅταν, καταπραϋνθέντος τοῦ νευρικοῦ αὐτοῦ ἐρεθισμοῦ, ἀνακτήσῃ τὴν ἐλευθέραν τοῦ λογικοῦ αὐτοῦ χρῆσιν. Εἶνε ὑπερήφανος καὶ μάταιος; Ἀποφασίζει νὰ γίνῃ μετριόφρων, ἐπίχαρις, θεραπευτικὸς καὶ ταπεινός. Αἱ δὲ ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταβολαὶ αὗται πραγματοποιοῦνται διὰ μόνης τῆς ἰσχύος τῆς ἰδίας αὐτοῦ θελήσεως καὶ τοῦ θρησκευτικοῦ αὐτοῦ αἰσθήματος.

Ἅτερον δὲ μέσον ἐξασθενήσεως τῆς πρὸς τὸ ἁμαρτάνειν ῥοπῆς, ἥτοι τοῦ πειρασμοῦ, ἐστὶν ἡ προνοητικὴ ἀπομάκρυνσις παντὸς ὅ,τι δύναται νὰ διεγείρῃ τὰς ἀλόγους ἡμῶν ὀρέξεις καὶ νὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς νέαν ἡμῶν πτώσιν. Ὅντως, τὰ πάθη ἡμῶν αὐξάνουσιν, ἐφ' ὅσον παρέχομεν αὐτοῖς τροφήν. Ἡ ὄψις τῶν ἀντικειμένων τῆς ἐπιθυμίας ἡμῶν ὑπεξάπτει αὐτήν, ἐνῶ ἀπ' ἐναντίας ἡ ἀπομάκρυνσις τῶν ἀντικειμένων αὐτῶν καθίστησιν ἡμᾶς ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀδιαφόρους πρὸς αὐτὰ, καὶ ἐπὶ τέλους παντάπασιν ἐπιλήσμονας αὐτῶν. Ἐστὶ μωρία τὸ νὰ προκαλῇ τις ἐπίτηδες τὴν δύναμιν τῆς ἁμαρτίας, ἵνα αὐτὴν αὐθις πολεμήσῃ καὶ καταβάλλῃ· ἐστὶ δὲ λίαν ἐπικίνδυνον τὸ παίζειν πρὸς τὴν ἰσχὺν τῆς κακίας. Ὁ σοφὸς φεύγει τὸν πειρασμόν· οὕτω δὲ συναγείρων καὶ διαφυλάττων τὰς δυνάμεις του, εὐχερέστερον νικᾷ τὸν ἀναπόφευκτον καταστάντα πειρασμόν.

Πάντα τὰ ἐλαττώματα καὶ πᾶσαι αἱ κακίαι, δι' ὧν